

EX
LIBRIS

DR
GEYSÆ
BALLAGI

Ball E

4835

0010005858346

1875.

Megyasszói kerület.

Potocki Dezső

Igen tisztelt választók!

Ő felsége urunk a király, az 1872—75. évi országgyűlést két és fél évi működése után legmagasabb trónbeszédjével befejezte, s a törvények értelmében az új országgyűlést 1875. év kisasszony hava 28-ik napjára összehívta, — a kormány az új választásokat elrendelte.

Onök, a megyasszói választó kerület polgárai, azon szerencsében részesítettek, hogy felhívtak a képviselő jelöltség elfogadására. — E bizalmuk kötelességemmé teszi, hogy elmondjam, mily álláspontot foglalok el az új pártalakulásokkal szemben, mily utakat tartok czélszerűnek a törvényhozó testület jövő munkásságára, hogy egyrészt a multak hibáit kikerülhessük, másrészt hazánkat egy szebb jövő reményével gazdagítsuk.

Onök tisztelt választó polgárok ismerik a mult országgyűlés történetét, ismerik azon zilált helyzetet, melybe hazánk pénzügyei jutottak, — tudják, hogy a haza veszedelmének tudata által a legmagasabb államférfiúi színvonalra emelkedve, Tisza Kálmán, az ellenzék vezére, kezét nyújtá a haza megmentésének nagy munkájára a volt Deák pártnak. — s ez a nyújtott jobbot febr. 3-án tartott nagy beszéde után hazafias örömmel ragadá meg.

Ő felsége, királyunk, alkotmányos jogait a legnemesebben használá fel, és Tisza Kálmánt meghívta a kormányba. — Ő ezt, érezve hogy ki kijelöli az utat, melyen haladni kell, kötelessége annak lehetőségét példával is megmutatni, elfogadta a meghívást, megalakult a Venkheim-Tisza kormány, és az eddig különálló két nagy párt — a Deákpárt és balközép egyesült. —

Az új párt magát elvei és elfoglalt álláspontja szerint szabadelvű pártnak nevezte, és a kormány részéről b. Venkheim Béla miniszterelnök által 1875. mártius 3-án a képviselőház elé beterjesztett programot alapul elfogadta.

En tisztelt választók — e párt programot szinte elfogadom és csatlakozom a szabadelvű párthoz. —

És pedig csatlakozom, mert annak alapját, a két nagy párt egyesülését elfogadom és helyeslem, látva azt, hogy hazánk pénzügyi romlásából való kibontakozására, melyhez a más bajok özöne is járul, nem pártok, de egy életerős nemzet összes erejére van szükségünk.

Csatlakozom a szabadelvű párthoz, mert azon elvet, hogy oly kérdések felett, melyek most úgy sem jöhetnek megoldás alá, ne folytassuk a meddő vitát, és hogy mindenekelőtt hazánk zilált pénzügyi helyzete rendeztessék — osztom, s helyeslem azon irányt, melyet e czél elérésére szükségesnek tart. —

Csatlakozom e párthoz, mert hiszem, hogy az képes egy határozott állandó többséggé alakulni, s abból kifolyólag — az eddigi ingatag kormányok helyett egy helyes alapon álló erős, s valóban parlamentarizmus kormányt alakítani.

Csatlakozom hozzá, mert a jelenlegi kormány programját nem csak szóval, de tettekkel is kész valósítani, már e rövid 3 hó alatt is megmutatta a szükségből elfogadott költségvetésén tett törlések, a törvényszékek felesleges számának leszállítása, vasútainkat sokszor igazságtalanul terhelő, s hitelünket veszélyeztető követelések rendezése — a vasúti politikánkban egy helyesebb irány életbeléptetése — és a nemzetiségi képviselőkkel szemben tanúsított szilárd és nemzeties magatartása által. —

Csatlakozom hozzá, mert bár a jövő országgyűlés kiválólag nemzetgazdasági kérdések megoldására van hivatva, — a haladó kor által követelt társadalmi kérdéseknek leghelyesebb megoldását biztosítja, úgy pártunk elnevezése, mint kormányunk. ha nem is névleges, de valóságos fejének politikai multja. —

A szabadelvű párt programját ismerjük — s minthogy azt megyénk szabadelvű pártja is elfogadta, az kezeink közt van. E munkálat bár az átmeneti időkre készült, tiz pontban magában foglalja a jövő országgyűlés teendőit is. Mind oly kérdések melyek megoldása egy-egy lépés hazánk anyagi jobb léte felé, s ha csak is ezek oldatnak meg, az képes leend a jövő országgyűlés emlékéit a legszebbek közé sorozni.

Mint abból látják tisztelt választók! a fő eszme, mely e programmon keresztül vonul államháztartásunk egyensúlyának helyreállítása, s azt tarva szem előtt, nem csak a jelenben kiadásainknak lehető leszállítása, de a jövőben oly általános rendezése összes közigazgatásunk, igazság szolgáltatásunk, vasúti politikánk és hitelügyünknek, melylyek elodázhatlan súlylyal nehezedenek a jelen nemzedék vállaira, s melyek czélszerű megoldása, nemzetünk helyes tapintatát és életképességét bizonyítandja.

A jövő országgyűlés teendői közül a kormány programjából két kérdés emelkedik ki — mely az alig múlt harcaira emlékeztet — és ez a bankügy rendezése, s a vám és kereskedelmi szerződés kérdésének elintézése, melyeknek fontosságát emeli azon körülmény, hogy azok megoldása tárgyalásokat kíván ő felsége ausztriai miniszteriumával. — Ha valahol e kérdéseknél fájlal-nám legjobban, ha a régi pártállások feun maradtak volna, mert minthogy azt óhajtom hogy e kérdések megoldása hazánk pénzügyeinek lehető jobbra fordulását eredményezze, kell hogy azok tárgyalása közben lajthántúli szomszédainkkal szemben az egész magyar nemzet álljon — nagyobb súlyt adva kívánalmainak.

Szóllanom kell — a szabadelvű párt s a jelenlegi kormány ellenzékéről. — Ilyen kettő van, a közjogi — s a jobboldali ellenzék. Annak álláspontját, a közjogi kiegyezés elleni folytonos harcot ismerjük, de nem vitatva ha valjon az 1867. XII. t. cikkben körvonalozott kiegyezés czélszerű volt-e vagy nem, — az már bevezett tény, s a tényekkel való meg nem alakulás pedig nem a gyakorlati politika eszménye, — s így kiindulási pontjukat sem fogadhatom el. — A másik a jobboldali ellenzék vagy független párt. Sok jó van megyénkben kelt programjában, de ezeket mint szabadelvű párti még sokkal jobban érvényesíthetom, — s bár az ellenzékét parlamentben elkerülhetlennek tartom, consolidálatlan állapotunkban előbbre toszem az egyesült erővel való működést.

Tisztelt választó polgárok! Másodizben részesülök ezen szerencsében, hogy a megyasszói választó kerület polgárai által a képviselő jelöltség elfogadására felszóllítatám — 3 év előtt azon általam igen tisztelt férfiú ellen kít a kerület választóinak többsége képviselővé választott, már csak felléptetésem s azon körülmény, hogy a választóknak igen szép száma tisztelt meg bizalmával, bukásom esetén is bírom, személyem igénytelensége miatt, reám nézve csak kitüntetés lehetett. De a körülmények változtak. — Mint önök tudják az új pártalakulás következtében mindketten egy párthoz tartozunk, s hogy szives bizalmuknak még is megfelelni óhajtok, s a jelöltséget elfogadom, csak úgy tehetem, mert Harkányi Károly úr számos felhívásra kijelenté, hogy körülményei miatt megválasztatását el nem fogadhatja.

Önök ismerik elveimet, tudják hogy a szabadelvű párthoz csatlakoztam s elfogadtam annak programját — és támogatom a jelen kormányt, mert hiszem, hogy az teljes erejéből a haza javát igyekszik előmozdítani.

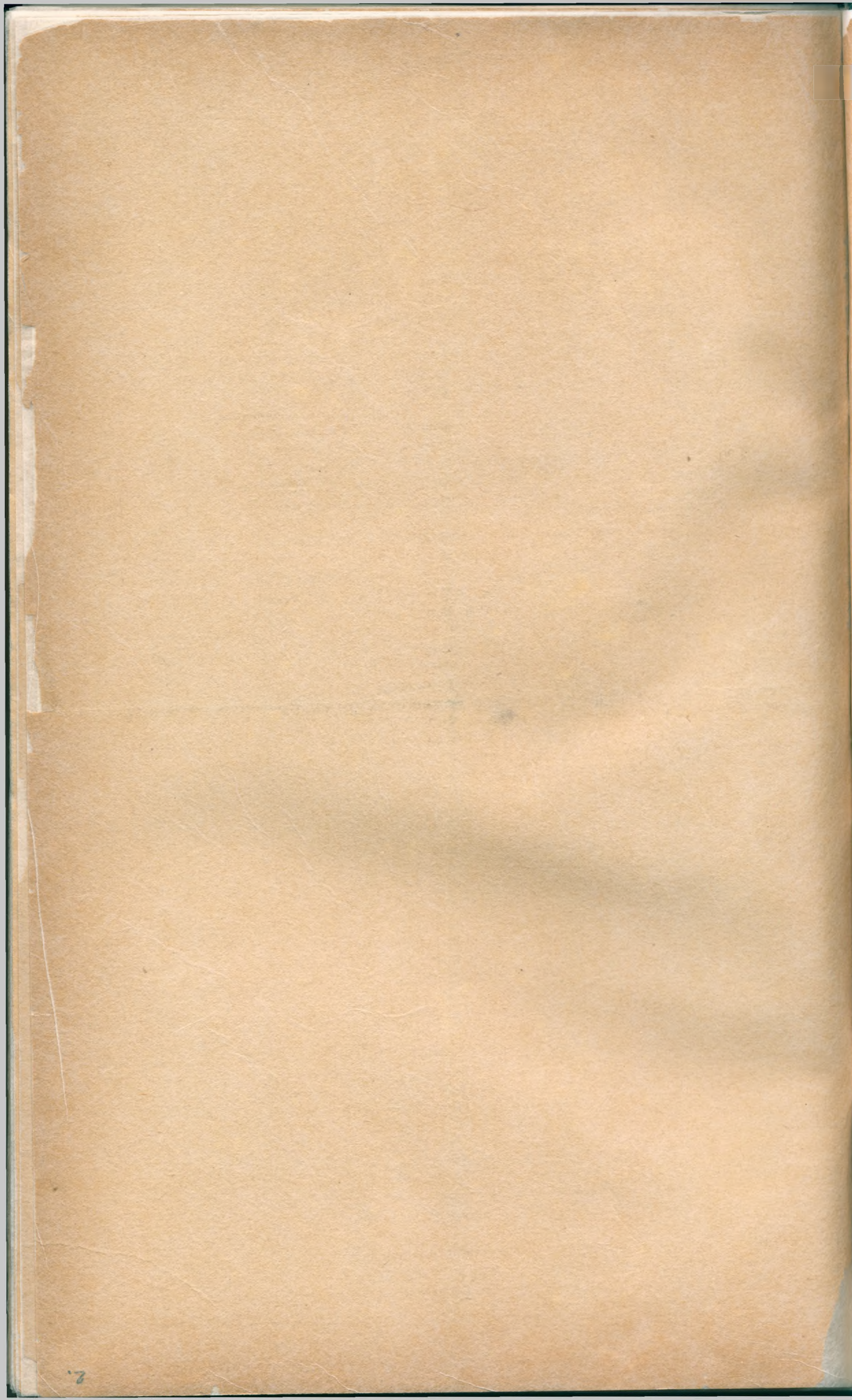
Igéretekkel, melyeket meg nem valósíthatok fellépni önök előtt nem tartom összeférhetőnek azon diszos állással melylyel felruházni akarnak, annál is inkább, mert ki valamely párthoz csatlakozik, annak oly consequentiái vannak mit tekinteten kivül hagyni nem lehet. — De ha oly kérdések jönnének a jövő országgyűlés tárgyalása alá, melyek a párt jelenlegi programjában bent nem foglaltatnak úgy ígérem, hogy mindenkor a körülmények számba vételével, legjobb tudatom szerint a haza szent érdekében fogok eljárni.

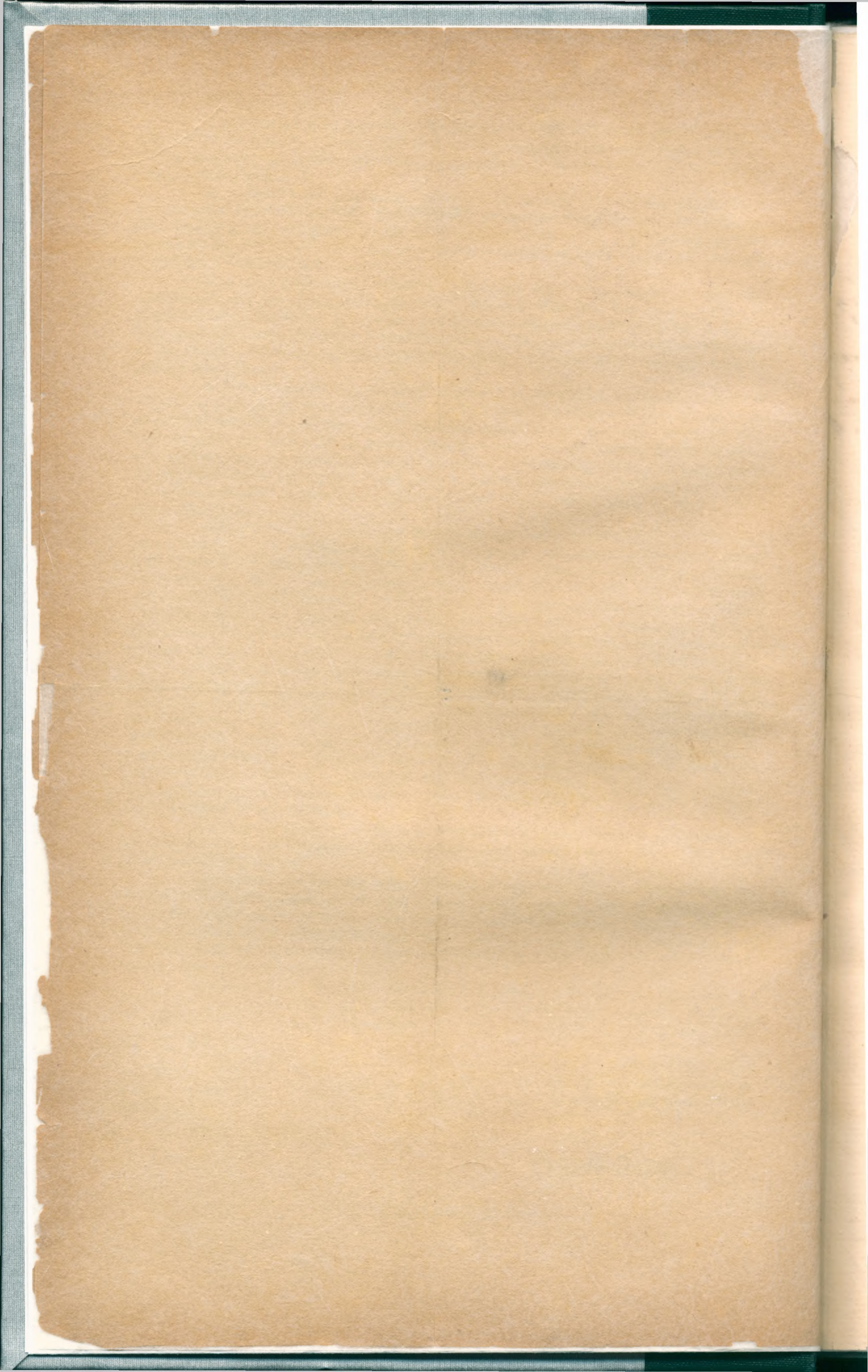
Kiváló tevékenységet óhajtok mezőgazdaságunk javulásának kérdéseire fektetni, mert tudom, hogy hazánk egészének jó vagy rosz helyzete annak állapotától függ, s őszintén megvallva, bár gazdáink kitünő arányban és tehetségekkel voltak eddig is képviselve, még is aránylag e téren történt a legkevesebb.

Fogadják tisztelt polgártársaim szives köszönetemet bizalmukért, s ha jó indulatokban a választáskor is meg tartanak, úgy ígérem, hogy saját érdekeimet nem tekintve minden munkásságomat a magyar haza, s szűkebb honom a megyasszói választó kerület javának előmozdítására szentelendom.

Berzék, jun. 12. 1875.

Potocki Dezső.

[Faint, illegible handwritten text]

Handwritten text in purple ink at the top of the page, possibly a title or reference.

Andreanskyj Pálus
P. cash. tanisó Vana
s a. a. cash. egyházi hívei
Válaszó polgárainak

1875.
D^s BALLAODIČEZA

Lichtenstein József

programja, a miskolczi déli kerület t. választó polgáraihoz!

Tisztelt választó polgártársak!

Miskolcz városa déli kerületének az országos szabadelvű párthoz tartozó t. választói, az 1875. június hó 10-én tartott közgyűlés által azon fényes kitüntetésben részesítettek, hogy a jövő országgyűlésre képviselő jelöltül kitűztem, van szerencsém mindenekelőtt ezen érdememen felüli megtiszteltetésért újabban is hálás köszönetemet nyilvánítani. — Kapcsában az ezen jelölt közgyűlésben emondott aggodalmaimnak, ma is csak ismételhetem, hogy a hozzám kötött várakozásnak alig fogok tudni eleget tenni, azonban előttem áll a kötelesség önök bizalmának és felhívásának megfelelni, és a jelöltséget consequentiaival együtt elvállalni, ígérem tehát újra, hogy a mennyiben lehet, ügyekeznem fogok megbízóim érdekeinek hű öle lenni, és előttem legbecsessebb megelégedésüket lehetőleg kiérdemelni.

A fenforgó nagy kérdésekre, melyek elintézése a jövő országgyűlésre vár, és melyek szerencsés megoldásától oly sok bajaink orvoslását hisszük, a következőkben van szerencsém nézeteimet elmondani:

A köztünk magyarok, és a birodalom tulsó fele között 1867-ben létrejött közjogi kiegyezés óta tartott országgyűlések pártállása a közjogi elvek helyes vagy nem helyesléséből indulván ki, a legtöbb tekintet minden jelölt részéről az e tárgyban való nyilatkozat és nézete szerinti állás foglalás volt.

Azon szerencsés körülmény folytán azonban, hogy a lefolyt országgyűlés utolsó szakában a nagy pártok egymáshoz közeledése és egyesülése e kérdést nagyobbára leterelte a napirendről, nem támadtatván meg e kiegyezés oly mértékben mint eddig, ez által feleslegessé vált annak nagyobb védelme is.

En annál fogva, mint a ki ezen kiegyezést hazánkra nézve üdvösnek és elfogadandónak tartottam, a változott viszonyok folytán azt jelen programomban bővebben érinteni feleslegesnek gondolom, de megjegyzendőnek tartom, hogy ezen államjogi szerződésnek változás alá jöhető részét, jelesen a közös költségekezei arány újabb megállapítását, annak idejében Magyarország méltányos igényeinek lehetőleg tekintetbe vételével, azonban egyszersmind a szemézd osztrák tartományokkal barátságos viszonynak figyelemben tartásával ohajtanám jövőre megállapíttatni.

De t. polgártársak, nem tagadhatom meg abbéli véleményemet sem, miszerint bár jogilag nem tartom szorosan az Auszriávali közjogi egységhez tartozónak, a közelebb lejárandó vám és kereskedelmi szövetség kérdését, mindamelltt azon érdek solidaritásánál fogva, mely közforgalmi tekintetben Magyarország és ő felsége többi országai között létezik, alig hiszem ezen egyezmény újbóli megkötését vagy módosítását más szellemben történhetőnek, mint azon alapeszme szerint, a mely megfelel azon berendezésnek, a melyen jelenleg államviszonyaink Auszriával szemben állanak. — És ez szerintem természetes is. E szerződés szerint:

a két államterület egy vám és kereskedelmi területet képez a kölcsönös forgalom egész szabadságával, a külfölddel kötendő vámszerződések csak mindkét törvényhozás hozzájárulásával érvényesíthetők, a külvámokat minden fél csak közös egyetértéssel megváltoztatható törvények és szabályok szerint saját határain önmaga kezeli,

az összes tengerészeti ügyet mindenik fél saját partjain és külön kikötőiben igazgatja egyenlőköz és magánjog szerint,

mindenik magyar hajó a magyar korona országainak színeit és czimerét is viseli,

a folyókoni hajózásra folyamrendőrségre, javításra, jó karban tartásra egyetértő eljárásnak van helye a kölcsönös reciprocitás fenntartásával,

a vaspályák üzlete és építési rendszere a birodalom mindkét felében egyöntetűen kezelendő,

a consulatások mindkét fél érdekeit kötelesek védelmezni,

a pénzérték egy, hasonlóan a mérték és súly rendszer, az arany és ezüst áruk finomsága egyformán állapíttatik meg, az iparüzlet folytatására a vásári forgalomra, a házalás, a szabadalmak ügyére nézve tökéletes kölcsönösség van megállapítva,

a posta és távirda ügy mindkét állam területén külön, de egyforma elvek szerint kezeltek ut. sat.

Az elfogulatlan vélemény könnyen beláthatja ebből, hogy mindezen intézkedések csak a forgalom könyitését célozzák és az egész egyezmény akkor, mikor a két egymással társországi viszonyban lévő államterület a szerződés tartamára egy vám és kereskedelmi területet képez a kölcsönös forgalom teljes szabadságával, csak egy nemzetközi szerződés, mely hazánk államiségát legkevésbé sem csorbítja.

En ennél fogva a vám és kereskedelmi szövetség ezen és ehhez hasonló többi részét közgazdasági tekintetben hazánkra nézve úgy, a hogy e pontok vannak, czélszerűnek tartom és annak újból való megkötését támogatnám. —

Van azonban e szerződésnek oly része is, melyre okvetetlen módosítás volna kívánandó.

Ilyen azon intézkedés, hogy a vámterület egysége folytán mindenik fél különben egyforma szabályzat szerint saját maga szedvén be az illetékeket, azon tetemes cukor, sör és részben szesz behozatal után, mely Auszriából jön és itt fogyasztatik el, a fogyasztási adó nem a magyar, de az osztrák kincstár pénztárába foly. — E helyzeten való javítás elkerülhetetlen, az adót melyet a magyar fogyasztó fizet, a magyar kincstár számára biztosítanunk kell, és a mennyiben e részbeni kívánságunk teljesen jogos, nem tartom lehetetlennek, hogy ezen alapon a közös vámterület fenntartása mellett is segíteni lehetend.

Az erre vonatkozó tárgyalásoknál egyébiránt változás lenne sürgetendő némely indirecte adónak jelenlegi visszatérítési módjára nézve is, mert az nem követelhető, hogy Magyarország oly adóvisszatérítéséhez is aránylag járuljon, melynek bevétele nem a magyar kincstár pénztárába folyt, mint az jelenleg van. Ohajtanám egyébiránt azt is — ha az nem ütköznék nagy nehézségekbe — hogy a vámszövetségben fenntartott egyes indirecte adók megállapításában, a magyar törvényhozás szükségünkhöz képest esetről esetre különállóan is intézkedhessék. —

A vámszövetséghez tartozónak vélem egyébként még a külvámok kérdését is. —

Ausztriában ez idő szerint nagy mozgalom mutatkozik, mely az ottani nagy ipar érdekében a magasabb védvám felé hajlik. — Minthogy a velünk kötött vám és kereskedelmi szövetség szerint, a közös vámterület fenntartása mellett, ehhez nagy okunk van hozzá szólnani, annál fogva kijelentem hogy Magyarország, mint majdnem kizárólag mezőgazdasági állam még sok időig utalva lesz iparszükségeit behozni, és így e részbeni érdeke ma inkább a szabad kereskedés (v. vámszabadság) felé hajlik, azért a bekövetkező újabb a külföldi behozatalra vonatkozó vámügyi alkudozásoknál a vámtételek tetemesebb felemelését előmozdítani nem fekszik érdekünknél. —

Nem hagyhatom e pontnál megemlítés nélkül azon több oldalról hangoztatott körülményt, a mely szerint Magyarország és Ausztria között felállítandó vámsorompó nem csupán az indirecte adókban veszteségünket is megszüntetné, de Magyarországot rövid idő alatt az industrialis államok sorába emelné.

Már előbb volt szerencsém kijelenteni, hogy kellő szabályozás mellett közforgalmi és üzleti tekintetből jobbnak hiszem a közös vámterületet és e mellett is helyreépíthetőnek gondolom az indirecte adókban eddig bennünket ért veszteségeket. — De a mi azt illeti hogy elkülönözött vámterület mellett, hazánkban nagy ipart teremthetünk rövid idő alatt — mit az ország érdekében egyébiránt mindnyájunknak ohajtanunk kell — ebben sajnálatomra nem vagyok egy véleményben azokkal, kik ennek bekövetkezését reménylik. — Nem vagyok pedig azért egy véleményben, mert hazánk geográficus fekvését, climaticus viszonyait, népünk fogalmait és sok más viszonyainkat olyanoknak tudom, melyek nem igen alkalmasak egy nagy ipar előállítására. — Kiválólag földművelő népből állván nemzetünk nagy része, annak aspiratiói, annak iránya, mint azt a gyakorlat eléggé bizonyítja, mindig inkább a földművelés és annak természetzerű fejlesztése felé hajlik. — Látjuk azt azon birtokszerzési vágyból, mely mindannyjunkban megvan; a kereskedő, az iparos ha vagyoni viszonyai emelkedtek, tőkét vagy családtagjait a legrikább esetben fordítja vagy használja meglévő üzletének, iparának nagyobbitására és kiterjesztésére, de természetünkönél fogva mezőgazdasági aquisitiókba megy. — Hiányzik nálunk ma még a kellő számú népesség, az elegendő és képes munkás kéz, a szükséges elegendő és igen olcsó pénz, vagy inkább tökétebblet, mely a nagyobb ipar létesítésének életfeltétele. — Egyébiránt a jelen körülmények mellett is, ha hazánkban a gyáripár nagyobb kiterjedése jövedelmezőnek bizonyulna, éppen úgy mint felkerestetik a világ minden része, a hol a gyári vállalkozás rentabilisnek mutatkozik, felkeresné hazánkat e részben is sűrűbben az idegen tőke, a képzett munkás, és szaporítaná itt füstölő kéményeivel nyers terményünk fogyasztóit, és az államadó alapját, de az e tárgyban tett eddigi kísérletek és tapasztalatok, ama számos megkezdett és jobb időkben is pangásban lévő vagy végkép tönkre ment hazai ipar vállalat eléggé bizonyítja hogy egy nagyobb ipar létesítése benne a hazában nagy kockázattal jár. —

E kísérletek forcirozott alkalmazása mezőgazdasági államban, sok veszteséget szülhetne, és nincsen állam, melyet földművelési helyzetéből egyszerre iparállammá átalakítani lehetne. Eljövend annak is ideje, hogy Magyarország nagyobb ipart foghasson bírni, de ennek önként, a szükséghez képest magától kell fejlődnie; a vám sorompó tehát nem segítene még e helyzetben, hanem megnehezítené a kereskedelmi viszonyt a két államterület között, és miután nekünk mint kiviteli országnak szükségünk van nyersanyagunkat fogyasztó szomszédainkkal való jó üzleti viszonyokra, tehát e részben árthatnánk magunknak a külön vámterülettel.

En tehát a közös vámterületet a fentebbiek szerint fenntartandónak vélem, mert egy nagy államférfiú közelebbi nyilatkozata szerint is nem csak a politikai, de az üzleti béke is fenntartandó a szomszéd népekkel.

Az ezzel rokonszemeszerű jegybank kérdésben elősmerem, hogy azon állapot, mely jelenleg fennáll, mely mellett egyedül a szabadalmazott osztrák nemzeti bank akarától függ pénzforgalmunk tarthatatlan, ennél fogva anyagi állapotaink javítása dolgában egyik főfontosságú ügynek tekintem, a bank kérdés gyors és nemzetünk érdekében történő megoldását. —

Nézetem szerint nem köti hazánk törvényhozását semmisen abban, hogy egy külön álló magyar jegybank alapítására, az engedélyt meg adhassa, és ha a nemzeti érület kielégítését vennők csupán figyelembe. szó sem lehetne másról, mint egy önálló magyar jegybank létesítéséről, a mit én is melegen ohajtok. — Azonban ismét azon súlyos helyzettel állunk szemben, hogy a mint egy nagy ipar létesítésére nem bírnak a szükséges, elhelyezést kereső tőkével, úgy pénzszegény országunk csaknem teljesen képtelen arra, hogy egy valóban önálló magyar jegybank, elkezdhetlenül szükséges ércpénz fedezetét, önjeléből összehozni módjában volna. — Bizonyítja azt legjobban ama számos, valóban hazafias kísérleteknek megheiusulása, melyek az utóbbi években, mind a különálló magyar jegybanknak megalakítását tűzték ki célul. —

Bizonyítja az, hogy a múlt évben a hazai pénzügyintézetek által ez iránt megindított mozgalom folytán, Magyarország összes pénzügyintézetei részéről, az is különböző fenntartásokkal egy magyar nemzeti bank alakítására alig 400,000 fit. alaptőke helyzetetett kilátásba, de igazolja azon tapasztalat is, hogy amaz investitiók, melyek hazánkban vasutak, csatornák és más befektetésre költettek, annyira külföldi tőkéből állanak, hogy mint tudjuk még a rendes társulati közgyűlések is alig tarthatók meg, mert alig van a hazában magyar részvényes, külföldiek pedig csak ritkább esetben utaznak ide, hogy részvényes jogukat itt gyakorolják.

A dolog ily állásában tehát egy olynemű önálló magyar jegybankot, melyet egészen úgy forgalmában, mint alapjában magunkénak nevezhetnénk, igénytelen véleményem szerint önjeléből létrehozni nem vagyunk képesek. — Utalva vagyunk tehát a jegybank felállításában is idegen tőkére, és ha már ez csakugyan kikerülhetlen, akkor célszerűbbnek tartom az érintkezést a viszonyainkat ösmerő és azzal már is összeköttetésben levő osztr. nemzeti bankkal, mint más külföldi tőke keresésével, mert az osztr. nemzeti banknak ércalapja már meg van, és mert ha ezen részről Magyarország minden jogos követelése és hiteligenyei kielégíthetnek, nem csak nincsen okunk a bank ügy rendezését nem annak hozzájárulásával eszközölni, de ismét, csak a mi ipar és kereskedelmi forgalmunk fejlesztését és könnyítését érjük el, ha pénzforgalom szempontjából a szomszédállamokkal egyforma berendezéssel bírnak, természetesen azonban mindig a magyar hiteligenyek teljes kielégítése mellett. — En ezt úgy értem: hogy akár osztrátnak meg a bankalap a két államterületéhez arányosítva, akár nem, a mi tulajdonkép csak kezelési és takarékosági kérdés, a bank magyarországi üzletére a magyar képviselőháztól kéressék és adathassék meg az engedély, a magyar törvényhozásnak joga legyen a magyar forgalom és kereskedésnek szükséges dotáció minimumát és maximumát megállapítani, szükségesnek tartom hogy a bank különálló Budapesten székelő

Geuz Giza

GEZA

1875.

Nyilt levél a Mexó Csáthi kerület tisztelt választó polgáraihoz!

A midőn jelenben újlag méltattak ezen kerület jelöltségére, harmadszor van szerencsém e kerület tisztelt polgárainak általam oly nagyra becsült bizodalmat kiérdemelni.

A múlt 72 évi képviselői választás alkalmával sajnálattal bár, de kértém a tisztelt választó közönséget miszerint mentsonak fel ex al. kalommal a jelöltségtől azon nyilt ígéretem mellékelésével, hogy ha a jövő 73 évi választás alkalmával a bizalmok újlag irányomba fog nyitvánulni: hazafiúi kötelességemnek fogom tartani azt elfogadni: ammal is inkább mivel nem láttam akkor a mérsékelt ellenzék által fel állított clock kivihetését, mert az oroszágot annyi pártba szabta 67. 12 t. cx. mely törvény de egyazonmint két állam közötti szerződés, békeséges udon lejáratat előtt nem láttam meg változathatónak.

Ez tisztelt választók elmondtam nyilt szóval 72 ben önök előtt programomat, nekem mai nap is az az elvem, és mondom hogy mind azon véreimnek miket azon 67. 12 t. cx. nem köt azok aronmal létesítendőik mint például a következők:

Elsőben is a független magyar nemzet jegybank aromali fel állítását.

Az osztrák magyar vám szerződés felmondása, hogy azt előnyösebben köthessük meg, vagy az önálló vám terület felállítását.

Ilyen a magyar hadseregnek harcra szállítása, hogy fiaink kebelünkbe legyenek és magyar vezényező által vezényeltessenek.

Ilyen a megyénknek helyre állítása, ki szélesbítésén ezeknek hatáskörét.

Törvénykezésünk akkénti rendezése, hogy az mentől kevesebb költséget legyen igénybe.

A dohány monopoliumnak akkénti helyettesítése vagy eltolása, hogy az ne sértse mint jelenben a magyar szabad polgári jogot.

Ime tisztelt választók ezek mind olyanok miknek létesítése csak önmagunktól függ. - Ezer harczoltunk mind ellenségek annyi éveken által sikertelenül. - Mostan a midőn Tisza Kálmán miniszteri széket foglalt azt hiszem és meggyőződésem, hogy mind ezeknek létesítésén fog ő is igyekezni. - Valamint ha eljön a béké szerződés lejáratának ideje ennek is megváltoztatásán békes törvényes uton.

Addig míg Tisza Kálmán benem bizonyítja, hogy ő az eddigi törekvései, vel fel hagyott, addig ötlet sem én sem senki nem bánthatja, - és addig ötlet követniünk kötelesség.

Ha én látnám vagy meg győződném
 akár jelenben, akár később, hogy az ő
 kebelében nem azon általam fentebb elő-
 sorolt pontok kivételének törekvése van,
 vagy nem azon törekvés hogy Magyar
 ország egy boldog Magyar ország legyen,
 okvetlen meg szünném párt tagja lenni.

Mély köszönetemmel mellékelve be-
 cses bizalmukért

Éljen a hon, éljenek a Mberő
 Esáthi kerület tisztelt polgárai

Gencsy Géza.

1878. 3.
Mericselli kerület.

Tisztelt választó polgárok!

A m-esáthi választó kerület egyesült ellenzéki pártja részéről f. évi július hó 10-én Ónodon megtartott értekezlet többségének határozata szerint a képviselő jelöltség újabb elfogadására szólítottván fel, a midőn személyem iránt nyilvánult eme kitüntető bizalomért hálás köszönetet mondok és a jelöltséget elfogadom. rövid vonásokban jelezni fogom álláspontomat és azon irányt, melyet megválasztásom esetében követni kívánok.

Három év előtt, midőn a m-esáthi választó kerület képviselő jelöltségét elfogadtam, hét pontban jeleztem közviszonyainkra vonatkozó egyéni nézeteimet, mely a választó közönség helyeslésével találkoztván, minden igyekezetem és törekvésem oda volt irányozva, hogy az, az ország érdekében megvalósuljon. Fájdalom! nem úgy történt, mert a nép képviselők többsége vakon követte azon kormányt, a mely ígéretét be nem váltva az ország életérdekeit sértő egyezséget kötött.

Ezen egyezés anyagi körülményeinket sulyosbitja adóképeségünket alássa, már egyszer elszámolt terheinket sok milliókkal szaporítja, kereskedelmünket, kérdésessé, az iparcikkek beszerzésének tekintetéből az országot Ausztria gyarmatává teszi.

Mind ezek homlokegyenest ellenkeztek azon pontozatokban kifejtett nézetekkel, melyeket 3 évvel ezelőtt választóim tájékozásul közbeocsájtottam, és melyeket mint szavatartó becsületes ember — ki választóim többségének nézeteit kívántam helyesen képviselni, — meg nem szavazhattam, s kötelességemhez híven határozottan ellene szavaztam.

Ha a képviselő urak nagyrésze, kik választóinknak megválasztatásuk előtt az enyimhez hasonló ígéretet tettek, úgy beváltották volna szavukat mint én, biztosítón a választó közönséget, hogy nem ily eredménnyel jöttünk volna haza, mint most! — Én és elvtársaim kisebbségben maradván ki kellett lépünk azon — ugynevezett — szabadelvű pártból, mely a kormány jogfeladó politikáját tovább is támogatni, és pártolni igyekezett, s így elvtársaimmal együtt csatlakoztam azon ellenzékhez, mely e közjogi alapon állva, kormányképesnek tekinthető, és a mely ellenőrizheti, és ellensúlyozhatja, a kormánynak, nemzetünk érdekeivel össze nem egyeztethető politikáját.

Mint hogy a most megkötött többség által megszavazott, a korona által szentesített törvény, tíz évig immár változhatatlan, azon kell törekednünk, hogy az adott helyzetben megélhessünk, s anyagiilag tönkre ne menjünk, mert azzal nemzeti létünk is a végveszélynek volna kitéve.

Előre látható, hogy a most ujjolag elvállalt terhek kamatainak fizetését, és a kormány téves és költséges politikájának mesterséges fentartására megkívántató költségek fedezését, újabb adóemelés által fogja a mostani kormány, — ha a választások által újra többséget nyerne, — eszközölni akarni — mert hiszen másként nem is tehetné, mivel a közvetett adók jövedelmének oroszlan részét átengedte osztrák szomszédainknak, és a költséges katona tartásnál okszerű leszállítás által, célszerű megtakarításról még csak hallani sem akar, mert mint látszik hódító hadjáratra készül: és véres verejtékek szerzett filléreinket nem az ország védelmére, de a tűzpróbát kiállott, jó szomszédunk leigázására annak birtokainak szétosztásával, újabb, — mivelünk ellenséges — nemzetiségek szaporítására célozzak fordítani.

Hogy az adóemelést bevállalni ne kényteleníttessenek, de tényleg mégis eszközölhessék, előre látható, hogy ismét és mindég azt a szegény kizsarat, a munkás kéztől megrabolt földet fogják, főleg céljaiknak eszközül tekinteni, mert azt elfogadni, zsebrerakni, nem lehet, és erre kitűnő alkalmas fog a mostani kormánynak e célból, élet-beléptetett új kataszteri munkálat szolgáltatni, melyet elméleti emberek utasításai és szabályai készítenek.

Megválasztásom esetében tehát ígéretet teszek, hogy én bár mi néven nevezendő földadó emelésnek ellene leszek, és a nemzetgazdászati emelését célzó törekvéseket kereskedelmünk forgalmi viszonyaink javítását fogom főleg tehetségem szerint elősegíteni.

Ezzel polgártársaim sokat mondtam, mert ez fogja rugóját képezni, a legközelebbi országgyűlés három évi működésének, melynek láncolata addig fog nyúlni, a meddig az anyagi rugó enged!

Beválthatlan ígéretet nem teszek, mert a mit ígérek, azt a jövőben úgy be akarom váltani, mint meggyőződésem szerint a — múlt alkalommal tevén, de miután oda jutottunk, hogy így vagy úgy de gyökeresen változnia kell a helyzetnek, mert hogy így nem maradhat tovább, azt érzi mindenki — ígérem, hogy megválasztásom esetében, kötelességemnek fogom tartani, nagyobb horderejű elhatározásom előtt magamat választóimmal érintkezésbe tenni, hogy az értelmiség többségének nézetét megértve, az országgyűlésen azt helyeseljem képviselhessem szavazatom által.

Ezzel újabban is jeleztem álláspontomat e felett választó polgártársaim hivatottak bírálatot mondani.

Kelt a Koritnyiczai fürdőben július hó 14-én 1878.

OROSZ MIHÁLY.

1974
Könyvtár

Magyar Könyvtár

A Magyar Könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik.

A Magyar Könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik.

DE BALLAGI GEZA

A Magyar Könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik.

A Magyar Könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik. A könyvtár a magyar nyelvű könyvek gyűjtésével, őrzésével és a közérővel való megismerésével foglalkozik.

Magyar Könyvtár

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to include the words "Kings" and "Lords" in a cursive script.

Necker Lake Tisteleco
Larnab
Palmyra.

1881. 4.

Mező-László.

L. Farkas Károlynak

Quodlibet. 1881. évi April. 10^{én}, a képviselő jelöltségre történt
felhívatása alkalmával tartott
beszéd.

Tisztelt Polgártársaim!

Ezen nem várt, nem várt, de minden esetre bekövetkező
bizalom, - melyben Önök engem a pillanatban részesi-
teni kívánnak, - lelkemet két irányban hatja meg, -
mert míg ebben egyrésztől csak egy személyem iránti
nagy becsü figyelmük nyilvánul, - más részről - a mi
előttem sokkal fontosabb - ime Önök, - megyénk egyik
választó kerületének önzetetlen polgárai, - politikai nére-
lük, meggyőződésük azon színdíjat szemelik ki bennem,
ki csak a törvényhozás terében is képviselője. -

Rendkívül fontos ez számomra, - mert bár az egyes
állások tekintélyét általában megingató idők áramla-
ta azon nimbust sem kíméli a befolyásolástól, - mely
a törvényhozás tagjait egykor oly fényesen övezte körül,
- mind-e mellett in ennél a polgári életben magasra-
toltabb kitüntetés ma sem ismerék, - de át éntem, - át-
érem egyszersmind azon nagy erkölcsi felelősséget is,
- mely ehez feltétlenül csatlakozik.

Ezen várt Önöknek ily irányban felém forduló
bizalmuk mélyen megrendít, - mert immár egy nem
rövid életet keresetül nyugodtlen szolgálom, - oda
adással igyekeztem ugyan a közigyelnek szolgálni, -
politikai meggyőződéseimnek is mindenkor rendithetlen
hűve voltam, - sőt ennek azon körben, melyben polgári

Üllásom

állásom morogni engedett, burgó terékenységet is
áldotam, - de soha sem gondoltam, - nem vámi-
tottam azon kitüntetésre, melyre most énök által
felhivatom. -

Mely is lehetetlen háttérrel fogadom ezt, de mi-
előtt arra válaszolnék, - engedjék meg nekem tisz-
telt Polgártársaim, - hogy egyéni felfogásom szerint
ides hoznák jelen politikai helyzetét, a pártok ál-
lását, - s ezekből kifolyólag saját álláspontomat
lehető röviden, - általános vonásokban elmondhatom,
illetve nyilváníthatom.

Hazánk viszonyai súlyosak. Itz aggodalom
immár évektől óta reheredik a gondolkodó honpol-
gárok feblire. -

En nem vonom kétségbe a most uralkodó kor-
mány s az ezt támogató- úgynevezett szabadelmű
párt hazafiúi érületét, azonban a közvélemény-
nek egy részről a tények, másrészt az eredménytelen-
ségek szolgáltatván anyagot az itéletre, tagadhatlan
az, hogy ezek mint a jelenlegi kormány és töb-
ség uralmával csak nem egy koriak, a nemzet leg-
nagyobb részének várakozását nem csak ki nem
elégítették; hanem az ország fejlődésére és védelmé-
re alkotott közjogi törvényes alapnak megsértéséi,
a hazai ügyek számos ágazataiban észlelhető és
szorosított sörvargó hiányok, - a közgazdaságot
és ezzel kapcsolatos ipar és kereskedelem fontos
érdekeinek nem kellő gondozása, az üdvösebb
alkotásokat gátló tevétlenség, az általános és ro-
hamos anyagi, pénzügyi hanyatlás, - melynek
folytán már csak nem a közlekedés újjai
kepergetnek ajtáinkon, - és mintha még ez is
azokból nőtte volna ki magát, a társadalom sőt
a nemzet hitelire is súlyos érkölesi súlyedés,
bár mikben keresse ezek okait a gondolkodó is,
az általános elidegítettség magvait szóták sőt, -

és kétségtelen

is kétségtelen az, hogy ezen elgedetlenség még azon honpolgárok kebelében is tenyészik, - kik, - legalább a nyilvánosság előtt elnyomni, eltitkolni akarnák a bennök dúló hazafiúi aggodalmakat.

A kormány és pártjával szemben ott áll az annyi erélyt, tevékenységet kifejtő közjogi ellenzék az úgy nevezett szélső bal - melynek jogosultsága kétségbe vonhatlan s melynek létezését az adott viszonyok is indokolják ugyan, de a melynek elvei lehetnek a nemzet hazafiúi áhítatát felcsigázó érdekes és értékes vágyak, de hazánk viszonyainak higgadt megfigyelése mellett vagy legnagyobb részben elkerülendők, - vagy egy viszes bizonytalanság örvényébe vevetők.

Ezen két szélsőség között jött létre az egykor oly jelentékeny politikai szerepet vitt balkezef helyett az úgy nevezett mérsékelt ellenzék.

A kormány vagy szabadelvű párt számos kiváló tagjai, kik egykor a fusiához sok hazafiúi reményt kötöttek, sórványosan egymás után hagyták el pártjuk azon lobogóját, mely az adott viszonyokhoz képest, politikai nézetüknek többé vesztője nem lehetett és már a parlament kebelében megindították a küzdelmet a nem helyeselt áramlat ellen.

De a küzdelem - ezen ellenzék alakulási törekvései a két szélső párt által ellensúlyozva, - a közvélemény által sem támogatva, sőt kicsinyelve, - megcsöcsödésre nem csak nem juthattak, - hanem még azon honpolgárok is, - kik sok hazafiúi reménnyel és rokonszenvvel néztek ennek alakulása elé, - illeink figyelemmel várták az ezt biztosítható solidaritásból fellépést és hazai mozgalmakat.

Es a várakozás, a behövekkendő valasztásokkal szemben most már testet öltött magára, - mert rome ezen ellenzék, - mint önálló életképes párt az ország, a nemzet saine előtt kibontotta lobogóját, várva ennek felszenteltetését a hívek tömegesebb

sorakozásától, - kibocsátotta azon felhívását, - melyben álláspontját határozottan - érthetőleg körvonalozta.

Ezen álláspont az én felfogásom és ezen pártnak a nyilvánosság elé bocsátott felhívása szerint igen rövid és általános keretben a következő hazafiúi törekvéseket foglalja magában:

„Megszerezni és kivívni a közjogi alapon az országunk mind azon közgazdasági és pénzügyi eszközökét, - melyek az anyagi megélhetést és annak fejlődését biztosíthatják, - de nem adni fel egy vonalnyit sem a magyar államot, mint illyet megillető függetlenségéből és jogokból, - hasznos, célzzerű reformok útján a takarékoskodás elve mellett orvosolni a hazai ügyek hiányait, ezen alapon rendezni az állam háztartását, - a közterhek helyes, igazságos és célzzerű felosztása által könnyíteni az állampolgárok vállaira csak nem elviselhetetlenül súlyosodó terheket, - gondozni a közgazdaságot, ipar és kereskedelem érdekeit, mint a vagyonszerzés főkéllékeit és ekként a nemzetet a közművelődés színvonalára emelni.“ És

ezen törekvések, beválthatlan ígéretekkel nem kecsegtetvén, - és tartózkodván minden romboló szélsőségektől, - fejleszteni, fenntartani, de nem könnyelműleg veszélyeztetni akarván a fennálló törvényes alapot, - és ekként követni a nemzet jobb jövőjére vezető közép utat, - teljes összehangzásban állanak az én egyéni hazafiúi meggyőződésemmel is, - annak kijelentésével, - hogy én a kormányban, - mint alkotmányos és higgadt gondolkodású állampolgár - a m. kir. kormányt, - mint illyet, mindig tiszteltem és tartom ugyan, - de annak és pártjának eddig követett politikájával és magatartásával szemben, nem a gyűlöletnek, a politikai pártok tusáiban általam soha nem helyeselhető vak szenvedélyével,

Kunem

hanem a harafiii meggörödis vilárd független-
ségével, határozott ellenzéki állást foglalok el. A
járt feqyelmet azonban, minden változható kö-
vetmények között csak azon határig vélem követhe-
tőnek, a hol már a szolgálai engedelmesség veszi kez-
detét.

Erek azon általános elvek, tisztelt polgártársai-
m, - melyek a fennállí viszonyok között az én
egyéni törekvéseimet ~~szolgálatom~~ ~~szolgálatom~~ -

Es most kötelességem még a hozzám intézett felhi-
vás azon tételére is felelni, - mely a képviselőnek választói
irányábanai viszonyaira vonatkozik.

E tekintetben nézetem az, hogy - bár a népképví-
selet alapján választott és utasításokkal többé el nem
látott képviselő, mint ilyen, politicai eljárásait, -
magatartásait feleletre nem vonható, - mint a mel-
lett a bizalom azon kölcsönösségénél fogva, melynek
a választók és választott közt élne - fenntartatnia kel-
lek, - csak is helyeselhetem azt, - hogy ha a képvise-
li azon meggörödisében, - melynek nyilvános kife-
lentése mellett vállalta el megbízatását, - s a mely-
nek alapján lett megajándékozva a bizalommal, -
nem érve ezt egyes ügyekhez viselkedés kérdéseire, -
de a hazai politica sarkalatos elveire nézve, -
mandatumának cyclusa alatt változók, - tárgya
fel is indokolja színtén azt választói előtt, - és ha-
zának alárendelni nem hajlandó, - tartsa meg
egyéni meggörödisét, - de, - semmint a bizalom-
nak esőkhenésével vagy talán épen megszüntével
és ennek erkölcsi nyomásával találkozik, inkább
adja vissza megbízatását.

Nem annyira harafiii vagy polgári, - ha-
nem oly telektani kötelesség ez, melyet a loyaltá-
s sőt, a lovagiasság is elő. —

Es most, midőn ime őszintén feltartam

Önök

"Önök előtt egyéni és hazafiúi gondolkodásomat, - elő-
áll kötelessége annak, hogy hozzá intézet nagyer-
teki felelősségre vállaljak."

De mielőtt ezt tenném, szabadon még egy kér-
dest, kérelmet, illetőleg egy oly figyelmeztetést intéz-
nem önökhez - melyet even remélnék teljesíthet-
lenül immepélys pillanatban hazafiúi kivem-
szagall. - Először - midőn a behörthetendő valasa-
tásokban rejlik az egyes pártok által vallott politica
és törekvések érvényre juttatásának legkiválóbb nemze-
ti kataluma - nem kellene - é önöknek más oly férfiakor
fordulniok, kiben elveiknek a parlament kebelében,
ha nálam nem bургóbb - de erősebb támaszát találhatják
fel?

Akomban, - ha mind e mellett Önök vellem csakugyan
parancsolni méltóztatna, - lévén a kongresszók életé-
ben sokszor oly pillanatok, midőn a kötelesség éret
előtt a magán viszonyok minden nehézségeinek el-
kelt mosódnok, - midőn a hazafiúi meggyőződés
ötörára mindentkinck, - legalább kellemi akarat -
erejével meg kell horni az áldozatot, - even egye-
dülk esztben ime itt állok önök szolgálataira és a
jelöltiséget elfogadom.

Fogadom jelzett elveim alapján és ha a vá-
lasztás mindig bizonytalan esélye, melynek én
magamat Önök oldalánál alárendelni kötelessé-
gemnek tartom, - Önök törekvését győzelemre
szácsolni, - igérem, - hogy hivatalukat és vára-
kozásukat akaratom, tétőtőgem minden ere-
jével kiérdemelni igyekezem.

Fogadják újában is legmélyebb hálámát
even megtörtéttetéséért, - és legyenek örvencek
engem jövőre is minden körülmények között
megtartani nagy becsü jóindulatokban.

magyar igazgatással, és az országban elegendő számú fiókkal birjon, hogy az arra érdemes hiteligeny az első forrásból jutányos módon kielégíthessék, hogy a magyar államnak a jegybank kibocsájtás mértékét törvényhozásilag meghatározni, és az államkormányása által a bank működését annyiban ellenőrizni joga legyen, valjon az a köz-törvényeknek és Magyarország érdekeinek megfelelőleg történik-e? Több lényeges jogot az állam számára fenntartani szerintem nem szükség, mert például hogy az állam a bank-kérdés rendezésénél úgy járjon el, hogy a bank üzletében a közteher viselésén kívül egy újabb tetemes adózási tárgyat nyerjen, vagy hogy a bank üzletének hasznában egy bizonyos maximum-n felül önmaga is részesüljön, azt nem tartanám üdvösnek, mert ez költségzaportítás lévén, csak drágítaná a pénz kamatját, hazánk reális hitelének pedig mindenek fölött igen olcsó és elegendő hiteltre van szüksége, hogy gazdaszatunk okszerűbbé, jövedelmezőbbé, iparunk és kereskedelmünk fejlettebbé tétethessék. —

Ha ilyen forma, vagy ehhez hasonló alakban az osztrák nemzeti bankkal, melyel eddig Magyarország szerződési viszonyban nem állott egyesség köthető, azt részemről megszavaznám, mely egyezkedésnél egyébiránt a még függő 80 millió frt. bankadósság kérdése és a két állam által garantírozott m. e. 300 millió frt. államjeggyel együtt a valuta kérdése is rendezendő lenne.

Ha azonban a bank kérdés megoldása ilyformán nem sikerülne, akkor tényleg előáll annak szüksége, hogy más módon is bármily áldozathozatalával a törvényhozás gondoskodjon a jegybank ügynek rendezéséről. — De ez esetben is, sem az állami, a legutóbbi kölcsönnel úgy is megterhelt vagyonokat, sem a néme'y oldalról említésbe hozott papi birtokokat nem tartom bank alapra czélszerűnek, mert reális bank csak érczalapon létesíthető. Állam bankot, a melyel az állam kényszer folyam mellett állami bankjegyet bocsájtana ki, szintén nem tartok üdvösnek, mert ez nem volna a bankügy megoldása, csak a mostani ideiglenesség, más alakban folytatása, és kitenné a legszükségesebb eszközt a forgó pénz értékét, az állami hitel ingadozásának, a kínálat vagy kereslet szerinti árfolyamból eredő folytonos árhullámvásznak és elodázná ez újra, lehetőségét annak, hogy a bankjegy valamikor itt is ágió nélkül és ércpénzzel folytonosan beváltható legyen.

Mindkét kérdés, melyről imént szólni szerencsém volt — nagy fontosságú, azonban azt hiszem méltán mondhatom, hogy még ezeknél fontosabb és végeredményeiben komolyabb állami pénzügyünk helyzete. —

Ama megrendítő körülmény, hogy állami kiadásainkat csak folytonos költsönsegélyével fedezhetjük, a legkomolyabban arra int, hogy az eddigi gazdálkodási módunk tovább nem folytatható. —

Hogy az 1875-ki évet a rendes és rendkívüli háztartásban 21 millió frt. hiánnyal lehetend lezárolni, ez oly égető állapot, melyen minden módon a nemzetnek segíteni kell. — Ama köztudomású dolog, hogy már ez év első negyedében is az előirányozott bevételek ismét apadtak és 19 millió frttal volt több a kiadás, mint a bevétel, még sulycsablat teszi e helyzetet. — Jól tudom, hogy nálunk rendszeren az év első negyedében fedezendő a nagyobb kiadások, de nem javulhat meg az év többi $\frac{3}{4}$ -de még egy ohajtott bő termés, és jó eladási árak mellett sem úgy, hogy ne csak a szükségletek legyenek a közjövédalmekből fedezhetőek, hanem hogy még e hiány is részben kipótoltassék, ennél fogva még megtörténhet, hogy az összesen 21 millió frtban 1875-re felvett deficit az év végén még tetemesebb lesz. — A hazafiúi kötelesség parancsolja ezek következtében a *kormdnyzás minden ágában a megtakarításokat azon mértékig vinni*, a melyen túl már csak a közadminisztráció valódi érdekei szenvednének csorbát. — Jóllehet, hogy a behozott új adók, és némely módosítások az eddigi adó kezelésnél, valamint a munkába veendő cathasteri kiigazítás szaporítandja bevételeinket, azonban ez aligha leend mind elég, azért be kell szüntetnünk minden oly kiadást, mely fölöslegesnek, vagy mellőzhetőnek mutatkozik, és fel kell áldozni minden oly kívánságunkat, melyeket nemzetünk érdekeinek vezélyeztetése nélkül egyelőre mellőzhetünk.

Ha azonban mindennek daczára a jöve törvényhozási cyclus alatt ezzel még az egyensúly nem lenne helyreállítható, a mi igen is valószínű, nem maradand más hátra, mint ismét a nemzet áldozatkészségére apellálni. De azért ha a kiadások mindenben — a lehetőségig leszállítatnak, ha az állam roppant fekvőségeinek jövedelmeit czélszerű intézkedésekkel szaporíthatjuk, ha az igénybe veendő áldozatkészség a nemzet részéről is hazafias támogatásban részesül, ha az állam iránti kötelezettség pontos teljesítésében, a nemzet általában az eddiginél több készséget tanúsít, igénytelen véleményem szerint még reménylhető, hogy államunk pénzügyi helyzetében ismét elérjük néhány év múlva az egyensúlyt, és ha ez mint ohajtandó megtörténhetik, akkor a törvényhozás is tehet sikeresebb intézkedéseket azon irányban, hogy az ország anyagi állapotai javuljanak, hogy a nemzeti köztvagyon az adóképesség fundamentuma gyarapodjon.

Azt hiszem t. polgártársaim az eddig elmondott nagy kérdések lesznek a jövő országgyűlésnek legfontosabb tanácskozási tárgyai, ezeknek helyes rendezése teheti ismét kedvezőbbé hazánk anyagi helyzetét, és képesít azután arra, hogy a cultura fejlődés érdekében is, a nemzet többet áldozhasson. — Ezzel be is fejezhetném előadásomat, de nem akarván a többi, a jövő országgyűlésen előfordulható belkormányzati kérdésekben sem véleményemre vonatkozólag t. választóimat tájékoztatásában hagyni, azért azokra röviden a következőket vagyok bátor előadni. —

Törekedni fognék megválasztatásom esetén oda, hogy az országgyűlés évenként rövidebb ideig és nem mint eddig permanenter, együtt üljön. Ezt ohajtom, költségmegkímélés szempontjából is — de azért is hogy azon résztvehessenek nagyobb számban olyanok is, kik hosszabb időre állásuknál és foglalkozásuknál fogva, nem távozhathatnak otthonjukról; megrövidítendőnek vélem az országgyűlés együtt ülését azért is, hogy a kormányának ideje legyen többet előkészíteni, és a kormányzás helyességére jobban felügyelhetni. — Magában az 1848-ki törvényekben is az van minden, hogy országgyűlés évenként lehetőleg a téli hónapokban hívassék össze, tehát már az akkori törvényhozók is belátták, hogy az egész éven át folyton, költséges és czéltalan az ülésezés. — A 3 évi időszaknak 5 évre való meghosszabbítását nem pártolom.

A közösgyi kiadásoknál a mennyiben azt a kettős birodalom külképviseletének és véderejének érdekei megengedik, lehető takarékságot ohajtok érvényesíteni és előmozdítani ügyekéznék azt, hogy a közös hadsereg szükségletci legalább részben hazai különben is pangó iparunk által állíttassanak elő.

Fontosnak tartom a kormány márczius 3-iki programjában felvett azon igen lényeges pontot, melyszerint a kormányzás különböző közegei nagyobb összhangzásba hozassanak egymással, és a pénzügyi igazgatás, valamint az igazságszolgáltatás némely teendői a közigazgatás hatáskörébe adassanak, hogy ez által a kormányzatban nagyobb összhang és takarékság legyen behozható.

A pénzügyminiszterium kezelése alatt levő állami birtokokat, bányákat és gyárakat kivétel nélkül eladandónak vélem, a befolyandó összegekből pedig államadosságaink egyrészének törlesztését óhajtom. Az állam gépezetének természetesen nehézsége folytán az államok kezelésében levő birtokok egyáltalán ugysem jövedelmeznek meg a mérsékelt kamatot sem, és mert nézetem szerint az állam jobban megfelel hivatásának, ha kormánya teljesíti csupán a kormányzati teendőket, kezeli a közigazgatási, igazságszolgáltatási az adózási, a monopóliumok, katonai, közgazdasági ügyeit, fejleszti a culturalis célokat, az állam vagyonokat pedig által engedő a magány vállalkozásnak, melyben a nemzet adó alapot nyer, ha az a magány szorgalom kezeibe jutt.

Initialjon igen is az állam esetenként a haladó kor szükségéhez képest, minta gazdaságot vagy minta gyárt, a melyből a magán adózó magának tanulmányt szerez, de mihelyt ennek szüksége valamely kereseti ágban megszűnt, inkább van érdekében az országnak ez investitiók átengedése a magány szorgalomnak. — Így tette azt minden modern állam, és a mely államok czélszerűen jártak el, azok közül ezt nem bánta egysem meg.

Mint hogy azonban oly roppant terjedelmű és értékű ingatlanság mint a magyar állam különben alig valamit jövedelmező birtokai egyszerre czélszerűen nem adhatók el, az összes eladásnak combinált tervszerűen, és gyarmatosítási czéllal összekötött módon kellene történni, mert e nélkül az állam csekély összegeket kapna, és az ily nagy eladás által támasztott verseny, a magány fekvőség értékét is nagyon leszállítaná. — De addig míg ez megtörténhet, valamint az értékesítés czéljainak előmozdítása, de egyöntetűbb kezelés és különösen takarékoság szempontjából is, úgy a pénzügyminiszterium kezelésében valamint a földm. ipar- és kereskedelmi — végül a közoktatási miniszteriumban kezei birtokok igazgatása, egy külön földművelési miniszteriumban volna szerintem czélszerűen egyesíthető, mi megszüntetné ama sajátságos helyzetet, hogy nálunk majd minden miniszterium azon számos kormányzati teendők mellett melyek ressortjához tartoznak, még külön nem csekély terjedelmű uradalmat és gyárakat is tartozik kezelni a mi külön állón is elég felügyeletet kíván.

Ezen berendezés elősegítené azt, hogy az így megmaradt ipar- és kereskedelmi miniszterium egyesíthető lenne a közlekedési miniszteriummal, a mely átalakulásnál ismét lehetend megtakarítást elérni és különböző hatóságok nem egyrészét beszüntetni.

Az ipar és kereskedelmi érdekek úgy is a közlekedési ügyekkel annyira rokon természetűek, hogy egyik üzletág a másiknak kiegészítő része, és együttesen vezetve hozhatnak csak kellő eredményt.

A közlekedési ügyre nézve egyébiránt még megjegyzendőnek vélem, hogy nem osztom azon véleményyt, a mely szerint az utóbbi években épített vasutakkal nem az ország érdeke mozdított volna elő. — Először, hogy a rohamos építkezés és ennek folytán némely tévedések következtében, azon vasúti hálózat mely az utóbbi években épült gondosabb és takarékosabb eljárás mellett az országnak kevesebbe került volna, de viszont áll az is, hogy ha az akkori vasútépítésre oly kedvező vállalkozási időszakot fel nem használta volna az ország, később hosszú időn át alig épült volna ki annyi pálya is, mint kiépült így.

Már pedig ha a mostoha termékek és nehéz üzleti viszonyok mellett több év óta, csekély is a forgalom új pályáinkon, különösen egy termő év és egy kedvező kiviteli conjuncturában a nemzeti közvagyonnak ezen áldozatok nagyrésze visszatérül, ha gazdáink gyorsan, annak idejében, most már hazánk majdnem minden vidékéről elküldhetik és jól értékesíthetik terményeiket.

Felotte szükségesnek látom a kormány által is czélba vett, kisebb vasutak csoportosítását. — Ez a kezelést jutányos és szélszerűbbé, és így az állam garantia pótlását leszállíthatóvá tenné, helyeslem a csoportosítást azért is, mert ez a már oly régen napi rendben levő de mindeddig elintézetlen tariffa kérdés szabályozását is, melynek közforgalmunk oly nagy szükségét érezi, lehetőbbé teszi.

A vasúti tariffák oly nagy fontosságúak, hogy egy czélzatos tariffa politika, egész vidékek gazdasági vagy iparbéli viszonyait tönkre, vagy virágzóvá teheti, de tévedés lenne azt hinni, hogy kisebb vasútnál a tariffa ügy rendezése kevesebb nehézségre talál. — A gyakorlat bizonyítja, hogy minél hosszabb valamely pálya, minél több mértföld vasút vétetik használatba, annál inkább elérhető a szállítási bérekben concessio, míg apróbb darabokon az egymás mellett levő pályák a legtöbb esetben reá nem bírhatók, általában véve magas vitelbériük leszállítására. — Úgy tudom egyébiránt, hogy a vasútnak adott concessiók, nagybárra megkötik az állam kezeit, az árszabások kérdésében egy bizonyos minimumon túl mehetni, de azon körülmény, hogy nagybárra vasútaink majd mind részeseülnek állami segélyezésben, mely által azok majdnem egészen államivá válnak, és azon felhatalmazás melyet a törvényhozás közelebb megszavazott a pótépitések kielégítésére felhasználható módot nyújt kormányunknak, a tariffáknak oly mértékbeni leszállítására, mint a hogy azt a hazai ipar és kereskedelem érdekei megkívánják. — Ha e részben megszerezhető jövőre az államnak az őt megillető befolyás a tariffák szabályozására, úgy a körülmények szeint az államvasutak is bérbeadhatók, vagy egészen is eladhatók.

A tariffa kérdésben pártolom hazai viszonyaink szempontjából a differentialis vitelbéreket, melyek a távol vidékeket hozzák közelebb egymáshoz, és óhajtom hogy ha lehetséges, minden pályán egyöntetű alapárak fogadtassanak el, mely mellett bizonyos messziségek után, egy a bel- mint az átmeneti forgalomban minimális árak alapítassanak meg. — Különsen pedig szükségünk van olcsó kiviteli díjtételekre nyugot felé nyers terményeink számára, kelet felé létező ipar készítményeink exportja érdekében.

A kereskedelmi és ipar érdekek képviselőjének szempontjából, miután más organum a mi helyhatósági intézményeinkben ezen czélok előmozdítására úgy sincsen, az ipar és kereskedelmi kamarákat egyelőre még, addig míg a szabad társulás eszméje alapján az érdekelték maguk saját képviseltetésükről kellőképp gondoskodnak, fentartandóknak gondolom, azonban kívánatosnak tartom, hogy a kamarák saját hatáskörükben való mozgása szabadabbá tétethessék, és hogy az erre vonatkozó törvény 4. §-ának elég tétessék az által, hogy a kamarák helyei szaporíttassanak.

Óhajtom hogy a honvédség felszerelése lehetőleg a hazai ipar által állíttassék elő, és hogy békés időben a rendes szállítási módoktól eltérőleg a mi zsengebb iparunkhoz alkalmazott szállítási mód állapíttassék meg, hogy abból a kis iparcis is keresményt meríthessen, és hogy a kormány vagy befolyása alatti vállalatok iparcikkbeni szükségletüket lehetőleg a hazai ipar útján fedezzék.

Kereskedelmünk emelésére — melyet egyébiránt érdekünkben áll magyarosítani is — jó vasúti tariffa és a bank kérdés megoldása kell, melyről fentebb már volt szerencsém szólni. De kell a törvénykezés javítása és gyorsabbá tétele is. — E részben erős meggyőződésöm, hogy minél szigorúbb és gyorsabban végrehajtható kevésbé költséges perrendtartást nyernénk, mely megóvná a reális hitelezőt a hosszú perlekedéstől, és fenyegetőbb volna a kötelezettségeit nem teljesítő irányába, annál inkább emelkednék hitelünk, olcsóbbá tétethetnék a kamatláb és a szigorúbb eljárás által kevesbitetnék a meggondolatlan vagy a hitelező kijátszására czélzó kölcsönkötések száma.

Addig míg az elvállalt kötelezettségek pontos teljesítésére gyors igazságszolgáltatás által nem szokik jobban a közvélemény, addig hitelviszonyaink, és a nagy kamat a bank kérdés legelőnyösebb megoldása mellett is nem javulandnak meg, addig az általános közjólét — a szigorú munka és takarékoság alig fog itt kellőképp meg honosulni. — Szükségünk van egyébiránt egy jó esőd törvényre, és az 1840. váltótörvénynek a mostani viszonyokhoz való átalakítására. — Ez utóbbinál nem látom feleslegesnek azon megszorító intézkedésnek behozatalát, hogy a váltó elfogadáshoz bizonyos qualificatio kötessek, mert csak így érhető el nálunk az hogy a jelzálog hitelre utaltak, jelzálogi kölcsönhöz forduljanak, mely által a jelzálog hitel is rendezetesebbé tétethetnék, s így a váltónak talán vissza szerezhető lenne azon jogosultság, mely azt megilleti a mely szerint az pénznek vagy árunak lenne tekinthető, mely lejáratkor pontosan befoly, és időközben a pénzbeli csere eszköz szaporítása érdekében nyugodtan a forgalomnak által adathassék. — Ma ez természetesen nem így van.

Vallási ügyben a vallás szabad gyakorlatának elveit pártolom, ha az állami jogok- és kötelességek ellen nem terjeszt tanokat.

A nevelés ügynek az állam részéről való előmozdítását és a fölött az állami főfelügyeletet szükségesnek tartom. — Fontosnak tartom a közegészségi ügynek rendezését. — Minden nemzetgazdaszatnak alapját a népteszi, ennek erőt csak az egészség ad. — Szaporatlanságunknak egyik főoka a halandóság, ennek pedig közegészségi ügyünk elbanyagolása. — Segíthetne ezen a bajon az orvosi kamarák felállítása, melyek a rend és közegészségi ügyben, mint a jogi kérdésekben az ügyvédi kamarák meghallgatandók lennének.

Obajtom a közmunka ügy rendezését. — A felsőházi reformot szükségesnek látom, és a még fenálló regalitási jogok rendezését mielőtt ily nagy pénzügyi mivelet keresztül vihetőnek tűnik elő, meg szavazni fognám. — Obajtom hogy iparos érdekeinkben történjék meg minden mit a czélszerűség és a szükség kíván, de nem tagadható az sem hogy az évek óta létező általában pangó üzleti viszonyok mellett különösen a kis kézmű ipar egyik fő baja a nagy ipar és nagy tőke versenyé, melyen másként alig segíthetünk mintha munkásság és takarékoság által magunk fejlesszük képességünket oda, hogy a nagy versenyel egyesüles, és egyetértő közös törekvéssel megküzdhesünk.

Tisztelt polgártársaim! A mondottakban volt szerencsém önöknek kifejezni, hogy ily értelemben azon elveket melyet az országos szabadelvű párt magának czélül kitűzött támogatni fognám.

De az őszinteség, melyel t. megbízóimnak tartozom, késztet annak kijelentésére is, miszerint nem osztom ama véleményt, a mely a képviselőház tagjai leszállítását ellenzi. — Én igen is takarékosági szempontból, és a tanácskozás megkönnyítése érdekében a képviselők számát kevesbitendőnek vélem, és megnyugtatta érzem magam, hogy ez által sem alkotmányos jogaink sem állami érdekeink csorbulást nem szenvednének.

A muniipális önkormányzat teendőinek nagyobítását csak akkor pártolnám, hogy ha meggyőződöm, miszerint az állam kormányzat nagy érdekei, az önkormányzati hatáskör kiszélesbitése által nem szenvednek hiányt.

E kérdésnél a személyi kérdést másod rendűnek tartom. — Nem az a fődolog hogy választott vagy kinevezett-e a tisztviselő, hanem az hogy minden állás minősítéshez legyen kötvé, hogy az egyéni felelőség van e kellőleg alkalmazva.

Költség megtakarítás szempontjából szükségesnek vélem, hogy a köztörvényhatósági ügyek vezetése egy személyben egyesítessék, és a köztisztviselő egészen hivatalának szentelje idejét és ne legyen a mód megadva, hogy más foglalatossága mellett mintegy mellesleg még hivatalt is viseljen.

Ezekben tisztelt választó polgártársaim meglehetősen tüzetesen mondtam el nézeteimet a fenforgó közkérdésekről, és nagyon is igénybe vettem türelmüket, azonban kell mindamellét még külön kijelentem, hogy szerintem azon országos érdekek képviselése mellett, melyre a képviselő hivatott, saját közönségének érdekeit természetesen még külön is tartozik képviselni. — Én igénytelen tehetségemhez képest szab. Miskolcz városának minden obajtasait, melyek az államérdekeivel összeütkezésbe nem jönnek, mint eddig is bármikor, szívesen előmozdítani fognám. Oda törekednék hogy e vidéken az állami építkezések, vagy más beruházások vagy berendezések ne mindég Miskolcz mellőzéssel, hanem itt létesíttessenek. — Kötelességemnek tartom kívánni, hogy a bank kérdés bármily alakbani megoldása esetén, a vidéki fiók telepek közül egy Miskolczon létesíttessék, és ez által Miskolcz és vidéke forgalmi szükségének, kereskedésének és iparának, első forrásból az olcsó tőke hozzájuthatóvá tétethessék. — Süggetni fognám a katonai elszállásolási vonatkozó városunk anyagi viszonyaira felette fontos törvényjavaslataink mielőbbi letárgyalását, és már eddigi nyilatkozataimnál fogva is mindég hozzájárulnék ahhoz, hogy szülő városomnak Miskolcz városának autonom jogai szélesbitését, valamint e város szellemi és anyagi érdekeit részemről mindenkor előmozdítsam.

És most t. polgártársak, a fontosabb kérdésekre elmondtam nyíltan s úgy a hogy tudtam political nézeteimet mint jelöltje Miskolcz városa déli választó kerülete t. választóinak.

Ha önök e program meghallgatása után nagybecsű bizalmukkal továbbra is megtisztelnak és megválasztásom megtörténik, úgy igyekezni fogok eljárásommal megelégedésüket kiérdemelni. — Hogy ha azonban nem volnék oly szerencsés, hogy elmondott nézeteim helyeslésüket nyerhetnék el, úgy méltóztassanak nagybecsű szavazatukkal mást, nálamnál mindenestre e kitüntetésre érdemesekbet megtisztelni, nekem mindég kedves és halára kötelezett emlék marad az is, hogy önök képviselő jelöltjökül kitűztek és megengedték, hogy előttük hazánk viszonyaira vonatkozó nézeteimet elmondhassam.

Ajánlom magamat nagybecsű szívésségükbe.

Miskolcz, június 20-án 1875.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs across the page.

Dr BALLAGI GÉZA.

1876. 6.

Lichtenstein József

beszéde

Miskolcz város déli választókerületének választópolgáraihoz

májushó 5-én 1876.

Tisztelt polgártársak! Egy pár nap múlva június 10-én éppen egy éve lesz annak, hogy Miskolcz város déli választókerületének a szabadelvű párthoz tartozó polgárai felhívtak arra, hogy képviselőjelöltséget vállaljak. Kesőbb elmondtam igénytelen nézeteimet a fenforgó országos kérdésekről, melyek alapján a többség azon kitüntetésben részesített, hogy országgyűlési képviselővé megválasztott.

Programmomban, melyet elmondtam, és melyet kinyomatva szétszórtani bátor voltam, jól emlékezem, hogy kinyilatkoztattam: miszerint a legfontosabb kérdések közé tartozóknak tartom az ország pénzügyi helyzetének rendezése mellett, az Ausztriával 1867-ben kötött vám- és kereskedelmi szövetség czélszerű módosítását és a bankügyek helyes rendezését.

Szándékom ugyan t. polgártársak, minthogy szerenésém van most önöket együtt tisztelhetni, egyéb kérdésekről is röviden nyilatkozni; azonban engedjek meg, hogy először is a vám- és bankügyről nyilatkozzam, minthogy méltó joggal ez a két fontos kérdés az, a mely ez időszert a közvéleményt leginkább foglalkodtatja. E tekintetben először is a vámszövetségről kívánok nyilatkozni. Önök tisztelt polgártársak, tudják, hogy én a vámszövetségnek vagyis a közös vámterületnek javított módon való fentartását pártoltam. — Nem akarok itt ma tüzetesen nyilatkozni a vám közösségének czélszerűségéről, vagy a külön vámterületnek hátrányairól vagy előnyeiről, röviden csak annyit jegyzek meg, tisztelt polgártársak, hogy az önálló vámterület ez időszert elejtettnek tekinthető. Azon számos petíciók, melyek e részben a törvényhozáshoz intézettek, nem győzték meg a többséget az önálló vámterület előnyeiről és nem enyésztték el azon nézetet, hogy Magyarországnak, főleg mégis mint mezőgazdasági államnak a nagyobb téren való szabad kereskedés, és így az annak részben megfelelő közös vámterület inkább van érdekében. Fájdalmas tény az csakugyan, hogy egy védendő nagyobb ipar nincsen hazánkban, magát a kézműipart pedig vagy az úgynevezett kis ipart, melynek még tetemes maradványait birjuk hazánkban, nem érinti a vámkérdés. Itt nagy befolyást gyakorolnak és a létező iparágakra nagy nyomást hoznak a nehéz idők, s mi tagadás benne, a nagy ipar, és a nagy tőke, mely önálló vámterület mellett is éreztetné a maga súlyát, és mely elől el nem zárkozhatunk. — Meglehet, hogy e felfogásban csalatkozom, de ha úgy volna is, más döntő okok teszik lehetetlenné a külön vámterület felállítását, én e részben csak ismételteltem, a mit e helyen ezelőtt egy évvel mondtam, hogy a 67-es közjogi kiegyezésnek mintegy consequentiája a közös vámterület. E mellett meggyőződéseim, hogy jobb viszonyok között maga az állam, mint olyan, sokat tehet a hazai ipar fejlesztésére közös vámterület mellett is; de mondom t. polgártársak, nem az a kérdés ma már, hogy önálló vagy közös vámterület jobb-e, hanem kérdés az: vajjon azon egység, melyet a jelenlegi magyar kormány Ausztriával főbb vonásaiban megállapított, a közös vámterület fentartása mellett a vám- és bankügyben, megfelel-e az ország jogos, meg a helyzet követelményeinek? Én, t. polgártársaim! úgy találom, hogy az ismert új egyezmény e két feltételnek nem felel meg, és azért annak ellene nyilatkoztam. Ellene nyilatkoztam azért, t. polgártársak, mert hogy ha valaki a létező viszonyok mellett azt tartja, hogy egy jobb egység mellett a vámközösség előnyösebb a magyar nemzetnek, abból még nem az következik, hogy a kereskedelmi közösség alapján bármily egységet fogadjon el az ország, és ne hasznosítsa azon szomorú tapasztalatokat, melyeket e téren 1867 óta tett. — Lássuk tehát ezen egység fobb pontjait.

Azon alapelvek szerint, melyekhez képest a kormány eljárását megbirálni kellett, a jelenleg érvényben levő külvámok az osztrák-magyar monarchia határain részben megmaradnak, részben az osztrák ipar érdekében felemeltetnek. E szerint mi a jelenleg fennálló meglehetősen magas vámmal és némely tételeknek még felemelésével is védjük a külföldi verseny előtt az osztrák iparkészítményt, a mi kétségen kívül nekünk kárunkra, és az osztrák tartományoknak — magának a miniszterelnök úrnak nyilatkozata szerint — előnyére szolgál. Ezért viszonzásul némely nyers termény, hogy külföldről nehezebben hozathassék be, némi mérsékelt védelemben részesülne. Bátor vagyok erre nézve megjegyezni, hogy például a gabona-vámnál, a mely természetnynek concurrentiája sujtja tulajdonkép leginkább Magyarország mezőgazdasági versenyképességét a dunafejedelemségek felől, a tavali országgyűlés és a törvényhozás nagy többsége a kormány és akkori pártja érveléseiből meggyőződött arról, hogy a gabona-vám eltörlése nem árt a magyar gabonatermelésnek, mert az a concurrentia úgyis megvan a külföldön, és a mi árainkat, a mai fejlett közlekedési viszonyok mellett, a külföldi gabonaárak szabályozzák, és azokra itt nincsen befolyással, vajjon van-e vagy nincs gabona-vám a határszélen. Vasútainknak jövedelmezővé tétele, kereskedelmi politikánk helyes felfogása pedig épen azt kívánja, hogy amennyiben a keleti gabonatermés csakugyan találkozik velünk nyugot fogyasztó piacain, hogy ez a kivitel Magyarországon át történjék, miután azt a versenytől kizárni nem tudjuk. Egyébiránt méltóztassanak figyelembe venni azt, és ezt önök t. polgártársak, kiknek nagyobb része iparral és kereskedelemmel foglalkozik, nagyon jól tudják, hogy a mai vasúti közlekedési mód mellett, egy távolabbi gabonabehozatal kedvéért nem kell egyéb, csak az illető vasúttal fuvarmérsékelése és a vám, mely — különben is esekély gabonánemnél — sohasem lehetett oly nagy, hogy leszállított fuvarokkal a versenyző állam túl ne tehesse magát a vám terheltetése alól. Egyébiránt a magyar búza jobb, annak Ausztriában védelemre nincsen szüksége; de ha védetnék is, ez csak parányi kis része azon áldozatnak, a mit fizetünk az Ausztriából vett iparkészítmények nagyobb áraban, mit csak a határszéli vámmal fentartása és emelése okoz egyedül.

Igy vagyunk többi nyers terményeinkkel is; hogy többet ne említsek, itt van például a bor. Az mondatik, hogy erre is mérsékelt védvám lesz vetve; azonban tudniok kell uraim, hogy Ausztria közönséges borait a mostani csekély védvám mellett is Magyarországból veszi legolcsóbban, amennyiben átlag a mi boreladásaink Ausztriába évenként 12—15 millió frtot tesz, míg a külföldről jövő bormennyiség nem megy többre, mint alig 2 millió frtra, és így mi Ausztriában piacot találunk újabb vám nélkül is bortermeztményeinkre. Általában így vagyunk többi nyers terményeinkkel is. — Nekünk a szabad kereskedés elve szükséges, közös vámterület mellett. Magyarországnak mint iparcikkokban fogyasztó államnak az kell, hogy külföldi szükségleteit minél alacsonyabb vám mellett bocsáthassa be, kell ez egyrészt a fogyasztó érdekének szempontjából, kell másrészt mint nyers anyagot producáló országnak; — vagy azt hiszik önök, hogy érdekünkben áll a külföldi készítmény behozatalát megnehezíteni akkor, mikor arra van szükségünk, hogy Ausztrián kívül Németország, Franciaország, Schweiz, Anglia is a mi búzáinkat, borunkat, gyapjunkat, szarvasmarháinkat, mennél csekélyebb vámterhellettel bocsássa be magához. Ha mi megdrágítjuk az ő cikkeik behozatalát, mindenesetre visszafizettetik velünk, a mi bevételünk-nél, a mi nyersanyagainknál az ő készítményeikért beszedett magasabb vámot.

Es itt engedjék meg, hogy felemlítsem, miszerint csak most közelebb történt, hogy a boroszlói kamara felterjesztést intézett a német birodalmi Reichs-kanzleramthoz, melyben arra kéri, hogy tekintettel azon mozgalomra, melyszerint Ausztriában a vámokat fel akarják emelni, befolyását fordítsa az ellen, sőt még a létező váموkat is kéri lezállíttatni.

És így ha mi csakugyan vámfelemeléseket fogunk elfogadni, vonható-e kétségbe, hogy azt a mi nyers terményeink exportjánál a külföld velünk fogják megfizettetni.

A másik pont, melyhez hozzá nem járulhattam az, t. polgártársaim, hogy azon fogyasztási adótárgyak utáni accis, mely fogyasztási cikkeket Magyarország Ausztriából behoz, a fogyasztási adónem minket illet. A fogyasztási adó — mint minden indirect adó — a fogyasztó által fizetetik, e részben tehát a magyar álláspontot tökéletesen jogosnak tartottam. Legyen az ebből folyó károsodás bármennyi, de ez károsodásunk, e helyzetben való javítás elengedhetlen feltétele volna a közös vámterületnek.

De tisztelt választóim, nemcsak abban van sérelmünk, hogy az itt fogyasztott cikkeikért a fogyasztási adót nem a magyar kincstár kapja, de főszérmünk abban rejlik, hogy a fogyasztási adókat rendszerint különállón Magyarország viszonyaihoz képest nem szabályozhatjuk úgy, a mint szükéges. Innen van, hogy szeszgyáraink, cukorgyáraink, serfőzdéink nemcsak a rossz idők miatt, de az aránytalanul egyforma adózási rendszer miatt is folytonosan visszamennek, megszűnnek.

Innen van, hogy indirect-adóbevételei a magyar államnak nemhogy mint Ausztriában szaporodnának, de folytonosan apadnak, és ez egyrészt oka az egyenes adók rendszeres emelésének nálunk.

Hallhatták önök, vagy fogják talán még hallani, hogy a mezőgazdasági szeszgyáraknál lesz némi adókimelés, de nem akarok erről sokat szólni, és ezzel nem akarom hosszú előadásomat még terjedelmesebbé tenni, csak azt jegyzem meg, hogy meg fogják önök látni, hogy ebből nem fog egy számbavehető tekintélyes mezőgazdasági szesz-ipar kifejlődni.

Es azért, hogy mi a minket illető itt elfogyasztott osztrák készítmény accisáról lemondunk, és hogy a fogyasztási adók egyforma nagyságúak legyenek itt is, ott is, minő engedményt eszközölt ki a magyar kormány? Kieszközölte azt, hogy ismét a külföldről jövő némely fogyasztási cikkekre magasabb vám vettessék, mely vámbevétel, noha abból állítólag mi csak 20%-et fogyasztunk, 30% arányban hennünket illet.

Ekkép tehát eléretett az, hogy a helyett, hogy a minket illető fogyasztási adót mi kapjuk, nem tételt az ellen kifogás, hogy újabb vámmal kávénkat, azt a rizst, azt a petrolumot, a mit mi behozunk, és más külföldi cikkeket magunknak még jobban megdrágítsuk, és ekkép egy új indirect-adófelemelést létesítsünk.

Elismerem, hogy a vámvisszatérítésnél történt némely könnyítés, de azért a felállított visszatérítési mód mellett, még mindig többet fogunk restitálni, mint a mennyi ránk esnék és általában ez csak egy létezett jogtalanságnak megszüntetése. Vannak, kik ezen egységtől 4—4¹/₂ millió frtnyi javulását reménylik az ország pénzügyi helyzetének, én ezt nem reményelem, azon egyszerű oknál fogva mert a felemelt vám kevesbiti a behozatalát, és így az összes közös vámbevétel apadni fog, de ha csakugyan több jönne is be, akkor ezen többletet a magasabb vám folytán, mi mint fogyasztók fizetjük meg.

Mindezeknél fogva én t. polgártársak megnyugvást a vámszövetség ily módon való megkötésében nem találtam, de nem találtam a bankkérdés azon megoldásában sem, a mely a kormány által előterjesztett. A bankügynél már csakugyan a részletek ösmerete szükséges lett volna, hogy azt kellőkép megbirálja az ember, de már a praeliminariék is eléggé bizonyíták, hogy ez nem azon rendezése a bankügynék, a mely Magyarország érdekeinek ez időszertint megfelel. — A tervezet szerint egy bank maradna jövőre is az osztrák-magyar monarchiában, mely külön Ausztriában, külön Magyarországnban egy bankot, illetőleg bankosztályt tartana, mely fölött egy külön igazgatóság, egy külön alkormányzó és ezek felett egy Ő Felsőge kinevezésétől függő főkormányzó vezetése alatt egy közös főtanács állana. Ily berendezése a bankügynék az én igénytelen nézetem szerint minden körülmények között csak második sorban elégitené ki Magyarország hitelszükségletét, minthogy Bécsben lévén az együttes bank székhelye, az irány a bank-politika, jövőre is cnnen szabátnék meg. — Nem a bank részvényesek által joggal gyakorolt befolyás az, a mely a bankügynben aggodalmat támaszt, attól ninesen mit tartani, hanem azon a bankkörén kívül álló politikai befolyás az, a melytől a tervezett egység mellett a magyar hitelügyet félteni, kell. — Nincsen nekem kifogásom az ellen, hogy a bécsi nemzeti bank alapítsa a magyar bankot, sőt nem álalkodom kimondani, hogy annyira össze vannak növe az osztrák-magyar monarchia és politikai ügyei, a bécsi national bank dolgaival, hogy a nélkül főleg a mai válságos pénzügyi helyzetben alig lehetend más úton mint ezen vállalat útján egy külön álló magyar jegybankot létesíteni, hanem azt kell szerintem kívánni, hogy ez a bank külön álló, egészen önálló bank legyen, mely első sorban a magyar érdekeket szolgálja, és így egészen Magyarország érdekeinek megfelelő magyar hitelügy és magyar bankpolitikát lehetővé tegyen. — A bank privilegiumja most jár le, és a mostani rendezés 10 évre szól, azért e részben most kell vigyázóan eljárunk, különben hosszú évek során érezzük annak nyomasztó hatását; és minthogy mint szerencsem volt megjegyezni, hogy azon egység, melyet a kormány alapvonásaiban előterjesztett, sem a vámszövetség dolgában, sem pedig a bankügynben szerintem nem kielégítő és mert jogos követelése az országnak az, hogy egy jobb egység köttessek, annál fogva én t. polgártársak az egység ily módon való megkötése ellen nyilatkoztam és nemmel szavaztam. A t. kormányelnök úr ezen kérdést cabinetkérdésnek jelölte, minek folytán én és mindazok, kik nemmel szavaztak nem tudván meggyőződésünket a párttározatnak aláredelni, kiléptünk a szabadelvű párt köréből. El lépésnek azonban t. polgártársak nem az a következése, hogy én most már mindent elvből, ellenzéki szempontból ítélnék meg. — Nem, mi maradunk szabadelvű pártnak, de függetlenül úgy a szabadelvű kormányparttól mint minden más parttól óhajtuk az egyes kérdéseket tárgyalni, és meglehet, hogy e helyzetben módunk és alkalmunk lesz a rendezésre váró egyéb kérdéseket is objectivebben és függetlenebbül megítélni.

Mielőtt magamat a nemmel szavazásra elhatároztam volna, biztosítom önöket t. polgártársak, mérlegeltem minden körülményt és úgy láttam, hogy azzal teszek hazámnak szolgálatot, hogy ha ezen egyes-ségnek ily alakban való elfogadása ellen nyilatkozom. — E nyilatkozattal csak consequens maradtam azon prog-rammhoz, melynek alapján megválasztattam és melyben a vám- és bankügyre nézve nyilatkoztam.

Én azonban őszintén megvallom, hogy programomban tett nyilatkozatomtól eltértem volna, ha tudtam volna magamat az egyesség czélszerűségéről megnyugtanni, eltértem volna azon reményben, hogy talán lesz szerencsém önöket eltérésem szükségességéről meggyőzni, de első sorban nem tudván magamat megnyug-tatni, ha elfogadtam volna az egyességet, nem tudtam volna azt önök előtt indokolni.

Azt mondják uraim, hogy számba kell venni a politikai esélyeket, melyekkel szemben állanánk, hogy ha ezen egyesség meg nem köttetnék. — Én ezt is mérlegeltem és azon meggyőződésre jöttem, hogy Magyar-országon az államélet a maga rendes kerekvágásában van, és így ez nem ok arra, hogy bármily egyes-séget elfogadjunk.

Általában pedig az osztrák-magyar monarchiában úgy látszik az 1867 óta létező alkotmányos álla-potok annyira consolidáltak, hogy ha rögtön rendbe nem jövünk gazdasági kérdéseinkkel Ausztriával, azért csak nem fogadják el azonnal alkotmányunkat, ha pedig csakugyan oly gyengén áll, a mit nem hiszek, azt is jobb tudni polgártársak, mert az ellenkező hit biztosíthatom önöket, sok áldozatába kerül az országnak.

A külvilág bár minők legyenek, csak úgy érintik Ausztria tartományait mint Magyarországot, tehát ez sem lehet szerintem ok egy ily szerződés elfogadására, melyet nem tarthatunk eléggé jó és méltányos-nak, és mely miatt maga a kormány 3-szor adta be lemondását. — Azt az erős argumentumot is mondják uraim ellenünk, hogy az ország első kapacitásai mind megszavazták ezen egyességet. — Ez is igaz, és én nekem nagyon indiszertnek tetszenék, ha távolról is párluzamot akarnék az igen és nemmel szavazók között vonni. Azt sem emelem ki, hogy a nemmel szavazók, hazafiúi szeretet és áldozatkészség dolgában nem állanak az igen-nel szavazók mögött, de azt az egyet engedjék meg kijelentennem, hogy ugyanazon nagy nevű hazafiak, kik most igennel szavaztak, vezetik a nemzet sorsát 1867 óta és hogy mindenben esalhatatlanok voltak-e? annak megítélését uraim önökre bízom.

Előadásom kezdetén bátor voltam kijelenteni, hogy miután szerencsém van önökhöz uraim, ez alkalmalmmal röviden még egy pár fontosabb kérdéstről is nyilatkozni kívánok önöknek, ha önök megengedik, hogy türelmüket még kis ideig fárasszam.

Az 1875. augusztus 28-án összehílt országgyűlés uraim, főleg két irányban működött.

Az egyik irány a közigazgatás javítására célzó reformok életbeléptetése, másik az ország állampénz-ügyeinek javítása volt. A mi az elsőt, a közigazgatási reformokat illeti, azok a törvényjavaslatok egész lánczo-latát képezik. Legfontosabb ezek között a közigazgatási bizottságok létesítése, azok célja a kormányzás külön-böző ágainak nagyobb összhangba hozatala.

Én ugyan nem tagadhatom, hogy sok életképességet a megyei adminisztrációban már nem tartok; de belátom azt, hogy a mai közvélemény erről lemondani még nem hajlandó és így abban a véleményben vagyok, hogy míg a megyei élet fenn áll, addig annak javításához a megkívántató eszközöket megadni szükséges.

Ilyen eszköznek tekintetem én a közigazgatási bizottságokat, azért azok mellett nyilatkozom. Kapcsán ezen törvényjavaslataknak, mint ide tartozókat megszavaztam, megszavaztam a községek rendezéséről szolló tör-vény módosításra és kiegészítésére vonatkozó törvényjavaslatot.

Hasonlókép a fegyelmi eljárás javítását célzó törvényt, a közegészségügy rendezéséről szollót, a cseléd és gazda közötti viszonyról, és a szászöld rendezéséről szolló törvényt.

Ellene szavaztam annak, hogy 47 szab. kir. város csak azért, mert 100,000 forint évi jövedelem-mel nem bír, és 12,000 lakosnál többje nincsen, önállóságáról lemondjon. Minthogy Miskolcz városa, körül egy század óta maga is királyi várossá kívánván emeltetni, így nem tartottam helyesnek mint e város egyik or-szágyűlési képviselője olyan törvényre szavazni, mely egy egész sorát nem azon kisebb városoknak, melyeknek mint önálló törvényhatóságoknak létjoguk már csakugyan nincsen, hanem még olyan helyeknek is mint Eperjes, Késmárk, Lőcse, Nagy-Szombat sat. királyi városi minőségükben való megszüntetését mondja ki.

Épen úgy ellene szavaztam a kikerekítési törvénynek, minthogy az nem öleli föl, az egész országra kiterjedő területi rendezést, hanem annak csak egy kis részét és nem combinatióban, — az egész országot kielé-gítő szabályozással kívánja ezen ügyet megoldani.

Pedig ha valamely intézkedésnél a félrendszabály káros hatású, úgy egy ilyen fontos kérdésnél válik az mindenesetre azzá.

A másik irány a lefolyt törvényhozási időszaknak uraim, az ország pénzügyi rendezésének kérdése volt.

Ez, mondhatnám, még ma is legfontosabb létkérdésünk és ma is olyan stadiumban van, hogy első sorban ez kösse le minden komolyan gondolkozó hazafinak főgyelmét.

Az ez idei budget törvényszerint t. polgártársak, az 1876-iki deficit a költségvetési törvény szerint végleg 8.371,000 frtban van felvéve. Midőn a budget beterjesztetett és később tárgyalatott, a pénzügyi bizottság jelentése szerint az 1876. év összes hiánya 15.147,000 fiban tünt fel, mely felelészben az 1875-ik évi kölcsön maradványokból, másik felelészben pedig az akkor behozandott új 3 1/2 % általános jövedelmi adóból volt fedez-hető; — a 3 1/2 % új jövedelmi adó elfogadása után és annak folytán, hogy ezen czímen új 9.200,000 frt a be-vételek közé soroztathatott, lett a tényleges deficit-előirányzat 1876-ra az említettem 8.371,000 frt.

A pénzügyminiszter úr akkor nem kért egyebet mint azt, hogy még külön két millio kamat vétessék be a kiadások közzé, hogy az annak megfelelő mintegy 25 millio forintnyi új kölcsönből alakíttassék egy tar-talék, mert ez azért szükséges, minthogy az év első felében kisebbek az állami bevételek, mint az állami kiadá-sok, mely pótlás azonban az év második felében rendesen nagyobb adóbevételekkel fedeztetni szokott.

Kívántatott az országgyűléstől ezenfeül még az, hogy a közigazgatási reformokat, a kormány terve szerint léptesse életbe, az adókezelést tegye törvényhozásilag biztosabbá és akkor, ha az idők nem romlanak meg, reménylhetőnek mondta a kormány, hogy kedvező viszonyok között az előbbi készletekből az 1877-ik évre va-lami pénz még át is megy.

Ily körülmények között tekintettel arra, hogy egyik fűszükségnek kell tartani azt, hogy az állami deficit állandóságát megszünjék, én bár jól tudom, mily sujtó hatású ez az egyes adófizetőre, még is nemcsak megszavaztam uraim ezen új adót, de nyilatkoztam is mellette.

Tettem pedig ezt azért, mert meggyőződésem: hogy bármily erőfeszítésbe kerüljön is az különben, min-denekelőtt az állami pénzügyben kell a normalis állapotot helyreállítani. Mert csak így mehet az állam ismét az alkotások terére, csak úgy tehet a köztvagyonosodás emelésére, az egyesek boldogulására valamit, ha első sorban saját ugye rendben van, és megszűnik azon kényszerhelyzet, hogy minden intézkedéseinket kizárólag pénzügyi

szempontból kellett is megitélnünk, habár a közgazdasági, igazságügyi-culturalis vagy másnemű szükségünknek hátrányára szolgál is.

Az országgyűlés hasonló indokból szavazott meg szigorúbb adókezelési törvényt. elfogadta az új jövedelmi adót és nem a két millió forintnak megfelelő kölcsönösszeget, de 80 millió forint-rentekölcsönnek megkötését határozta el, melynek fele már el is helyzetetett, ezenkívül alkalmazta mindazon reformtörvényeket, melyeket a kormány a helyzet javítására szükségesnek tartott.

Megtett tehát a törvényhozás mindent, mit a többség kormánya kívánt a pénzügyi kibontakozás érdekében.

Azonban t. polgártársaim, én az azóta történetből úgy látom, hogy fájdalom, dacára a mondotaknak, az annyira szükséges pénzügyi rendezés bekövetkezése még mindig nem várható, és ha viszonyítom az ideai előirányzatokat a tavalyi hivatalosan kimutatott tényleges pénztári eredményhez, azt kell hinnem, hogy tetemesebb deficitből még mindég nem jutunk ki.

Nem akarok itt sem az árvíz — sem a tegy okozta károkra utalni, csupán azt jegyzem meg, hogy a tavalyi tényleges állami bevétel:

139³/₄ millió forint volt, a deficit pedig tett 21 millió előirányzott összeg helyett, 35 millió forintot.

Azt gondolom, ninesen okunk feltenni, hogy az ez ideai előirányzathoz nagyobb lenne a jövedelem az egyes adónemeknél, mint a tavalyi tényleges eredmény, az idénre a megszavazott netto ügynevezett rendes és rendkívüli de szerintem egészen rendes kiadás tesz tisztán:

149 ¹ / ₂ millió forint rendes kiadást,
23 „ „ ügynevezett rendkívüli kiadást,
2 ¹ / ₂ „ „ az új kölcsön oddig felvett részének kamatja,
3 ³ / ₄ „ „ új vasúti garancia, vasúti póttépitkezésekért,
3 ³ / ₄ „ „ különböző póthitelek;

tesz a rendes szükséglet 176¹/₂ millió forintot 1876-ra.

Erre a bevétel, viszonyítva az előirányzatot az 1875-ik évi tényleges eredményhez, következőleg áll:

tényleges bevétel 1875-ben
139 ³ / ₄ millió forint, ehhez jön
9 ¹ / ₄ „ „ megszavazott új adó,
4 „ „ az az összeg, melylyel 1876-ban a rendes hátraléki fizetésnél nagyobb összeg váratik, ha ez mind befolyt, a bevétel 1875-ben lenne:

153 millió forint, levonva már most ezen összeget, a megszavazott 176¹/₂ millió forint kiadásból kiderül, hogy a deficit ez évre legkevesebb 23¹/₂ millió forint, de itt nem reflectáltam a 80 millió kölcsön második felére eső ez évi kamat-hányadra, nem arra, hogy hát ha a hátralékból kevesebb foly be, nem arra, vajjon az árvíz, fagy mily mérvben rongja meg az egyenes adókra felvett összeget, nem arra, hogy az indirekte adóknál mi maradhat a nehéz viszonyok mellett el, nem az arany és ezüst közötti folytonos áremelkedésre, a mi csak kárunkkal jár, és nem más váratlan esetekre.

Röviden tehát tisztelt uraim, jobb esetben még mindég 20—25 millió forint, rosszabb időkben még több az a hiány, a melyet fedezni saját bevételeiből az ország nem tud.

Ezt, uraim, constatalni kívántam önöknek azért, hogy bebizonyítsam, miszerint maga pénzügyi helyzetünk is olyan, mely szerintem nem engedi meg, hogy a vám és bankügyben oly egyességet mozdítsunk elő, mely ki nem elégíti kívánságainkat.

Hogy e pénzügyi helyzettel szemben mit kellene tenni, engedjék meg, hogy most arról ne nyilatkozzam. fontos indokok tiltanak attól, hogy részletesen nyilatkozzam. Első mindenesetre ilyen bajnál a tényleges helyzet beösmérése. Annyit mégis szabadjon megjegyezni, miszerint a magánélet nem különbözik a megítélés tekintetében az államélettől, és hogy ha a magán ember, kit szerencsétlenségek értek, annak idejében rendezi gazdasági ügyeit, azt nem itéli el a világ; de nem segíti fel többé, ha azt akkor teszi, mikor már helyzete nagyon beteg állapotba jutott.

Szólnom kellene a törvényhozásnak még egyéb fontos és valóban közhasznú intézkedéseiről, melyek a lefolyt ülés alatt történtek, de e végett nem kívánom önöknek uraim türelmét most tovább igénybe venni. Ha önök erre más alkalommal módot nyújtanak, örömmel elfogom úgy erről, mint a jövő teendőkről nézetemet mondani.

És ezzel előadtam önöknek a legfontosabb ügyekről nézeteimet, előadtam azon indokokat, melyek legutóbbi eljárásomat vezették!

7.
1881.
Dantel Lipót

A mohácsi választókerület választóihoz!

Az országgyűlés bezáratott és a nemzetnek megnyílt ismét joga, hogy alkotmányos választások útján mondja ki ítéletét a jelenlegi kormány és vele az országgyűlési többség viselt dolgai felett, s jelentse ki akaratát azon irányban, a melyben neki azt független és szabad polgárhoz illő meggyőződése sugalja.

Hogy teljes ítéletet mondjunk az országgyűlési többség és annak vezetője a kormányról, egy kis áttekintés válik szükségessé az általa hozott és czélba vett törvények és rendeletek, valamint az azok létesítésénél a kormány által követett eljárás felett.

Ezen áttekintés nem hagyhat fenn bennünk kétséget a felől, hogy kormányunk egyrészt gyenge hazánk jogai megóvásában, úgy a külföld mint az osztrák-magyar állam másik felével szemben, beligazgatás terén nem szabadelvű, rendszertelen, s összes törekvését oda központosítja, hogy a kormányrúd megtartását magának minél továbbra biztosítsa.

Ily gyengeséget mutatott az orosz-török háboruban, melynek eredménye Boszniának felette káros elfoglalása lett, ilyet a vám és bank egyezmény létesítésénél, mely az ország közgazdaságát egy teljes évtizedre az osztrák tartományok érdekei szolgálata alá rendelte s még több évtizedre megbénította.

A belkormányzatban tanusított rendszertelenséget pedig legjobban igazolja, hogy a büntető-törvénykönyvet még 1878-ban meghozta, az avval szorosán összefüggő eljárási törvényt még is három éven át sem létesítette, hogy a cukor-, kávé-, sör-adót behozta, a bélyeg- és illeték-törvényt módosította, de az összes adó-, bélyeg- és illeték-törvényeknek hivatalos összeállításáról nem gondoskodott; — hogy a gyári vagy is nagyipar védelmére törvényt hozott, azomban a sokkal több családot fentartó kis ipar felvirágoztatása és emelésére semmit sem tett; — s hogy a catasteri költséges munkálatokat létesítette a nélkül, hogy azoknak a telekkönyvi számokkal való egyeztetéséről gondoskodott volna.

Hogy pedig nem szabadelvű és nem nemzeties, azt megmutatta egyebek közt a közigazgatási bizottságok és pénzügyi bíróságokról alkotott törvényekkel, melyben nem a választott vagy elmozdithatlan s független tagok, hanem az oda rendelt kormányhivatalnokok képezik a többséget, — a bélyeg és illetékről alkotott törvénnyel, melyben eltekintve attól, hogy a fél ötszörös és ötvenszeres büntetéseknek van kitéve, Oroszország módjára ha fizetni nem képes, még szabadságától is megfosztatik; és a csendőrségről alkotott törvényekkel, mely utóbbiban nem is a magyar, hanem osztrák katonai törvény alá helyezte a legénységet és tisztjeit; de megmutatta legfőképp legutóbbi eljárásával, midőn a curiai bíráskodásról szóló törvényjavaslatot a napirendről levétette.

A kormánynak ezen elkövetett hibái, melyeket tetéz még a hadmentességi és petroleum adótörvények behozatala, már is megboszulják magukat; ép most fejeztettek be Németországgal a sikertelenül folytatott tárgyalások egy előnyösebb kereskedelmi és vámügyi szerződés tekintetében, a mely tárgyalások határozottan igazolták az ellenzék abbéli álláspontját, hogy az osztrák tartományokkal a vámtariffa nem lett volna 10 évre megállapítandó; — sajnos eredménye ezen rossz vám-közösségi egyezménynek az, hogy Németország már most is megnehezíti nyers terményeink kivitelét, úgy hogy azok tekintetében hazánk úgy szólván a szabad kereskedés veszélyének van kitéve, míg az iparcikkek behozatalára létesített vámok csak minket sujtanak, ellenben az osztrák tartományokat a mi terhünkre dédelgeti; — e mellett a sokféle adókkal, váltság-összegekkel az ország népei már annyira megterhelvék, hogy annak sok vidékeiről a lakósok kivándorolni kénytelenek, oly körülmény, mely a nép elszegényedésének legbiztosabb jelzője.

És a kormány ennek meggátlására mit sem tesz, sőt ott hol valamit tesz, azt is rosszul teszi. Ott látjuk a szerencsétlen Tiszaszabályozási munkálatokat, reá költötte az ország lakóitól áldozott és a külföld által adományozott milliókat, a nélkül, hogy a vízveszélyt elhárította volna, és a szegény vidéki nép szájából volt kénytelen ismét a falatot kivenni, hogy lakását az ujabbi elpusztulás elől megóvja; és itt van, hogy messze ne menjek, a mohácsi sziget-ügy.

Tudjuk, hogy a kormány kezdeményezésére országos költségen lett eltévesztett nagyobb országos czélok czime alatt a baja-bezdáni, most u. u. Türr-csatorna az 1870. évi 34. tczk. alapján megépítve, azt is tudjuk hogy a táp-csatorna elfoglalta az Ó-Duna ágat, mely a mohácsi szigeti belvizek levezetésének természetes medre volt; s hogy ép azért az id. törvény 9. §-a értelmében a belvizek levezetését a csatorna-társaság köteles eszközölni; tudjuk, hogy a táp-csatorna megépítése vagy is 1876. óta előntötte a víz az egész mohácsi szigetet és azóta a sziget legnagyobb része folyton a víz alatt van a nélkül, hogy csak remény is lehetne a szabaduláshoz, pedig az adót meg kell fizetni utána! — Minthogy a törvényhozás engedélyével létesült a Türr-féle csatorna-társulat, egy szavába kerülne a kormánynak a törvény rendeletének a vízlevezetés tárgyában foganatot szerezni, vagy ha a törvényt hiányosnak tartja, a törvényhozás útján a bajt póttintézkedéssel megszüntetni. — És mit tett a kormány még is a vész elhárításához? Semmit! óh nem, e szó nem elég a kormány eljárásának jellemzésére, mert igen is tett, de... rosszul. Létesítettett egy nagy költséges töltés vállalatot a nép akarata ellenére! midőn pedig az érdekeltek és velők a nép akarata megegyezésre kezdettek jutni, kormánybiztost küldött le, a mint az eredményből tudjuk, nem arra, hogy az érdekeltek többségének akaratát érvényesítse, hanem hogy a kormánynak és úgy látszik. általa a csatorna-társulatnak czéljai megvalósíttassanak! és következménye az egésznek nem volt egyéb, mint hogy tetemes költségeket okozott, a nélkül hogy csak egy kapavágás is történt volna. — És a kormány még evvel sem elégette meg, hanem a megyei törvényhatóság erélyes és a törvény 9. §-nak megfelelő igazságos intézkedését, melylyel a csatorna-társulatnak a vízlevezetése és az állandó levezetés iránti gondoskodás kötelességévé tétetett, táviratilag felfüggesztette s így a mohácsi szigeti területnek mintegy 30 ezer holdját ez évre ismét használhatlanná tette.

Ezek főbb vonásokban azon okok, a miért a kormánt nem támogathatom és ellenzéki állást foglalok el.

A két ellenzék közül ahhoz csatlakozom, mely a közjogi alapot elfogadja kiindulási pontul, mert bár hazafias törekvésünknek oda kell irányulnia, hogy a personal uniót elérjük, ezt még is csak akkor valósíthatjuk czélszerűen, ha az ahhoz megkívántató előfeltételeket t. i. az anyagi és szellemi erőket megszereztük és biztosítottuk magunknak, melyek a független had és pénzügyhöz szükségeltetnek, ha a szomszéd államokhoz való viszonyaink a béke alapján megállapítva lesznek; ezen előfeltételek megszerzését pedig a közjogi alapon esetleg azon alkotandó változtatásokkal a vám és bankügy függetlenítése, továbbá egy magyar tisztképző intézet felállítása által lehetőnek tartom.

Áttérve a belkormányzat tárgyában elfoglalt állaspontom jelzésére, nem hagyhatom említés nélkül, hogy ellenzéki állaspontomnál fogva positiv tervek és javaslatok előterjesztése nem lehet hivatásom, szerepem inkább bíráló és ellenőrködető természetű, ugyanazért utalván a már fentebb elmondottakra, míg csak néhány égetőbb kérdésben kívánom nézeteimet közölni.

A közigazgatási törvényszékek független bírakkal való felállítását szükségesnek tartom már azon okból is, mert az új rendőri és kihágási törvények bírói hatáskörrel ruházták fel a közigazgatási alsóbb hatóságot, s így a szabadelvűséggel összeférhetlennek, de maga a helyes jogszolgáltatással meg nem egyezőnek tartom, hogy II-od fokban is a közigazgatási hatóság s illetve a miniszterium határozzon, mely a rendeletet kibocsátotta, és a melytől az alsóbb közegek jövője függ.

Megváltoztatandónak tartom a bélyeg és illeték törvények azon szakaszait, melyben az iroda-motózás és szabadság-büntetés van kiszabva, s azt melylyel a peresügyekben a folyamodás, illetve a leengedés nincs engedélyezve, ez utóbbi pedig különösen azon elvnel fogva tartom megváltoztatandónak, mert ha szándék nélkül követtetett el valami hiba. ezért büntetni nem igazságos, s mert bélyegtörvényünk zavart és homályos tönkelegében a legtöbb esetben a törvénynek helytelen értelmezése ad okot a bélyeg-leletre.

Az ügyvédi rendtartást módosítandónak tartom, — de korántsem a „*numerus clausus*“ alapján, melylyel csak a kormány szeretne esetleg saját czéljaira egy új lekötöztetett hivatalsereget állítani, hanem az ügyvédi szabadság elvének fentartásával. És oly irányban, a melyben azt a kamarai felterjesztések javalták.

Szükségesnek tartanám az országban több, vidékünkön pedig egy ipari és egy földmívelési iskolának államköltségen felállítását.

A valláskérdését az eddig szerzett és hagyományos jogok épségben tartásával tartom a vallási türelmesség és szabadság elvei szerint megoldandónak.

A társulási és gyülekezési szabadságot az alkotmányosság egyik főelvének, sőt támoszának tartom, és ép ezért tekintettel arra, hogy a kormány a hazai népnevelők tervezett országos gyűlését nem engedélyezte, ezen eljárásának roszalása mellett a gyülekezési szabadság érvényesítéseért fogok küzdeni.

Szükségesnek vélem az ipartársulati kényszer behozatalát, és azt hogy valamely ipar gyakorlásához a szakképzettség igazolása megkívántassék.

Időszerű lenne sőt már sürgető szükség is a regale ügynek, és pedig ugy a szesz-italmérés jog, mint a halászati jog törvényhozási rendezése, és ezt is oly irányban óhajtánám keresztül vitetni, mely a népnek vállait nem terhelné oly súlyosan, mint a maradvány föld és szőlőváltási összegek, a mit pedig olykép vélnék megvalósíthatónak, ha a regale-érték megváltási összege nem 10, hanem legalább 20 évi tiszta jövedelem átlaga alapján számíttatnék ki, s hogy a törlesztésre oly kölcsön szereztessék be, mely a nép esetleg a közégek által csak 30—40 év alatt lenne visszafizetendő.

Végül elkerülhetlen, és égető szükséggé vált a mohácsi szigeti kérdést törvényhozásilag és pedig a mennyiben a csatorna-társulat arra nem kötelezhető, annyiban országos költségen rendezni, mely baj D.-Szekcső, Mohács és Kölked községeket érdeklí ezen kerületből, még is annyiból országos érdekű dolog, hogy az országos ezélu csatorna-törvénynek következményeként tűnik elő a kérdés, és mert az állam adó-alapját mentheti általa.

Nem kívánok minden egyes kérdésre kiterjeszkedni, mely törvényhozási intézkedést kíván, csak még röviden óhajtóm jelezni, hogy minden egyes kérdésnél, mely törvényhozási tanácskozás alá kerül, mindig a magyarnemzeti politika, a takarékoság és a szabadelvűség lesznek vezérelveim.

Igaz, hogy ily általános nyilatkozat igen bő magyarázatú, s hogy az egyéni felfogástól függ, azt így vagy amugy értelmezni; de — ha országos politikai multam nincs is — azon csekély és alig néhány évi szereplésem, mely akár mint a község, akár mint a megye megbizottjának részemről jutott, meggyőzhette Önöket arról, hogy a becsület és igazság utjáról soha le nem tértem, s hogy a közérdeknek áldozni mindenkor kész voltam; — ezen szerény kis multam legyen Önöknek biztosíték arra nézve, hogy a jövőben is a haza, a nép, és különösen e járás jólétére, felvirágzására fogom minden törekvésemet, és cselekvésemet irányozni.

Uraim! Önök engem megtiszteltek azon bizalommal, hogy országgyűlési képviselőnek jeleltek ki, én őszinte nyíltsággal mondtam el véleményemet a kormányról s előadtam politikai hitvallásomat: az Önök hivatása lesz szavazatukkal ítéletet mondani arról, hogy a kormány, vagy az általam követelt irányt tartják-e helyesnek; azonban bármi legyen is ítéletök, én abban mint a többség határozatában őszintén meg fogok nyugodni, és óhajom mindenkor az lesz, hogy ítéletök a haza javának előmozdítására szolgáljon.

Éljen a király! Éljen a haza!

Mohácsen 1881. évi június havában.

Deutsch Lipót.

1881.

Leopold Deutsch

An die Wähler des Mohács Wahlbezirkes!

Der Reichstag wurde geschlossen und die Nation hat wieder das Recht, durch constitutionelle Wahlen über die Wirksamkeit der jetzigen Regierung und der Reichstags-Majorität ihr Urtheil zu fällen und durch ihren Willen jene Richtung zu bezeichnen, welche sie ihrer unabhängigen und freien Überzeugung gemäß befolgt zu sehen wünscht.

Um über die Reichstags-Majorität und deren Führer, die Regierung, ein richtiges Urtheil fällen zu können, ist es nöthig über die durch dieselbe geschaffenen und bezweckten Gesetze und Verordnungen, wie auch über das bei der Schaffung derselben durch die Regierung befolgte Vorgehen einen Überblick zu machen.

Dieser Überblick stellt es uns zweifellos dar, daß unsere Regierung in der Wahrung unserer Nationalrechten so gegenüber dem Auslande, wie auch gegenüber dem anderen Theile der österreichisch-ungarischen Monarchie schwach, ihre innere Administrations-Politik nicht liberal, systemlos ist und daß dieselbe ihre Gesamt-Wirksamkeit dahin concentrirt, sich das Regierungsverhalten auf je längere Zeit zu sichern.

Solche Schwachheit bezeugte sie im russisch-türkischen Kriege, dessen Ergebnis die überaus schädliche Occupation Bosniens ward; die nämliche Schwachheit bezeugte sie bei der Bewerkstelligung des Zoll- und Bank-Vergleiches, welcher unsere National-Wirtschaft auf ein Jahrzehent hinaus den Interessen der österreichischen Länder unterordnete und noch auf mehrere Jahrzehente hinaus lahmlegte.

Ihre in der inneren Verwaltung befolgte Systemlosigkeit bewies die Regierung am Besten dadurch, daß sie das Strafgesetzbuch noch im Jahre 1878 schuf, aber die damit im engen Zusammenhange stehende Strafprozeßordnung drei Jahre hindurch noch nicht bewerkstelligte; daß sie die Zucker-, Kaffee- und Biersteuer einführte, das Stempel- und Gebührengesetz modifizierte, aber für die amtliche Zusammenstellung der sammtlichen Steuer-, Stempel- und Gebührengesetze keine Sorge trug; daß sie zum Schutze des Fabriks- oder Großgewerbes Gesetze votiren ließ, zur Hebung und Aufblühhung des viel mehr Familien ernährenden Kleingewerbes gar nichts that und daß sie die kostspieligen Kataster-Operate anfertigen ließ, ohne dieselben mit den Grundbüchern in Einklang bringen zu lassen.

Und daß die Regierung weder liberal, noch national ist, bewies sie unter Anderem durch die Schaffung der Gesetze über die Verwaltungsausschüsse und Finanzgerichte, bei welchen nicht die gewählten oder absetzbaren und unabhängigen Mitglieder, sondern die dahin beorderten Regierungsbeamten die Mehrheit bilden, — beweisen die Stempel- und Gebührengesetze, in welchem die Partei — abgesehen davon, daß sie fünf und fünfzigfachen Strafen ausgesetzt ist, — nach russischer Art, wenn sie nicht zahlen kann, ihrer Freiheit beraubt wird; — beweist das Gesetz über die Polizei, in welchem die Mannschaft und die Offiziere nicht dem ungarischen sondern dem österreichischen Militär-Gesetze untergeordnet werden; — bewies sie aber hauptsächlich dadurch, daß sie die Gesetzentwürfe über die Civilehe und von der Curial-Gerichtsbarkeit in Wahlangelegenheiten von der Tagesordnung herabsetzen ließ.

Diese durch die Regierung begangenen Fehler — die noch durch die Einführung der Militartaxe und der bezweckten Besteuerung des Petroleums vermehrt wurden — rachen sich jetzt schon; gerade jetzt wurden die erfolglos gepflogenen Verhandlungen mit Deutschland hinsichtlich eines vortheilhafteren Handels- und Zoll-Vertrages beendet, welche Verhandlungen den Standpunkt der Opposition — dem zufolge der Zolltarif mit den österreichischen Ländern nicht auf 10 Jahre hatte festgesetzt werden sollen — vollständig rechtvertigten; — eine traurige Folge dieses schlechten Zollgemeinschafts-Vertrages ist, daß Deutschland schon jetzt die Ausfuhr unserer Rohprodukten erschwert, derart, daß in dieser Hinsicht unser Vaterland so zu sagen der Gefahr des Freihandels ausgesetzt ist, indem die auf die Einfuhr der Gewerbeatikel festgesetzten Zölle nur uns treffen, dagegen hiedurch die österreichischen Länder zu unserem Schaden bevorzugt werden; — hierbei sind die Völker des Landes mit den vielfachen Steuern und sonstigen Ablösungssummen derart überbürdet, daß die Einwohner aus vielen Gegenden gezwungen sind auszuwandern, ein Umstand, welcher das sicherste Zeichen der Verarmung des Volkes ist.

Und die Regierung thut zur Verhinderung dessen gar Nichts, und wo sie etwas thut, thut sie es schlecht. Dort sehen wir die unseligen Theißregulierungs-Werke, viele Millionen wurden darauf verwendet, ohne daß die Wassergefahr beseitigt worden wäre und die Landbevölkerung ward gezwungen den Bissen aus dem Munde zu nehmen, um seine Behausung vor neuer Verwüstung behüten zu können; — hier sehen wir die Mohács'er Inselangelegenheit.

Wie wir wissen, wurde die ganze Mohács-Ins-
Türr-Canales, d. i. seit 1876 überschwemmt und seit dieser Zeit steht der größte Theil der
Ins- ohne daß nur die geringste Hoffnung der Hilfe vorhanden wäre
und doch müssen die darauf entfallenden Steuern gezahlt werden! — Indem die Türrkanal-
Gesellschaft mit der Einwilligung der Gesetzgebung entstanden ist, so würde es der Regierung
nur ein Wort kosten, dem bestehenden Gesetze bezüglich der Ableitung des Wassers Geltung zu
verschaffen, oder wenn das Gesetz lückenhaft ist, im Wege der Gesetzgebung das Uebel zu besei-
tigen. — Und was that die Regierung zur Abwendung des Verderbens? Nichts! o nein, dieses
Wort ist nicht genug zur Charakterisirung des Vorgehens der Regierung, — denn sie that, aber
schlecht. Es wurde ein großes kostspieliges Dammbau-Unternehmen gegen den Willen des Volkes
in's Leben gerufen; und da endlich die Interessenten und das Volk nahe daran waren zur Ein-
tracht zu gelangen, sandte die Regierung einen Regierungs-Commissär herab, nicht — wie es
die Folge zeigte — um den Willen der Mehrheit der Interessenten zur Geltung zu bringen,
sondern — wie es scheint — um die Zwecke der Regierung und der Kanal-Gesellschaft zu ver-
wirklichen; und das Resultat des Ganzen war nichts Anderes, als daß bei vielen verursachten
Kosten kein einziger Schaufelstich gemacht wurde. — Auch hiemit war die Regierung noch nicht
zufrieden, sondern suspendirte jene, dem Gesetze entsprechende, energische, aber gerechte Verfügung
der Comitatsbehörde, der Zufolge der Kanalgesellschaft die Ableitung des Wassers und die Sorge
für den beständigen Wasserabfluß zur Pflicht gemacht wurde, und so sind auch in diesem Jahre
30000 Joch der Mohács-Ins- unbenüßbar.

Dies sind in den Hauptstrichen jene Gründe, weshalb ich die Regierung nicht zu unter-
stützen vermag und ich den Standpunkt der Opposition einnehme.

Von den beiden Oppositionen schließe ich mich jener an, welche den Ausgleich vom
J. 1867 als Ausgangspunkt annimmt, denn obwohl unser patriotisches Bestreben dahin gerich-
tet sein muß die Personal-Union erreichen zu können, so können wir diese zweckmäßig nur dann
verwirklichen, wenn wir die hiezu erforderlichen Vorbedingungen, d. i. die zu einer unabhängigen
Armee und Finanzwesen nöthigen materiellen und geistigen Kräfte erworben und uns gesichert haben,
wenn unsere Beziehungen zu den Nachbarstaaten auf der Basis des Friedens festgesetzt sein werden; ich
halte es für möglich diese Vorbedingungen auf der Basis des 1867-er Ausgleiches, beziehungsweise mit-
telst an demselben vorzunehmenden Aenderungen durch die Unabhängigkeit unseres Bank- und
Zollwesens, ferner durch Errichtung eines ungarischen Offizier-Bildungs-Institutes verschaffen
zu können.

Indem ich zur Bezeichnung meines in Hinsicht der inneren Verwaltung eingenomme-
nen Standpunktes übergehe, kann ich es nicht unerwähnt lassen, daß es bei meinem oppositio-
nellen Standpunkte nicht mein Beruf sein kann, positive Vorschläge und Pläne zu unterbreiten,
meine Rolle ist vielmehr eine kritisirende und kontrolirende, deßhalb will ich — auf das schon
Vorhergesagte weisend — nur bezüglich der brennendsten Fragen meine Ansichten mittheilen.

Ich halte die Errichtung der Verwaltungsgerichte mit unabhängigen Richtern für nö-
thig, schon aus dem Grunde, weil durch die Gesetze über die Polizei und Ausschreitungen die
niedereren Verwaltungsbehörden mit richterlichem Wirkungskreise bekleidet wurden, und so halte ich es
auch mit dem Liberalismus für unvereinbar und mit einer guten Rechtspflege für unerträglich,
daß auch in II-ter Instanz die Verwaltungsbehörde, beziehungsweise das Ministerium entscheide,
welches die Verordnung erließ und von welchem die niedereren Behörden abhängen.

Abzuändern sind jene Paragraphen des Stempel- und Gebührengesetzes, in welchen
die Kanzlei Durchsuchung und Freiheitsstrafen ausgesprochen sind und jene Bestimmung, der Zu-
folge in Prozeßangelegenheiten den Rekurs um Gebühren-Nachlaß nicht erlaubt ist, denn wenn
ein Fehler ohne Absicht begangen wurde, so ist es nicht gerecht, zu strafen, und weil im ver-
worrenen und dunklen Labyrinth unseres Stempelgesetzes in den meisten Fällen die unrichtige
Auffassung die Ursache der Stempelstrafen ist.

Die Advokatenordnung ist zu modifiziren, aber bei weitem nicht auf Grund des
„Numerus clausus,“ denn hiedurch möchte die Regierung nur eine neue, sich verpflichtete Beam-
schaft errichten, sondern auf Grund der Aufrechterhaltung des Prinzips der freien Advokatur.

Ich halte es für nöthig, im Lande mehrere, in unserer Gegend aber eine Gewerb-
und eine Ackerbauschule auf Staatskosten zu errichten.

Die Religionsfragen sind mit Aufrechterhaltung der erworbenen und traditionellen Rechte
der Prinzipien, der Toleranz und Freiheit gemäß zu lösen.

Das Vereins- und Versammlungsrecht halte ich für ein Grundprinzip, ja sogar für
die Hauptstütze des Constitutionalismus, und indem ich das Vorgehen der Regierung, demzufolge
dieselbe die Landes-Versammlung der vaterländischen Vollerzieher verbot, mißbillige, werde ich
für das freie Versammlungsrecht kämpfen.

Ich halte es für nöthig den gewerbegenossenschaftlichen Zwang einzuführen und, daß
zur Ausübung eines Gewerbes die Rechtfertigung der Fachbildung erforderlich sei.

Es wäre zeitgemäß, ja sogar sehr wünschenswerth, die Regalien, und zwar so das Schankregale, wie auch das Fischerei-Regale gesetzlich zu regeln, und zwar derart, daß dadurch das Volk nicht so schwer belastet würde, wie dies bei der Ablösung der Remanentialgründe und des Weingehents geschah.

Endlich ist es unvermeidbar und zur brennenden Nothwendigkeit geworden, die Mohács-Insafangelegenheit im Wege der Gesetzgebung — und insofern die Kanal-Gesellschaft hierzu nicht verhalten werden kann — auf Landeskosten zu regeln; diese Angelegenheit interessirt zwar nur die Gemeinden D.-Szokesó, Mohács und Kolked, es bildet dies doch insofern eine Landesangelegenheit, weil das erwähnte Uebel ein Ausfluß des Kanalgesetzes ist und weil durch die Abhilfe die Steuerbasis des Staates gerettet würde.

Nurz will ich nur noch so viel bezeichnen, daß bei jeder Frage, welche vor die Gesetzgebung gelangt, immer die ungarische National-Politik, die Sparsamkeit und der Liberalismus meine Grundprinzipien sein würden.

Meine Herren! Sie haben mich mit Ihrem Vertrauen beehrt, indem Sie mich zum Deputirten-Candidaten ausriefen, mit aufrichtiger Offenheit sprach ich meine Meinung aus über die Regierung und trug mein politisches Glaubensbekenntnis vor. Ihr Beruf ist es, durch Ihre Stimmen darüber zu urtheilen, ob Sie das Streben der Regierung, oder die durch mich geforderte Richtung für richtig halten; wie auch Ihr Urtheil ausfallen möge, ich werde mich damit, als mit dem Urtheile der Majorität in Aufrichtigkeit zufrieden stellen und mein Wunsch wird immerdar der sein, daß Ihr Urtheil zur Förderung des Wohles, des Vaterlandes gereichen möge.

Es lebe der König! Es lebe das Vaterland!

Mohács, im Juni 1881.

Leopold Deutsch.

1881.

9

Mohácsi kemlék.

[Deutsch] Kaiser Leopoldo

Izбираčem moháčkoga kotara!

Sabor se je državni zaključio, a narodu se opet zgoda pružila, da po ustavnoj slobodi izbora svoj sud izkaze vrhu Vlade, i njezinog delovanja, te da svoje mnjenje označi, kojim ga — kao slobodna i neodvisna gradjanina nadahnjuje vlastito mu osvidočenje.

Da pako podpuni sud izreći uzmožnemo vrhu Vlade i saborske većine, potrebno je, da u kratko pregledamo po Vladi donešene zakone i naredbe, te i način, kojim je kod izvedjenja istih postupala.

Ovaj pregled će nam jasno dokazati, kako je sadašnja Vlada u branjenju državnih prava slabom se i mlitavom; glede nutarnje pak uprave neslobodoumnom se pokazala, te samo o tom radila i nastojala, da što dužje vladavinu sebi zajamči. Takovu je Slaboču pokazala Vlada u Rusko-turskom ratu, kojega svrha bijaše po nas posve stetno osvojenje Bosne; istu slaboču je pokazala kod uvedjenja Carine, (gjunruka) i banke, kojim nam je obće gospodarstvo bar za desetak godina tudjemu probitku podvrženo.

Neuredbu u nutarnjoj upravi ponajbolje nam dokazuje to; što je Kazneni Zakon — premda još 1878. uveden; glede načina i postupanja još skoro nepoznat; — nadalje sto nam donela porez ili namet na šećer, kavu, pivo; što nam zakon o biljegovini (štemplu) preinacila; ali celi zakon o porezu, biljegovini, pristojbi i nametu još skupila nije; što je zakon donela na obranu tvornicara, ali na korist siromašnijeg pucanstva ništa učinila nije; što je zemlju miriti naredila, a pobrinula se nije, da se ista sa brojevih gruntovnice (telekkönyv) slazu.

Da pako današnja vlada nije napredna pokazala je tim; što je uvela zakon o biljegovini ili stemplu, gdje se pojedine stranke nesamo do pedeseterostruko kazne, nego se, ako platit nemogu još i iste slobode lišavaju.

Ove i druge Vladine pogreske; nuz to još i porezi za one koji su od katanšaga oslobođeni, te porez za petroleum, već se sada počimaju osvečivati.

Nuz to je Vlada sa Pruskom sklopila ugovor glede izvoza i uvoza, i to sve na našu veliku stetu; tako, da su mlogi državljani od silni poreza već tako opterešeni, da se izseljivati počimaju iz domovine, što je jasan dokaz, da je puk već skoro na prosjački štap dospio; a država proti tomu ništ nečini, ili ako čini šta, i to je samo zlo.

Vidit možemo to u propravljanju n. p. rieke Tise gdje se silna žrtva doprinela, bez da bi se tiem pogibelj poplave odstranila.

Da pako daleko neidemo, evo nam Mohácka **Ada** i njeni silni zamursaji. Uz Vladinu privolu pravit je kanal od Baje do Bezdana (Türrov) i to uz silni trošak, u tu svrhu su zatvorili stari dunav, u koj su se vode Moháčke Ade slivale, te je usled toga od g 1876 voda po celoj Adi, bez da bi nade imali, toga se zla osloboditi, premda se porez plaćati mora. Cieloj nevolji bi vlada pomoći mogla; pa šta je činila? Baš ništa! dapače još više zla neg ništa dobra. Proti volji naroda naredila je skupo po narod poduzeće za gradnju **Benta** pa kad su se posjednici skoro složili, poslala je povjerenika (kormány-biztos) koj i opet nije pred očima imao probitak naroda, nego kanalskoga društva — svemu je pako taj kraj bio, da je narod za bent silnu svotu platit morao, prem se ni motika zemlje prebacila nije. Al Vlada još i stim nije zadovoljna bila, nego je županijskoj upravi brzojavno zabranila iz Ade vodu izpustiti, te je i ove godine 30 hiljada lanaca bezkorisno.

Ovo su glavni uzroci, zbog kojih sadašnju vladu podupirati nemogu; te se protivnoj levoj stranci priključujem, i kao takav mislim za dobrobit Domovine raditi. Osobito ću pako nastojati:

dase upravljajući sudbeni stolovi sa takvima sudcima provide koji su neodvisni; da se zakon o biljegovini (štemplu) promjени, da se na više mjesta, a i kod nas podigne na-trošak države jedna obrtnicka i jedna zemljodeljska škola;

Sto se tiče vjeroizpovjesti nastojati ću, da se ona uz svoja stečena prava ne-taknuta sacuva, i svakom u tom pogledu da se svoje dade.

Za nuzdno drziim, da se i odnošaji regalski u red stave glede točenja pića i glede ribarine i to na korist puka. — Na posledku za neobhodno potrebno smatram, da se glede Mohačke Ade šta koristna izradi; i to na račun države porez pobire.

Jednom ričjom, gdigod se rieč povede, biti ću vazda za to, da se štedi, da se poveći imanje, i koliko je moguće Domovini, narodu, a osobito ovom kotaru za dobrobit radim.

Vi ste me Gospodo za Saborskoga poslanika označili, a ja sam Vam iskreno moje mjenje reko — od vas će zavisiti, da vašim glasovanjem sudite i posvidočite, dali je Vladin postupak pravilniji, ili onaj, kog ja želim.

Nu makarkako sudili, imajte samo vazda predočima promicanje dobrobiti naše mile domovine.

Zivio Kralj! Živila domovina!

Mohács 1881 mjeseca lipnja.

Leopoldo Dajcs.

1881.
Mohácsi körlevél.

Polgártársak!

A mit a mameluk Dárdai hivatalos kegyhajhászat miatt el nem érhetett, kivivtuk derék polgártársunk **Deutsch Lipót** önérzetes s bátor fellépése, és a megyei hatóságok igazságszeretete által.

A miniszterium elutasította magától az intézkedést — remélvén, hogy a választásokig időt nyer a korteskedésre, — de a megyei közigazgatási bizottság őszintén pártfogolta kérésünket, és helybenhagyta a megye nagyságos alispánjának azon határozatát, hogy **a Túrrosatorna-társulat köteles leveletni vizünket!**

Itt az idő alig pár nap választ el tőle, hogy a vizár levezettetik, — a kormánynál nagy a zavar, ma belátják, hogy Dárdai, Kószits és Freytag roszul értesítették a helyzetről, ugyanazért már is küldött Pécsy ur személyében egy biztost az ügynek megvizsgálására! Dárdai Sándor és társai pedig szégyenkedve követhetik a biztos urat a vizsgálatnál.

Megnyugvással várjuk az eredményt, köszönjük pedig saját bátor fellépésünknek, és jelöltünk becsületes és őszinte törekvésének, azért is tehát

éljen Deutsch Lipót.

Polgártársak! Látjuk, hogy a kormány is többre becsül egy becsületes önzetlen hazafit, mint egy hivatalra áhítozó csuszó-mászo dárdast. Azért tehát ne engedjük magunkat a mameluk-párt **álhírei** által félrevezettetni, eddig csak félig van nyerve az ügy, egy **önérezetes, bátor s független képviselőre** van szükségünk, hogy a munkát be is fejezze!

Sorakozzunk tehát még jobban Deutsch Lipót mellett, egyetlen egy választó se maradjon el, jelenjék meg **pénteken** mindenki itt a választásnál s adja reá szavazatát bátran.

Ne féljete az ő ijesztgetéseiktől! mert a törvény őket azért **hat havi börtönnel sújtja!**

Ti Szekesőiek pedig különösen ne féljete Freytag F. árvaatyától sem, mert nem mondhatja fel nektek a tőkét, s ha felmondja, kaptok pénzt bármely pécsi vagy megyei intézetnél olcsóbban is!

Két veszedelme volt a mohácsi szigetnek: az urbéri osztás és a védgát; mindkettő Kószits, Stajevits, Szlamay és az utóbbi Freytag nevével van egybekötve!

Dárdai Sándor is az ő jelöltjük! ovakodjunk tőlük és tőle.

Mohács kiadta a jelszót! kövesse őt D.-Szekeső és Kölked és akkor boldogulunk! kiálltsuk egy akarattal:

„**Éljen megyénk és kerületünk fia**

Deutsch Lipót

a mohácsi kerület követje!“

Mohács, 1881. június hó 21-én.

A Deutsch-párt végrehajtó bizottsága:

**Kész Pál,
Verban Andria,
Kanizsay Mihály,
Tasy Áron,
Zsifkovits János.**

Kortés dal

/dallama a Hollinári dal színt/

Long a füzöl, mivel a szél mozogtja,
 Nem kell nekünk Tiszának Mamelukja,
 Nem kell nekünk Garday Sándor, le vele,
 Mert Mohácsnak Deutsch Lipót lesz követje.

Ytt lett nagygyűlést itt született Roxottunk
 Zereka bátyáék is keresünk,
 Fel polgárokat! szavazunk hát mellette:
 Es Mohácsnak Deutsch Lipót lesz követje.

Glóre foly Duna, Tisza, nem hátra,
 Viruljon már szebb jövő a hazára,
 Es virul is semmi kétség sincs benne
 Ha Mohácsnak Deutsch Lipót lesz követje.

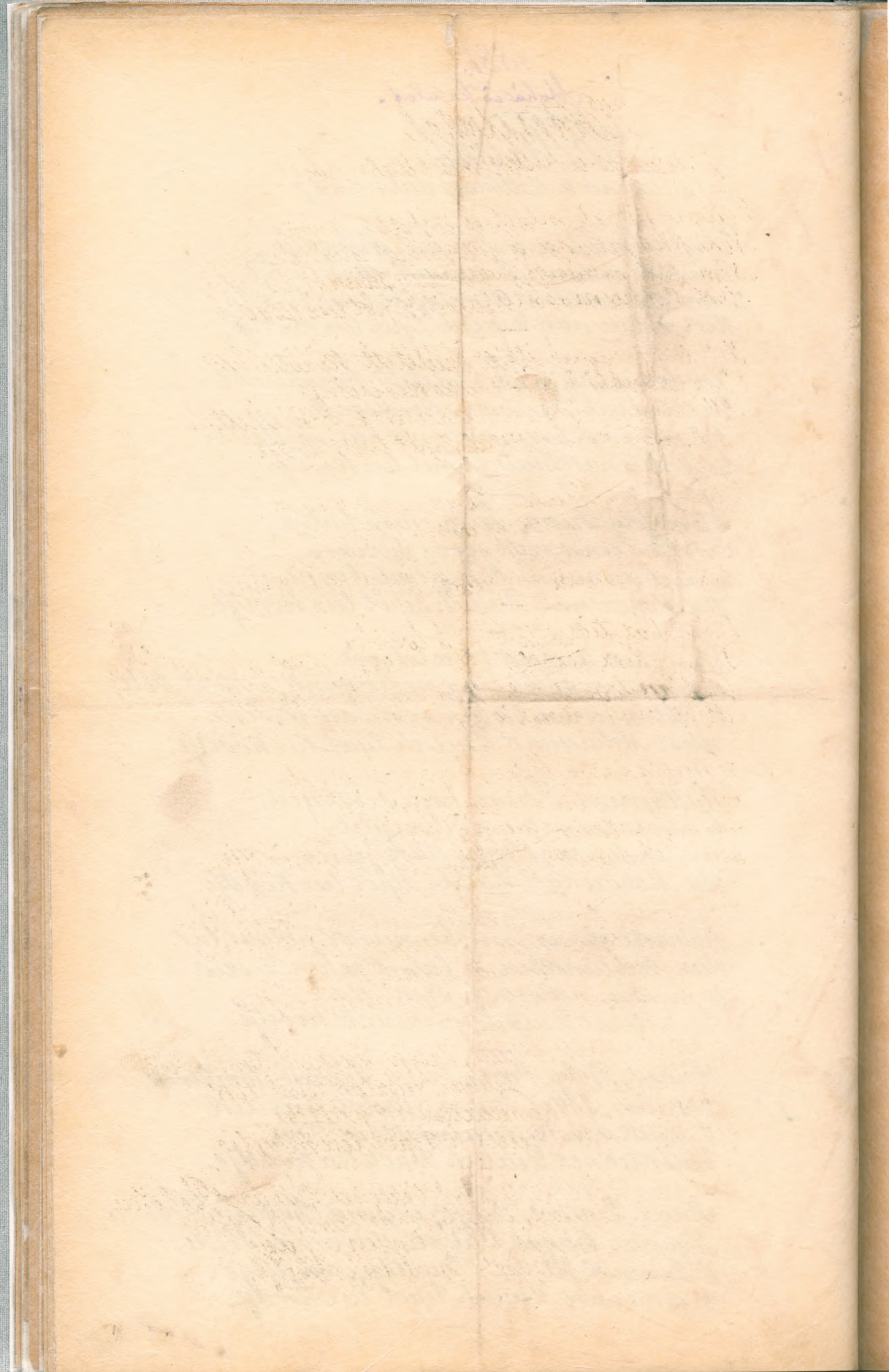
Glóre hát túrunk ki a lobogót
 S nem lesz többé oly rossz dolgunk, a mint volt,
 S jobbra fordul birtok sorsunk kerese,
 Mert Mohácsnak Deutsch Lipót lesz követje.

Hullámzik a Duna árja, szétterjed,
 Es ellepte túl azt a szép szigetet,
 Mások lesznek is polgártárs jóvőre,
 Ha Mohácsnak Deutsch Lipót lesz követje.

Balparti elv az, mi bennünk polgár hív,
 Hisz keblünkben is balról pihen a szív,
 Es miután neki is ez szent elve
 Sigen tehát Deutsch, járásunk követje.

Hölkeid, Póly, Maiss, Yssep, Szekes, Tomberek,
 Gyöcsény, Fottós, Szabar, rioxlót túrunk etek
 S irjuk reá hangos tawsunk szeltébe
 Vidékteknek Deutsch Lipót lesz követje.

Baar, Liptóc, Szajk, Versend, Babarok, Loboica,
 Nyárad, Borjád, Pállyok, Udvard és Pössa,
 S Lancsuk fel hát! S az legyen a jelnye:
 S járásunk Deutsch Lipót lesz követje.

1892.

Mohács.

12

Tisztelt választó polgárok!

A nemzeti pártnak vagyok híve. Apponyi Albert gróf hazánk politikai egének vezérsíllaga és az általa hirdetett alkotmányos szabadelvű és nemzeti politikai eszméknek vagyok követője.

Midőn a mohácsi kerület választó polgárai általam nagyra becsült bizalmából országgyűlési képviselői jelöltségre vállalkoztam, erkölcs és politikai társadalmi tisztesség követelményeinek hódolok akkor, midőn e helyről t. polgártársaim figyelmét és türelmét politikai programom meghallgatása végett lehetőleg rövid időre igénybe venni bátorodom.

Alkotmányjogunk a képviselő országgyűlési működését nem köti ugyan a választók utasításaihoz, de miután a választók közt egyrészt és a megválasztandók között másrészt, elvitáhatlan politikai elvi kapcsolat kell, hogy létezzen, mely már előzőleg azonos meggyőződésűeknek egy zászló alá való csoportosulását involválja: a világ minden művelt alkotmányos államában erkölcspolitikai kötelességül van elismerve, hogy a jelölt melótt a választók bizalmát kikérni és igénybe venni, politikai működésének irányelveit kifejtse, politikai törekvéseinek legalább iránytűjét kitűzze. Mert e nélkül t. v. polgárok maga a népképviselő illuzoriussá válnék, maga a nép mint törvényhozási tényező akarátának érvényesülése és megvalósulása pusztá és üres, semmitmondó fictio lenne.

Az ekké az Ur szabad ege alatt a nép, a választók színe előtti kifejtett és megállapított politikai elvkeret ünnepélyesen vallott hitlevél súlyával bír, melynek tértétele vagy megszegése ép oly politikai bűn, mint a mely bűnkíséret számába esik, a választók bizalmának politikai irányelvek nélkül, mesterséges eszközökkel szándékolt kicsikarása és vakmerő igénybe vétele.

A merev kormánypártiság pusztá czégérének nem jogczim a választók bizalmának felhasználására. Ez a firma sem alkotmányjogilag, sem a társadalmi tisztesség szempontjából nem képezi és nem képezheti az általunk követelt egészséges politikai és parlamentaris élet megalkakulásának és érvényesülésének biztosítékát.

Az ily czégéres maneluk sereg hamisította meg Tisza és Szapary 17 évi kormányzata alatt a magyar országgyűlés parlamentaris életét és hazánk szabadelvű nemzeti politikáját. Ilyenekből alakult országgyűlési többség juttatta nemzeti alkotmányunkat ama veszedelmes lejtőre, a mely lejtőn 17 éven keresztül alkotmányos jogaink egész lancolata csuszttatott le az osztrak kétfejű sas feneketlen torkának beláthatlan örvényébe.

En t. v. polgárok Magyarország és a magyar nemzet szabadságot a Pusztaszeren vérrel lepecsételt évezredes nemzeti alkotmányában és ezen alkotmánynak tisztán nemzeti szellemben való fejlesztésében tartom és látom letéve.

Magyarország közjogi alaptörvényeink értelmében külügye, penzügye és hadügyének Ausztriával való közössége, dacára a világ minden államával, tehát Ausztriával szemben is, teljesen önálló és független missióját, küldetését Europa keleten azonban a többi művelt államok

concentjében csak úgy fogja betölthetni, ha alkotmányos önállósága nem a papiron marad, hanem kifelé és befelé minden intézményében tisztán nemzeti szellemben kifejezésre jut.

Ez képezi t. v. polgárok politikai törekvésünk alapvető gondolatát. Ebben domborodik ki a hazafias meggyőzések és eszméknek ama foglalata, a melyekért a magát a hamis szabadelvűség czégére alatt 17 éven keresztül a hatalom polezán fentartott kormány és pártja politikai araulata ellen tántoríthatlan hazafias kitartással küzdöttünk és a melyekért a kormányhatalom túlkapásai ellenében harcolni a jövőben sem fogunk megazünni.

Szabadelvűnek, sőt nemzetinek is nevezte és nevezi magát Szapary kormánya és pártja anélkül, hogy akar o, akár a kormányzatban való elődje egy közjogi nemzeti intézmény megalkotását felmutatni és igazolni képes lenne. Szabadelvű-e, nemzeti e t. v. polgárok az a kormány és pártja, mely a közös hadsereg kiegészítő részét képezo magyar hadseregben a nemzeti szellem fejlesztését és ébrentartását a védővita alkalmával mereven vissza utasította, mely a magyar honvédség hadi jelvényeül a nemzeti lobogó helyett a feketeasárga zászlót importálta?! — Szabadelvű e és nemzeti-e az a kormány, mely a consularis biráskodásról szóló törvényben a külföldi magyar honost az osztrak császári joghatósága alá helyezte, mely hazánk ujkori történelmének a magyar nemzet általános leggyengédebb kegyeletével övezett élő alakját Kossuth Lajos nagy hazankfiát kionosítani s Székestehérvár szab. kir. városának örök emlékül felajánlott arczképét a városi képviselet egyhangú óhaja ellenére a magyar állam hivatalnoka által a város tanacsterméből kiltani és a nemzet ezt az óhaját felségsértés bűnével azonosítani a legocsmányabb módon képes volt?! Szabadelvű-e, nemzeti-e végre azon kormány és pártja, mely miniszterelnöke uj évi beszédében a nép törvényhozó képviselete szólásszabadságára szájkosár alkalmazását helyezte kilátásba, hogy az országgyűlési képviselő ne emelhesse szavát akkor, a mikor azt meggyőződése szerint az alkotmány és a nemzet érdeke megkívánja?!?

Nem, lelkemből úgy vagyok meggyőződve t. v. polgárok, hogy ezt a kormányt a csak imént részben elmondott viselt dolgai után sem szabadelvűnek, sem nemzetinek tartani nem lehet. Ez a kormány nem méltó a nemzet támogatására! Osztrak aulikus szellemmel van inficiálva, politikai ténykedésének egész sorozata. Lobogója a feketeasárga, czimere pedig a kétfejű éhes sas, mely a magyar alkotmányt szemelte ki éhsége lecsillapítására prédául!

Alkotmányjogi sértései, hatalmi túlkapásai és jogellenes cselekedetei az országgyűlés időelőtti felosztatásában érték el tetőpontjukat. Az országgyűlés felosztatása nemcsak alkotmányellenes, hanem embertelen is, alkotmányellenes azért; mert az országgyűlést komoly politikai ok és indok nélkül felosztatni nem szabad, embertelen pedig azért; mert a tél derekára tűzte ki a választásokat, s elemi akadályt gördített a választók alkotmányos joga szabad érvényesítésének útjába.

Mindazonáltal az országgyűlés illetén feloszlata az ellenzéki pártok egyikét sem lepte meg, most midőn a kormány 1891. évi október havában az országnak 1892-ik évben jogérvényes költségvetés nélkül való kormányzására öt havi megbizást kért s mindenre kész pártja jóvoltából azt meg is kapta; az országgyűlési ellenzéki pártok mindhárom árnyalata már akkor gyantotta, sőt Helfy nyiltan meg is mondotta, hogy e vakmerő megbizás hátterében az országgyűlés időelőtti eroszakos és jogellenes feloszlata lappang.

Bármik legyenek t. v. polgárok, az országgyűlés feloszlatajának motivumai, elvitázhatlan tény, hogy a kormány és pártja az ellenzék erkölcsi sulya alatt tisztára meggörnyedett s hogy az ellenzéki pártok oly fényes diadalt ültek, mint a minőt 1867. év óta az ellenzék egy kormányon sem aratott.

Mindazonáltal résen kell lennünk és e diadal mámore által egy pillanatra sem szabad elragadtatnunk!

Mert a kormány nem bizik többé sem pártjában, sem hatalmában, az elemeket hívja ellenünk segítségül. Január hó végső és február hó első napjaira tüzte ki a választásokat, mert azt hiszi, hogy a rendelkezésére álló pénzalapok árán ő majd csak valahogy hivat hozza; mi pedig, szegény választó polgárok, kik ily célra áldozni képesek nem vagyunk, inkább honn maradunk, választási jogunkat elmulasztjuk, mintsem hogy éhen és szomjan magunkat és egészfényünket az idő viszontagságainak ki tegyük.

Ezt meghazudtolni vagyunk hivatta t. v. polgárok a küszöbön levő választásnál. Igazolnunk kell, hogy a magyar ember királyáért, alkotmányáért és alkotmányos joga gyakorlásaért nemcsak a kormánynyal és pártjával, de még az elemekkel is szembezállni, s ha kell, a haláltusát is megvívni kész.

Ha t. v. polgárok bizalmát megnyerni s országgyűlési képviselővé megválasztani szerencsém lenne, politikai ténykedésemmek az elmondottak keretén belül fő- és alapelvem az egész vonalon az alkotmányos szabadság lesz.

Követelni, sürgetni fogom a közigazgatásnak ugynevezett államosítást; mert a belső állami egységnek és hazánk állami erejének a külfölddel szemben ez képezi egyik kardinalis biztosítékát. Az államosítás alatt azonban csak a megyei törv. hatósági tisztviselőknek kormány általi kinevezését értem. A városi törvényhatósági tisztikar és a községi előjáróság szabad választását fenntartani, a törvényhatósági és községi önkormányzatot pedig biztosabb és szélesebb alapokra kívánom fektetni és az autonom testületeknek az áll. mi tisztviselők működése feletti felügyeleti és ellenőrzési jogát biztosítani. A köz- és magánjogi érdekeknek a hatalmi tulajkapások elleni megóvása céljából sürgetni fogom a garantiális törvények: közigazgatási bíróság, fegyelmi szabályzat, szolgálati pragmatika stb. nek egyidejű életbeléptetését. Egy szóval a nemzeti társadalom részére óhajtom a cselekvést biztosítani, az állam organumaira pedig kizárólag a nemzeti akarat független és hatalmi befolyásoktól ment végrehajtását utalni.

Az igazságügyi tárca keretében jogszolgáltatásunkat a szóbeliség és közvetlenség elvére óhajtom alapítani. A kir. tábla decentralizációját ez idő szerint nem tartom a legszerencsésebb alkotásnak; mert mindaddig, míg peres eljárásunk a szóbeliség és közvetlenség elvének megfelelőleg nem reformáltatik, magánjogi, családi és örökösödési törvényeink nem codifikál-

tatnak, a kir. tábla decentradizációjá aligha fogja előállítani a remélt eredményt.

Sürgetni fogom ezen ugyszólván elodázhatlan igazságügyi szükségleteknek mielőbbi kielégítését, valamint a bírák és bírósági hivatalnokok anyagi helyzetének a kormány által már annyiszor kilátásba helyezett javítását.

A pénzügyi politika azon tér, mely az ellenzék kormány politikája elleni harcának legélénkebb színhelye volt. Ti. za kormánya 15 éven keresztül ámitotta az országot, hogy a pénzügyi egyensúlyt helyre fogja állítani. Ezt az ígér tét bukása után Szapáry kormányának hagyta örökül, mely azt 1890. évben helyre is állította úgy, hogy 17 millió frt fölösleg bevétel maradt. Amde ezt a 17 millió forintot is 1891. évben már a közös hadsereg nyelte el, úgy, hogy a milliók 30000 rongyos forintra soványodtak le. S minő áron történt t. v. polgárok a pénzügyi egyensúly helyreállítása? Felemelte a kormány a szesz és fogyasztási adót, megváltotta potom áron a községekét és az egyesektől a regálékát, s ugyanezeket ma két, sőt háromszoros bérleti áron tukmálja a községekre vissza. Ott állunk ma, t. v. polgárok, hogy sajátunkból egy liter bort nem élvezhetünk és nem vehetünk igénybe, míg a drága regále és fogyasztási adót a kincstárnak le nem rójuk! A pénzügyi egyensúly helyreállítása következtében elért fölös bevétel alapján mindenki azt hitte, hogy ezt az adók rendezése s különösen a nép vállaira sulyosan nehezede földadó leszállítása fogja követni. Ha önök bizalmából megválasztatnom sikerül, követelni fogom a katonaság béke létszáma és a szolgálati időnek leszállítását, mi által évenként milliók takaríttatván meg az állam háztartásban, a földadó jelentékeny leszállítása lenne elérhető.

A közoktatás és népnevelésügyi dolgokban az 1868. ik iskolai törvényben letett elvi irányu eszméknek hódolok. Az elemi népiskolák és közép tanintézetek a felekezeti egyházak által fenntartását, a mennyiben azok az állameszmének megfelelő irányt követnek, nem ellenzem ugyan, de követelni fogom, hogy a felekezeti intézetek, az egységes állami tantervet követve, egyöntetű és irányu tanítás és nevelés megvalósítása végett szorosabb, közvetlenebb és hathatósabb állami felügyelet alá helyezettessenek. Azon leszek, hogy az ily felekezeti iskolák a felekezeti hitközségek anyagi viszonyaira való tekintettel állandó állami segélyben részesítettessenek, mi által a tanítók és tanárok általános fizetés felemelése s ezzel tisztességes anyagi megélhetésü biztosítása lenne elérhető.

Ipar és kereskedelem terén a szabad ipar és kereskedelem elvét vallom. Elhárítandónak tartom mindazon horlatokat, a melyek a szabad fejlődés útját állják. Eltörölköznék vélem azon sulyos bírságokat, a melyek jelenlegi törvényeink alapján a szabad iparra és kereskedelemre nehezdednek.

A vallásügyekben továbbra is fenntartani óhajtom a keresztény vallásfelekezeteknek az 1868. 53. t. cikkben biztosított viszouosságát és egyenjoguságát. Megóvni fogok törekedni az egyes vallásfelekezeteknek az eddigi törvények által az állami felügyelet fenntartásával törvényileg már szentesített önkormányzati jogát. Támogatni fogom a kath. egyház tervbe vett országos és helyi autonómiája létesítését, s ezen autonómiának a hozandó alaptörvénybe történendő becikkelyezését. Revisió alá veendőnek véleményzem a hivott törvénynek a vegyes házasságokra és különösen a vegyes házasságból nemzett gyermekeknek nevelésére vonatkozó intéz-

kedéseit; mert azok meggyőződéseim szerint nem csak a keresztény egyházak kánoni elveivel, hanem magával a természet törvényeivel is ellenkeznek. A hirnevessé vált elkeresztelési kérdésben kibocsátott kormányrendeletet a köz- és egyházjogba egyaránt ütközőnek nyilvánítom. E kérdésben el megyek a szabadelvűség végső határáig, odáig, a hol annak megnyugtató megoldása mellett legtöbb jog és jogszerűség harszol. Ez a jog a szülők természetes joga, melynélfogva gyermekük vallásos nevelésének irányát maguk szabhatják meg; mert a család és nevelés fogalma családi magán- és egyházjogilag is egységes és elválaszthatlan fogalom lévén, annak megvalósítása hogy az ily, bár felekezetiileg vegyes, de egységes család gyermekei ugyanazon család körében két különböző irányban neveltesenek, merő természetellenességnek s így képtelenségnek bizonyul.

E helyütt eszembe jutnak azon szemrehányások, melyek gr. Apponyi Albert, pártunk vezére ellenében az elkeresztelési vita idején tartott országgyűlési beszéde alkalmából a katolika klerusnak pártunktól való elidegenítése céljából, különösen a kormánypártiak részéről, kortesfogásból, rosszakaratulag tétettek. Az mondtaik ugyanis, hogy gr. Apponyi kérdésbeli beszédében a kath. egyházat elavult intézménynek deklarálta volna, a miből aztán a félreértések és téves értelmezések egész sorozata következett. Ezen insinuatión azonban sehogy sem alkalmas arra, hogy a katolika egyháznak akár papi, akár világi tagját vezérünk politikájával szemben aggodalomba ejtse. Én t. v. polgárok és velem úgy hiszem a kath. egyháznak minden éretten gondolkodó híve egyet fog érteni abban, ha azt mondom, hogy a kérdés megoldásánál a kath. egyház két alkotó elemére osztható. Az egyik elem a tisztán álló kánoni egyház, mint isteni intézmény, a másik pedig a külsoleg jelentkező ugynevezett közigazgatási egyház. Ha az elkeresztelési vita alkalmával gr. Apponyi a kath. egyházra vonatkozólag csakugyan elavult intézményekről emlékezett meg, úgy ezen elavult intézmények alatt csakis a közigazgatási egyházat érthette, mely hogy sok tekintetben bizony elavult, sem a kor szellemének, sem az egyház igényeinek meg nem felel, azt úgy hiszem a kath. egyháznak legőszintébb híve sem fogja megtagadni. Ezen az egyház égető szükségén a klatásba helyezett, általunk legőszintébben támogatott kath. egyházi országos és helyi autonómia lesz hivatva segíteni.

Még csak zsidó polgártársaink politikai és felekezeti helyzetéről óhajtok megemlékezni. Zsidó

polgártársainkat 17 év óta úgyszólván kizárólag a kormány és pártja körül látjuk csoportosulni. Ok fajuknak és felekezetüknek úgylátszik egyedül a kormány időleges hatalmában lelnek biztosítékát. — Én t. v. polgárok ezt a merev ragaszkodást a hatalomhoz zsidó hontársaink részéről politikailag sem észszerűnek, sem következetesnek nem tartom; mert személyi és vagyoni biztonságukat, felekezetük fejlődésének garanciáit nem az efemer hatalomban, hanem alkotmányos intézmények létesítésében kellene keresniök. Ugyan mit tett érettük 1867. évben történt emancipációjuk óta Tisza és Szapáry kormánya ama — mondbatom — őszinte, hazafias, erkölcsi és anyagi támogatásért, melyben a zsidóság részéről minden körülmények között részesült? Semmit! Mert 1867-ik év óta eszébe se jutott soha a kormánynak, hogy a zsidó felekezetnek egyenjogusítására felvegye az iniciatívát. Pártunk zsidó polgártársainknak ezt az óhaját készséggel támogatja s készséggel hozzájárul ahhoz, hogy egyrésztől felekezetök egyenjogusítása, másrésztől pedig felekezeti önkormányzatuk biztosítása alaptörvény erejével szentesíttessék.

A magyarországi nemzetiségeket illetőleg, elismerem ezeknek egyenjoguságát. Beszéljék, f-jleszzék anyanyelvüket, állítsanak és alapítsanak kulturális intézményeket, csak ezeknek iránya az állam egységének eszméjével ne ellentézzék; mert a nemzetiségeket mint külön politikai tényezőket el nem ismerem.

Ezek volnának rövid vonásokban t. v. polgártársak politikai magatartásom több elvei és ezek megvalósítására kérem bizalmukat.

Onök erkölcsi és számbeli támogatásától függ, hogy az előadott keretben foglalt eszmék és elvek a küszöbön levő választáson megüljék diadalukat. S ha mégis barmi okból kisebbégekben maradnánk, legyenek megnyugodva, hogy csak én bukom, ügyünk pedig győz; mert az előadottak az alkotmányos és hazafias eszmék oly langoszlópa, melyet semmiféle hatalom, még a kormány hatalma sem képes elhomályosítani.

A harsz a kormány és pártja ellenében a küszöbön levő választáson élénknek, nehéznek és sok tekintetben tán keserűnek is ígérkezik, legyenek azonban béketűrők és kitartók, csillapítsák szenvedélyeiket, tiszteljék és szeressék még politikai ellenfelükben is felebarátjukat; mert a köcsönös szeretetben nyilvánul maga az Istenség!!

Éljen gr. Apponyi Albert, éljenek a mohácsi kerület választó polgárai!

Faint, illegible text at the top right of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the middle left section of the page.

Faint, illegible text in the middle left section of the page, continuing from the previous block.

Jagics József

a mohácsi választó kerület nemzeti párti képviselő - jelöltjének
1892. évi január hó 24-én d. u.
3 órak Mohácsen elmondott

programm-beszéde.

Faint, illegible text in the middle right section of the page, likely the beginning of the program speech.

Faint, illegible text in the bottom right section of the page, likely the end of the program speech.

13

Dⁿ BALLAGI GÉZA.

1865.

A monori kerület tisztelt választóihoz!

1865. X 10.

Azon nemes bizalom, melylyel a közlő országgyűlésen képviselendő nagy fontosságú hazai érdekek tekintetéből a monori kerület számos választói engem megtiszteltek, hazafiúi kötelességemmé teszi azt, hogy politikai meggyőződésem főbb vonásait nyíltan, s tétova nélkül megismertessem, miszerint azon esetre, ha tisztelt polgártársaim bizalma az országgyűlési képviselő tisztét tetteleg reám ruházni jónak látná, eleve tudhassa mindenki, mit ohajtok én szeretett hazánk üdvének érdekében létesítendőnek, — hogy ismerje mindenki a tért, melyet elfoglalni, s az irányt, melyben működni szándékozom.

Közpolitikai tekintetben legfőbb fontosságúnak s elengedhetetlen követelménynek tartom és vallom a joglolytonosság szentelt elvét, az ország épségének megőrzését, s ha kell megvédését, s a hon sarkalatos törvényeinek és jogainak épségben tartása mellett a Deák Ferenc nagy hazánkfia által kimondott elvek alapján a közjogi kérdéseknek a koronávali kiegyenlítésére működni. s e kérdéseknek részletes tárgyalása. és megoldásánál tisztelt hazánkfia Deák Ferenc bölcs nézeteit, s elveit támogatni, s ez elvek zászlaja alatt férfisan, s kitartással küzdeni.

A kiegyenlítés nagy fontosságú kérdése mellett nem csekélyebb fontosságúak azon kérdések, melyek édes hazánk belviszonyait saját országos dolgaiban illetik. E tekintetben azt hiszem és vallom: hogy ősi alkotmányunk védbástyái, a megyék, az 1848-ki törvények által módosított politikai hatáskörrel fentartandók úgy, hogy a független felelős magyar kormányzat a megye állásával és jogkörével oly összhangzásba hozandó, miszerint a megye ezentul is az alkotmány áldásos védbástyája lehessen és maradjon: továbbá oly szervezetet ohajtok a megyék számára, hogy a teljes jogegyenlőség alapján a megyei közügyekben való résztvevés, és azok kezelése körül a nép számára az őt megillető teljes és jogos befolyás biztosítsék.

Kivánom, hogy a községeknek, a megye ezen egyes alkatrészeinek, a fentebb érintett jogegyenlőség alapján teljes önkormányzat adassék, bírósági ügyekben az ő illetőségük és hatáskörük tágitassék, és szélesebb alapot nyerjen. Ezekkel természetesen összefügg abbéli kívánságom: hogy a törvény előtti egyenlőség alapján jó, gyors és olcsó igazságszolgáltatás jöjjön létre, mely a személyjogot és tulajdont minden kifogás nélkül megvédje, a megingatott hitelt visszaállítsa és megszilárdítsa.

Már a főnebb említettek is nemcsak szellemi, s tisztán jogi, hanem részben anyagi természetűek is. De vannak még különleges érdekeink, melyek főleg nemzetgazdasági szempontból érdemelnek figyelmet. Ilyen az, hogy célszerű és igazságos adórendszer behozatala által az összes lakosság, s különösen a földmivelő osztály terheinek könnyítése eszközöltessék, s a közjólét a mezei gazdaszat és ipar emelése, olcsó és gyors közlekedési eszközök előállítás, ugy nem különben oly pénzügyi intézetnek — mely különösen a kis birtokú földnépének olcsó kölcsönt nyújtani képesítve legyen — létrehozatala által általános virágzásnak indulhasson.

Ezekkel szükségképeni láncolatban áll: hogy a hűbéri viszonyokból még fenmaradt minden úri jogok, minők a vendéglői, italmérési, vásár, malom, halászat és vadászati jog, nem különben a szállódezsma szedési jog, a méltányosság, és igazság alapján törvényhozásilag megszüntessék; azonképen megszüntetendők a föld szabad termelését, és különösen a volt urbéres föld szabad adásvételét gátló minden rendszabályok.

Midőn a főnebbi pontokban vázlatosan elősorolt érdekek hű és tántorithatatlan hűveül vallom magamat, azt sem hallgathatom el, hogy a hazának Isten segélyével megalkotandó boldogságát később élvezendő utódainkra, a növekedő fiatal nemzedékre is gondot akarok fordítani. Vallásosan erkölcsös nevelés képezheti leginkább a fiatalságot, hogy mint leendő honpolgárok és családtyák, a hazának azon jólétet, melyet megállapítani szándékozunk, okosan és következetesen tovább fejtsék, és felvirágoztassák. Azért ohajtom, hogy különösen a népnevelés — a vallás és erkölcsiség elveire fektetve — oly szervezetet nyerjen, mely a nép gyermekeit a szükséges és hasznos ismeretek mindazon ágaiba bevassa, melyek nélkül mai nap sem a mezei gazdaság, sem az ipar célszerű előmenetelt nem tehet.

Ezek ime rövid foglalatban meggyőződéseim azon teendőkre nézve, melyek a megnyílandó nagy fontosságú országgyűlésen közreműködő népképviselőnek feladatait képezik. Ha ezen bevallott nézeteim és elveim a kerület tisztelt választóinak tetszését megnyerhetik, ha nézeteink közt rokonság, összhang létezik, ha ugy vannak meggyőződve a tisztelt választók, hogy az előfordulandó országos kérdések ilyeszerű támogatása által az összes hon javát és saját érdekeiket is kellőleg képviselve láthatják: a netalán felém fordulandó további bizalomnak szivesen hódolok, s teljes erőmegfeszítéssel eleget tenni iparkodandom.

Éljen a Haza! Éljen a Király!

Pesten 1865-ik évi Oktober hó 10-én.

Pilisy Béla.

150 szavazat
612 pap
3100 köpönyök
250 nyújt
620 szavazat

4730

3100
500
120
130

3850
500

4350
250

4600

1896.
Musa-Szombat.

14

Mélyen tisztelt választó polgárok!

Az országgyűlés feloszlatása bekövetkezett. Ő felsége a magyar király új képviselőválasztásra hívta fel az ország választó polgárait.

A nemzet sorsa a választó polgárok kezébe van letéve.

Rövid néhány nap és elérkezik a döntés ideje. Hogy a csata utolsó napja készületlenül ne találja a járás szabadelvűen gondolkozó választó polgárait: alulirottak, mint a szabadelvűség tántorithatlan hívei, a már megtörtént megállapodásunkhoz képest 2000 szavazó polgár megbizásából felhívjuk a járás szabadelvűen gondolkozó választó polgárait, hogy **folyó évi október hó 21-én szerdán d. e. 10 órakor Vizlendván, a templom előtti téren megtartandó értekezletre** megjelenni sziveskedjenek és ott megállapodásunkhoz képest

Dr. Varga Gábor

szentgotthárdi ügyvéd urat, a páratlan hazafit, a szabadelvűség e kitünő bajnokát, a megye e kiváló szónokát, a köznép jótevőjét és a magyar kultúra előharczosát, ki egyedül lesz hivatva szegény és a balsors által sujtott járásunkat a mostohák üldöztetésétől megóvni és részünkre egy jobb jövő megállapítására törekedni — képviselőjelöltül kikiáltani.

Eljen Dr. Varga Gábor képviselőjelöltünk!

Bazsányi Mihály

Kovách Mátyás

Obál Mihály

Gedér György

Horváth Károly

Saruga Frigyes

Koblenczer Adolf

Koblenczer Ignác

Szkledár István

Buchmann György

Lápossa Mihály

Bücsök Mihály

Kámpel András

Schádl Mihály

Csontala József

Gerlecz János

Pancsor János

Láng Mihály

Halsedl József

Gombócz Ferenc

Kornháusi Mátyás.

1870
1871
1872
1873

1896.
Mura-Szombat.

28.

15

NYILT LEVÉL

a muraszombati kerület tisztelt választó polgáraihoz!

A választó közönség bizalmából oly szerencsés voltam, hogy az országgyűlésen a muraszombati kerületet 12 $\frac{1}{2}$ éven át képviselhettem. — Ezen időtartam alatt legjobb tehetségem és meggyőződéseim szerint önzetlenül igyekeztem ezen kerület érdekeit előmozdítani; hogy ebbeli törekvéseimet a kívánt siker nem követte, annak oka leginkább azon fenállott személyi ellentétekben keresendő, melyek a kerület összes mérvadó tényezőinek egyértelmű működését megnehezítették.

Ugy a magas kormány, mint Vasvármegye intéző körei és régi hű pártbíveim által felkérettem, hogy a küszöbön álló országgyűlésre is a muraszombati kerület képviselőjelöltségét elfogadjam; de tekintettel arra, hogy engem a közélet terén soha magánérdekem kielégítése nem vezetett, hanem mindig a kerület érdekét tekintetem irányadóul — és mivel a muraszombati kerületnek nagyobb szolgálatot vélek azáltal tenni, ha visszavonulásommal a választásnak egyértelmű és békés megoldását lehetségessé teszem, — mintha a jelöltség elfogadásával a kerületet újból pártviszályok színhelyévé tenném, és mivel az eddig fenállott személyi ellentétek is elhárítva lettek — és ekként lehetővé válik, hogy az egész kerület, mely eddig a pártoskodás által két ellentétes, egymás működését megbénító táborra oszlott, — a jövőben a kerület érdekeit egyértelműleg felkarolva, mindnyájan együttesen a közös érdekében közreműködünk, azért a választó közönségnek irántam tanusított igen megtisztelő bizalmáért legmélyebb hálás köszönetemet nyilvánítva, kijelentem, hogy a jövő országgyűlésre a muraszombati kerület felajánlott jelöltségét el nem fogadom, hanem a jövőben csakis mint ezen járás egyszerű polgára kívánok kerületünk érdekeinek felkarolásában közreműködni, mely törekvéseimben mindazok támogatására és együttműködésére számítok, a kik kerületünk érdekeit szívéből hordják.

Kelt Muraszombatban, 1896. évi október hó 16. napján.

Tisztelettel

Gróf Széchenyi Tivadar sk.

1876.
Mun. - ...

NYILT LEVÉL

A Magyarországi Pártok Választó Bizottságának

A választó bizottság feladata az országos választások előkészítése, a választókörök felosztása, a választási eljárás szabályozása, a választási bizottságok felállításása, a választási eljárás felügyelése, a választási eredmények felmérése, a választási eljárás ellenőrzése, a választási eljárás javítása, a választási eljárás szabályozása, a választási eljárás felügyelése, a választási eredmények felmérése, a választási eljárás ellenőrzése, a választási eljárás javítása.

1. Az országos választások előkészítése, a választókörök felosztása, a választási eljárás szabályozása, a választási bizottságok felállításása, a választási eljárás felügyelése, a választási eredmények felmérése, a választási eljárás ellenőrzése, a választási eljárás javítása, a választási eljárás szabályozása, a választási eljárás felügyelése, a választási eredmények felmérése, a választási eljárás ellenőrzése, a választási eljárás javítása.

1876. évi választások előkészítése

1876.

Dr. Széchenyi István

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

1896.
Mura-Szombat.

16

Polgártársak!

Közndomásu tény az, hogy az eddigi országgyűlést koronás királyunk bezárta és ennek alapján a kormány az új képviselőválasztást rendelte el.

Itt van tehát az ideje annak, hogy minden választásra jogosult polgártárs éljen az alkotmányadta és biztosította jogával!

A muraszombati választókerület központján, Mura-Szombaton folyó október hó 14. napján előértekezletet tartottunk, a melyre 50 tagon felül gyűltünk egybe.

Határozatunk az volt, hogy: kerületünk jogos, életkérdéssé vált igényeit csak akkor óvhatjuk és valósíthatjuk meg a közkivánság alapján, ha megmaradunk eddigi elveink mellett, támogatjuk a magas kormányt s választunk oly képviselőt, a kit szive, lelke, vagyona ide köt és kit a kormány is hivatalos jelöltül állított föl.

„Éljen Szápáry László gróf képviselőnk!”

hangzott minden oldalról.

A választó polgártársak lelkes örömeinek fokozására, az együttérzés, a békés barátság további meleg ápolására, a választásoknál kidomborodó éles ellentétek, összeütközések kikerülése, a kerület szebb és boldogabb jövőjének kiépíthetése czéljából barátságos bizalommal, honfui szeretettel felkérjük választó polgárainkat, miszerint

folyó hó 19-én hétfőn d. e. 11 órakor

sziveskedjenek megjelenni **Mura-Szombaton, a DOBRAY (Most)-féle** vendéglőben értekezletre.

Ott tekintetbe véve, hogy

Szápáry László gróf

a kerület szülöttje, tőle és fényes tehetségétől várhatjuk — kimagasló befolyását is számításba véve — kerületünk, járásunk, városunk elhagyatott állapotának jobbrafordultát: ott kiáltsuk ki lelkesen, édes örömmel:

Éljen Szápáry László gróf képviselőnk!

Hartmann Béla,
értekezleti jegyző

Török Ernő,
értekezleti elnök.

Saáry József

Gáspár Ferencz

Horváth Pál

Faschinger Győző

Lejkó Ferencz

Fürst Albert

Hartner Károly

Meixner Mátyás

Kühár János

Mintsek Gáspár

Árvai Bernát

Vüjecz György

1895
Linnæus

Regulation

The purpose of this regulation is to ensure the proper management of the land and the protection of the interests of the community.

It is hereby ordered that all persons who are interested in the land shall be notified of the provisions of this regulation.

The provisions of this regulation shall be enforced by the appropriate authorities.

Article 1. General Provisions

1. The land shall be managed in accordance with the provisions of this regulation.

Article 2. Land Use

2. The land shall be used for the purposes specified in this regulation.

Article 3. Land Acquisition

3. The land shall be acquired in accordance with the provisions of this regulation.

Article 4. Land Disposition

4. The land shall be disposed of in accordance with the provisions of this regulation.

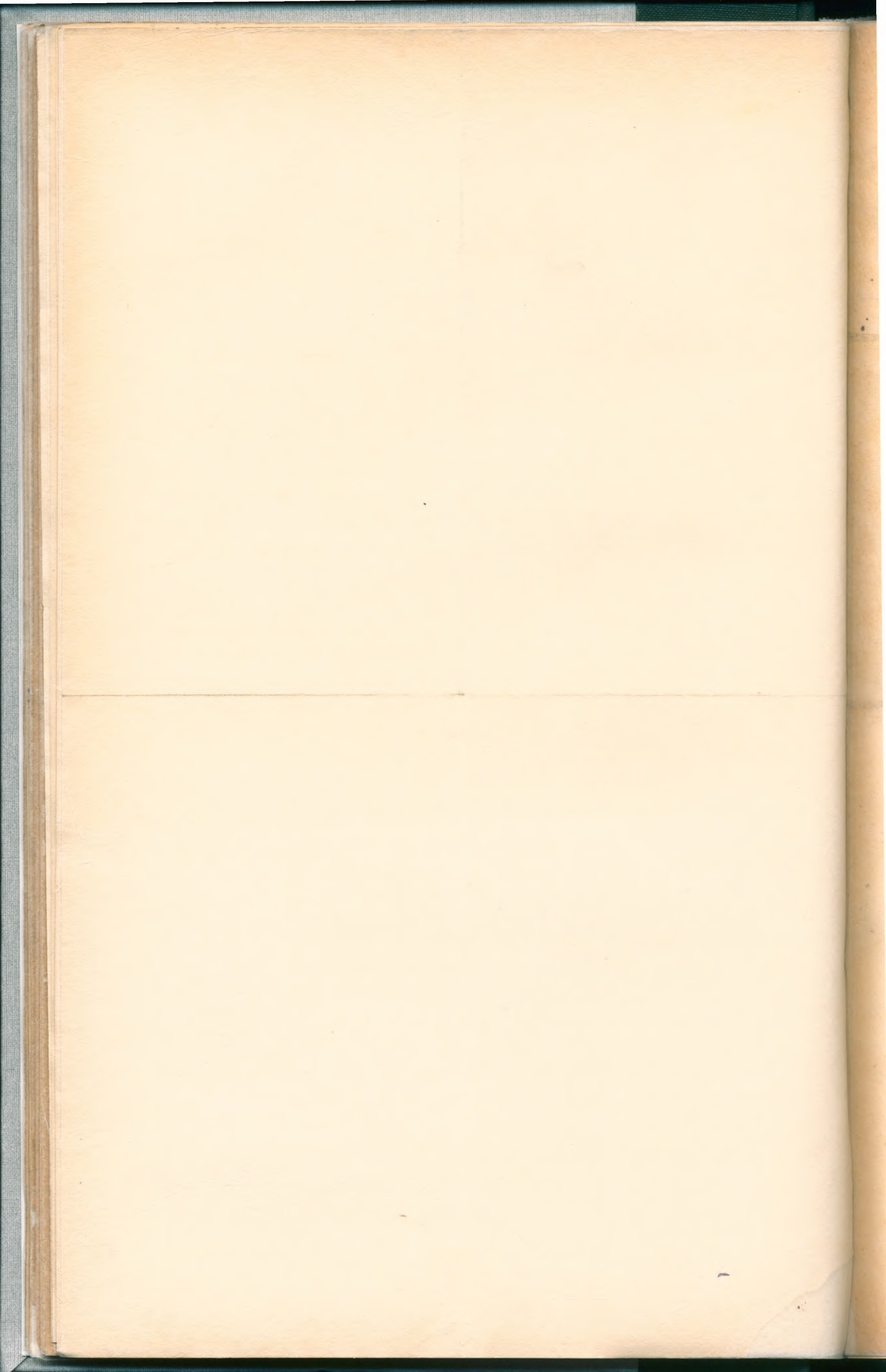
5. The provisions of this regulation shall be enforced by the appropriate authorities.

l r

x

,

-

1875.

17

A n.-atádi választókerület választó polgáraihoz.

Kedves polgártársaim!

Kerületünk szabadelvű választó nagyrészenek azon megtisztelő bizalmát, hogy képviselő jelöltől engem választak fel, azzal hiszem legméltóbban megköszönhetni, ha elmondom hogy szeretett és sokat szenvedett hazánk ezer bajai közt miket tartok én legsürgősebb teendőknék, s miként vélem sebeinket orvosolhatóknak.

Fájdalmas sérelmünk a **közigazgatás** terén, hogy a tulvitt központosítás az ez által létrehozott irodauralom — s a belkormányzat különbözőféle közegeinél a szerves összeköttetés hiánya miatt, legcsekélyebb ügyünkben is több hatóságot kell megkeresnünk, és ez ügyeink orvoslatát nehézkessé, a szegényebb osztályokra nézve elviselhetlenül költségessé, és még is bizonytalanná teszi, — a mi aztán aláásván a rend és törvények iránti tiszteletet, közzavart okoz.

E sérelem orvoslatára nézve szükségesnek tartom, hogy a megyék önkormányzatának nagyobb jogkör adassék, — hogy a belkormányzatnak választott tisztviselők által kezelendő legtöbb ágai, minden egy megye területén, egy, föl és alá egyaránt felelős főnök kezében összpontosítván, egymással szerves összeköttetésbe hozassanak. Csak így találhatja meg mindenki legtöbb bajában lehetőleg egy helyen, gyorsan és olcsón az orvoslatot, — s míg ez által a közrend biztosíttatik, a belkormányzat kiadásai is kevesednek.

Az igazságszolgáltatás terén nagy bajunk, hogy a perrendtartás rendkívül bonyolult, — legkisebb s legvilágosabb keresetknél is költséges és hosszadalmas ügyvédi segílyre vagyunk utalva, — nincs világosan és mindenki által könnyen megismerhető törvénykönyvünk, mindenek miatt mind a büntető, mind polgári pereknél, s különösen az örökösödési kérdéseknél, az eljárás a felek kiszámíthatlan veszteségére igen lassu, igen drága, és még kétséges.

Megszünnének ezen bajok, ha a legtöbb ügynél a szóbeliség és közvetlenség, minden hagyatéknaál a hivatalbóli, s lehetőleg közvetlen a felekkel leendő eljárás érvényre emeltetnék, ha az aprólékos perek a közigazgatási tisztviselő által intéztetnék el, — mielőbb oly polgári és büntető teljes törvénykönyveink lennének, melyek főként nemzeti szellemünk szokásaink s viszonyairól figyelembe vételével készítettetnék.

De legégetőbbek **pénzügyi bajaink**. Országunk több év óta már többet költvén, mint a mennyi jövedelme volt, agályosan eladósodott, adórendszerünk hiányos, adókezelésünk zaklató és mégis czélszerűtlen, adóképességünk a hitel és pénzforgalom hiánya miatt szánandón csekély; s országunkkal együtt magunk is közelszegényesedéstől félhetünk. És ezen bajok gyökeres orvoslás nélkül könnyen halálosakká is válhatnak. E részbeni teendőink:

Korlátozni kell állami kiadásainkat akként, hogy a közigazgatást és igazságszolgáltatást a főntebb jelzett módon egyszerűsítsük, — a hadügyi kiadásokat kevesbitsük, az állami biztosítást igénylő vállalatoknál az állam terheit, e vállalatok csoportosítása, kormányzatuk egyszerűsítése, költségeik szigorubb ellenőrzése által kisebbitsük, — az adókezelést, nagy részben a megyékre bizván, egyszerűbbé és olcsóbbá tegyük.

Növelnünk kell az állam bevételeit, a földet minden nagyobb tebertől megkimélve, a nagy tőkéknek, s az adózást eddig igazágtalanul elkerült adó alapoknak megadóztatása, — az állami iparvállalatoknak s az államjavak egy részének eladása, — a főntartandók kezelésének decentralisálása által.

Emelnünk kell az adóképességet. E végre az önálló magyar nemzeti bankot mielőbb föl kell állitanunk, — az ostrák tartományokkal kötött kereskedelmi szerződést, az igazságosság által endegett határokig, előnyünkre kell kiigazítanunk. — a hazai ipart kell ápolnunk,

— a kisebb földbirtokokat, a csapásos évek legnagyobb csapásának, az uzsorának marczaugoló körmei közül, könnyen hozzáférhető kisebb hitelintézetek állítása által ki kell mentenünk.

Meg kell védnünk az adó alapot, a közigazgatás és igazságszolgáltatás már említett gyökeres megjavítása mellett az is, hogy a kész vagyont a szédelgő vállalatok ellen szigorú rendszabályok, — és minden elemi csapás ellen országos biztosítás által oltalmazzuk.

Meg kell teremtenünk a majdnem teljesen hiányzó adózási készséget az által, hogy míg egyoldalról az állami bevételek szigorun takarékos és lelkiismeretes kezeléséről gondoskodunk, — más oldalról az élet kegyközvetlenebb szükségait, az adótól, — lehetőleg megkíméljük, — az adók fölosztását igazságossá tegyük.

A főrendiháznak szabadelvű alapon fölsőházzá alkotása, — s általában a polgárok egyenjoguságát gátló kiváltságoknak a szabadelvűség kiválmái szerint leendő megszüntetése, — így, az ugynevezett **regaléknak** igazságos alapon leendő eltörlése, szíztén elodázhatlan teendői a törvényhozásnak.

Az állam, s benne mindnyájunk szellemi és anyagi jólétének, a vagyonosodásnak, a szabadságot biztosító közrendnek nélkülözhetlen föltétele a **közműveltség és közerkölcsiség**.

Előmozdítjuk a **közműveltséget**, ha a kényszer iskoláztatás mellett gondoskodunk az iskoláztatás czélszerűségéről és lehető ingyenességéről is, — azért is az országkezelés vagy fölügyelet alatti minden oly javak, melyek közművelődési czélokra alapítottak, kizárólag e czélra fordítandók. — e mellett az elemi oktatás körön túl ki kell mondanunk a **tanulási és tanítási teljes szabadságot**, hogy a tudományos pályát a szegényre nézve is hozzáférhetővé tegyük.

Emelni fogjuk a **közerkölcsiséget**, ha a felekezetek egyenjoguságát gyakorlati tények által valósitjuk, s a lelkiismeretnek csak a legfőbb államérdekek által korlátozható szabadságát biztosítjuk.

Hazánk biztonsága ép úgy mint a jog egyenlőség megkövetelik az **általános véd kötelezettséget**, — de hogy e kötelezettség ne csak nehéz, hanem minél gyümölcsözőbb teher legyen, teljesen keresztül kell vinnünk a közös hadseregnél a kerületi, s a gyors mozgósíthatásra minden kellékkal ellátott elhelyezést, — kellő ervenyre kell emelnünk a magyar ezredeknel a magyar nyelvet, — a szolgálati éveket, a katonai gyakorlatoknál már az iskolabani megkezdése, s a gyakorlati idők emelése által le kell szálitanunk, — és végre, hogy minél több és erőteljesebb védkötelezettünk legyen, de még általános szempontból is, a közegességügy szabályozásáról gondoskodnunk kell. Ezek által kevesebb kiadás mellett is, mind szellemileg mind anyagilag emelkedni fog védkötelességünk.

Legföltettebb kincseink a **nyelv és nemzetiség**. A nemzetiségek és társország irányában legyünk e tekintetben igazságosak, méltányosak és testvériesek, — de ezen szent kincseink jogainak, s jogosult érdekeinek bár honnan származó legcsékélyebb sérelménél is ernyedetlen erélyünk tettekkel kiáltsa, Ne bánts a magyart!

Szent meggyőződéseim szerint az elmondottak jelölik ki számunkra az utat, a melyen ezer sebeinkre gyógyszerert találhatunk, és szeretett hazánk s benne mi mindnyáján, az anyyira óhajtott és meg is érdemelt jólétre és boldog megelegedésre eljuthatunk.

Kedves polgártársaim! Én egyszerű polgára vagyok ezen választó kerületnek. Ifju korom óta e kerület, és megyénk közjavát a szabadelvűség utain munkálva köztetek öszültem meg, — s jövőm reményei és óhajtásai is elszakaszthatlanul ide fűznek engem. Országgyűlésünknek a mult hat év alatti szomorú tévedéseiben, melyek hazánk helyzetét oly aggasztóvá tették, nekem semmirészem, és így én a multnak sem pártviszonyai, sem vitái által lenem nyuggözött, teljes függetlenséggel és elfogulatlansággal léphetek a törvényhozók közé. Én sem a külsőségek kápráztató fényével, sem elérhetlen ígéretekkel sziveket nyerni sem tudok, sem nem akarok . . . de ha kedves polgártársaim! bajaikra s azok gyógyszerereire nézve velem egyetértetek, — ha azt akarjátok hogy ezen sebek orvoslatánál, a ti javatokra saját soraitokból egy független szabadelvű testvéretek is részt vegyen, a ki mint a multban, úgy a jövőben is köztetek és veletek együtt osztandja az örömeiket, s szenvedti a fájdalmakat . . . akkor ama bizalmatok, mely kijelölt, szavazataitok által emelje győzelemre a zászlót, a melyen nevem áll.

Éljen a szabadelvű párt — s ennek győzelme által örökre viruljon imádott hazánk.

Kelt Jákóban, junius 14. 1875.

Csépán József.

1878.

18

Gf. Somssich Imrének

a nagy-atádi választókerület országgyűlési képviselőjének
1878. évi Augusztus hó 8-án történt megválasztása után a
választókhoz mondott beszéde.

Tisztelt polgártársak!

Mivel kezdeném mással méltóbban e helyen beszédemet, mint keblem egész mélyéből eredő azon hálás köszönetem nyilvánításával, melylyel önöknek mai napon irányomban tanusított bizalmukért tartozom. Önök t. polgártársak ma engem országgyűlési képviselőjüktöknek megválasztani kegyesek valának; fogadják e megtiszteltetésért szívből eredő hálás köszönetemet.

T. polgártársak! nem szokásom csekély személyemről sokat beszélni, s ha mégis ez alkalommal önök türelmét kissé igénybe veszem, ezt csak azon okból teszem, mert megválasztva önök által képviselőjüktöknek, személyem immár nem kizárólag a magamé, hanem — az önök és az ország érdekeit képviselve — tisztelt polgártársaim és az ország szolgálatában áll.

Én 1867-ben mint önök képviselője az 1867-iki kiegyezést, mint politikai kényszerűséget elfogadtam s így az 1867. XII. törvénycikket közjogi alaptörvénynek valamint akkor, úgy most is elismerem. Ezen alapon állva az 1870-es években nem helyeselve a kormány által nagy fényűzéssel és költsékezéssel berendezett állambáztartást és meddő befektetéseket, szóval az ez idő szerint oly nagy válságot maguk után vonó pazarlásokat s nem lévén akkor képviselő, több elvbaráttal együtt — igaz, nem nagy sikerrel, de annál nagyobb meggyőződéssel — kis hazánkban, Somogy megyében törekedtem egy kormányellenes pártot alakítani. Ily ellenzéki állásban talált engem az 1875-iki év. Az ország állapota válságos volt, sok adóssággal terhelve s azok között a 153 millió hipotecaris kölcsön, mely ha nem törlesztetik idejére, az állam fekvő vagyonát elkobzás veszélyével fenyegette; az ország állambáztartását csak folytonos új kölcsönökkel lehetett fedezni; állambáztartási hiánya ez években a 40—50 sőt egy ízben a 60 millió körül forgott; itt voltak az 1867. Ausztriával tíz évre kötött közgazdasági kérdések, vám és kereskedelmi szerződések, melyeket meg kellett újítani; itt a bankkérdés megoldása sat., de hisz t. polgártársak! Sokkal ismeretesebbek önök előtt ezen események, semhogy azokat hosszabban kellene elősorolnom. Annyi tény, hogy az 1875/8. országgyűlés volt hivatva Magyarország anyagi helyzetét orvosolni, állambáztartását rendezni s az említett szerződések Ausztriával s a külfölddel megkötni, a bankkérdést megoldani; ezen feladat tudatában Magyarország népe az 1875-ik választásoknál oly többséget adott szavazata által az említett kérdések megoldására vállalkozó Tisza-kormánynak, a melyet ritkán ad egy nemzet egy kormány kezébe; ily alkotmányos hatalommal s a már akkor megszavazott nagy adó felemelésekkel felfegyverezve indult feladatának megoldására a Tisza-kormány egy oly parlamenttel, melyben a fusio folytán a kis számu ellenzék tekintetbe sem volt vehető. Én is azok közé tartoztam akkor, kik e hatalmat megszavazták s a kormányt e nagy munkában istápolni ígérték; de midőn láttam, hogy Auszriának — szerintem a méltányosság határain túl menő — követeléseire nem a törvényben biztosított önálló vámterület felállításával felel a magyar ministerium; midőn láttam, hogy azon nagy alkotmányos hatalom, melyet Magyarország a miniszterelnök kezébe letett, nem az ország sérelmeinek orvoslására, nem egy az 1867. éviéknél jobb vám és kereskedelmi szerződések megkötésére, sem pedig egy

önálló magyar banknak Budapesten létrehozatalára használtatik: ekkor — elveimnek megfelelőleg — ismét kormányellenes állást foglaltam el s nevezett szerződések megkötésében semmi részem, mert ez időtől fogva minden kérdésben a kormány ellen szavaztam. — Ennyit óhajtottam a multban követett eljárásomra vonatkozólag önök előtt megemlíteni, a mi pedig a jövő országgyűlésen elfoglalandó elvi álláspontomat illeti, erre nézve kötelességemnek tartom előre is jelezni, miszerint:

1-ör. Én a jövő országgyűlésen oly kormánnyal szemben, mely az általam fentebb jelzett s alább még bővebben kifejtendő elvi kérdésekben ellentétben állandó ellenzéki állást fogok elfoglalni s az ellenzékhez tartozandom. Nem tudom ugyan, miképen fognak az ellenzéki pártok a jövő országgyűlésen alakulni, de annyit már jelenleg is határozottan kijelentek, hogy sem személyemet, sem meggyőződésem a merev pártfegyelem bilincseinek alárendelni nincs szándékomban, hanem független ellenzéki álláspontomat fentartani óhajtom. Egyébiránt meggyőződésem mindig az volt s most is az, miszerint a képviselő képviselje választói, vagy legalább azok többségének nézeteit, s ha netalán meggyőződése ezek nézeteivel összeütközésbe jönne, mondjon le állásáról.

2-ör. Magyarország legéletbevágóbb kérdése: államháztartása rendezése lévén, azaz: Magyarországnak csak annyi államkiadásai legyenek, mint menyi bevételei vannak; **én egy kormánynak sem fogok semmiféle költségvetést megszavazni**, mely egyensúlyba tartva nincs, azaz. hol a kiadások meghaladják a bevételeket, vagy a mely költségvetésből világosan ki nem tűnik, hogy egy, legfeljebb két év alatt az egyensúly biztosan el nem éretik; mert folytonos adósságszaporításra fektetett államköltségvetések Magyarországnak nem csak pénzügyi bukását, de meggyőződésem szerint politikai elenyésztését is maguk után vonandják; ha tehát a jelenlegi kormány elmulasztotta — daczára a megszavazott és életbe léptetett nagy adóemeléseknek — 1875/8. országgyűlés tartama alatt jobb közgazdasági szerződések, vagy ezeknek nem sikerülése esetében — a különálló vámterület életbe léptetése által államháztartásunkat rendezni, rendezze azt most okvetlen, adjon ki kevesebbet, takarékoskodjék a hol a nemzet culturalis haladásával összefér, minden ágában az államháztartásnak; különösen hozzon be megtakarításokat a közös kiadásokban; ha pedig Magyarország államháztartását rendezni nem képes, adjon helyet más erre alkalmas kormánynak.

3. Kijelentem továbbá, hogy miután adóink már ugy is oly magasak, hogy sok esetben máris az ingatlanokat s az adóalapot támadják meg: **én semmiféle adóemelést semmiféle kormánynak megszavazni nem fogok**; az adóbehajtásoknál pedig oly gyakran előforduló zaklatásoknak s minduntalan ismétlődő rendtelenségeknek megszüntetésére fogok törekedni; mert valóban ideje volna már oly törvény megalkotása, mely az adóhivatalnokok felelősségét ne csak felfelé t. i. a kormány irányában, hanem lefelé az adózók irányában is megállapítaná s megszűnnék már valahára azon viszás állapot, hogy vádló és bíró ugyan egy személyben van összpontosítva.

4. A véderőről szóló törvények megújítása szintén a jövő országgyűlés teendői közé tartozván, oda fogok törekedni, hogy legelőször is a véderő nemzetiebbé tétessék; hogy a honvédség fentartassék és tovább fejlesztessék; hogy a közös hadseregben nagyobb megtakarítások — kurtább jelenléti idő vagy kisebb létszám által — eszközöltessenek.

Fölemlitem továbbá, hogy a jövő országgyűlés teendői közé én is felvétetni kívánom a már régen óhajtott regálék eltörlését, természetesen méltányos kárpótlás mellett, — ugyszinte a főrendi háznak alkotmányunk szellemébeni átalakítását s valamint ebben, ugy minden más előforduló kérdésekben is határozottan a valódi alkotmányos szabad irányt követendem s hazánk szellemi és anyagi jólétét előmozdító intézményeket, alkotmányunk s államiságunk megszilárdítását czélzó törvényjavaslatokat teljes erőmből mindenkor pártolandom.

Végre még csak egy tárgyról kívánok szólni s ez a monarchia külügyi kormánya által a keleti kérdésben követett külpolitika. — Az 1867-ki törvények szerint Magyarország miniszterelnökének befolyásával kell, hogy vezettessék a külpolitika, — tehát a felelősség teljes sulya ő reá is nehezedik. — Nézetem szerint **kormányunk e keleti politikája Magyarország érdekeivel ellenkező volt**; az európai congressus által történt megoldás pedig **Magyarországnak sem politikai, sem anyagi érdekeit ki nem elégítette**. Eddig tisztelt pogártások! mióta a török birodalom országunkra nézve megszünt hódító és így fenyegető hatalom lenni, jó szomszédsága biztos szövetséget nyújtott az orosz absolutismus országokat hódító s végre magába olvasztó hatalma ellen; eddig a török birodalom nem engedte meg, hogy határainkon — orosz befolyással és orosz fegyverek segélyével — önálló szláv államok alakulhassanak, melyek — orosz befolyás alatt állván — mind a mi természetes ellenségeink s így a mi érdekeinket fenyegetik; eddig a Duna, kereskedésünk e fő és legolcsóbb utja biztos és szabad volt, sem hódítástól, sem háborútól a török szomszéd részéről tartani nem kellett; a török ugyszólván előörse volt Magyarország életérdekeinek

s hatalmas szövetségese a panslavismus ellen; nagy háboruinkban, melyeket a birodalom a század elejétől napjainkig többször viselt, mindig megbízható szomszéd volt, de jó szomszéd volt az különösen nekünk magyaroknak; ki ne emlékeznék az 1849-dik évi eseményekre, midőn a muszka hadak segítségével letiport szabadság harcunkból menekült honfainknak — közöttük Kossuth Lajosnak is — biztos menhelyet nyújtott.

Mindezeknél fogva a török állam — európai garantiával is ellátott — integritása (egészszeni fenállása) reánk nézve üdvös, szükséges és hasznos volt; nézetem szerint tehát helyes politika lett volna Törökország ellen indított hódító eljárásnak ellenszegülni s integritását minden áron fentartani annál inkább, mert ez volt kipróbált, megbízható hagyományos politikája a monarchiának, melyet — a monarchia üdvére — minden eddigi kormánya fentartott. Mi vehette tehát reá mostani külügyi kormányunkat, hogy ezen kipróbált politikát feladta? vajjon azt reményli-e, hogy az orosz befolyás alatt részint ujonnan alakult, részint megnagyobbodott szláv államok által s Bosnia és Hercegovina megszállása által megbízhatóbb szomszédokat fog nyerni, mint a török volt? vajjon ezen kis hatalmak birtokán át folyó Duna kereskedésünknek oly szabad útja lesz-e minden európai garancia daczára, mint az a török jogara alatt volt; végre, vajjon a berlini congressus által teremtett ezen — kétség kívül — orosz befolyás alatt álló új szomszédok s a költséges Bosnia és Hercegovina megszállása pótolni fogják-e a törökben elvesztett orosz ellenes természetes szövetséget? én kétlem! annyi azonban már is bizonyos, hogy a törököt feladva, teremtett a kormány külpolitikájában egy nagy kérdőjelet, melynek megoldása ugyan a jövő titka, de melynek árát máris kezdjük Bosnia és Hercegovina megszállása által vérünkkel és pénzünkkel megfizetni.

Én, tisztelt polgártársak, ily magyar nemzetellenes politikát nem helyeselhetek s már ezen egy ok is elég volna arra, hogy a mostani kormány ellen ellenzéki állást foglaljak, s minden erővel leléptetni törekedjem.

Végre fogadják ismételve köszönetemet e mai napon tanusított becses bizalmukért; engem mindig boldogítani fog azon tudat, hogy önök — tisztelt polgártársak — e bizalommal megajándékozni szivesek voltak.

Éljen a Haza!

Isten tartsa meg önöket tisztelt polgártársak!

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

1884.

19

A nagy-ataládi kerület 48-as pártja jelöltjéhez **Barla Józsefhez és választóihoz.**

Tisztelt Képviselő-jelöltünk! Örvedetes alkalomnak tartom, örömünk kifejezésével nyilatkozom, hogy van szerencsénk Önnek körünkbeni személyes megjelenéséhez. A mint teljes bizalommal meggyőződünk arról, hogy Önnek hazafiui érzelemből kifolyó teljes óhajta és célja, előmozdítani e kerületnek bizalmát, HAZÁNK s NEMZETÜNK azon óhajtasát, melynek főtörekvése küzdeni azon NAGY ELVEKÉRT, a melyek édes hazánknak SAJÁT JOGAIT érdeklik: Így én elvtársaim nevében kívánom Önnek, hogy SEGÉLJE a NEMZETEK ISTENE azon magaslatra, a hol e Hazáért küzdő Vezérférfiak zászlóikat lobogtatják!!

Elvtársaim! sajnosan tapasztaljuk, hogy édes hazánknak, nemzetünknek nem hogy jobb jövőjéhez nyujtana reményt a POLITIKA; de sőt ÉVENKÉNT NYOMMASZTÓBB LESZ A SOR. Csaknem földig leigázó többféle adóságokkal van terhelve hazánk minden egyes fia. Bámulat fog el bennünk, ha nézzük, mit fizetett egy év tizeddel ezelőtt és most mennyit fizet a földmives vagy iparos?

Tehát polgártársaim! legyen legszentebb törekvésünk kerületünkbe egy oly képviselőt választani, a ki e terheket lelkének egész hevével igyekszik a hazának s a népnek válairól oszlatni. Hogy pedig e törekvésnek sikere legyen: akkor ne adjuk el szavazatainkat valamely nagyobb bírátságáért; sőt inkább hazafias érzelemmel sorakozzunk A 48-as FÜGGETLENSÉGI ZASZLÓ alá! Tartsuk fenn a Költő Petőinek ezen szavait:

Ha férfi vagy légy férfi; függetlenségedet
a nagy világ kincséért áruba ne ereszd!
Bármint üldöz a sors keze: azért ne hagyd magad!
VÁNDORBOT és FÜGGETLENSÉG! EZ LEGYEN JELSZAVAD!!

Éljen a 48-as függetlenségi párt! Éljenek a választók!

Éljen BARLA JÓZSEF jelölt! Éljen a HON!!

Györfi József
Komlósi földmives polgár.

1884

1. *[Faint, illegible text]*
2. *[Faint, illegible text]*
3. *[Faint, illegible text]*

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

1875.

*A nagybányai kemény választásához.*Dⁿ BALLAGI GÉZA.

20

Tisztelt választók!

Nagybecsü bizalmuk által, az országgyűlési képviselő-jelöltséggel, érdemem felett megtisztelve, megragadom ez alkalmat, politikai hitvallásom előterjesztésére.

Mindenekelőtt kijelentem, miszerint a szabadelvü-párt hive vagyok; mint ilyen, a jelen kormányt tehetségem szerint támogatni fogom.

Államháztartásunkban az egyensúly helyreállítását főfeladatnak tartom: emélfogva országos költségvetésünk megállapításánál, a takarékoság elvét minden irányban követni fogom; s e részben — szellemi fejlődésünk és állami biztonságunk veszélyeztetése nélkül — a legnagyobb súlyt az inproductiv kiadások lehető megszorítására fektetem.

Szellemi és anyagi jólétünk emelésére előttünk áll a reformok hosszú sora. Legfontosabbak és legsürgősebbek azok, melyek hitel- és pénzvisszonyainkra vonatkozva, államháztartásunkra közvetve, vagy közvetlenül befolyanak.

Ide sorozom a magyar bankkérdés megoldását, — mi mindenekelőtt a valuta rendezését feltételezi.

Államiságunk kellékéhez tartozik: hogy pénzforgalmunkat — habár áldozattal is — magunk rendezzük; hogy a bankrendszerek közül azt fogadjuk el, mely Magyarország érdekeinek leginkább megfelel.

En a központosító bank-monopoliumnak nem vagyok barátja; ennek ellenében a bank-szabadságot pártolom. Skócia példájára utalok, mely földmívelésének, iparának és kereskedelmének virágzását a bank-szabadságnak köszöni. — Meggyőződésem: hogy hazánkban a bank-szabadság alkalmazása hasonló következtetéseket szülne, csak legyen bátorságunk az akadályokkal és ellenérdekekkel megküzdeni.

A bankkérdésnek ily szellembeni megoldása bányakerületünkre is nagy fontossággal bírna, a mennyiben ez esetben bányaiparunk hivatva lenne, a bankok alapjául szolgáló nemes fémek saját termelésével, itt is vidéki bankot alapítani, mely bányaiparunk fejlődésének hathatós tényezője, és e vidék pénzforgalmának, hitelének és jólétének közvetítője lehetne.

Vámviszonyaink revisiója mielőbb napirendre kerülend. — Magyarország a lajtántuli tartományokkal jelenleg közös vámterületet képez; — e viszonynak további fentartása mellett, Magyarország méltán követelheti azt, hogy export-képes nyers terményei, a kereskedelmi szerződéseknél méltó tekintetbe vétessenek, és a közös vámjövedelem a méltányosság arányában megosztassék.

Európa fejlettebb államai, kereskedelmi szerződéseikben a szabad kereskedés elveihez mindinkább közelednek, mit követnünk annyival inkább kellene, mert nálunk is érvényre kezd emelkedni azon nézet, miszerint védvám ipart még nem teremt, hacsak a többi feltételek: olcsó tőke, olcsó közlekedés és szakértelem, hozzá nem járulnak.

A quotta, vagyis azon hanyad revisiója, melylyel Magyarország a közösügyek költségeihez járul, a jövő országgyűlés tárgya leend; ennek megállapításánál a 10 évi tapasztalás, annak idejében biztosabb alapokat fog nyújtani.

Az elsorolt nagyfontosságú kérdések, a lajtántuli kormánylyal egyetemben, csak alkudozás útján oldhatók meg. — Bizom kormányunk erelességében, melynek háta megett a közvélemény nagy többsége áll, hogy e fontos kérdések megoldásánál, Magyarország érdekei háttérbe szorulni nem fognak.

Az uzsoratórvény megszüntetése elméletileg helyes intézkedése volt a magyar törvényhozásnak, mert rendezett pénzviszonyok közt, a pénz arát a kereslet és biztosíték szabályozza; — de nyomasztó pénz- és hitelviszonyaink közt, ezáltal tárt kapu nyilt — ezelőtt hallatlan — a fosztogatással határos uzsoráskodásnak, melynek sulya alatt népünk szegényebb osztálya koldusbotra jut. E bajnak korlátozása a törvényhozás sürgős teendője közé tartozik.

Vasuti hálózatunk megállapításánál és engedélyezésénél nagy hibák követtettek el, melyeknek terhe állampénztárunkra most sulyosan nehezedik. — Derüre borura épített vasutaink nagy részével zsákutczába jutotunk. Jövőre ovatosabbaknak kell leunünk, a nélkül, hogy minden engedély megtagadása által, a másik tulságba esnénk, mert megkezdett fővonalainkat a zsákutczából ki kell vezetni, hogy ezáltal jövedelmüket fokozhassuk.

Damokles-kardként függ fejünk fölött az utóbbi években kötött terhes kölcsön, mely az által válik még terhesebbé, mert összes államjóságaink elzálogosítása mellett, rövid 5 évi lefizetésre köttetett. — Előre látható, hogy államjóságainkat e rövid idő leforgása alatt pénzzé nem tehetjük; de nem is ajánlatos ily rohamos eladás, mig pénzforgalmunk annyira rendezve nem lesz, hogy hazai pénzüntézetünk nagyobb szerü vételek közvetítésére vállalkozhatnak: ennél fogva a magyar kormány- és törvényhozásnak e terhes adósság convertálásáról, az öt év letelte előtt, gondoskodnia kell.

Az új bányatórvényjavaslatban, fémbányászatunk legfontosabb tárgya a bányaeerdők és közös kohók haszonélvezeti és kezelési kérdése. — Ez nemzetgazdászati szempontból, nézetem szerint, csak úgy oldható meg, ha a bányászat, századok gyakorlatával szentesített jogai épségben fentartanak, oly módon, hogy a bányászat csökkenésével, mellette más iparág is fejlődhessék, és megszüntével, ez amannak helyét pótolhassa. — E kérdés megoldása tovább el nem odázható.

A polgári és büntető törvénykönyv, javított perrendtartással, hitelviszonyaink szilárdítására, a perek számának apasztására, gyorsabb és olcsóbb törvénykezésre nagy befolyással lesznek.

A nevelés és közművelődés ügye, mint a civilisatio követelménye nem maradhat ki azon programm pontozataiból, melyekről a jövő törvényhozásnak gondoskodnia kellend. — Ez azon sarkpont, melyen szellemi és anyagi fejlődésünk megfordul.

A vallás és lelkiismeret szabadsága, minden felekezetnek önkormányzási joga és vagyonának, rendeltetési céljainak megfelelő kezelése — előttem szent és sérthetetlen.

Mindezekkel a jövő országgyűlés teendőinek sorozata még nincs kimerítve, de eléggé jelezve tartom azon irányt, melyet megválasztatásom esetében követni fogok. — Midőn ezen elvek mellett szolgálati készségemet Önöknek felajánlom, bizalmukat és pártolásukat ezennel kikérem.

Kelt Nagybányán, 1875. június 20-án.

Bercsey Lajos.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to the bleed-through effect.

Small handwritten mark or number, possibly a page number or reference.

Handwritten text, possibly a signature or name, located in the lower portion of the top section.

1875.

DE BALLAGI GÉZA.

21

A nagybányai kerület választója.

Mélyen tisztelt választó közönség!

A nagybányai választókerület bizalmát, az 1865-ik évben történt képviseléválasztás alkalmával már szerencsés voltam élvezni.

A folyó év augusztus hó 28-án kezdetét veendő hongyvülésre képviselőül ismét felhivatván: **politikai elveimet** következő **határozott nyilatkozatommal** juttatom a t. választó közönség tudomására:

Századok hosszu során át, az európai államokat leginkább a harcziás érzület jellemezte, miglen a mult század folyama alatt, két lángész a szellemi fejlődés irányát tüzte célul, és szabadelvü eszméit a polgárosodási vágy mindenütt magáévá tette.

Hazánkba ezen eszmék századunk második tizedében lettek áttülteve, és azok, az 1848-iki korszakig, időről időre erősebb gyökereket vertek a nemzet szívében.

Az 1849-iki szerencsétlen bukás után, az erőszak azt hitette el magával, hogy a fejlődésnek is gátakat fog vethetni, és a szellemi működést elhallgattatja. Csalatkozott! mert az a bilincsek nyomása alatt is izmosodott, sőt a leigázás ifju erőt kölcsönzött nekie, mint Antaeusnak a földhöz-verés.

Ezen helyzetben talált bennünket az 1861-iki országgyűlés, melyen az **előbb szorosan összefartó szabadelvü párt két táborra szakadt**; az azonban az 1865-iki országgyűlés kezdetén látszólagosan ismét egymás mellé simult, de az 1867-ik évben alkotott XII-ik törvényczikk azt — **jobb- és baloldal** elnevezése alatt — ujolag **két nagy részre** osztotta.

Szinte nyolez éven át tusázott egymással — a különben minden körülmények által közös támogatásra utalt két párt, és mar nemcsak egymás erejét és tekintélyét emésztette fel az országgyűlésen, de a folytonos egyenetlenség következtében majdnem fel lön emésztve az ország anyagi jóléte is, mely ha tovább fejlesztetik, állami bukásunkat vonhatja maga után, és melynek következtései az ellenség hólitásainál nagyobb horderejűek lehettek volna.

Közepette ezen megdöböntő eseményeknek, végezetül győzött a hazafias erény. A két nagy párt visszavonult a veszélyes küzdtérről, egymásnak hazafias jobbot nyújtott, és visszavert a szakadás előtti utra; megtörtént a haza örömnnyilatkozata kíséretében az egybeolvadás; mindegyik megvált az előbbi eljárástól és elnevezéstől, és ismét felvevén a szabadelvü nevet: tömörült a Felsőág által is megerősített uj kormány körül.

Én, t. választó közönség, az Önök tudomása szerint is, **állandó hive** voltam a szabadelvü párt egyik árnyalatának. A két nagy párt összeolvadását én is örömmel üdvözöltem, abba beleolvadtam, az uj alakot öltött szabadelvü párt tagja lettem, és az ezen párt kebeléből alakult kormányt egész odaadással támogatom.

Álláspontom megjelölése után most már áttérek azon megállapodásaim felemlítésére, melyeket megválasztatásom esetében a jövő törvényhozáson, egész elhatározottsággal érvényre juttatni ohajtanék.

Mint minden hazafinak, ugy nekem is, első sorban **hazánk penzügyi viszonyainak megjavítása** fekszik lelkemen, mert kimerült hitellel és kinlódással állami felbomlásunknak kellenék bekövetkeznie.

Helyzetünk aggályos, sok gondot igénylő ugyan, de nem kétségbeejtő; és daczára a nyolez éves szellemi tusának, — daczára a hazánkat sújtott három-, sőt részben négyévi terméketlenségnek, — és daczára a kétszázötvennégy millió frtig fölnevekedett adósságunknak, — a gondos hazafiság és ovatosság, a mutatkozó válságot kedvező irányra terelhetik át.

Nekünk ugyanis: terhes adósságainkból egy fillérünk sem fecséreltett el, sőt a hiteles kimutatások alapján, beruházásainak kétszázötvenöt és fél millió

értéket képyiselnék. — Van ezenkívül hazánknak kétszáz négyszög-mértföldet tevő birtoka. — És van mindezek felett oly hazafias érületü polgársága, mely ugy a multban, mint a jelenben is, paratlan jeleit adta és adja áldozatkésztségének.

Ezekből látható, t. választó közönség! hogy oka a kétségbeesésnek fen nem foroghat, de azért élénken utalva vagyunk a szigoru gazdálkodásra, jövedelem-szaporításra, s a bevétel és kiadás közötti egyensuly helyreállítására, minthogy a hitelműveletek gyakori igénybevétele mindig úrtalmára van az állam tekintélyének.

Jövedelmeink szaporítását eszközölhetjük:

az adóalap kiigazítása, adóképesség emelése, kereskedelmi és vámszerződéseink igazságos rendezése által, mely utóbbi ha nem sikerülne, még védsorompók felállittatása mellett is;

a jövedelmet ígérő, de be nem fejezett vasutak kiépittetése s a kisebb vasuti vonalok csoportosítása által;

önálló jegybank létesítése által, első sorban szövetségben szomszédainkkal, vagy ha az, a feltételek magassága miatt nem eszközölthetnék, bárkivel, kinek feltételei a hazára kedvezőbbek lennének, mely által hitelünk növekedvén, nemcsak államadósságunk convertáltathatik előnyösen, de megmenekszünk a drága pénztől is;

a bányá-iparnak jótékony fejlesztése által, megmentvén azt mindazon terhektől és nyügöktől, melyek századok óta bilincsek között tartották, és ovatosan figyelve arra: hogy ugy a magan tulajdonnak. mint az államnak ezen nagy kincse, nyereszkező szédelgők kezére ne juttassék;

a bányáerdők századok óta zavart jog- és birtokviszonyainak a nyomasztó bizonytalanság és zsibbasztó közönség alóli felszabadítása által, melylyel a nemzet ez értékes kincse ugy a bányászati, mint számos más iparág szabad és független fejlesztésének biztosítható.

Előadott fejtegetéseimből kétségtelenül kitünik, miszerint zavart pénzügyeink helyrehozását eszközölhetőnek én csak a következő pontok keresztálvitele által remélhetem:

Takarékosság, adóalap-kiigazítás, kereskedelmi, vám- és vasuti politikánk megjavítása; olcsó pénzszerzés, mezei, bányá-, kézi-ipar és kereskedelem fejlesztése és biztosítása, végül a reservált erdők jogviszonyainak rendezése által, melyeknek közreműködése az adóképesség és jölet eszközölését vonandja maga után.

Azonban, ha egy oldalról az állam, a csak most említett előnyök megszerzését követeli a törvényhozástól, az államnak polgárai viszont követelést formálhatnak a törvényhozással szemközt, és méltán megkivánhatják, hogy az ő magan-érdekeik is méltó figyelemben részesíttessenek és biztosíttassanak. Ilyenek nézetem szerint:

A lelki meggyőződés teljes szabadsága.

Engedjük meg kölcsönösen egymásnak, t. választó-közönség, hogy közalunk mindenki azon hitet vallhassa sajátjának, melyet a vallásos meggyőződés szab elibe.

Engedjük az ezen hazában élő különböző nemzetiségeknek egyenlő jogokat.

A ragaszkodás ezen drága hazához, annak intézményeihez, és a testvéri frigy egymás irányában annál őszintébb, annál szorosabb leend, mennél kevesebb lesz az ok a féltékenykedésre, ugy vallási, mint nemzetiségi tekintetben.

De midőn én ezen melegen átértett testvéries érületemet ekként tolmácsolnám, nem lelek elegendő roszaló kifejezést azok irányában, a kik közöttünk a testvéries viszony felbontásán törekeshnek, és megeledésüket e haza határain kívül keresik.

Hogy tehát hazánk lakossága tisztázott meggyőződést szerezhessen magának minden tárgyak felett, és sem a rajongók, sem a roszakarat áldozatául ne essék: gondoskodjunk annak kellő oktatásáról; állítsunk községi és elegendő számu magasabb tanintézeteket. Lássuk el azokat ugy erkölcsi, mint képzettségi

31

tekintetben fejlett tanítókkal, de gondoskodjunk egyszersmind afelől is, hogy ezeknek a mindennapi szükséggel ne kellessék küzdeniök. Az ekként előállított intézetekben legyen gondunk reá, hogy sajátittassek el a haza, vallás, szabadság, alkotmány és nemzetiségek iránti meleg és őszinte érzület! Tanítsuk meg egymást ott is, azonkívül is a szorgalomra, takarékosagra, munkaszeretetre, türelemre, kötelességérzetre és egymás jogainak tiszteletben tartására.

Én meg vagyok győződve, miszerint hazánknak jelenlegi kedvező politikai viszonyai közepette, a jövő hongyulás a haza iránti kötelességeit éretten és gyorsan fogja eszközölni; és a mult nyolcz esztendőnek sebei és mulasztásai gyorsan be lesznek hegesztve és kipótolva.

Elóadtam ezen pontozatokban nézeteimet és elveimet, melyeket megválasztatásom esetére érvényre juttatni egész erőmből törekedni fognék, de a melyek után, azoknak diszét és koronáját, az államiságunkkal egykoru önkormányzati jog épségben tartását és fejlesztését is, eljárásaim egyik legérdemlegesebb tételül tekinteném, és egész buzgalommal sürgetném, hogy az állami összes közigazgatás igazságos, gyors és olcsó szervezetet nyerjen.

Mély tiszteletem nyilvánítása után maradtam Remetemezőn, 1875. június hó 25-én.

UJFALUSSY MIKLÓS s. k.

Meliponaeus Mel.
Hörner

1875.

DE BALLAGI GÉZA.

22

A nagy-idei választó-kerület mélyen tisztelt választóihoz.

Tisztelt választók!

Midőn a nagy-idei választókerület számos és tekintélyes választópolgárainak óhajtása szerint ezen választókerületben képviselőjelöltként lépek fel. mindenekelőtt, kötelességemnek ismerem politikai vezéreszméimet a mélyen tisztelt választók előtt, nyíltan és őszintén — mint igaz hazafi- és becsületes emberhez illik — bevallani.

Erre kötelezve érzem magamat, nemcsak azért, mivel a haza javát önzetlenül keresem s tudom, hogy az igazság útja a legjobb út, hanem azért is, mivel, mint honpolgár, egyúttal Isten és a nép szolgálja is vagyok s tudom, hogy egykor Isten ítélőszéke előtt nem csak cselekedeteimről, hanem szavaimról is számot fogok adni.

Nem lépek tehát a tisztelt választók elé czifra és üres szavakkal, még kevésbé hiú ígéretekkel, melyeket az élet nem valósít. hanem lépek Önök elé úgy, mint oly férfiúhoz illik, aki tisztán látja a helyzet komoly valóját, melybe kedves hazánk sodor-
tatott; tisztában van magával az iránt: mily irányban szükséges haladnunk, hogy a bajainkból való szabadulás reménye ki ne haljon kebleinkből.

Amióta csak eszmélni tudok, a legforróbb hazaszeretet hevíté keblemet. Mint ifjú, fegyverrel kezemben, harczoltam a szabadságért és véremet ontottam a hazáért. Mint férfiú a tanügy és irodalom terén az eszmék fegyverével, egészen az önteláldozásig, igyekeztem és igyekszem munkálkodni a haza boldogabb jövőjének megállapításán. A közügy és a nép szolgálja voltam mindig; polgári kötelességemet hiven és lelkiismeretesen igyekeztem teljesíteni. Csak egy vágyam, egy óhajtásom van: boldognak látui a hazát és nemzetet.

Hiszem, miszerint valamennyien ezt óhajtjuk; csak a haza boldogításának módja iránt van és lehet némi különbség a honpolgárok között. Parlamentáris országban, milyen jelenleg Magyarország is, e nézetkülönbség a különtéle pártalakulásokban nyeri kifejezését.

Hazánkban most három párt van, mely érvényre jutni törekszik és pedig:

1-ör a **szélsőbal** vagy a **közjogi ellenzéki párt**.

E párt el akarja törölni az 1867-ik évi úgynevezett közösügyi törvényeket. Nagy sor! Mert hisz mindenki tudja, hogy ezek iránt szerződést kötött országunk szeretett királyunk többi tartományainak népeivel, és hogy ezen szerződésen alapul újabb közjogi állapotunk; az alap megingatása pedig rázkódtatás nélkül nem megy; és ilyen kettősen kell akkor kerülnünk, mikor amugyis rossz helyzetben vagyunk. Azonfelül a szerződés természetében fekszik, hogy azt csak mindkét fél beleegyezésével lehet megváltoztatni: hatha a szomszéd Ausztria bele nem egyezik ezen szerződéses törvények eltörlésébe? Pedig több, mint valószínű, hogy nem fogja beleegyezni. Készek vagyunk-e akkor harcz és háborúra?

Tehát rosszul választja ezen párt az orvosszert bajaink számára: ez az orvosság rosszabb volna a betegségénél.

2-ör a **kormány-** vagy az úgynevezett **egyesült szabadelvű párt**.

E párt — úgylátszik — maga sem tudja, mi módon kell a haza baján segíteni; legalább eddigelé semminemű tervvel (programmal) sem lépett föl az ország színe elé és nem nyilatkozott erről. Ebben nagyot hibázik a kormány és pártja, olyannyira, hogy csupán ez által elveszti a jogot a nép bizalmára. Hallgatásának ugyanis csak két oka

lehet; vagy még maga sem tudja, micsoda uton akar járni, és akkor kérdeim, hogyan bíznánk annak szándékában, ki oly fontos dologra, minő az ország bajainak orvoslása, vállalkozik a nélkül, hogy tudná, mikép fogja azt cselekedni? Vagy pedig tudja a kormány, hogyan fog eljárni; de nem akarja megmondani. No már ekkor épen nem bízhattunk benne, miután ő is oly csekély bizalommal van irántunk, hogy azt, ami mindnyájunkat oly közelről érdekel és amibe a választásoknál beleszólásunk is van, előttünk titkolja.

De akár így akár amugy legyen a dolog, nekünk elég az, hogy a kormány és pártja szándékát nem tudjuk; nem tudjuk pedig azért: mert a kormány meg nem mondja. Már most hogyan támogathatunk mi szavazatunk által olyasvalakít, kiről nem tudjuk, mit akar? Hogyan adhatjuk — ha lelkiismeretesen akarunk eljárni — az ország ügye feletti hatalmat olyannak kezébe, kiről nem tudjuk, mire fogja ezt a hatalmat felhasználni. A kormány és kormánypárt vagyis szabadelvű párt férfiai lehetnek tehát igen becsületes jóra való emberek, de azon nagy hibájuk által, hogy nem tartották érdemesnek vagy tanácsosnak a haza polgárait szándékuk mibenvoltaról felvilágosítani, elrontották a bizalmat. Nem tudjuk, helyes uton foguak-e járni, s úgy a bizonytalanba nem adhatjuk kezükbe a hatalmat a haza sorsa fölött.

3-or a **jobboldali ellenzéki-párt**. E párttal már tisztán látunk, mert ez a párt, és mindenekelőtt annak vezére, kitűnő hazánkfia, báró Sennyey Pál, több alkalommal világosan kimondta, hogy mit akar, mit tart szükségesnek az ország bajainak orvoslására. Itt tehát van miről itélnünk.

Ez a párt abból indul ki, hogy 1867 óta, vagyis amióta alkotmányosan kormányozzuk magunkat, talbecsültük erőnket, s azért mentünk bele a túlságos költségekbe. Ott kell tehát segíteni, hol a baj kútforrása van: kevesebbet kell költeni. Egyszerűbb, olcsóbb kormány kell nekünk. Minek nekünk 10 miniszterium, mikor a teendők jobb beosztása s a tisztviselők nagyobb buzgalma mellett ennél kevesebb is megtenné a munkát? Minek az a sok külön hivatal minden egyes szakmára? Minek az a sok fináncz, kinek egyedül dolga az adóexcecúció: holott az adót beszédheti a község a szolgabíró felügyelete alatt pontosabban, olcsóbban és a népnek kevesebb gyöttrésével; de persze az adónak pontosan be kell folynia — a nélkül ország meg nem állhat: — tehát, ha a felügyeletet az adó beszedéséről a szolgabíróra bizzuk, a kormánynak kell őt kineveznie: mert végre is a kormány felelős azért, hogy az adó befolyjon. Csak így válik fölöslegessé az a sok drága fináncz. — Azután micsoda furesza rend uralkodik a hadseregre nézve? Az erdélyi származású katonát odaviszik Csehországba, Burkusország határára: nálunk pedig idegen ország fia van bekvártélyozva: holott már majdnem minden európai nemzetnél a katona szülőföldén vagy annak szomszédságában marad. Pedig ez az egyik oka, hogy oly drága a mi katonánk: mert ha szabadságra bocsátják — el kell őt szállíttatni az állam pénzén messze földről, — s ha ismét behívják a szabadságosokat, vissza kell őket kocsikáztatni az ország költségén: ami a nép adójából kerül ki főkép. — Ennek azután az a következése, hogy elegendő mértékben haza nem bocsátják a már kitanult katonákat, hanem ott tartják folyvást az ezrednél, és fizetik az adósok rovására: és hogy, amikor hazabocsátják, ez is drága pénzbe kerül. Ezen állapotot tehát meg kell változtatni, — ha segíteni akarunk az ország baján, — még pedig úgy, hogy a sereg különböző részei kellő szomszédságában maradjanak azon vidéknek, honnan katonái besoroztattak. Ezzel kapcsolatosan honvédségünket is olcsóbban lehet berendezni: mert habár a mi szívünk is büszke a honvédségre és azt főnn akarjuk tartani, de abból nem következik, hogy oktalan pazarlással rendezzük be: hanem inkább az — hogy azt minél célszerűbben és takarékosabban rendezzük be. Mert ha nem győzzük pénzzel, akkor főnn nem tarthatjuk. És okos berendezésnek nevezhető-e az, hogy az ország véderejének ezen része a másiktól — a közös hadseregtől — annyira különválasztva tartassék, miszerint majdnem ép oly sokba kerül, mint egy második hadsereg? Sehol a világon sem létezik oly viszony a sereg és a honvédség közt mint a minő itt ólomsúlylyal nehezedik állami háztartásunkra, és ez által az adózo népre — hanem mindenütt az országos véderő e két része együtt van beosztva ugyanazon hadtestekbe, a nélkül, hogy az egyiknek vagy a másíknak fejlődése kárt vallana; s nem csináltak belőle két egész armádiát. Ha tehát azon teher

könnyebbiteni akarjuk, mely a katonaság fenntartásából reánk háramlik, oly összekötetésbe kell hozni honvédségünket a közös hadsereggel, minő más dicső és erős nemzeteknél létezik. Ha erre rá nem számítjuk magunkat, nem segítünk a bajon, hanem költjük tovább a milliókat, hogy némely uraknak kedve teljék a sok czifra katonában, az adózó nép rovására!

De ezeken felül még egyebeket is mond a jobboldali ellenzék. Az igazságszolgáltatás is drága: — s e mellett sok kívánnivalót hagy. Báró Sennyey, ezen párt vezére, mondta ki egyszer ezt a szót az országgyűlésen: „mai napság már majdnem oda jutottunk, hogy a szegény ember nem nyerhet igazságot Magyarországon“. Ez szomorú, de ki nem tapasztalta, hogy való? Hisz minden csekély ügyért prókátort kell fogadni, a ki, ha még oly becsületös ember is, kénytelen számtalan árkus papírt összedírkálni bélyeggel, s huzni-vonni az ügyet s Ponceiustól Pilátusig szalasztalni; s ha az ember 3—4 bíróságon keresztülhajtván a dolgot, sok hónapok múlva végre ítéletet kap, azon veszi észre magát, hogy majdnem amnyiba kerül a per, mint a mennyiért perlekedett? Pedig az országnak van sok bírója, s azok híven is teljesítik kötelességöket. Hol van tehát a hiba? Megint ott, hogy ősi nemzeti szokásaink megvetésével, mindent a szobatudósok eszejárása szerint külföldi példák ügyetlen utánzásával rendeztek be. Oly porrendtartást csináltak, mely a közönséges ember eszébe nem fér, s oly csekély dolgok elintézését, melyeket a magyar ember józan eszével rögtön mindenik fél megnyugvására elvégezhetne, 3—4 instantián végig hurcoltatni engedtek. Itt is tehát egyszerűsíteni kell: a járásbírók hatáskörét ki kell terjeszteni, hogy megnyugvással lehessen a törvényszékek számát leszállítani, s az igazságszolgáltatást olcsóbbá és könnyebben hozzáférhetővé tenni.

A jobboldali ellenzéki párt észrevette a nép egy másik nagy baját is: az uzsorát. Hisz kisebb vagyoni ember már csak oly kamatra képes egy kis pénz kölcsön kapni, hogy évenként megfizeti saját birtokának árát az uzsorás kezébe. Persze a tudósok azt mondják, hogy ennek így kell lenni, hogy az uzsora elleni törvények nem férnek meg a szabadság s a haladás szellemével. De mi közünk ahhoz, a mit a tudósok mondanak és magasztalnak, ha az alatt a szegény, de becsületös földműves, gazda és iparúzó tönkre megy? A jobboldali ellenzék a népen akar segíteni, nem pedig a tudósok szép szavai után vakon indulni: s azért az uzsora kiirtását is hangsúlyozza azok közt, mik a haza megmentésére szükségesek.

Még sok egyebet is lehetne mondani, miket a jobboldali ellenzéki párt zászlajára írt, p. o. hogy nem kell bántani senkinek vallását, hanem minden honpolgárt békében hagyni egyenlő jogok élvezetében, bárminő legyen hite és nyelve, s többi efelét. — Mindezek, miket a jobboldali ellenzék akar, tízenkét pontba foglalva így hangzanak:

1. Ragaszkodom azon alkotmányos szövetséghez, mely a *pragmatica sanctio*ban megállapítva szilárd alapon az 1867. 12. által szabályoztatott. Ez alkotmányos szövetségben a monarchia másik részével való közösügyek és érdekek alkotmányos elintézésének és nemzeti állami létünknek fő biztosítékát látom, és ezt nemesak és nem főleg az azon törvények által megállapított kezelési módozatokban, de kiválóan azon loyális és ildomos kiegyezési politikában talídom, mely a monarchia ügyeinek vezetésében és azokra való alkotmányos befolyásunk érvényesítésében vezéreszműl és iránytűül kell, hogy ezentul is szolgáljon.

2. Ragaszkodom a felelős parlamenti kormányhoz, mint hazánknek az 1848-iki törvények által megállapított alapintézményéhez. De számba véve a legközelebbi multak tapasztalatait, szükségesnek tartom a parlamenti reformot, hogy ezáltal a törvényhozás jobban képesíttessek messzéható feladatainak megoldására. E reformok közt kiemelem: a képviselők számának aránylagos leszállítását, a napdíjak rendszerének szabályzását, a választási cyclusnak öt évre való kiterjesztését, a tanácskozási rend javítását és a főrendiháznak rendezését oly módon, hogy ebben az örökösödési alapon szerzett történelmi jogoknak rendezett fönntartása mellett, s ezeknek birtokosaival együtt, a társadalomnak, nagy vagyon, magasabb tudományos műveltség és közérdekem által kitűnő elemei képviseltessenek.

3. A helyzet legszembetűnőbb momentumát a zilált penzügyi állapot képezi.

De ezen magában véve is nagy baj csak jele egy mélyebben dúló álta-

lános kórnak, mely politikai, közigazgatási és törvénykezési rendszerünk hibás voltában rejlik.

Ezeknek orvoslása tehát, főleg állami szervezetünk gyökeres javításával eszközölhető.

E szükséges átalakításoknál az eddigi tévedések okai kerülendők, melyek jelesen önerőnk túlbecsülésében, a külföldi példák utánzásában, az elnéletek meggondolatlan alkalmazásában és a célok határozott fölismerése nélkül gyakorlott rendszertelenségben mutatkoznak. Sőt ellenkezőleg szükséges, hogy törekvéseinknek határozott jelleget költsönözzen egy oly rendszer, mely minden részeiben és ezek harmoniájában tüzetesen átgondolva legyen s a melynek kiindulási pontja: az ország anyagi ereje és népünk műveltségi foka; vezér-elve: a gyakorlati élet követelményeinek elfogulatlan fölismerése; célja pedig a magyar állanszerkezetnek, annak öröklött nemzeti jellegével való föntartása.

Ezekből folyólag óhajtom első sorban közigazgatási szervezetünk egyszerűsítését minden ágaiban és fokozataiban olyképen, hogy a miniszteriumok teendőinek helyesh csoportosítása által és ezzel kapcsolatban azok száma leszállíthatassék; hogy a nehézkes, költséges és lassu burocratikus ügyrend és eljárási módozatok, a személyes felelőség elvének következetes érvényesítése mellett, megszüntessenek; hogy az adminisztrációnak decentralisatiója által a végrehajtó közegeknek önállóbb intézkedési jogkör nyújtassék; és hogy a jelen területi fölosztás kártékony sokféleségének megszüntetésével, azon érdekek és közigazgatási igények, melyek egy területen folynak össze, ugyanott egy hivatal által, habár a szükséghez képest különböző szakszemélyekkel látassanak el.

5. Óhajtom a törvényhatósági közigazgatás oly reformját, mely szerint egyfelől közigazgatási tisztviselők a központi kormányzattal szoros összeköttetésbe hozassanak, de másfelől az önkormányzat körei tágíthatassanak, hogy így a végrehajtó hatalom, mindannyi közegeiben és fokaiban, a magyar államhatalom fonságának kifolyása legyen, és az állam érdekeinek föntartása és törvényeinek pontos végrehajtása, a közegek organicus közreműködése által biztosíthatassék, viszont a központi kormány intézkedései a közvetlenül érdeklött autonóm testületek törvényes és beható ellenőrzése, illetőleg közreműködése mellett, végrehajthatassanak.

6. Óhajtom a községi törvény oly módosítását, mely szerint a község népének anyagi viszonyai és műveltségi fokához képest, az alkotmányos intézmények sorában életerős gyökeret verjen, és valóságban fogantatható és a jelenleg nagyban fölszaporodott költségek lehető kimézésével végrehajtható is legyen.

7. A törvénykezés terén is beható reformokra van szükségünk. Következétesen, de kellő óvatossággal kell életbe léptetni az igazságszolgáltatás egyszerűsítését, gondoskodni a nép mindennapi jogszükségeinek gyorsabb, könnyebb és nagy költség nélküli ellátásáról, rendezni az árvaügyet; mindenekelőtt pedig a perrendtartás kirívó hiányait és a formaságok sokoldalúságát kell megszüntetni, egyszerűsíteni a fölebbviteli competentiákat, kiterjeszteni a járásbiróságok hatáskörét és a békébirói intézmény gyakorlati létesítése mellett a törvényszékek számát leszállítani. E legsürgösebb teendők polgári, váltó-, esőd- és kivált a büntető törvények alkotása a jövőnek elodázhatlan föladatai közé sorolandók.

8. A monarchia védképessége okvetlenül és föltétlenül föntartandó; megkívánja ezt a monarchia egységes föntartása ép úgy, mint hazánknak minden külvészély elleni biztossága. Bizalommal és rokonszenvvel viseltetünk tehát a közöshadsereg iránt, melyben fiaink törvényszabta köteleességeiket és vöradójukat röjják le, és kegyelettel ragaszkodunk azon nemzeties intézményhez, mely a honvédségben jutott kifejezésre.

De a költségeknek, melyek a véderő föntartására és emelésére fordíthatnak, a népek teherviselési képességével arányban kell lenniök; minden túlzás e téren veszélyeztetné éppen azon fonséges célt, melyert áldozunk, és szívesen kell, hogy áldozzunk, vérben is, pénzben is.

Elvárom tehát a korona tanácsosaitól és törvényhozástól, hogy mindazon megtakarításokat, melyek a hadképesség és hadszervezet veszélyeztetése nélkül lehetőek, fogantatosítani fogják; és remélem, hogy midőn a védtörvények revisio alá kerülhetnek,

es nemzeti érdekeinknek veszélyeztetése nélküli a honvédség intézménye a hadsereggel szerves összekötöttségbe hozatván, mire a kerületi hadosztályok létesítése önkénytelen — még jelentékenyebben tognak a költségek apasztatni.

9. Súlyosak és a jelen mostoha gazdasági viszonyhoz képest majdnem elviselhetlenek az ország közterhei, annál súlyosabbak, mert lényegökben, még pedig egyes részekben fokozottan és emelten maradványai egy idegenszerű kormányrendszernek és a mai közigazgatási és nemzetgazdasági viszonyoknak meg nem felelnek.

De ha a haza vitális szükségéi még nagyobb terheket igényelnének, ezektől sem fogunk magunkat elvonni.

Kijelentem mindazonáltal, hogy egy tarthatlan kormányrendszernek és tulságosan berendezett gépezetének további fönntartására e nemzettől újabb áldozatokat követelni nem lehet: nem lehet mindaddig, míg a kormány tetteleg be nem bizonyítja erős és tántoríthatlan szándékát, hogy az államköltségeket leszállítja azon mértékig, melynek egyedül az ország léte, szellemi és anyagi gyarapodásának valóságos és nem képzett érdekei szabnak határokat és ezzel párhuzamosan oly törvényhozási intézkedések nem létesíttetnek, melyek eszközlik azt, hogy a közvagyon jövedelmei lelkiismeretes kezelés és célszerű állami gazdálkodás által értékesebben hasznosíttassanak: és hogy mezőgazdasági termelésünk emelése, a napról-napra hanyatló ipar és kereskedelem fölélesztése által az adóképesség fokoztassék és ez által a terhek elviselhetőkké váljanak.

10. Az országszerte megrongált hitelviszonyoknak helyreállítása, figyelemmel a kivált vidékiinken elterjedt uszora-állapotokra is, melyek hatásukban, egyenlő jelentőségűek a vagyon confiskációjával, a bankkérdés megoldása és a valuta rendezése; nemzetgazdasági viszonyainknak és érdekeinknek megfelelő vám- és közlekedési politika, a vasutak csoportosítása és a tarifák szabályozása; adórendszerünknek az ország gazdasági viszonyainak ismeretére alapított tervszerű reformja, és oly törvénykezési intézkedések, melyek rendezett közigazgatási állapotokkal, a népnevelés és a közoktatás lelkes fölkarolása és célszerű terjesztése mellett, a törvényes rend, fegyelem, munkáság és takarékoság erkölcsi tényezőivel kapcsolatban anyagi állapotaink gyarapodására jelentékeny hatással bírnak, s mint ilyenek, zilált közigazdasági állapotainak orvoslása szempontjából sürgősek és kiváló figyelmet igényelnek.

11. Eljárásom és törekvésem egyik sarkpontját képezendi azon törekvés, mely szerint félretelve minden osztály, vallás és nemzetiségi versengést, fönntartassék a haza polgárai között a törvény előtti jogegyenlőség, a lelkiismereti szabadság, a kölcsönös tisztelet és türelem alapján, társadalmi téren ép úgy, mint a nyilvános életben a testvéries szeretet, a belbéke és a nyugalom. Zilált viszonyaink közt mellőzendők a meddő elméleti vitatkozások nemzetiségi és vallási kérdésekről. Leghelyesebb azon politika, mely a törvényesen megállapított jogokat lelkiismeretesen tisztelve, a békét az egyes nemzetiségek és hitfelekezetek, valamint ezek és az állam közt féltékenyen őrzi, de egyszersmind a magyar állam egységén, törvényén és jogain esorbát ejteni nem enged.

12. A fönnebbi pontozatokban foglalt elvek fognak engemet is minden törekvéseimben vezetni, ha a mélyen tisztelt választók nagybecsű bizalma által képviselőnek megválasztatom. Támogatni fogom a törvényes rend és szabadság, a társadalmi fegyelem és józan haladás egymástól elvállhatlan érdekeit. Igyekezni fogok oda hatni, hogy a fönnebbi pontozatokban megjelölt takarékosági elvek életbeléptetése által az ország kiadásai lehetőleg apasztassanak.

Határozottan vallom a jobboldali ellenzéki elveket s így nem vagyok kormánypárti: de valamint e pártnak tisztelt vezére Sennyey kijelenté, hogy a kormánynak a haza valódi javára szolgáló intézkedéseit szívesen fogja támogatni, úgy én is kijelentem, hogy a jobboldali ellenzéki párt elveiből kiindulva hasonlóan fogok cselekedni minden oly kérdésben, hol azt imént kifejtett elveim és lelkiismeretes meggyőződéseim engedik. Ellenkező esetben határozottan ellene fogok mondani a kormánypárt oly törekvéseinek, melyek a kifejtett takarékoság s egyéb elvek tekintetbe nem vételével a jelenlegi nyomasztó állapotok fönntartására irányozva lennének.

Ezek vezér-elveim, melyek alapján a képviselőházban munkálkodni szándékozom. Előadtamazokat nyilt és férfias őszinteséggel. Most már a mélyen tisztelt választókon a sor-

Méltóztassanak lelkiismeretes meggyőződésök szerint szavazni. A többség akarata dönt.
En csak arra kérem Istenemet, hogy hő áldásaival boldogítsa a hazát és nemzetet.

Éljen a haza! Éljen a király!

Éljenek a nagy-idei választókerület polgárai!

Kelt Kassán, júniushó 20-án 1875.

Répászky József.

József Répászky

1875.

23

(DE BALLAGI GÉZA.)

A Nagy-Idai választó kerület választóihoz.

Tisztelt választók!

Midőn én igénytelen honpolgár, s a Nagy-Idai választó kerület lakosa s egyik választója, jelen alkalommal szómat a tisztelt választókhoz intézve — képviselő jelöltként fellépek, teszem ezt öntudatomnak azon teljes érzetében, hogy életem folyamán át mindenki által — hazámat önzetlenül szerető magyar emberként vagyok ismerve.

Igen tisztelt választók! ez azon jelszó, mely zászlómon leng, ez — mely irány-tűje, s vezére tetteimnek.

Hogy félre ne értessem — engedjék meg előadhatni s kimagyarázhatni azon fogalmakat, melyek imádott hazámat és szeretett nemzetiségemet illetőleg — bensőmet utalják.

Hazámat, illetőleg alapeszmém és álláspontom a halhatatlan költővel azonos, t. i. „Áldjon vagy verjen sors keze, itt élünk, s halnunk kell.”

Nemzetiségemet illetőleg alapeszmém: az észnek minden megengedhető útjain azon irányban haladni, hogy nemzetiségem kifejtett, erő teljes és Szent István birodalmában uralkodó legyen.

Ezekből folyólag megérthető programmon, melyet egyszerűen következőleg fejezek ki.

Életem minden törekvése, hazámat erősnek, virágzónak, szellemileg s anyagilag kifejtettnek, magyar nemzetiségemet biztosítottának s tiszteltnek láthatni.

Mindazon intézvény, irány és cselekmény, mely a mondottakat elősegíti, bennem támogatóra előmozdítóra s barátira, mindaz, mi a mondottak elősegítését gátolja, bennem akadályozóra s ellenségre talál.

Tudom s felfogom hogy minden kornak saját igényei vannak, de józan eszből folyólag azt is tudom, hogy a kor igényeinek hazánk s nemzetiségünk igényeitől nem elválni, hanem azzal karöltve haladni s azt istápolva előmozdítani szükséges, ha akarjuk, hogy Európa közepében mint szabadmagyarok megélhessünk.

Azon irány, mely hazánk és nemzetiségünket illetőleg eddig követtetett, szerintem nem volt helyes: nem pedig azért, mert — az 1867. évi 12-ik törvényezikket vagyis a közjogi kiegyezést kivéve, speciális magyar érdekeinknek megrontójaként bizonyult be.

Azon alapra, melyet a közjogi kiegyezési törvény adott, én erős magyarországot kívánok építeni: de az építése szilárd, s speciális érdekeinket megvédő anyagokból ohajtom létesíteni akként, miszerint hazánk épülete daczollhasson minden viharral, mely akár kül, akár bel ellenség részéről azt megingatni kívánná. Mintán pedig hazánk és nemzetiségünk épülete jelenben inogni kend, mert támaszfalait — a rohammal bekövetkezett, s érdekeinket sértő átalakítások elvették, mindenek előtt ezen támasz falakat ohajtom lehetőleg helyre hozni, melyre érdekeink fejlesztését és biztosítását fektetve, azt nemzetiségünk, vagyonosodásunk, szellemi emelkedésünk, ezer éves szabadságunk megörökösítésével betetőzhessük.

Milyen elméleteket állít fel a tudomány ezen czélok általános elérhetésére? nem kutatom, de hogy milyen alapokat szükséges lerakni, kivételes helyzetünknel fogva — hazám és nemzetiségem lehető megerősítése érdekében? azokkal tisztába vagyok.

Ezekről tanúskodó némely, s bennem szilárd meggyőződési erősödött fogalmakat általánosságban felhozni és kifejteni tűztem ki czélul, hogy e szerint tisztelt választóim ítéletet mondhassanak irányom helyességéről, vagy helytelenségéről.

Mint magyar embernek alap eszmém mindenek előtt nemzetiségünk fejlesztése, s megerősítése mert én boldog és megelégedett csak magyar hazában lehetek. Ezen alap eszméből sugározván ki többi eszelekményeim, mindent mi nemzetiséget gyengíti s akadályozza elhárítani feladatam. És bár a többi nemzetiségek irányában tisztelettel s méltánylással viseltetem, megengedhetőnek nem fogom találni soha, hogy Szent István birodalma ne kizárólag magyar állam legyen.

Tisztába vagyok ez iránt, hogy jövőnk egyedül nemzetiségünkkel együtt van, vagy azzal együtt enyészend: s mint hogy tisztába vagyok az iránt is, hogy hazánk idegen nemzetiségei érdekeik szempontjából, velünk e téren barátilag kezét fogt nem hajlandók nincs szándékom, jogainknak tudatában, tőlünk engedményeket kéri. Tették ezt 1867 óta mai napig, s let jutalmunk rágalmazás, gyanusítás, törvényeink megvetése: lett jutalmunk, ellenünkben oly ellenséges fellépés, mely bekövetkezhető bajainkat jetzi. Ezek ellenében — egy testté olvadnia a magyar fajnak — megkell védeni magyar államiságunkat, s nyilvánítanunk kell, hogy magyar államiságunk megvédéseért halni is készek vagyunk.

Nemzetiségünknek s magyar államiságunknak megvédése után kívánom, hogy e hazában minden polgár szabad legyen: de hogy a szabadság államiságunk megvédésének tényezője legyen, nélkülözhetlen — hogy a társadalom alapját a moral a törvény tisztelet, és a kötelesség érzett képezze. Ellensége vagyok tehát mind annak, mi társadalmunk szédelgését elő idézheti, de teljes oda adással fogok munkálni a szép erkölcsök, törvény tekintélyének megvédésében, s a kötelesség érzet felébresztésében.

Jelenben hazánk bajai megszámlalhatlanók, s e bajok nagysága elérte azon tető pontot, honnan — ha specialis érdekeinknek számba vétele mellett — az észtanácsát követve — vissza nem térünk, a meredélybe leszédülve az enyészet örvényébe hanyatlunk: honnan nem lehet többé feltámadás, mert az ellenséges áramlat, mely bukásunkat sóvár vágygyal lesi: eltemetend.

A kor vészes szelleme régen homályal borítván intező köreink szeméit, különös látum szerint jártak el nemzeti ügyeinkben. Ezen intézkedések specialis magyar érdekeinket megfosztván minden támasztól oda jutottunk, hogy saját hazánkban gúny árgyai leszünk azon szédelgyőknek, kiknek sem Istennük, sem hazájuk, kik mielőtt képesek lennének önzetlen hazafisákukat tettel beigazolni, a gyanusítás s rágalom nyilait szorják azon háromprobás hazafiakra, kik a jelenben észlelhető romlott szellemet érdeme szerint elítélve, imádott hazánk sirba döntél meg akadályozni akarják.

Ezek tisztelt választók! megtettek már mindent hogy e haza munkás népe elpusztuljon, lerontani iparkodtak minden létezőt, hogy a romokon saját kéjváraikat felépítve, örökségünk felett osztozhassanak. Alkottak oly törvényeket, melyek tágtért adnak a megszorult becsületes honpolgár elpusztítására, s megrablására: fogalmainkat túlhaladó, ősi szabadságainkkal, természetünkkel ellenkező oly külföldi növényekkel ültették be honunk fájait, melyeknek gyömöleseit magyar gyomrunk megemészteni nem tudván, társadalmunkat igen betegé, erőtléné téve, előbbi jókedvünk, s erőtelyes magunk tartása benünket elhagyott s most más nemzetünknek igen nagy része, mint aszkóros beteg-lézeng. Nevelik gyermekeinket akként, hogy ezek mégcsak fogalmával se bírjanak a jónak, szépnek és magasztosnak: hogy így megvessék a vallást, mely szellemi erejével fentartja a borzadalmat: hogy el feledjék a lángoló haza szeretet, mely a haza üdvéért a legnagyobb áldozatra is lelkesít, hogy tiszteletlenséget olesanak szívünkbe, szülőik irányában, kik érettünk fáradsnak, hogy hasznos és jó hazafiakká válhassanak; kiölik a jelen nemzedék szívéből kegyeletet, minden nemes magasztos és lelkesítő érzések iránt, hogy midőn már semmi sem lesz, mi magyart dicső őseinek dicső tetteire fogna emlékeztetni, az ámitok káros ezéjüket könnyebben elérhessék.

Igen tisztelt választók! a jelen korszellemé mind azt, mi bennünket századon át a legvészesebb körülmények közepette — össze s fentartott, kiirtani törekszik, (mi az oly gyakran dúló véres pártviszályoknak, a Török nagyravágyasnak, az önkény uralom által ezéltott germanisationális szándoknak nem sikerült), de ellenkezőleg meghonosította sorainkban az önzést, szédelgést az árulást a tiszteletlenséget, a nagyravágyást, hirtelen gazdagodni kívánást, és az elégedetlenséget, hogy ezen tényezők mellett a hon polgár közönbös legyen hazája iránt, a gyermek ne tisztelje szüleit, a férj kerülje családi othonát, az ember meghasolják Istenével, hogy ezentúl ne legyen semmi szent a Hazában, csak pénz — és mindig csak pénz; — melyet nem a folytonos s fáradságos

szorgalom, s becsületes munka, hanem az önzés legalacsonyabb neme, t. i. e nemtelen szédelgéssel üzött család leg hamarabb teremthet elő.

Mit az oly gyakran dúló véres párt viszályoknak, a Török nagyra vágyásnak, az önkény uralom által ezélba vett germanisationális törekvéseknek keresztül vinni nem sikerült, t. i. nemzeti létünk megsemmisülését, ezt némelyek akarva, mások nem akarva is arra közre működve elérni törekszenek, mert a most felsoroltak hazánk állapotának siralmas jövőjét jósolják, miután azok oly vészes körülményeket teremtenek, melyek által a magyar fajt kiirtással fenyegettetik.

Ne feledjük, és ezt vésse szívébe minden becsületes magyar, hogy európai helyzetünk hasonlít a vízözön által körülvett csep festékhez, mely mind addig megtartja színét, még az eredetiségét conserválja, de víz közé vétetvén — azonnal nyomtalanul fog elenyészni.

Illy fekete felhőket látva Hazánk láthatárán, kell hogy összetartva a bekövetkezhető zivatar elhárítására megtegyük azon óv, intézkedéseket, melyek által a rombolás szülte maradványok megmenthetők lehetendnek, hogy így megóvhassunk legalább, annyit mennyivel hazafias kétségbe esés szülte bánatunk elhárítva legyen s apáink által mély bölcseséggel vitézséggel szerzett, megőrzött, s reánk maradt örökséget-gyermekeink jogos átkánélkül, reájuk hagyhassuk.

Hogy pedig azt tehessük szükséges:

1-ör hogy a jövő törvényhozás mindenek előtt szakítva multjával, a képzelődéssel, s a hangzatos sok beszéddel, összetett erővel fogjon a haza betegségének gyógyításához. A gyógyszer pedig nem külföldről behozott növényből, mely éghajlatunktól idegen, sem nem a kozmopolismus gyógyszer-tárból alkalmaztassék, hanem alkalmaztassék szokásaink hajlamaink, nemzeti önérdekünk, és erkölcsünk tárházából.

2-sor szállitassék le a képviselők száma tetemesen, mert a most túlságos sok képviselő, mint a példa beigazolta sokat beszél, de keveset tesz. És miután a sok képviselő, kinek fele mindég távol van, sok pénzbe kerül az országnak, szükséges hogy jelen viszonyaink között e téren és gazdálkodjunk.

3-or szereznünk a törvénynek tekintélyt s tiszteletet, mert szabadok csak akkor lehetünk, ha a törvény és nem a pártok uralkodnak.

4-er Minden kitelhető erőnkkel ébresszük a kötelesség érzetet, mert a kötelesség teljesítése, a valódi haza szeretettel egy uton jár.

5-ör ne űzzünk mind úntalan magas poitikát, hanem érdekeinknek megfelelőleg rendezünk beléletünket, melyet az ábránd és túlzás össze zilált,

6-or ebből folyólag teremtsünk magyar államiságunknak megerősítő közigazgatást, hogy kül- és bel-ellenségeinkkel szemben erősek lehessünk.

7-er adjunk az országnak oly igazság szolgáltatást, hogy az a nép érdekeinek nem megölője, hanem éltetője legyen. Hogy az igazság szolgáltatás ki irtsa a rosszat, s meghonosítsa a szép erkölcsöket.

8-or állítsunk oly nép iskolákat, melyekbe gyermekeink megtanulhassák meg különböztetni a jót a rosztól, hol megtanulhassanak jó és áldozatra kész hazafiak lenni.

Ha a jövő országgyűlés — most mondott irányban feladatát megoldandja, le teszik alapját jobb jövőnknek, ha nem oldandja meg, akkor államiságunk napjai meg számlálvák, s azon meredélyről, melyre a szédelgés, s ábrándos kapkodás juttatott, az enyészet mélységébe lebukva találандjuk, soha többé fel nem nyilandó — sirunkat.

Kelt Nagy-Idán. 1875-ik év.

Ferdinandy István.

Szabadelvi pártján.

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a list or index of names and titles.

Handwritten text, possibly a date or a specific entry.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Handwritten text, possibly a list of names and titles.

Ferdinandy István.

Handwritten signature and text at the bottom of the page, including a horizontal line.

1887.

Nyilt-levél

a nagyidai-választókerület tisztelt közönségéhez.

Midőn másfél évvel ezelőtt, a bizalom legnagyobb jutalmával, a képviselői mandatummal megajándékoztak, — nem adtam programmot, s egyedül hazafias érzületekre bízta Önök, a kerület érdekeinek képviseltetését az országgyűlésen. Most rajtam a sor, hogy igazoljam meggyőződésemet, miszerint azon párt, melynek igénytelen tagja voltam, a körülményekhez képest egyedül lehető volt, s nemcsak betöltötte hivatását, de ha nem is teremtett jólétet, megtette a lehető arra, hogy a jövő munkálkodása meghozhassa e haza polgárainak a szellemi emelkedést és anyagi prosperitást.

Ülés-szak közepén lettem választva, megalakult pártokat találtam, olykor élesen ellentétben, gyakran elkeseredett harcban, mindég nyomott és nehéz helyzetben.

Midőn egy párt a bajokat önállásunk hiányosságában kereste, s főleg nemzetgazdasági tekintetben a birodalom másik felének presszióját tartotta anyagi bajaink fő-okának, — a második a kormányban kereste a mulasztást és erélytelenséget, — avagy a nagyon is engedékeny magatartást s tulságra emelkedett más érdekek ellenében. A bajon úgy vélt segíteni, hogy a jelenlegi kormány megbuktattassék s másra legyen bízva a remélt üdvnek megszerzése.

A harmadik párt a kormányt támogatta. Mit tett ezen kormány?

A ki a mai Európában széttekint, a fajcsoportosulás szerinti nagy államok között, melyek ma mérvadólag alkotják a nemzetek sorsát, a hatalom és fegyvererő óriási factoraival rendelkezve, valóban a retteget, de másrészt a büszkeség önérzetével nézhet e kis hazára, hol mi magyarok beékelve, annyi faj és annyi szétágazó érdek közzé, egy felelős kormányval rendelkező parlamentaris állami életet élünk, szilárdítjuk ősi institutióinkat, fejlesztjük anyagi erőnket és lovagias szerepet játszunk az európai koncertben, fokról-fokra haladva s majdan utól érve a kontinens azon népeit, kik évszázadokkal megelőztek bennünket a modern institutióban, a szabad szó, szabad sajtó, ipar, jogegyenlőségben, szóval mindenben.

A rohamos haladás meghozta a maga bajait, nem birtuk megemészteni a sok anyagot, fináncziáink terhelő módon sülyedtek, — mihez fenn nem tartható európai események és sok nemű elemi csapások megannyi akadályt gördítettek.

A ki önmagán nem bír segíteni, azt a jó Isten is elhagyja! A mely nemzet csak agyrémekért küzd, levegőben hadonáz, — de a földet elveszti lábai alól, bizalmat nem ébreszt, hitelét fönn nem tartja, a polgárok jogos igényeit nem bírja biztosítani: az elpusztul ha praehistoricus időkben szerzett jogokra hivatkozik is! De a mely nemzet küzd, küzdve halad, lépést tart a civilizált világgal, megfelel a társadalmi haladás igényeinek, sőt ha kell, erélyesen is föl tud lépni jogai védelmében; azt elemi csapás, gyakran nagyobbak látszó pillanatnyi disharmonia meg nem törí — — s a benne vetett bizalom él és fokozódik!

A mai kormány ily nehézségekkel küzdött, óriásian terhelő adósságokat vett át, küzdenie kellett a keleti eseményekkel, romboló árviz, földrengés, terméketlenséggel, — bent indifferentizmussal vagy túlesapongó szabadossággal! Mit tett? föntartotta és megjavította az ország hitelét, leszállította 4% ra az állampapírok cursusát: Magyarország és Fejedelme közt a bizalom naponta szilárdul, a külföld (bár mint vonják is le saját nyilatkozataink is, a napi sajtó egyrészében érdemeinket) rokonszenvvel környez, jövőnkben bizik s a magyar elem naponta hódít a hazában, az ipar, a népnevelés, az irodalom és a diplomacia terén!

A komoly munka, a hazafias önfeláldozás ezen érdeme a jelenlegi kormányt illeti s azért én ezt támogattam; mert hiszem és reményelem, hogy Isten kedvező se-

gedelmével, ha megtartjuk és biztosítjuk az 1867-iki kiegyezést: anyagi nyomasztó viszonyainkat, a pénz és érték különbözetet és megannyi belkormányzati bajainkat, javítani és orvosolni fogjuk, — de nehéz időkben szívós kitartás kell, mert hitel-vesztett nemzet nem számol és nem bír jövővel!

Én mindennek felett e hazában magyar akarok maradni, s hogy az lehessenek, arra minden áldozatot meghozok; — tisztelem az ellenpártok véleményét, de soha sem fognék oly politikához járulni, bár minő divatos alakba öltözék is az, mely annak jelenlegi biztosítását megingathatná. Én azt hiszem, hogy nemzetünk állása nem hasonlítván egy európai nemzet állásához sem, nekünk nem szabad licitálni a divatos eszmékkel, de szívósan meg kell tartanunk azt, a mivel bírnunk és százszor is megfontolni, mielőtt traditionalis állásunkból csak egy ujnyira is kilépünk. Ezen meggyőződésemszabjaélémbepolitikai pártállásomat. Azon kormány hive lehetek csak, mely Magyarország és Fejedelme között a jó viszonyt fentartja, tiszteli a magánytulajdoni jogot, ugyavallás, mint a közélet minden terén, — fejleszti párhuzamosan a földmívelést, a hazai ipart, nemzetközi összeköttetéseket és a tudományos gyakorlati haladást.

Ezen országgyűlés alatt, ha újabb terheket vállaltunk is, de az ország hitele megszilárdult, tekintélye erősödött, kiheverhetjük az inség és pusztító árvizek rombolásait, s mienk a jövő, s kezünkbe az eszközök.

Az új vasuti és vízi összeköttetések, az ipar új lendülete, az igazságszolgátság reformja, a polgári törvénykönyv codificatiója, az elodázhatatlan belkormányzati reform, s a mit bizton hiszek és reménylek a jelenlegi óriási pénzbőség befolyása a földbirtok és ingatlan becsének emelkedésére, meg fogja hozni szívós kitartás mellett, a békét és megelégedést oda is, hova ma bú, gond és főleg a sok anyagi csapás és kedvezőtlen pénzviszonyok miatt, elkeseredés kopogtatott be.

Nem állott sem az országgyűlés, sem a kormány hatalmában, oly bajokat egészen orvosolni, melyek oly sok előzmények, s egy társadalmi átalakulás következményei, de erős hitem, hogy azon az uton vagyunk, hol az általános elégedetlenséget, munka, takarékoság és még életbe léptetendő üdvös törvények segélyével, jólét fogja felváltani.

Ezeket a múltakra nézve; — minthogy pedig ezen tisztelt váiasztó kerület folyó év május 3-án Nagy-Idán tartott értekezlete által újból fölkérettem, hogy a kerületet a jövő országgyűlésen képviseljem, tiszteletteljesen meghajlom a bizalom ezen parancsszava előtt, s igérem, hogy legjobb akaratom, s igyekezetem szerint fogom kötelességemet teljesíteni.

Első sorban ohajtom, egy helyesebb adó törvény létesítését, a közigazgatás reformját, s a tulajdoni jog legfőbb garantiáját, egy polgári törvénykönyv megalkotását.

A hitelviszonyok rendezését, tekintettel a legkisebb földbirtokra is, továbbá a népnevelés mennyire lehet állami támogatás általi terjesztését, a szaknevelés consequens folytatását, a társadalmi rend megszilárdítását, szóval mind azt, mi képes hazánkat, rohamos elhamarkodás nélkül európai színvonalra emelni.

Mind ezeket ohajtottam volna, ezen tisztelt választó kerület egy népes özszejövele alkalmával szóval is elmondani, de tekintve a kerületnek nagy helyi kiterjedését, s a választási időpont közeledtét, több barátaim tanácsára, ezen soraimmal határoztam el, önökhöz szólani; ezen kívül pedig a kerületben körutat tévén, minden alkalmat megfogok ragadni, ezen fontos kérdésekről élő szóval is nyilatkozni.

Fogadják legforróbb hálámat eddigi megtisztelő bizalmukért és tartsanak meg becses emlékülben mint a közügy egy szerény, de öntudatos munkását.

Kelt Bácsán, 1881. június 10.

Bácsay Ödön.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

1896.

Nagy-Ida.

25

Tisztelt választó Polgártárs!

Úgy ismerjük a nagy-idai kerületi választó polgárok többségének érzelmét és nézetét, hogy oly férfiú által óhajtja a kerületet jövőben képviseltetni, a ki a szabadelvű irány-
nak is híve és szilárd jelleme, akaratereje s egyéni függetlenségénél fogva biztosítékot is
nyújt arra nézve, hogy mind az országos, mind pedig a megyei anyagi és erkölcsi érdekek
nek lelkes harczosa lesz.

Hogy a most jelzett elv és iránynak valósulásaért teljes sikerrel megküzdhessünk,
— a választási időpont közeledtével — bátorságot veszünk folyó hó 10-ik napjának d. e.
10 órájára Nagy-Ida községben képviselő jelölő gyűlést egybehívni.

Ismerve tisztelt választó Polgártárs úrnak a mienkkel azonos nézetét — fenti
irányú törekvésünk őszinte támogatását kérve, van szerencsénk a jelölő gyűlésre ezennel
tisztelettel meghívni.

Kassa, 1896. október hó 7-én.

Darvas Imre s. k.

Berzeviczy Egyed s. k.

Bárczay Ödön s. k.

Br. Schell Gyula s. k.

Prichradny Arthur s. k.

Dióssy Miklós s. k.

Steller Béla s. k.

Lovag Brezsányi Ödön s. k.

Dr. Nagy Géza s. k.

Halkóczy János ezímetes ka-
nonok, esperes plébános s. k.

Muhay Péter plébános

Habyna Péter esperes plébános

Hucskó János plébános

Frenczel Bertalan ev. ref. lelk.

Zahler Mór

Widder József

Visselbi valasztis Polozitszi

1878. évi választások a Polozitszi körzetben. A választás eredménye a következő: a választottak a következők voltak: [faint text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

1896.

26

A nagyigmándi választó kerület tisztelt képviselőválasztóihoz és lakosságához!

Két ízben voltam szerencsés a nagyigmándi választó kerületet az országgyűlésen mint függetlenségi és 48-as párti képviselő képviselni.

Mind a két ízben mint a függetlenségi és 48-as pártnak hű tagja, politikai elvem és meggyőződésem szerint teljesítettem kötelességemet.

Az országgyűlés bezáratott; úgy mint időközben is, jelenleg is eljárásomnak megbírálása lelkiismeretemen kívül első sorban választóim joga.

Mindabból, a mit választóim között tapasztaltam, arról győződtem meg, hogy a függetlenségi és 48-as politikai elvek szerinti működésemet Magyarországnak a personal unio alapjáni függetlenségének visszaszerzésére irányuló törekvésemet senki egy pillanatra sem vonta kétsége s ez irányban eljárásomat senki bírálat tárgyává nem tette.

Egyedüli bírálat a polgári házasság ellen adott szavazatomat érinti.

Ugy érzem, hogy számot adnom ezen szavazatomról kell s ezt az idő rövidsége miatt ez uton teljesítem.

A polgári házasság a kormánypártnak programját nem képezte.

Egyedül a függetlenségi és 48-as pártnak ha nem is programjában, hanem a magyar nemzethez az 1892. évi képviselőválasztások alkalmából intézett szózatában foglaltatott e körülírással: „Mi tartjuk szükségesnek a vallásszabadság kimondását, a házassági jognak a kötelező polgári házasságra alapítását s ezekkel kapcsolatban minden felekezet közt úgy az áttérésre, valamint a hitközségek szervezésére és kormányzására a teljes egyenjogúság megállapítását s a felekezetek önkormányzati jogának biztosítását.“

Szózatunk e pontja tehát nemcsak a polgári házasság behozatalát, hanem azzal kapcsolatosan (junctim) a felekezetek önkormányzati jogának biztosítását ígérte meg.

Én elvi szempontból a polgári házasság ellen kifogást nem tettem; hanem a javaslatnak a függetlenségi és 48-as párt elveivel ellentétben álló intézkedéseinek kihagyását s az uralkodó ház házasságjogára vonatkozó intézkedésekkel való kiegészítését, valamint a polgári házassággal kapcsolatosan, miként azt a Magyar Nemzethez intézett szózatunk fentebb szóról-szóra idézett pontjában megígértük, a felekezetek önkormányzati jogának biztosítását követeltem.

Országgyűlési felszólalásomban nyíltan kifejeztem, hogy ezek teljesítése esetén a polgári házasságról szóló javaslatot megszavazom.

Azonban a függetlenségi és 48-as párt elveivel ellenkező intézkedések a javaslatból ki nem hagytak, az uralkodó ház házasság jogára nézve noha megígértetett

s a bizottsági tárgyalás alatt tervezetben elő is terjesztett intézkedések föl nem vétettek s a felekezetek önkormányzati joga nem biztosított.

Ily körülmények között, noha mint mondám a polgári házasság ellen elvi szempontból kifogást nem tettem: azt nem szavazhattam meg.

De emiatt gáncs csak azért érhetne, hogy a függetlenségi és a 48-as párt szózatának fentebb idézett pontjában a Magyar Nemzetnek tett ígéretünk teljes mértékben és kapcsolatosan való teljesítését követeltem, s ígéretünkhöz szigoruan ragaszkodtam.

Ezért pedig nem csak gáncs nem illehet, hanem azon igazságos ítéletet várhatnám, hogy ahhoz amit a párt szózatában megígért, szigoruan ragaszkodtam.

A függetlenségi és 48-as pártnak fő elve Magyarország függetlenségének és önállóságának az egyedül helyes personalis unio alapjára fektetése s mindig azt hirdettük és tartottuk, hogy legnagyobb rossz az országra nézve az 1867. évi közös-ügyes rendezkedés és az azon alapuló kormányzati rendszer.

A polgári házasságról szóló törvényjavaslat beterjesztése idejében, ha a szózatunkban megígértékhez szigoruan ragaszkodunk s ígéretünk csak egyik részének teljesítésével meg nem elégszünk, hanem az azzal kapcsolatosan megígérték teljesítését is követeljük, ha nem is a 67-iki alapot, de az azon alapuló s régen kárhözatosnak bizonyult kormányzati rendszert megdönthettük volna.

Nem én mondom hanem Tisza István a kormánypárt egyik nagyon előkelő tagja mondja a nagyváradi kormánypárti körben f. hó 11-én tartott beszédében, hogy „E pillanatban a szabadelvű pártnak alig volt 1-2 többsége”.

Én a többséget akkor 7-re számítottam.

Ha tehát akkor a szózatunkban foglalt ígéretünknek megfelelő javaslatot követelünk: vagy a követelésünknek megfelelő törvényjavaslat terjesztetik elő s akkor ígéretünket teljesen beváltjuk, intézményeinket egy valóban szabadelvűvel gazdagítjuk s a most még önkormányzati joggal nembíró felekezetek önkormányzati jogát is biztosítjuk: vagy pedig önmagában összeroskad a kormánypárt s az általa már annyi idő óta fentartott, a magyar nemzet által megunt kormányzási rendszer s elitelt pártpolitika megdől.

Bármiként mérlegeltem akkor is, bármiként mérlegelem most: a jelenlegi kormányzati és pártpolitikai rendszer megdöntésében a nemzetre nézve sokkal több hasznot láttam mint a polgári házasságban.

A házassági jognak rendezése úgy is bekövetkezett volna s talán higgadtabb időben legkésőbb akkor, mikor az úgy is régen készülő s valahára már csak napvilágot látó polgári törvénykönyvnek ide vonatkozó része tárgyalás alá kerül; de mikor lesz ismét a függetlenségi és 48-as párt azon helyzetben, hogy ezt a megromlott kormányzati és pártpolitikai rendszert megdönthesse: annak csak az Isten a megmondhatója.

A már hivatkozott nagyváradi beszédben az is nyíltan kimondatik, hogy az egyházpolitikai kérdéseket nem a szabadelvű párt, hanem az események kényszere vetette föl. Tehát nem a szabadelvűség, hanem kényszerűség: s a kormánypárt mégis saját javára a kényszerűségből a szabadelvűséget aknázza ki.

A szabadelvűséget a függetlenségi és 48-as pártnak a legutóbbi képviselő választások alkalmával a Magyar Nemzethez intézett szózata így írja körül:

„A szabadelvűség fogalma nem él tisztán e nemzedék elméjében. Ma a hivatalos szabadelvűség jelszava ez: „mindent azt államért.” A mi nem egyéb, mint első

sorban a fejedelmi hatalomnak s a kormányok hatáskörének bővítése. De mi ezt a felfogást hamisnak s a magyar nemzet miveltségéhez és önérzetéhez méltatlannak tekintjük. Mi a honpolgárok jogainak, szabadságainak és jólétének első sorban való biztosítását tartjuk szabadelvűségnek. A mi célunk: jó rendezett magyar állam jólétnek örvendő szabad polgárokkal.

De minden jelenség arról győz meg bennünket, hogy nálunk a korona már tulajdonképpen hatalmas, a kormányok a szabadságot és jólétet már agyonkormányozzák, a militarizmus a legbecesebb állami erőket kezdi már fölemészteni, a születési arisztokrácia előjogaira már semmi szükségünk s míg az „államot“ mesterkéltén erősítik: addig honfiaink egy része idegen világrészbe költözni kénytelen.

A kormánypárt tehát az események kényszerűségéből s nem szabadelvűségéből vetette föl az egyházpolitikát, azért a kormánypárt mégis szabadelvű; én pedig, aki szavazatommal nem akartam a korona hatalmát növelni, szavazatommal a népek jólétének és szabadságának agyonkormányzására a minden felekezethez ígért önkormányzati jog valóban szabadelvű intézményének biztosítása nélkül nem akartam új teret nyitni: mégsem vagyok szabadelvű!

Bizony a szabadelvűség fogalma nem él tisztán e nemzedék elméjében! De hát a kényszerűségéből fölvetett egyházpolitikának más célja is volt. Megmondta azt az egyházpolitikai viták elején az akkori igazságügyminiszter s ma utánna rebegik mint ujonnan feltalált eszmét a kormánypárti képviselőjelöltek. S ez az, hogy csak két párt legyen az országgyűlésen: a szabadelvű párt és egy conservatív párt.

Ez pedig a most létező országgyűlési pártoknak a kormánypárt kivételével, megsemmisítése volna, tehát a függetlenségi 48-as párt megsemmisítése is.

Ez volt a kormánypárt célja, ez volt az események kényszerűsége, vagyis azon indok, mely javaslataiban a kormány titkos szándékát, célját képezte.

Más országokban, ahol az ország függetlensége és önállósága annyira biztosítva van, hogy az, jöjjön akár egyik, akár a másik párt kormányra, soha kérdésbe nem jöhet: helyes a pártoknak a szabadelvű s konservatív irányokban alakulása. De nálunk, ahol az ország függetlenségeért s önállóságaért több mint 3¹/₂ századon keresztül örökké küzdenünk kellett, s mind e hosszú küzdelmek után maig sincs még kivá, bármit tervezzen is a hatalom s az annak szolgálatában álló párt, azon pártra, mely függetlenségünk és önállóságunk visszaszerzéseért küzd, szükség van és szükség lesz mindaddig, míg az ország függetlensége és önállósága kiküzdve s biztosítva nincs. Nem is lehet azt semmiféle hatalommal megszüntetni; mert céljai nemcsak a múltban, történetében élnek, hanem a magyar nép szívében gyökereznek.

Az a törekvés tehát, hogy csak szabadelvű és conservatív legyen, hű ábránd vagy pedig önámítás avagy ámitás. A kormánypárt a 67. évi rendezkedésben megállapított közösügyes rendszerhez van kötve, ettől csak annyira haladhat, amennyire lánczai érnek: tehát nem lehet szabadelvű.

Az ország biztosítékot nyújtó intézményeinek a 67. évi közösügyek fentartására s biztosítására irányuló átalakítási törekvései miatt nem is conservatív. Tehát se nem szabadelvű, se nem conservatív párt. Mi tehát? Osztrák párt, mely születésére nézve a függetlenségi és 48-as párttal egy idős.

Mind a kettő a mohácsi vész csataterének színhelyét valja születési helyének.

A nemzetnek szabadelvű és conservatív pártra való tagolásában tehát a kormány célta nem érhet; de célta ért a függetlenségi és 48-as párt kettészakítása által a függetlenségi és 48-as pártnak meggyengítésében.

1896.
Nagy-Kálló!

27

Tisztelt Polgárnők!

Most öt esztendeje, hogy a függetlenségi és 48-as párt a kormány-párt felett fényes győzelmet aratott, ezen dicső győzelmet részben a nők, az asszonyok lelkesült közreműködésének köszönhattük.

Most ismét fenyeget a kormány-párt bérelt csatlós hada, ugyanazért kérünk benneteket magyar nők, hogy ti, kiknek lelkében a haza iránti szeretet lángja, a mult választáskor oly melegen lobogott, — közreműködéstökkel segítsétek győzelemre azon zászlót, melyre Dr. Mezőssy Béla függetlenségi és 48-as képviselő-jelöltünk neve van írva, — és ha talán férjeitek ingadoznának e zászló alá állani, vagy ha már a kormány-pártnak eladták volna lelküket, becsületöket, igyekezzetek őket szivetek szeretetével és lelketek melegével az igaz magyar férfiukhoz illő, méltó tette rábirni, e dicső utra visszatéríteni, hogy így diadalra juttassuk azon férfiú zászlóját, kinek lelkében a szabadság, függetlenség és testvériség szent eszméi — oltathatlan lánggal égnek.

Isten, haza, becsület:
Ez a szent háromság,
— Ha minden szivben meglesz,
Ugy — **lesz** Magyarország!

A nagy-kállói függetlenségi és 48-as párt intézősége.

1896
Kopie

Fischerei

Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...

Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...

Die Fischerei in der Provinz...
Die Fischerei in der Provinz...

1880.

Nagy-Kanizsai v. kerület.

POLGÁROK!!

28

Három rövid nap még — s a nagy-kanizsai választó kerület leszámol a nemzet előtt . . .

Akarja-e azt:

hogy a kormány dicsőítésére meggyújtott fáklyák füst-gomolya takarja tovább is a nép szemét s az igazságot?

avagy akarja-e azt:

hogy a független balpárt által templom emeltessék a szabadságának, s e templom oltárán a népjog és az örök igazság fényes napja világítson és ragyogja be jótékony világával e haza hegy- völgyeit?

Polgártársak !

E templom már áll — e fény már fellobbantva s ellencink sötéthez szokott szemeket kezeikkel takarják el a fény elől.

De hamis próféták támadnak, hogy kísértetbe ejtsék az igazakat.

Vigyázzatok és imádkozzatok ! hogy kísértetbe ne esetek !!! . . .

A hamis prófétáktól óvakodjatok !!!

Emlékezzetek Judásra ki 30 ezüst pénzért eladta az igazság megváltóját . . ti pedig a magyar haza függetlenségét apáitok drága örökségét, a szabadságot, igazságot és a népjogot árulnátok-e el a pénzért eladott szavazat által? !!! . . .

Vigyázzatok s imádkozzatok ! hogy kísértetbe ne esetek !

És . . . aki netán tévedt, még megtérhet !

Üzzétek el e lélekkupecz hamis prófétákat, kik az igazság templomának feltörésére, a szabadság örök lángjának kioltására kopogtatnak tűzhelyeiteknél, hogy megvegyék becsületeteket-nyugalmatokat, gyermekeitek örökségét- s Judásokká aljasítsanak le benneteket!! . . .

Polgártársak! Három rövid nap még és választanotok kell:

A kormány politika dicsősége-e?

Vagy a népjog és örök igazság felséges napja? . . .

Magyarország függetlensége-e? vagy a közözügyes alapot?

UNGER?-e vagy JÓKAI?...

Válaszszatok!!!

Nagy-Kanizsa, 1880. aug. 9-én.

A nagy-kanizsai v. kerület balpárti bizottsága.

Faint, illegible handwriting at the top of the page.

1880.

29

UNGER ALAJOS

képviselőjelölt

PROGRAMMBESZÉDE

a Nagy-Kanizsai függetlenségi párt által

Nagy-Kanizsán 1880. Augustus 2-án tartott értekezéslet
alkalmával.

Tisztelt Választó-Polgárok!

Mélyen meghatva, elfogult kebellem állok Önök előtt e perczben, s hálától túl-
áradó szívem alig fog méltó kifejezést találni, hogy köszönetet mondjon azon mélyen
megtisztelő bizalom és kitüntetésért, melylyel engem — érdemetlent azáltal, hogy a
Nagy-Kanizsai választó kerület függetlenségi párti képviselőjelöltjévé kikiáltottak —
elhalmozni kegyesek voltak.

Jól tudom, hogy e bizalmat nem nyilvános politikai multamnak, melylyel nem
dicsekedhetem — hanem inkább annak köszönhetem, hogy Önök között születvén,
szerény hivatásom határain belül lankadatlan szorgalom, csendes munkásság és a
becsület utján haladás által elfoglaltam Önök szívében egy kis tért, melyből most
viszonzásul és jutalmul a bizalom legerősebb záloga sugárzik ki reám.

Fogadják ezért, ismételten legbensőbb köszönetemet, s midőn ezennel kijelen-
tem, hogy az országgyűlési függetlenségi párt felajánlott képviselő-jelöltségét elfoga-
dom, — egyuttal engedjék meg, hogy főbb körvonalaiban kifejthessem Önök előtt
azon okokat, melyek engem ez elhatározásra birtak.

Nem kívánom eltitkolni Önök előtt, hogy a régi Deák-párt hive levén, a fusió
utáni időkben én is, mint annyi jó hazafi, azt reméltem, hogy az egyesült nagy pártok
által hihetetlen mértékben megerősödött Tisza kormánynak sikerülni fog ugy közjogi,
mint közigazgatási téren minél több, hazánkra nézve üdvös eredményeket kivívni, s
a már-már elviselhetlen terhek könnyítése, másrészt az ország productiv erejének kifej-
lesztése által hazánkat az anyagi jóllét lehető legmagasabb fokára emelni.

E helyett azonban mi történt?

Tisza Kálmán megalkudott a körülményekkel, — az őt támogató nagy pártot, melyen a pártfegyelem vasszigorával ellenmondás nélkül uralkodott — felhasználta az országra nézve határozottan káros és hosszú időre kiható közgazdasági egyezmények megkötésére, s a helyett, hogy a külügyi politikára törvény szerint őt megillető befolyást arra használta volna, hogy a nemzetet s vele a monarchiát a keleti kérdésközből felmerült bonyodalmaktól lehetőleg távol tartsa, oly külügyi politikát támogatott és juttatott érvényre, melynek fentartása évről-évre, több bonyodalmat, több katonaságot, több beruházási és egyéb költséget igényelvén, elvégre koldusbotra juttatja az országot.

Tisza Kálmánnak zsarnoki önkényre hajlandó természete még legjobb barátai szívét is elidegenítették tőle, őt és kormányát ma már titokban még azok is elítélik, kik érdekközösségben állnak vele, — a független és hazája sorsát valóban szívénviselő polgárok pedig elfordulván tőle, ez oka annak is, hogy ma már csak mesterséges uton összehajtott csekély szavazattöbbséggel tengeti e kormány életét, addig, míg a független elemek közeljövőben várható tömörülése a végső csapással — hisszük, hogy örökre ártalmatlanná teendi hazánkra nézve.

Hogy e cél elérhessük, szükség tehát tömörülnünk, jelgét és zászlót kell választanunk, olyat, melynek alapja szívünkben gyökeredzik, — mely alá sorakozva biztosan remélhessük, hogy lassanként nem csak a múlt sebeit behegeszthetjük, hanem egy jobb jövő alapját is megvethetjük.

E zászló nem lehet más, mint az országgyűlési függetlenségi párt zászlója; — e zászló alá sorakozva, minden igyekezetünket arra kell fordítanunk, hogy a parlamentben többségre vergődvén, alkotmányos úton, a 67-iki kiegyezési alapot elvehessük; — az országnak régi törvényeiben garantizált önállóságát és függetlenségét ismét visszaszerezzük; mert csak ez önállóság és függetlenség segélyével lehetünk urai sorsunknak, — csak így remélhetjük, hogy a nagyobb befolyás, melyet külügyi politikánkra ez úton gyakorolhatunk, meg fogja óvni hazánkat ez ideig tőlünk nem függő idegen befolyások érvényesülésétől; — csak így remélhetjük, hogy véres veritéken megtakarított filléreinket a mértéken felül tartott nagy hadsereg fel nem emészteni; — csak így remélhetjük, hogy a közterheken érezhetőleg könnyíthetünk.

Ne féljeteek tehát ti csendesen munkálkodó iparosok, és földmivesek, — sem ti — annyi akadálylyal küzdő becsületes kereskedők attól, hogy a függetlenségi párt zászlója a felforgatás és forradalom zászlója volna; — a ki ezzel rémitget, az megcsal titeket; én nem jöttem közétek hamis ígéretekkel, — én nem biztatlak titeket azzal, miről meggyőződve nem vagyok; — érzem, hogy elöttetek kimondott szavam a felelősség nagyobb mértékét rója reám, mint bármely idegenre; — tudom, hogy szentségtörés volna nekem, mint fiatoknak titeket olyan zászló alá vezetni, melyben magam sem hiszek és remélek, — és épen ezen nagy felelősség tudata ösztönöz engem arra, hogy jókor figyelmeztesselek ne csak a veszélyre, és annak forrására, hanem egyuttal azon ut- és módra is, melyen nézetem és meggyőződésem szerint gyökeres orvoslást kereshettek.

Nem Tisza Kálmán személyének eltávolításában keresem az egyedüli és főorvosságot, mely minden bajainkból kigyógyít, s ezért nem csatlakozhatunk az egyesült ellenzék pártjához; — de nem csatlakozhatunk a párton kívüliek pártjához sem, mert

ez fából vaskarika és nem orvosság volna, hanem csatlakoznunk kell szívünk egész melegével és lelkünk teljes meggyőződésével az országgyűlési függetlenségi párthoz, mely gyökeres rendszer-változást tűzött ki célul.

De jól jegyezzétek meg, e rendszer-változást a függetlenségi párt nem törvényen kívül, nem felforgatás útján, hanem a választók akaratából kifolyólag, parlamenti többség, s ennek segélyével alkotmányos úton, kormányképeség elérése által kívánja elérni.

A közjogi alapnak alkotmányos úton leendő megváltoztatása jögilag és tényleg nem csak lehetséges, hanem az alkotmányos életnek a párt többségre jutása folytán természetes folyamánya, s ha ez 1867. évben még kivihetőnek nem találtott, ma már ez eszme meg van érve; igyekezzünk tehát azt gyakorlatilag érvényesíteni az által, hogy függetlenségi képviselőt választván, egy szívvel, lélekkel kiáltsuk

Éljen az országgyűlési függetlenségi párt!

Éljen Magyarország önállósága és függetlensége!

1880
The first paragraph of text, partially obscured by a large stain, appears to be a title or introductory sentence.

The second paragraph of text, also partially obscured by a large stain, continues the narrative or list.

Section header or title, possibly in a different script or language.

Text line following the section header.

1881.

30

UNGER ALAJOS,
országgyűlési képviselő

BESZÁMOLÓ BESZÉDE

a Nagy-Kanizsai választó-kerület választó polgáraihoz.

Tartatott Pacsán 1881. Junius 5-én és Nagy-Kanizsán 1881. Junius 6-án.

Tisztelt választó Polgárok!

Alig 10 hóval ezelőtt részesültem azon megtisztelő kitüntetésben, hogy szülőföldem szeretett választóinak szavazatával e kerület országgyűlési képviselőjévé megválasztattam.

Most, az ülészak bezárása után, nem pusztán a bevett rideg szokásnak, vagy kötelességnek hódolva, hanem szívem ellenállhatlan vágyától is ösztönözötve, eljöttem Önök közé, hogy hűségesen beszámolva sáfarkodásomról, Önöket arra kérjem, miszerint azt kegyesen meghallgatni, s a felett helyeslő vagy kárhozható ítéletüket minden tartózkodás nélkül nyilvánítani méltóztassék.

Mielőtt részletekbe bocsátkoznám, szükségesnek tartom hangsúlyozni azt, hogy az országgyűlési függetlenségi párt kitűzött szent céljához hiven minden alkalmat megragad és felhasznál arra nézve, hogy az országnak elévülhetlen törvényeinkben gyökerező politikai és gazdasági önállóságát és függetlenségét törvényes eszközökkel kivívja, — e mellett azonban addig is, míg programjának ezen legfontosabb részét az alkotmányos többség elnyerése által valósíthatja, elodázhatlan kötelességének ismerte, a napról napra szaporodó párt komoly törekvéseinek megfelelő mérséklettel tevékenyen közreműködni mindazon törvények hozatalában, a melyeknek szükségességéről és hasznosságáról kétségtelen meggyőződést szerzett, — de egyuttal kötelességének ismerte tiltakozó szavát hangoztatni a kormány mindazon — sajnos igen gyakori — törekvéseivel szemközt, melyek az ország érdekeivel homlokegyenest ellenkeznek, vagy a melyek az állampolgárainak tulterheltetését célozzák.

Azok, kik a lefolyt ülészak alatt a pártok küzdelmeit figyelemmel kísérték, tapasztalhatták, hogy az úgy nevezett szabadelvű párt, mint ilyen, önálló politikai tényező lenni rég megszűnván, teljes tétlenségbe sülyedett, s a legfontosabb törvényjavaslatok tárgyalása alkalmával tagjai mélyen hallgatva, gépies szavazatuknál egyéb életjelt magukról nem igen adtak. — Ezen tétlenséggel szemközt az országgyűlési függetlenségi párt a költségvetés, a czukoradó és több más fontos törvényjavaslat tárgyalása alkalmával szükségesnek találta a kormány működését annál nagyobb éberséggel kísérni és egész erélyével megtámadni, és kérdőre vonni mindazon intézkedéseit, melyeket az ország lakosaira nézve sérelmeseknek és vészhozóknak látott.

Sajnosan kell felemlítenem, hogy a szabadelvű pártnak fent jelzett tétlensége és azon körülmény, hogy a kormánnyal szemközt minden önállóságát elvesztette, pártunk üdvös működését nagy mértékben megnehezítette, a kormány hatalmát pedig szertelenül nagyobbitotta. s ez által oly helyzetet teremtett, mely mindennek csak egészségesnek nem mondható, s mely kizárván minden parlamenti capacitatiót, az absolutismus legveszedelmesebb nemét, a parlamenti többség absolutismusát honosította meg.

Hogy a jelenlegi kormány ezt a rá nézve kényelmes helyzetet nem az ország javára használta fel, azt úgy hiszem Önök előtt nem szükséges bővebben bizonyítgatnom, elég egyszerűen arra utalnom, hogy az állam háztartás egyensúlya nem csak hogy helyreállítva nincs, hanem — noha nagyobb beruházások nem történtek, a mérték feletti adók és illetékek kérlelhetlen behajtása, sőt az államjavak egy részének áruba bocsátása daczára sokkal rosszabbul áll, mint állott a fusió létrejövéte előtt — hogy honvédségünk — az önálló művelethez nélkülözhetlen műszaki felszereléssel ellátva most sincs, hogy ipar és kereskedés egyesek óriási erőfeszítései daczára nemcsak, hogy nagyobb lendületnek nem indul, de az illetők fokozott szorgalma mellett is hanyatlóban van, főleg azért, mert a kormány a kereskedés és iparkifejlődését az 1878-iki gazdasági kiegyezéssel hosszú évekre tönkre tette, az ipar-törvények revisióját pedig különféle ürügyek alatt évről évre halogatja; hogy a gazdasággal foglalkozók a szállítási díjak aránytalan nagysága, a közutak elhanyagolása, országos csatornák és víziutak létesítésének elmulasztása miatt terményeik megfelelő értékesítésétől megfosztva, az ország több vidékein vándorbotot ragadni és kivándorolni kénytelenek, szóval, hogy daczára annak, miszerint az európai pénz-piacz kedvező constellatiója a hitelforrások igénybe vételét megkönnyítette, a társadalom egyetlen egy osztályba sem képes anyagi kintetben előrehaladni, hanem a sülyedés halál küzdelmét vivja.

A közös egyes költségek óriási szaporodása me'lett — mely minden jólétet veszélylyel fenyeget — napról napra növekszik a nyomor, mely közös ügye lett a föld népének ép úgy, mint a szellemi munkával foglalkozó értelmiségnek.

Az úgynevezett szabadelvű s magát erélyesnek hirdető kormány pártunk heves, de igazságos támadásai daczára sem volt képes a magyar zászló megsértéséért megfelelő elégtételt szerezni, a polgárság és katonaság közötti viszonyt elmérgesíteni hagyta az által, hogy folytonos sürgetéseink daczára, a nem katonai természetű büntettek ma is teljesen idegen szellemű, alkotmányellenes és hozzáférhetetlen katonai bíróságok elé utaltatnak; polgári törvénykönyvünk — a személy- és vagyonbiztonság legfőbb garantiáját képező büntető eljárásunk, és esküdtszékünk mai napig sincs, — az anyagi igazság biztos kiderítésének egyedüli garantiáját képező szóbeliség és közvetlenség a polgári peres eljárásban még csak az előkészítés stadiumát sem haladta túl hanem a helyett az igazságügyi kormányzat impotentiája miatt meg kelle elégedünk néhány kirívóbb eljárási visszasságok megszüntetésével és jelenlegi eljárásunk foltozgatásával.

A személyes hitelre utalt középosztály és föld népe ma is mint azelőtt a titkon működő uzsora áldozata, daczára annak, hogy pártunk az uzsora-törvény beterjesztése iránt ismételve sürgette a kormányt, mely azonban sürgősebbnek látta a hatalma öregbitését célzó rendőri és zsandári törvények megalkotását, mint a szegény, de becsületes embereknek az uzsora elleni megvédését.

Nem akarom e sötét, de hü képét nyomorult állami életünknek tovább ecsetelni, mert attól kellene tartanom, hogy reményvesztetté válnak azok, kik hivatva vannak az ország sorsa felett határozni.

Török és tatár nem volt képes e nemzet életerejét megtörni és a haza jobb jövője iránti reményétől megfosztani, nem szabad tehát e reménységről most sem és annyival kevésbbé lemondanunk, mert az alkotmány kezünkbe adta a fegyvert, melylyel törvényes úton kibontakozhatunk bajainkból.

Ébredjenek Önök! csak kevés idő választ el bennünket a választás nagy napjától, mely itélni fog a fölött, hogy megvannak-e Önök elégedve a jelen kormányzattal, mely Boszniába vezette fiainkat és idegen országban fecsérli el pénzünket, mely görnyedező felfelé, és tyrannizáló lefelé, mely előtt most, küzdelme végperczében nincs egyéb cél, mint a hatalomhoz való görcsös ragaszkodás, melyet pedig ki kell kezéből ragadnunk, hogy az önállóság és függetlenség iránti jogos igényeink végre valahára megvalósuljanak, s hogy az ország anyagi erejét felemésztő közös ügyek megszüntetése mellett, idegen érdekek figyelembe vétele nélkül, egyedül alkotmányos királyunk vezetése alatt önmagunk lehessünk urai sorsunknak.

Itéljenek Önök minden tartózkodás nélkül, megfelelt-e pártunk s megfelelt-e csekélységem az Önök várakozásának; boldog leszek, ha Önök erre igennel felelnek; de lenne bár lesújtó reám nézve ítéletük, én minden esetben köteles tisztelettel fogadom az Önök bölcsesége által kimondandó ítéletet.

Beszédem zárszava legyen mélyen érzett hálás köszönetem kifejezése a csekély személyemben helyezett bizalomért — s azon mindnyájunkkal közös óhajtás nyilvánítása:

Éljen Magyarország önállósága és függetlensége!

Éljen a 48-as bal párt!

1884.

Nagy-Kanizsa.

POLGÁROK!

31

Folyó évi június hó 14 re tüzetett ki a nagy-kanizsai választó kerületben a képviselő választás.

Ertesítettünk egyuttal benneteket, hogy Zalamegye központi bizottsága kerületünk részére választási elnökökké Tolnay Károly és Sélyei László s helyettes elnökökké Baán Kálmán és Oroszvály Gyula urakat választá.

Talpon legyetek e nemzeti ünnepen — melyen három évre a ti s az ország ügyeit intéző képviselők egyikét leend ismét alkalmatok megválasztani.

Három év nem hosszú idő az igaz, — egy nemzet életében, — de elég ahhoz, hogy a már ugy is elviselhetlen adózások — újabb nemeit kigondolhassák s törvény alakjában nyakunkra megszavazzák.

Lehet-e? bizalmatok oly kormányban s annak pártjában, — mely folytonos adófelemelés s adóságcsinálás mellett odáig vitte, hogy az ország összes bevételeinek csak 18%-át fordíthatja a saját belső szükségére — tehát minden tőlünk nehezen kipréselt 100 frtból csak 18 frt jut belső háztartásunkra, — a többit elfizetni vagyunk kötelesek kvotába, közözügre, államadóságra, Boszniára és vasuti garanciára stb.

Lehet-e bizalmatok azon kormány s pártjában, a mely — ha a catastroteri dícső művét is a megkezdett irányban keresztül viszi — *bennünk földmivelőket — saját birtokaink hasznobérlőivé tesz.*

Lehet-e bizalmatok azon kormány s pártjában — melynek feje Tisza Kálmán ur, — ki eget földet ígért — mint baloldali vezér, s most, midőn 9. éve, hogy kormányozza, illetve nyomorgatja ez országot, — látjuk, hogy nemesak ígéreteit be nem váltotta, sőt az általa elkárhoztatott 1867-iki, közözügyi alkut nemesak fentartotta, sőt rosszabbá tette — a mennyiben tárgyát szaporította Boszniával — s a közös miniszteriumok hatásköre a magyar országgyűlés rovására nagyobbodott.

Ki szabadelvűnek vallja magát s pártját holott 9. évi működése mellett egyetlen alkotást se tud felmutatni, — amely a valódi szabadelvűség mellett tenne tanubizonytságot.

Egyetlen korösszülöttel — a zsidó házassággal tett kísérletet — de a valódi szabadelvűek is utalva voltak ellene szavazni — nehogy ez által az igazi szabadelvű reform alkotást elodázva lássák.

Lehet-e bizalmatok azon Tisza Kálmán és kormányában — melynek uralkodása alatt *a csuszó-mászók s hivatalos hatalmukat korteskedésre felhasználók reménylik legelőbb az elömeneteliüket* s kinek uralma alatt elég vakmerők például a különben földhöz ragadt kerületbeli szolgabiráink a szabad s vagyonos s velünk egyenlő jogokkal bíró polgárokat minden törvényes ok s törvényes idézés nélkül — egyedül vak pártszenvedélyből csendörökkel kísértetni s velük ugy bánni, mint gonosztevőkkel?

A mely országban például egy Svastics Károly szolgabíró valóságos rém uralmat alkot minden képviselő-választási időszak alkalmával — s nincs ki panaszunkat meghallgatná, — mert az alispán édes testvérje — a miniszter meg azt mondja, az alispánhoz tartozik az eldöntés.

Egész választó kerületünkben a már 2 hónapon tul tartó választási mozgalmak alatt sehol se volt a legkisebb zavargás, — egyedül Gelsén, a hol a szolgabíró által lerészegített csöcselék kezdette meg a zavargást, — ha annak lehet azt nevezni, hogy a baloldaliakat kitaszigáló — s a kormánypártiakat ujjongva fogadó zsidó korcsmáros betett ajtajára egy pár suhancz egy-két göröngyöt dobott.

A tolvajok s pinczetörök üldözésére rendelt csendőrséggel most a becsületes, józan s vagyonos polgárokat őrizteti a szolgabíró s egy tréfás baloldali kortes nóta eléneklése elég oda. — hogy ivekre terjedő jegyzőkönyveket vétessen fel s a munkától elvonja a polgárokat. Megértük azt, hogy most már hegygyűlésekre is csendőrökkel megy korteskedni szolgabíránk.

De az ő korteseiknek szabad gúnydalokát énekelni, — szabad nyíltan a választókat pénzen vásárolgatni; — ők a választási szabadságot így magyarázzák.

Gelsén kihallgatás nélkül, a községek bármelyikében a bíró hibája nélkül bekövetkehető állítólagos mulasztásokért *a bírót*, mert se ígéretek se a házánál s a szabadelvű körben rendezett távornyaival pártjának megnyerni képes nem vala; *állásától feljűggesztette* s a helyett, hogy a községi derék helyettes bírót helyettesítette volna, egy Balog nevű a volt gelsei bírót agyonverő s megbotránkoztató erkölestelen életet folytató tapasztalatlan egyént nevezett ki az egész község csufjára ideiglenes bírónak.

S miért — mert a helyettes bíró Inkey-párti — az általa kinevezettben pedig egy vak szenvedélyes kortestársát ismerte fel, kinek első teendője volt — nem reményelt s közmebotránkoztatást szült kitüntetését azzal hálálni meg, hogy máj. 26 án N.-Kanizsáról 5 Falk zászlót vitt tüntetőleg Gelsére.

Polgárok! *ne engedjétek a törvény által biztosított szabad választási jogaitokban magatokat megfélemlíteni, csak a tolvajok s gazok féljenek akkor, ha csendőröket látnak, s állítanak melléjük, a becsületes önérzetes magyar ember a szuronyoktól nem szokott akkor félni, midőn a Felséges királyunk szent esküje által sérthetlenné elismert s nyilvánított törvényes polgári jogait gyakorolja.*

Mosoly s megvetéssel tekintetek a vesztegető s ijesztegető jekete lelküek seregére, s bátran s férfiasan szuvaszatok arra, ki felé szívetek s meggyőződésetek vonz, rongyos néhány forintért a becsületes emberek sorából ne töröljétek ki örökre neveiteket, mert vagyont még szerezhettek — de az egyszer elvesztett polgári becsületet — a viláy minden kincseivel se szerezhettek vissza. Lebegjen előttetek Farsang Ferencz esztergáli polgár példája, ki az asztalára állítólag kitett 600 forintot — vissza s a kínálóját kiutasította.

Kanizsaiak! gondolatok azon aljas eszközökre, melyeket elveitektől eltántorításra felhasználtak, — tekintsétek azok mult eljárásait a kik ezt tették, — akkor belátjátok, hogy a tiszta erkölcsi érzet s városotok valódi érdeke is azt kívánja, hogy eddigi vezetőitek ne hallgassatok. Ne azokra, kik a honvéd Barakchok ide telepítése ellen dolgoztak, — akik eljátszották azt, hogy a vasuti műhelyek Nagy-Kanizsán helyeztessenek el.

Az egyéni uralmi vágy a rugó — nem az elvi meggyőződés azok legtöbbszörénél — kik ellenünk törnek, *mondjátok meg polgármestereknek, hogy a saját tulajdonotokat képező rét s legelő helyet a város örök csufjára épített madár kaliczkáját igérgesse s adja oda s majd akkor önzetlen szándékaiban hinni több okunk leend.*

Ily vezetők mellett várostok érdeke megóva soha se lesz, ott van Unger Alajos volt képviselő példája, elhagyták, soha egy városi ügyben meg nem keresték, s nem hogy támogatták volna, sőt kárörvendve hirdették annak idejében, hogy az iskolai subvenciót mióta Unger a követ nem kaphatják meg, holott a miniszter az országgyűlésen kimondotta, hogy a város ügyeit intéző hanyagsága az oka annak, hogy azok folyóvá nem tétettek. Kis- és Nagy-Kanizsa egyesítését keresztül hajtották — most a mint halljuk, de alig hihetjük — lenne köztük oly lélek kufár is, hogy csak bennetek az ellenzékétől eltántorithasson a ki kilátásba merészeltetenni az elválás lehetőségét. Ne higyjetek nekik, csak legyen vége a követ-választásnak, kinevetnek bennetek, hogy sikerült nekik ismét a felültetés.

Egy alkotmányos érzelmű polgár a megválasztott képviselő előtt meghajol, ők ezen alkotmányos sarkelvet nem ismerik el náluk a vak pártszenvédély s egyéni érdek s uralkodási vágy az irányadó.

Nem hihetjük, de halljuk, sőt a ponyva irodalom egyik helybeli termékében is olvastuk, hogy benneteket azzal ámitgatnak, miszerint mi a robotot s hegyvámot akarjuk visszaállítani.

57

Az előttünk tiszteletben álló 1848-iki törvények szabaddá tettek benneteket, szabaddá lett általa földetek, a földes urak a kárpótlást megkapták, minő gaz-ember meri azt állítani, hogy Magyarországon létezik politicalai párt vagy csak egy józan eszű ember is — ki ily igazságtalan s lehetetlenségre még csak gondolni is merészelne?

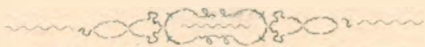
Előbb koldusokból s csőceselékből álló pártnak csufolták az ellenzéket, most, hogy a földes uri osztály nagy része is otthagya a kormánypártot, most robot s hegyvánmmal ijesztegetnek benneteket, ezeknél a czél szentesíti az eszközt, — ők abban nem válogatóságok előbb Ungert s pártját felforgatónak hirdetgették, most, mert Inkeyt jelöltük, *Ungerből lett a bárány s Inkeyből a Farkas*. Komoly eszű választó kell, hogy mosolyal forduljon el tőlük.

A mi elődeink önkényt mondottak le arról, hogy egy szabad országban továbbá és Ti nékik jobbágyai legyetek; azok iktatták törvénybe, hogy velünk egyenlők legyetek örökre. Mi dicső elődeink ezen tettére büszkéek vagyunk, s azt óhajtjuk elérni, hogy ne csak szabadok s jogatokra örökre velünk örökre egyenlők maradjatok; de hogy a koldus botot egyitek kezében se láthassuk, hanem helyes állami gazdálkodás s rendszer mellett vagyonosodástok lehetőségét megadják s biztosítsák.

A minthogy az ellenzék erre törekszik — felhivunk komolyan benneteket tartások össze — ígéretekkkel s ijesztegetésekkel igaz benső meggyőződéstektől magatokat eítántorítani ne engedjétek; de egyuttal várjátok be nyugodtan s férfiasan a választási nap megérkeztét s tartóztassatok mindenkit vissza attól, hogy a rend s fegyelen által tündöklött multunkat bárki is éretlenségei által elhomályosítsa s midőn majd a nagy nap megérkezik egyhangulag kiáltatok. *Éljen Inkey László képviselő jelöltünk!*

Éljen a balpárt!

Az Inkey-párt központi bizottsága.

Stacy-Kauzss
/Kala mege/
balpase Krättrig
1884.

1884.

Nagy-Kanizsa.

32

Tisztelt polgártársaim!

A midőn a volt képviselő ur visszalépése folytán a fennforgó viszonyoknál fogva s főleg, mert százakra rugó ellenzéki választók a szavazhatási jogtól elestek — a függetlenségi párt az e kerületben kisebbségben levő mérsékelt ellenzéki párttal jónak látta e választásra egyesülni, nehogy a szétforgácsolás által közös ellenfelünk a kormánypárt diadalát előmozdítsa; s midőn a függetlenségi párt jelöltet a központból nem nyert, egyhangulag az egyesült két ellenzéki párt engem kért fel a jelöltség elfogadására. Valóban sokáig haboztam az iránt hogy megszokott magányomat s foglalkozásomat elhagyva, gyenge tehetségeimmel vállalkozzam e azon nagy küzdelemre, mely előre láthatólag, ugy a választások alatt, — mint az országgyűlésen a kormány s pártja ellen ki fog törni. Végre is határoztam s az ellenzék által felajánlott képviselő jelöltséget mint az 1867 iki kiegyezés alapján álló ellenzék hiva — elfogadtam.

S midőn ezt tettem, azon meggyőződésnek hódoltam, hogy az igaz ügyért küzdő közkatona nagyobb hazafiságot tanusit s több jót tehet a hazának, mint a tönkre jutásunkat siettető jelen kormányzatot dicsőítő s támogató leglángeszűbb vezérférfiu.

Önök közül ugyan sokan ismerik gyermek korom óta gondolkozásom, jellemem s érzelmeim irányát, de kevesen vannak, kik political hitvallásom elveiben mélyebb bepillantást nyerhettek volna, a miért is önökkel political programmat következőleg ismertetem meg:

1. Törekedni fogok azon, hogy a főrendiház a kor követelményei szerint átalakittassék.
2. Törekedni fogok azon, hogy az 1848. évi törvények alkotásaiban megkezdett valódi szabadelvü haladás fejleztessék s e tekintetben esetleges pártfegyelmet elismerni nem fogok: mert erős meggyőződésem, hogy a kormánypárt megbuktatására Magyarországon a jelen viszonyok között az ellenzéknek kilátása csak akkor lesz, ha a magát ugyan szabadelvünek valló de alkotásaiban tényleg csak annak álarczában megjelenő kormánypártnál, szabadelvübb irányt követ, mert Becsel szembeni indokolatlan nemzeti bizalmatlanság ez idő szerint még egy egészséges conservativ párt alakulását akadályozza amennyiben bármely hazafias tendenciákkal lépne is fel egy conservativ párt, — a jelzett bizalmatlanság folytán ez idő szerint még reactionalis törekvésekkel gyanusíthatnék. De meg egy magát csak szabadelvü pártnak nevező, de tényleg se szabadelvü

se conservatív irányt nem követő, hanem mindkét politikai irányhoz tartozó híveket csak bosszontó párt ellenében, egy a valódi szabadelvűséget minden törvényhozási alkotásban érvényesítő hazafias ellenzéknek meg van a létjogosultsága s leendő is biztos jövője.

3. Ebből kiindulva a közoktatás fejlődését s a jobban díjazandó tanítók működésének szigorú ellenőrzését kívánni fogom.

4. Kivánni fogom, hogy az ország minden nemzetisége s vallásfelekezeteinek törvényes jogai jövőben is tiszteletben tartassanak s az államiságunk s nemzeti becsületünk érdekével ellenkező áramlat, helyes kormányzat s társadalmi irány fejlesztése által végleg elenyésztessek s a testvériség s szabadság magasztos érzete bennünk egy ezél felé ragadjon, e hazá s nemzet felvirágoztatása s megalégedettségének mielőbbi elérésére.

5. Határozottan követelni fogom, hogy Fiuménak az anyaországéhoz tartozandósága újabban és mielőbb kimondassék; de e mellett oda fogok törekedni, hogy a horvát-szlavonországokkal szemben az elkeseredett érzelmek, törvényes egyéb jogaik tiszteletben tartása, igazságos s méltányos pénzügyi kormányzat behozatala által — barátságossá fejlesszenek.

6. Az ipar kereskedelem s mezőgazdaság érdekében oda fogok törekedni, hogy előnyösebb vámszerződés köthetésére az előleges munkálkodások mielőbb folyamatba tétessenek — nehogy kényszer helyzet álljon be ismét és mi a leghátrányosabb egyességi ajánlatot is elfogadni utalva legyünk.

Ebből kifolyólag az önálló vámterület felállítását követelni fogom — ha a Lajtán túliakkal a méltányosság s igazság elvein alapuló egyezséget kötni képesek nem leendenék.

A jelen vámrendszer mellett iparosaink már is nagyrészen tönkrejutottak, s ezek érdekében törekedni fogok azon, hogy az iparosok tekintélyes testületei által ajánlott, de a törvényből ugyszólva száműzött kötelező társulás s az iparüzésre képesítés feltételei, törvényhozási úton mielőbb behozassanak.

7. Törekedni fogok azon, hogy az egyensúly bevételeink s kiadásaink között helyreálltassék s pedig ezt elérhetőnek akkor tartom, ha a legtakarékosabb gazdálkodás mellett újabbi beruházásainkat a legóvatosabban eszközöljük s csak is ott lépünk bátran e térre, a hol a beruházott tőke kamatait biztosítva látjuk.

Működésem legkiválóbb gondja leendő, hogy a kincstári érdek merev előtérbe tolása által népiünk adózási képessége még jobban meg ne támadtassék, hanem kiméletes behajtási eljárás mellett a végleges tönkrejutástól polgáraink megkíméltessenek.

8. Törekedni fogok azon, hogy az igazságszolgáltatás ez országnak szinte mosta gyermeke, nemzetet mielőbb édes szülőinek tekinthesse s igazságos kinevezések s a szorgalmas hivatalnokok jutalmazása s a sok ezerféle formaiság mellözése által az valahára gyorsá is tétessék. Ohajtom, hogy a polgári eljárásban a szóbeliség s közvetlenség, a büntetőben az esküdtszéki intézmény hozassék be s valahára a bírói függetlenséget megtámadó ideiglenes állapotnak a bíróságok rendezése s székhelyeik megállapítása által vége vettessék.

9. Követelni fogom a roppant sokban kerülő, de criticán alul álló közigazgatási kormányzatunk gyökeres reformját és pedig az önkormányzat ősi alapján.

Követelni fogom a közigazgatási bíróságok mielőbbi felállítását, hogy a hivatali-
önkény ellen jogaink oltalmat találhassanak. Óhajtom, hogy mielőbb megalkottassék az állam-
hivatalnokok jogait s kötelességeit körülíró szolgálati szabályzat (pragmatica) s ez által egy-
uttal főnökeik önkénye ellen védve legyenek s a nyugdíj szabályzat is megállapíttassék.

Tisztelt polgártársaim!

Ezek azon irányelvek, melyek érvényesítéséért gyenge tehetségemhez képest haza-
fui lelkesedés s szilárd kitartás mellett — megválasztatásom esetére — küzdeni fogok. S
ezek mellett egy perczig se fogok arról megfélejtkezni, hogy zalamegye lakosa s a N.-Kanizsa
tőszomszédságában Récse szülöttje vagyok — a miért is úgy N.-Kanizsa város képviselő tes-
tőlete, mint városi hatóságát, valamint e kerület egyéb községei hivatalos közegeit s ma-
gánegyesületeit felkérem, hogy megválasztatásom esetén netáni jogos igényük támogatására
teljes bizalommal keressenek fel s velem kezét fogva iparkodjunk kerületünk méltányos s
jogos érdekeit megóvni s kivívni.

Ezzel teljesítém, mint kitüntető bizalmuk jelöltje, polgári kötelességemet, s re-
ményem, hogy ígéreteikhez önök is hűvek maradnak s az ellenzék újabb diadalát e kerületben
szavazataikkal biztosítani fogják.

Tisztelőjük

Inkey László.

Staji Kauri

Ala me...

ar ellenski jolou
Jurey lapi ka...

1884,

kozik. Nem is hiszem, hogy legyen egészséges eszű ember, ki levelében többet találhatna. Ez a három vád a következő:

1. 1888. évi november 6-án és 7-én meglátogatott, de velem nem beszélhetett;
2. 1888. évi november 14-iki és 19-iki leveleire december 18-ig nem válaszoltam;
3. közel négy év óta öt meg nem látogattam s a városházát gondosan kerültem. Vegyük sorba e vádakát.

Az 1888-iki látogatás.

Ön, t. Polgármester ur, e látogatást az igazsághoz egészen hiven adja elő. Ön eljött irodámba egy délután, de én nem voltam ott. Eljött ugyanoda másnap délelőtt is, de én akkor sem voltam ott. Irodám igazgatója akkor értem küldött lakásomra, de a kit küldött, az cselédeimnek egy szóval sem mondta, hogy ki vár az irodában, hanem mihelyt cselédeimtől megértette, hogy beteg vagyok, ment vissza azonnal.

Ez az eset.

Eléggé és őszintén sajnálom. Ha valahogy megtudhattam volna, hogy Ön tisztelt meg látogatásával, bizonyára módját ejtettem volna, hogy habár betegen is, lakásomba hívhassem. Nagy-Kőrös polgármestere, a nagykőrösi kormánypárt vezére, de meg Póka Kálmán ügyvédkartárs is elég kiváló egyén arra, hogy ha tudom jövetelét, lehető szívesen és lehető tisztelettel fogadjam. — Ugyan mi okom is lett volna őt nem fogadni?

De hát végre is ilyen eset mindennap minden emberrel megtörténik. Az én lakásom közel egy negyed mérföldnyi távolságra esik irodámtól. Se Ön t. polgármester ur, se más előzetesen nem értesített az Ön látogatásáról. Lakásomra Ön el se jött, még Budapesten létéről se tudtam semmit, gyakran megújuló betegségem, a bronchiális hurut épen akkor is megrohant. — Hát mi csodálatos van abban, hogy mi akkor nem találkozhattunk?

Hiszen vannak rokonaim, vannak benső barátaim, vannak országos nevű kitűnő férfiak, kik gyakran háromszor, négyszer is felkeresnek, míg végre feltalálnak. És eddig még se jutott eszébe senkinek e miatt bekiabálni a várost s efféle véletlenből alattomos módon gyanúsítást formálni ellenem.

Csak Önnek jutott eszébe, t. Polgármester ur! Mintha Önnel nem ezerszer megtörtént volna, hogy valaki kereste Önt, de se a hivatalban, se másutt nem találta. Mit szólna Ön ahhoz, ha e miatt torkatátva kiabálná valaki most, hogy ime a nagy-kőrösi polgármester megszökött előle.

Ön persze most majd azzal védi magát, hogy Ön „koncedálja“ (magyarul „megengedi“) vádiratában, hogy csak véletlenből történt, hogy nem találkozhattunk. — De hiszen épen ebben áll az Ön furfangos gyanúsítása. Nyíltan és egyenesen nem állít semmi rosszat, de haszontalan semmis dolgot oly szemforgató fontoskodással s oly célzatos irányítással ad elő, hogy a furfangosságban járatlan ember szentül azt higgye, hogy én valami nagy és rossz dolgot cselekedtem.

Ön, t. polgármester ur, végre is jól tudja, hogy ha Péter meglátogatja Pált, Pál pedig visszalátogatja Pétert: ez oly haszontalan semmiség, mely miatt se az ország dolga, se Nagy-Kőrös dolga se kárt nem lát, se hasznót.

A levelekre való válaszolás.

Igen kérem Önt, t. Polgármester ur, mutassa meg vádiratát valami okos embernek s kérdezze meg, vajjon e vádirat szerint Ön egy levelet irt-e nekem vagy kettőt?

Lássa, ha Ön azt irhatja, hogy két levelére se kapott tőlem választ, ez sokkal csattanósabb, mintha csak egy levélről lenne szó. Ön tehát ismételve két levelet emleget. De azért Ön itt is vigyáz, hogy meg ne csipjék, azért másutt meg csak egy levélről és

egy receptiszéről beszél vádiratában. Ugy, hogy a ki azt hiszi, hogy van egy kis fölösleges esze, az épen eltékozolhatja a fölösleget a fölött, hogy az Ön két levele hogy lesz egy s egy levele hogy lesz kettő.

Az igazság pedig az, hogy Ön irt nekem egyetlenegy levelet s ennek mellékleteként ugyanazon borítékban egyidejűleg elküldte hozzám a városok értekezleti határozatát is. A mit egyébiránt legalább ötven város ugyanakkor megküldött nekem. S Ön ezt az egy levelet vádiratában addig forgatja előre-hátra, míg utóbb is két levelet süt ki belőle, hogy engem annál hangzatosabban gyanusithasson.

Nos hát ez a levél 1888. nov. 20-án jött kezemhez s én csakis ez után járhattam el a város regáleváltsága ügyében.

Első dolgom volt fölkeresni *Enyedi* Lukács pénzügyminiszteri osztálytanácsos barátomat, hogy megtudjam tőle, hol és kinél kereshetem meg a nagy-körösi fölvételi iratokat. Beletelt egy hét, míg az iratok megtekintéséhez oda juthattam. Hiszen háromszáz millióról szóló iratokból kellett nagy könyörgéssel az illető osztályban felvilágosítást nyernem.

Mikor a pénzügyigazgatósági fölvételt, javaslatot s ennek indokait kivonatossan megszerezhettem: magával a pénzügyminiszterrel kellett beszélnem, a mi nem volt könnyű dolog. Azt hiszem, december közepén is túl voltunk, mikor a pénzügyminiszter ural beszélhettem.

Madarász József barátom és *Fabinyi* Teofil ur. akkor még miniszter előtt szólítottam meg a pénzügyminisztert. *Fabinyi* ur nem avatkozott a dologba, nem is volt feladata, csak tréfásan mondott nekem annyit: „tudod-e, hogy nekem is képviselőm vagy?” Erre azt feleltem: „nem neked, hanem a kegyelmes asszonynak.” Ezt az apróságot csak azért emlitem, mert erről jut eszembe annyi év után a többi nagyobb dolog.

A pénzügyminiszter ural közöltem az Ön levelében foglalt adatokat s kérdeztem, hogy a javasolt 130—140 ezer forint váltságösszeg helyett, melyet igazságtalannak tartok, el lehetne-e valamely módon a közel 300 ezer forintnyi igazságos váltságösszeget érni? A pénzügyminiszter utalt engem a megyei váltságmegszabó bizottsághoz. Egyébként szokott szívélyes modorában beszélt velem s ekkor szólt bele *Madarász* József ur tréfásan: „ne higyj a németnek.”

Mondtam a miniszter urnak azt is, hogy Nagy-Kőrös ugyan a javaslat szerint nem jár rosszabbul, mint szomszédai, de számításom szerint mégis közel másfélszázezer forintot veszít el. A miniszter ur akkorra ígért bővebb időt és tárgyalást nekem, a mikor az ügy rendes úton az ő döntése alá kerül.

Nos, t. Polgármester ur! Ez a tényállás. Ezt mondtam el f. évi január 12-én Nagy-Kőrösön követi jelentésemben. S erre hívtam én fel Önt és *Wekerle* miniszter urat, kit jelöltnek tartottam, hogy ha ez nem igaz: ám mondjanak ellent és czáfoljanak meg.

De Ön mindezekről mélyen hallgat, hanem e helyett nagy diadalmasan bebizonyítja amint követi jelentésemben magam is nyíltan kifejeztem, hogy Ön igenis meglátogatott engem. de nem talált az irodában és hozzám igenis irt levelet a regáleváltság kérdésében.

De hát mi szükség volt Önnek azt bebizonyítani, a mit én amugy is nyíltan kijelentettem? — Majd rátérünk lassanként mindenre.

Lássa Ön, t. Polgármester ur, Ön jól tudja, hogy egy hitvány bagatell ügynek is kell egy hónap az elintézésre s annyival inkább jól tudja, hogy én Nagy-Kőrös városa regáleváltságügyében egy hónap alatt se végezhettem, tehát hozzám intézett levelére nem is válaszolhattam. — Es mégis mit cselekedett Ön?

Cselekedte azt, hogy a míg én lőtottam-futottam a budai várba, míg czivakodtam az amugy is tulterhelt miniszteri hivatalnokokkal s még magával a miniszter ural tárgyalgattam: az alatt Ön sietett alattomban már december közepén oda vinni a városi képviselőtestületet, hogy engem jegyzőkönyvileg megrójjon december 18-án.

Igaz-e ez? Tessék erre felelni.

De menjünk csak tovább. t. Polgármester úr!

Önnek a közigazgatási eljárást egy kissé érteni kellene. Ön tudja, hogy ha egy pótharaszti erdőkerülő vagy fafelügyelő a kellő időre valamely kérdésben nem adja be jelentését, nem azon kezdik, hogy elcsapják vagy jegyzőkönyvileg felakasztják, hanem előbb megsürgetik s a késedelem okának felderítésére felszólítják. Ez Önnek hivatalos kötelessége, t. Polgármester úr!

De hát vajjon velem szemben teljesítette ezen kötelességét? Hisz Ön tudta, hogy a regáléváltság ügye nem olyan hogy én azt két-három nap alatt dülőre vihessen s Önnek válaszolhassak. De hát megsürgetett-e Ön engem? Kérdezte-e a késedelem okát. — Utána járt-e, hogy én mit tettem vagy nem tettem e váltságügyben?

Nem, Ön épen nem teljesítette hivatalos kötelességét, hanem súlyosan megsértette. Mert minden szokott eljárás mellőzésével engem megbélyegezni törekedett. *de alattomban, hogy én azt meg ne tudjam.* Ezért nem értesített előzetesen s ezért nem közlök velem a jegyzőkönyvet.

Ön, t. Polgármester úr, úgy látom, látogatásával is, levelével is csak egy alnok korteskelepczét akart az én számomra s azon függetlenségi polgárok számára készíteni kik bizalmat helyeztek belém. S Ön óvatos volt, hogy idején én meg ne tudjam a dolgot nehogy róla a szemforgató álszenteskedés köpönyegét leszakgassam.

A városház kerülménye.

Azt mondja Ön vádiratában, t. Polgármester úr, hogy én Önt négy év óta me nem látogattam s a városházát kerülöm.

Ha úgy tetszik: ebben Önnek igaza van.

De hát nem mindig volt így. Méltóztassék csak Adám László volt polgármester urat megkérdezni, ő majd megmondja, hogy Nagy-Körösön létebben azelőtt a városzlopos tisztviselőit s kiválóbb ellenpárti polgárait meg szoktam látogatni.

Meglátogattam *Faragó* József barátom kíséretében Önt is. t. Polgármester úr, de akkor Ön úgy emlékszem, városi főügyész volt. Ez nem hivatalos látogatás volt részemről, hanem tisztelgő látogatás, s *Ön t. Polgármester úr, engem nem látogatott vissza.*

Igaz-e ez? Tessék felelni.

S van-e jogom ez után Önnél másként, mint hivatalosan tenni látogatást.

Azonban én nem vagyok rátartó ember s harmadéve 1890-ben újra tettem egy kísérletet.

Ugron Gábor képviselő vizályt támasztott országos pártunkban s elvbarátim engem kértek meg, hogy törekedjem megmenteni a párt egységét. Vállalkoztam oly föltétel alatt, ha Nagy-Körös hatalmas polgársága segélyemre lesz. Eljöttem tehát 1890. évi szeptember 14-én Nagy-Körösre, hogy a kérdést a polgárság elé terjesszem.

Velem együtt 14 országos képviselő volt itt együtt. Köztük egy európai hírnagy tudós s egy 1848-ban is kiváló szerepet vitt szabadsághős, — de derék hazafi s többi is. Nem is volt ennyi törvényhozó együtt Nagy-Körösön soha. *Kossuth* Lajost is 1848. évi szeptemberben csak öt képviselő kísérte ide.

Hiszi-e Ön, hogy nincs oly polgármester, bárminő párthoz tartozzék, az országban ki ily esetben a városa és önmaga iránti szent kötelességnek ne tartotta volna köztünk megjelenni s az ország oly számos törvényhozóját szívesen üdvözölni.

Ön, t. Polgármester úr, félrehuzódott!

De én egy barátunk által Önt a polgárság lakomájára is becsülettel meghivattam érdemes tisztársaival együtt. Se meg nem jelent Ön, se meg nem jelenésének okát nem adta, sőt érdemes tisztársai is teljesen elmaradtak.

Miféle magaviselet ez? Hallott ilyet valaha az ország? Hiszen Nagy-Körös végre is egyik első városa az országnak, szabad-e város tekintélyét így képviselni?

Mind másként van ez persze, ha holmi miniszter vagy egy főispánocska vagy csak egy ökölnyi miniszteri tanácsos jön is a város határába. Akkor Ön, t. Polgármester úr, hirtelen felrántja a parádés ruhát s lélekszakadva siet tisztelkedni, mintha ily nagy-

városnak arra szüksége volna, hanem a független törvényhozók egész serege Ön előtt semmi!

— — Hát lássa, t. Polgármester ur! Ezért nem látogathatom én Önt meg másként, csak hivatalosan. Erre pedig eddig nem volt alkalom. — Ön nem viszonzta tisztelgő látogatásomat, Ön visszautasította a polgárság közlakomájára szóló meghívásunkat, Ön polgármester létére mellőzött 14 törvényhozót. Ön tehát elvesztette igényét ahhoz, hogy én Önt meglátogassam.

Most már, t. Polgármester ur, végeztem az Ön vádjaival s áttérhetek azokra, melyekre Öntől én kértem feleletet, s melyekről Ön nagy bölcsen hallgat. De mielőtt ezt tenném: férfias önérzetem egész teljességével kérdem:

Vajjon mikor én az Ön 1888. nov. 19-iki levele folytán épen a legnagyobb buzgósággal dolgoztam a város regáléváltása ügyében s mielőtt végezhettem volna, Ön már december 18-án alattomosan engem jegyzőkönyvről megbélyegezni törekedett, nem lett volna-e tölem s hasonló helyzetben bárkitől is nyomoruságos megalázkodás Önnek czentul is válaszolni?

Nem, t. Polgármester ur, Önnel én többé szóba nem állhattam, hanem az ügyet a titkos jegyzőkönyvek zugolyából a napfényre kellett hoznom s a város független polgársága elé terjesztenem.

Ezt megtettem január 12-én. Itéljen most a független polgárság

Miért titkolták előttem a jegyzőkönyvet?

Egyenes kérdést intéztem Önhöz, t. Polgármester ur, hogy minden szabály és tisztesség csuffá tételével nem kézbesítették nekem a közgyűlési határozatot: adja okát: miért nem? Ön oly feleletet ad e kérdésre, melyért minden tisztviselőt fegyelmi uton örökre szolgálatképtelennek kell kijelenteni.

Azt feleli ugyanis, hogy én mentem volna el a városi levéltárba, kutattam volna ki az illető jegyzőkönyvet s tekintettem volna meg.

No, t. Polgármester ur, ilyen felfogásért Ön Ázsiáig utazhat s még ott sem igen találhatja fel párját. Hát honnan szimatolja azt ki bármely ember, hogy valami város vagy vármegye vagy hatóság levéltárában van-e őt érdeklő dolog és micsoda ügyben és melyik évből? Hiszen, ha az Ön nézete helyes volna: akkor az emberek országszerte egyebet sem tehetnének, mint hatóságtól hatósághoz költözködni s a levéltárakat felforgatni.

Es azután nem tudja Ön azt, hogy a kiknek jogsérelmük van: azok föllebbezés-sel is élhetnek? Lehetetlen, hogy azt ne tudná, de ez esetben a jegyzőkönyv eltitkolása egyenesen vétkes visszaélés.

Keressen Ön elődjei idejéből, de keressen saját polgármestersége idejéből is még egy hasonló példát. Nem talál. Csak nálam tett kivételt. Minden határozattal az az első tennivaló, hogy az az érdeklött féllel közöltessék. Ön, t. Polgármester ur, hivatali kötelességének ábéczejét se értené, ha valóban úgy gondolkodnék, a hogy ír.

Mi az igazi kérdés?

Itt már rövid leszek. Itt konokul hallgat Ön, t. Polgármester ur s hozzám intézett levelének épen azt a részét nem közli, a mely egyedül fontos az egész vitás kérdésben. De itt Önt ki kell szólítanom Bodóné szoknyája mellől s nem engedhetem, hogy Ön nevetséges haszontalanságokkal felre terelje az emberek figyelmét.

Az igazi kérdés az:

1. Szenvedett-e kárt a város és mennyit?
2. Ki ennek az oka és okozója?
3. Ennek megakadályozására ki miként teljesítette a város iránt kötelességét?

Mi a város kára?

Biztos számokat nem monthatok, mert ágyban fekvő beteg állapotomban több év előtti iratokat elő nem szedhetek. Fentebbi számaim is csak hozzávetések. De ugy emlékszem, a város kapott 140 ezer forint körüli váltásösszeget, pedig a váltási törvényben megszabott kamatláb mellett kétszer annyit kellett volna legalább kapnia. A veszteség tehát legalább 150 ezer forint, sőt Ön t. Polgármester úr annak idején — úgy rémlik előttem — többre is számította.

E kérdésben elfogadom a helyreigazítást mindaddig, míg Nagy-Körösre ki nem mehetek. Mihelyt kimegyek, hivatalos látogatást teszek Önnél, t. Polgármester úr, hogy a valódi adatokat megszerzzem.

Hadd lássa a polgárság, hogy az Ön vezértisztviselősége idején miként vesztett el egy óriási tőkét.

Ki a kárnak oka és okozója?

Ön csak úgy tudja, mint én, hogy a kárt első sorban egyenesen *Wekerle* pénzügyminiszter úr csinálta.

A törvény ugyanis úgy szól, hogy az állam veszi át a regálét váltás mellett, de a váltás összegét megállapítja:

első sorban az *adófelügyelő*, tehát a vevő fél hivatalnoka;

másod sorban a *közigazgatási bizottság*, melyben a vevő fél hivatalnokai vannak többségben s végül:

harmadsorban a *pénzügyminiszter*, tehát voltaképen a vevő fél maga.

Ennél bolondabb törvényt a középkor óta nem látott az ország. De Ön t. Polgármester úr, jól tudja, hogy én elvbarátimmal együtt mindent elkövettem ennek megakadályozására. *Mert én azt követtem, hogy a váltás összegét, ha egyezés nem jön létre, a kormánytól független bíróság ítélje meg.*

Igaz-e mindez, t. Polgármester úr? Tessék erre felelni, nem pedig Bodóné módjára mást beszélni.

Tisztelt Polgármester úr!

Ön jól tudja, hogy az én és elvbarátim akarata szerint ma legalább 150 ezer forinttal több vagyona volna a városnak. De mi kisebbségben voltunk.

Ön azt is jól tudja, hogy e 150 ezer forintot *Wekerle* miniszter úr konfiskálta el a kormánypárti többség segélyével.

Ön mégis engem akart egy alattomos jegyzőkönyvvel megbélyegezni s e hó 11-én viszont személyesen járt Budapesten *Wekerle* urat a város 150 ezer forintos követjelölttségére rábírní.

Ön nem lehet polgármester. A város főtisztviselőjében kell igazságérzetnek lenni. Maradjon Ön csak pártjának vezére és főkortese. Pedig még ennek, ennek se jó. Mert e nagy kortesfogásba belebukott.

Megmutatja ezt Önnek a közel jövő s a város független polgársága.

Isten Önnel.

Budapest, 1892. január 18.

Eötvös Károly.

Eötvös Károly ur újabb nyílt levele Póka Kálmán urhoz, Nagy-Körösön.

34

Tisztelt Polgármester ur!

Ön tovább nyugtalankodik és tovább korteskedik. Ehhez joga van. De nekem meg ahhoz van jogom, hogy Önt elvégre alaposan megoktassam, hogy az efféle korteskedéstől jövőre végképpen elvegyem a kedvét. Meg kell oktatnom Önt arra, hogy a közgyűről szóló vitában tisztességes vitázó feleknek mire kell vigyázniok, mit nem szabad soha szem elől téveszteniök?

En január 18-iki nyílt levelemben a következő kérdéseket intéztem Önhöz:

1-szor. Igaz-e, hogy Ön 1888. évi november 6-iki hivatalos látogatására nézve előzetesen engem nem értesített, tehát én nem tudhattam, hogy Önhöz mikor lesz szerencsém? **Erre Ön egyenesen nem felelt**

2-szor. Igaz-e, hogy én az Ön levelét 1888. november 20-ika előtt meg nem kaphattam? Igaz-e, hogy pár hétre multhatatlanul szükségem volt, hogy ebben intézkedhessem s erre válaszolhassak? Igaz-e, hogy Ön erre nem várva, se (mint hivatalos kötelessége hozta volna magával) meg nem sürgetve, már december 10-ike körül oly jelentést tett a közgyűlésnek, miszerint én a város regále-váltsági ügyében mulasztást követtem el? — **E kérdésekre Ön sehogy se felelt.**

3-szor. Igaz-e, hogy a város kárt szenvedett? — **Erre Ön most mélyen hallgat.**

4-szer. Kérdeztem, mutassa Ön ki, mennyi kárt szenvedett a város? — **Erre szintén nem felelt, sőt még hozzám intézett levelét is újra elhallgatta, közzé nem tette.**

5-szor. Kérdeztem: ki és mi az oka annak egyenesen és közvetlenül, hogy a város kárt szenvedett? — **Erre Ön egyenesen megint nem felelt egy szót sem.**

6-szor. Kérdeztem, hogy Ön hivatalos kötelességének nyilvánvaló megszegésével miért nem értesített engem hivatalosan az 1888. évi december 18-iki közgyűlési jegyzőkönyvnek engem érdeklő pontjáról? — **Ön erről is mélyen hallgat.**

Lássa, t. Polgármester ur, ha Önnek csakugyan az igazság volna célja s nem korteskedés: Önnek e kérdésekre nem volna szabad hallgatnia, hanem a mit tud, azzal nyíltan elő kellett volna állania!

De Ön az egyenes válasz helyett most megint egy nagyot csavarint a dolgon s arról beszél, mikor lett *Engedy* Lukács osztálytanácsossá, mikor adta Ön be a város részéről a kártalanítási kérvényt s végül arról beszél, hogy én a város kérvényi iratait, melyek csak 1889-ben adattak be, 1888. évi decemberben csakugyan nem láthattam. Sőt a sorok közt azt akarja elhíttetni az olvasóval, hogy 1888. évi decemberben még egyáltalában semmiféle irat se volt a pénzügyminiszteriumban.

S végezetül most már minden többi vádját félig-meddig elejtve, egyenesen azt a súlyos vádat emeli ellenem, hogy én az országházban a törvényjavaslat tárgyalásakor mint törvényhozó mulasztottam el Nagy-Körös különös regále-ügyi viszonyainak érvényesítését.

Ezt a vádat is most hallom először s bár ez nemcsak alaptalan, hanem az Ön személyében roszelelkű vád is, mindamellett erre ki kell terjeszkednem s e vád alaptalan-ságát és roszelelkűségét oly kézzelfoghatólag be kell bizonyítanom, hogy bizonyítékaim előtt még Ön is, t. Polgármester ur, kénytelen legyen meghajolni.

A törvényhozási kérdés

következőleg áll:

A regálékártalanításról az 1888-ik évi XXXVI. törvénycikk szól. Mikor ez még csak javaslat alakjában feküdt a képviselőház előtt: már akkor nyomban mindenkinek szemébe ötlött, hogy e javaslat 7. §-a nem egyforma igazságot állít fel az összes városok között. Mig ugyanis a rendezett tanácsú városok (s ezek közt *Nagy-Kőrös* városa) részére is csak annyi regáléjövédelmet rendel megváltani, a mennyit e városok adó alá bejelentettek: addig a törvényhatósági joggal felruházott (királyi) városok részére mindenféle regáléjövédelmet megváltatni rendel, a mi csak ezen városok évi számadásaiban előfordul. Ez más szóval azt is jelentette, hogy a kormány a törvényhatósági városok számadásait hiteleseknek tartja, a rendezett tanácsú városok számadásait pedig hamisaknak s legalább is megbizhatlanoknak tartja.

Ily oktan intézkedésre méltán feljajdultak a rendezett tanácsú városok s elhatározták, hogy ez ellen illetékes lépést tesznek s e végből Budapesten rendkívüli küldöttjeik által tanácskozássra összegyülekeznek. Össze is gyülekezett 1888-ik évi november 6-án Budapesten a vármegyeház nagytermében 53 rendezett tanácsú város s e gyűlésen *Nagy-Kőrös* városát *Ön*, t. *Póka Kálmán* ur. képviselte. A tanácskozás november 6-án, 7-én és 8-án tartatott s fejeztetett be.

E gyűlésen *Szederkényi Nándor* t. barátom *Eger* városa nevében kijelenté elvileg, hogy a rendezett tanácsú városok is követeljék ugyanazt a jogot, a mi a törvényhatósági városoknak megadatik. *Polónyi Géza* t. barátom pedig *Hajdu-Szoboszló* városa nevében egyenesen határozati javaslatot szerkesztett, mely szerint a városoktól a regalé ne vétessék el, ha pedig elvétetik: minden városra nézve egyenlő módon s egyenlő arányos mértékben váltassék meg.

Ezt elfogadták az összes városok. Elfogadta *Ön* is, t. Polgármester ur, mert ha el nem fogadta volna, felszólalt volna ellene. De nem szólalt fel, pedig mind nov. 6-án, mind 7-én végig jelen volt a tanácskozáson. Ime tehát *Ön* is abban a nézetben volt, melyben én voltam (csak hogy én most is abban vagyok), hogy *Nagy-Kőrös* városát tetemes nagy kártól megmenthettük volna, ha ezen határozatot, melyet ismétlem, *Ön* is helyeselt, a képviselőházban többségre vihettük volna.

De mi történt tovább? Elmondom röviden.

November 17-én kezdtük meg a törvényjavaslat általános tárgyalását s 26-án a részletes vitát. November 28-án került a sor a 7. §-ra, s a rendezett tanácsú városok regaléügyi kívánatára. A mi óhajlásunk s határozati javaslatunk előterjesztésére *Polónyi Géza* t. barátomat biztuk meg azért, mert hiszen az 53 város s köztük *Ön* is az ő javaslatát fogadta el. Nem igaz tehát, a mit *Ön* mond, t. Polgármester ur, hogy *Nagy-Kőrös* városa regaléügyét más nem érthette, csak én. Hiszen, hogy (többet ne említsek) *Polónyi* t. barátom is értette: ezt semmi se bizonyítja jobban, mint az, hogy az ő határozati javaslatában *Ön* is, t. *Póka Kálmán* ur, megnyugodott.

Hosszu vitát, igaz, nem támasztottunk. *Tisza* Kálmán hatalma még akkor nem volt megtörve. Mi sikert akartunk s jó lélekkel úgy gondolkodtunk, hogy az 53 város közül legalább 40 városnak kormánypárti képviselője van, ha tehát mi nagy vitát nem támasztunk, ha megelégszünk *Polónyi* szakszerű előterjesztésével; ha *Tisza* Kálmán nem mondhatja azt, hogy erőszakoljuk a vitát: akkor talán a többség nem lesz siket az igazság szavára.

Hiába való volt minden óvatosságunk. Határozati javaslatunkat egypár mérsékelt ellenzéki képviselőn kívül csupán én és függetlenségi párti barátaim támogattuk szavaztuk meg. Javaslatunk 65 szavazatot kapott s ellene a kormánypárt úgy állt föl, mint az erdő. Leszavaztak bennünket, leszavazták *Önt* is *Póka Kálmán* ur és leszavazták *Nagy-Kőrös* 100 vagy 150 ezer forintját is.

De menjük tovább, t. Polgármester ur! Önnek be kell látnia, hogy az *Ön* kortesvádjaiban nincs egy hajszálnyi igazság sem.

A törvényjavaslat 7. §-ánál tehát elvesztettük igazságunkat. De mindent megnyerhettünk volna még a 11. §-nál, a hol a kormány azt javasolta, hogy a váltáság-

összeget legfőbb bíróként maga a vevő fél, a pénzügyminiszter szabja meg. Ez ellen mi pártkörünkben azt határoztuk, hogy a váltásösszeget *független bíróság* szabja meg, melynek színe előtt a pénzügyminiszter csak oly igazságkereső fél legyen, mint Nagy-Kőrös városa. Ki is hallott valaha oly ostoba és gaz javaslatot, hogy két egyenjogu alkudó fél közt az egyiknek álljon hatalmában a vételárt véglegesen megszabni?

1888. évi december 1-én és 3-án vitattuk a parlamentben e kérdést. Pártunk legmérsékeltőbb szónokait kértük meg a felszólalásra. *Irányi* Dánielt, *Győry* Eleket, *Unger* Alajost stb. Hatalmas beszédet tartott mellettünk még oly férfi is, mint *Horváth* Boldizsár volt igazságügyminiszter. Én nem szólaltam föl, mert *Tisza* Kálmán ur egyéni ellen-szenvét ismerve, jobbnak láttam az ügy sikere érdekében a sajtó terén való működést s azért az „*Egyetértés*“ hasábjain szolgáltam az ügynek meggyőződésem szerinti igazságát. Hiába volt minden. Leszavazott bennünket a többség ebben is s ekként törvénykönyvünket egy szégyenletes törvénnyel szennyezte be. Így történt az, hogy Nagy-Kőrös igazsága s vele a többi városé, itt is elesett.

S Ön jól tudja, t. Polgármester ur, hogy míg én és elvbarátim így működünk: addig *Wekerle* Sándor pénzügyminiszter, akkor még csak pénzügyi államtitkár, épen mi ellenünk és Nagy-Kőrös ellen dolgozott, beszélt és szavazott, hiszen a törvényjavaslat is főleg az ő műve volt!

Igaz-e mindez, t. Polgármester ur? Tessék erre felelni.

Azonban megtörténhetik, hogy Ön megint hallgat erről, vagy ezt is eltagadja, vagy ezt is félrecsavarja.

Nos hát, hogy minden szavam valóság s hogy a törvényhozásban minden ügy történt, a hogy én előadtam: erre nézve száz bizonyítékra hivatkozhatnám. De elégnek tartok egyet.

Vagy vonja vissza Ön, t. Polgármester ur, vádló és gyanúsító szavait s ismerje be nyíltan, hogy én és pártom a törvényhozásban semmit el nem mulasztottunk, sőt mindent legjobb lelkiismeretünk szerint megtettünk hogy Nagy-Kőröst és a többi várost a nagy kártól megmentsük.

Vagy pedig:

Ny. Szabó Ferencz, Ádám László és inárcsi Farkas Elek urat, nagy-kőrösi tekintélyes férfiakat, együttesen kérjük meg, hogy az országgyűlés naplóit vizsgálják át s ezen kívül hallgassák ki Önt, *Irányi, Polonji* és *Csávolszky* urakat s másokat is tetszésük szerint s ekkor ők döntenek el: **hogy a kérdésben nem nekem van-e igazam utolsó betűig s nem ön állít-e valótlan utolsó betűig?**

Azt nem mondhatja Ön, hogy e három tekintélyes férfi is az én pártomon áll. Hiszen *Ádám László* ur semmiesetre sem függetlenségi párti, *Farkas Elek* ur pedig épen ellenjelöltem. *Ny. Szabó Ferencz* urra, mint barátomra pedig azért hivatkozom, mert a regálékérdésben Önnel együtt ő is küldöttség volt a pénzügyminiszternél.

De ha Ön se vissza nem vonja vádjait, se velem nem egyesül ama három férfiut felkérni, nekik a kérdést feltenni s döntő véleményüket kikérni: akkor kimondom nyíltan, hogy **Ön tudva, valótlan állításokkal kortesczélből félrevezeti a nagykőrösi polgárokat.**

S higyeje el Ön, hogy a polgármesteri diszes állás nem erre való!

Vegyük sorba az Ön többi apróbb vádjait.

Azt állítja, hogy én tévedek, mikor Önt a kormánypárt vezérének vagy főkortésének állítom s szentes képpel így szól: „*én nem egyik vagy másik politikai pártnak, hanem az egész város közönségének vagyok polgármestere.*“

Hát hiszen az igaz, hogy így kellene lenni. Hanem ha Ön mégis (mint mindenki állítja) e hó 11-én *Wekerle Sándor* miniszter urnál járt, hogy őt a képviselőjelöltségre bírja, ez talán mégis csak pártos működés volt. Vagy mi volt hát?

Azon se csodálkozzék Ön, t. Polgármester ur, hogy én nem tudom bizonyosan, hogy mi Önnek a politikai meggyőződése? Ezt még talán azok se tudják, a kik állandóan Nagy-Kőrösön laknak. Azt biztosan tudom, hogy 1887-ben a képviselőválasztásnál a II-ik szavazó küldöttség lajstromának 107-ik száma alatt Ön *Farkas Elek* urra szavazott, a ki

mérsékelt ellenzéki párti volt, most január 11-én pedig *Wekerle Sándor* miniszter urat vallotta jelöltjének, a ki pedig *kormánypárti*. Szinte azt kell hinnem, hogy Ön majd e hó 30-án megint *Farkas Elek* urra szavaz, a ki pedig most *nemzeti* párti.

Az ördög tud az Ön pártján eligazodni, de én nem!

Egyáltalán, t. Polgármester ur, az Önök pártja sehogyse követi a szentírást, mely egy akolról és egy pásztorról tanít. Önök, ugy látszik: két akollal és két pásztorral dolgoznak s szavazóikat hol az egyikbe, hol a másikba terelgetik, a hogy Önöknek tetszik. Nem szép ez Önöktől!

Lássa, minő fönséges politikai jellemzilárdság van Önökhöz képest a nagy-körösi *függetlenségi* párt derék férfijaiban!!!

Ön már abból is vádat formál ellenem, hogy én *Egyedy Lukács* barátomat pénzügyminiszteri osztálytanácsosnak nevezem s valami kalendáriumból rám olvassa, hogy 1888-ban nem volt az.

Hát, t. Polgármester ur, nem is mondtam én azt, hogy akkor az volt. Jobban tudom én, mint Ön, hogy akkor az „*Egyetértés*“-nek pénzügyi és közgazdasági főmunkatársa volt, ki épen a regálékérdésekről alapos szép cikkeket írt s ki akkor is jobban tudta, mint maga a pénzügyminiszter, hogy mely osztályban kell keresni a regáléügyi iratokat. Én pedig csak ezt kérdeztem tőle, semmit mást. — Nézze csak meg Ön jól az én első nyílt leveletem s ne hadakozzék oly dolog ellen, a mit én nem mondtam.

Lássa Ön, *Wekerle* ur se volt még akkor pénzügyminiszter, csak pénzügyi államtitkár, de azért igen jól tudta mindenki, hogy napok, legfeljebb hetek múlva ő lesz a miniszter s ő fog a válságkérdésekben intézkedni. Hát ezt miért nem olvasta rám Ön valami kalendáriumból?

Azt is szememre hányja Ön, polgármesteri elmével, hogy hiszen én mindennap találkozom a képviselőházban a pénzügyminiszterrel, tehát miért vártam a vele való beszélgetéssel december közepéig?

A képviselőház tanácskozó teremből és folyosóból áll. A teremben a miniszter ülőszéke és az én ülőszékem nem egymás mellett, hanem szemközt egymástól jó távol áll. A miniszter háta mögé ülni s vele suttogni csak telivér kormánypárti követek kiváltsága. Ez nem az én kenyerem.

De hát a folyosó: kérdezhetné Ön. Nos, a folyosón mindig van egypár üveg friss víz s egypár miniszter. A vízből ihatik mindenki, de a miniszternek minden fülén és keze ujján lóg örökké egy-egy kormánypárti képviselő, a ki kunyorál valamit. Ne higye Ön, hogy ott is oly könnyen hozzá lehet férni egy pénzügyminiszterhez. Lássa, Ön csak polgármester, mégis hajdut állít a hivatalszobája ajtajába (s elég rosszul teszi), hogy a nagykörösi gazdaember szabadon Önhöz be ne nyithasson. Hát még egy miniszternél?

Egyébiránt 1888. decemberben *Tisza Kálmán* volt a pénzügyminiszter s én nem vele, hanem államtitkárjával *Wekerle* urral beszéltem. Sietek megjegyezni ezt, nehogy Ön megint valami régi kalendáriumot keressen ki a padláson!

Ön, t. Polgármester ur, rettentő diadallal hirdeti, hogy miután a város csak 1889. évi ápril 29-én nyújtotta be a budapesti kir. adófelügyelőnél a regáléváltsági kérvényt és iratokat: tehát én ezeket 1888. decemberben nem láthattam.

No lássa, ebben már Önnek szent igaza van!

A különbség az, hogy én nem is állítottam ám, hogy a város kérvényét láttam és kerestem, és hogy *Wekerle* urral ennek tartalmát közöltem. Hanem igen is állítottam azt, hogy én a nagykörösi fölvételi iratokat kerestem és láttam s hogy *Wekerle* urral „az Ön levelében foglalt adatokat“ közöltem.

Lássa, t. Polgármester ur! Ez egészen más dolog ám. Nézze csak meg jól, de ne haragtól elsötétült szemmel, az én nyílt leveletem, rögtön rájön, hogy Ön megint olyat ezáfol, a mit én se nem mondtam, de még csak nem is álmodtam.

E *felvételi* iratok története pedig következő:

A kormány kétszer iratta össze az ország összes regáléit. Először 1871-ben. Ezek iratait 1873-ban tanulmányozás végett boldogult *Kerkápoly* Károly pénzügyminiszter nekem átadta. Ezek nagy részét én 1885 körül az „*Egyetértés*“-ben közzé is tettem.

A második összeírás 1886-ban és 1887-ben történt s az 1882—1886-dik évekre terjedt ki, minthogy ez évek regálé-jövedelme vétetett a megváltás alapjául. A felvételi összeírást az adófelügyelők és adóhivatalok teljesítették s ugyanők csinálták meg az első megváltási javaslatot is egyéneenként, községeenként, városonként.

Ezt akartam látni igenis, mielőtt a miniszterrel beszélhettem. Nem pedig a város kérvényét, melyet Ön, t. Polgármester ur, velem ugyancsak sohase közölt.

Ön, t. Polgármester ur, kigunyolja az én csupán „*szavakban nyilvánuló nagy tehetségemet*“. Kigunyolja ügyvédi tudományomat és csufolódva kérdi, hogy tájékozva vagyok-e én a törvények felől? Végre gunyolódik betegséggemmel is.

A mi *betegségemet* illeti: az majd talán még elmulik. De mihelyt elmulik: első utam lesz Önhöz, hogy azokat a nevezetes számbeli adatokat megszerezze s bővebben is meggyőződjem arról, ki volt akkor a város főügyésze, mikor a város regáléjövedelme adó alól 1882—1886-ban eltitkoltatott, a mi miatt oly óriási érték elveszett? Legyen kegyes csak Ön engem bevárni!

A mi *szellemi tehetségemet* illeti: erről oktalanság volna beszélnem. Kérdezze Ön meg *Wekerle Sándor* és *Parkas Elek* urakat; ők egy kissé jobban ismernek engem, mint Ön. Ok majd megmondják Önnek, hogy akkora tehetséggel, a mekkora szokott lenni az Ön jelöltjeinek, engem is megáldott a gondviselés.

A mi végre *ügyvédi tudományomat* illeti: ezt Ön nyugodtan kicsinyelheti és bátran gunyolhatja. Ezzel nekem rossz kedvet ugyan nem csinál s a mi kis ügyvédi tudományom mégis volna (ha ugyan Ön valamit megenged), az bizony kevesebbé az Ön kicsinylése által nem válik.

Szólnom kell egy szót a kormány „*Nemzet*“ cz. lapjának január 14-iki cikkéről is, melyről első nyílt levelemben megfeledeztem. Nem állítom, hogy Ön írta, de az Ön vádiratai mellé nagyon odaillesik. Ön le akar gyalázní engem, e cikk pedig le akarja gyalázní függetlenségi pártunkat Nagy-Körösön. Czéljuk tehát azonos.

E cikk a nagy-körösi gazdák „*Központi Egyletét*“ „*központi tébolydának*“ nevezi s ekként a nagy-körösi derék, vagyonos, független polgárokat az ország előtt esztelenek, bárgyuk képében akarja feltüntetni.

Nézetem szerint az istenkáromlás se undokabb bűn, mintha azokat gyalázzák, a kik a haza függetlenségének s nemzetünk szabadságának becsületes, őszinte bajnokai. S ha a nagy-körösi független polgárok tébolydába valók: hol lehetne akkor találni hazánk jogainak hű őreit? Megvárom Öntől, t. Polgármester ur, hogy e hitvány tirkát Ön ép oly undorral ítéli el, miként én.

Azt is mondja ez a cikk: „*Ha 25 nadrágos embernél többet tud valaki fölemlíteni, kik a függetlenségi pártnak hívei: megadjuk magunkat, mi stb. a kormánypárton 150-et is fölemlíthetünk stb.*“

E szavakban a nagy-körösi független polgárság parasztpártnak gunyoltatik. E párt majd meg fog felelni magáért ezuttal is. Annyi bizonyos, hogy e párt nem ugrál, nem is hagyja magát tereltetni egyik pártból a másikba, a hogy jelöltje parancsolja. Hanem megmarad meggyőződése mellett rendithetlenül.

Azután Ön, t. Polgármester ur, jól tudja, hogy azzal a 150 „nadrág“-gal hiába való dolog kérkedni. Hazafiak tartják fenn ez országot, nem „nadrágok“. „Nadrág“-ot szekérszámra lehet rendelni a szabómestereknél s ha ebből állana a virtus, szép hazánkat a közös-ügyes pártok nagyon könnyen bekebelezhetnék Ausztriába. Izetlen és ostoba dolog osztálykülönbség szerint becsülni az embereket.

Még egy utolsó szót Önhöz, t. Polgármester ur!

Ön megtagadta már tőlem a szellemi tehetséget.

Megtagadta a város iránt való hűséget.

Megtagadta, kigunyolta ügyvédi tudományomat. Megtagadta tőlem még a törvények ismeretét is.

Lássa pedig, Önnek mind nem ez az igazi kifogása ellenem. *Hanem az, hogy én függetlenségi 48-as érzelmű és meggyőződésű férfi vagyok a szó teljes értelmében.*

De már ezen nem segíthetek. Én az maradok, a mi vagyok s a mit választóimnak 1887-ben fogadtam, attól én el nem térhettem. Még aban sem, hogy a hozzám folyamodóknak ügyében segítek. A kinek ügyén segíteni lehetett, én jó lélekkel megkísértettem. S bizony nem kevés esetben s nem munka és áldozat nélkül. Ha Ön érdeklődne az igazság iránt, de sok esetet tudnék én Ön előtt bizalmasan igazolni!

Én hát arra kérem Önt: ott támadjon meg engem, a hol én igazán megálltam a honfőkötelességet. Azt vitassa meg Ön: hű voltam-e programomhoz, meggyőződésemmel s minden magyar ember egyetlen szent kötelességéhez, mely a haza igaz jogainak és függetlenségének s magyar nemzetünk becsületének és méltóságának megőrzésében áll?

Ön azzal végzi nyílt levelét, hogy se nem kér, se nem vár tőlem választ.

Én azzal végzem: *de én várok Öntől!* Még személyesen is várok s azért mielőbb oda megyek Ön közelébe Nagy-Kőrösre.

Isten Önnel addig is!

Budapest, 1892. január 23.

Eötvös Károly.

BAJÓ GYULA felhívása a független 48-as választókhoz, a szalontai kerület párt értekezletén 1884. Ápril 20-án.

TISZTELT POLGÁR TÁRSAI!

Ismét lejárt három év, az idő örök forgásu kerekén; Ismét össze hozott minket is, a hazánk nemzetünk, s így saját magunk iránti kötelesség érzete, hogy használjukfel nemzetünk életéből a multat tükörnek, és a mult eseményeiből merítsünk tanulságot, és vegyünk irányt, nemzetünk élete vezér fonalához a jövőbe; és a szerint intézzük tetteinket a törvényes korlátok közt, amint azt egy hazáját tisztán szerető, és értelmes népnek, hazája és nemzete lételéérti szent kötelessége parancsolja.

Vessünk tehát egy pillantást ama tükörbe melyet multnak neveznek, s tartsunk egy rövid szemlélt a nemzetünk életéből legközelebb elmúlt negyedfél év tized viszontagságai felett, hogy helyzetünket és köteles, ségünket annál inkább megismerjük.

Talán szükségtelen mondanom is, mert mindenki tudja, hogy az 1848-ki pozsonyi országgyűlés határozatait, a fejedelem V. Ferdinánd király, és a királyi család több tagjai jóvá hagyták, alá írták, s így megszentestették. Ez a szentesített törvény pedig azt foglalja magába, hogy **Magyarországnak és népének, független és felelős kormánya legyen az az független minden idegen beavatkozástól, és felelős csak a nemzetnek, illetőleg a nemzet által választott országos képviselő gyűlésnek.** E törvények szerint tehát, a nemzet hazám népe, saját ura volt maga magának, anélkül, hogy had, pénz, és külügyeivel, vagy is vére és vagyonával, idegen is rendelkezett volna.

De azt is tudják önök uraim, hogy Magyarország népének e, törvényesen és jogosan megilletett függetlenségét, szabadságát, megirigyelték Bécsben és a Magyarország zsiros falatjától elesett osztrák ármány, a nemzett szentesített törvényei erőszakos elrablására, fél Európa idegen labancz hadát zuditotta reánk, és akkor keletkezett az az ösmert magyar világ, az az elszánt önvédelmi harc, melyet az egész világ csodálkozva bámult, és a melynek végeredményénél, nem a labancz hadak záz ezrei, hanem magyar honfiak árulása csavarta ki, a hős honvéd aczél markából a győzelmi lobogót.

Ami az után történt, szinte tudjuk: az akkor is oly gyáva osztrák, a maga magát kivégzett magyar nemzet testét az orosz kezéből birtokába véve, annak vonagló tagjait golyókkal lyuggatta át, és hóhér zsinegekkel kötöztette, hogy a rettegett ellenség valahogy halottaiból fel ne támadjon.

Elég ennyi emlék a sötét időkből, menjünk közelebb más térre.

1859 és 1866-ba derekasan verték az osztrák seregeket, Magenta, Szolferinó, és Königrétnél, és az osztrák ármánia magyar ezredei, zászlóaljai, és századaiba, olyan különös gondolat támadt, hogy örültek mikor verték az osztrák seregeket, pedig saját magyar bajtársaink holttesteink kellett át lépkednünk. A sok csata veszteség után Bécsben is észre vették ezt: — de meg arról is meggyőződtek 16 év alatt, hogy azt a halottaiból ébredezni kezdő magyar nemzetet, mégsem tanácsos mindég ostrom állapotban tartani, mert ha egy rossz napon, bilincseit széttöri, késő lesz a simogatás.

A másik fő oka meg az volt, hogy Ausztria pénz kölcsönző hitele kimerült, a bankok azt monták, hogy Magyar ország most ugyan megvan löve, de azért ha ő, t. i. a meglőtt magyar nemzet, bele nem egyezik, nem lehet többet kölcsönzni a bőrere.

Ilyen állapotok kényszerítették Ausztriát, hogy a bár lenyomott, de erejét és reményét el nem vesztett, és csak az alkalomra váró magyar nemzetet keresse, fel, és vele minden áron kibéküljön.

És Ausztriának e lépését a magyar nemzetnél, képzeletén felüli siker követte. Olyan szerencsés volt, hogy volt akkor hazánkban, egy a nemzet előtt köztiszteltben álló öreg ur, kire a a nemzet egyrésze de különösen a multakra mindjárt fityolt hányó párt, örömmel halgatott; ez az öreg ur Deák Ferencz a haza szörnyű bölcse volt: ez az öreg ur, amint a nemzeti párt vezére gróf Teleky László rejtélyesen meghalt, a nemzet figyelmét, és reményét is, nem csekély részben magához vonta.

Ezt az urat keresték meg Becsből, hogy a magyar nemzetet Beccsel békitse ki, és hozza össze. Ez az öreg ur, és társai Bécs kívánatát teljesítették is, mert ez az öreg ur és társai teremtették meg, a jó könnyen hívő magyar népnek a 67 és kiegyezési törvényeket, azokat a törvényeket és rendszert, melyek ha meg soká fen állanak, nemzetünket meg fogják semmisíteni.

De vessünk egy tekintetet, és értsük meg közelebről azokat a 67-be készült törvényeket, hogy mi van hát azokban hogy azoknak fennállása hazánkat végpusztulással fenyegetik becses engedelmeinkből a lehető legrövidebben elmondom.

A 67-ki törvények szerint Magyar ország népe nem független ura magamagának, annyira nem, hogy minden leglényegesebb, életbe vágóbb dolgait, milyenek a had ügy, pénz ügy, külügyek feletti rendelkezés, Bécsben végzik el, és így ezért kell hazám fiamnak, idegen parancs szóra, idegen zászlók alatt, idegen érdekekért, de saját költségünkön. Bécs kedvéért ha kívánja ma is elvérzeni; van ugyan az említett 67-es törvényekben Magyar országra vonatkozó valami ókusok pókusok forma sallang, melyet itt hazánkban a könnyen hívők, és az egy ügyetek, mint alkotmányként dicsérnek, ez az, hogy az osztrák birodalom (melynek Magyar ország csak ki egészítő részétül van degredálva és tekintve) s így Magyar ország sorsa felett is, egy közös törvény hozási tényező (delegatio határoz; ebbe a gyűlésbe Magyar ország is küld ugyan követeket, akik ott szólhatnak, ha neki tetszik és na mernek, hazájok érdekében, képviselhetik Magyar országot, segíthetnek ott megszavazni a terheket; de hogy ott a magyar nemzet érdeke valaha figyelembe vétessék vagy, hogy ott döntő befolyást gyakoroljon, és ilyen formán hazánkban a legcsekélyebb részben is segíthessen, olyan nincs, az teljes lehetetlen, sőt annak ahivése is, hogy többet ne mondjak, merő döresség: több százados történelmünk ellenkezőt bizonyít.

Ebből tehát érthetik polgártársaim, hogy az a mi kürtölgetett alkotmányunk, kevéssel több az üres hegedű szónál, vagy annál a csörgős sapkánál, melyet az ügyefogyottak fejére huznak, hogy örüljön neki.

De ha én, vagy bár mely tisztán gondolkozó ember soha egy szóval nem fejtegetné is, a 67-es törvények, és az abból kifolyó rendszer pusztító hatását, azt akkor is egész nagyságába éreztük és látjuk mindennap, mert nem hiszem hogy volna ember az egész nazában, aki be ne ismerné, hogy ez alkotmányos alarcu törvények rendszer, és kormányok alatt, nem hogy kevesbedett volna a nép óriási terhe egy krajczárral, hanem fel lett emelve még egvszer annyival: de még ebbe is bele nyugodnánk, ha látnánk, hogy azt az óriási állam adósságot, melyet Ausztria az ötvenes években 67-ig, a mi hirünk tudtunk, s így beleegyezésünk nélkül, de a mi bőrünkre csinált, s a jó 67-es magyarokkal elvállaltatott, — törlesztené abból az évenként be erőszakolt sok milliókból, de hiába préseli ki minden jövedelmünket annyira, hogy saját földünket minden 10—15 évbe örök áron vesszük meg, az államtól, az államadósság nem hogy fogyna egy krajczárral, hanem szaporodik milliókkal.

És ezen óriási terhek lefizetésére, vagy helyzetünk jobbulására a 67-es törvény és rendszer miatt még reményünk sem lehet soha, mert nem csak hazánk uszik mint ország nyakig adósságban, hanem a városok, községek 80 százaléka is, vagy is minden százból nyolezvan, mint testület adóssággal van terhelve: az adózó nép kilenczven százaléka, melynek vállát nyomja az ország és község adóssága is, hasonlókép a gomba módra termett, és a nép elszegényedése által meggazdagodott takarékpénztárak és bankoknál van bekebelezve ugy annyira, hogy évenként 16—20.000 közbirtokos vagyona van biróilag elárverezve, és pusztul hazánk birtokos osztálya évenként 20—25 millió forinttal. Ezen pusztulásra nézve azzal vigasztal bennünket Tisza Kálmán ur, hogy az nem baj, mert a birtok csak gazdát eserél; igaz hogy gazdát eserél, de Tisza ur nem látja a saját szemétől, vagy látni nem akarja, hogy annak az elárverezett birtoknak nagy részét, nem a magyar gazda közönség veszi meg újra, hanem az élelmes zsidó faj, és a Csaszku vidékéről bevándorlott morvák, eschek; már pedig azt minden józan észszel bíró ember tudja, hogy a föld azé az ország.

Én tehát tisztelt polgártársaim, bármint szeretném is, nem látok egyéb különbséget az 50-es évekbeli Bach korszak, és a mostani alkotmány osnak mondott állapotok közt, mint azt, hogy 49-től 67-ig, a Bachok és Smerlingek, egy fekete sárga késsel magok nyúzták Magyar országot Bees részére, most pedig ugyan azt a kést nemzeti szívre festve, ajándékba nekik adták, hogy mink balgák a szép színt kének örülve, magunk nyuzzunk magunkat szívre Bees részére, így legalább sem mink, sem a világ nem mondhatja, hogy bennünket a német sógor nyuz.

De az általam többször említett 67-es törvény és annak átkos rendszere, nem csak vagyonunkat fenyegeti teljes elpusztulással, hanem az általános elszegényedés következtébe, hazánkban a közerkölesiség is meg van metelyezve annyira, hogy nemzetünknel, ha a társadalom bármely osztályát nézzük, azt látjuk, hogy a közerkölesiség halálos betegségben szenved, és rothadásnak indult az egész nemzet test, a nemzetből a nemes önértet, melyet a beestületesség tudata szül, a nemzeti büszkeség, mely a tiszta honszereléből ered, kihalófélbe van, s helyébe a rút kapzsi önzés, képmutatás, üres hiúság, és egy nemzetet megsemmisíteni képes többrendbeli halálos nyavalyák foglalnak el nagyobb tért. A tiszviselők és a bírák (tisztelet a kivételeknek) a minisztertől a falusi jegyzőig, az ország birótól a falusi kis biróig, kortesekké, s a hatalom vak eszközevé váltak. És ha kérdjük tőlük bizalmas négy szemközt, hogy csakugyan elvők az, amiért oly erősen küzdenek a nép akarata ellen? keserű mosolyval azt válaszolják hogy ők csak olyan 48-asok belől mint mink, de muszáj nekik az ellenkezőt tenni, különben ki esapják, és éhen halóvá lesznek családostól.

És most azt kérdem önöktől polgár társaim, hogy az olyan parlamenti többség, kormány és közegei iránt, melynek a részre hajlatlan tisztaság mint a képenek kellene lennie, de amelynek szabad gondolkozása nincs, mely e szerint rettegett hivatalnok ugyan de nem honpolgár, mely Bees fejével gondolkozik, és hazáját nemzetet, hivatásán alóli vak engedelmességből, mindentéle eszközökkel mindig melyebb melyebb hínárba vonsozja, lehet-e a nemzete csak egy óráig is bizalommal, hiszen a vak nem látja és holt nem érzi, hogy jobb sorsot érdemlő nemzetünk, saját parlamenti többsége és kormánya által van tönkre juttatva, mert Bees kedvéért annyi adósságot szedtek fel szegény fejére, hogy még az ezután születendő nemzedéket is nyakig nyomja az adósság, mint a velünk született erendő bűn.

És ezek miatt oda jutott hazánk népe, hogy az annyi drága honi vérrrel egy ezredéven át fenntartott, és a természet által különben oly dusan megáldott Kanaán magyar hazából, vándor bottal kezébe kénytelen egy más világ részbe, a messze Amerikában magának jobb hazát keresni hogy megélhessen, ahol legalább munkáját megtízetik, és a munkást is embernek tartják.

Lehetünk-e szeretettel, bizalommal az olyan parlamenti többséghez, mely a 48—49-beli honvédeket, testvéreinket, apáinkat, a haza e hü fiait, a nemzet adott szava ellenére koldulni engedte, s azoktól még az erkölesi elismerést is metagadta, mely törvényt készített, hogy hazánk leghübb legnagyobb fiat Kossuth Lajost számúzze: én azt hiszem hogy az önök érzelmeit az önök szíve sugallatát mondom ha azt mondom, hogy nekünk más fajta országgyűlési többség, és más fajta kormány kell.

Ne gondolja azt önök közül uraim senki, hogy talán a 48-as párt, bármely kormánnyal ellen nézetbe lesz, és azt csak azért mert kormány megbuktatni és háborut csinálni törekszik, mint azt némelyek híresztelik; korántsem, nagyon jól tudja azt a leggyengébb 48-as ember is, hogy kormány, védelem, és kiadás nélkül, egy ház nép sem állhat fenn, amiyival kevésbbé egy ország; szeretni tisztelni fogja a 48-as párt a nép a kormányt, és mindenét áldozni fogja érte, de csak azért a kormányért, mely mindenek előtt nemzetét szereti legjobban, és minden erejéből annak a boldogságán munkálkodik; de egy olyan kormányt mely előtt Ausztria, Bees érdeke az első, és a temérdek tehetetlen idegen érdekekért, mindenféle ki gondolható adóezimen vérig zsarolja, koldus botra juttatja nemzetét mely eladja potma áron még a nemzet közvagyonát is hogy azzal is pótolja az idegen kivanatra, de hazánkra nézve sárba hányt temérdek milliókat, mely nemzetét ezifra fogásaival ámitgatja, mely nemzetével szembe megátalkodott makaességgel védi állását, míg Beeszel szembe a meghunyászkodott akázatos szolga szerepét viszi, mely kormánya közegeit rettentő fegyelem alatt vak eszköznek használja, hogy ezek által a nemzet tiszta gondolkozását, és az abból kifolyó közvéleményt, mindenféle hatalmába álló eszközökkel megmetelyezze, elfojtsa, megölje, akikkel üldözött azokat, akik hazájokat önzetlenül tisztán szeretik, akik politikai hitöket, a pusztulásnak indult haza érdekében, ki merik mondani, akik az ő kaczer politikájokat nem vallják magukénak; az olyan parlamenti többséget, az olyan kormányt a 48-as párt nem csak nem fogja pártolni soha, hanem hatalmas szavával le dobja, megsemmisíti mint olyat, melynek létele a nemzet lételét veszélyezteti.

Oda jutott nemzetünk, hogy nincs tovább semmi veszteni való időnk, ha csak önmagunk, gyermekeink, és nemzetünk ellen, gyáva kétségbeesésűnkben, öngyilkosságot nem akarunk elkövetni, hanem mint az oltári szentséghez, vagy az urasztalához, ugy most, mikor az idő alkalom eljött, tiszta lélekkel járuljon a polgár és adjon kifejezést a nép, a nemzet saját akaratának. Vagy talán érhetőbben fejezem ki magamat ha azt mondom, hogy keljen fel a nép, keljen fel a választó polgárok tömege most a törvények korlátai közt, és szavazata óriási erejével, és értelmességével, semmisítse meg az osztrákkal kötött 67-diki átkos kiegyezést, mely szülő anyja minden nyomoruságunknak; semmisítse meg azt a mesterkélt utakon, de nem a nemzet egyenes akaratából lett országgyűlési többséget mely amaz átkos rendszert pártolja, és fenn tartani kívánja; mutassa meg a nép, hogy nem a szolgaságra, hanem a szabadságra érdemes, hogy még élni akar; mutassa meg most mikor itt az idő, hogy a nép szava Isten szava, mely előtt minden más személyes érdekeknek meg kell semmisülni.

Nincs szükség munkához öldöklő szuronyokra, nincs kifent aczélra, de igen is van a nép, a választó polgárok önzetlen tiszta lelkére, és őseitől öröklött (ha öröklött) hazafiságára; gondolja meg minden választó polgár azt is, hogy nem csak az ő maga és családja jövője van lelkéhez és szavazatához kötve hanem azon

száz ezrek, millió polgártársak sorsa is akiknek a törvény ugyan nem engedi meg, hogy a szavazataikkal részt vehessenek sorsuk intézésében, de azért a terhek viselését, és a vér áldozatot, aránylag még nagyobb mértékben teljesítik mint a nagy vagyonosok.

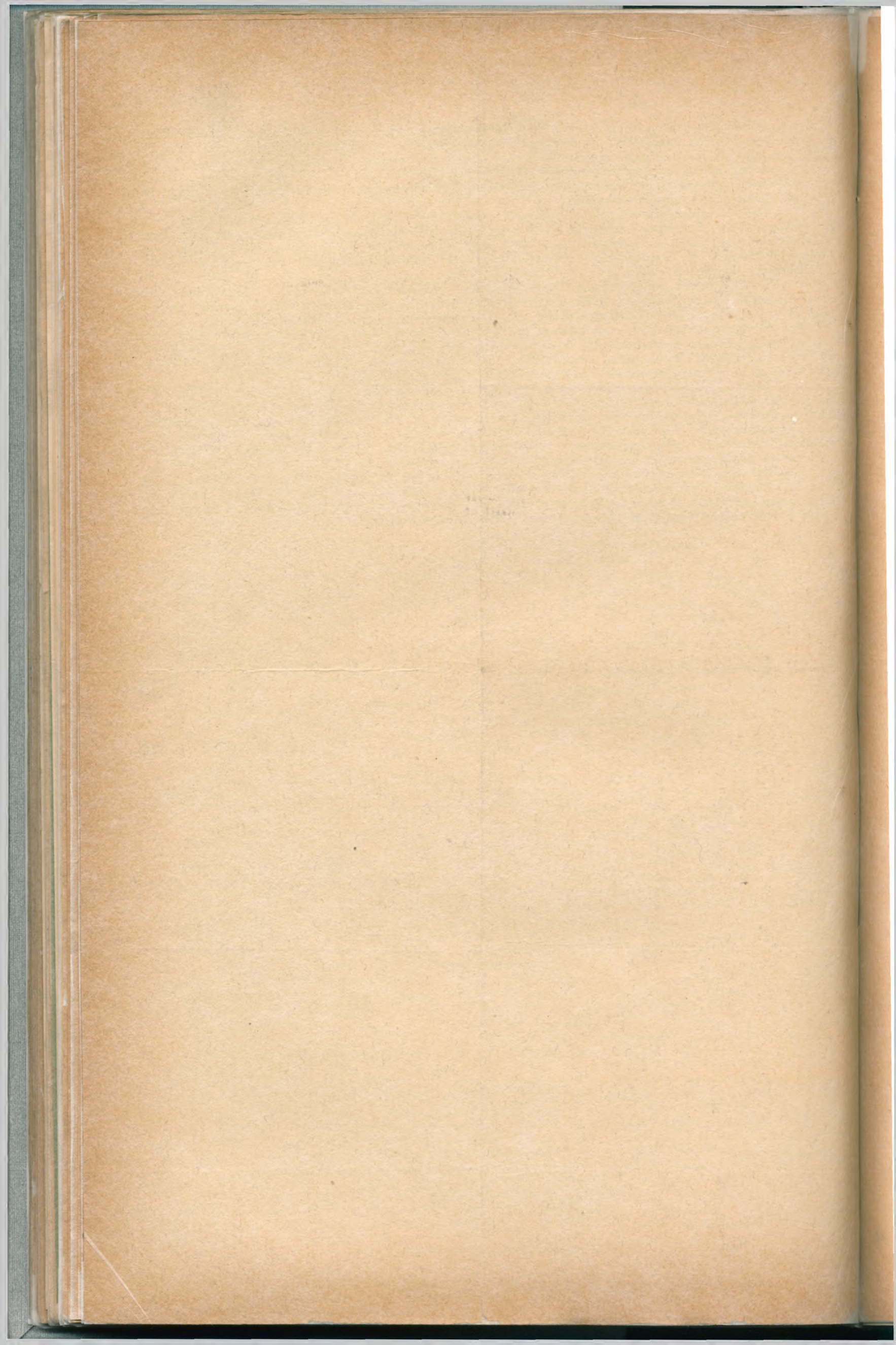
Lehet hallani imitt amott a haza polgárai némely részétől azt is, biz én, ugy mond, nem teszek egy lépést sem, ugy is hasztalan, de meg egy fecske nem is csinál nyarat, holtig megkinlódom valahogy, az után aki hátul marad tegye be az ajtót.

Önöktől kérdem tisztelt polgártársak, uraim, hogy lehet-e az ilyen gondolatnál, még ha az csak gondolat maradna is, borzasztóbb, kétségbe ejtőbb; egy egyes családra is, annyival inkább egy nemzetre, nem csalhatatlan bizonyítvány-e az ilyen nyilatkozat arról, hogy a nemzet nem éppen csekély része, hazája jobb jövője felől kétségbeesve, bizalmát végkép elveszítette, s most mint a halálra ítélt rab, elszibbadt testtel, lélekkel várja a kivégzés óráját.

De én erre azt mondom uraim, hogy hazám népe az idegen kedvéért, sem nem fog kivándorolni, sem a nyomorba elveszni, ha egy a földön csuszó féregnek kedves az élet, és életét s azt a lyukat melyet magának a földbe váj, védelmezi minden módon utolsó moczanásáig; hát az ember, csak hazám népe, s nemzetem a magyar nemzet lenne-e utolsóbb még a féregnél is, hogy más kedvéért, még csak szavát sem hallatva, önként, gyávan meghaljon? Azt tenni nem fogja soha, azt tennie nem szabad, ha nekünk apáink egy ezred év óta annyi vér áldozattal megtartották e hazát, hogy mireánk unokáikra örökségképpen hagyják, nekünk is szent kötelességünk azt fiainknak épen és függetlenül megtartani.

Minket polgártársaim lassan lassan észrevétlenül, a természet örök rende szerint, elköltöztetnek oda, ahol nem fáj semmi, a hol a nemes honfi érző szive nem dobog; de itt meradnak fiaink, unokáink, a nemzet melyekbe mi élni fogunk mint mibennünk apáink, akkor is, mikor esontjaink már rég elporhadtak, és nem jajdulnánk-e fel még sirunkban is, ha a halott érezni tudna, hogy azokat, akiket oly forrón szeretünk, akikért éltünk, saját véreinket egy megölt hazába, melyet mink öltünk meg idegenek lábjátékának a nyomor és kétségbeesés közt hagytuk hátra.

Ezt tisztelt polgártársaim nem fogjuk tenni soha. hanem az önzetlen honszerelem tüzetől lelkesülve, és a hazánk iránti szent kötelesség érzetétől áthatva, mondjuk azt Isten és hazánk színe előtt, **hogy nem hagyjuk el nemzetünk egyedüli boldogsága és létele alap követ, a független 48-as elvek teljes megvalósítását. Isten minket ugy segítjen!**

Bajó Gyula beszéde a nagy-szalontai Kossuth-ünnepély alkalmával.

36

Tisztelt polgártársak! Uraim!

Engedjenek meg nekem azon gyengeségemért, ha én e szent kép nézésébe merülve, gondolataimmal végig futom hazám, nemzetem közel-múltját és jelenét; hiszen nem tudok parancsolni szívem, lelkem érzelmének, hogy az átélt idők egyes mozzanatainál, melyek e képhez oly szorosán vannak fűződve, vagy ne dagadjon keblem a magasztos nemzeti örömtől, melyet akkor Európa szabadságra törekvő népe részvételtjes figyelemmel kísért, vagy ne szoruljon össze szívem a fájdalom teljes emlékekre, melyek annyi könyvet facsartak ki nemzetem szívéből, hogy abból tenger lehetne.

Nem szándékom most az akkor történeteket elmondani, az a történet lapjain úgy is híven fel van írva, avval csak az alig hegyedésnek indult mély sebet tépném fel, melyet pedig a mostani jelszó szerint fátyolozni kell.

En is azt mondom fátyolozni, takargatni kell, még pedig vastagon, hogy az önvédelmi nemes harc ártatlan áldozatai piros vére, és egy akkor megölt nemzet irtózatoss képe ki ne lásson alá.

Nem is beszélek most önökhöz többet tisztelt polgártársak, csak e sokat mondó néma képhez.

Kedves képmása a valódinak, Kossuth Lajos; úgy nézünk reád, mint a törpe gyermek az óriásra, mint a szomjas állat a vízre, mint az ágya fenekéhez szegzett beteg a vigasztaló orvosra, a te nagyságodhoz képest az egész nemzet parányi. Szomjasak, betegek vagyunk mink, a te magyar néped, mert elhagytuk a te ösvényedet, melyen haladva az éltető forráshoz jutunk, s annak üdítő vizét használva meggyógyulunk, hogy örökké éljünk.

Eltévedtünk, mert közzénk jöttek a rossz szellemek, a furiák, a poklok kísértetei testvérek alakjába, ígértek mennyet földet, mindennek tulajdát, mint egykor Éva anyánknak; és hogy annál jobban elhiggyük ámitásaikat, a te nagy nevedet és a 48 szent igéjét használták mentségül, tudván azt, hogy bennünket csak így ejthetnek meg.

És mink e bűvös nyomás alatt elveszténk eszünket, lelkünk rugékonyságát, mint a szél-ütött, láttunk, hallottunk, de elzsibbasztott tagjainkat nem mozdíthattuk, hogy a rajtunk élődő férgeket magunkról leseperjük, láttuk, hogy akik a te nagy nevedet beszennyezni igyekeztek, akik tégedet szívéből ki akartak irtani, akiknek elvök soha nem volt, akiknek ott a haza, hol a haszon, akik ezer bűnben fetrengenek, akiket nem kellene eltűnni a földnek. Azoknak jutalmok pénz, czim, rang kitüntetés; némán kellett nézniük, hogy egy kormány, mely magát magyarnak vallja, hogy veszi el Becs kedvéért adó czimen az éhező család utolsó falatját, hogy viszik ki a házból az utolsó butordarabot, azon házból melynek félvége úgy is a bankok, takarékpénztárak és uzsorások ládjába nyulik.

És most látva a borzasztó valót, némán rebegi nyelvünk azt az imát, hogy uram, ne vigy minket többet ily kísértetbe, de szabadíts meg e gonoszoktól.

És most bádgyadt szemünkkel keressük a napot, a mi napunkat, a te képedet, hogy akarattunk ellen elkövetett hibáinkért tőled engedelmet és irántunk való további szeretetedet kérjük, elismerjük, hogy bűnösök vagyunk, vétkeztünk, hazánk ellen és te ellened, mert elhagytuk a te utadat, hamis isteneknek szolgáltunk, képmutató farizeusokra hallgattunk, bálványt imádtunk, de ezen elkövetett bűneinkért megis bünhődöttünk, mint Izrael népe Arábiában, mert mink is ma-holnap negyven évig bujdosunk saját hazánkba az elszegényedés járma alatt.

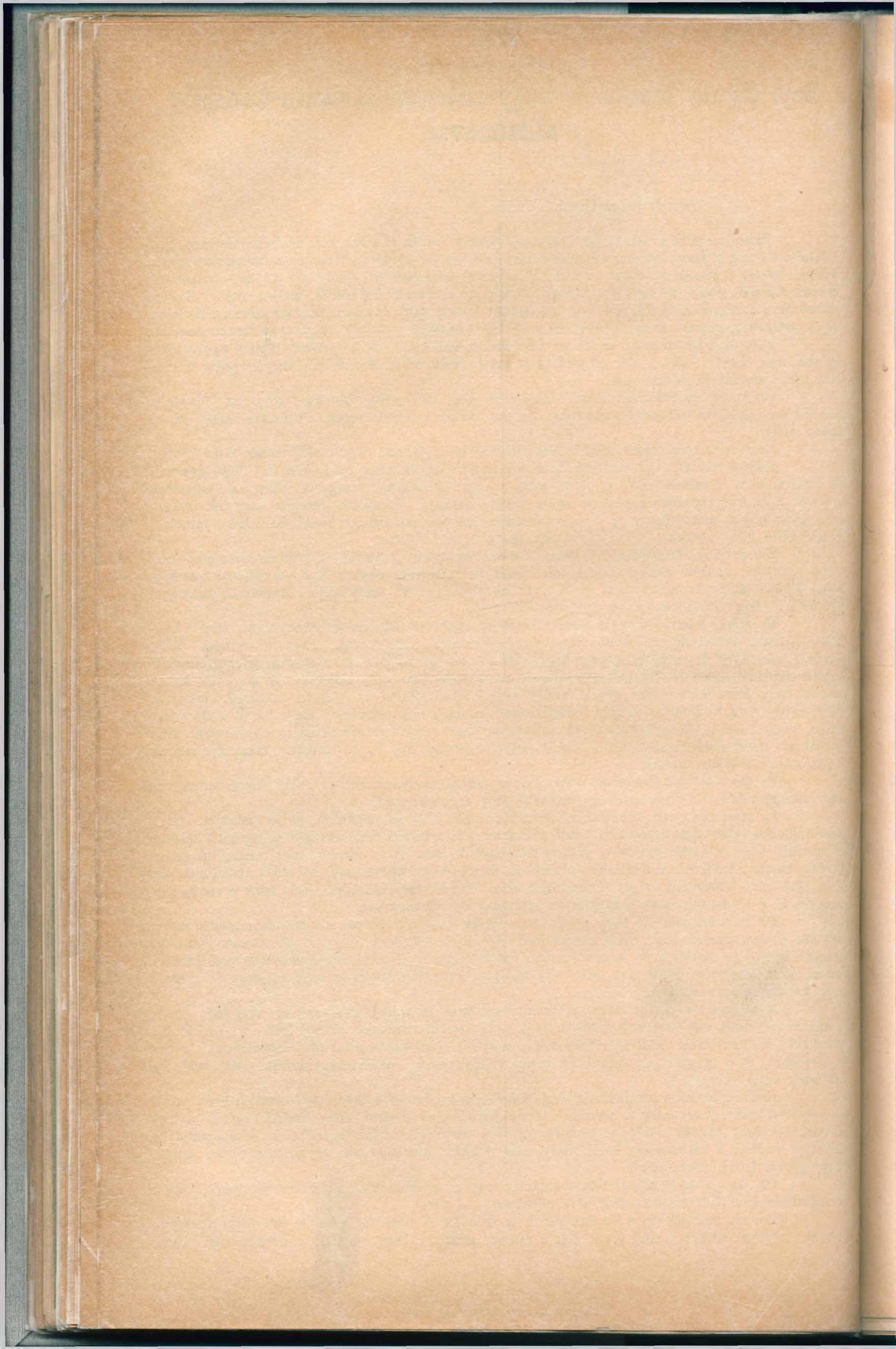
De te azért mint jó atya rossz fiait, mindig szerettél, és szeretsz bennünket, tudod, hogy szívünk el nem romlott, csak félrevezettettünk, fájt atyai lelkednek, hogy a jobb sorsot érdemlő magyar nép, a te néped, mely a vén Európa egyik független és első rendű nemzete közé tartozhatna, hogy lesz saját gyávasága miatt egy magánül gyengébb idegennek vak eszköze, és a nyomor, kétségbeesés martaléka.

A te szelid arcodat látva, érezzük, hogy csak te nállad van az az orvosság, mely bennünket e csuda bűvészet alól feloldoz, csak a te általid hirdetett szent igék, a szabadság, egyenlőség és testvériség örök törvényei azok, melynek igaz hívese által újra felmelegszik a vér a szívekben, és a magyar nép karjai ősi erejét visszakapván, pozdorjaként szórja szét ismét a bűvészek csaló seregét.

Kedves képmása a valódinak, megláthatod-e még nemzedet valaha, hogy boruljon le és ruhád szegélyét csókolja, vagy csak a borzasztó lesújtó hírt fogjuk hallani, hogy hazánk egéről a legfényesebb csillag lehullott, hogy a mulandóság örök törvénye szerint tehozzád is bekopogtatott a hivatlan vendég, a kérlelhetlen halál, mely minden anya gyermekének egyformán fülébe sugja, hogy porból lettél, porrá leszel.

Oh, ha az egek urával alkudhatnánk, hogy a mi életünkből a tiedhez pótoljunk, akkor ezredéveken keresztül megmaradnál a te népednek.

De mit beszélek én a te halálodról, te nem fogsz meghalni soha, te élni fogsz a magyar nemzet szívében örökre, neked élned kell e nemzet szívében, hogy az által e nemzet soká éljen.

1891.

A nagy-szöllősi választókerület választó polgáraihoz.

Tisztelt uraim!

A jelen országgyűlés berekesztésével megszűnt, a három évvel ez előtt önök szivességéből reám ruházott képviselői mandatumom;

Óhajtottam volna önök előtt személyesen megjelenni, hogy visszaszolgáltatta megbízatásomat, mondjak a multra vonatkozva köszönetet.

Melegen ohajtottam volna ezt tehetni, de magán ügyeim miatt, melyek itthonról távolléteket igényeltek, kifogytam az időből, és így nem marad egyéb hátra, minthogy ez utat választva, e sorokban forduljak önökhöz.

E sorok általam nem mint beszámolás a multról, sem mint program a jövőre irattak, — hanem egyszerűen rövid kifejezései akarnak lenni melegen érzett köszönetemnek, bennem helyezett szives bizalmukért.

Mily eredményeket mutathat fel a most berekesztett országgyűlés, mily műveket létesített, — az önök előtt eléggé ismeretes; — nem látok tehát okot reá, hogy én ezeket ismételve önöknek elő recitáljam annál inkább, mert az én működésem sokkal szerényebb körben mozgott, sem hogy én bizonyos iránybani saját iniciatíváimról, saját önálló műveimről beszélhetnék.

Az én tulajdonképeni beszámolásom önökkel szemben igen rövid, és egyszerű:

Mellétekintetek nélkül mindig, minden kérdésben, legjobb meggyőződésemet követtem, — igyekeztem e megye, s e kerület érdekeit tehetőségem szerint előmozdítani, és ezt önérzettel mondhatom: e kerületnek, önöknek uraim nincs okuk szégyenleni, hogy én voltam képviselőjük.

Becsülve, szeplőtlenül adom tehát önöknek vissza a megbízást, melylyel engem megtiszteltek, méltóztassanak azzal már most belátásuk, tetszésük szerint rendelkezni.

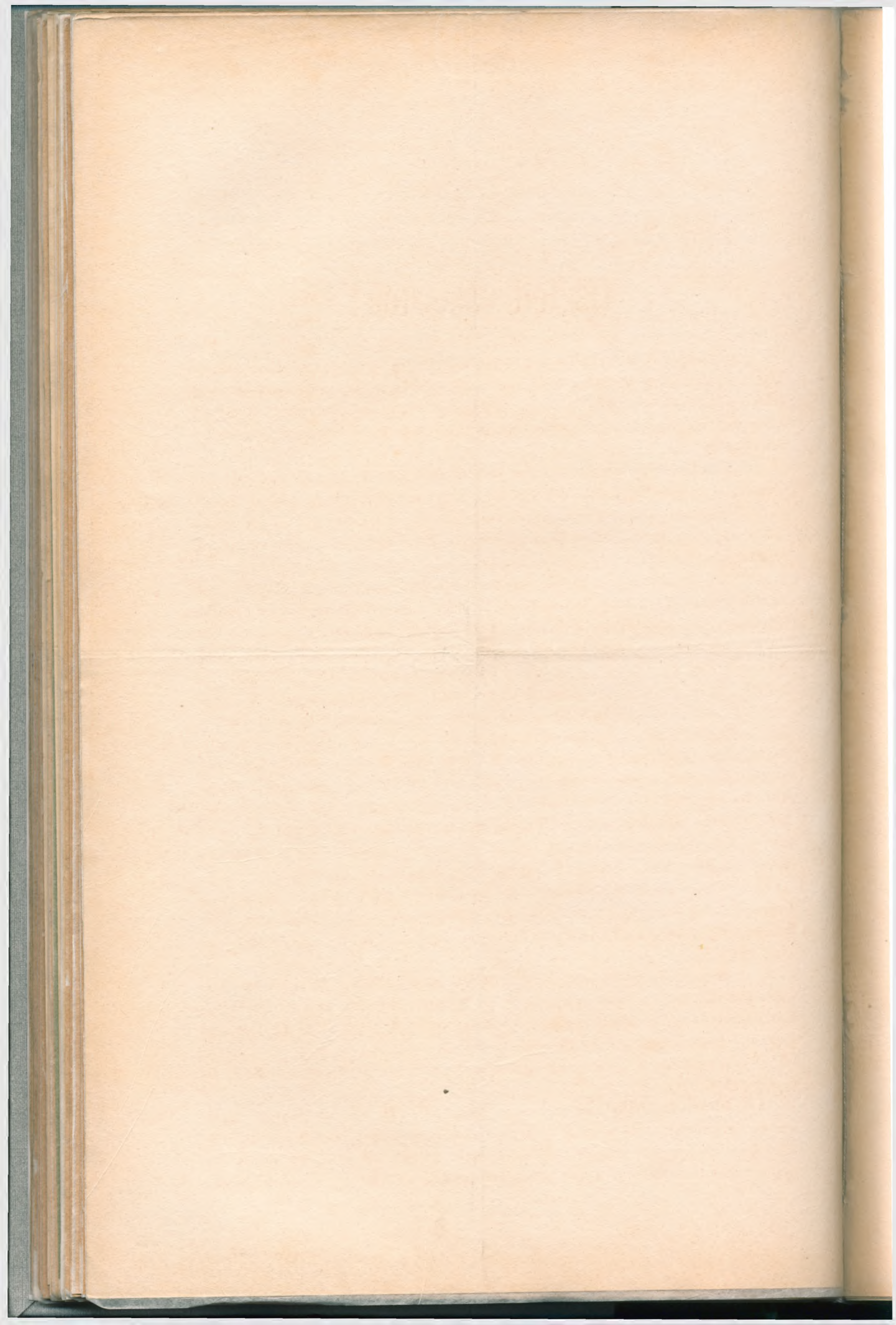
1865. óta folytonosan, tehát évek hosszú során át volt szerencsém önöket képviselni. ismerjük egymást jól, kölcsönösen, és így tartózkodás nélkül vélek szólhatni, mert e kerületben baráti körben, jó ismerősök közt érzem magamat.

Ha önök uraim érdemesnek tartanak engemet arra, hogy e kerület továbbra is képviseljem, ha e kerület érdeke más combinatiót nem igényel; és önök, e kerület választópolgárai engem bizalmukkal ismét megtisztelnének, — én a képviselőséget önök kezéből, még ez alkalommal hajlandó vagyok elfogadni.

Legyen azonban így, vagy úgy, és történjék bármi, Ugocsamegye és a nagy szőlősi kerület iránti érzelmeim változni nem fognak; és kérem önöket is, hogy tartsanak meg mindig szives jó indulatukban.

Nagy-Szöllős, 1881. június hó 10-én.

B. Perényi Zsigmond.

1875.

Dⁿ BALLAGI GÉZA.

38

A nemes-ócsai ker. választóker.

Tisztelt választók!

Több oldalról hozzám érkezett felhívásnak engedve, a nemes-ócsai választó-kerület képviselő-jelöltségét amidőn elfogadtam, parlamenti szokásokhoz képest kötelességemnek ismerem politikai álláspontomat, s az esetre, ha a tisztelt választóknak nagybecsű bizalma személyemben összpontosul, a legközelebbi országgyűlésen működésem irányzatát főbb vonalaiban előterjeszteni.

Parlamentünk kebelében kifejtett pártcsoportosulást már rég ideje nem tartottam hazánkra nézve üdvösnek, s élénk örömmel üdvözöltem a két nagy országos párt egyesülését.

Kijelentem, hogy a szabadelvű párthoz tartozom, s elfogadom a folyó évi mártius 3-ki országos ülésben Wenckheim-Tisza miniszterium által főbb alapjaiban előterjesztett programmot.

Az összeülendő országgyűlés első s elutasíthatlan kötelességének ismerem állami háztartásunkban az egyensúly helyreállítását, s ha ezen országgyűlés elmulasztaná e feladata teljesítését, félek, hogy alig lesz ideje többé a nemzetnek pénzügyét rendezni.

A megtakarításoknál elmennék az állami közigazgatás veszélyeztetése nélkül a legszélső határokig, de miután a magyar állam évi bevétele mintegy 140 millió, szükséglete 165 millió, s kiadásai között a közös hadsereg fentartására, a közös adósságok kamatmenységére, vasutak kamatbiztosítására, saját adósságaink kamat- és tőke-részletfizetésére, s elvállalt elutasíthatlan kötelezettségeink teljesítésére, s egyéb nem elég fokozatossággal eszközölt alkotáink fentartására évenként mintegy 122—125 millió forint szükséges, összes beligazgatási, igazságszolgáltatási, közlekedési, honvédelmi, művelődési, fejlődési s egyéb kiadásaink fedezésére nem marad több 15—18 milliónál, ezen összeggel az államháztartást fentartani, a fejlődés és haladás igényeinek megfelelni, elmaradott culturalis viszonyainkat emelni teljesen lehetetlen, kell gondoskodni a nemzetnek — kellő tekintettel a polgárok adóképeségének emelésére — új jövedelmi forrásokról s a meglevők helyes és méltányos rendezéséről.

Nem várom ugyan viszonyaink teljes javulását egy önálló független magyar bank felállításától; de arra, hogy a nemzet ura legyen saját sorsának, egyik kellékül és súlyos bajainkból a végkibontakozásra segédeszközül tekintem a nemzeti bank felállítását sürgetni, s kívánni fogom.

Az országgyűlés folyamán tárgyalás alá kell hogy kerüljön a közjogi kiegyezéssel összekötetésben levő törvények azon része, mely a lajtántúli tartományokkal 10 évre kötött egyezményeket tartalmazza. Ilyenek a közös költség fedezésének a monarchia két fele által fizetendő számaránya, az ujonczjutalék megállapítása.

E kérdések elintézése komoly átgondolást fog igényelni, mert a nemzet vérének és vagyonát köti le.

Ha összehasonlítom azon viszonyokat, melyek között az 1877-ben lejárandó egyezmények megszülettek, a mostaniakkal, kevés reményem van arra nézve, hogy ez ujonnan megkötendő egyezményekből a nemzetnek nevezetes előnye lehessen, bár a helyzet részben előnyösebb, mint 1867-ben volt; mert e kérdéseknél az állam két fele adó- és védképességének

kimutatásaⁱ számok, részben statisztikai adatok fogván határozni, ezen adatok összeállításánál 10 év tapasztalataival vagyunk gazdagabbak, számításaink correctebbek leendenek. Egy azonban bizonyosnak látszik előttem, hogy törvény szerint is oly szoros összeköttetésben álló majdnem teljesen egymásra utalt két állam közös érdeke kívánja, hogy ezen egyezmények a méltányos igazság alapján békés úton megújittassanak.

Tárgyalás alá fog kerülni a vám- és kereskedelmi szövetség átvizsgálása, oly különböző nézetek merültek fel e kérdés körül, azt hiszem, Magyarországnak önálló vám-területté átalakítása, másrészt a vám- és kereskedelmi szövetség további fentartásának eszméje körül fognak csoportosulni a nézetek.

Még nagyon is kiskoru gyári és kézi iparunk védelmében sok helyes indokot lehetne felhozni Magyarországnak önálló vámterületté alakítása mellett; de nem előrelátható-e, hogy a majdnem kizárólagos jövedelmünket képező mezőgazdasági és nyers termékek kivitele a másik vámterület által megnehezítettén, a kezdetleges állapotban levő iparunk védelme, a meglévő s jövedelmünk alapját tevő mezőgazdaságot tenné tönkre.

Helyesebbnek tartom a méltányosság és Magyarország érdekei kellő figyelemben tartása, s a befolyandó jövedelmeknek a közös költségekre leendő fordítása mellett, a vám- és kereskedelmi szövetség fentartását.

Határozottan kijelentem, hogy mindazon reform-kérdésekben, melyek a nemzet szükségéhez képest helyes egymásutánban elővételni fognak, oly álláspontot fognék elfoglalni, mely hazám jól felfogott érdekével a legjobb és legtisztább értelemben vett szabadelvűséggel, az ország népének mély gyökeret vert érzületével és hagyományos szokásaival egyező leendő; mert csak oly alkotásokat tartok üdvösöknek, melyek a nemzet geniusával megegyezvén, annak mintegy vérébe mennek át.

Hogy mily kérdések fognak ezeken kívül felmerülni, azt előre meghatározni nem lehetvén, kijelentem, miszerint teljes bizodalom van a jelenlegi kormány s annak pártjához, s hitem, hogy a meddő küzdelem s kétes értékű kísérletek megszünvén, egy öntudatos nagyszabású s tervszerű alkotás küszöbén állunk, én a párt emelkedett szellemű vezérét Tisza Kálmánt, ki hatalommal, erélylyel cselekszik, követni fogom.

Törvényhozói készülségem hiányait eléggé ismerem, de e hiányokat munkásság által fogom pótolni; egész életemet munkásságban töltöttem, e munkásságot ajánlom fel Önöknek.

Végre engedjék meg Önök, Tisztelt Választók! hogy kerületük különös érdekeit felemlítsem.

Az Önök megválasztott képviselője országos képviselő lesz, az ország érdekét kell hogy képviselje; az országos érdek azonban az egyes vidékek érdekeinek összességéből áll, s midőn a vidék érdeke nincs összeütközésben az országéval, a kerület bizalmával felruházott képviselőnek kötelessége a kerület különös érdekeit is előmozdítani; ily kérdés a nemes-ócsai kerületre nézve a csatornázás és vizszabályzás ügye; ha Önök bizalma csekély személyemben özpontosul, ez ügyet kezembe veszem, melyet már egy hatalmas kéz jelentékeny munkálato-
kon vezetett keresztül.

Ezek előterjesztése után, ha polgártársaim megtisztelő nagybecsű bizalma felém fordul, igérem, hogy kevés szellemi erőmet s készülségemet munkásságommal fogom kiegészíteni, pontosan s lelkiismeretesen teljesítem a haza és kerület iránti kötelességemet.

Magamat szives kegyeik s jóindulataikba ajánlva, mély tisztelettel vagyok

alázatos szolgájuk

Pulay Kornél.

A no Ócsai-Komárom megyei - Eszter mezovalansz
Építési-törvények ~~programjás~~ ~~van~~ ~~híre~~ ~~és~~
meghívásai: aranyos jüli. 7. 1875

Csók János

It is this Commission report - better and more
revised than the original - and is
referred to in the report of July 7, 1877

Geo. J. Davis

1861.

Nyiregyházi városa

39

Polgártársak!

Az országgyűlés ki lévén hirdetve, barátim felhívására arra határoztam magam, hogy képviselőjelöltül fellepjek.

Valamint a küldők is képviselőjűkben csak úgy nyugodhatnak meg, ha ennek elvei amazok elveivel öszhangzásban vannak, úgy viszont én magam is a képviselőséget becsülettel csak úgy vállalhatnám el, ha tudnám, hogy az én elveim küldőim nézeteivel ellenkezésben nincsenek.

Ezért szükséges, hogy polgártársaim politikai hitvallásomat megértsék, hogy megtudják minő irányban fognék működni, ha hogy képviselőnek megválasztatnám: szükséges továbbá az is, hogy magam is megtudjam, valljon elveim polgártársaim által helyeseltetnek-e, vagy nem, mert működésemnek csak is ily nyílt helyeslés esetére lehetne erkölcsi tamasza.

Ime, politikai hitvallásom ez:

Az álladalmaknak egymásközötti, jelenlegi viszonyaival s a nemzetközi viszonyok jelenlegi helyzetével szemközt, a magyar nemzetre nézve legüdvösebbnek tartom az őszinteség alapjára fektetett alkotmányos monarchiát, én oly alkotmányos monarchiát pártolok, **a hol a nemzet akaratja feltétlenül döntő.**

Az 1848-diki törvények ily monarchia mellett harcolnak, ilyet állapítottak meg s mondhatom, hogy e tekintetbeni elveim összeolvadnak az egész nemzet nézeteivel, mert az egész ország az 1848-diki törvényeket követeli vissza.

Az 1848-diki törvények a nemzetnek nem adnak új jogokat, hanem azokat csak érvényre emelik, mert Magyarország mindig egy független alladalom volt és jogait, mik őt természetnél fogva is megilletik, soha el nem idegenítette, de jogszerűn el sem idegeníthette, — a miért is az 1848-diki törvények a magyar nemzet elidegeníthetlen tulajdona, **s ezekből engedni, vagy felettök csak alku-dozni is akarni, honárulás.** A nép önállóságából csak az engedhet valamit, a kinek van vesztegetve, — vagy a kinek a nemzet méltóságáról fogalma sincsen.

Én azt tartom, hogy a törvény előtt minden embernek egyenlőnek kell lennie — s kárhoztatom azon intézményeket, a mik a születéshez előjogokat kapcsolnak.

Nem kívánok tenni megkülönböztetést a nemes és nem nemes ember között, ha valaki kitüntetést, előjogot igényel, igényét ne születésére, de érdemére alapítsa; senki ne kérkedjék őseinek, czifra tollaival.

A középkori butaság maradványaival vagy szenyynes törekvésekkel bélyegzett embernek tartom azt, aki a vallásban különbséget lát és épen csak a vallás szempontjából embertársaitól a velők született emberi jogokat elvitázni akarja. — Egy vallás sincs a világon, a mely az erkölcstelenséget s a rossz tanokat hirdetné. — Minden vallás jó tettekre inti a hívőket.

Avagy mondotta azt az ur Isten valaha, hogy nekie eme, vagy ama vallás tetszik legjobban? s ha az ur Isten e földön a valláskülönbséget megtűri, mi bölcsőbbek legyünk ő nálánál?

Ezen nézetekből kiindulva pártolnám a vallásbeli egyenjoguságot, egy vallásbeli felekezetet sem véve ki, tudván jól, hogy mindenkit saját hite, saját meggyőződése boldogít s tudván jól azt is, hogy az erőszak, az üldözés senkit sem térít, sőt inkább ellenkezőjét eszközli annak, a mit akarunk. — És valahára itt az ideje annak, hogy az elválasztó falak az ember és ember között lehulljanak, mert a polgárokat egymástól elkülönítő falak és sorompók legbiztosb támoszlopai szoktak lenni az önkénynek és a zsarnokságnak.

A külön nemzetiségeket illetőleg — én a nemzetiségérti tulbuzgóságot a vallásbeli rajongáshoz hasonlítom. Minden nemzetiségnek erőszakos tulterjeszkedése csak is más nemzetiségek rovására történhetik, mi magában is veve a visszálkodás magvait hordja méhében. A nemzetiség terjesztése csak úgy helyeselhető, ha az saját erkölcsi erejével és súlyával gyarapodik. Ezért nem fognám helyeselni, hogy a magyarnyelv idegen nyelvű tartományok lakosaira erőszakoltassék, de mégis követelni fognám, hogy a diplomatikus nyelv a magyarnyelv legyen, mert a mi országunk Magyarország és nem más valami ország.

Minden egyes polgár kívánatai e kettőben pontosulnak össze: személy- és vagyonbiztosság.

Biztos legyen személyünk, hogy azt a szabadnevelés által tökélyre vihessük s oly társadalmi viszonyokba foglalhassuk, mikben boldogságunkat, megelégedésünket fellelhessük; örködjenek személyünk felett az általunk alkotott törvények és ne egyes hatalmasok önkénye; — biztos legyen vagyonunk is, hogy afelett mi magunk rendelkezhessünk, hogy beleegyezésünk nélkül — bár adózás útján — senki se nyulhasson zsebünkbe. Szabadjon anyagi jólétünket saját belátásunk szerint a szabad ipar és kereskedés útján telvirágoztatni; — az enyimről és tiedről oly birák hozzanak ítéletet, kik bizalmunkat birják, kik általunk választatnak.

Az ily ország, hol a személy és vagyonbiztosság meg van, mondható szabadnak. Nem a nyelvrokonság, de az ily szabadság azon legerősebb kötelék, mely a külön nemzetiségeket s népeket együtt tartja, — tanusítja ezt Schweicz, Belgium és az amerikai szabad államok; ellenben példaképen felhozható az europai Muszkaország, hol a nyelvrokonság daczára is az alkotmányos szabadságnak nyoma sincsen, — példa a nagy Németország, hol az egynyelvűség daczára is az egyfaju nép külön szakadozott.

Ezért én meg vagyok győződve, hogy nyelvünk erőszakoltatása nélkül is a külön nemzetiségeket szabad intézményeink össze fogják tartani s mindamellett is a magyar nyelv kiképzettségénél s erkölcsi túlsúlyánál fogva túlnyomóságra fog feltergődni s a többi külön nemzetiségek a magyar nemzetiség körül fognak összeseregleni az erkölcsi tulsuly törvényeinél fogva.

Előttem a nemzet méltósága mindenek felett van; azon akarok törekedni, hogy a magyar nemzet önfiai által is, kültöld által is tiszteltessék, mi úgy érthetik el, ha belül szabad sajtó és szabad intézmények diszítik, kifelé pedig jogszerű, őszinte és nemes politikát követ.

Én a magyar nemzetet az önálló szabad statusokkal szövetségben ohajtom látni, egybefűzve a szabad kereskedés elveivel és hasonnemű szabad intézmények s törvények fűzésével.

A nemzeteknek egymás elleni harczi ninesenek s ha a népek között összeütközések támadnak, ennek nem okai a népek, de ezek fejedelmei.

Soha nem tudnék beleegyezni abba, hogy a magyarnemzet, mely maga is saját szabadságáérti harciban vérzik, más nemzetek leigázására felhasználhassék s ha e nézetem győzne, azon nyereség háramlanék belőle a birodalomra, hogy kormányunk a hódítás eszméjétől eltereltetnék és erkölcsileg a jogszerű, szabad politikai elvek vallására utaltatnék; továbbá, az állandó roppant hadseregek tartása feleslegessé válnék, miáltal a nép vállairól a terhes adók nagyrészen levétetnének s nem kényszerítettének gyermekeinktől szomorú elválásra, kik éltek virágában besoroztatván, magokkal viszik szüleik reményeit és boldogságát, saját jövőjüket pedig tönkre teszik.

Én azon meggyőződésben vagyok, hogy a magyarnemzet bir azon tulajdo-

nokkal, mik az önállóság feltételeit képezik. Ha Austria nagyhatalomnak mondatott, az Magyarország által lett azzá. Oly szép kiterjedésű, oly minden terményekkel és vitéz emberi fajjal megáldott ország nem csak képes, de méltó is az önállóságra s ha életerejét, méltóságát meg bírta őrizni annyi szenvedés és annyi üldöztetés mellett s ha őt a kül s bel ellen nem bírta megtörni, de sőt ellenkezőleg, — ha szenvedései, üldöztetése nekie még hatalmasabb erőt és szilárdságot kölcsönözött, mikép lehetne arra csak gondolni is, hogy a magyar nemzet önállósága kivívására s megtartására képtelen lehessen? Itten csak időkérdés főroghat fenn. Lehet, hogy rövid ideig hazánk felvirulása s kifejlődése visszatartóztathatik, lehet hogy önállóságának kivívásában áldozatokra és vértanukra lesz szükség, de mind ezek daczára is ki fogna hazánk jövője felett kétségbe esni, midőn tudjuk, hogy oly önfeláldozó nemzet alig van, mint a magyar nemzet?

A mi különösen saját városunkat illeti, e tekintetben megjegyzem, hogy a boldog hazában. az egyes községek is felvirágoznak. Nekem czélom oda működni, hogy városunk a többi fővárosok példájára egy önálló szabad város legyen, hogy sorsa saját fiainak kezében lehessen.

Oda akarok működni, hogy a magyar nemzet szokásaival és jellemével ellenkező adózási szabályok beszüntetessenek s az olcsó kormányzás állíttassék vissza.

Ezek az én elveim és nézeteim, miket rövideden egybefoglalhattam, mik, véleményem szerint a nemzet nagyságát és boldogságát megállapíthatnák, — ezek érvényesítésével a haza önállósága és méltósága megszilárdíthatnák, az egyes községek jóléte biztosíthatnák s az összes polgárok üdve és megelégedése elérhetnék.

Kelt Nyiregyházán 1861^{diki} mart. hó 12^{kén}.

Benczúr Miklós

író.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs across the top half of the page.

1840

1840

1872.

40

NYILT SZÓ

a zemplénmegyei o.-liszkai választó-kerülethez!

A közelebb lefolyt 1869—72-ik évi országgyűlésnek április 16-án történt berekesztése után, mint e kerületnek volt képviselője április 21-én tettem O.-Liszkán beszámoló jelentésemet.

A tisztelt kerület jelenvolt választói akkor meglepedésüket fejezték ki három év alatti képviselésem iránt, s a következő országgyűlésre is felhívtak, hogy képviseljem a kerületet. Én a megtisztelő bizodalmat elfogadtam. Programmot nem kívántak tőlem, mert közelebbi megválasztásom előtt 1869-ik évi január 27-én kiadtam azt írásban és nyomtatásban.

Nálam meg van, s ugyhiszem a kerület tisztelt választói is megtartották, mert az szolgál az országgyűlési képviselő igazolása, vagy kárhóztatása alapjául.

Abban megírtam, hogy én az 1865—68-ik évi országgyűlésen keletkezett alkotmányos középbaloldali pártnak vagyok hive.

Annak programja az én programom is.

Megírtam a magyar korona országai és az ő felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról alkotott 1867. XII-ik, s azzal kapcsolatban levő közös államügyek terheinek viseléséről szóló XIV-ik, és a magyar korona országai és ő felsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről tíz évre alkotott XVI-ik törvénycikkelyek, a közös hadsereg, a honvédség, a felelős miniszteri parlamenti kormányzat, az alkotmányos ellenzék hivatása, a sajtótörvény, Horváthország viszonya, Erdély uniója, a nemzetiségek megnyugtatása, a zsidók egyenjogusítása, a vallásfelekezetek szabadsága, a kül- és belbéke, az adózás, az országos kérdések, az igazi reformok, polgári és büntető törvénykönyvek iránti nézeteimet.

Ki van abban emelve, hogy a magyar alkotmányos baloldal magát a közügyi alapot, az 1867. XII. törvénycikket szinte elfogadta, s nem gondol idegen célok felé. Csupán a közösügyek kezelési módja felett van más nézetben.

A most senkinek nem felelős delegáció helyett, mely pedig határoz a közös költségvetés, hadügy, pénzügy, nemzetközi viszonyok, kereskedelmi, vámügyek, s közvetett adók nemei, aránya és kezelése felett, anélkül, hogy megállapításait az országgyűlés tárgyalás alá is vehetné: azt akarja a baloldal, hogy az országgyűlések izenétváltások által határozzanak a közösügyek felett, s az így meghatározott közösügyeket egy a mindkét országgyűlésnek felelős minisztérium hajtsa végre.

Ennyi a különbség a jobb- és baloldal között, nem magára a közös alapra, hanem annak kezelési módjára nézve.

Ki van abban emelve, hogy a magyar balközépi párt minden népszerű javítási kérdésben támogatja a kormányt.

Tiszteli a vallásbeli meggyőződéseket, a legszebb békében kíván élni minden vallásfelekezettel egyiránt. A ki e szép atyafi szeretet földén szelet kíván vetni, bizonyosan vihart aratand ő maga.

A magyar alkotmányos baloldal nem akarja háborúba keverni a hazát és birodalmat, sőt minden tehetségével oda törekedett és törekszik, hogy más oldalról ne kevertessék háborúba Ausztria, s bele ne vonja a magyar nemzetet is.

A mely párt nemzeti hadsereget óhajt a magyarnak és társországoknak, s nem látja erősnek a 800,000 közösügyes hadsereget, az nem viszi háborúba a nemzetet és társországokat; de ha megtámadtatnék a birodalom, a haza és király, szeretné visszaveretni az ellenséget magyar hadseregével, honvédeivel, egyesülve akkor a társországok szinte nemzeti hadseregével közös védelemre.

Ez a magyar alkotmányos baloldali ellenzék. Ilyen ellenzéket teremteni kellene a nemzetnek, ha nem volna.

Az ellenzék oly szükséges a parlamenti kormányzatban, mint a természetben a visszatartó erő.

Azt ígértem ama programmomban, hogy ezen ellenzék elveit fogom követni, követtem is, s a törvényalkotásban a népképviselőket, egyenlőséget, testvériséget fejleszteni, megvalósítani, a hűbéri viszonyok végleges megoldását törvénybe iktatni emberbaráti indulattal törekedtem. Ez a programom jövőre nézve is.

Azonban említett beszámolásom és újra meghívattatásom után jöttek hozzám bizodalmasan a tisztelt választó-kerület római és görög-katholikus vallású tagjai, s előadták miképen aggasztja őket a hír, miszerint az ő szervezkedésben levő független vallási és egyházi önkormányzatukat, autonomiára törekvésüket a törvényhozás akadályozni vagy regulálni akarja; a vallási, egyházi és iskolai ősi vagy újabbkori ingó vagy ingatlan birtokbani tulajdon felett rendelkezni kíván; a tetszvényjog fentartásával szent vallásuknak még hitcikkeit is bilincsekbe verni, s a hiveket a minisztérium tetszésétől függővé tenni törekszik; felekezeti iskoláiknak az 1868-iki közoktatási törvény által sem igazolható elnyomását, vagy legalább kevesbitését, elközösítését; a házassági szentségnek polgári házasság neve alatti átváltoztatását törvényesíttetni igyekezik: tehát biztosítsam én őket írásban, hogy amennyiben ezen híresztelt törekvések a törvényhozás elé kerülnek, miképen fogom őket képviselni.

A képviselő-jelölt programjában biztosítván választóit alkotmányos parlamenti szokás szerint, im e programmomban kijelentem:

1. A vallást és erkölcsiséget, melynek csiráit Isten oltotta az emberi szívbe, az élet legfőbb javainak tekintem, sőt nem kétkedem azokat fölé helyezni magának a nélkülözhetlen jogrendnek is; mert még amazok az ember magasabb természetéhez szólanak s az indokok tisztaságát követelik, addig a jogrend a külső korrekt cselekvényekkel is megelégszik.

2. A szabadság embere levén s tudván azt, hogy a szabadság végelemzésében az **önkormányzatra** vihető vissza: nemcsak az egyeseknek, hanem az államban létező különféle életköröknek is, a lehető legszabadabb mozgást, autonomiát követelem.

Ezt követelem az egyén, miént a család, a község, mint az egyház számára.

A magyarországi római és görög-katholika egyház az 1848. XX. törvénycikkben kimondott s minden bevett vallásfelekezetre nézve különbség nélkül megállapított tökéletes egyenlőség és viszonyosság elvénél fogva is jogositva van arra, hogy egyházi önkormányzatát szervezze.

Az államot e körben az önfentartási és békerend megóvási jogánál több nem illeti.

3. Mint vallásos ember, igaz meggyőződésemmél, de életpályámmal fogva is, mint esküvel kötelezett jogvédő, örködni fogok minden megkisérlendő túlkapások ellenében, a magánjogok s különösen azoknak, és a mai társadalmi rendnek alapja a magántulajdon szentsége felett.

A hol tehát a magántulajdon esetét fennforogni látom, legyen bár a tulajdonos egyes ember avagy testület, egyházi vagy világi község, annak megháborítása ellen tiltakozni fogok.

Magamat a legkényesebb kérdések elől is el nem vonom; mint eddig, ezentúl is szorgalmasan részt veszek minden tárgyalásokban.

4. Miután az állam szellemi és anyagi felvirágzása s alkotmányos békés élete, a haza polgárainak valódi műveltségében találja legfőbb erejét és biztosítékát: a törvényhozónak mulhatlan kötelessége sürgetni mindazon intézetek felállítását és fenntartását, melyeket az igaz tudomány, művészet, ipar, földművelés s kereskedelem érdekei megkívánnak, s melyek oly szép sikert hoztak létre a művelt nemzetek életében s oly reményteljesen gyümölcsöznek hazánkban már is.

Közelebb igyekeznie kell, hogy a népnevelés érdekében alkotott 1868-iki törvény szinte megteremje hasznos gyümölcsseit.

A nevelésről és közoktatásról való gondoskodás mint kötelesség terhelheti mindenekfelett az államot, miután polgárainak szellemi és testi erejét csakugyan ő veszi teljesen igénybe; de mint jog nem monopoliuma az államnak.

Az iskola nem pusztán állami intézmény, az egyeseké, a családé, a társadalomé, az összes emberiségé.

Épen azért, ha az 1868-iki XXXVIII. törvénynek némelyek azon irányzatot akarnák tulajdonítani, mintha annak célja nem a jó iskola, hanem minden áron a közös, vagy községi iskola volna: azok ellenében követelném, hogy maradjon sértetlenül a törvény által a felekezeteknek adott azon jog, hogy népiskolákat tarthassanak, szervezhessenek, igazgathassanak, szem előtt tartva a törvény által megszabott kellékeket, s a hol e tekintetben ne talán a multban sérelem követtetett el, az orvosoltassék.

5. A vallás- és erkölcsügyi törvény alkotásánál — tisztelvén a szabadság elvét minden felekezet irányában — a törvényhozásnak szerintem úgy kell eljárnia, hogy a midőn megszabja egyrészt a felekezetek egymáschozi viszonyát, az egyenlőség és viszonyosság alapján; másrészt a vallásfelekezeteknek az államhozi viszonyát úgy szabályozza, hogy mindenik felekezet szabadon vallhassa hitét, gyakorolhassa vallásos szertartásait, szervezhesse hitelvei szerint egyházi alkotmányát s kormányzását, használhassa alapítványi javait saját vallásos és nevelési céljai szerint, fenmaradván e tekintetben is miként általában a társadalom minden tagjára és körére nézve az államnak úgy védelmi, mint főfelügyelési joga, hogy midőn az állami és társadalmi érdekek megóvatnak, sértetlenül maradjon az egyházaknak szabadsága és önkormányzati joga.

Ily vallásügyi törvény mellett önként megszűnik a tényleges tetszvényjog kérdéses szüksége.

A társadalomban még a jogrend is erkölcsi alapokon nyugodjék. Ezen fentebb kimondott alapelvre kívánnám fektetni:

6. A házasság intézményét, azért mint törvényhozó a házassági törvény alkotásánál oda törekedném, hogy midőn az állam a maga szempontjából, azaz sértetlenül hagyva a vallásfelekezetek felfogását, meghatározza, mit tart a házasság érvényességére nézve a külső törvények szempontjából lényegesnek, s mint az erkölcsi szabadság jogi védője megőrzi a házasság szabad elhatározását: teljességgel nem egyezhetném bele, hogy a házasság ezen benső, osztatlan, minden életviszonyokra kiterjeszkedő életbeli közösség egyedül a jog rideg szabályaival töltessék ki. A házasságnak van jogi oldala, de valódi áldása és méltósága vallásos erkölcsi természetében fekszik.

Az nem pusztán polgári szerződés, melyet a felek szabadon köthetnek és oldhatnak.

Az államnak itt érdekében áll, hogy a házassági intézményhez kötött vallásos erkölcsi fogalmak ne szenvedjenek.

Többiben előbbi programomat megújítva, s az itt előmbe adottak iránt szint vallva, mindig igaz hűséggel, hálás indulattal leszek a tisztelt kerületnek

Sárospatakon, 1872. május 17-én.

alázatos szolgálja

SZAKÁCSI PÁNIEL.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Fifth block of faint, illegible text.

Sixth block of faint, illegible text.

Seventh block of faint, illegible text.

Eighth block of faint, illegible text.

Ninth block of faint, illegible text at the bottom of the page.

1875.

DE DALLAS GÉZA

41

SZÓZAT

a zemplénmegyei olasz-lisztkai kerület választó polgáraihoz!

Tisztelt választó polgárok!

Ugy hiszem, hogy politikai elveim nagy részök előtt ismeretes, részint a multból, részint a pártértekezlet előtt tett nyilatkozataimból s közelebb azon felhívásból, melyet a zemplénmegyei közjogi ellenzék közgyűlésének megbízásából a megye baloldali érzelmű polgáraihoz többekkel együtt intéztem. De hogy minden kételyt eloszlassak s az ellenfelek által közforgalomba hozott gyanúsításoknak élet egyszer s mindenkorra elvegyem, röviden s néhány pontban közlöm azon alapelveket, melyeket vallok.

Mindenekelőtt ünnepélyesen kijelentem, hogy én, miként eddig, úgy most is a baloldali pártnak vagyok tagja, vagyis az ugynevezett közjogi ellenzéknek, melynek zászlóján ez áll felírva: „*Magyarország legyen önálló, független magyar állam, mely minden idegen beavatkozástól menten, intézze ügyeit, mely teljes önállósággal bírjon a polgári közigazgatáson kívül a hadügy, pénzügy, nemzetközi viszonyok és a közigazgatás minden ügyeiben.*“

Ezen alapelvből folyólag kívánom először, hogy az 1867-iki közösügyes törvények *békés, törvényes és alkotmányos uton gyökeresen megváltoztassanak*, hogy így az ország törvényes önállása, törvényhozási és kormányzási függetlensége visszaállítsassék, mert ez alapfeltétele annak, hogy hazánk szellemileg és anyagilag felvirágozzék, közelebb súlyos pénzügyi bajaiból kiségíttessék. Azon közigazdasági és pénzügyi bajok, melyek oly súlyos teherrel nehezdednek ránk, főképen ezen törvényből származnak. Kívánom

másodsor, hogy a *hadügy* s arra vonatkozó minden intézkedés, hazánk képviselő testületének s illetőleg kormányának visszaadassék, hogy így míg egyrésről az önálló magyar hadseregben a nemzeti szellem hatalmas lendületet nyer, másrésről annak felszerelése a honi ipart gyámolítván, ez uton a ráfordított költségek visszatérüljenek. Kívánom

harmadszor, hogy állítsassék *önálló nemzeti jegy-bank*, mely mint független pénzügyintézet, hazánk nagyobb vidéki központjaiban fiókokat állítson és ez uton megteremtse s megszilárdítsa a magyar hitelt. felszabadítsa a pénzforgalmat az idegen pénzügyintézet uralma és önkénye alól. Kívánom

negyedszer, hogy megszüntetvén a vám- és kereskedelmi szövetség, legyen *önálló vámterületünk*, hogy így míg egyrésről az ország gyenge gyáripára gyámolittatik, másrésről a vámjövedelem új s gazdag jövedelemforrást nyújtson.

Ezek vezérelveim általánosságban a közjogi téren. A mi azon politikai s társadalmi intézkedéseket és törvényeket illeti, melyekre hazánknak szüksége van, ha polgártársaim bizalma által megtisztelve, a törvényhozásban mint képviselő részt vehetek, egyedül azon valódi szabadelvű irányban akarok haladni, melyet nekem az ország törvényes önállósága, a polgárok közszabadsága s jogegyenlősége s a nép szellemi s anyagi jóléte szabnak élémbe.

Ily szellemben kívánom többek között — a nélkül, hogy ezen rövid programm szűk keretében bővebb részletezésekbe bocsátkoznám — újra szerveztetni a megyéket, népképviseleti alapon; ily szellemben kívánom elintéztetni a vallásfelekezeteknek ugy egymásközi, mint az államhozi viszonyukat; ily szellemben kívánom szerveztetni azon közművelődési intézeteket, melyek a tudomány, művészet, ipar, földmívelés s kereskedelem felvirágzását biztos alapon előmozditják. S miután fájdalommal látom a nemzedékek fokozatos elsatnyulását, arra fogok törekedni, hogy a haza erejét első sorban előmozdító, s mindeddig mostohán kezelt országos közegészségi ügyünk, mint kiválóan emberiségi érdek, a törvényhozási intézkedésnek egyik fő gondját képezze.

Egyszóval minden esetben arra fogok törekedni, hogy törvényhozási intézkedéseink a magyar nemzet szellemének s hazánk viszonyainak tekintetbevételével eszközöltesenek; hogy józan, gyakorlati elveken alapuló törvények alkottassanak, melyek az okszerű államgazdászati irányt, a nép terheinek igazságos könnyítését lehetővé tegyék.

Tisztelt polgártársaim! Ha ezen rövid politikai hitvallásomban kifejtett alapelvek Önöknek is meggyőződésüket képezik, ha Önök politikai multamba vetett bizalmukkal megtisztelve, szavazataikkal a képviselőház tagjává lennem parancsolják, ugy legyenek meggyőződve, hogy képviselői kötelességeimet mindenkor ezen alapelvekhez hiven fogom teljesíteni.

Sárospatak, június 25-én, 1875.

Hegedűs László.

1884.

Olasz-lisztkai körlevél.

42

Tisztelt Elvtárs úr!

A függetlenségi párt kebelében támadt szakadás elhárítása érdekében értekezletre folyó 1884. évi március hó 30-ik napjának délutáni 3 óráját tűztem ki Olasz-Lisztkára, a Hegedüs-féle házba, mely határidőre és helyre van szerencsém tisztelt elvtárs urat meghívni.

Sárospatak, 1884. március 28.

Tisztelettel

Vass Imre,
pártelnök.

13. Hegedüs család' bizalmas' kezeltével juttatva alá volt 1884. márc. 21. én a függetlenségi párt hivatalos jelöltje Lúcs Gyula választva volt. Az előző napokban azonban fél, egyfelől Vagy Páron belisovári körlevelet is a függetlenségi pártból, a kormánytól elj. Lúcs' Lejárt - egy hivataly ügyvédet juttatott - egyfelől fél, abból is többet egyélt sem hagyott. Legjobb választás' rendelkezett tehát az Lúcs is Vagy kör. Ezen választás' előtt adhatott ki is a meghívás.

1884
Tisztelettel

Tisztelettel

A tiszteletteljesen megfogalmazott kérésre a
bizottság a következőképpen határozott: az
előterjesztésben foglaltaknak a Helyi-
hatóságok részéről való megvalósítását

1884. május 28.

A. Ballagi Béla ír

Larospatyak

Vasas
paraszti

Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

1884.

43

Az olasz-lisztkai kerület t. választó polgáraihoz!

Kerületünk függetlenségi pártja a folyó 1884-ik évi március hó 9-ik napján Olasz-Lisztkán tartott értekezletében, igénytelen személyemet a képviselő-jelöltséggel tisztelvéni meg s e jelöltség általam elfogadtatván, van szerencsém t. polgártársaim előtt politikai hitvallásomat a következőkben körvonalozni.

Megválasztatásom esetén azon országos párt zászlója alá sorakozom, melynek jelszava „Magyarország teljes függetlensége és önállósága”; mert szilárd meggyőződésem az, miszerint hazám s nemzetem boldog s elégedett egyedül a függetlenségi párt elvei alapján lehet csak; miért is

főtörekvésem leend a Magyarország és Ausztria között 1867-ben kötött ugynevezett kiegyezési törvény megváltoztatása s hazánk alkotmányának az 1791. és 1848. évi alaptörvények szerint a personal unio alapjára leendő visszaállítása; mihez képest igyekezetem oda irányuland, miszerint a had-, pénz-, vám- és bankügyek önállósíttassanak s nemzeti alapra helyeztessenek; mert erős meggyőződésem az, hogy ezen kellékek nélkül állam független, boldog nem lehet.

Törekvésem leend a közgazdasági bajok orvoslása s elhárítása, különösen a mező- és szőlőgazdaság emelése; miért is a kereskedelmi szerződések tárgyalásánál szavazatommal csak oly törvényjavaslatokhoz járulandok, amelyek terményeink kivitelét s versenyképességét s főleg búzánk és borunk piacát biztosítják.

Kiváló gondot fordítandok arra, hogy a törvényhatóságok jogai, a központi kormány túlkapásai ellen megvédessenek s megnyirbált jogkörük a demokrácia s az 1848. évi törvények szellemében bővítettessenek, illetőleg visszaszereztessekenek.

Törekedni fogok, hogy a népnevelés s közoktatás nemzeti irányban fejlesztessék s a hazában lakó polgárok között, nemzetiség s valláskülönbség nélkül, a jó egyetértés fentartassék s a netaláni surlódások kiegyenlítettessenek.

Törvényhozói munkásságomat az igazságügyi bajok orvoslására is fogom fordítani; jelszavam leend a jó és gyors igazságszolgáltatás; a törvénykezési eljárásnak a szóbeliség és közvetlenség elvére leendő fektetése; a rendszeres polgári törvénykönyv mielőbbi megalkotása.

Különös figyelmet fordítandok az adók és közterhek lehető leszállítására s aránylagos felosztására; ellene leszek minden indokolatlan adóemelésnek és a nemzet érdekeivel ellenkező új adó behozatalának.

Legközelebbi érdekeink közül a vízszabályozás törvényes rendezését sürgetni fogom s a bizalommal hozzám forduló polgártársak ügyes-bajos dolgait, tőlem kitelhetőleg, pártfogolni, ezennel ünnepélyesen ígérem.

Tisztelt polgártársak! Ezek azon elvek, melyek engem megválasztatásom esetén, törvényhozói tisztemben vezérelni fognak.

Kelt Erdő-Bényén, 1884. március 15.

Szűcs Gyula.

1854.

Man-Liska.

44

Tisztelt választó polgártársaim!

A jövő országgyűlés elhatározó lesz hazánk sorsára. Negyedfél század óta küzdi Magyarország harcát a létért, idegen hatalmak és érdekek ellen. Nemzeti küzdelmeink eddig Ausztria folytonos győzelmével végződtek. Mi eddig, dacára a győző fél erőszakos nyomásának, meghajolva bár, de meg nem törve, anyagilag s politikailag sorvadva, de meg nem semmisülve állottunk meg jogaink védelmében.

De hogy a tizenkilencedik századot Magyarország teljes és végleges leveretésével fejezzük-e be, vagy végre visszavívjuk a magyar állam életfeltételeit s megalkossuk az önálló, semmi idegen hatalomnak alá nem vetett Magyarországot: e nagy kérdést a legközelebbi országgyűlés fogja eldönteni.

Ennek működésétől függ nagyrészen az is, vajjon nemzetünk, mely ezer évvel ezelőtt foglalt hont Európában, képes lesz-e továbbra is dacolni európai ellenségeivel s mint szikla a tenger hullámai közt, a fennállhatás biztos reményével kezdheti-e meg új évezredét, idegen államok, idegen népek tengerében.

Az Ausztriával 1878-ban kötött gazdasági és pénzügyi szerződések a jövő országgyűlés ideje alatt járnak le s azoknak megújítása vagy elvetése felett a most választandó képviselőház lesz hivatva határozni. S aszerint, amint megújítja vagy elveti ezen gazdasági életünket elfojtó állami jogainkat, lenyűgöző szerződéseket: aszerint fogja elhatározni, igaza volt-e Széchenyinek, midőn a 48-iki események előtt azt mondá, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz.

Ha jövő országgyűlésünk a 78-iki bécsi alkut, meghosszabbítva vagy megújítva, újabb tíz évre szentesíti: akkor Magyarország gyarmati helyzetét s ennek nem-sokára kikerülhetetlen következményeit, Magyarország pénzügyi s politikai bukását szentesítette. Akkor e század végeig le kell mondanunk azon fontos állami jogunknak reményéről is, hogy magyar nemzeti hadsereget alkossunk, s a legelső európai háboruban magyar hadsereggel védhessük a trónt és hazát.

Mig ha az országgyűlés, nemzeti jogainkkal élve, hazánk gazdasági s pénzügyi függetlenségét Ausztriával szemben megalapítja s az önálló vámterületet felállítja: ezáltal nemcsak a pénzügyi bukás veszélyét háritjuk el roskadozó vállainkról, nemcsak politikai állásunkat szilárdítjuk meg, hanem Magyarország önálló államháztartásával a magyar nemzeti hadsereget is biztosítottuk.

Tisztelt választó polgártársaim! 1867 óta soha nem volt országgyűlésünk, melyre oly nagy feladatok váraoztak volna, mint amelynek megalkotására önök rövid időn a szavazó urna körül gyűlnek, hogy legnemesebb és legéletbevágóbb polgári jogukat, a képviselőválasztási jogot hazánk javára érvényesítsék. Ép azért 1867 óta soha nem állottak a választók oly nagy hazafiúi kötelesség teljesítése előtt, soha nem hárult minden egyes választóra oly súlyos felelősség, mint a mostani választások alkalmával.

Hogy milyen legyen a képviselőház, hazafias-e vagy osztrák szellemű; kié legyen az országgyűlés, a nemzeté-e vagy Bécsé; miként oldja meg a jövő országgyűlés az említett nagy feladatokat, hazánk vagy Ausztria javára: ez egyenesen a választó polgároktól függ. A haza jövője az önök kezébe van letéve. Ma minden választó egy ország sorsa felett ítél, midőn szavaz. A jelenlegi választásokon a nép szava a helyrehozhatatlan végzet szava lesz.

Azért hazánk üdvére, nemzetünk jövő boldogságára kérem önöket, mélyen tisztelt választó polgárait az olasz-lisztkai választó kerületnek, hogy hazafias állhatatossággal szegüljenek ellene minden megvesztegetésnek, minden csábításnak, ne hajoljanak meg a hatalom parancsszava előtt, hanem kövessék rendületlenül szent meggyőződésüket, kövessék keblök istenét! Nem a magam csekély személyéért, hanem a nemzet kockáztatott érdekeiért kérem erre önöket.

Az ország megköveteli képviselőitől, hogy minden tettökben a nemzet közjava legyen vezérszavuk. A törvényhozónak egy pillanatra sem szabad felejtetni, hogy ő a közérdek bajnoka s a nép megbizottja, s büntetést érdemel a képviselő, ha ő állását magánérdekeinek biztosítására zsákmányolja ki. A képviselő ne azt tekintse, mi életkérdés az ő személyére; hanem azt, mi életkérdés az országra nézve. Mert nem az ország és nem a kerület van a képviselőért, hanem megfordítva: a képviselő van az országért és a kerületért.

De ha ezt követelem meg minden képviselőtől: viszont megköveteli az ország mindazoktól, akik a képviselőt választják, hogy szavazatuk érvényesítésénél ne tekintsenek magánhaszonra, hanem abból induljanak ki: mi hasznos a népnek és a nemzetnek. A képviselő ne adja el magát. De a választók se adják el soha szavazatukat; mert ez legdrágább kincsök, melyet se a kormány, se a jelölt meg nem fizethetnek méltón soha.

Én, mint a függetlenségi párt tagja és jelöltje, ünnepélyesen kijelentem önök előtt, hogy politikám alapköve hazám törvényhozási és kormányzati függetlensége, a pragmatika *sanctio* alapján.

Követelem azért Magyarorszag gazdasági és pénzügyi önállását. Követelem az önálló külön vámterületet, az önálló bankot, s ami ezzel együtt jár, hogy hazánk gazdasági érdekei a külföldön önálló nemzetközi képviseletet nyerjenek.

Összes pénzügyi, gazdasági és társadalmi bajaink főforrása ott rejlik, hogy Magyarország Ausztriával gyarmati viszonyban él s nincs önálló gazdasági rendszerünk. Az oktalan pazarlás mellett ennek tulajdoníthatjuk, hogy a magyar állam csaknem két-ezer millió forint adósságával s Európában páratlanul magas adóival a csőd szélére jutott. Tizenhét évi alkotmányosnak nevezett kormányzatunk alatt Magyarország a közös vámterületben legkisebb számítás szerint 350 millió forint állami jövedelemről mondott le Ausztria javára. Természetes, hogy az így elvesztett vám- és közvetett adóbeli jövedelmeinket mással, mint az egyenes adók folytonos emelésével és örökös adósságcsinálással nem pótolhattuk. Nem teremthettünk nagy nemzeti ipart, mely hazánkat a művelt európai államok sorába emelhetné. Földművelésünk tengődik. Fölbirtokosaink nagy része tönkremegy. Kereskedelmünk még mindig nem nyugszik nemzeti alapon. Nyers terményeink, gabonánk, borunk jutányos eladását a külföldön a magas vámok és vasúti viteldíjak megnehezítik. Saját zsrjában, saját borában fül meg a magyar. Megtörtént Európa egyik világvárosában, hogy az itteni osztrák-magyar consuli hivatalunk nem tudta, hogy mi az a *Hegyalja*; azt hitte, hogy valami város. Pedig a *Hegyalja* nem város, nem is falu, hanem Magyarország és a világ legelső bortermő vidéke. Ilyen kormányzattól ki várhatná, hogy borainknak piacot biztosítson a külföldön! Népünk nyomorral küzd s kivándorol a hazából „új hont keresni túl a tengeren.“ Benn a hazában a társadalmi osztályok és felekezetek közt, a kereskedő és földművelő, a keresztyén és a zsidó honpolgárok közt kitört az érdekharc. A pusztuló nép feltámadása a hibás kormányrendszer ellen különböző ijesztő formában nyilvánul. Itt a socialismus, amott az antisemitismus alakjában tör elő; míg sok helyütt az adóvégrehajtások elleni fellázadásban jelentkeznek.

Mindezen veszély nem egyéb, mint egy súlyos állami betegségnek kórtünete. E betegség neve pedig a *közös vámterület* s hazánk *gyarmati helyzete*.

Hogy az említett, napról-napra súlyosodó sebeinket idejekorán meggyógyíthassuk: magát az okot, a közös vámterületet kell megszüntetnünk.

Magyarország gazdasági s pénzügyi függetlenségét kell megalapítanunk. Ha a külön magyar vámterületet kivívjuk: akkor — fogadom — hogy a vámon és a közvetett adókból visszanyert évi 30—33 millió forint állami jövedelmünkkel rendezni fogjuk háztartásunkat *anélkül, hogy egyenes adóinkat egy fillérrel is felebb kellene emelnünk.*

Azért a függetlenségi párt nem amit, hanem alaposan számít, midőn arról biztosítja önöket, hogy az adót tovább emelni nem fogja. Mig a kormánypárt a választások előtt hiába igéri önöknek, tisztelt polgártársaim, hogy nem emeli az adót. Tíz év óta igéri ezt a kormány és pártja szünetlenül. De mikor összejön az országgyűlés: vége a szép szónak s következik a kormányrendszer kérlelhetetlen logikája, egyik új adó a másik után, egyik kölcsön a másik után. Örökkön örökké nem lesz soha vége, mig a jelenlegi kormányrendszer meg nem változik.

Az önálló vámterülettel Magyarország egy évtized alatt az iparos államok sorába emelkedhetik. Egy az *iparosok qualificatiójáról s a kötelező társulásról* szóló komoly törvény csak akkor fogja megteremni gyümölcseit. Mig ma semmiféle iparügyi reform nem óvhatja meg a derék magyar iparost az osztrák ipar, a pénz hatalma s a kontár vállalkozók szédelgése ellen.

Földmivelő osztályunk csak az önálló vámterületben fejlődő iparunk s nemzeti alapra fektetett kereskedelmünk támogatásával menekülhet a bukástól. S azon társadalmi ért, mely jelenleg a kereskedő és földbirtokos osztály közt létezik, az új iparos osztály bizton be fogja tölteni. *Csak ezen az úton szüntethetjük meg gyökeresen a zsidókérdést, a rosztól úton tévelygő antisemitizmussal együtt.*

Azért büszkén mondhatja a függetlenségi párt, hogy az országban kitört osztály-és felekezeti harcok csak az ő határozott nemzeti politikája képes végetvetni.

Ha sikerült Magyarország gazdasági s pénzügyi függetlenségét kivívnunk: csak akkor rendelkezhetünk elég anyagi erővel, hogy a *magyar nemzeti hadsereget* megteremthessük s európai jelentőségre emelthessük. Csak akkor emelkedhetik anyagi jólétünk oly magaslatra, hogy az országszerte megdöbbenőleg jelenkező corruptionnak végetvetthessünk.

Magyarországnak eddig elfojtott pénzforrásai ekkor nyilhatnak meg oly mérvben, hogy elhanyagolt *közigazgatásunkat* a nemzet geniusának s hivatásának megfelelőleg szervezhessük; hogy összes *közigazgatásunkat* az eddiginél fokozottabb anyagi támogatásban részesíthessük.

Tanári s tanítói karunk irányában, kinek kezébe nemzetünk szellemi jövője van letéve, csak így róvhatja le a haza azon rég teljesítésre váró kötelességet, hogy a nemzet apostolai nagy hivatásuknak s erkölcsi méltóságuknak megfelelő anyagi helyzetbe emeltessenek.

Az önálló vámterület egy új Magyarországot jelent. Kezdeté annak, amit Széchenyi jóslott, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz. Ez a lét kezdeté. „Reménye a remény nélkül valónak, önérték, öntudat, feltámadás!”

Követelem az *önálló magyar hadügyet*, hogy amit a közös minisztérium és a delegációk megalkotni elmulasztottak, a magyar nemzeti hadsereget a magyar hadügy-minisztérium teremtsen meg, mielőtt az európai események hazánkat a létért való óriási küzdelemre szólítanak. Követelem ezt nemcsak azért, mert hiszen magyar karral, magyar karddal szerveztük e hont s azzal kell azt egy új ezredévre fenn is tartanunk; hanem azért is kikerülhetetlen szükségnek tartom a magyar hadsereget, mivel a 67-iki kiegyezés óta egész Európa helyzete átalakult hazánk körül. Egy oldalon megalakult a hatalmas német császárság, más oldalon a párisi szerződés romjain új államok keletkeztek szomszédságunkban s Oroszország ijesztőleg a nyakunkra erősödött.

Ily megváltozott európai helyzetben, nemzetünknek szilárd védelmet, a trónnak támaszt, a monarchia ama kapcsolatának, mely a pragmatika sanctióban foglaltatik, jövőt csak a hadügynek oly megváltozott reformja nyújthat, melynek keretében a magyar nemzet a maga dicső katonai erényeit egész teljességében kifejtheti.

Követelem, hogy Magyarország s a magyar kormány döntő befolyása a külügyek vezetésére biztosítsák, hogy nemzetünk véréből és vagyonából „sine nobis” senki ne rendelkezhessek.

Kétségtelen, hogy az ország politikai egységét, melyet főleg Törökország felosztása után az állambontó nemzetiségi törekvések folyton lázítanak, csak az Ausztriával szemben önálló alapokra helyezkedő magyar államkormányzat szilárdíthatja meg.

Követelem a felsőház s általában egész parlamenti rendszerünk gyökeres reformját, mely nemzeti szuverenitásunknak megfelel s a törvényhozó testület függetlenségét biztosítja.

A függetlenségi párt nevében bátran tiltakozom azon régi nóta ellen, mintha e párt forradalom útján törekednék kivívni a nemzet örök jogait, vagy Magyarország üdvét a trón felforgatásában s az Ausztriától való elszakadásban keresné.

Nem a függetlenségi párt fenyegeti ily veszélyekkel e monarchiát, hanem azok, akik Magyarország anyagi és katonai erejét alkotmányos úton elnyomják s ezáltal a monarchiát a bekövetkező európai viharok esetére meggyöngítik s védképtelenné teszik.

A függetlenségi párt politikája, mely anyagilag és katonailag önálló erős Magyarországra törekszik, nemzetünknek époly palladiuma, mint védelme a trónnak s a pragmatika sanctiónak.

Azon politikai rágalom ellen tehát, mintha a függetlenségi párt Ő Felsége uralma alól elszakadásra izgatna, védekeznünk felesleges. Annyival inkább, mert Magyarország önállásához nem kell többé fegyver, csak erős nemzeti akarat; nem kell forradalom, csak egy erős nemzeti többség az országgyűlésen, mely hazánk isten és természetadta jogait rendületlenül követelje mindaddig, míg ki nem vívta.

Arról a képviselőjelölttről és arról a pártról, mely ily politikát követ, egy józan gondolkozású választó sem teheti fel, hogy a vallásfelekezetek békéjét fenyegeti. Mert a függetlenségi párt, mely nagy nemzeti célokat tűzött maga elé, elég bölcs belátni azt, hogy politikáját csak a nép minden rétegének, valamennyi hitfelekezetű hazafinak s a társadalom összes osztályainak közös támogatásával juttathatja diadalra. Mi úgy a kerületekben, mint az országban nem azon érintkezési pontokat keressük, melyek szétválasztanak, hanem amelyek egyesítenek bennünket, hogy egyesült erővel küzdhessünk azon kormányrendszer ellen, melynek hibáitól hazánk jövőjét aggóva féltjük.

Bármint perdüljön is a választás kockája az én jelöltségem felett: ünnepélyesen fogadom önök előtt, tisztelt választó polgártársaim, hogy minden erőmmel, szóval és tettel Magyarország önállásáért fogok harcolni, amíg Isten szólnom és tennem enged.

Én hiszem azt, hogy az olasz-lisztkai kerület, melynek fényes többsége szabadságunknak mindenkor erős védbástyája volt, most, midőn a hazának függetlenségi harcossaira legnagyobb szüksége van, a hatalom erőszakos ostromának most sem adja meg magát.

A magyarok Istenébe vetett hittel és becsülettel küzdünk az igazság diadaláért. E diadal egyedül önöktől függ.

Bízom benne, hogy a jogtalanság minden fegyvere megtompul, tisztelt elvtársaim, az önök époly önfeláldozó, mint hazafias tevékenységén, s nem veszhet semmi sors alatt, ki el nem csüggedett.

Fogadják legmelegebb hazafiúi köszönetem őszinte nyilvánítását.

Sárospatak, 1884. június 3-án.

KUN BÉLA,

a függetlenségi párt képviselőjelöltje.

1884.

Olasz-Liszka.

45

Szirmay Ödön képviselő jelölt

PROGRAMMBESZÉDE

az o.-liszkai kerület választóihoz 1884. évi május hó 18-án.

Tisztelt választó közönség!

Nagyrabecsült felhívásukra, hogy e kerület képviselő jelöltségét a jövő országgyűlésre fogadjam el, készséggel jelentem meg Önök szives körében, hogy hálás köszönetet mondjak e megtisztelő bizalomért s kijelentsem: hogy e bizalomnak megfelelni óhajtva, a jelöltséget elfogadom.

Már 1848-ban voltam oly szerencsés e kerületet képviselni. Bizalommal fordultak hozzám, mert meg voltak győződve, hogy az 1848-iki alkotmányos szabadság megőrzésére és biztosítására fogom szentelni akkor még fiatal erőmet. Én híven iparkodtam megfelelni e bizalomnak a pesti és debreczeni országgyűléseken, közre működtem és végig küzdöttem szeretett hazánk önállóságáért és alkotmányos szabadságáért. Fájdalom hazánk legjobbjai elvéreztek; nem sikerült az 1848-iki alkotmányt megmenteni; de meg volt mentve a magyar nemzet becsülete. Egész Európa elismerte a magyar nemzet hű ragaszkodását alkotmányához és fegyverének vitézségét.

Nem szólok azon keserű 18 évről melyek reánk következtek, nem szólok azon törekvésekről melyek nemzetiségünk megsemmisítésére irányoztattak; — nem voltak képesek belőlünk németet csinálni. A magyar nemzet szívóssága, kitartása fényesen igazolta nagy költőnk mondatát: „megfogyva bár de törve nem, él nemzet e hazán.”

Ezen kitartásnak fényes eredménye lett, mert a mi fegyvereink vitézségének nem sikerült, azt hazánk bölcse és nagy fia Deák Ferencz békés uton megszerezte. Vissza lón állítva a 48-iki alkotmány, megalakítva a felelős magyar kormány, és Ausztriával kötött szerződés által hazánk önállósága és szabad rendelkezési joga elismerve, királyi eskü által szentesítve és biztosítva lett. A 48-iki év magasztos elvei: szabadság, testvériség és egyenlőség érvényre jutottak; e haza minden polgára nyelv és valláskülömbőség nélkül egyaránt élvezzi az alkotmányos jogokat.

Én most is az 1848-iki alapon állok, s mivel ezen alapot legjobban vélem megőrizve és biztosítva a szabadelvű kormány-párt által, — ennek vagyok híve, s igazolva látom pártállásomat ha visszatekintek a lefolyt 17 évre. Hazafiúi örömmel kell ugyanis constatólnom, hogy ezen 17 év alatt hazánk minden irányban nagy haladást tett. Európa előtt tekintélye és befolyása növekedett; anyanyelvünk uralma nagy mérvben terjedt és folyton terjed; nemzetiségünk számban és hatalomban gyarapodott. Kereskedelmünk, kivitelünk rohamosan emelkedett. Fővárosunk, az ország hatalmának és vagyoni erejének központja, fényes, és a mi legörvendetesebb, magyar szellemü fejlődésnek, emelkedésnek indult. Hogy ezt számokkal igazoljam: Pest, Buda és Ó-Buda városok lakosainak száma 1867-ben 186,000 volt, ma Buda-

pestnek 412,000 lakosa van; — Budapest kiadásai 1867-ben kétmilliónegyvenkétezer forintot tettek, míg az 1883-iki költség előirányzat szerint már kilenczmilliókétszáz-huszonötezer forintra rugtak. E két tétel is fényesen igazolja hazánk haladását.

Szellemi téren is nagy előmenetelnek örvendünk. Népiskoláink száma kétszer annyi mint volt, és jobb tanerőkkel vannak ellátva; tanító-képezdek állítottak; főiskoláink és egyetemeink Európa műveltségének színvonalára állítottak. A művészet minden ága meghonosult nálunk s folytonos fejlődésnek örvend.

Az ország minden része vasutak hálózatával láttatott el s megfeszített szorgalommal szabályoztatnak vizeink.

Ily eredményekkel szemben lehetetlen el nem ismerni, hogy az ut, a melyen 1867. év óta haladunk, biztosan vezet hazánk és nemzetünk felvirágzására, hatalmának gyarapítására, alkotmányos szabadságának s állami önállóságának biztosítására. Ezen eredményeket azonban áldozatok nélkül elérni nem lehet. Századok mulasztásait kellett rövid idő alatt helyre pótolni, köziskolákat, tanító-képezdeket, ipar, kereskedelmi, gazdasági intézeteket és vinczellér-képezdeket állítani, egyetemeinket felszerelni, tanerőket nevelni, vas- és kőutakat építeni, vizeket szabályozni, az urbéri kárpótlást fizetni. Ily óriási kiadások áldozatokat követeltek. és csak utódaink fogják áldozataink gyümölcseit élvezhetni.

A multakat megemlítve, engedje meg a t. választó közönség, hogy a legközelebbi jövő legfontosabb teendőiről is elmondjam röviden nézeteimet.

Legközelebről érdekel mindnyájunkat az adó kérdése. Nem kecsegtetem magamat azon reménnyel: hogy az adó leszállítása lehetséges legyen, de azt hiszem minden képviselő kötelessége oda törekedni, hogy az adó igazságosan legyen kivetve, beszédese körül visszaélések elő ne forduljanak és ha előfordulnának, azok rögtön orvosoltassanak. Én az adók felemelését pártolni nem fogom.

Közigazgatásunk hiányainak orvoslására, igazságszolgáltatásunknak gyorsá, olcsóvá és igazságossá tételére törekszem.

A regále megváltását mielőbb eszközölni igyekszem. — Kivánom, hogy a földmivelés, az ipar és kereskedés emelésére a kormány főgondot fordítson; s a mi e kerület polgárait is kiválóan érdekli, a borászat érdekeit is erélyesen felkarolja. E részben szükségesnek tartom egyrészt oda hatni, hogy a szomszédos államokban boraink beviteli vámja leszállitassék, másrészt az elterjedt s közhitelünkre felette ártalmas borhamisítások meggátlására törvényes intézkedések tétessenek. A legutóbbi időben beadott ugyan a kormány által egy törvényjavaslat a műborokról, azt azonban nem találtam érdekeinknek megfelelőnek s több képviselő társammal együtt közreműködtem arra, hogy a kormány a javaslatot visszavonva, a legközelebbi országgyűlés elé oly új javaslatot terjesszen elő, mely a bortermelők érdekeinek megfelelően a borhamisítást határozottan megtiltsa.

Vasutaink jövedelmezőségének, valamint a kereskedelem és földmivelésnek emelése végett kőutaink hálózatának kiegészítését és azoknak jó karban tartását egyik főszükségletünknek tartom. E megye területén is több fontos utvonat vár még kiépítésre, s hogy azt mielőbb eszközölhessük, e megyebeli képviselő társaimmal s köztök e kerület köztiszteletben állott volt képviselőjével, boldog emlékü Hegedüs László barátommal együtt tett lépéseinknek sikerült elérni, hogy a Gesztelytől Gerendáig vezető utvonat az állam kezelésébe átvétetett; minek folytán a megyei közmunka erőt e kerületben is a szükséges mellékutak kiépítésére fogjuk fordíthatni.

A főrendiház rendezését elodázhatlan feladatnak tartom; óhajtom, hogy abban a nagy vagyon, a főpapság valláskülömbőség nélkül és a haza iránt szerzett érdemek legyenek képviselve.

Én a vallás-szabadságnak vagyok hiva: ezért minden vallásfelekezetnek szívesen megadom az autonomiát; rendelkezék minden felekezet szabadon ügyeiről és alapítványairól, az államkormány főfelügyelete alatt.

Tudom, hogy a képviselőnek kettős kötelessége van: első s mindenek felett álló a haza javát minden erejével előmozdítani; de e mellett kötelessége választókerülete érdekeit is erélyesen felkarolni.

Legyenek meggyőződve, hogy ha a t. választó-kerület bizalma bennem öszpontosuland, e kettős feladatot hiven teljesítendem.

Mindnyájan egy hazának vagyunk gyermekei, nyelv, vallás köztünk különbséget ne tegyen, közös erővel igyekezzünk a magyar hazát fentartani és felvirágzását előmozdítani.

Én a szabadság áldásait is csak mint magyar óhajtom élvezni és semmihez sem ragaszkodom inkább mint nemzetemhez s e haza szent földjéhez, melyen kívül nagy költők szavai szerint e nagy világon nincsen számunkra hely s melyen áldjon vagy verjen sors keze, élnünk s halnunk kell.

Fogadják ismételve hálás köszönetemet irántam tanusított bizalmukért. --
Isten Önökkel!

1892.

Maan-Liiska.

46

Uraim!

Tisztelt választó polgártársak!

Engedjék meg, hogy mielőtt politikai pártállásomat néhány őszinte szóval Önök előtt vázolni bátorkodnám, mindenekelőtt hálás köszönetemet fejezzem ki azon engem mód felett megtisztelő bizalomért, melyben részesíteni méltóztattak akkor, midőn e választókerület szabadelvűpárti képviselőjévé kijelöltek.

Legyen szabad bevallanom, hogy parlamentünkben helyet foglalhatni mint szeretett vármegyénk egyik kiváló kerületének képviselője, mindég legfőbb ambiciómát képezte; ezért köszönetem s Önök iránt érzett hálám nem közönséges frázis, mely minden programbeszédben föltalálható, de szívem mélyéből fakadó őszinte érzés, melynek tettekben kifejezést adni legfőbb feladatomban leendő.

Engem szilárd és komoly meggyőződésem az ezidőszerint működő kormányt támogató szabadelvű párt zászlajához fűz; mert az eddig elért eredmények s a minden téren szemmel látható haladás teljes biztosítékát nyújtja nekem annak, hogy csakis ezen párt s vezérférfiai képesek a megkezdett alapon tovább építve, hazánkat egy a mai kor színvonalán álló, szerves egészet képező, erős, nemzeti állammá tenni s ez által fenállását biztosítani.

Az elért eredmények közt kiváló említést érdemelnek rendezett pénzügyeink, melyek konszolidált volta adta meg a kormánynak a módot, hogy fedezve a hadi szükségletekre kívánt óriás összegeket, számos nagy költséggel járó reformok keresztülvitelét vehette föl munkaprogramjába. Ezek egy része, nevezetesen a bíróságok szervezése, sikeresen keresztül is lett vite. Egy nagy részét azonban az ellenzék kevéssé parlamentáris, s az ország, valamint a képviselőház tekintélyét nagy mértékben sértő módon lehetetlenné tette. E körülmény tette a kormány nézete szerint szükségessé az országgyűlés eme rendkívüli időbeni föloszlatását is.

Uraim!

A parlamentáris kormányforma alapelve s sarkköve az, hogy a többség törvényes formákban nyilatkozó akarata érvényre juthasson. A parlamentárizmus szatirájának nevezhetjük tehát amaz állapotot, mikor egy számarányilag eltörpülő kisebbségnek módjában áll a képviselőház s az ország tulnyomó többségével szemben egy üdvös javaslat keresztülvitelét megakadályozni.

Annélkül, hogy a mult nyáron tárgyalt javaslat méltatásába belekezdeni akarnék, mert hiszen ez irányban szerény képességeimet messze túlhaladó ékes szónoklatokat volt alkalmunk olvasni, a pusztatényre hivatkozva, kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy amily hibának tartom a többség zsarnokoskodását, még sokkal nagyobb bűn az, ha a minoritás a többség akarata előtt meghajolni nem akar.

Ily körülmények között előfordulhat azon eset, hogy egy impozáns többséggel kormányozni is lehetetlenné válik, mert a kisebbség minden javaslat s esetleg a költségvetés megobstruálását is jónak látná megkísérteni.

Azon érv, hogy a beterjesztett javaslat rossz, el nem fogadható, mert lehetetlen egy fórumot találni, mely ezt elfogulatlanul megítélné.

Egy eset volna csak, mikor a minoritásnak nemcsak joga, de kötelessége ellenállni, s ez az, ha a többség részéről nemzeti ügyünk, legdrágább kincsünk, alkotmányos szabadságunk lenne veszélyeztetve, akkor azonban veszélyben lenne a hazánk.

Ezen esetet azonban parlamentáris kormányforma mellett képtelenség elgondolni.

Szerény egyéni nézetem szerint, uraim, a többségnek hazafias kötelessége őrködni a felett, hogy az utóbbi időben lezajlott s az ország hitelét, valamint a képviselőház méltóságát sértő viták, ha másként nem lehet, a házszabályok szigorítása által megakadályoztassanak.

Hogy pedig obstrukció a közigazgatás reformjáról szóló javaslat tárgyalása alatt tényleg volt, világosan kitűnik a viták menetéből; közlönyei ritkán tagadták, gyakran elösmerték, sőt vele néha dicsekedtek.

Ami az ujonnan „nemzeti“-vé keresztelt mérsékelt elleuzéket illeti, bátor vagyok mindenekelőtt megjegyezni, hogy nevének viselésére főképen akkor lenne jogosítva, ha a többi pártok nem lennének nemzetiek; s bár egyike vagyok a legkeményebb kormánypártiaknak, egyik párt részéről sem ösmerem el jogosultnak azon állítást, hogy monopolizálja a nemzetiséget, s nem ösmerhetem el továbbá jogosultnak azon sokkal inkább személyi, mint elvi harcot sem, melyet a kormány ellen oly elkeseredéssel folytat.

Legyen szabad Önöket biztositanom, Uraim, hogy a legjobb szándékkal és törekvésekkel fogom szolgálni, szerény tehetségemhez képest, a szabadelvű párt s ez által hazám ügyét, hogy ez által magam becses jóakaratum és bizalmukra érdemessé tegyem.

Vannak azonban egy képviselőnek más kötelességei is, t. i. szolgálni és előmozdítani a helyi érdeket, amennyiben ez a közérdekkel össze nem ütközik.

Ezt azonban csak úgy teheti, ha kerületét a lehető leggyakrabban meglátogatja, választóival érintkezik s a felmerülő kielégíthető szükségletekről a pártja által támogatott kormányt értesíti.

Kevés vidéke van az országnak, mely erre úgy reá lenne szorulva, mint épen szerencsétlen Hegyaljánk, melynek érdeke, mondhatni országos érdek, mert pusztulása sok millió értékű nemzeti vagyon megsemmisülését jelenti.

Ezen sujtott vidéken segíteni, lakóit a tönkrementéstől megmenteni a kormány kötelessége, melynek teljesítéséhez kormányunk imnár komolyan hozzá is fogott; mit a létesített gyárak, a Hegyalja szőlőbirtokosai közt kiosztani szándékolt homokszőlőtelepek létesítése bizonyít; ez irányban csakis a mostanig elvesztett időt kell sajnálnunk.

Uraim! Engedelmet kérek, de én nem ígérem megkapó szóvirágokkal, hogy „a Bodrogot hegyre víve fogom a filoxerát elpusztítani“; de igenis komoly szándékkal szavamat férfiasan megtartandó ígérem, hogy szerény tehetségemhez képest őszinte lelkesedéssel szolgálandom hazám és pártom ügyét, hű öre leszek alkotmányos szabadságunknak, s tőlem telhetőleg oda fogok igyekezni, hogy nemcsak minden egyes község, de minden egyes ember jogos igényei kielégíttessenek.

Most pedig szavaimat betejezve, ujjalag is köszönöm jóakaratumat és magamat nagybecsű támogatásukba ajánlom

Molnár Béla dr.

1896.
Mars-ábrák.

85 6

Tisztelt Polgártárs! 47

A most uralkodó kormány az Ausztriával folytatott kiegyezési tárgyalásoknál legsar-
kalatosabb közgazdasági érdekeinket — elalkudta. — E terhes alku törvényre emeléséhez még
a jelenlegi országgyűlés elemeiben sem szerezhette meg a megkívántató többséget, *folyó október
hó 5-én az országgyűlést időnek előtte feloszlattatá.*

Ismét előttünk áll tehát a jog és kötelesség, hogy hazánk sorsának intézésében részt
vegyünk s oly képviselőt küldjünk az országgyűlésre, ki elveinket vallja.

Az egyéni szavazati jog soha sem rótt nagyobb felelősséget a szavazó polgárra, mint
a küszöbön álló választásoknál. Mert szemünk előtt mentek végbe a közelmúlt eseményei;
szemlesütve tapasztaltuk kormányférfaik meghátrálását minden oly mozzanatnál, ahol nemzeti
önállásunk és valódi közjogi helyzetünk felösmertetéséről volt szó. Meg kellett érnünk szent
nemzeti jelvényeinknek megtorlatlanul hagyott meggyalázását úgy bel-, mint külföldön. Lépten-
nyomon tapasztaltuk, hogy a 67-es kiegyezés mindazon rendelkezései és intézményei, melyek
állami különállásunkat e közös-ügyes viszonyban is annyira-mennyire kidomborítják, az „Osz-
trak-Magyar öszbirodalom“ fogalma alá tereltetnek s ily célzatból nemzeti függetlenségünk
sem a diplomatai, sem egyéb nemzetközi képviseltesünk terén sehol kifejezésre nem jut: így
azután ezredéves nemzeti czimerünk az osztrák kétfejű sas gyomrában szégyenkezik a külhoni
nagykövetségi paloták kapuja felett.

A honfőzés, a történelmi nagyjaink és multunk dicsősége iránti kegyelet — mely
örökkön buzgó forrását képezi minden szabad nemzet lelkesedésének, mi nálunk bűn gyanánt
üldöztetik; de ha a nép-szabadság zsarnokainak emelnek Bécsben oltárokat, minisztereink siet-
nek elfoglalni ott a nemzetük megalázására nekik kimutatott helyet.

A politikai moral büzhödt posványba sülyedt, melyből az önérzetes elemek hova-tovább
menekülni kénytelenek lévén, közel az idő, midőn álladalmi és társadalmi létünk és politikai
szabadságunk önhaszonleső kufárok számvetéseinek játék-tárgyává válik. — Ez az immoralis
légkör szolgáltatva kezébe a mindenkori kormánynak azokat a törvényes eszközöket, melyek
utján most már könnyű szerrel hajtják igába a nemzet elszegényített többségét. Ez az erkölcsi
sülyedés teszi lehetővé a szabad választás elvének oly mérvű arcul-csapását, hogy a kormány
jelöltjének győzelemre segítésénél igénybe vétetik a hivatalos erőszak minden neme, s ha kell
a szuronyok.

A hibás közgazdasági és vám-politika által a tönk szélére állított mezőgazdákra, az
Ausztria fejlettebb iparával meg nem birkózható hazai iparosokra, s általában a sokszoros élet-
igényekkel küzködő minden rendű országlakókra direkt és indirekt uton oly elviselhetlen adó-
teher rovatik ki és hajtatik be a legtökéletesebben szervezett adóintézmények kérielhetlen szigora
utján, hogy abból úgy a belügyi kormányzat, mint a közösügyes kvóta költségei kiteljenek. A
fizető képességünk emelkedését, közgazdasági viszonyaink fejlődése s állami háztartásunk egyen-
súlyát zengő dicsőnek kottáját imé ezen művelet szolgáltatja.

És midőn a végkimerülésben vonagló nemzet megmentésére még a jelen parlament
többségéből kikerült szaktestület is vetot kiált a közös ügyes kvóta célba vett felemelése ellen,
a már elalkudott nemzeti jogok törvényes sirba temetése végett a jelen kormányhatalom igénybe
készül venni a korrupció minden eszközét, melyek által egy céljainak megfelelő szolga hadat
tereljen be a diszesebb lakókra érdemes új országpalatába.

Tisztelt Polgártárs! Ennek a merényletnek megakadályozására hívjuk önt a sorompóba.
És ha van még romlatlan hönfisziv; ha nem halt ki végkép magyar fajunkból a hazaszeretet
tisztá lángja; ha találkoznak még közöttünk olyanok, kik nemzeti eszményekért lelkesedni tudnak
s kik azon egyetlen szavazatot, melyet egyéniségük képvisel — ezen parányi áldozatot —
minden magánérdek nélkül a haza oltárára helyezni készek: — ám sorakozzanak e választó
kerületben a mi zászlónk alá s bizunk a magyarok Istenében, hogy e zászló győzelemre segít
és soha porba hullani nem fog.

*Ezért tehát az olasz-lisztkai választókerület függetlenségi és 48-as elveket valló választó
közönségét a folyó 1896. évi október hó 14-ik napjának d. u. 2 órájára
Sárospatakra, a városi nagy vendéglő helyiségében tartandó értekezletre ezennel egybe hívjuk. Ez érte-
kezlet lesz hivatva a szervezkedés kérdését megoldani s a képviselő-jelölt személyében megállapodni.*

Kelt Sárospatakon, 1896. október 7-én.

Vass Imre,

az olasz-lisztkai választókerület függetlenségi 48-as
pártjának elnöke.

Dr. Láczy László,

Nagy Barna,

társ-elnökök.

Tischler-Folgen

Ein Tischler-Folgen ist ein Nachdruck eines Tischler-Werkes, welches in dem Jahre 1800 in München erschienen ist. Es enthält eine große Anzahl von Zeichnungen, die in der Kunst der Tischler-Arbeit sehr nützlich sind. Die Zeichnungen sind in drei Theile eingetheilt: 1. Die Zeichnungen der Tischler-Arbeit, 2. Die Zeichnungen der Tischler-Werkzeuge, 3. Die Zeichnungen der Tischler-Maschinen. Die Zeichnungen sind in der Regel in der Größe von 12 Zoll im Quadrat angeordnet. Die Zeichnungen sind in der Regel in der Größe von 12 Zoll im Quadrat angeordnet. Die Zeichnungen sind in der Regel in der Größe von 12 Zoll im Quadrat angeordnet. Die Zeichnungen sind in der Regel in der Größe von 12 Zoll im Quadrat angeordnet.

Jens Jurec

Dr. Johann Baptist
Janssen
Kunst

1865.

48

AZ

ÓMOROVICZAI KERÜLET T. VÁLASZTÓIHOZ.

Alólirott ezen tisztelt kerületben Országgyűlési követjelöltül lépvén fel, midőn magamat a teljes czimű jogosított közönség pártfogásába ajánlanám, politikai hitvallásomat következőkbe foglalom :

1. Hazánknak törvényes függetlensége az 1723. 1. 2. és 1790. 10. t. cz. alapján.
2. Vallás és nemzetségi igények teljes biztosítása.
3. Szoros értelemben vett jogegyenlőség.
4. A Megyei Authonom hatóságok a változott viszonyokhoz képpesti megtartása, a községek rendezése ugy
5. A politikai közigazgatás a törvénykezéstől teljes elkülönítése.
6. Megszüntetett úrbérből még hátra lévő maradványainak kármentesítési melletti végleges megszüntetése.
7. Földművelés, ipar és kereskedelem emelése.
8. Az adózási rendszer az állam szükségleteihez képest takarékos államgazdászati elvei szerinti megállapítása.

Éljen a haza! Éljen a király! Éljen az alkotmány!

Kelt Zobnaticzán Oktober havában 1865.

VOJNITS BARNABÁS s. k.

Nyomatott Vigner A. és társa Zomborban.

OMOROVITZAI KERÜLT T. V. ALKALATI ÖRÖK.

Alábbon ezen általánosan közzétett Országgyűlési ké-
regetésnek helyben és minden másutt a teljes és rész-
legesen megvalósított törvények, politikai intéz-
vények, és egyéb intézkedések tekintetében:

1. Hazánkban érvényes törvények tekintetében az 1723. évi.
2. az 1780. évi. 10. §. alapján.
3. Vallas és nemzeti ügyek tekintetében.
4. Szász országban érvényes törvények tekintetében.
5. A Magyar Államnak hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében.
6. A politikai intézkedések tekintetében.
7. A földművelés tekintetében.
8. Az adóssági dolgok tekintetében.

DR. BALLAGI GÉZA

Ez a törvény az 1865. évi. május 1. napján.

Köztársasági Köztársaság Magyarországon 1865.

JOHANNES BARNABAS a. k.

1881.

Az orosházi választó kerület t. választóihoz.

Elhatározott szándékom volt az országgyűlési utolsó ülészak bezárásakor Önök közt személyesen megjelenni, hogy megköszönjem még egyszer azon bizalmukat, melyet irántam tanusítottak, midőn két ízben országgyűlési képviselőjüknök megválasztottak; annál inkább akartam ezt személyesen tenni most, midőn önöktől végbucsút veszek. Nem tehetem pedig ezt, mert már hosszú idő óta családi életemben oly fájdalmas bajokkal küzdök, mi egy év óta minden percemet igénybe veszi.

Engedjék meg tehát, hogy írásba vegyek önöktől bucsút s csak arra kérem, hogy bár a jövőben más érdemesebb képviselőjüknök lesz is, tartsanak meg engem azért emléküknökben s ne feledjék el volt képviselőjüket, ki mindig büszke volt, hogy Orosháza őt megválasztotta s ki mindig kegyelettel fog visszaemlékezni az önök fogadtatásaira.

Az elhunyt három év törvényhozási történelmét részletezve előadni hosszas volna, csak röviden meg akarok emlékezni azon főbb mozzanatokról, melyekben pártunk a vezér és irányadó szerepet vitte és ezzel némileg indokolni óhajtom azt, hogy miért voltam mindig és vagyok ma is híve a szabadelvű pártnak, mely éppen úgy, mint az általa támogatott kormány, szenvedélyes, kérlelhetlen, de szerintem legtöbbször igazságtalan vádakkal támadtatik meg.

Nézzük azon főbb irányt, melyet a különböző kormányzati ágakban a kormány követett s melynek tetteiért természetesen azon párt felelős, mely ezen alkotmányos miniszteriumnak a létfeltételeit megadta.

A belügyi administratio terén igaz, hogy a megyéket nem régi alakjukban, de a modern administrationalis igényekhez megfelelőleg még fenntartottuk és sok alapos támadás és indokolt felszólalás daczára az állami központosítást eddig a párt zászlójára még nem tűzte, de ebben is nézetem szerint helyesen járt el, mert ily nagy változásokat, melyek a nemzet minden rétegét érintik, csak ovatosan és csak akkor lehet előnyösen életbe léptetni, midőn az, mondhatnám a nemzet kívánsága lett. Egy elharmarkodott újítás több kárt okozhat, mint a lassu haladás. A közbiztosság terén az állami rendőri törvénynyel hisszük egy nagy lépés történt a jogos igények kielégítésére.

Krassó és Szörénymegyék egyesítéséről, Szeged és Új Szeged egyesítéséről. Az erdélyi részek, úgy közép Szolnok, Zarándmegyék és Kővárvidék birtok viszonyaj rendezéséről szóló törvények mind az ország administratioja javítására czélszerű és helyes törvények voltak. A közmunka és közlekedés terén a tiszavölgyi vasut megvétele, számos másodrendű vasut létesítése, a Tiszaszabályozás rendszeresítése és részben a legújabb törvény szerint az állam előlegezése mellett, a Körösök és a Muraközi tér teljes szabályozása, Szeged felépítése, mind oly fontos és még az ellenzék részéről is méltányolt tények, melyeket eltagadni nem lehet. Az ipar és kereskedelmi téren mindenkinek be kell ismerni, hogy az utóbbi években sok történt az országos ipar, földmívelés és kereskedelem segélyezésére, csak is felemlíteni akarom az áru forgalmi statisztikáról szóló 1881-ik XIII. törvényczikket. Ez becses adatokat fog szolgáltatni nekünk a közel jövőben és valódi mérlegét képezendi a Magyarország és Ausztria közti ki és bevitelnek.

Az igazságügy terén a büntető törvénykönyv életbeléptetése a legfontosabb tény mit felmutathatunk. Ennek értékét, becsét nálam sokkal több súlylyal bíró bírálatok emelték már, hogysen hosszasan szóljak róla. A gyors és olcsó igazságszolgáltatás lévén jelszavunk, erre czélzottak minden módosításaink s ezért tettük meg az előzetes lépéseket a szóbeliség behozatalára.

A pénzügyi administratio terén még sok teendő van hátra, ezt elismerem és hogy mily nehéz e téren helyes reformokat kivinni, mutatja éppen az, hogy mi mindnyájan, kik szenvedünk e bajok sulya alatt, eddig e téren többet felmutatni képesek nem voltunk. Az ország hitelét emeltük, ez oly tény, mit szintén eltagadni lehetetlen. A 6% rente conversiója 4% és az első 160 millió fedezésére történt 4000 millió arany forint aláírás oly óriási tanúság, hogy ezt pár év előtt egy magyar pénzügyminiszter sem álmodhatta volna és a legnagyobb bizonyítványa annak, hogy a polgárosult Európa bizalma államiságunkban és helyes politikai irányunkban feltétlenül bizik.

A két ellenzék eljárását és indokait bírálni nem érzem magam hivatva. Mindenki véleményét tisztelem, és ezt követelem magam számára is. Én csak röviden elő akartam adni e néhány sorban azt, hogy mily működésünk volt, noha egy tizedrészét sem emlithettem fel. Én a jelen kormány politikai irányát helyeseltem, és ezért voltam mindedig hiva azon pártnak, mely a Tisza miniszteriumot támogatta. S most még egyszer szívélyes és meleg bucsút véve önöktől,

maradok lekötelezettjük

Gróf Károlyi Tibor.

DR. BALLAGI GÉZA.

[Faint, illegible handwriting in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible handwriting, possibly a signature or date.]

Korva, Kesän!

Korva, Kesän, seipien
leijonien, deuri leijonien
meij meij. Päästäkö vauvat a
"Käivä" Päästä "seipien" uij jänne
merä ö eräil leijonien jänne
seipien, de meij meij jänne
Elei jänne uij meij jänne,
merä leijonien arä dänne
eräil jänne, a meij a vauvat
48² jänne jänne seipien, de
seipien meij ar meij jänne
reij merä jänne jänne seipien
meij meij jänne vauvat a —
Van meij is leijon Korva, vauvat
de hi se meij meij, jänne meij
seipien jänne meij. Jänne meij
meij meij seipien meij meij
seipien jänne meij.
meij meij jänne jänne.

1881.

Gróf Károlyi Pista

Orosháza és Tót-Komlós községe választói előtt mondott beszédének kivonata.

Kedves polgártársak!

Két éve annak, hogy utoljára szerencsém volt önök körében lehetni.

Sok történt azóta, sok változott, de egy, a régienél maradt; és ez egy, az önök jó indulata szemben én velem. s részemről, az önök iránti ragaszkodásom.

Higyjék el nekem tisztelt polgártársak, ritka dolog a mai világban az igaz állandó barátság! S hogy a miénk létezik és még tennél; az csak annak tulajdonítható, mert forrása, egy magasztos érzés, melyet egymásban kölcsönösen fellelünk „a hazaszeretet érzete.”

Eljöttem, mert önök Orosháza polgárai óhajtották megjelenésemet; most itt vagyok! kérem tehát legyenek szivesek, végig hallgatni szavaimat.

Tudom igen jól, hogy Orosháza mindég tírt karokkal fogadta a legszélsőbb bal apostolait. Tudom, hogy tanúikat helyeseknek ismerte el, ígéreteiket készpénz gyanánt vette, szidalmait gyanúsításait, imaként nagy áhitattal hallgatta stb. De ép azért, mert tudom ezt; kötelességemnek tartom, mindenek előtt, önök e rokonszenve folytán, őszintén nyilatkozni.

Jól esett Önöknek orosházi polgártársak hallani, miként szidalmazták a magyar mágnást, a kaputos osztályt, a kormányt stb. Jól esett ha szidkoztak az adó szaporodta és a rossz administratio felett. stb. Mindez hagyján lett volna, és talán érthető némi tekintetben; de hiba, véték sőt bűn is volt, hogy feltétlenül szabad káromkodást engedtek meg, a jelen század e merész és ígéreteken határt nem ismerő apostolainak.

Van ez országban sok számtalan ösvény, dülő — és ország-ut, haladunk lehet mind egyikén kedves polgártársak; de csak addig, míg egy sorompó meg nem állítja haladó lépteinket. Ugy-e? megállnak önök, meg én, meg minden utas, kiben a kötelesség érzete honol; ha egy sorompó, vagy egy védoszlop áll előttünk s azt jelzi:

„ez út tilos.”

A szélsőbal apostolainak is meg kellene mindég állaniok ott, hol arról kezdenek beszélni, az ellen kezdenek szítani, ki mióta magyar lakja e

földet, mióta imát küldött fel a magyar az egek urához. imájának mindég első fohásza volt a Király! és meg kellene mindég állaniok ott, hol a sorompót a szentesített törvény képezi.

A magyar királyt és az ország törvényét sérteni engedni annyit tesz kedves polgártársak! mint önmagunk gyalázatát aláírni.

A mi politikai nézetemet illeti, a mi párt állásomat illeti, s végre a mi programomat, ígéreteimet illetik, azokról igen könnyen érthető képet nyújthatok önök elé.

Beltigyeink rendezése az, mi szerintem égetően szükséges.

Az igazság szolgáltatásának gyorsabb, a felekre nézve olcsóbb, és egyszerűsített alkalmazása.

Anyagi értékeink öregbitése, azok kiaknázása felhasználása által.

Szabad vámterület felállítás, azon esetben ha Ausztriával egység méltányos alapon létre nem jöhetne.

Hitelünk lábra helyezése, nem csak convertálást értek ez alatt polgártársak, mert bár e convertálásnak előnyét megtagadni nem lehet, mindazonáltal tulbecsülnünk sem szabad azt, mindkettő hazugság lenne, hazudni pedig sem Isten, sem a nép előtt nem szabad soha.

Anyagi és szellemi értékeinket polgártársak akkor öregbitjük, és úgy helyezük biztos és nemes, e nemzet nagy multjához méltó alapra, ha jó hírnevünk és becsületünknek hitelt szerzünk, ezek kivételére használnám fel befolyásomat, ezt érvényesíteni ismerném honpolgári kötelességemnek, ha képviselője lennék e kerületnek.

Főleg csak külpolitikával foglalkozni akkor, míg véleményünket nem igen kérdik, mikor még valami nagy befolyással ugysem bírnunk, az szerintem ép oly helytelen, mint helytelen lenne, ha valaki csak az utcát söpörgetné, s az udvarát tele hagyná szeméttel.

Legyenek rendezett beltigyeink, rendezett állami háztartásunk, virágozzék az ipar, kereskedelem, művészet, legyen vagyonos a nép, létezzék egy erős középosztály, egy hatalmas, ha-

zaját szerető, hazájában lakó arisztokratia, létez-
zék egy okszerti iskolai rendszer, ne legyen meg-
vásárolható „a magyar becsület.” S mindezekből
kifolyólag birjunk egy tanult, művelt, vagyonos,
megbízható, becsület-érző nemzedékkel, akkor
polgártársak, nem kell reá erőszakolnunk befo-
lyásunkat senkire, mert megkérdi véleményün-
ket önmagától is, óhajtani fogja támogatásunkat
a művelt és hatalmas Európa.

Hogy melyik párthoz fogok tartozni? ha
képviselném e kerületet, őszintén szólok, ha azt
mondom, egyikhez sem.

Igérni, én mitsem ígérek!

Létezik egy párt, kedves polgártársak! De
fájdalom, ma még csak képzetemben!

E párt „a valódi férfiak pártja” számra ke-
vés kell hozzá, de három erős feltétnek kell
hogy mindegyike megfeleljen.

„Önérdéket nem ismerő.”

„Magyar és bátor.”

Megmagyarázom mindjárt, mint értem ezt.
Önérdéket nem ismerő, tehát csak egy cél le-
begjen szemünk előtt: „a hon java.”

Magyar, nem Európai, de magyar, nemzeti
politikát folytató.

Bátor. lélekerővel birni szembe a kormány-
nyal ép úgy, mint szembe a néppel, a nagy k-
zönséggel, ott kockára tenni a meggyőződésért
a kegyet, a kitüntetést, a magasabbra való jut-
hatás kilátását; itt a pillatnyi népszerűséget.

Szavazni, mindég mint egy test, és szavazni
úgy de mindég, mint a hogy a belső bíró, a lel-
kiösmeret parancsolja azt.

Ilyen pártot óhajtok én ez országnak, és
reményelem, hogy óhajom teljesül; ily párthoz
csatlakoznám én, és a mint bizom ma egy Isten-
ben, úgy szavamra mondom, bizom hazánk jövő-
jében.

1887.
Orosháza.

5A

Polgártársak!

Az orosházi választókerület szabadelvű pártja
1887. évi május hó 22 én tartott nagygyűlésén
képviselőjelöltül

SZEMERE ATTILÁT

kiáltotta ki.

Néhány év múlva épen ezer éve lesz annak, hogy őseink, Orosháza közelében Pusztaszerezen a vérszerződés megkötésével a magyar állam alkotmányának alapkövét letették.

Nem mondaserű hagyomány, hanem történeti tény hogy **Szemere Attila** egyenes utóda Hubának, a honfoglaló ősök hét vezérei egyikének. A jövő országgyűlés folyama alatt ezred éves jubileumát ünnepli meg a magyar állam. Ez alkalommal az ország legnagyobb választókerületét senki sem képviselheti méltóbban, mint azon vezérek egyikének utóda, kiknek kezeibe esküt tettek őseink arra, hogy sem ők, sem utódaik az ország kormányzatából soha kirekesztetni nem fognak. A magyar történelem dicső lapjai híu tanúságot tesznek arról, hogy a Szemerék tanácsban és csatában, mindentütt hol a magyar haza védelme és dicsősége tevékenységöket és hősiességöket igénybe vette, helyükön voltak és a legjobbak között kiténtek.

Csak dicsőségünkre szolgál, ha ezen legnemesebb és legmagyarabb törzs sarjadékát emeljük azon állásra, melyre nemcsak származása, de szeplőtlen jelene, a politikai tudományokban való kitünö jártassága, magas műveltsége, az öt világrészt átkutató hosszas utazásai alatt szerzett bő tapasztalatai és lángoló hazaszeretete folytán leginkább érdemes.

Jelöltünk elvei ugyanazok melyekért dicsö atyja **Szemere Bertalan**, az 1848-iki magyar minisztérium e legtevékenyebb és szellemileg leginkább művelt tagja lelkesedett és munkálkodott. A magyar államnak a szellemi és anyagi jóllét legmagasabb fokára emelése, a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos elveinek megvalósítása és különösen a magyar nemzetiség megerősítése azon vezérelvek, melyek létesítésén SZEMERE ATTILA ép oly lelkesedéssel és buzgalommal működik, mint dicsö ősei tették, kik közül nem egy vértanui halállal pecsé-

telte meg ragaszkodását a protestáns valláshoz akkor, a midőn ez egy vala a nemzeti szabadság ügyével.

De nem rombolni, hanem építeni jött közénk, a honalapító sarja, s a fent jelölt magasztos eszméket nem azokon az utakon akarja valósítani, melyek végeredményben csak a testvér állammal küzdendő véres polgár háborúra vezetnének.

Minden magyar ember politikai törekvésének eszménye az önálló és független magyar állam, de időszerűtlen a függetlenségért való küzdelem most, midőn a nemzeti-ségünket végleges megsemmisítéssel fenyegető ellenség már már határainkon csataké-szen áll és a szomszéd állam segélyére inkább rá vagyunk utalva mint valaha.

Ne az legyen célunk, hogy a legjobbaink hosszú és fáradalmas munkája által megteremtett közjogi alapot újra megingassuk. Sokkal több haszon háramolhatik hazánkra abból, ha a jelenleg fennálló és nemzeti szabadságunkat biztosító alkotmány keretén belül működünk hazánk anyagi és szellemi jóllétének felvirágoztatásán.

Lehet hogy vannak hibák az Ausztriával kötött egyezségek és szerződésekben és azt is megengedjük, hogy a közjogi alapon álló alkotmány fennállása alatt az ország kormányzatát vezető férfiak működése nem felelt meg mindig és mindenben az állam-férfúi működés eszményének.

Tagadhatlan tény azonban az, hogy a mióta Ausztriával közös uralkodónk van, a külügyek vitelében olyannyira döntő szava a magyar kormány élén álló férfiaknak soha sem volt, mint jelenleg. Az uralkodók congressusain hol béke és háború felett dől el a koczka, Magyarország miniszterelnökének szava elhatározó.

Igaz, hogy nagy és súlyos áldozatokat követel tőlünk haderónk fentartása, de gondoskodva van arról, hogy magyar vér és verejték csak oly célokra vétessék igénybe melyek hazánk védelmére és érdekeinek előmozdítására szolgálnak.

Ámbár súlyos a pénzügyi helyzet, de tagadhatlan tény az, hogy minden kraj-czár mely az az adózó polgárokon megvétetik, szoros ellenőrzés mellett szellemileg vagy anyagilag hasznos beruházásokra fordítatik. Csak a roszakarat vitathatja el azt, hogy tetemes haladásokat tettünk a közművelődés és közlekedés terén és hogy az ipar és mezőgazdaság felvirágoztatására fordított milliók meghozták az adóképeség és nemzeti jövedelem emelésével gyümölcseiket.

De ha követtettek is el némi hibák az által, hogy közlekedésügyük rohamos rejlesztése által állami terheink szaporodtak, az orosházi választókerület közönsé-gének legkevesebb oka van arra, hogy ezen hibákért a kormányra nehezteljen.

A mi az ország pénzügyi helyzetét laginkább súlyosbitja a garantirozott va-sutak államosítása és az államvasutak nagyszerű hálózatának kiépítése, az nekünk meg-becsülhetlen előnyünkre szolgált. Rosz kormányzat alatt tesped az anyagi haladás, de ha csak saját gazdaságában körültekint, meggyőződhetik bármelyitek is, hogy isten segítsége és saját munkálkodásával, a jelen kormány 12 évi uralma alatt többre haladt, mint ő vagy elődei, egész emberöltőn át, ezelőtt a jelen kormányt megelőző időkben. Egész Európában aláássa a társadalmi rendet a sociális kérdés, míg nálunk soha sem volt az igazán szorgalmas munkásnak jobb dolga mint ma. Ha nagyobb is az adó, mely gazdaságunkra súlyosodik mint ezelőtt volt, de Orosháza közönsége, jövedelmeiből könnyebben fizet mint bármikor,

Nekünk nincs okunk arra, hogy tapsoljunk azoknak, kik szemére hányják a kormánynak azt, hogy az állami jószágokat elvesztegeti. Hogy a jelenlegi kormány az államjószágok eladásával nemcsak a budget könnyebb kezelését, hanem főkép a magyar gazdaközönség gyarapítását szándékolja, azt onnan is láthatjuk, hogy a kincstári javak jórészét épen községünk lakosainak adta el oly kedvező feltételek által, a melye-neket magunk kértünk.

Ha elfogadjuk és tényleg élvezzük azon előnyöket, melyek a hasznos beruházásokra fordított túlköltekezésből származnak, tőlünk legalább rút hálátlanság a kormányt megtámadni és vádolni azon kiadásokért, melyek nagyrésze csakis a magyar gazdaközönség érdekei előmozdítására irányzott buzgóságból eredt.

Polgártársak!

Az ország sorsa kezeitekbe van letéve. Gondoljátok meg, hogy nagyon sok teendője van még a magyar országgyűlésnek, és hogy a legcsekélyebb alkotás mely állami intézményeink tökéletesítésére szolgál, többet ér és többre visz bennünket, mint ezer olyan beszéd, mely bő szóradattal elítéli a jelent, és a függetlenség korszakának mennyei örömeikkel kecsegtető jövőjét ecseteli.

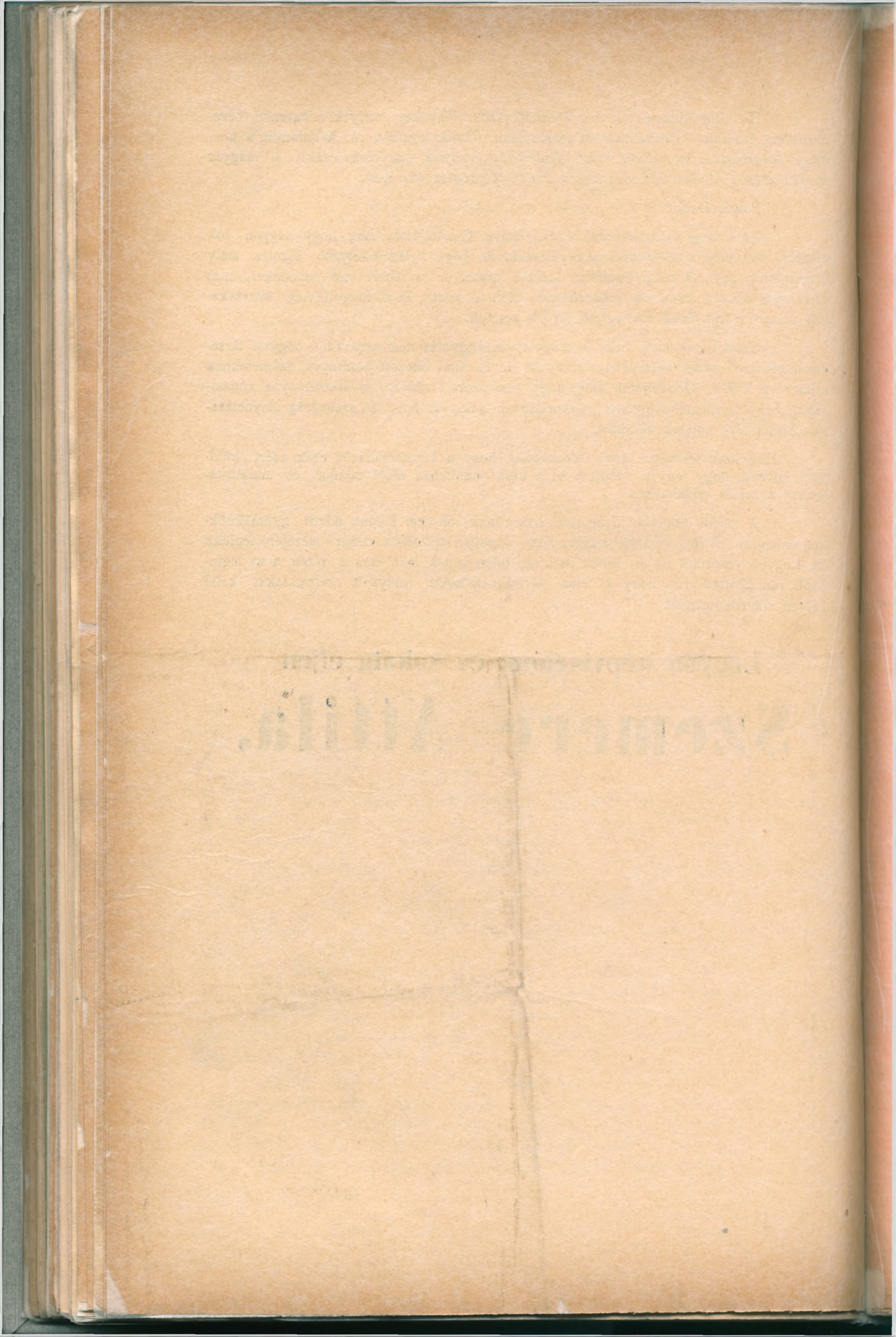
Gondoljátok meg, hogy a magyar országgyűlés nem arra való, hogy a társadalom békéjére nézve veszedelmes irányzat hívei által okozott botrányos jeleneteknek szintérvé váljék. Gondoljátok meg, hogy nem azért birjátok az alkotmányos szabadságot, hogy legszentebb jogotok gyakorlásával, a fajgyűlöletet és szabadság elnyomásának hirdetésére adjatok alkalmat.

Hagyjunk fél végre azon törekvéssel, hogy a képviselőházba csak azért küldjünk követet, hogy legyen valaki a ki a kész munkában hibát találjon, és mulattatásunkra a zsidót szidalmazza.

A meddő tagadás sivár terei hazánknak sohasem fognak üdvös gyümölcsökkel szolgálni. El jött az ideje annak, hogy a pozitív alkotások virágzó mezejére lépjünk át. Legyen vezértünk itt az, kinek ősei oly sokat tettek már ezen a téren, s ki leginkább van hivatva arra, hogy a haza felvirágoztatására irányzott célzatainkat kellő helyen sikerre juttassa.

Legyen képviselőnk és sokáig éljen

Szemere Attila.

Oroszlának ritka vendége lesz e héten. Hiisszük, hogy vendégét hozzá méltóan fogja fogadni. — Tudjuk, hogy a kormánypárt, mely őt a lejövetelre felkérte; — sőt annak körén kívül esők kívül s egyesek — mindent elkövetnek arra nézve, hogy a fogadtatás ünnepélyes és szívélyes legyen. Igazán széppé és a vendéghez méltóvá azonban csak is az egész lakosság teheti azt azáltal, ha a fogadásnál rövid időre szegre akasztja politikai elvét.

Való, hogy Jókai most politikai dolgokat akar nálunk fejtegetni. de hát lehet-e ez igaz ok arra, hogy őt minden pártbeli szívélyes vendégszeretettel ne üdvözölje? Avagy az igazán alkotmányosan érző magyar ember, midőn politikai pártállást foglal, nem azért teszi-e azt, hogy édes hazájának, nemzetének javát, boldogságát munkálja? Nem volna-e az menthetetlen politikai elfogultság, ha nem akarnók szívesen meghallgatni azt, kinek esetleg más véleménye van hazánk boldogulását illetőleg, mint épen miénkünk? Nem az tűnnek-e ki abból, hogy előttünk fontosabb a személy, a győzelmi vágy, mint a hazája java és boldogsága?

Régi közmondás az, hogy annak, a ki haragszik, nincs igaza. Nagyon elfogult, saját dicsőségét vadászó ember volna az, ki pártállásából kiindulva, vonakodnék megadni az igaz érdemnek az őt méltán megillető tiszteletet!

Oroszlának a legközelebbi három éven át volt érdemes képviselője nem egyszer hozott magával vendégeket hozzánk, kik az ő politikai nézeteit nyilvános beszédekkel támogattak; mi meghallgattuk őket szívesen, s azok bizonyára nem távoztak el körünkbeli azon benyomással, hogy községünknek nem az ő politikai elveiket valló lakosai által barátságosan fogadtattak volna.

Jókai Mór jön hozzánk vendégül, ki hazánknek első koszorús regényírója, költője és humoristája. Nincs oly művelt magyar ember széles a hazában, ki őt nevérről nem ismerné, kinek az ő remek művei igen sok szellemi élvezet ne nyújtottak volna. Ott ragyognak azok községünk olvasó egyleteinek könyvtáraiban fennen hirdetve a magyar szellem ragyogó fényét és termékenységet, ott vannak azok a koronás király palotájától kezdve az egyszerű polgár szerény hajlékáig, ott a művelt világ minden népei között, hirdetve mindenütt nem csak a magyar állam eszméjét, önállóságát, szabadságát, hanem tanúbizonyságot téve arról is az egész világ előtt, hogy a magyar nép az ő önállóságához, szabadságához szívének minden csepp vérével ragaszkodik s hogy azért, ha kell, életét, mindenét feláldozni kész. Minden magyarul érző szív büszkén doboghat arra a gondolatra, hogy Jókait magunkéunk vallhatjuk, s mindnyájan hálás elismeréssel tartozunk neki azon szellemi élvezekért, melyeket a jóízű humortól szíporakázó műveiből meritünk. A nemzeti rabság sötét korszakában ezekből meittett sok csüggedező honfi szív bátorságot. Törhetlenül kitarító lelkével ő szította sokaknak keblében a szebb jövő reményének alig, alig pislogó szikráját.

Alkotmányos életünknek kivivása óta folytonosan ott ül a törvényhozás termében, küzdve ott az ész és az ékesszólás hatalmas fegyvereivel mindig a mellett, mit esze és szíve a hazára nézve hasznosnak hisz. Nálunk is csak azt fogja mondani, a mi az ő lelkének meggyőződése. Senkire sem fogja erőszakolni nézeteit. Az antisemitának nem kell lemondania gúny nótáiról, ha annyira szerelmes azokba, a függetlenégi megmaradhat szép elve mellett, — melyért Jókai s

minden jó magyar lelkesedik — ha meg nem győződik annak ez idő szerinti kivihetetlen-ségéről, s ha nem tartja eszélyesebbnek bevarni azt az időt, midőn hat millió magyar helyett tizenkét millió fog lelkesedni azért, mit Isten jóvoltából s kormányferfiaink bölcsesége folytán pár évtized múlva bizony reményelhetünk.

Okokkal fog Jókai meggyőződése mellett harcolni, nem pedig fegyverrel. Szégyen volna ránk nézve, ha nem szívesen hallgatnánk meg, s ha politikai pártállásunkat bemocskolnánk a személyes gyűlölködéssel. Angolországban és Amerikában a választási beszédek a neppolitikai nevelésének hatalmas eszközei. Erre kellene nekünk is törekednünk, hogy higgadtan és komolyan hallgassuk meg a különféle pártok szónokainak előadását, igyekezvén azokból tanulni, a szónokoknak pedig az volna nemes feladatuk, hogy a csupa ócsárlás és személyeskedés színvonalán felülemelkedve, higgadtan fejtenék ki nézeteiket, melyek szerint a hazát boldogítani óhajtják.

Midőn egy görög hadvezér csatatervét elkészítve azt főbb tisztjeinek bemutatá, egyik azok közül helyteleníté azt s egészen más csatatervet ajánlott. A fővezér hiúságát ez annyira sérté, hogy megfelejtkezve minden illemről, botjával megütötte azt; mire amaz teljes lelki nyugalommal így szólt: „Nem bánom, ha versz is, csak arra kerlek hazám nevében, hogy hallgass meg.”

Tisztelt választó polgárok, tanuljunk ettől a két görögtől kölcsönösen. Tanuljunk meg az egyiknek hatalmaskodását, türelmetlenségét megvetni, s másiknak nemes komolyságát és tiszta hazafiságát megszeretni.

Ugyan azon egy község lakosai vagyunk. A különféle párton állók igen gyakran közel rokonok, testvérek egymással. Sőt van eset, hogy egyik párton az apa, a másikon a fiú viszi a zászlót. Mit akarunk azzal a zászlóval? Nem azt-e mindnyájan, hogy hazánk s annak szeretett népe gazdag, boldog, dicső legyen!? Szabad-e azt mondani az egyik pártnak magáról, hogy csak ő szereti a népet, mert csak ő a nép fia? Nem a népnek, nem apáinknak fiai vagyunk-e mindnyájan itt e mi községünkben? Van e itt tulajdonképen valaki, a kit úrnak lehetne mondani. A legvagyonosabbak nem e épen a nép között vannak? Szabad e tehát meghasonlanunk egymással akkor, mikor mindnyájan egyet akarunk a haza javát? Hisz akkor mi nem a haza javaért, hanem mi dicsőségért küzdünk.

Fei azért, egy szívvel lélekkel csináljunk e naptól párt nélküli hazafias ünnepeket! Hazánk állapota felett tanácskozzunk. Sok bölcs ember véleményét meghallgattuk már, hallgassuk meg azét is, kit a tanácsadásra nem csak lángesze, nem csak bőbeszédű tapasztalatai, hanem kipróbált honfi jellege is egyaránt feljogosít. Ő nem jön közénk dicsőséget keresni, az enymeresnek, a közbecsületesnek hervadhatlan baberai körítik immár az ő magas homlokát, melyekkel nem csak saját hazája, hanem az egész muveit világ tisztelte meg őt s benne hazánkat, nemzetünket. Egy szerény netelejts az legtöbb, a mit mi neki emlékül nyújthatunk az őszinte magyar vendégszerető fogadtatás emléke, — adjuk azt meg neki mindnyájan pártkülönbség nélkül, s mondjuk egy szívvel lélekkel: „Hozott Isten!”

Ezen sorok befejezése után érkezett az örvendetes tudósítás, hogy Jókai Mór

Klapka György

társaságában érkezik körünkbe.

Itteni „Életből ellesve“ a „Ma“-i „Népvilág“-körü „Hétköznapiok“ „Tarka-élet“-e csaknem „Felfordult világ“-képét tárja elénk, mikor oly „Politikai divatok“ „Életkomédiásai“- kerülnek „Kalandor“-okkiint felszínre, mint az itteni némely „Szegény gazdagok“ „Chinchilla herczeg“-gel vetekedő „Uj földesur“-asági „Magyar nabob“-sága negélyezett „Szegénység útja“-nak „Görögtüz“-melletti „Lunatikus“-a, egy kifordított „Páter Péter“, ki maholnap az „Enyém, tied, övé“-koztól külömbiséget is összetévesztve oly „Arnyképek“-rajzát nyujtandja majd, mikor csak „Egy asszonyi hajsza“-on függ, halogy „Egy játékos a ki nyer“ — „Szomorú napok“ következzenek be, s egy „Elátkozott család“-ban „Sajo“-i „Véres könyv“- lesz az, melyre illető azt jegyezheti fel majd „Emlékirataim“ s mely történelem lapjáról a szégyenpirt mi akkorra se fogjuk letörülhetni „Mire megvénülünk.“

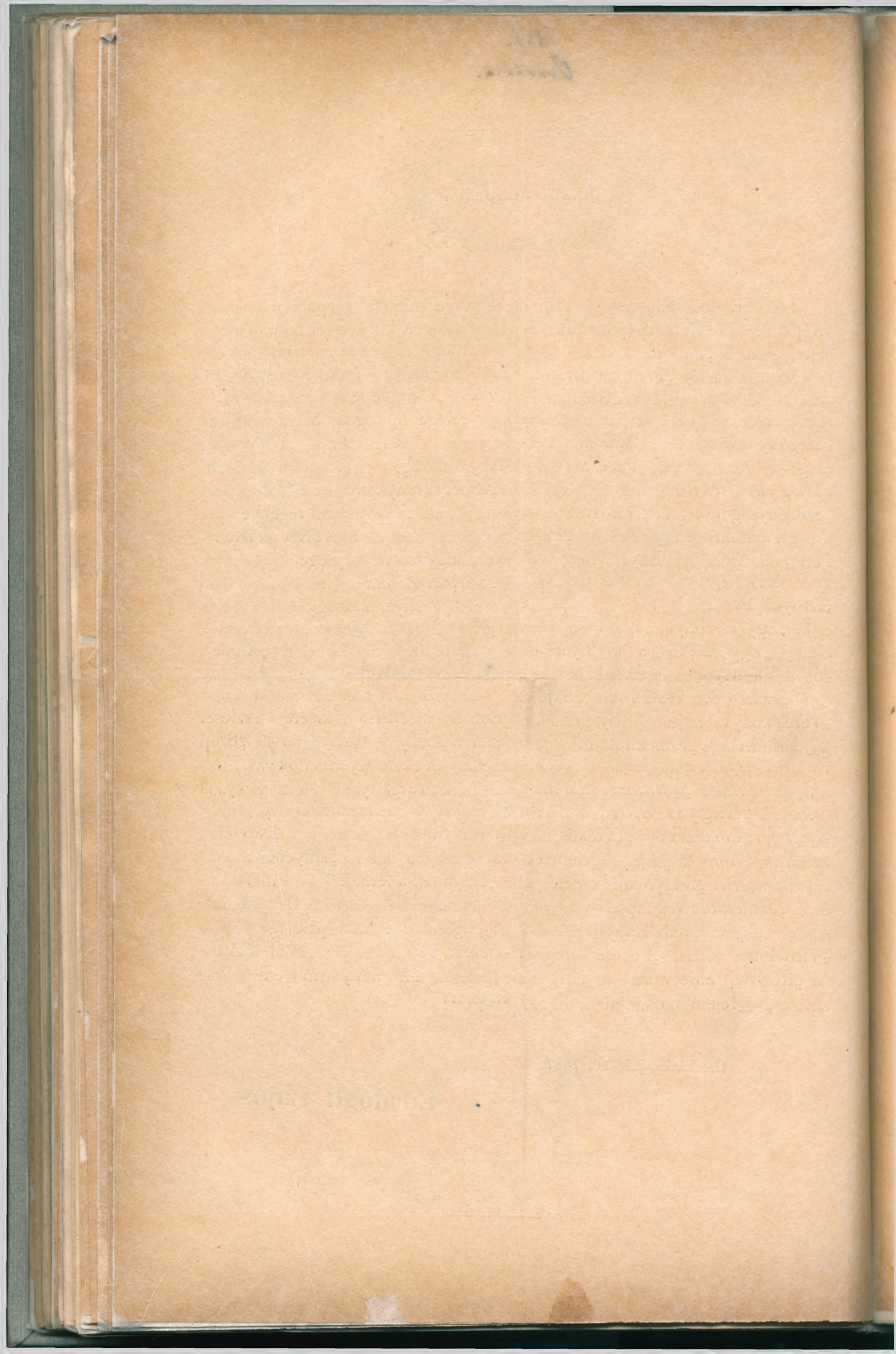
Amde a „Magyar előidők ből“-i „Regi jó táblabírák“ „Ustökös“-kint visszatérő „Hon“-alapítója s „Nemzet“-ujjateremtője im! „Nagy-tükör“-t tartva az eddig „Janicsárok végnapjai“ elhagyottságában tespedő „Rab Ráby“-k elé — „Virradóra“ ébreszti „Fekete sereg“-ét ma „Köszívü ember fiai“-t már, kik ideálok „Szeretlem bolondjai“ is büszkén

„Szeretve mind a vérpadig“ eszményt, elvet, hazát, „A kik kétszer halnak meg“ azokért ha lehet és kell, s ezerszer inkább, mint élni rutúl, — s békés utú „Fehér rózsá“-s „Csataképek“ során megmutatja, hogy „Mégis mozog a föld“, megmutatja hogy nem sokáig tarthat „Törökvilág Magyarországon“ s be kell következnie itt is „Erdély aranykorá“-nak mielőbb, s megmutatja amit „Jövő század regényé“-nek kezdtek már hinni, azt, hogy „Egy az Isten“-ünk „Magyarhon szépségei“ imádatában s „Kárpáti Zoltán“ jellemében tündöklő szeretett „Fránya hadnagy“ — kedves képviselőjelöltünk fényes nevével büszkélkedő szabadelvűpárti zászlónkat „Minden poklokon keresztül“ diadalra juttatja!...

Ezen mi honi földünkön először nem az „Embert kísért Istent kísért“ „Lócsei fehér asszony“ szive jegével, de „Szép Michál“ „Fekete gyémántok“-kal felérő szemeinek „Targallyak“-at is lánggra gyújtó hő tüzével találkozott kitünő vendégünkért — aki Oroszára immár nem „Névtelen vár“-ában is megismerte „Milyenek a uók“ s „Milyenek a térfiak“ — zúduljon fel keblünk túlárado érzelmeinek „Délvirágok“-tól „Egész az éjszakai pólusig“ harsogó „Oczeánja“-kint, hogy e „Föld fölött“-i rég dicsőült „A r a n y e m b e r“ örökön **Eljen!!!**

Oroszára, jun. 16. 1887.

Eördög Lajos.

Tisztolt polgártársak!

Vénebb vagyok már mintsem hogy házról-házra meglátogathatnának benneteket, igazán örül a szívem mikor úgy együtt látlak benneteket, aztán látom hogy mind kékbelen vagytok.

Ha úgy elgondolom, hogy az én gyerek koromban alig látott az ember kékbelis földmivest, mindjárt eszembe ötlök hogyha sokkal nagyobb is az adó mint volt régebben, csak megbirjuk azt mégis, mert lám, csinosabb ruházatra is jut és marad is, és hogy bizony feleségeinket leányainkat is hála isten olyan ruhába járathatjuk, hogy azt akármilyen gazdag országbeli is megnevezheti.

Sokba is kerül biz az, de hiába, a korszellem úgy kívánja, hogy kedves hazánk a sok milliókból álló nagy család az se maradhat hátra, a sok közlekedési eszköz, a vasút, kőutak, a vízszabalyozás, felsőbb-al-sőbb népiskola, a haza védelmére rendelt katonaság, honvédség temérdek pénzbe kerül, de mindezeket meg kell tennünk felállítanunk, mert a korszellem, meg a haza épségben maradása megkívánja.

Sohase tartottam jó földbirtokosnak azt, ki gazdatisztjét minduntalan változtatta és ha valami kipróbált jó tisztre tett is szert, még oly kis hibáért is szidta, mocskolta, nem is vitte sokra, mert gazdasága pusztult, egy egy új, tapasztalatlan gazdatisztje többet rontott, mint épített a gazdaságban.

Ez a magyar haza édes mindnyájunké, annak gazdatisztjei a miniszterek, hej, hogy örültünk mi, mikor úgy 1867 ben hosszú szenvedés után ismét elnyertük a magyar felelős miniszteriumot, most meg mikor már oly jeles hazafi vezetése alatt, mint a milyen T i s z a K á l m á n, csupa jó magyar emberekből álló minisztetiumunk van, mért kiáltanak némely képviselőjelöltek erre a minisztetiumra kígyót békát.

Hiszen T i s z a K á l m á n úgy vezette még eddig az ország dolgait, hogy ellene egy józan gondolkozású ember sem tehetett alapos kifogást, de még a kultólu is tisztóli böcsüli.

Én kedves atyámiai olyan jelöltre a ki T i s z a K á l m á n t minden ok nélkül szidja, mocskolja, nem szavazok, mert azt én békeszerető hazafinak nem tarthatom, hanem olyanak, a ki ez által csekély személyit akarja nagyra felfujni, zavart előidézni és a zavarosban halászni.

Es mert hogy Veres József volt az a mit akkoriban a hirlapokban is olvasni lehetett, a ki az országgyűlésen nem szégyenlett úgy nyilatkozni, hogy T i s z a K á l m á n n a k még a képe se jó, én ilyen gyerekes kiszólású hánya-veti tráter zászlója után nem indulok. Hiszen ilyet az utolsó bérestől sem várna az ember.

Házen biz arra volt eset, hogy én is megharagudtam egyik másik zsidóra, de hát azért valamennyi zsidót nem gyűlöltem, mert hiszen Csokonai Mihály is azt énekelte: „Szeress jó barátokat, szeress híven azokat, ha megcsal is egy vagy kettő alnoksággal, kipótolja azt csak egy is barátsággal.“

Tehát én minden zsidót nem gyűlölök a testvériség rovására még akkor se, ha a papom kívánná ezt tőlem, a ki a templomban felebaráti szeretetet prédikál, mint maga mellett korteskedő pedig, felebaráti gyűlöletet.

Én ilyen papot mint képviselőjelöltet nem éltetek, már csak azért se, mert a mult országgyűlésen is antisemitaságával Orosz hazát olyan rossz hirbe hozta, hogy az értelmesebb és jobb érzelű választó polgárnak szégyen szált az arcába, ha más értelmebb és jozanabb felfogású idegennel találkozott.

Választó polgártársak! igyekezzünk lemosni azt a szégyenteltot magunkról, melyet orozánkra satótt az, hogy antisemita követet választottunk, most ne essünk vissza abba a hibába, hiszen csak nem örvendünk tán annak hogy az orosz házikerület választóiról úgy beszéljenek az egész országban mint zsidófalókról.

Ismeritek már beszédei után és a mit róla irak és beszélnek, S z e m e r e A t t i l a t, vele csak becsületet vallunk válasszuk meg.

Éljen SZEMERE ATTILA.

Egy földmives választó polgár.

Veres József és a függetlenségi 48-as párt.

Ma, mikor a függetlenségi 48-as pártba becsempészték Veres József urat, mint a trójai falovat, — ma, mikor a képviselő jelöltnél nemcsak a személy tisztessége, de az elvek tisztasága s azokhoz hűség is megkivántatik, — méltán merül fel sok függetlenségi és 48-as érzelmi polgárban azon kérdés, vajjon a multak után szavazhat-e ma Veres Józsefre?

Mielőtt e kérdésre válaszolnék, jöjjünk tisztába, ki az a Veres József? Legelső érdemül hozza fel ő maga, hogy „Oroszáza született.“ Na valóban nagy érdem s büszke lehet Oroszáza, hogy ily nagy férfi látta itt meg a napvilágot! De mit szólnak eme nagy szerencséhez a választó-kerület többi közséi, kik nem voltak oly szerencsések eme nagy férfi bölcsőjét láthatni s gyermekkorának zászlajába gyönyörködni?

Gyermekkorából tehát annyi ismerete-s, hogy Oroszáza született. Azután, mint más közönséges halandó, ő is felnövekedett s férfikorra jutva, kitört belőle az ereiben lapangó nemes vér s elgondolá magában, miért ne lenne ő nagy férfi, mikor ő annak született? S ha már ő úgy is pap, miért ne követne el oly dolgokat, melyeket más ember ugyan nem követ el, de melyeket ő nála eltakar az a reverenda! Herostrates is híres ember lett, mert felgyújtotta Diána templomát.

És itt álljunk meg, mert itt kezdődik ennek az embernek nemes működése!

Ki ne emlékeznék 1881-re, a mikor az orosházi függetlenségi és 48-as párt legszebb diadalát aratá? Képviselője nemcsak az egyházi téren, de az országházban is egyik elsőrangú tekintély volt. Ide haza meg volt a béke, meg volt a nyugalom, egyik ember a másikban embert látott, a ki békében munkálkodott, egyik a másikat nem üldözte! Jött 1884! A függetlenségi párt bizva erejében, bizva elveinek tisztaságában, kibontotta mocsoktalan zászlóját, hogy az alatt, a „szabadság, egyenlőség és testvériség“ nevében vivja meg a választási harcot . . . ! Ki volt az, ki piszkos lábaival sárba taposva a párt elveit, üszköt dobott a függetlenségi pártba, hogy szétrobbantsa azt? Ki volt az, ki kitűzve az antiszemita zászlót, megindította a faj és személy gyűlöletet? Ki volt az, ki elmerészelt nevezni azt a pártot, mely a nemzet önállóságáért, az emberiség jogainak diadaláért küzdött s küzd ma is „Sakter pártnak?“

Veres József volt az, a lutheránus pap! A választás lezajlott, Veres pap gyönyörű elveivel győzött! Az a sakter párt tiszta elveivel, begöngyölte mocsoktalan zászlóját, bukásában is büszke volt erkölcsi diadalára! Mi történt az után? Nézzétek meg a következményeket, a melyek előre meglettek jósolva!

Veres József, a pap volt a képviselő, a kiknek már a hivatásánál fogva is kötelessége lett volna a Krisztus tanát hirdetni, hogy „szeresd felebarátodat, mint önnön magadat“, és láthattátok, hogy még évek múlva is ott tündököltek az ő jelszavai az utca sarkokon, hogy „üsd a zsidót!“ A község lakói közt megkezdődött az ellenségeskedés, a harag, a gyűlölet, az áskálódás. Megindult a mozgalom azok ellen, a kik Veres ur működését nem bálványozták. Ott volt a Veres ur saját szerkesztése s ücsöce vezetése alatt álló lap, melynek egyedüli célja volt Veres ur működését egekig magasztalni s a ki nem tartozott szolgáladához, azokat sárba taposni s meghurcolni. Ugy, hogy ma alig van tisztességes ember Oroszáza, a kit Veres ur, a pap, az ő imádságos szájával meg nem mart vagy meg nem hurcolt volna.

1887-ben újlag kibontotta a függetlenségi 48-as párt zászlóját, hogy az alatt elveivel dicsőséggel elvérezen!

A sakter párt megbukott s Veres ur párthiveivel ujjongott a győzelemnek. Ő nagy ember volt fönt és lent. Fönt az országházban nagy ember volt, mert maga képezett egy pártot, s őt tulajdonképp egyik párt sem fogadta be. Ide haza pedig nagy ember volt, mert

tartott olyan beszámolókat, hogy elállott az ember szem-szája, hogy ő mit mindent tett! Hári János viselt dolgai semmi az övéhez!. Pedig mindenki tudta, hogy ő bizony csak akkor szokott az országgyűlésre felmenni, mikor a fizetéseket kellett felvenni, vagy éppen leczkéjét ment felmondani, ő neki Budapesten soha sem volt lakása.

Igy telt el áldásos működése a mult évi munkás mozgalmakig, a melyből kifolyólag midőn meghallaná, hogy pártja rossz néven veszi az ő magatartását s két színű szerepét, sőt hogy a választásnál elpártolnak tőle, mit tett hát végső elkeseredésében? Csavarintsunk egyet — gondolá magában! Igaz hogy szétrobtantottam azt a bolond, elvekért rajongó, tiszta függetlenségi 48-as s a k t e r p á r t o t, meghurezoltam vezetőit, sárba tapostam elveit, de hát pap vagyok, majd leimádkozom, beállok én is s a k t e r p á r t i jelöltnek, azok a bolondok örülnek, ha megválaszthatnak, nekem pedig pénz kell és nem elv, mert én földet vettem, hát csak segítse az ország kifizetni a föld árát!

Igaz, sokan lépre fognak menni, és sokan nem látják a ravaszságot, melylyel a függetlenségi párt be van hálózva! Azzal vigasztalják magukat, hisz ők jöttek hozzánk, ők olvadtak belénk

De hát mikor tartott a régi függetlenségi 48-as párt ez évben pártgyűlést, — mikor bontotta ki lobogóját, a melyre tiszta és nemes elvek vannak írva?! Mikor állított fel az elveket képviselő jelöltet, a mint tette a multban is mindig!?

Ez lett volna teendője és kötelessége a pártnak s ha az antiszemita párt, elveit levetközve, a tiszta 48-as párthoz csatlakozik, csak örülni lehetett volna a testvéresülés ez ünnepének. De azt is beláthatja mindenki, hogy csak 48-as párt volt hivatva jelöltet állítani, mert ez állott s áll ma is az elvek terén. De azt is beláthatja mindenki, hogy annak a függetlenségi 48-as pártnak, annak a lenézett, megvetett, kigúnyolt sakterpártnak Veres József képviselője-löltje nem lehet soha! Oda tisztességes elvekért lelkesedő férfiú kell, a ki piszkos, önző céloknak nem áldozza fel a pártot, nem áldozza fel annak magasztos elveit!

Veres József megmutatta a multban, hogy ő nem az elvekért lelkesedik, ő ha kell, ma antiszemita, ha így minden pártból kilökik, akkor lesz függetlenségi, ha így is inog a talaj lábai alatt, akkor holnap kormánypárti lesz!

De ő neki mindenáron mandátum kell, vagyis magyarul mondva „pénz“ kell! A mint a mult országgyűlésen maga képviselt egy pártot, addig a jövő országgyűlésen is egyedül óhajt egy pártot képviselni, s ez a párt lesz: a „telhetetlen papzsák-párt“.

Ha valaki pap, hát legyen pap, teljesítse hivatását s kötelességét, mi oly feladat, mely Veres József-féle tehetségeket teljesen és kizárólag igénybe vesz, ha azt csakugyan lelkiismeretesen akarja teljesíteni.

Az előadottak után pedig belátja mindenki, hogy:

- 1., a régi elvhü függetlenségi és 48-as pártnak jelöltje Veres József nem lehet soha.
- 2., a régi elvhü függetlenségi és 48-as párt szavazatával nem támogathatja Veres Józsefet!

Vagy állit a párt azonnal tisztességes jelöltet, küzd mellette, küzd elveiért s elbukik inkább, hogysen piszok érje azt a zászlót, mely egyedül biztosította Orosháza lakosságának a békét s nyugalmat akkor, mikor Veres József lutheránus pap fanatizált tömege az antiszemitizmussal izgatta fel a kedélyeket, vagy semleges maral a párt . . . A párt élni fog és még jönni fog az idő, a mikor a párt dicsőséggel bonthatja ki zászlaját s diadalra juttatja elveit és jelöltjét.

Inkább dicsőséggel halni, mint szégyenletes elvekkel élni és győzni!!!

Egy régi függetlenségi és 48-as.

Ar etro sedi fewhe teyoy = 28 = = jiltou hovan Cuy
 vidal a telegram dit pilyam tudam vatan; hys Hook
 Jany agunpou a' Jany kehulubus eron Serah Janyet
 hi 600 eromy alimul ellion lewinyulea ad
 accu revere, s' iymou a' 22 orerent. letuigi Cuyvitol
 mig'ojumhoy maglyta a' jantura kintat a' lab'atut,
 hi atobolimou a' jo' hivat kout... de hea hanting
 et hony a' or hys mites jetyou koutant minentelische?
 or a' julye eron a' hant? Vayra's felebrant hant
 timentat, s' ima a' ma' 29. julye eron felebrant
 or jetyou hit beintura ijenek vederi a'
 hant. orer jizais es jizais - mine ettebeantou
 Olyant; Tu hea vout George Dantia! es oris
 ordebeantou neli: halya kout gort mungifues
 ur' nen Oly' jetyou or a' jetyou hys kintat
 kintat jetyou vajan...

Engle nyan betgen silik a' jo' hie sebit
 eral leten et indistere' fel.

Jenvelerch!

En a' Nyitokorow Dr. Lintli Ede' orthon'
 48 = janyer' hony' oris oris, hie veyes jetyou
 Edebet maglytoun or ettem' volumitok.

a' machebentol is kintat koutat koutat meij
 or or' vatelemel e' nitent kintat kintat?
 atjan etilve s' len or veyes atjan s' veyes hi nepeddel
 a' hantat veyes a' mametuk tabou s' oris mites
 maglyt apollo - is felebrant len, a' hant mitesentou
 a' ma' Olyant jetyou meijoni - mine Hentoroumeh
 a' Olyant hony...

Ma február 1-jén van az Országos Könyvtárak találkozója
a székhelyen karácsonyi ünnepségekkel a városban 1892
és minél bevezetése, de meg Széchenyi által
amelyik mai példát említi fűzőjelem helyett
Tanácsnok mellem hi min 1882-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-00
karácsonyi ünnepségekkel a városban 1892
mikor hozzájárult... én tehát csak publikum
módszer, de az én tapasztalatok fűzőjelem önjelölés
nem vérszívóvá válnak, mert vérszívó, azaz az
készen állnak a jövőre, de lehet se térszívó, azaz az
formák és következmények fűzőjelem helyett a város
csak így fogja a városban a fűzőjelem helyett a város
és az én tapasztalatok fűzőjelem helyett a város
az így bevezetése említi, azaz nem lehet
sejtes hűtőanyag Széchenyi Széchenyi...

Magyar felelősek magis van az 20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-00
vándorlások helyett a városban 1892
pela: vidéki, hisz így említi a város
székhelyen a városban 1892
nehéz az magis a városban 1892
felelősek a városban 1892

Nem van le a városban a városban 1892
ahogy le említi a városban 1892

Magyarok!

1892.
Orosháza.

57

Veres József úrnak.

Ugy látszik, Ön nagy előszeretettel szeret velem foglalkozni, pedig az előzmények után Önnek volna arra legkevesebb joga. Hogy miért rántott épen engem elő „a régi függetlenségi és 48-as párti“ röpiratára adott válaszában? Tán a szerzőt keresi? Hisz azt könnyű megtalálni, ott a sajtópör, majd megmondják ott a szerző nevét. Abból pedig, hogy valaki helyesli s magáévá teszi a röpiratban mondottakat, még nem következik, hogy az legyen egyuttal annak szerkesztője is.

Az a kérdés, mit czáfolt ön meg a 48-as röpiratban mondottakból? Semmit! Igazak azok vagy nem?! Igazak!

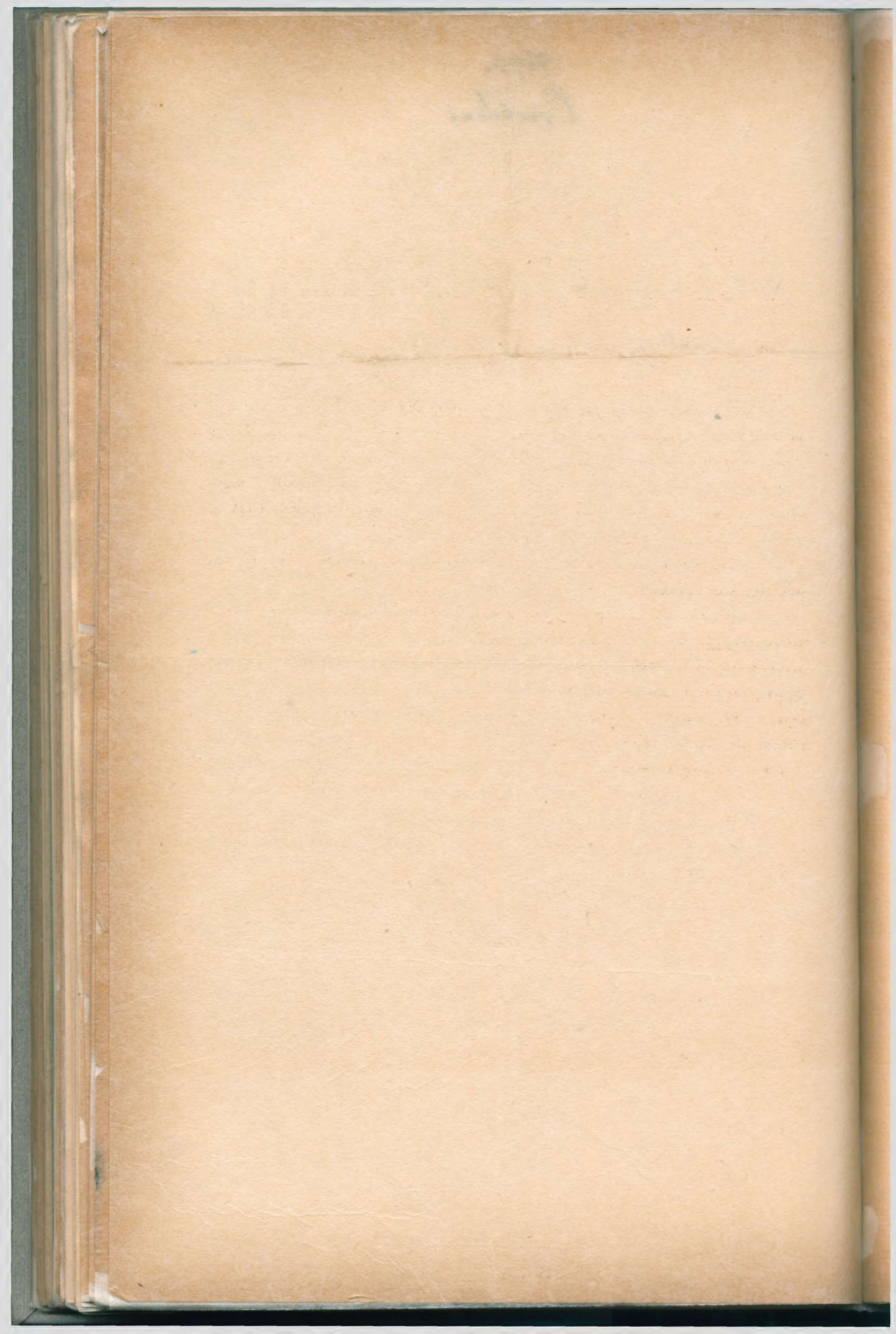
Ön jónak látta egy 1884-ben kelt levelemet előrántani. Legelőször is nem tartom tisztességes dolognak, egy magán jellegű levelet piacra vinni! A levél tartalmát nincs okom sem szégyelni, sem vissza vonni, hisz én abban a béke, az egymás iránti tiszteletet, a község, az egyház javát czélzó működést kérek és ajánlok. Mutathat-e föl Ön hasonló irányu levelet, melyet szóval s tettel beigazolt?! Sajnos. én is őrzök Öntől, a paptól egy levelet, melyben a többek közt ezt írja „megmutathatom, hogy négy hét alatt Önt állásából s a községből kiltom . . .” Na hát ezt Ön meg is kísérlette.

Hogy melyikünk levele s iránya tisztességesebb az enyim-e, vagy az Öné, ítéljen a nagy közönség.

Hogy mennyit használt személyeskedő levelével ügyének, azt a legközelebbi jövő fogja megmutatni.

Orosháza, 1892. január hó 30-án.

Dr. László Elek.

1892.
Orosháza.

58

Az „Orosházi Közlöny“ 1892-ik évi 5-ik számának külön-mellélete.

A szabadelvű-párt nagygyűlése.

Orosháza, 1892. január hó 30-án.

Mintegy 600 főre tehető hallgatóság gyűlt össze az „Alföld“ szálloda nagytermében a szabadelvű-párt nagygyűlése alkalmából.

A gyűlés megnyilta után szerencsénk volt újból hallani **Székács István** szeretett képviselőjelöltünket, ki különösen Veres József mai programbeszédére a következőben válaszolt:

Tisztelt Polgártársak!

A párt megtisztelta bizalommal, hogy képviselőjelöltnek kikiáltott. Nem akarok arra a térre lépni, hogy megmagyarázzam, hogy én ezt nem kerestem; a kik ismernek, tudják, hogy ha én ezt akartam volna, már régen elérhettem volna; csakis mivel az utolsó perczben azon képviselőjelölt, kinek zászlóját én lobogtattam, visszalépett, hogy fej nélkül ne legyen a párt, engedtem a kérelemnek és csak akkor léptem azon térre, amelytől eddig tartózkodtam. De mivel már megtettem — mint tréfásan mondtam, de komolyan gondoltam — ha már ott vagyunk, nem bánom, ha megnyuznak is, de csak menjünk.

Tudtam, hogy kivel állok szemben, tudtam, ha megtartom programbeszédemet, az ellenfél válaszolni fog. Isten és minden ember tanuim, hogy az ellenfélt nem piszkoltam, hanem ő megüzentte nekem előre, hogy mert a nevét mertem számba venni, ő ezért megfizet. Ma ez megtörtént. Tudva azt, hogy kivel van dolgom, hogy milyen lyukból milyen szél fuj, köszönetet szavazok neki, hogy nem fogta rám, hogy ezüst kanalat loptam.

A ki engem megtisztelta a kijelöléssel, azon barátaim, kiknek tanácsával éltem, akik buzdítottak, hogy fellépjek, mind azt mondták, hogy ismernek, tőlem nem kérnek oly programbeszédet, a melyet rófszámra lehet mérni, mert az olyant megcsinálni nagyon könnyű. Ilyent hallottunk ma.

Kell, hogy elhárítsak magamról oly állításokat, a melyek valótlanok. Ugy látszik, ő nem volt jelen programbeszédem megtartásánál és tán rosszul mondták el neki, mert azt mondja, hogy én a földesurak érdekében beszéltem. Arról én egy szót sem szóltam. Van a képviselőházban földesur, végzett földesur elégségesen; én beszéltem épen a szakszerűleg képzett gazdák-ról, mint olyanokról, a kik egyes dolgokhoz jobban értenek. (Általános élénk helyeslés.)

Reám fogja, hogy ígértem adóhivatalt, a pusztaföldvári földek tehermentesítését és magam sem tudom még mit. En nem ígértem semmi mást, mint hogy a mindenható által nekem ajándékozott tehetségemet hazám és községem javára fogom fordítani. Ezen ígéretet tettem akkor is s teszem most is, egyebet nem tehetek és nem is teszek. Beszéltem arról, hogy vannak országos érdekeken kívül községi érdekek, melyeket hivatásszerűleg a képviselő támogathat, mint példát is hoztam fel. En soha sem mondtam, hogy ezt vagy amazt megcsinálom. (Ugy van!)

Azután azt mondja, hogy én nem tisztességes eszközökkel harcolok. Mondtam egy programbeszédet itt, egyet Tótkomlóson, beszélek most, hogy ha valaki reám tudja bizonyítani, mit tettem, mit szoltam olyat, a mi a tisztességgel össze nem fér, álljon elő és mondja meg. (Zajos éljenzés) Az pedig tisztességes dolog, midőn az ember előáll s egy egész létániát összehadar?

Azt mondja, mikor a főispán először Orosházára jött, ő kérte, hogy a katonaságot vigyék el innét s én voltam az, a ki ezt elleneztem; ez nem igaz. Hivatkozom azokra, a kik ott voltak. (Felkiáltások: Ugy van.)

Azt mondja, hogy május 1-én én itthon voltam és ha én olyan híres ember vagyok, miért nem avatkoztam az ügybe. Egyszerűen azért nem, mert soha sem akartam híres ember lenni, soha sem akartam oly dolgokba avatkozni, a mi nem hivatásom. Azt vetettem szemére a nyilvános értekezleten és a saját szobájában, ő evang. lelkész, a népnek hivatás szerint apja s hozzá még országgyűlési képviselő, ő neki kell tenni és beszélni, mert hisz nekem — nem volt mandátumom.

Beszédében mondja, de még nyomtatásban is azt olvassuk, hogy könnyű nekünk, midőn Zay küldi a pénzt és a korteseket. Igaz, felhevülésemben, midőn azt mondtam, hogy mig Székács István él (zajos éljenzés) addig nem lesz vesztegetés, kalapomat az asztalra dobtam, de kétszer is az asztalhoz vágom, midőn ilyent látok s azt kívánom, hogy soha se legyen neki több pénze, mint amennyit Zay küldött, akkor tudom, hogy sohasem fizeti ki a vásárolt földet. Becsületemre állítom, hogy Zay egy krajczárt sem küldött. (Szünni nem akaró éljenzés.) Hát tán az ő zászlóit ingyen csinálták? Vannak bizonyos ilyen alkalommal felmerülő költségek, melyeket csak valakinek ki kell fizetni. No most már ilyenekről valamit állítani, mikor tudja, hogy az ő nadrágja sem valami patyolattiszta, az már még is sok.

Azt mondja híres ember volt az édes apám és emléke előtt is kalapot emel; köszönném a jószágát, de nem lehet megköszönni, midőn ezt azért teszi, hogy a fiut annál törpébb embernek

tüntesse fel, aki bérlőkkel és béresekkal parancsolgat. Ezt a két elemet egy szuszra ne említse, ezek között nagy a különbség. A bérlő nem alárendelt személyiség, az velünk egyenrangú, szerződő fél. Hivatkozom arra, 30 éve itt lakom, érezte csak egy bérlő is, hogy vajjon úgy tekintem-e, mint egyszerűen szerződő felet s nem-e mint barátot. Soha életemben pressziót nem gyakoroltam. Ami a cselédekkel illeti, hát erre csak azt mondom, mint a régi világban egyszer megtörtént, két tábor állott egymással szemben, a két sereg vezérének eszébe jutott, minek ontsanak ők annyi vért, küzdjenek ők meg egymással s a ki győz, annak tábora a nyertes. Én részemről hajlandó volnék felajánlani Veres Józsefnek egy fogadást, ő úgy is nagyon szereti a titkos szavazást. Felajánlom, hogy hívjuk össze összes volt cselédeinket és szavaztassuk le őket titkosan, ők döntsék el, ki legyen az országgyűlési képviselő. (Hosszantartó, meg-megújuló zajos éljenzés és helyeslés.) Én szívesen alávetem magamat. Kérdezzük meg a cselédektől, ki bánt velük jobban, én-e vagy ő, ki zsarolta őket inkább, én-e vagy ő s ki tartotta vissza a bérüket én-e vagy ő? (Élénk derűltség).

Szememre veti, hogy én ő mellette korteskedtem. Ez nem igaz. Volt idő, midőn én őt többre becsültem, ő tőle többet vártam, de én is oda jutottam, mint a többiek, hogy biz kiábrándultam s azt a Veres Józsefet, a kít ma ismerem, azt nem pártolom. (Élénk helyeslés.)

Ennyiben kívántam neki válaszolni s most is ismétlem, hogy hálás köszönettel tartozom neki, hogy nem fogta reám, hogy ezüst kanalat loptam.

A mi most már a párt gvőzelmét illeti, azt ne tekintsék személyes ügynek, kimondom, nyerjünk vagy veszítsünk, az reám nézve mindegy. Szükségtelen a kedélyeket felizgatni, ellenfelek vagyunk, de a választás után újból a békés polgárok leszünk. Soha sem akartam arra a térre lépni, hogy embert piszkoljunk, én tisztelem az embert, de nem lehetek olyan bibliai keresztény, ki kenyérrel dobálja vissza azt, ki őt kövel dobálja.

A szónok ezen utolsó szavai alig voltak hallhatók a lelkesülten kitört éljenzésektől melyek alig akartak lecsillapulni, csak midőn Mikolay István ügyvéd állt fel szólásra, lett csend a teremben.

Mikolay István, mint említé, jegyzeteket csinált Veres József beszéde alatt s ezen jegyzetektől olvasta azután reá a zentenciát. Sikerült neki nem csak az ellenjelölt által felhozottakat alaposan tönkre silányítani, ami nem is igen nehéz, hanem a hallgatóságot meggyőzni arról, hogy Veres Józsefnek eddigi összes ténykedése a zeróra redukálódik, a mi magyarán annyit tesz, hogy s e m m i. Beszédében felemlíté azt is, hogy mikor Veres József a katonák eltávolítását kérte, nem Székács István, hanem ő volt az, ki közbekiáltotta: „ohó!”

Minden tekintetben sikerült és nagy hatást keltett beszédét a jelölt éltetésével végezte ami természetesen a hallgatóságban élénk viszhangot keltett.

Harmadiknak szolt Torkos Kálmán nagyszénási jegyző. Szónoki hévvel és meggyőző erővel hívta fel a választókat összetartásra oly férfiu mellett, minő Székács István, ki működésének minden terén a közbecsülést érdemelte ki.

Beszéde zajos hatást keltett és számosan siettek a fiatal szónokot üdvözölni.

Szeretett képviselőjelöltünknek sikerült czáfolata Veres József mai programbeszédére, Mikolay István meggyőző érvei, Torkos Kálmán gyújtó hatású beszéde hatása alatt a hallgatóság „éljen Székács István“ felkiáltások mellett, és ha győznie kell az igaz ügynek, a győzelemre való jogos kilátással ment széjjel.

1872.

OF 8111 11111

Felhívás

Magyarország népéhez.

Hazánkban a jövő választásokra alakuljon egy párt, melynek programja:

1-ször. Allami teljes függetlenségünk.

2-ször. A 48-as törvények, nem csak megtartása, hanem 48-as szellembeni fejlesztése.

3-szor. Országosan kéressen fel alkotmányos királyunk, és koronás királynénk, hogy őskirályi széket Budavárban foglalja el — és így nemzeti királyunk, és királynénk lesz.

4-szer. A cseh, morva, szilézitákkal, mint tul a lajháni legtekintélyesebb fajjal, kiknek egykor birodalmi egységük is volt, internationalis szerződés alapján fogunk egyezkedni, hogy vélünk egy király alatt maradjanak, állami függetlenségük biztosításával.

5-ször. Ugyanaz a teendő az örökös tartományokkal, szinte ilyen feltételek alatt, mint független állammal.

6-szor. Gallicziára nézve fennhagyván, hogy vagy hozzánk csatlakozzanak, vagy az örökös tartományokhoz.

7-szer. Mivel mind ez nekünk nem elegendő garancia békés fejlődésünk eszközlésére, a nagy Németországgal 25 évi véd és dacz szövetségre lépünk, mi által Europa közepette, egy hatalmas német, cseh, magyar faj, elegendő biztosítást nyújthat, hogy a fent említett időre Európában béke uralkodjék; csak így lehetséges a lefegyverezés; a kisebb és mégis elégséges budget; kevesebb vér áldozat; deficit nélküli állami gazdálkodás; mert ezek vagynak hivatva hazánkban a békés haladás áldását meghozni.

8-szor. Ő Felségének a királynénak a haza iránt viseltető kitünő rokonszenvéért, — és hogy nemes hajlamát hazánk boldogítása iránt továbbá is megtartsa, — az országgyűlés által a haza köszönete megszavaztassék, s vele ez egy fényes küldöttség által tudattassék.

9-szer. És mivel egy nemzet ujratereítője irányában nem lehet háladatlan, s őt, mint szabaditót száműzetésében sem láthatja arcz pirulás nélkül, az ország népe tehát ünnepélyesen nyilvánítsa, hogy hazánk nagy fiát **Kossuth Lajos**é, egy szívvel-lélekkel visszahivatni kívánja, és mivel az által az elismerés csak egyik köteleményének volna megfelelő, a haza gondoskodand, hogy anyagi helyzete olyan legyen, mint ez magas rangjához kellő, és illendő.

M A G Y A R Á Z A T.

1-ső pontra. Követelhetjük teljes állami függetlenségünket, követelhetjük az uralkodó házból származott számtalan királyainknak koronázási esküjök alapján, mely eszmének a *pragmatica sanctio* utját nem állja, — felidézve az 1723-ki törvényezikket. Sőt Magyarország függetlenségét biztosítja a *pragmatica sanctio* az örökös tartományokkal való megmaradás alapján — mit mi is így akarunk. — Egyébiránt hivatkozunk az 1622. 2: 1638. 1: 1687. 1: 1715. 2: és 1741. 2-ik törvényezikkekre.

2-dik pontra. Követelhetjük a 48-as törvényeknek tökéletes helyreállítását, mert ezek az akkori uralkodó dicső emlékű 5-ik Ferdinand király helybenhagyását megnyerték, és ma senki közülünk nintsen, és nem lehet, a kinek honunkban a törvényhozásról jogos fogalma vagyon, — hogy ezt ellenezhesse.

3-dik pontra. Ezen ildomos nemzeti kívánat az uralkodó ház legjobb akarata mellett sem volt teljesíthető; mert a német császárságot viselve 1804 ig a magyar királyok, a természet törvényénél fogva is, családi, és kormányzási érdekeik máshová nem gravitálhattak, mint a nagyobb test felé, mi

akkor Németország volt — 1804-ben lemondván a római német császárságról, az akkor uralkodó 1-ső Ferencz király, ő sem tehetett eleget a nemzet ebbeli kívánságának, mert a józan politikának engedett, midőn a megkezdett francia háborút azon erőknek hozzá járulásával akarta befejezni, melyekkel ez megkezdődött, s melynek főczélja Németországnak a francia katona járom alóli felszabadítása volt. — Egyébiránt, hogy királyaink állandóan Magyarországon lakjanak, felidézzük az 1546. 18: 1550. 4: 1723. 8: 1741. 7: törvényczikkeket.

4-ik pontra. Követelhetjük a *pragmatica sanctio* nyomán, hogy azon osztrák birodalmi rész, melyhez 1723-ban a *pragmatica sanctio* végzetteljesen minket ujfent kötött, lázas belviszonyok által ne gyengítették; ellenkező esetben a közösbirodalom védelmi teher, főleg a mi vállainkat nyomná; és mivel előre látható, hogy tul a Lajthán a német elem, a cseh szláv elem elleni suprematiját soha feladni nem fogja, tehát természetes, hogy az összes birodalom jövendőre ily dühöngő faj gyűlölettel együtt nem maradhat, annál is inkább: mert már 1850 ben Bécsben a polyglott osztrák birodalom jövendőjét megingató, természetével pedig egy tökéletesen ellentétes oly veszedelmes állami jog mondatott ki, mely ellen a bécsi cabinet századokon keresztül a legnagyobb elszántsággal küzdött. — Így lettek az eddigi nem követelő nemzetek követelők.

Ezen tényállásnál fogva, előre látható, hogy a felbomlást semmiféle erő, vagy erőszak hosszas időre fenntartani nem képes; azért nekünk új alapokról kellett gondoskodni, és pedig saját létünk érdekében is, mely a *pragmatica sanctio*t jövendőre is lehetővé tegye, és pedig hogy? — a 4, 5 és 6-ik pontok által.

7-ik pontra. Ezen pont maga magát magyarázza, hozzá téve, hogy a véletlen azt akarta, miképen szent István a koronát a vallással együtt 7-ik Szilveszter pápának kezéből vegye át, nem pedig len bizanziai császár Ducas Manótól, ki őtet szinte ezzel megajándékozni akarta.

Ezen mintegy 900 év előtti körülmény döntött nemzetünk sorsa felett — örökre bebonyolította haladásunkat a nyugati érdekekben — melyeknek azelőtt hatalmas előharczosai voltunk — s így nekünk most sem marad más hátra, mint a leghatalmasabb nyugati fajjal, a nagy Németországgal szövetkezni, mennél hosszabb időre, hogy a 7-ik pontnak minden szavai beteljesedjenek.

A 8-ik és 9-dik pontok szinte maguk magukat magyarázzák.

Ezen programot, — kívánatos — hogy az országnak minden választója magáévá tegye, és csak ezen programnak követőjét választhatja meg a nemzet, ha jövendőjét az előre látható viharok ellen biztosítani akarja; hogy pedig len a választott, a választóinak érdekei ellen mit se tehessen, erre a választók, a választás előtt ünnepélyes reversalist vegyenek a megválasztandótul, ezzel tartozván a választó urak maguknak, és a haza nagy jövendőjének.

Báró Baldácsy Antal.

1875.

100.

60

*(Salvator portet-ist.)***Nyakadi Tóbiás balpárti képviselőnek**

irány-beszéde a balpártiakhoz 1875. évben.

Kedves balpárti választottjaim!

Megfogtok bocsátani, hogy nem választóimnak nevezlek benneteket, hanem választottjaimnak. Mert ti vagytok az Urnak választott népe, és én vagyok az Ur, a ki titeket választottalak — hogy engem megválasszatok képviselőtöknek.

Titeket választottalak pedig azért: mert ti nem olyanok vagytok, mint az az átkozott fekete agyag, mely az eső vizet is csak úgy veszi magába, ha lassan és sok esik. — Ti olyan jók vagytok, mint a száraz spongya. Belétek csak hamarjában kell egy kis vizet önteni, már feldagadtok. Azután ha egyszer megteltetek, még a 2—2—négynek igazságát is el lehet veletek törölni a tábláról. — És mert olyan jók vagytok, hogy még az én szavaimat is elhiszitek.

Hej bizony régen láttalak benneteket. Hát hogy vagytok? — látom semmi bajotok sincs. Tudjátok-e, hogy nem sokára követválasztás lesz?

A bizony. Minthogy pedig eddig is jól meg képviseltelek titeket, eljöttem ismét hozzátok, hogy benneteket választóimná kinevezzek és számot adjak a szélső balpártnak eddigi sáfarkodásáról.

Emlékeztetek-e arra, midőn 3 év előtt kimondtam, hogy én balpárti vagyok, még pedig annak is a vendégoldalán. És most is az vagyok, az az hogy nem tudom, hogy 48-as, függetlenségi, vagy egyetértési párt. Annyi bizonyos, hogy mi még magunk közt sem értettünk soha egyet.

Egyébiránt. Nem is szükség nektek azt mind tudni, ti csak arra vigyázzatok, hogy mikor okosat mondok, akkor kiáltsátok, hogy éljen a balpárt. Mert ez nektek legkönnyebb, ez semmibe sem kerül, aztán nem is kell a fejeteket törnötök, mert az úgy is haszontalanság, csak jó torok kell hozzá. Az pedig nektek van jó.

No! most kiáltsátok hogy „éljen“ . . . Hát nem vettétek észre, hogy most okosat mondtam? . . . Ha még ezt se tudjátok? . . . akkor mit tudtok? . . . Azt gondoljátok, hogy ti a hazát hallgatással megmentitek? — Nem bizony kedves balpárti hűeim. A haza megmentéséhez jó torok és sok beszéd szükséges.

Nem tapasztaltátok vagy hallottátok-e azt hogy mi mennyit beszélünk az országgyűlésen, pedig a 450 követ közt alig voltunk 10—15-en. Mikor mi beszélünk, akkor az egész országgyűlés nevetett örömeiben, és nem volt olyan kemény szívű képviselő, a ki fél óráig eltudta volna hallgatni. Sok pénzében van is már az országnak ez a mi sok szép beszédünk, csak azt sajnáljuk, hogy kárba vészett. — Nem a pénz, hanem a sok szép beszéd. Azonban ti azt kerdezitek, hogy hol veszi az ország azt a sok pénzt. Hol veszi? Hát kölesön veszi a némettől. — Minél többet kérünk tőle kölesön, annál kevesebb marad neki a zsebjében. Aztán csak így érzük el a tökéletes egyenlőséget. Ha ti is fülig lesztek adóssággal, meg az ország is, akkor az országgal egyenlők leszünk. Éljen tehát az egyenlőség.

Hát a szabadság tudjátok-e mi? A szabadság az, hogy nekem szabad beszélnem nektek mindenfélét, szabad igérem eget—földet, s titeket kötelelességetek azt mind elhinni, Minek is törnétek ti a fejeteket, be török az magától is, csak ránk hallgassatok.

Mert minékünk szélső balpártiaknak sok érdemünk van, melyet 1867. óta szereztünk.

Mi voltunk azok, kik a bot-büntetést törvényesen eltöröltettük. Hogy is ne? — Tudjátok, gondolhatjátok, hogy azon ügyes polgártársainknak, kik fölösleges házi-állatokat az istállóból ölből kivették és világot látni tanították — nagyon fájt ám az, mikor rajta a törvényes huszonötöt elhegedülték.

Hát Majoros bátyánkról hallottak-e valamit, az ám csak a balpárti ember! — Mert ő nem csak tökéletes szabadságot akar, hanem még az asszonyoknak is szavazat-jogot akar adni. — (Jó feleségének kell lenni az istenadtának, vagy hogy nőfien) mert én ugyan nem adnék felesé-

gemnek szavazat-jogot, így is leszavaz; hát még ha szavazatjegy volna a markában. Aztán ha az asszonyok szavazattal bírnának, mennyit beszélnének azok! ráuk soha sem kerülne a sor a beszédben. S ha valamelyiket, például az én feleségemet választanák balpárti képviselőnek, — no hisz akkor lenne szép világom! Eddig legalább még az országgyűlési teremben voltam, békeségem volt. — Feleségem még onnan is kitüldözne. Szerencsére Majoros bátyánk maga szavazott mellettük, s így most már remélem, hogy ha megválasztotok, még három évig békeségben lehetek. Még most lesz hová elbujnom a feleségem elöl.

Azt kérdezitek, hogy hát 1867. óta többet nem tettünk? — Dehogyan nem, mindent tettünk, a mivel a magyar kormánynak árthattunk, sőt mikor láttuk, hogy az már nem ijed meg tőlünk, akkor összeálltunk a mi kedves Oláh, Rácz, Tót és Szász barátjainkkal, s úgy sarokba szorítottuk a magyar miniszteriumot, hogy egy hajszál hija volt, hogy Oláh, Rácz, Tót és Szász országossá nem tettük kedves hazánkat. — De nem fogunk addig nyugodni, míg ezt meg nem tesszük. Nagy segítségünkre vannak ebben a Ráczok, Oláhok, Tótok és Szászok, ők is éppen abban a szándékban vannak, hogy a magyar kormányt megbuktassák; mink is. Régi barátjaink ők nekünk — hiszen azt ti is tudjátok.

Mi pedig tudjuk, hogy nektek mennyire tetszik, ha a kormányt szidalmazzuk. — Meg is tettünk, meg is tesszük mindent. — Ha mi nem lehetünk a kormányon, más se legyen, akár jó legyen az, akár rossz.

Sem az országgyűlést, sem a kormányt nem tartottuk és nem tartjuk jogosnak, egyedül azt az egyet engedjük meg hogy napidijunkat a hónap elején nekünk kifizethessék és hogy a lakbért 400 frtról 800 frtra emelhessék, ez ugyan a 48-iki törvénnyel ellenkezik, mert 400 frt lakbért rendelt; de már tudja isten, magam sem tudom miért, hanem már ennek az egynek csak nem szegülünk ellene.

Jól is ment a dolog eleintén, már előre elváladoztunk egyetértési, negyvennyolczas, függetlenségi s Isten tudja hányféle pártra — már előre kicsináltuk, hogy ha az az Oláh, Rácz, és több efféle ország megszületik, majd milyen derék miniszter elnökök válnak belőlünk. Hát uramfia mi történik, mikor én legjavában számitom, hogy még mennyi adósságot lehetne a ti szakállatokra csinálnom, akkor egyszerre fölébred a középbal és a Deákpárt egyrésze az aluszból, egyesülnek és közénk vágják a szabadelvűség menykövét úgy, hogy most is reszket a veséria bele. Belőlünk is elváltak magukhoz egynéhányat úgy, hogy most már csak annyian maradtunk, mint a gelsei — szentek. Mondjátok meg igaz lelketekre, már nem boszuság ez olyan igaz hazafiaknak, mint én és ti vagytok, kedves balpárti testvéreim!

Mi azután azt tettük velük, hogy elneveztük őket csapodároknak, köpönyeg forgatóknak. Hogy ne, mikor minket a mi szép álmaink köpönyegéből ily furfangosan kifordítottak.

Ti is úgy beszéljétek, hogy igaz-e vagy nem, az nem kérdés — mert szó a mi szó, a középbal mindig Tisza pártján volt ugyan, és most is ott van. Igen, de minket kifordítottak! Ki fog nektek olyan drága hosszú beszédet mondani, ki fog az asszonyoknak szavazatot szerezni, ha mi nem leszünk?

Szorultságunkban megerőltettük az eszüket és el panasztuk Kossuthnak is, hogy és miként jártunk. Azonban tudja Isten azt is mi lelte, nem hogy jól megpirongatta volna őket, hanem még nekünk is azt tanácsolta, hogy hagyjunk neki békét. Tisza Kálmán pedig alig hogy a lábát betette a miniszteriumba, a helyett hogy tőlünk, vagy Oláh, Rácz s a többi jó barátainktól ho csánatot kért volna, még ő pirongatta le őket és tudokra adta, (mint az egyszeri komáromi várparancsnok a török követnek) hogy ő se Ráczul, sem Oláhul vagy Szászul alkudozni nem tud, hanem majd tenni magyarosan fog.

Azután neki ált meszeltetni, és söpörni, s addig a söpréssel fel sem hagyott, míg minket is az országházból ki nem söpört. Még csak azt se várta be, hogy az esztendőnket kitöltstük. Vagy legalább fizetett volna ki bennünket az esztendő végéig.

Azóta bebarangoltuk már az egész országot, de hova csak tekintünk, mindenütt csak a szabadelvűt -- csak a szabadelvűt találjuk. Hijában! — Nincsenek olyan derék gyerekek sehol, mint ti vagytok Baranyában és Somogyban. Már most csak megosztozunk rajtatok, — könnyen megválaszthattok bennünket, nem olyan sokan vagyunk.

Látjátok kedves balpárti hiveim, ilyen változandó a mi sorsunk. Vándorolnunk kell, miként a vándor színészeknek, és nem találjuk honunkat a hazában. Ti vagytok még reményünk erős bástyái, ti vagytok azon egyetlen keszegek, kik még reményünk horogját befalni képesek vagytok. — Meg mézesztük a hegyét Kossuth nevével, hogy könnyebben csusszon.

Kiáltsátok hát már nő — hogy éljen a balpárt! — úgy ni.

Lelkesedjétek csak tovább is, és lelkesítsetek minket is, mert bizony már kezdjük magunk is sokallani a várakozást míg ministerek lehetünk.

Hiszen ti tudjátok mi a mi bajunk. Ti szegény emberek vagytok Leányaitok csak vásárnap viselhetik a selyem kötényt és a nyolcz pengő forintos topánkát. Szegény menyecskétek is mennyit szenvednek az alatt a 12 fros fejkötő alatt; megesik a szívem, mikor látom hogy alig hogy elmúlt az inséges esztendő, már is viselnetek kell azt a 40 frtos szűrt, s mennyibe kerül nektek a három napos vendégség, paszita, halotti tor, fonál vendégség és több ilyen csapások — bizony sokat kell nektek velem együtt szenvednetek.

Hejh csak egyszer én lehetnék minisztertek, majd megszabadítanálak én mindezekről titeket. —

Látjátok, hogyan sérteget benneteket ez a szabadelvű-kormány, adót vetett az urak inasára, kocsijára, lovára, biliardokra és még a kártyásokra is. És tirólatok egészen megfélekedeztet mintha ti senki se volnátok. Dejszen csak válasszatok meg engem, majd én oda felelgetek annak a pénzügyministernek, majd megszüntetem én ezt a különböztetést. Majd én rólatok is megemlékezem. Azért hát mondom, kerüljétek a szabadelvű kormányt!

Ne engedjétek hogy elhatalmasodjon, mert még rendbe találja hozni az országot, s azt is a mi boszantásunkra teszi. Csakhogy nekünk okunk ne legyen szidni.

Csak várjátok, a ti számatokra fogunk mi még sok ingyenes dolgokat kieszközölni. Látjátok-e a holdat tegnap éjjel, hogyan mosolygott rátok, mintha mondaná! „Nektek legelő kell, van itt elég, csak hogy ti nem tudjátok“. Látjátok ezek szabadelvűek, már régen tudják, hogy ott legelő van, de mindig titkolták előttem, mert irigyelték tőletek. De én elárulom a titkot, és ha megválasztotok képviselőtöknek, azonnal kieszközölöm, hogy minden balpárti kapjon a holdban tejenként 10 hold legelőt, és azonnal telekkönyvileg magára is kebeleztetheti, százalék pedig el fog engedtetni. — hanem siessetek ám, mert ha egyszer fogyta lesz, akkor későn jártok.

Továbbá ha egyszer az Oláh, Rác és a többi atyánkfiaiak segítségével a szabadelvűeket semmivé tehetjük, nektek meg lesz engedve, hogy magyarul is beszélhessetek.

Végre ha a szabadelvű-pártot legyűrhetjük, minden a levegőben levő várakat nektek engedjük át, és csak nektek lesz szabad az adót ezüst pénzben befizetnetek.

Ime ezek azok a sarkalatos pontok, melyeket elérni óhajtunk, s melyért hiszem, hogy nem fogjátok restelleni, hogy engem megválasszatok, és egymás fejét beverjétek.

Azért hát jól megfontoljátok magatokat, s kiáltsátok azonnal, hogy: „Éljen a balpárt.“

Nyakady Tóbiás,

balképek pártviselője.

Magyarország polgáraihoz!

Az 1875.ik évben egybehívott országgyűlés végnapjait éli; országszerte megindultak a választási mozgalmak: felhívjuk ez alkalommal hazánk választó polgárait, hogy a kitűzött nagy célnak érdekében pártunk zászlója alá sorakozzanak.

E nagy cél: Magyarország önálló állami léte, függetlensége. „Magyarország legyen önálló független magyar állam, mely minden idegen beavatkozástól mentenintézzeminden ügyeit, mely teljes önállósággal bírjon a közigazgatás és igazságszolgáltatáson kívül a hadügy, pénzügy, külügy és a közgazdaságtat minden ügyeiben.“ Ez a mi programunk s marad jövőre is változatlanul, mert meg vagyunk győződve a felől, hogy független állami lét nélkül nincs biztosítva számunkra nemzeti lét, nincs biztosítva sem szellemi fejlődés, sem anyagi gyarapodás. Visszaszerezni hazánk állami önállóságát és függetlenségét volt ekkoráig s lesz a jövőben is ernyedetlen törekvésünk; nemcsak eszményképtünk ez, melyet soha szem elől nem tévesztünk, hanem oly cél, melynek az adott helyzet és viszonyokhoz képest lépésről-lépésre megközelítését s kedvező pillanatban teljesen megvalósítását politikai tevékenységünk legfőbb feladatául tekintjük.

Meg akarjuk szüntetni ehhez képest a fennálló közösügyi rendszert, eltörölni az 1867-ik évi XII. törvénycikket, a hadsereg közösségét, a közös kormány és delegatiók intézményeit, helyreállítani az 1867-ben megállapított s épen most még kedvezőtlenebb módon megújított nemzetgazdasági szerződések megváltoztatásával Magyarországnak teljes önrendelkezését a bank, vám, fogyasztási adók és mindennemű gazdasági ügyekben.

Be van bizonyítva a lefolyt évtized összes történelme által, hogy a fennálló közösügyi alapon hazánknek boldogulása lehetetlen. E rendszer mellett oly nagy terhek nehezettek az ország vállaira, hogy azokat elviselni képtelen, s ugyanazon rendszer által meg van fosztva az eszközöktől erejének oly ne-

mű fokozására, hogy terhét könnyebben elbirhassa; meg van akadályozva abban is, hogy állami intézményein, midőn az épen e célból szükségesnek mutatkozik, a kellő változtatásokat megtehesse. Így példával hebizonyult, hogy a hadügynek mostani költségei messze túlhaladják Magyarország anyagi erejét, de a közösség lehetetlenné tette mindekkoráig, hogy akár a létszám, akár a szervezet módosítása által ebbeli terhén könnyithessen. — Magyarország e rendszer mellett nem folytathat saját érdekeinek megfelelő külpolitikát s még csak mérlegbe se vetheti saját akaratát, mert, mint a nemrég megszavazott 60 milliónyi hitel ügye bizonyítja, nem az országgyűléstől, hanem a felfelé tehetetlen, lefelé jogbitorló delegatiótól függ megadni vagy megtagadni a külügyi akciónak eszközeit. Ennek folytán történt az, hogy a nemzet kívánságai az orosz-török háboru alkalmával semmibe se vétettek, hogy oly politika követetik, mely a nemzet létérdekével és egyhangulag nyilvánított óhajlásával homlokegyenest ellenkezik. E rendszernek kifolyása az is, hogy az új kiegyezés a bank, vám, fogyasztási adók s a többi nemzetgazdasági ügyekben akként jött létre, hogy az ország még az eddiginél is sanjarubb anyagi helyzetbe jut. A nemzeti önállóság vagy alárendeltség két ellenkező rendszer, mindenkinek meg van a maga logikája; azok, kik beleélték magukat hazánk helyzetének akként való felfogásába, hogy ez ország a valódi önállóságot igénybe nem veheti, ellentétet kell, hogy lássanak a gazdasági önállóság s a változatlanul fenntartandó közjogi korlátolt állapot közt, s e felfogás által tereltettek kezdettől fogva oly irányba, hogy az országnak legfontosabb anyagi érdekeit feláldozzák.

A közösügyi rendszer mellett lefolyt tiz év az egységes osztrák birodalom rendszerének irányában való visszatesésnek is csalhatlan bizonyítékait állítja elénk. Nem az volt-e mondva 1867-ben, hogy az akkori kiegyezés elfogadandó, mint az absolut rendszerhez képest kétségtelenül nagy nyeresény mely nem zárja ki állami önállóságunk

további fejlődését; és ime, most azt halljuk, hogy az 1867-ki rendszer oly alapot képez, mely szent és sérthetetlen, melyet megbolygatni többé nem lehet. 1867-ben világosan kimondatott, hogy az ország rendelkezési jogai a nemzetgazdasági ügyekben teljes épségökben maradnak s nem azon felfogás lett-e most már tulnyomó, s nyilatkozott a megkötött új kiegyezésben, hogy nemzetgazdasági önállóságunk nem egyéb, mint utopia. Már az 1867-iki formáknak az ország önállóságával ellentétes irányban való módosulása is észlelhető. Nem láttuk-e, hogy a delegatio magához rántotta az intézkedést oly tárgyban is, mely felállításával hatáskörébe nem foglaltatott, t. i. a béke és háboru feletti határozást? Nem láttuk-e magunknak az 1867-iki törvényeknek mellőzését, kijátsztatását s egyszersmind a közös birodalom eszméjének érvényesülését akkor, midőn a 80 millió bankadósság ránk tukmáltatott? S Magyarországnak a közösügyes rendszer keretében való összes mozgalmá azon nagyjelentőségű nyilatkozatra bátorította nemrég az osztrák pénzügyministert, hogy ha nem éretett is el ez alkalommal Ausztriának közjogi térére is irányult némely, törekvése, bebizonyult az, hogy a fennálló rendszer oly alapot képez, melyen bizton lehet várni a birodalmi egység, azaz hazánk önálló államisága enyészésének tovább fejlődését.

A küzdelmet ezen, hazánkat a legsnyarubb helyzetbe süllyesztő, nemzetünk erélyét megsibbasztó és, mint sajnos tapasztaljuk, már helyes gondolkodási módját is megmételvező rendszer ellen fogja pártunk jövőre is legfőbb feladatának tartani, nem ismerve csüggedést a miatt, hogy elveit ekkoráig a gyakorlatban is érvényesíteni nem sikerült.

A küzdelem, melyet mi folytatunk egy keletű a magyar nemzet negyed fél százados életharcával; azon néhány év, mióta mostani alakjában folyik, ama nagy nemzeti küzdelemnek csak egy kis részlete. Nem szünhetik az meg, sőt meg sem szakadhat mindaddig, míg e nemzet nem mond le önmagáról.

S mi teljes mértékben birunk azon hivatás öntudatával, hogy működésünkkel nemzetünknek a létért való hagyományos küzdelmét s az önálló állami léthez való jogának folytonosságát tartjuk fenn. De érzi s tudja azt e honnak minden fia, hogy meghuzhatnák nemzetünk felett a lélekharangot abban a percben, melyben megszűnnék létezni keblében oly politikai párt, mely a nemzeti függetlenség zászlóját lobogtatja.

E működésünkre nézve nem látunk akadályt az Ausztriával létrejött új ki-

egyezésben sem. Megnehezült hazánk helyzete kétségtelenül, megmérhetlen anyagi károsodás s nemzetünk eddigi jó hírneve s tekintélyének csorbulása fog e kiegyezés folytán bekövetkezni. De mégsem oszthatjuk azon felfogást, melyet a legujabban történt dolgok miatti elkeseredés sugall, hogy t. i. hasztalan minden küzdés, mert a következő tíz év lefolyása alatt Magyarország során segíteni nem lehet.

Az 1867-ben létrejött közjogi helyzet ezen új nemzetgazdasági kiegyezés által nem változott; szőnyegre hozható az bármikor, s ha megváltoztatni sikerül, akkor az természetszerűen vonná maga után a bank, vámszövetség, fogyasztási adók s a többi közgazdasági kérdésekre nézve most létrejött kiegyezésnek is megváltoztatását. Mi soha nem ismertük el azon nézetet, hogy az 1867-iki közjogi intézkedések kétoldalú nemzetközi szerződést képeznek, melyet csak a két fél beleegyezésével lehet felbontani.

Nem egyebek azok, mint egyszerű törvények, melyeket bármelyik fél eltörölhet s akkor létezni mindakét félre nézve megszűnnék. Mihelyt a magyar nemzet, illetőleg a magyar országgyűlés a fejedelem hozzájárulásával elhatározza a hadsereg közösségének megszüntetését, a mi természetszerűen maga után vonja a közös kormány és delegatio, mint azontul felesleges intézmények, eltörlését: oly gyökeresen megváltozik azonnal a Magyarország és Ausztria közt jelenleg fennálló viszony, hogy az ennek keretében többé egyáltalában nem illő közgazdasági új kiegyezés hatálya sem maradhat fenn tovább.

S a kérdéseknek ezen legfontosabbika, a hadsereg kérdése, tüzetes tárgyalás alá jő a legközelebbi országgyűlésen. A véderőről szóló 1868-ik évi XL-törvénycikk értelmében már a múlt 1877-ik évben javaslatokat kellett volna az országgyűlések elébe terjeszteni a hadsereg megállapított létszámának továbbra is meghagyása vagy megváltoztatása iránt. A létszám kérdésével oly szoros kapcsolatban vannak a hadügyre vonatkozó összes ügyek, hogy ezeknek elintézése az egész hadügyi állapotnak s magának a közösügyi rendszernek gyökeres megváltoztatását vonhatja maga után. Ismét napirendre kerül tehát a Magyarország és Ausztria közti viszony, már a fennálló törvényes intézkedések által megszabott sorrend szerint; törekvésünknek főfontosságú tárgya, a magyar hadsereg kivívása, az előtérre lép.

Nem akarunk a jövőnek részletes programot készíteni, nem akarjuk a

43.

nemzetet baljóslatokkal rémiteni, de nem titkolhatjuk el mély aggodalmunkat a fölött, hogy pénzügyi helyzetünk immár odajutott, hogy a katasztrófát e tekintetben hosszabb ideig alig fogjuk kikerülhetni; s ennél könnyen fejlődhetnek ki ismét oly kérdések, melyek állami létünket s Ausztriához való viszonyunkat közlelől érintik.

De az államélet rendes feladatai s a nálunk még rendezésre váró számtalan országos ügy folytonosan szolgáltat alkalmat arra, hogy valamint a nemzeti önállóság, ép úgy a polgári szabadság s nemzetünknek szellemi és anyagigyaropodása érdekében szót emelhetünk. A kiknek küzdelmét mi, tehetségünkhöz képest s az adott viszonyok korláta közt, de mint egyenes ágon leszármozott utódaik folytatjuk, a nemzeti önállóság régiebb s újabbkori hiveinek zászlaján mindenkor ott állott fölírva a nemzeti szabadság mellett a polgári és lelkiismereti szabadság is. Ezt, a teljes jogegyenlőség és az önkormányzat, ellentállás a bárhonnan jövő szabadságellenes kísérleteknek, képezi programmunkat a belügyi kérdésekben.

Hazánk polgáraitól, nevezetesen azoktól, kik ez idő szerint a választói jogot gyakorolják, függ annak lehetősége, hogy elveink érvényre emelkedhesse nek. Ha többségre jutunk az országgyű-

lésen, akkor elveink s törekvéseink a gyakorlati kivitel stadiumába lépnek; ha számban gyarapodunk, hatályosabban fogunk működni nagy célunk elérésére; de bármikép kerüljön is ki pártunk a választásokból, teljesíteni fogja minden körülmények közt a maga köteleességét.

A figyelmes és méltányos szemléelő nem kicsinyelheti eddigi működésünk eredményeit s ellenfeleink se tagadhatják, hogy célunk tiszta és magasztos s törekvéseink rugóit nem aljas indokok képezik. Fentartottuk a nemzet kebelében a nemzeti függetlenség és a szabadság eszméit, nem engedjük, hogy a független állami létnek képe eltűnjék a nemzet fiainak szeme elöl. Nem pusztá ábrándok, nem tehetetlen sóhajok ezek mindaddig, míg egy szervezett párt által tisztán körvonalozott alakban s a gyakorlati kivitel követelésével tartatnak fenn a nyilvánosság terén, egyének által, kik magukra vállalják a kivitel felelőségét is mindazért, mit vallanak és hirdetnek. — A lelkiismeret sugallataként él a nemzet minden el nem vetemedett fiának keblében az ige, melyet hirdetünk, s mi bizunk a magyarok istenében, hogy a most még halk sugallat nemsokára hangos szózáttá emelkedik.

Kelt az országgyűlési függetlenségi párt értekezletéből 1878. június 26-án.

Almásy Sándor,
b. Baldácsy Antal,
Csávolszky Lajos,
Duka Ferenc,
Fornszek Sándor,
Hegedüs László,
Helfy Ignác,
Kállay Ödön,
Kiszely Ernő,
Komjáthy Béla,

Madarász Jenő,
Madarász József,
Majzik Viktor,
Mocsáry Lajos,
Nagy Ferenc,
Németh Albert,
Novák Gusztáv,
Orbán Balázs,
Ostfy István,
Papp György,

Ragályi Ferdinánd,
Sembery István,
Simonfay János,
Simonyi Ernő,
Soós Gábor,
Szalay Imre,
Szongoth Jakab,
Vidovich Ferenc.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

DR. BALLAGI GÉZA

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1884.

Cosma Párthén,

állandó központi választási bizottsági elnök megnyitó beszéde, a román választók küldöttjei által, 1884 évi Junius 1-én Nagyszebenben tartott egyetemes értekezleten.

Uraim!

Mint az 1881 évben tartott választási értekezlet által kinevezett állandó központi bizottság ez időszerinti elnöke, szívből üdözlöm önöket, kik a bizottság meghívására, ezen nehéz időkben, ritka önmegtagadással, nagy távolságokról, közös hazánk eme szélső pontjára méltóztattak fáradni, hogy együttesen tanácskozzunk a napi renden levő azon nagy kérdés felett, mely izgatottságban tartja mind azon kedélyeket, melyek a haza sorsa iránt érdeklődnek.

A titkár urnak lesz szerencséje jelentést tenni a bizottság tevékenységének főbb momentumairól, én pedig bátorságot veszek magamnak felkérni figyelmüket helyzetünk lehető rövid vázlatának előadására.

Utolsó értekezletünk óta oly dolgok történtek hazánkban, melyeket mi nem várhattunk.

A nemzetiségi párt programja általános izgalmat szült úgy a kormánynál mint valamennyi politikai pártnál, sőt a sajtó izgatása folytán mondhatni hogy az egész magyar elemnél.

Már mindjárt az 1881 ki képviselő választásoknál minden követ megmozgattak a nemzetiségi képviselő jelöltek ellen.

Minden megengedett és meg nem engedett eszközök felhasználhattak, csak hogy az országgyűlés ajtaja teljesen bezárassék a nemzetiségi párt előtt.

E kérdésben az összes pártok egyesültek, s így a nemzetiségi párt, mely nem harcolhat és nem is akar más féle mint erkölcsi fegyverekkel harcolni, minden választó körülteben vesességet szenvedett kivéve a karansebesit.

Az ürügy volt leginkább a program első pontja a magyarországiakra nézve, az erdélyiekre nézve pedig a passiv ellentállás is.

Tekintve azonban, hogy programunk bevezetésében kijelentetik, miszerint csak „törvényes uton“ fog működni a nemzetiségi párt, a programban foglalt jogok megszerzéseért, és tekintve a program többi pontjai irányában azóta elkövetettek, constatálnunk kell, hogy az csak arra szánt ürügy volt, hogy egy nép, mely századok óta bebizonyította, miszerint önérzetes és nem hajlandó nemzetiségétől elválni — megfélemlitessék.

Egy polyglott államban, egy államban, hól a törvényhozás kötelességének tartotta a nemzetiségek egyenjoguságát legalább látszólag törvényileg biztosítani, egy államban végtére, hól a Monárcha ajkairól is hallunk felbátorítást nemzetiségünk fejlesztésére, egy ily program mint a mienk, csak tulzottnak nem mondható.

Már maga a név „nemzetiségi párt“ „nemzetiségi képviselő“ elegendő arra, hogy annak hallatára, külömbég nélkül, kormány, politikai pártok, vagy sajtó ellenszenvvel fogadjanak, pedig ők mindnyájan úgy az országgyűlésen, mint a hivatalban és a társas életben csak is magyar nemzetiségi politikát csinálnak.

Hallani sem akarnak Erdély authonomiájáról, de azért mindazon kérdésekben melyek az erdélyi volt kiváltságos osztályt érdeklik, specialis törvények hozatnak és specialis rendeletek adatnak ki Erdélyre nézve, mint például az erdélyi választási és birtok rendezési törvények sat; melyek azonban a lakosság többségét képező elem közreműködése nélkül hozatnak, s nem csak hogy meg sem kísértetik oly lépések kezdeményezése, melyek lehetővé tegyék ezen népnek, hogy saját sorsa elintézésénél ő is közreműködhessék, de még a magyarországi románoknak sem engedtetik meg, hogy átlépjék az országgyűlés küszöbét, ha előre kijelentik hogy a törvényhozás kebelében ez irányban működni akarnak.

A nemzetiségek nyelveinek használata nem csak hogy kizárva maradt az igazságszolgáltatás teréről, de több megyében még a községi belügyekből is kiküszöböltetett, ismét csak főnöki ukázok által.

A hivatalnokok alkalmazásánál nem csak hogy figyelmen kívül hagyatik azon nép nemzetisége, mely közt alkalmaztatnak, de a nép kebeléből emelkedett hivatalnokok, ha azon nép nem a magyar, kitolatnak a hivatalból ha mindjárt a kormánypárt leghivebbjei is.

A nemzetiségek egyenjoguságáról szóló törvény csak reklám kifelé, de holt betű és gúnytárgya befelé, egy lényegyes részében pedig, — a közoktatás tekintetében — mellékes úton, a nemzetiségek hátrányára már áltérálva is van.

Az egyházi autonomia igen érzékeny módon megsértve, s a román egyház egy rá nézve igen lealacsonyító szerepre van degradálva.

A felekezeti iskolákban oktatás, mely a haladási képességben már is eléggé zsibbasztva volt, — a középiskolákra vonatkozó törvény által még jobban megakadályoztatott.

Az államkincstárból nem csak hogy egy fillér sem fordítatik a mi nemzeti művelődésünkre, ellenben a karansebesi eset igen eclatáns bizonyíték arra nézve, hogy saját vagyonunkból sem engedtetik meg többé, hogy román tannyelvű intézeteket létesítsünk.

A választási törvény még mindég a régi, minden abnormitásaival, alkalmasában pedig, a nemzetiségekkel szemben, az sem tekintetik sérthetetlennek.

A magyarosítási sovinizmus nem csak hogy nem mérsékeltetett, ellenkezőleg, újabb időben az egész hazában szerveztetvén annyira jutottunk, hogy ma már az erkölcselenség hazafias erény, a jellem-szilárdság pedig eredeti bűn, melytől a román ember csak keresztelés által tisztulhat meg.

A közszabadság a románok irányában több ízben megsértetett, egyházak és iskolák motoztattak meg, nép és választó gyűlések tiltattak be, bűnperekkel támadtattak meg némely előkelőbbjeink, mert igénybe vették azon jogokat, melyek alkotmányos államban minden polgárt megilletnek, s általában, minden igaz ok nélkül, több ízben gyanúsítottak és úgy bántak el velünk, mint kiknek loyaltitása és hazafisága kétségbe vonható.

Említem-e a közterheket is?

Ha az összes előadott kérdésekben csak hanyatlást voltam képes constatálni, — ebben, mindnyájan érezzük, constatálnunk kell oly haladást és oly fokú tökélyre jutást, melyhez hasolót ily rövid idő alatt, béke idején, egy civilizált állam sem mutathat fel, s fájdalom, nem remélhetjük hogy az e tekintetbeni haladás egyhamar megakasztassék, mert egy oly államban, hól annak alkotó elemei nem egyenlő mértékű elbánásban részesülnek, enormis védelmi erők kívántatnak, kevés erő marad a munka számára a munkán pedig nincs áldás.

Van még egy pont a programunkban mely három év előtt megoldatlanul maradt — a dualismus kérdése. Azt hiszem itt az ideje hogy a felett is nyilatkozassunk.

Ime uraim átfutottam 1881-ki egész programmunkat, a nélkül hogy három évi közéletünkben csak egy pontot is találhattam volna, melynél, a töllünk nem függő eredményeket illetőleg, megelégedéssel pihenhetnénk.

Minden csak rosszabbra halad, s ha van valami, a mi némi vigasztalásunkra szolgálhat, az azon elvitázhatlan valóság, hogy az 1881. évi értekezlet intézkedései folytán, a mi ügyünk és mi, úgy bent mint kint, ismeretesebbek lettünk, és ma már azok is kiktől sorsunk függ, kell hogy belássák, miszerint hazánk, a románokat illetőleg sincs már többé chinai falakkal körülvéve.

De mindennél legfájdalmasabb az, hogy a lelkiismeretlen sajtó izgatása folytán, a hazafiság hamisított fogalma és a határt nem ismerő sovinizmus annyira megmetelyezte már az egész magyar társadalmat, hogy még az öregek közül is látjuk a népszertőség hajhászókat az ok nélküli magyarosítási áramlatba bele-sodortatva, maga a kormány sem mer ezen a hazára nézve veszedelmes áramlattal szembe szállni, az okosabbak pedig megelégszenek a néma szemlélők szerepével, s nem tudják magukat tájékozni, elővegyék-e Diogenes lámpáját, vagy pedig vigasztalják magukat azon végzetes mondattal hogy „*mundus vult decipi ergo decipitur.*“

A magyarnak nincsen saját nyelvében kifejezése a „hungarus“ és „hungaria“-ra.

Azért nem tud és nem is akar külömbséget tenni a „hungarus“ és „magyar“ közt, a „hungár“ állam pedig azonos nálla a „magyar“ állammal, ez okból állam helyett ő „állameszmét“ talált fel melyet „magyar állameszmének“ nevez, s mindazokat kik ezen határozatlan észmét felfogni nem képesek, hanem ragaszkodnak az „állam“hoz, Szent István hamisítatlan koronájához, rossz hazafiaknak, hazaárulóknak bélyegzik.

Ma, az utcán, a gyűlésekben és a sajtóban insultáltatik azon román ember, ki nemzeti jelleméhez híven, megakar maradni annak a minnek az Isten adta és nemzetiségét kifejleszteni igyekszik.

Tudjuk mi hogy „*apa trece, petrile remân*“ (a víz elfolyik de a kövek megmaradnak) s hogy idővel ezen láznak is el kell mulnia; mindazonáltal számolnunk kell a mai helyzetet uraló betegséggel.

Hamarjában mi meg nem gyógyíthatjuk azt, mert a beteg türelmetlen, nem akar sem látni sem hallani, ideges lett; a románnak veleszületett önmegtágadásával és határtalan türelmével azonban, mely a mi erényünk, reményilem hogy lassanként észre térítjük, s rábírnjuk hogy ismerje el, miszerint szenvedvén mi szenved a haza, miszerint mindnyájunknak elkerülhetlen szüksége van kölcsönös támogatásra, miszerint akarunk és kell hogy kibéküljünk egymással, azonban hogy a mi kibékülésünk hasznára legyen az államnak, őszinte és tartalék nélkülinek kell annak lennie, testvérek közötti kibékülésnek, mely nem engedi meg hogy az egyik testvér ur, a másik pedig az ő szolgája legyen.

Kibékülni pedig a világon senkivel sem könnyeb mint a románokkal, mert ezek, kik századok óta érzik mit jelent elnyomottnak lenni — nem vágyódnak mások leigázására, nem várnak és nem óhajtának egyebet mint igazságot.

Ime azon varázserő mellyel a román ember kezét és szívet örökre megnyerhetni.

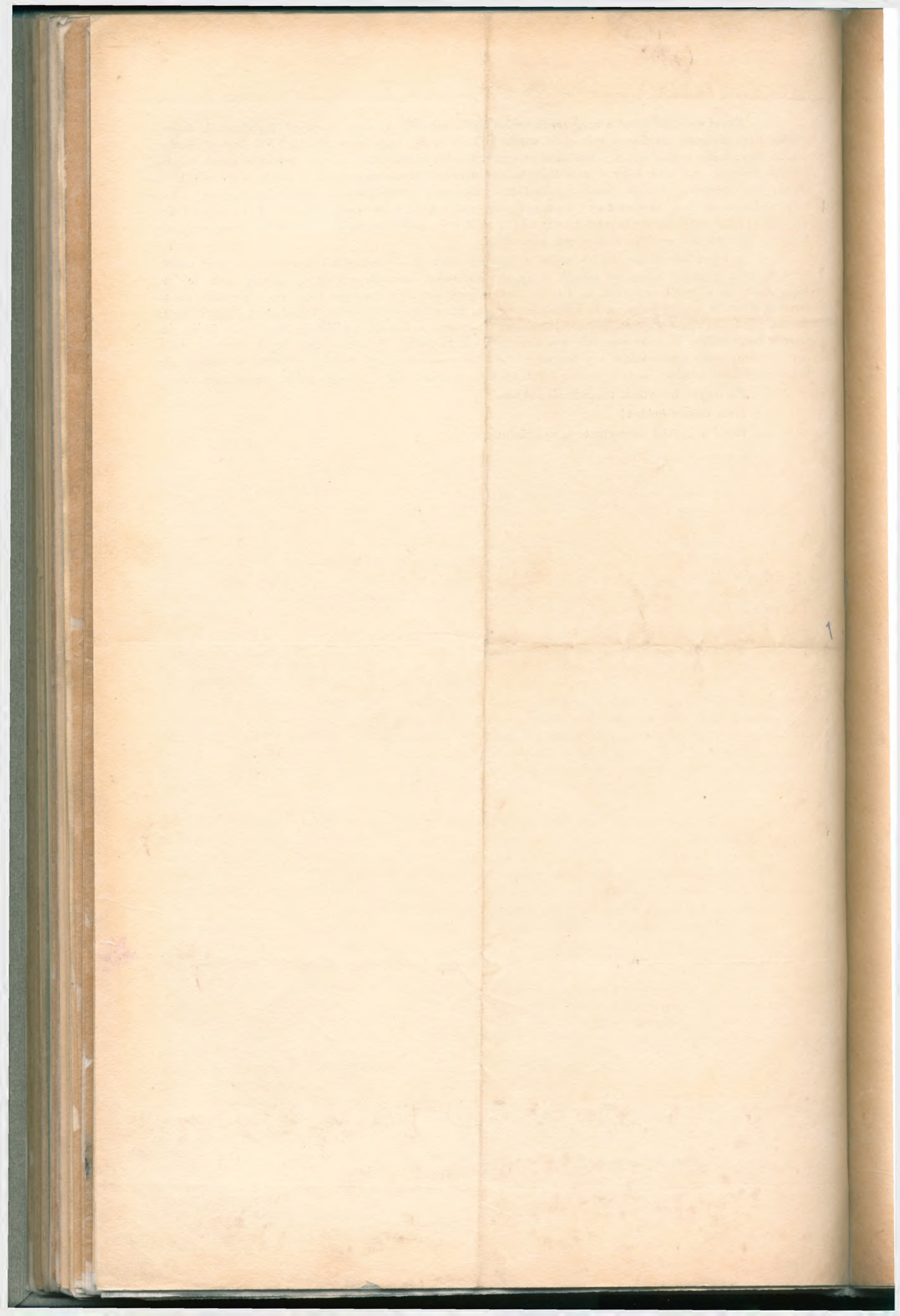
Egyet azonban mind a magyarnak, mind bárki másnak, ki azon eszmével foglalkoznék hogy a román nemzetiségétől megfossa, már eleve tudnia kell, és pedig, hogy ezen népnek 1700. éves történelme, s azon tény, hogy a románok a századokon át tartott minden üldözések s a rajta keresztül vonult minden viharok daczára, nem csak hogy el nem tűnt, hanem megedződött, és megmaradt olyannak, a milyennek ma látjuk, egy önérzetes, életerős, fiatal, a művelődésre alkalmas, művelődés után epedő népnek, hogy ezen nép soha sem fog lemondani nemzetiségéről, nincs és soha sem is lesz alkalmas anyag arra, hogy más elembe beolvadjon; vétek és örökös kár tehát azon idő és erőért, mely ugy hivatalos mint társadalmi úton ezen célra pazaroltatik.

A lejárt időszakban és különösen a legujabb időben a románokkal szemben elkövetett cselekmények után, meglehet sokan azt várnák, hogy oly jeleneteket lássanak nállunk is melyek méltó feleletet képeznének az ellenünk irányzott és folyton tartó kihívásokra, és meglehet hogy egy ily irányu eljárás szívesen láttatnék némely helyeken és különösen azoknál, kik a románok denuncialisából élnek; biztos vagyok azonban, hogy mi nem fogjuk magunkat lealázni arra, hogy azon kihívásokra feleljünk, hanem azon kérdéseket melyek megbeszéléseért gyülekeztünk teljes komolysággal, higgadtan és méltósággal fogjuk tárgyalni, mint egy oly nép, mely igazán óhajt egy őszinte és tartós egyetértést és egy békés együttélést teremteni saját testvéreivel azon hazában, melyet mindég loyaltással és hűséggel védett és saját drága vérével fentartott.

Ez legyen iránytűnk tanácskozásainkban.

Isten éltesse önöket!

Ezzel a gyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

1878.

63

Polgártársak!

Pápa városa.

A szabadelvű párt az eddigi képviselő választásoknál országszerte nagy többséget vívott ki. Nem esoda. Ezen párt. a helyzet nagy nehézségei daczára. minden rágalom mellett is fontos szolgálatokat tett a hazának. Érti ezt a választó nemzet többsége.

Polgártársak! mi sem maradhatunk tétlenek.

Felbivjuk tehát városunk választó polgárait, kik régidőtől fogva a szabad-elvű párthoz tartoznak: hogy a holnapi választásnál

A n t a l G á b o r

Pápa város szabadelvű párti képviselő jelöltjére szavazzanak.

Éljen a haza!

Gyülekezési hely a főtéren a nagytemplom előtt 7 órakor.

Pápa, 1878. augusztus 9.

A szabadelvű párt végrehajtó bizottsága.

1878

POLGÁRTÁRSÁG!

De... ..

A szabadelvű párt az ösdi korszak világhírű
tal órákig tartó nagy tömegű gyűlése és a
lévő párt a helyzet nagy nehézségei dacára
tagjainak sokát és fontos szavazatokat tett a
lévő és a választó névvel.

Polgártársak! az ösdi korszak világhírű
tal órákig tartó nagy tömegű gyűlése és a
lévő párt a helyzet nagy nehézségei dacára
tagjainak sokát és fontos szavazatokat tett a
lévő és a választó névvel.

A N T Á R S Á G

A párt az ösdi korszak világhírű
tal órákig tartó nagy tömegű gyűlése és a
lévő párt a helyzet nagy nehézségei dacára
tagjainak sokát és fontos szavazatokat tett a
lévő és a választó névvel.

Egyen a párt!

Polgártársak! az ösdi korszak világhírű
tal órákig tartó nagy tömegű gyűlése és a
lévő párt a helyzet nagy nehézségei dacára
tagjainak sokát és fontos szavazatokat tett a
lévő és a választó névvel.

A szabadelvű párt világhírű

1878.

64

Pajsa városa.

Polgártársak!

A „Ráth“-párt által azon hamis hír terjesztetik, hogy a függetlenségi part jelöltje **Bakay Nándor** ur a jelöltségtől vissza lépett, miért is ezen kortesfogásból származott hazugság megczáfolása végett jelöltünk e tárgyban hozzánk intézett két sürgönyét ezennel közöljük.

„Szeged 1878. 9. Jelöltséget elfogadom. Democrationak, közgazdasági érdekeknek harczosa vagyok, 48-as elveket vallom, rendelkezzenek belátásuk szerint. Hazafiúi üdvözlettel. Bakay mk.“

„Szeged, 1878. 9. Brader haszontalanul sürgönyzött, neki nem választam, iparos vagyok, de hazafiúi meggyőződésemet soha nem egyeztettem Ráthéval, közös-ügyes alapon nemzeti iparunk nincs, kecségtetőnek használt hadfelszerelések ígérete csak magyar hadsereggel érhető el. Bécs markában az arany is sárrá változik. Állok szavamnak. Bakay.“

Polgárok! Látható tehát mindezekből, hogy a Ráth párt azon kortesfogása, mikép jelöltünket visszalépésre bírja teljesen meghiúsult. — Azért tehát még egyszer felhivatnak mindazok kik hazájukat szeretik, hogy a választáskor a 48-as zászló alá sorakozva

BAKAY NÁNDORRA

szavazzanak, s ellenpárt ámitásainak hitelt ne adjanak.“

Éljen Bakay Nándor!
Éljen a független Magyarország!

Gyülekezési hely a nagytemplom mögött.

A 48-as párt végrehajtó bizottsága.

No. 100
P. 100

Phlogiston

The phlogiston theory of combustion was first proposed by Johann Becher in 1667. He suggested that a substance called phlogiston was contained within combustible materials. When these materials were heated, the phlogiston was released, leaving behind a substance called calx. This theory was later refined by Carl Wilhelm Scheele and Antoine Lavoisier, who discovered that the weight of the calx was equal to the weight of the original substance, leading to the discovery of oxygen and the law of conservation of mass.

Phlogiston

The phlogiston theory of combustion was first proposed by Johann Becher in 1667. He suggested that a substance called phlogiston was contained within combustible materials. When these materials were heated, the phlogiston was released, leaving behind a substance called calx. This theory was later refined by Carl Wilhelm Scheele and Antoine Lavoisier, who discovered that the weight of the calx was equal to the weight of the original substance, leading to the discovery of oxygen and the law of conservation of mass.

The phlogiston theory of combustion was first proposed by Johann Becher in 1667. He suggested that a substance called phlogiston was contained within combustible materials. When these materials were heated, the phlogiston was released, leaving behind a substance called calx. This theory was later refined by Carl Wilhelm Scheele and Antoine Lavoisier, who discovered that the weight of the calx was equal to the weight of the original substance, leading to the discovery of oxygen and the law of conservation of mass.

Tisztelt választók!

Városunk azon helyzetben van, hogy három követjelölt közt válogathat. Hallottuk szólni őket, ítéljük fölöttük. — Ehez jogunk van, sőt kötelességünk is.

A 48-asok jelöltje nyíltan megmondta, hogy az ő törekvésük: *fölbontani a király többi országairal kötött 1867-iki kiegyezést, megdönteni jelenlegi alkotmányunk alapját, — egy szóval: felforgatni Dedk Ferencz dicsőült hazánkfiának uagyszerű művét, a kiegyezést.*

Választó polgárok! — Tegyétek szívetekre kezeteket, nyissátok fel szemeiteket és mondjátok meg: mit szólna a művelt világ rólunk, ha ezt megtennők? Azt mondaná. — hogy a mazyar egy *éretlen, gyerkőcs* nemzet, mely nem fér a bőrébe, mely nem érdemel sem alkotmányt, sem szabadságot — Igenis ezt mondanák Európa művelt nemzetei rólunk, ha mi *már most, alig 14 év múlva* összetörnénk a kiegyezést mint valami kapeza rongyot, — ha mi *már most 14 év múlva* összetörnénk alkotmányunk jelenlegi formáját, mint éretlen és gondolkodni nem tudó gyermek a *megunt* játékszert — ki segítene ilyen nemzetnek? — kinek volna ily *állhatatlan* nép iránt bizalma? — Azt mondaná Európa, el kell venni a magyartól alkotmányát és szabadságát, mert még nem elég *művelt és higgadt*, és járomba kell hajtani.

A 48-asok kedvéért elveszítsük-e hát a *művelt* világ bizalmát? — Koczára tegyük e önállóságunkat, függetlenségünket s mostani *alkotmányunkat*? —

A ki ezt a *szégyent* akarja hozni nemzetére, — legyen 48-as! És lám, Rath K. azt mondta, hogy a 48-asok alapjához ő is *közel áll!*

* * *

És mire vezetne alkotmányunk mostani formájának lerombolása? *Pusztulásra, nyomorra és igára* — — Polgárok gondolkodjatok! — A ki azt állítja, hogy *károsodás nélkül* lehet rombolni: *az hazudik*. Érezzük, hogy ezek óta sanyaru termések vannak és különféle csapások sújtanak bennünket. — *és ez a 48-asoknak nem elég*, ök még ehez állami életünk *felforgatását* és belállapotaink *összekuszalását* is akarják. Kell ez nekünk? — Ohajtjuk ezt? — Am a ki ezt *ohajtja* az legyen 48-as, — de az értelmes polgárok ne hagyják magukat félre vezetni: — mert a történelem esalhatatlan tanúsága szerint az ilyen állapotok *keserű lerét* mindig a szegény néppel *italják meg a népámitók*.

És ime, Rath K. azt mondja, hogy ő is *közel áll* a 48-as alaphoz!

Igaz azt mondják a 48 asok, hogy ök nem akarnak zavart állapotokat előidézni. — Csakhogy ez nem tőlük függ, hanem a körülményektől is. — Polgárok, gondolkodjatok és ítéljétek szívetek sugallata szerint! — Mondjátok meg őszintén: lehet-e egy *törvényes alkotmánya-alapot* minden zavar nélkül megdönteni? — Lehet-e ezen alkotmány alapon álló királyunkkal *zararok nélkül* összeittközésbe jöni? Lehet-e a többi országokkal kötött *békés egyezséget veszedelmes kül- és belzararok nélkül* szétszakítani? — Polgárok, a ki nektek azt mondja hogy *lehet: az hazudik*. Ne higgyetek neki, ne hagyjátok magatokat félrevezetni; — mert az ilyen ámitók a *zararosban* akarnak *halászni*.

És Rath Károly is beszámoló beszédjében azt mondotta: hogy ő *igen közel áll* e 48-asokhoz. Mit várhat tőle az ipar? mit a kereskedelem? ha ő is a felforgatók tábora felé hajlik, csak azért hogy követ lehessen? — Semmit. Jót legalább nem.

* * *

Mézes madzagot is huzkodnak választások idején a jelölt urak a nép száján. A kik nem gondolkodnak komolyan, nem látják be, hogy annak a madzagnak csak külseje *mézes*, a belseje azonban: *Kőcs*

Ilyen mézes madzag, a *külön hadsereg*. — A 48-asok ezt örökké emlegetik, de elhallgatják azt, hogy ez a külön padelradé *10 millio* forinttal kerülne többé *nekünk*, mint a mostani állapot! Hát nincs *elég adóssága* már az országnak? — Nem elég *nagy az adónk*? — Még több terhet akasszunk a szegény nép roskadozó vállaira a 48 asok kedvéért? — A ki ezt akarja, ám legyen 48-as, — de a kinek ugyis elég a jelenlegi baj, ne keressen még többet hozzá, ne hallgasson az *ámitókra*.

És Rath Károly mégis azt mondta, hogy ő is *igen közel áll* a 48-asokhoz! Várhatunk-e tőle jobbat a jelenlegi állapotoknál! — Remélhet-e tőle javulást az ipar és kereskedelem?

Ilyen mézes madzag az adók *leszállításáról* mondott *igék* is. — Tudjuk, hogy nagy az adó: mert *érezzük*. De nincs olyan *ember*, nincs olyan *párt* az országban, mely az adól egy krajczárral is *keresbiteni tudná*. — A ki azt mondja hogy van, — az *hazudik*, ne higyjetek neki még akkor sem, ha az ollár előtt *esküszik meg*. Minden *okos* ember *tudja*, hogy a meglevő terheket viselni tartozunk, hogy állami fonállásunk költségeit előteremteni, adósságunkat törleszteni *kötelességünk*. Ez alól egy párt sem vonhatja ki magát.

A mely birtokos gazdának javait adósság terheli, — nem használ az semmit, ha birtokának *kezelését* másnak adja át: mert az adósságot fizetni, a családot fontartani még is kell. — Így vagyunk az országgal is.

Ne higyjetek tehát azoknak, kik kevesebb adóról beszélnek: mert az ily szavakkal csak ámitani akarják a népet s pedig azért, — hogy *követek* lehessenek, és az *5 forint napi díjjal három esztendőig potyára huzhassák az ország pénztárából* — Melyik 48-as követ mondta valaha, hogy dolgozzunk *ingyen a nép javáért* az országgyűlésen, mint Angol országban szokás? Egyik sem. — Nem is mondja soha! — *Sokalják* az adót, de a hol a *maguk érdekéről* van szó, ott nem sokalják.

Válasszatok csak 48-asokat! —

Es Ráth Károly is azt mondta: hogy *ő igen közel áll a 48-asokhoz!* — Tudjuk, sőt *régen tudtuk* mi már ezt, — azért fordultunk el *tőle is!*

* * *

Polgárok! — A ki megakarja dönteni hazánk nagy fiának Deák Ferencznek művét: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki oly *„közel áll a 48-asokhoz!”*

A ki alkotmányunk épületét fölakarja gyújtani, hogy a zavarosban *mások* halász-hassanak: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki oly *„közel áll a 48-asokhoz!”*

A kinek nem kell a becsületes rend és bel-béke, a ki azt akarja, hogy belállapotaink újra összezavrtassanak, és a ki az ezekből folyó ipari és kereskedelmi pangást óhajtja: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki oly *„közel áll a 48-asokhoz!”*

A ki azt akarja, hogy a régi megyei rendszer jöjjön vissza, hogy sógorok és komák legyenek a megyei urak ha értenek a dologhoz ha nem, — a ki azt óhajtja, hogy a törvénytudo urak ne kapjanak a tudatlanok mellett kegyelmet, hanem mind fiskálisok legyenek, hogy ezek száma *még egyszer akkora legyen*: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki *„oly közel áll a 48-asokhoz!”*

A kinek van hátorsága fölmászni hazánk alkotmány épületére, hogy a nagy fadaraggal összehordott anyagokat széthányja: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki *„oly közel áll a 48-asokhoz!”*

A kinek oly kevés ítélő tehetsége van, hogy előtte adókevesbitésről, külön hadseregéről, s. a t. lehet beszélni, — a ki az ilyen beszédeknek hinni tud: az legyen 48-as vagy Ráth párti, ki *„oly közel áll a 48-asokhoz!”*

De a ki szereti a *belbékét*, a ki nem akarja fordulni *hazája nyugalmát* a ki nem akarja, hogy a *rallasi és polgari élet esőndje durra kezekkel fölzaklattassék*, végre a ki az üres haszontalan s felrevezetésre czélzó ígéretekre nem ad: — *az forduljon el a 48-asoktól* de forduljon el Ráth Károlytól is, — ki *saját szavai szerint* oly *„közel áll a 48-asokhoz!”*

Polgárok! a ki aláírta nevet a 48-asoknak vagy Ráth Károlynak, ki *„oly közel áll hozzájuk*, — *ne tartsa meg aláírását*, — s a *ki szavát adta*, *ne tartsa meg szavát*: mert minden embernek *becsületbeli és szent kötelessége a rosszat*, melyet eddig pártolt *elhagyni*, és a *jobbat* melyet eddig nem ismert — követni.

Hallottátok Tómosváry László alkotmányrontó és felforgatásra törekvő beszédjét, — hallottátok azt is, hogy Ráth Károly nyíltan mondta, — hogy *ő igen közel áll a 48-asokhoz*. Van jogotok elhagyni őt!

Polgárok! — nem ti hagyjátok eszerben Deák Ferencz politikáját, ti hüek vagytok hozzá: — hanem volt képviselőnk Ráth Károly hogy a *faképnél* benneteket, — ő akarja felrevezetni választóit: mert saját szavai szerint a 48-asok felforgató táborához *közélt* s ti teket is oda akar vinni.

Fa babák-e a pápai választók, hogy Ráth ide s tova ránczizalhatja őket? — Mutassátok meg, hogy egyenes, határozott *féfiak* vagytok, — hagyjátok ti *faképnél azt*, ki titeket akar ott hagyni; — mert hiszen ő mondta azt, hogy *ő a 48-asokhoz igen közel áll*, — ti pedig új-alkotmányunk óta sohasem álltatok közel hozzá!

Azt mondjátok, hogy a kormányt meg kell *minden áron* buklatni: mert rosszul vezeli az ország ügyeit. — Igaz a kormány *népszerűtlen* mert adót szed, az ellenzék pedig népszerű, mert sohasem kér adót. — Ha az ellenzék kormányozna, megfordítva lenne a dolog. De hát fogadjuk el. — mondjuk mi is, hogy *meg kell buklatni a kormányt*. Csak az a kérdés hogyan?

Választó polgárok! — Már hat év óta *siker nélkül* küzd az ellenzék, kevesen vannak, nem tudnak kormányra jutni — És ezen a módon ezután sem fognak. — Egymásután jöttek a törvények, jó, rossz, — keverve. — Egyedül a kormány-e ennek az oka? — Ha az ellenzék *jeles tagjai*, egyttal tagjai volnának a *kormányoknak*, — talán jobb törvények készültek volna. De lám félre vonulnak. — csak a *kerítésen* kívül kiabálnak be a kormánynak, hogy nem jól dolgozik. — de rostelik kezükbe *venni a dolgot*, nem akarnak oda menni ahol *tenni lehet* a népért. — Mért nem állnak azok közé a kik a *törvényeket készíthetik*? — Mért nem segítenek *gondolkodni és dolgozni*? — Mért állnak *kívül*? — Azért mert *nem akarnak*. — Ki szidná akkor a kormányt ha *ők is* segítenének *neki* munkálkodni? — Ha az ellenzék sok jeles férfiak *egy akarat*tal tömörülne a munkára, és jó törvények hozatalára a helyett, hogy csak a kormányt szidja, a mi igen könnyű dolog, nem volna annyi bajunk.

Az eddigi kormányok is *mindig* úgy buktak meg, hogy maga a *párt* bukatta meg őket. Ezután is csak úgy lehet.

Ha Tisza Kálmán rosszul kormányoz, buktassák meg őtet, — legyen jobb ha lehet. De valamint Tisza Kálmán is csak úgy jutott kormányra, hogy beállt Deák pártjának; — úgy viszont őt is csak úgy lehet megbuklatni. — ha *jeles férfiak* közelednek a kormányhoz, s készek átvenni kezéből a kormányzást.

Nem kell tehát *irtózni* azon *különöségektől*, kik a kormánypárthoz közel állanak vagy *bemne rannak*; mert ezek az ország *reményei*. — És éppen azért:

Nem olyan követ kell nekünk ki felforgató 48-as! — sem olyan mint Ráth, ki azt mondja magáról, „hogy közel áll azon alaphoz, melyen a 48-as párt áll!”

Nem is olyan követ kell, ki *üres* ígéretekkel áll elő; mert ha pénzzel ne fizessen ki bennünket senki.

Nem is olyan követ kell ki az alkotmány alaptól *mindig távolodik*.

De olyan követ sem kell nekünk, ki csak a kerítésen *kívül* kiabál, hogy ez vagy amaz nem jól van.

Hanem olyan követ kell, ki az *alkotmány alapot* fönn akarja tartani: mint *Láng Lajos!*

Olyan követ kell, ki a munkától nem riad vissza hanem dolgozik: mint *Láng Lajos!*

Olyan követ kell, ki nem ígér üres dolgokat; mert *okos választóknak okos jelölt* *ilyet nem is ígérhet*, és ilyen ember *Láng Lajos!*

Tudjuk azt, hogy sem a *mostani*, sem a *jövő*, hanem majd csak a *harmadik* országgyűlésen jön szóba a pénzügyi kiegyezés, — tehát iparkodni kell olyan *embert* beválasztani követnek, ki az alkotmány alapon áll s *tudományával* javára lehet az országnak mint *Láng Lajos*, — és nem 48-ast, sem Ráthot, ki azt mondotta, hogy ő „igen közel áll azon alaphoz melyen a 48-asok állanak!” mert ezek oly veszedelmes zavarokat idéznének elő, hogy sírva néznénk utána.

Isten óvja meg hazánkat a bonyodalmaktól, mely iparunknak és kereskedelmünknek halalos dőfést adna!

* * *

Tisztelt választók! — Minden okos ember tudja azt, hogy *egy ugrással* el nem érhetjük a többi nemzeteket sem az ipar, sem a kereskedelem terén. Valamint a többi nemzetek is hosszú, százados tanulás, szorgalom és türelem után jutottak virágzásra; úgy mi is csak ez uton haladhatunk előre. — Órizkedjünk a *zavarzó elemektől*; mert ezek csak hátráltatnak bennünket törekvéseinkben.

Hiába nekünk a *külön cím*, hiába nekünk a *külön hadsereg*, hiába irigyeljük a francia, angol és német ipar fejlettségét és virágzását, — ha szorgalmunk *nincs*, ha békés *nyugalomunk* a munkára *hiányzik*, — ha minden 14 évben alkotmány *zavarokat* akarunk *előidézni*; akkor sohasem fogjuk elérni a többi nemzeteket, soha sem érjük meg kereskedelmünk, iparunk és földművelésünk folvirágzását, habár kínai fallal zárjuk is el országunkat a külföld előtt.

* * *

Polgárok! Hat esztendeig volt városunk ellenzéki, s azt nyertük vele, hogy folytonosan *sújtattunk* és *anyagilag* mindig *mélyebbre sárgedtünk*, senki sem gondolt városunkra! Örökké így tartson ez állapot? — A 48-asok harjaiba dobjuk magunkat, kikben csak a ha-

zaszeretet van meg, de a bölcsesség hiányzik? Mit várjunk ezektől, kiknek első és fő beállított elvük és szándékuk a meglerőnek lerombolása? - Ezekről mitsem várhatunk okosan, de nem várhatunk Ráth Károlytól sem; mert ő is azt vallotta, hogy „igen közel áll azon alaphoz melyen a 48-asok állanak!

Nem lehet létováznunk, választanunk kell.

A 48-asok olyan kalbászt árulnak, melynek csak a szaga csiklandoztatja az emberek orrát, — de a belseje fűrészpör. Ráth azt mondja, hogy ezekhez közel áll. — Megegyük-e, ezt a szagos kalbászt, vagy hagyjuk azoknak kiknek ez is jó?

Válasszatok!

En azt mondom, hogy a mostani körülmények között szerencse lesz ránk *Láng Lajos*. Utasítsuk vissza tehát a nagytorku sokat ígérő, de semmit sem adható 48-asokat, ejtsük el Ráth Károlyt is, ki bennünket félre akar vezetni, mert ime a 48-asokkal kaczerkodik, hogy néhány vöröstollas szavazót hódíthasson, és sorakozzunk *Láng Lajos mellé*, ki nem ígér eget földet: mert nem akar *csalni*, — ki tudományával és mély belátásával! csak hasznára lehet hazánknak és városunknak.

* * *

Éljen tehát *Láng Lajos* a kitünő hazafi, ki a jövő kiegyezéskor bizonynal örködni fog hazánk érdekei fölött! Éljen *Láng Lajos* a becsületes, egyenes szívű polgár, ki a nyugodt haladásnak és fáradhatlan munkálkodásnak embere! **Éljen Láng Lajos, városunk leendő képviselője és jótévője!**

Éljen!

Egy választó.

Tisztelt választó polgártárs!

A legközelebbi mult országgyűlés működését befejezte, a képviselő választások közül vanak.

A mult 3 évi országgyűlési időszak alatt mondhatjuk, misem történt drága hazánk történelmileg fennálló állami függetlenségének, gazdasági és hadügyi önállóságának gyakorlati érvényesítésére. sőt szomorúan tapasztaljuk, hogy a mult országgyűlési többség működése nem volt más, mint egyengetése az utnak, melyen országunk Austriának gyarmatává, önállótlán tartományává süllyesztetni fog.

A közös hadügy, közös pénzügy elkülönítése, ipar és kereskedelmünk védelmére s erőssé tételére felállítani kellett védvám létesítése, a vasuti magyar érdekek; igazság szolgáltatásunk jóvá és ocsóvá tétele, az adók kivétele és behajtásának igazságos és méltányos alapra helyezése, a megyei és községi önkormányzatnak támogatása, részint figyelem tárgyává sem tettek, részint oly irányban oldattak meg — de nem gyökeresen —, mely csak a polgárok állami jogainak, közgazdasági érdekeinknek homlokegyenest ellentmondó s a mai siralmas helyzet által híven visszatükrözött — romlást eredményezte.

Látjuk, hogy mindennek az alap az oka, melyre kormányunk helyezkedett s melyhez ragaszkodik görcsösen, mert oly édes a hatalom. Látjuk keserű gyümölcseit a kormányzat ferdeségeinek városunkban is, hol az állami közterhek már elviselhetlen mérvben és kiméletlenül, sőt sértő bosszantással rovatnak nyakunkra a kormányközegek által; nem vagyunk mások, mint igavonó barmai Austria szekerének, melynek érdekéért fiaink ezrei Boszniában lelték sirjukat, millióink feláldoztattak, közgazdasági érdekeink eladattak, jóllétünk sirba temettetett, s miért? hogy éljünk a ezifra nyomoruságban, a koldusbottal kezünkben nagy hatalmi ezimmet; bebukolva az alkotmányosság délibábszerű leplébe ne lássuk, hogy szép víztükr helyett, melyen hajózni hiszünk, moesár fekszik előttünk, a melybe napról napra mélyebben hatolunk, hogy ne érezzük a ravasz kényuralmi Bécs eszközének a magyar kormányuk zsandáruralmát.

Megromlott a tiszta magyar erkölcs, kihalt az önzetlen hazafiság, az anyagi romlást országszerte tapasztaljuk, az erkölcsi süllyedést a politikai életben, az országgyűlési többség körében sajnálattal láttuk. Tisztán érdek nyomult a képviselői szent kötelesség elé. Hova vezet ez? Itt a netovább felébredni a polgároknak, megtisztítani a politikai élet megposhadt levegőjét, szavazni ama párttal, melynek zászlójára nemzetünk önállósága, anyagi jólét, tiszta magyar erkölcs, történelmi nemzeti jogaink alkotmányos uton visszaállítása van felírva.

Tiszta e zászló: rajta a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos jelmondata ragyog, kifejezve ezen egyetlen szóban 1848. Ennek képviselői hivatottak megdönteni alkotmányos uton a hatvanhetes közöstudgyes alapot, mely 14 év után is kétségtelen bizonyítéka annak, hogy nem más, mint halálos betegség szülője a magyar állami és gazdasági önállóságra nézve.

Ébredjünk fel, míg nem késő, adjuk szavazatunkat a 48-as ellenzék jelöltjére városunkban, tegyük félre a közönyt, s akarjuk is gyakorolni polgári jogunkat, hisz érzi mindenki a végveszélyt, mely a jelen rendszer mellett mulhátlanul bekövetkezik, vérző szívvel gondol kiki önmagára és szegény embertársára, tudva, hogy az elemek csapásai mellett ezen vizsás helyzetnek főképp önállótlanságunk, az ebből kifolyó rossz kormányzat s ennek előmozdítója a parancsoló Bécs okozója, melynek érdeke koldussá tételni e nemzetet önfiai által, hogy annál biztosabban eltiporhassa.

De nem halt még ki annyira a polgárerény, hogy felismerve a veszélyt, védelemről ne gondolkozzunk, nem lettünk oly gyávakká, hogy tiltakozni ne mernénk ily törekvések ellen, feltesszük minden választóról, hogy van bátorsága szavazatával is a hatalom eszközeivel sembeszállani.

Hivtunk képviselő-jelöltet a 48-as elvek képviseletére, a nemzeti önérzet létezésének támogatására, ez lesz hivatott előttünk bővebben kifejteni a mostani rendszer tarthatatlanságát, s kivihetőségét annak, miről mindenki érzi, hogy be fog következni, hogy közel az idő, midőn alkotmányos érzelme királyunk törvényileg szentesítendő a magyar nemzet önállóságát biztosító alkotmányt; állami függetlenségünk, s vagyoni előhaladásunkat meggátolni nem engedi azon nép részéről, mely a mi zsirunkból hizik, s mégis csak szidni, sőt karddal vagdalni tud bennünket.

Halgassuk meg a 48-as jelölt **Tömösváry László** program beszédjét, mi hogy mely napon tartatik meg, falragaszok által tudtul fog adatni. Szavazzunk azután lelkiismeretes meggyőződésünk szerint, ne engedjük eltántorítani magunkat azon utról, mely ama czél felé vezet, hova minden magyar irányozza tekintetét: hangoztassuk egy ajakkal: „Éljen Magyarország alkotmányos önállósága, kiáltunk egy akarattal, éljen a valódi alkotmányt megteremtő hivatott 48-as párt képviselőjelöltje:“

Tömösváry László!

Pártunk szervezése megkívánja, mikép felkérjük mindazon választókat, kik elveinket vallják, hogy felhívásunkat véve a párt elnökénél felállított központi irodában sziveskedjenek megjelenni és pártunkhoz tartozásukat ez által is kijelenteni. **Előre bátran! Éljen a 48-as párt jelöltje: Tömösváry László!**

A végrehajtó bizottság.

Tisztelt választó polgártársak!

Városunkban a képviselő választás küszöbön áll, — a Pápa városi ellenzék függetlenségi pártja, — mely hazánk függetlenségét, s annak csak is ez uton elérhető felvirágoztatását irta zászlójára, — kibontja ismét a lobogót s felhívja a t. választók önérzetes, — önzéstelen — s a haza javát saját érdekénél is többre becsülő egyéneit a kibontott zászló alatt leendő tömörülésre. —

Csak férfiakat hívunk fel erre, kiket **sem parancsszó, sem mellékes érdek, sem eszem iszom nem vezet** szavazatuk hová adására, s kik azt a mit magán körben, titokban elmernek mondani. elég férfias bátorsággal bírnak a szavazási urnánál is nyilvánítani. —

Képviselő jelöltünk t. **Noszlopy Antal** úr, városunk szavazó polgára, — több évig volt országos képviselő, s kipróbált hazafi. —

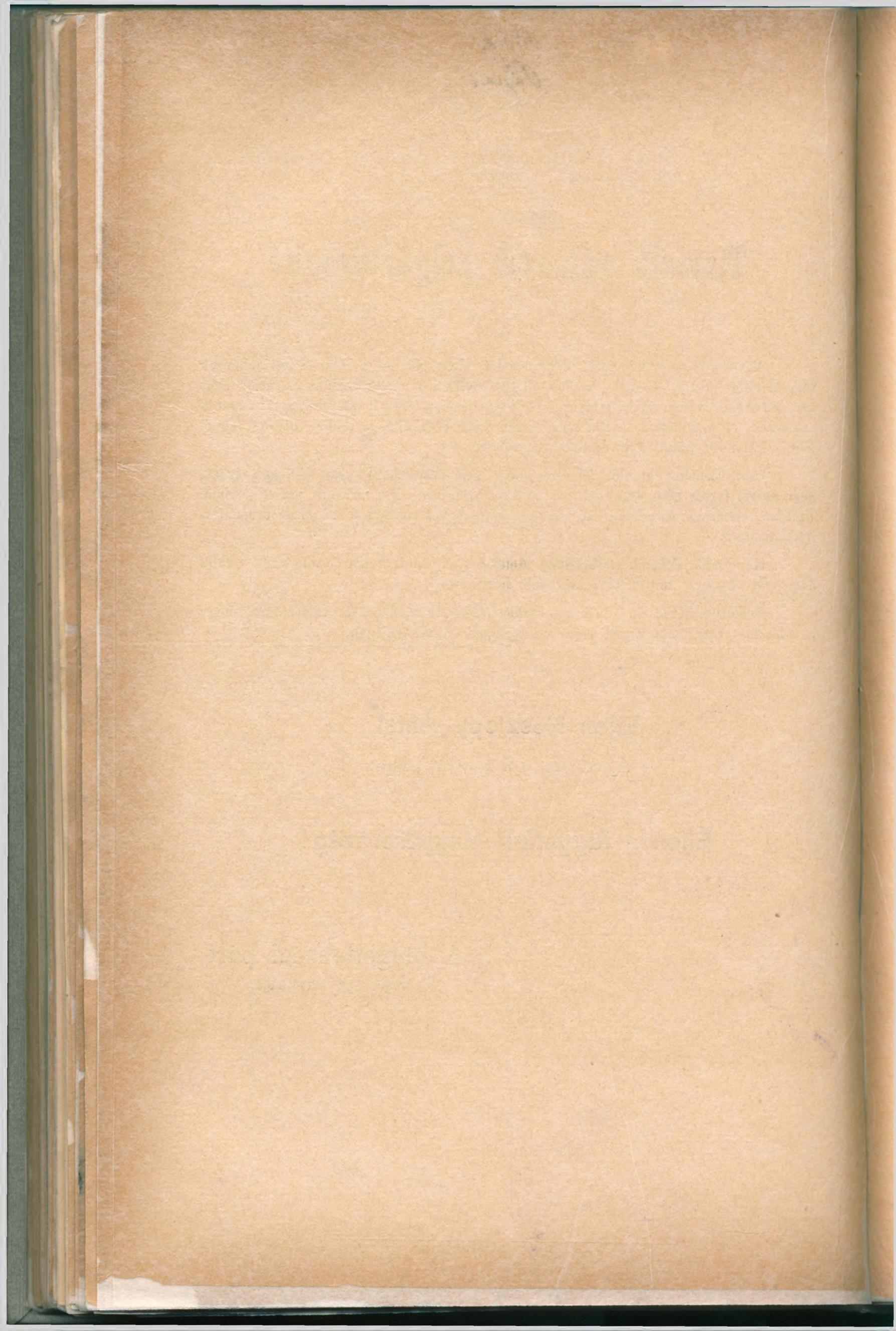
Felkérjük tehát az elveinket valló férfias gondolkozású választókat, hogy a választás reggelén a városi sétatéren sorakozni sziveskedjenek.

Éljen Noszlopy Antal,

a függetlenségi párt képviselő jelöltje!

Éljen a független Magyarország!

**A függetlenségi párt
végrehajtó bizottsága.**

1896.

Pápa.

Pápa 876

68

Felhívás

Pápa város választóihoz!

Evek hosszú sora óta általános volt városunkban a kívánság, hogy **helybeli** válasszunk meg képviselőnknek, ne pedig mindig idegen embert.

Ime más városok, s köztük olyanok is, a melyek nagyobbak, gazdagabbak városunknál: megyei székhelyek, mindezek nagy része saját polgártársaik közül választják meg a saját képviselőjüket és nem szorulnak idegen városbeli emberre.

Ott vannak sorba a városok, melyeknek a most lefolyt országgyűlésen helybeli követjeik voltak. Ott van például Arad városa, a mely Aczél Pétert; Baja város, mely Drescher Edét választotta meg; Debreczen képviselői az ott lakó Király Ferencz és Kóla János; Hódmezővásárhely képviselője az ott lakó Endrey Gyula, Komárom városé Tuba János, Pécs városáé Erreth János, Selmecbányáé Farbak István, Szabadka városé Antonovits József és Vermes Béla, Székesfehérvár városáé Tóth Aladár, Zombor városé Drakulics Pál. — Az önálló képviselőválasztási joggal bíró városok közül Abdurbánva követe az ott lakó Lukács László, Besztercebányáé Halassy Gyula, Békésé Meskó László, Brassóé Schnell Károly és Kaiser János, Erzsébetvárosé Issekutz Győző, Esztergomé Frey Ferencz, Békés-Gyuláé Terényi Lajos, Gyulafehérvaré Mohony Sándor, Hajdu-Böszörményé Szinav Gyula, Kőrmöczbányáé Amon Ede, Nagybecskereké Demkó Pál, Nagy-Szebené Meltzl Oszkár és Schreiber Frigyes, Nyiregyháza Beniczky Miksa, Szamosujváré Molnár Antal, Zentaé Szabó László stb. stb.

Szóval majdnem minden törvényhatósági joggal felruházott városok, megyeszékhelyek és egyéb kisebb városok büszkeségüknek tartják, hogy nem szorulnak idegen emberre, hanem a saját polgártársaik közül tudnak választani.

Az alkotmányos élet kezdetétől 1867-től kezdve Pápa városa soha sem tudott — a többi városok példájaként — helybeli polgárt küldeni fel képviselőnek. — Végre ime megjött erre is az alkalom.

Szégven lenne városunkra, ha most is idegen emberért könyörögnénk! Van nekünk saját polgártársunk, a kinek van olyan neve, mint bármely más város képviselőjének és ez FENYVESSY FERENCZ, a ki tizenöt év óta tagja a magyar képviselőháznak, s igv városunk benne nem ujonezot, hanem egy már országos nevű férfiut választ meg, ha képviselőjeül megválasztja.

Eddig is azt hitte mindenki, hogy O a Pápa város képviselője, annyit tett, fáradozott megvében, s az országházban, egyeseknél és a kormánynál városunkért.

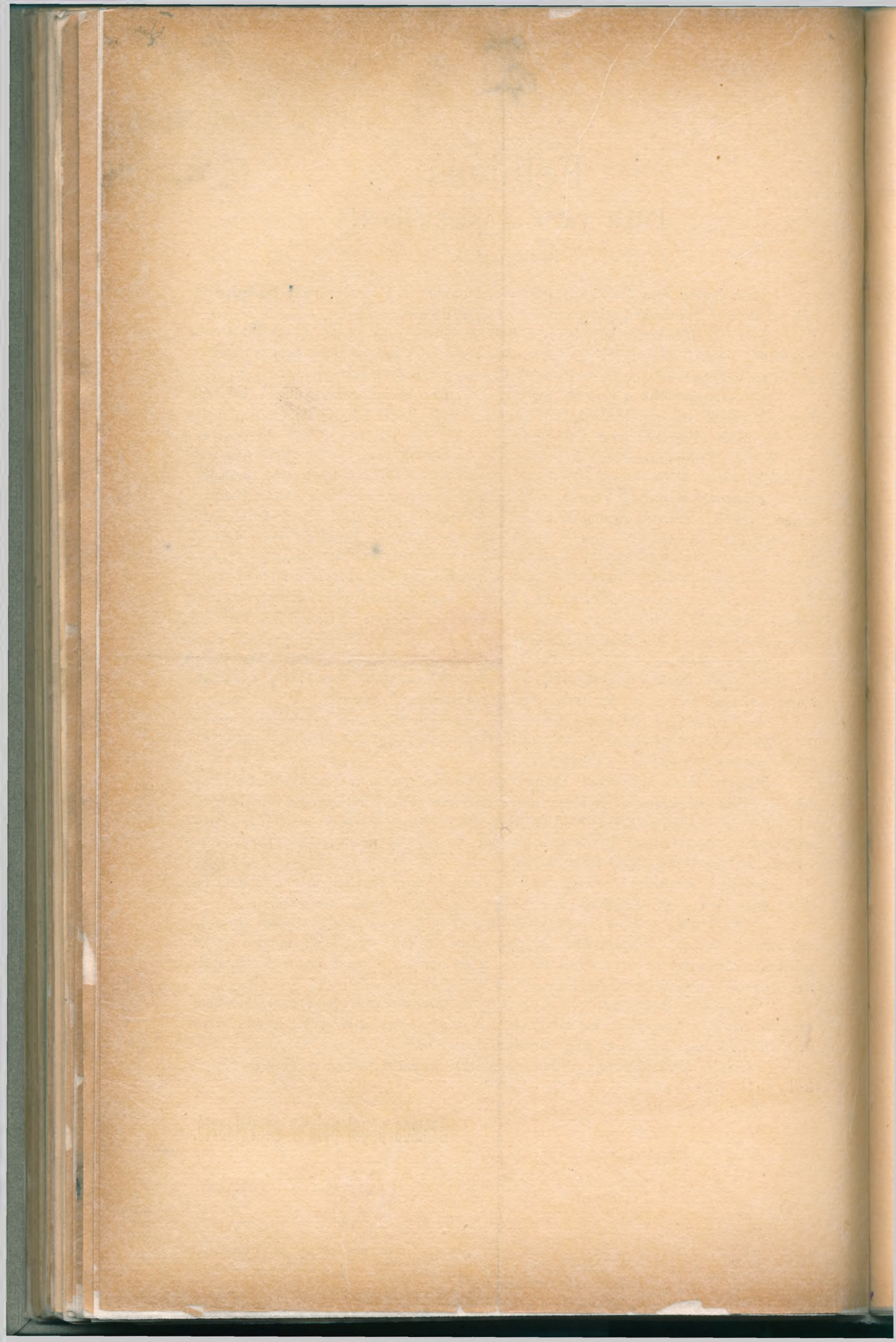
FENYVESSY minden társaskörünknek régi tagja, minden jótékonyági ügyeinknek tollal és pénzzel előmozdítója; minden pápai ügynek szószólója; minden pápai polgárnak készséggel és szivességgel barátja, közbenjárója. Es évek óta szüntelenül fáradozik városunkért, pedig nem is volt eddig képviselőnk.

Itt az ideje, hogy azzal viszonzzuk polgártársi erényeit, hogy ne csak akkor keressük fel őt, mikor idejét, befolyását, közbenjárását igénybe vesszük, hanem akkor is, a mikor ő maga kéri saját polgártársainak bizalmát.

Párt- és valláskülönbőség nélkül egyesüljön a pápai polgár a Fenyvessy-helybeli pártban!

Éljen Fenyvessy!

Számos pápai polgár és választó.

1887.

Pécsi Választópolgárok

Tisztelt választó polgárok!

A midőn a függetlenségi párt pécsi végrehajtó bizottsága felhívása folytán a képviselő jelöltséget elvállaltam, azon magasztos gondolat lebegett szemeim előtt, hogy a hazának s a jó ügynek erőnk s tehetségünkhöz mért szolgálatot tenni minden hazafiúnak legelső s legszentebb kötelessége. Meg vagyok győződve tisztelt választó polgárok arról, hogy az elvek nagy harcában a személyi tekintetek alárendelt szerepet szoktak játszani, s ez volt indító oka annak, hogy bár önök nagy része előtt csakis névszerint vagyok ismeretes, a megtisztelő felhívás előtt hoszasabb habozás nélkül meghajoltam. A képviselői mandatum a polgárerények legszebb elismerése s oly nagy becsü ajándék, amelyre csak is érdemekkel bíró férfiak tarthatnak igényt. Érdemekkel, melyeket a közügy terén szereztem volna, tisztelt választó polgárok, nem dicsekedhetem, s ha mindennek daczára volt annyi bátorságom, hogy önök elé lépve, a csekély személyem által képviselt elveknek önök szavazata általi elismertetését kérelmezem, ne tulajdonítsák kérem e lépésemet a forrongó ifju vér önjerejét túlbecsülő kitörésének, mert elhatározásom egyedüli, tiszta s önzetlen rugója azon meggyőződésben állott, hogy az oly megtisztelő felhívást, mely fontos jogokkal párosult súlyos kötelességeket ró a jelölt vállaira, hogy mondom e felhívást visszautasítani egyértelmű lenne a kötelesség megszegésével. Elfogadtam tehát a jelöltséget, és köszönetet mondok ismételtén a reám pazarolt jóindulatért, s a meggyőződés és önzetlen ügyszeretet hevétől áthatva ígérem is önöknek tisztelt választó polgárok, hogy a mennyiben a választási küzdelem esélyei a győzelmi pálmát elveink számára biztosítanak, legfőbb kötelességem az leend, hogy az össz-haza s vele drága szülővárosom legfontosabb érdekei felett őrködni, a jót keresni és alkalmazni, a rosszat eltávolítani legyen munkálkodásunk kitűzött célja.

A függetlenségi párt programja ismeretes önök előtt annak legkisebb részletében is, hisz önöket nem mellétekintet vezérelte pártunk mindinkább erősödő taborába, önök tisztelt választó polgárok érdekek kísérik ezen oly annyiszor és oly különböző hangváltozatokban kárhoztatott s mindemellet ellenségei romjain emelkedő párt erkölcsi gyarapodását, s tudják, hogy a főelvekben közöttünk eltérések nincsenek. — Daczára az ellenünk oly igazságtalanul szélnek eresztett aljas rágalmaknak, daczára a gúny, s egyéb kevésbbé tisztességes fegyverek fulánkjainak: pártunk él, nő, gyarapszik, s hogy még nem uralkodik, annak oka csak abban rejlik, hogy az emberek még nem tanultak eleget a saját kárukon. De majd eljön az idő, a mikor uralkodni fog. Igenis, uralkodni fog, hogy igazat szolgáltatasson a mult küzdelmeinek, uralkodni fog, hogy a gyakorlati élet terén is érvényesítse azon elveket, melyeket eddig alkalmazni hatalmunkban nem állott. A jelen választási idők folyamán különböző oldalról különböző módjairól a haza megmentésének volt alkalmunk tudomást venni. Nem szokásom s nincs jogom kétségbe vonni senki intenciójának őszinteségét, de más részről azt vélem, hogy talán lejárt már az experimentumok, a drága és fájdalmas kísérletek kora, s hogy önöknek, tisztelt választó polgárok, nincs kedvük ölbe tett kezekkel nézni azon tehetetlen küzdelmet, mely alkotmányunk részbeni visszaállítása óta (helyesebben szólva a 67-iki kiegyezés óta) oly különböző tonusokban, de majd mindig éles dissonantiával s érzékeny anyagi kárunkkal folytattatott, s azért kérem önöket tisztelt választó polgárok, sorakozzanak a meggyőződés melegével a függetlenségi párt közé, mely a nemzeti jólét minden irányu fejlesztését tüzte jelszavul zászlajára, támogassák pártunkat szavazatuk erkölcsi súlyával, hogy eljőjjön valahára az idő, amidőn állami létünk s jólétünk oly alakban leend helyreállítva, hogy a magyar jól érezze magát hazájában.

„Független“ a nevünk is, s ez onnan származik, mert Magyarország önállósága, alkotmányos uton kívánandó függetlensége a legelső ige, mit zászlónkra kiirtunk. Mert mit ér a kincs, a gazdagság, ha beteg a lélek, mit ér a dusan terített asztal, ha a kezek

bilincsekben szinlödnek? A függetlenséget számos törvényünk kifejezetten elismerik, de gyakorlati keresztül vitele mindedig a jámbor óhajtások sorába tartozik, s minthogy az ország függetlensége a nemzeti jólét megalapításának talpköve s a tovább fejlődés mellözhetlen előfeltétele, azért ha roskatag építményt emelni nem akarunk, az alapot kell gondosan elkészítenünk, s ez nem egyéb, mint Mzgyarországnak a personal-unió alapjáni függetlenítése, mely elv méltán foglalja el a függetlenségi párt programjában az első helyet. — A nemzeti önállóság, s a közjogi függetlenséggel kapcsolatos az önálló vámterületnek berendezése is, mert önök tisztelt választó polgárok jól tudják, és a mindennapi élet nyomasztó tapasztalatai alatt érzik is, hogy a jelenleg fennálló rendszer végeredményében a nemzet elszegényedését vonandja maga után. Tehát független Magyarország önálló vámterülettel, mert ismeretes dolog, hogy a szomszéd államok, a melyekkel testvéri, de mostoha testvéri viszonyban állunk, nem igen engedik, hogy a testvéri szeretet tüzenél felmelegedjünk, de sőt a hol csak tehetik, lehúzzák rólunk azt a keveset is, a mit a török, tatár, az árvizek, az idők sulyos csapásai s az adó-executio még rajtunk felejtettek. A pénzügyi téren való önállósításunk hasonlóképen elkerülhetlen fontos eszköze gazdasági emelkedésünknek, s pedig egyrészt azért, mert ez szoros következménye Magyarország függetlenségének, de más részt azért is, mert csak azon nemzet maradhat független, mely magát minden ellenséges aspirációk ellenében idejekorán a kellő garantiákkal elsánczolni iparkodik, mely garantiák közt, hogy a vagyonosság mint a függetlenség feltétele, igen jelentékeny szerepet játszik, mondanom is felesleges. A függetlenségi párt tehát s vele én, mint annak szerény tagja, az ország függetlensége mellett a gazdasági érdekeknek az önálló vámterület s önálló magyar bank mint két fontos faktor jótékony befolyása alatti emelkedését kívánjuk. Államháztartásunk rendezése a legégetőbb kérdések egyikét képezi, de nem az úgy is elviselhetlen adók újabb felemelése utján, mert e mód valamennyi közül, mely eddig ajátlatott, a legkönnyelműbb, legveszélyesebb, miután nem a jövedelmet terhelné meg, hanem fokozása esetén a nemzet tőkét támadná meg, a nemzet élő testén rágódnék. Az államháztartás rendezésével egyidejűleg figyelem fordítandó arra is, hogy a polgár a tetemes teherért, melyet a haza oltárán feláldozni kénytelen, kellő ellenértéket kapjon cserébe, mert mindig csak fizetni, s eredmények helyett adó emeléseket látni és tapasztalni, igen elkeserítő dolog ott, a hol a teher már majd elnyomással fenyegeti az adózók vállait.

Közlekedésügyünk terén életbe vágó teendők halmaza várja a munkás kezeket. Eddigi szerencsétlen politikánk tehetetlenné tevé a nyugati államokkai sikeres versenyre szállást, s e végből addig is mig e bajok fokozatosan gyógyítva lesznek, különös gondot kell fordítanunk a kelettel való összeköttetésnek helyreállítására, a végből, hogy árucikkeink számára ugyanott jövedelmező piacokat biztosíthassunk.

A fennálló iparrendszer lényeges átalakításokat igényel s pedig oly irányban, hogy ne pusztán az egyik vagy másik iparág, ne a gyáripar, vagy ne a kézmű-ipar javát keressék az üdvös reformok, hanem összhang jöjjön létre az érdekek istápolásában, s ne legyen kénytelen az egyik a másikában ellenséget látni. Szükséges tehát, hogy a törvényhozás, de e mellett — hódolva az önsegély elvének — társulatok s egyetek is vállvetve haladjanak az ipari fejlődés, s gazdasági felvirágzás célja felé, melyek nélkül állami jólét s tartós függetlenség csak chimera marad mindörökre.

Kedves szülővárosom, mint szép hazánk egyik gyöngyének érdekében kívánatosnak tartom, hogy fontossága, s tekintélyének megfelelő figyelemben részesüljön, mindenütt és mindenkor a hol és a mikor a magán érdekek a nemzeti öszjólét érdekeivel találkoznak.

Az igazságügyi politika terén gyökeres réformok kívánatosak, szükséges a jó, olcsó és gyors igazságszolgáltatásnak a szóbeliség s közvetlenség modern alapjáni behozatala, kívánatos a kir. tábla decentralisatioja, mely utóbbi alkalommal kedves szülővárosom érdekei kellő méltatást igényelnek. Kiegészítő része a helyes igazságügyi politikának, az ügyvédi rendtartásnak igazságos és észszerű javítása is.

Elérkeztem a program azon pontjához, mely oly intézményt tárgyal, a mely a nemzet áldozatkésztségét a legnagyobb mérvben szokta igénybe venni. Értem a hadsereg ügyét. A hadsereg jelenlegi szervezete egészségtelen alapon nyugszik, mert nem nemzeti,

mert az államháztartás egyensúlyát mindenkor megbénítja, s azt örökös deficitre kárkoztatja. A függetlenségi párt, s én mint annak szerény bajnoka, elfogadom az általános védkötelezettséget, de oly értelemben, hogy minden polgár legyen katona, ha kell és a meddig kell, de térjen vissza a tűzhelyéhez a mint elvonult a hazát fenyegető veszély, s azért óhajtom a honvédségi intézménynek önálló magyar hadsereggé, teljesen felszerelt hadsereggé leendő kibővítését, mert azt hiszem, hogy védképességünk e módon csorbát nem szenvedhet, a hadsereg ily jellege megfelelne a nemzet kívánságának, s e mellett tetemes pénz volna megtakarítható s sokkal productivabb befektetésekre fordítható, olyanokra, a melyekre a katonaság dús asztaláról ma alig néhány morzsa hull alá.

Kijelentem még végezetül, hogy a függetlenségi párt elveit a többi fontos kérdésekben szintén fenntartás nélkül magaménak vallom, s a midőn még egyszer őszinte köszönetemet vagyok bátor kifejezni nagyrabecsült felhívásukért, nem zárhatom be szavaimat szebb kívánsággal: minthogy adja megérnünk a magyarok Istene azt az időt, a midőn boldogságban s jólétben fog egy független Magyarország fennállani.

Pécsett 1881. június havában.

Czirer Ákos.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

add. 1001

Main body of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1881. 40 115
Revue

Geehrte Wähler!

Als ich über Aufforderung des Executiv-Comités der Unabhängigkeitspartei die Deputirtencaudidatur annahm, schwebte mir der erhabene Gedanke vor Augen, daß es die erste und heiligste Pflicht jedes Patrioten sei, seinen Kräften angemessen dem Vaterlande und der guten Sache die möglichsten Dienste zu erweisen. Ich bin überzeugt, geehrte Wähler, daß in dem großen Kampfe der Ideen persönliche Rücksichten in der Regel eine untergeordnete Rolle spielen, und dies war der Beweggrund, daß ich, obgleich der Mehrzahl von Ihnen nur dem Namen nach bekannt, Ihrem ehrenden Rufe ohne längeres Schwanken Folge geleistet habe. Das Deputirtenmandat ist die schönste Anerkennung der Bürgertugenden und ein kostbares Geschenk, auf welches nur verdienstvolle Männer Anspruch erheben können. Ich kann mich wohl, geehrte Wähler, auf dem Gebiete des Gemeinwesens erworbener Verdienste nicht rühmen, und wenn ich trotzdem den Muth hatte, vor Sie hinzutreten, um die Anerkennung der auch durch meine Benignität vertretenen Ideen vermittelt Ihrer Stimmen zu erbitten, so bitte ich diesen Schritt dennoch nicht dem seine eigene Kraft überschätzenden, rasch pulsirenden, übersprudelnden Blute eines jungen Mannes zuzuschreiben; denn die einzige, reine und selbstlose Triebfeder meines Entschlusses bestand in der Ueberzeugung, daß einen so ehrenden Antrag, der nebst wichtigen Rechten auch schwere Verantwortlichkeit auf die Schultern des Candidaten ladet, zurückzuweisen, gleichbedeutend mit der Pflichtverletzung sei. Ich acceptirte daher die Candidatur und statte Ihnen wiederholt meinen Dank ab für dieses mir bezeugte Wohlwollen, und durchdrungen von der Ueberzeugung und dem selbstlosen Eifer für die Sache verspreche ich Ihnen, meine geehrten Wähler, daß insoweit die Chancen des Wahlkampfes die Siegespalme unseren Prinzipien sichern sollten, ich es für meine höchste Pflicht erachten werde, über die wichtigsten Interessen unseres Gesamt Vaterlandes und unserer geliebten Vaterstadt zu wachen, und daß das Ziel meiner Bestrebungen im Auffuchen und Anwenden des Guten, sowie im Entfernen des Schlechten bestehen wird.

Das Programm der Unabhängigkeitspartei ist Ihnen bis in die kleinsten Details bekannt; wurden Sie ja nicht von Nebenrücksichten geleitet, in das Lager der Unabhängigkeitspartei geführt! verfolgen Sie ja, meine geehrten Wähler, mit Interesse die moralische Kräftigung dieser so oft und in so vielen Tonarten verlästerten Partei und wissen es, daß in den Hauptprinzipien eine Meinungsverschiedenheit zwischen uns nicht besteht!

Trotz der so ungerechterweise in die Welt hinausgestreuten Verleumdungen, trotz der Stacheln des Hohnes und anderer noch minder anständigen Waffen: lebt, wächst und kräftigt sich unsere Partei, und wenn sie noch nicht zur Herrschaft gelangt ist, so liegt die Ursache darin, daß die Menschen noch nicht genug an ihrem eigenen Schaden gelernt haben. Aber sie wird kommen die Zeit — möge sie nicht lange auf sich warten lassen, damit es nicht zu spät wird — wo unsere Partei herrschen wird, ja wohl herrschen, um den vergangenen Kämpfen Recht gebend auch auf dem Boden des praktischen Lebens jene Prinzipien zur Anwendung zu bringen, welche bisher anzuwenden nicht in unserer Macht gestanden hat.

Im Verlaufe der gegenwärtigen Wahlcampagne hatten wir Gelegenheit von verschiedenen Seiten über die verschiedenen Mittel der Vaterlandsrettung zu vernehmen. Es ist nicht meine Gewohnheit, auch fühle ich mich nicht berechtigt, die Aufrichtigkeit der Intentionen Anderer in Zweifel zu ziehen, aber andererseits bin ich der Ansicht, daß die Zeit der theuren und schmerzlichen Experimente sich denn doch schon überlebt habe, und daß Sie, geehrte Wähler, keine Lust mehr haben, mit in den Schoos gelegten Händen jenen ohnmächtigen Kampf noch weiter mitanzusehen, der seit der theilweisen Herstellung unserer Verfassung (richtiger seit dem 1867-er Ausgleich) in so verschiedenen Tonarten, aber fast immer mit schriller Dissonanz zu unserem großen materiellen Nachtheile geführt wurde, — und darum fordere ich Sie, geehrte Wähler, auf, sich um die Unabhängigkeitspartei überzeugungstreu zu schaaren, die als Wahlspruch die Entwicklung des Gemeinwohls nach jeglicher Richtung, auf ihre Fahne geschrieben hat. Unterstützen Sie unsere Partei mit dem moralischen Gewichte Ihrer Stimme, damit endlich die Zeit komme, daß der Ungar sich wohl in seinem Vaterlande fühle.

„Unabhängig“ nennen wir uns, und das rührt daher, weil die Selbstständigkeit Ungarns und die verfassungsmässig zu gewinnende Selbstständigkeit das erste Gebot ist, welches wir auf unsere Fahne geschrieben. Denn was nützen Reichthum, Schätze, wenn die Seele krank ist; was nützt die reichbesetzte Tafel, wenn die Hände in Fesseln schmachten! Zahlreiche Gesetze anerkennen ausdrücklich diese Unabhängigkeit, aber die praktische Ausführung derselben gehört noch immer in das Bereich der frommen Wünsche, und da die Unabhängigkeit des Landes den Grundstein zur nationalen Wohlfahrt bildet und die unumgängliche Vorbedingung ihrer weiteren Entwicklung ist, müssen wir, wenn wir kein hinfalliges Gebäude errichten wollen, die Grundlage sorgfältig bereiten, und die besteht in nichts Anderem, als Ungarn auf Grund der Personal Union unabhängig zu machen, welches Prinzip mit Recht die erste Stelle im Programme der Unabhängigkeits-Partei einnimmt.

Hand in Hand geht mit der nationalen Selbstständigkeit und der staatlichen Unabhängigkeit die Einführung des selbstständigen Zollgebietes, denn Sie wissen es wohl meine geehrten Wähler, und Sie fühlen es unter den drückenden Erfahrungen des alltäglichen Lebens, dass das gegenwärtig bestehende System in seinem Endresultate die Verarmung der Nation nach sich ziehen muß. Daher ein unabhängiges Ungarn mit selbstständigem Zollgebiete! denn es ist eine bekannte Sache, dass die Nachbarstaaten, zu welchen wir in brüderlichem, aber nur stiefbrüderlichem Verhältnisse stehen, unsere Erwärmung am Feuer der brüderlichen Liebe nicht gestatten, — vielmehr sind sie, wo sie es nur vermögen, bestrebt uns auch dasjenige zu entreißen, was uns Türken, Tartaren, Überschwenmungen, Steuerexecutionen und anderweitige Schläge aus Vergessenheit noch belassen haben. Unser Selbstständigwerden auf finanziellem Gebiete ist gleichfalls ein wichtiges Mittel zu unserer volkswirtschaftlichen Hebung, einmal weil es eine nothwendige Folge von Ungarns Selbstständigkeit ist, und dann auch darum, weil nur jene Nation unabhängig bleiben kann, welche sich allen feindlichen Aspirationen gegenüber mit gehörigen Garantien zu umgeben bestrebt. Dass unter diesen Garantien, als Bedingung der Unabhängigkeit der Wohlstand eine bedeutende Rolle spielt, braucht nicht erst gesagt zu werden. Die Unabhängigkeitspartei wünscht demnach mit mir, einen bescheidenen Mitgliede derselben, nebst der Unabhängigkeit, des Landes die Förderung der wirtschaftlichen Interessen unter dem wohlthuenden Einflusse ihrer zwei wichtigen Factoren, des selbstständigen Zollgebietes und der selbstständigen ungarischen Bank. Die Regelung unseres Staatshaushaltes bildet eine der brennendsten Fragen, aber nicht etwa auf dem Wege der Erhöhung der ohnehin schon unerträglichen Steuern, denn diese Art ist unter allen bisher empfohlenen — als eine nicht das Einkommen, sondern das Capital angreifende — die leichtsinnigste, gefährlichste, welche an dem lebendigen Körper der Nation nagen würde. Bei der Regelung des Staatshaushaltes ist das Hauptaugenmerk auch darauf zu richten, dass der Bürger für die bedeutenden Opfer auf dem Altar des Vaterlandes den entsprechenden Gegenwerth zum Tausch erhalte, denn immer nur zahlen und zahlen, und anstatt der Resultate nur Steuererhöhungen zu erfahren wirkt erbitternd dort, wo die Lasten den Steuerträger nahe zu mit Erdrückung bedrohen. —

Auf dem Gebiete des Communicationswesens harret eine ganze Menge hochwichtiger Agenden der arbeitsamen Hände. Unsere bisherige, unglückliche Politik macht die erfolgreiche Concurrenz mit den westlichen Staaten unmöglich, und müssen wir daher, damit diese Übelstände allmählig sanirt werden, unser Hauptaugenmerk auf die Herstellung unserer Verbindungen mit dem Oriente richten, um daselbst unsern Artikeln ergiebige Absatzgebiete zu sichern.

Unser bestehendes Industriewesen erheischt wesentliche Umänderungen, und zwar in der Richtung, dass die heilsamen Reformen nicht allein das Wohl des einen oder andern Industriezweiges, nicht allein die Fabrikindustrie oder das Kleingewerbe vor Augen halte, sondern dass bei Beförderung dieser Interessen das Gesammte berücksichtigt werde, damit nicht der eine Industriezweig in dem andern seinen *Feind* erblicke. Es ist daher nothwendig, dass die Gesetzgebung und den Principien der Selbsthilfe gemäß, die Einzelnen und Genossenschaften, sich gegenseitig unterstützend dem Ziele des wirtschaftlichen Aufblühens und der industriellen Entwicklung entgegenstrebe, da sonst der staatliche Wohlstand, die bleibende Unabhängigkeit für immer eine Chimäre bleiben. —

Im Interesse meiner geliebten Vaterstadt, dieser schönen Perle unseres Vaterlandes halte ich es für wünschenswerth, dass sie immer und überall einer ihrer Wichtigkeit und ihrem Ansehen entsprechenden Beachtung theilhaftig werde.

Auf dem Gebiete des Justizwesens sind gründliche Reformen nothwendig: Einführung einer auf der modernen Grundlage der Öffentlichkeit und Mündlichkeit beruhenden Gerichtspflege; die Dezentralisation der kon. Tafel, bei welcher Gelegenheit die Interessen meiner geliebten Vaterstadt die gehörige Würdigung erheischen; und nicht minder die zeitgemäße und gerechte Verbesserung der Advocatenordnung.

Und nun bin ich zu jenem Punkte meines Programmes gelangt, welches die Opferwilligkeit der Nation im größten Maße in Anspruch nimmt. Ich meine das Heerwesen. Die gegenwärtige Organisation der Armee beruht auf ungesunder Grundlage, weil diese keine nationale ist, weil sie das Gleichgewicht des Staatshaushaltes stört, und diesen zu ewigem Defizit verdammt. Die Unabhängigkeitspartei und ich, bescheidener Kämpfer derselben, acceptiren die allgemeine Wehrpflicht, aber in dem Sinne, daß jeder Bürger Soldat sei wenn und insolange es nothwendig ist, aber sofort zum heimathlichen Herde zurückkehre, sobald die das Vaterland bedrohende Gefahr vorüber ist. Darum wünsche ich die Erweiterung der Honvedinstitution zur selbstständigen und vollständig ausgerüsteten ungarischen Armee, denn ich glaube, daß unsere Wehrmacht hiedurch keine Einbuße erleiden würde; der Charakter des Heeres würde den Wünschen der Nation entsprechen und nebstbei eine beträchtliche Summe erspart und auf productivere Investitionen verwendet werden können, auf welche gegenwärtig, angesichts der reichbesetzten Tafel der Armee kaum eine Krümme entfällt.

Schließlich erkläre ich daß ich mich zu den Prinzipien der Unabhängigkeitspartei auch hinsichtlich aller übrigen wichtigen Fragen ohne Vorbehalt bekenne, und indem ich Ihnen nochmals meinen tiefgefühlten Dank für die geschätzte Candidation abstatte, kann ich meinen Vortrag mit keinem schöneren Wunsche schließen, als daß der Gott der Magnaren uns die Zeit erleben lasse, wo ein unabhängiges Ungarn in Glück und Wohlstand erblühen wird.

Fünfkirchen, Jun 1881.

Czirer Ákos.

1869.

71

Felhívás

a kisperegi választók részéről a pécskai kerület választóihoz!

A nemzet 1865-ben azon reményben választotta meg képviselőit az országgyűlésre, hogy azok ígéretük szerint az 1848-iki törvények s az azokra fektetett 1861-iki feliratok alapján, állítandják helyre hazánk alkotmányát, s ezzel az ország teljes önállását, függetlenségét.

Emlékezhetnek önök az itt minálunk az Isten szabad ege alatt tett képviselői ígéretre: „Az 1848-iki törvényektől csak egy lépést is eltávozni nem fogok.“

Miként lett beváltva ez ígéret, az adott szó?

Most midőn visszatértek a képviselők, mit hoztak fáradságuk gyümölcseül minékünk? Azokat-e a miket ígérték? Azokat-e a miket mi tőlük jogosan várhattunk?

Mi a nemzet szabadságának, önállóságának biztosítását vártuk. — Vártuk, hogy megerősítettven az 1848-iki alkotmány, kielégítettik a 18 évi rémuralom alatt vérig zaklatott, kizsarolt nemzet és haza, államiságának, függetlenségének visszaállításával.

De fájdalom! ezen reményeinkben csalódtunk, mert a fentebbiekkel épen ellenkezőleg, képviselőink többsége oly törvényt hozott, a mely ezelőtt önálló független hazánkat „*Osztrák-Magyarországgá*“ tette.

A kiegyezkedés a magyar kormány fölé, még egy másik ugynevezett közös miniszteriumot állított, a had-, pénz- és külügy kezelésére, ezek pedig olyan ügyek, melyek nélkül egy ország, mint állam fenn nem állhat.

Ennek szomorú következése aztán, hogy az általunk fizetett terhes adó, egy ily hazánk jóléte s boldogsága által nem érdekelt testület által kezeltetvén: oly czélokra, — melyek egy ország előmenetelére legszükségesebbek, — minő a népnevelés, közigazgatás, kereskedés és kézmű-ipar előmozdítása, fejlesztése. — mi sem fordítható. Fiaink idegen országba hurczoltatnak a sárgafekete száló alá, a hol idegen nyelven, a velünk nem rokonszenvező, sőt többnyire ellenséges lábón álló idegen tiszték által vezényeltetvén, tíz évi szolgálat után, midőn testben megtörve, lélekben eltörpülve hazajönnek, hazaszeretet iránt nem képesek lelkesülni többé.

Budán, a magyar király palotájáról az osztrák császár sárgafekete lobogója, le-szorította az ott egyedül illetékes nemzeti lobogót.

Emlékeznek még önök azokra? kik 1849. augusztus 13-ától 1860. október 29-ig, 1861. novembertől 1867-ig, nagy szavakkal, de nagy hatalommal is parancsoltak, kiktől mint ellenségtől kelle rettegnünk, kiktől nemesak értékesebb javainkat kelle elrejtenuk s titkolnunk, hanem még hazaszeretetünket s lelkünknek szabadságért sóvárgó gondolatát is.

Emlékeznek önök a hazaárulókra, kik a vad muszkát 1849-ben hazánkba vezették, s a Bach- és Schmerling-féle átkos korszak alatt a népet vérig zsarolták? — Ezeket a mult országgyűlés egyik törvénye nyugdíjra méltónak ítélte, a hazaért vértelt elnyomordott honvédeknek pedig s azok árváinak az ígért jutalom helyett kegyelem kenyeret dobott, s megengedte nekik a hatósági engedély melletti kéregethetést.

Ezeket s ezekhez hasonló terhes s önállásunkat lealázó törvényeket hoztak nekünk azok, kik azt ígérték, hogy az 1848-iki törvényektől egy lépést is el nem távoznak.

Hozták pedig e törvényeket a baloldali hazafiak nagy ellenzésére azok, kik magukat „*Deák-pártiaknak*“ nevezik.

Kik most ismét megkeresnek, hogy őket válasszuk követeknek? — *Itéljék meg önök jó lesz e?*

Ez annyi lenne, mint az itt elsorolt, s ezeken kívül még számos, hazánk államiségát megsemmisítő, a népet az elviselhetlen adók tömkelegébe mind mélyebben sülyesztő. fiainkat az anyai kebelről leszakító törvényeknek a nemzet akaratjávali megszentése.

Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy hazánk s így mindnyájunkra nézve, jobb és üdvösebb lesz, oly képviselőket választani, a kik a hazafias ellenzék elvét vallván, mind-ezeknek eltörlésére, s a haza teljes önállása s függetlensége helyreállítására törekednek.

Ne higgyék önök, hogy a baloldal forradalmat akar. — Ennek célja: békét és pedig tartós békét szerezni a hazának, hogy az absolutismus által, husz év alatt rajta ejtett sebek beheggedjenek. — Jelszava: „*A haza államiségát, függetlenségét, békés uton, az alkotmány és törvény által megengedett eszközökkel visszaállítani*“, hogy pénzünkkel és vérünkkel ne a bécsi kormány, hanem ő Felsége a magyar király, önálló felelős független magyar miniszteriuma rendelkezék.

A baloldal azt akarja, hogy fiaink nem osztrák katonák, hanem a hazát és királyt védő független nemzeti harcosok legyenek határainkon belől.

Ez célja a hazafias baloldalnak. — Ugy hisszük, könnyű választani a kettő között.

Sorakozzanak tehát önök velünk együtt e párt zászlója alá vallás és nemzetiségi különbség nélkül. — Mindnyájunké e haza egyiránt. — Őseink magyarok, románok, németek és szerbek, nem kérdezték, ha veszélyben volt a haza, ki mily nyelven vagy templomban imádja Istenét, egyetértve s közös erővel védték és tartották fenn e hazát ezer éven keresztül.

Ne adjanak önök hitelt az ámitoknak. — Őrizkedjenek kivált azoktól, kik megvesztegetéssel, boros kancsókkal, csizmákkal, szürrel akarják megvásárolni szavazatukat, meggyőződésüket. — Hej drága szür és csizma lesz az.

Legyenek erősek és kitartók! A kormánypárt mindent el fog követni, hogy e kerületből pártjukbeli képviselő választassék, azaz olyan, a ki az elsorolt sérelmes törvények fentartása mellett küzdjön minden áron.

Mi pedig, kik a baloldal elveit valljuk, törekedjünk oda, minden törvényes és alkotmányos eszközökkel, nem tekintve személyt, hanem egyedül elvet, nem cügedve magunkat eltántorítani, sem ígéret, sem fenyegetés által, hogy e párt jusson győzelemre, s ez által mi is egy szavazattal járuljunk a haza önállása s függetlensége visszaállításához.

Isten velünk. Éljen a haza!

Kisperegi választók.

1871.

A

PEST-MEGYEI BALOLDAL SZERVEZKEDÉSE.

I. Fejezet.

1. §.

A Pestmegyei baloldal szervezkedésének célja minél tágasabb körben terjeszteni a baloldali elveket, s ezen elveknek a megye egész területén minél több követőt szerezni.

Célja összetartani a párt tagjait; fenntartani közöttük az egyetértést, különösen a községi és törvényhatósági mozgalmakban, valamint a képviselő választások alkalmával s főképp ott, ahol más párt is jelöltet tűzött ki; egyszersmind oda törekedni, hogy ott, ahol ugyanazon választókerületben több e pártbeli jelölt lép fel, a választók egy baloldali jelölt körül csoportosuljanak, nehogy a szavazatok megoszlása által a párt magát gyengítvén, az ellenfélnek — bár akaratlanul — győzelemre juttatása előmozdíttassék.

II. Fejezet.

2. §.

- A párt szervezkedése céljából alakíttatnak:
- a) községi, illetőleg városi bizottmányok;
 - b) kerületi bizottmányok;
 - c) központi bizottmány.

3. §.

A községi bizottmány áll: a községi gyűlés által megválasztott elnökből, helyettes elnökből, jegyzőből és a bizottmány tagjaiból, mely utóbbinak száma a község népességéhez képest lehetőleg hat — huszonnégy tagot foglal magában.

Az időközben történt tagsági üresedések a községi bizottmány által pótoltnak. Az elszigetelten álló párttagok a legközelebbi szervezett községhez csatlakoznak.

4. §.

Megalakulván ekkép a községi bizottmány, első feladata az ellenzéki elvekhez ragaszkodó egyének névsorát a községből és ehhez netalán tartozó pusztákból összeállítani, tekintet nélkül arra, hogy az összeírandók jelenleg választók-e vagy sem.

A névjegyzékbe mindenki sajátkezüleg írhatja nevét, vagy beiratását keze keresztvonásával erősítheti meg.

Ezen névjegyzék a községi bizottmány elnökénél folyvást nyitva tartandó; és ebbe magát mindenki bár mikor beírhatja vagy beírathatja.

5. §.

Azon városokban, melyek önállóan küldenek az országgyűlésre képviselőket, egy-egy városi — a községihez hasonló teendőkkel felruházott bizottmány alakíttatik, — mely bizottmányok elnökei egyszersmind a központi bizottmánynak tagjai.

6. §.

A községi és városi bizottmányok elnökei a kezeiknél levő párttagok névjegyzékének másolatát a központi bizottmány elnökéhez küldik be.

7. §.

A községi, illetőleg városi bizottmányok minden félévben; a képviselőválasztási mozgalmak megindításától kezdve pedig a választás megtörténteig a szükséghez képpeszt ülést tartanak.

8. §.

Minden jelenlegi országgyűlési képviselőválasztó-kerületben egy kerületi bizottmány alakíttatik, melynek tagjait a kerülethez tartozó községek bizottmányi elnökei képezik. A kerületi bizottmány elnökét, helyettes elnökét és jegyzőjét maga választja. Az ekként megválasztott elnök egyszersmind tagja a központi bizottmánynak.

9. §.

A kerületi bizottmányok üléseit rendszeresen a választókerületek székhelyein tartják. Esetleg azonban az ülés helyéül a kerületi bizottmányi elnök által más község jelöltetik ki.

10. §.

A kerületi bizottmányok minden félévben; a választási mozgalmak megindulásától kezdve pedig, a választás megtörténteig, a szükséghez képpeszt ülést tartanak olyképpen, hogy a kerületi bizottmányok üléseinek határnapja lehetőleg a községi bizottmányok ülése utáni időre essék.

11. §.

A központi bizottmány az általános párt-gyűlés által szerveztetik, az általa megválasztott megyei balpárti, illetőleg: központi bizottmányi elnökből, helyettes elnökből, jegyzőből és 12 bizottmányi tagból, kikhez a fentebbi 5-dik és 8-dik szakaszok értelmében a városi és kerületi bizottmányok 12 elnöke járul.

Az idő közben történhető üresedések betöltésére az általános párt-gyűlés a kpti bizottmány részére 2 póttagot választ.

12. §.

A központi bizottmány minden évben; a választási mozgalmak megindulásától kezdve pedig, a választások megtörténteig, a szükséghez képpeszt ülést tart lehetőleg a kerületi bizottmányok ülései után.

13. §.

Évenként rendszeresen egyszer általános pártgyűlés tartatik, a mikor is az ide utasított egyéb tárgyak elintézésén kívül, a kpti bizottmányban történt üresedések választás útján betöltetnek.

III. Fejezet.

14. §.

Rendes gyűlések összehívása mindenkor a nyilvánosság útján történik; és azokon, mint hallgató, a párt minden tagja részt vehet, s netaláni indítványát írásba foglalva az illető bizottmány elnökének átadhatja, ki is az indítvány mikor leendő tárgyalása felett azonnal határoz.

15. §.

Rendkívüli esetekben a községi, illetőleg városi, kerületi és központi bizottmányok elnökei rendkívüli gyűlést hívhatnak össze.

16. §.

A községi, illetőleg városi és kerületi bizottmányok egyik kiváló feladata: minden szükségességről, s alkotmányos eszközökről, melyeket a párt győzelmére kívánatosnak tartanak, de a melyekkel saját erejükből nem rendelkeznek, a központi bizottmányt értesíteni, mely arról gondoskodni s az illető bizottmánynak segedelmére lenni tartozik.

E célból a községi, városi és kerületi bizottmányok elnökei folytonos összeköttetésben állnak a központi bizottmánynyal, illetőleg ennek elnökével, — és viszont.

17. §.

A bizottmányok újbóli alakítása a fentebb elősorolt módozatok szerint mindenkor a képviselői megbizás leteltét megelőző fél év alatt történik.

Kelt Pesten az 1871. évi october 22-én tartott általános pártgyűlésből.

Beöthy Lajos s. k.
elnök.

Gulner Gyula s. k.
jegyző.

DR. BOLLÁGI GÉZA.

1884.
Pinczehely.

Tisztelt választók!

Az 1881—1884-ik évi országgyűlés Ő Felsége koronás királyunk által folyó hó 20-án berekesztetvén, a jognak tusáiban a nemzeti lét és fejlődés harczaiban rövid fegyverszünetet parancsolt a törvény.

A harc azonban nem szűnt meg t. polgártársak, folyik az ma is más téren, más fegyverekkel, — folyik az szerte e hazában a népkedély mélyében. — a gyanusítás, a kétely, a gáncs és való tények merev tagadásának kétélű fegyvereivel, — folyik az a honszerető magyar szívre számított politikai ábrándok czége és az egyéni hiúság s uralomvágy tévtanokkal himzett takarója alatt.

Hullámai minden réteget áthatva, a kunyhók alacsony küszöbétől a paloták fényes erkélyeig csaponganak.

A küzdelem maga természetes eleme a politikai életnek, — így van ez minden szabad nép életében. így volt és lesz, míg csak az önkormányzat nemes intézményét balszerencse, vagy bűn meg nem semmisíti.

De ha a hon- és emberszeretet éberségével megfigyeljük a megindult küzdelem tüneteit és mélyébe hatolunk a hangzatos szóárnak, melyben a küzdelem zajlik, ott találunk a küzd-téren, — a békés fejlődés embereit támadóknak sorai között, vagy mögöttük elrejtőzve, — két oly elemet, — melyeket sem őseink véres tusáiban, sem jobbaink szellem harczaiban nem találunk soha és a mely két elem kész ugyan szövetségesül szegődni politikai zsoldért, — de mindenkor saját célukat követve, annak kit győzelemre segít, romlást és szégyent hagy osztályrészüln.

E két átkosan új elem politikai életünk harczaiban t. polgártársak a tultengett civilizatio két szörnyszülőtte: az anarchismus és fajgyűlölet.

Az egyik t. polgártársak lappangó kigyóként észrevétlenül sötétbe rejtőzve rakja le dynamit lövegeit; hogy az ő saját idejében felrobbantsa azokat, — lerontsa mindazt a mit az emberszerető haladás apostolai és vértanui szellemük lánghevében és szívük véreseppjeiben alkottak, építettek, — öl, romból, pusztit jókban és gonoszokban egyaránt. — A másik szeretett barátaim, úgy miként a boszorkány mesék alvilági szelleme égő kanóczal kezében üszköt hányva jár a békés lakók és csűrök közelében: hogy éppen az önök körében, a testvériség és egyenlőség legtágabb körében szórja el gyújtó szikráit — és pusztítsa el a vallás, az emberszeretet alkotásait, — hamis tanuk füstgomolyába fojtva legfőbb erényüket, a testvériség érzetét.

Egyik, mind a másik idegen elem a magyar ember életében, — egyik oly átkos szövetséges, mind a másik; — legyen azért elűzve mindenik harczainkból, — vívjuk ki azokat a jog és alkotmányosság szent fegyvereivel — s a győzelem szégyen helyett diadal lesz t. polgártársaim.

Ezen érzelmeiktől áthatottan léptem én ki a küzdelem terére, a békés fejlődés, a jog és testvériség szent zászlója alatt, — midőn a megyei és kerületi szabadelvűpárt több tisztelt tagjainak felhívására a pinczehelyi választó-kerület képviselőjeleltjeként felleptem.

Ismérem a nehéz küzdelem terét és eszközeit. — számoltam annak minden esélyei és nehézségeivel, nem altatom magamat hű ábrándokban, — de az emberszeretet és honszeretet forró érzetétől vértetzetten felveszem a harcot — és ha csak egy tenyérynnyi részt a szeretett hazában visszanyerhetek a békés fejlődés, a józan politika és a testvériség szent elveinek, — ha egy kis körben eloszlathatom a kétely, a gáncs és alaptalan gyanusítások homályát, — vagy csak egy kis ponton elfojthatom a gyűlölség szikráit, — küzdelmem édes bére akkor azon lelkesítő öntudat leend: hogy megtettem hazám és az emberiség iránti kötelességemet.

Politikai programom t. polgártársak, az országos szabadelvűpárt programja, — e párthoz tartozom lelkelem teljes meggyőződése és hazaszeretetem egész erejével. Jelszavam: a tántorithatlan szabadelvűség minden irányban, — melyet a valódi szabadságszeretet kelt, — s azért sem önérdék, sem uralomvágy meg nem bénít soha. Programom tehát t. polgártársak, alapszámja és eredetéhez képest is már kettős jelleggel bír.

Mint ember, a tényleges munka embere, a mindennapi élet napszámosa levén, — szabadelvűségem forrása az emberszeretet és a hecsületes munka tisztelete. Nem mérem szűre, vagy bársony palástja szerint az egyént, — tényeinek becsértéke, lényének jósága adja meg mértékét nekem. Nem nézem a templomot, hanem az imádkozót — s ha az ima igaz és igaz szívből jön, — hű testvérként osztozom áhítatában.

A valódi mivelttség áldásait, az emberiségre nézve, — legfőbb jónak és világát minden rétegekbe kiterjeszteni az emberi törekvések legfőbbikének tartom, — s azért jelen lépésem is, bár mit mondjon a felszított kétely, nem önczél, — nem érdekharcz, hanem tért keresek, melyen emberszeretetem érvényesüljön — s viszek velem a küzdelembe annyit ez érzelemből: hogy még a bukás sem fogja kimeríteni azt.

Mint politikai tényezőnek t. polgártársak jelszavam: „A haza minden előtt.“ És politikai szabadelvűségem forrása a honszeretet. En előttem is a haza java a legfőbb czél, — én is bírok lelkesülni e sokat hányatott haza legábrándosabban elképzelt jövőjeért; — de én előttem a jog és törvény szentsége, a tények kérlelhetlen logicája, — a biztonság szükségérzete, — nem tűnnek el az ábrándok ködében; — én még honszeretetből sem merészkedem kockáztatni a hazát.

Austriával fentálló viszonyainkban a történelmi jog, a törvény és annyi sok kölcsönös szent eskü és kötés által megerősített, s hazánk bölcs fia által megújított alapján a dualismusként állók.

Azon alapjait a valódi, az okszerű és ovatosan bölcs democratiának, — melyeket a történelmi és törvényi jogfolytonosság alapján álló országos szabadelvűpárt beléletünkbe lera-kott; — én teljesen elégségeseknek s a mi fő, kellő biztosaknak tartom arra nézve: hogy nemzeti létünk nagy épülete azokon erősen felépülhessen.

Csak párt szenvedélytől elsötétített szem nem látja t. polgártársak, hogy intézményeink. törvényeink szabadelvű alapokon nyugosznak; — a törvények előtti egyenlőség, nemes és emberi arányokban kifejlesztve, igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk minden térein buzgó törekvés nyilvánul a mult hézagait betölteni.

Csak a való s a tények konok tagadásának szelleme nem látja a nagy munkát, mely culturalis állapotainkat a haladás lépcsőin megnyugtató színvonalra vitte.

En t. polgártársak. azokat a tényeket, melyek semmi pártnézet, semmi gáncs által el nem tagadhatók, — elismerem és méltányolom.

És igaz hazafiúi érzettel teszem azt, mert előttem vannak a történelem fényes bizonyítékai, melyek azon, az emberiség és sok nemes nép történetéből merített nagy tapasztalatot igazolják, hogy a hatalom kénye nem rombolt oly erősen és pusztítóan a nemzetek létén, — mint önfiainak pártszendvedélytől elvakult merev tagadása és gáncsa.

Nem érzem ugyan magamat hivatta gyenge erőmmel védelmére kelni az országos szabadelvű pártnak és kormányának, — működése s czélzatai a történeleméi, — e megvesztegethetlen és tántorithatlan bíró meg fogja ítélni azokat.

De nem volnék sem emberileg, sem politikailag szabadelvű, és nem volna jogom polgártársaim bizalmát keresni, ha az esetleg uralkodó közvélemény széles országutját járva, a szabadelvű párt működésében még a valóban jót és helyeset is elhallgatnám.

Igazságszolgáltatásunk európai színvonalra van emelve.

Közigazgatásunkban a különleges magyar jelleg megőrzése és a sajátos igények figyelembe vétele mellett, a régi jó új jobbal felfrísítve levén, — a fejlődés útja szépen egyengetve van.

Közlekedésünk terén főleg a hazafias és bölcs vasuti politikája a szabadelvűpártnak oly helyzetet teremtett: hogy nem messze van az idő már, midőn későn fejlődött kereskedelmünk a nagy világ piacain is számot fog tenni és egy sorba ül a világ kereskedelem árusaival.

A mezőgazdaság, nemzeti jólétünk e kiváló tényezője, mindazon kedvezmények és előnyökben részesített az országos szabadelvűpárt és a kormány részéről, — melyeket a józan belpolitika megengedett oly mód: hogy egyik nemzeti tényező kedvező elősegítése, a másik tényező működését ne bénítsa.

Tudom jól t. polgártársak : hogy a türelmetlen birálat sajnos! sokszor pártszempontok által vezérelt ítéletével mindez eredményeket letagadni törekszik, — tudom azt is : hogy ugyanily elfogult érzületből, e párt működése önök előtt a legsötétebb színekkel vázoltatott.

De higgyék el nekem t. polgártársaim : hogy nincs veszélyesebb tan a politikában, mint a valóságot, a tényeket pártszenvédélyből letagadni, — a valóban jó és valóban helyes elől konokul elzárkózni. Mert míg az emberi élet szűk keretében a jog és erkölcs, a jónak és rosznak fogalmát szorosán meghatározni képes, addig az állami életben, — melynek útja gyakran távoli czélok és a világ érdeknek az egyes államok életkörén kívül helyezett feltételei által határozatnak meg, — elvontan nincs sem feltétlen jó, sem feltétlen rosz.

Azért t. polgártársak, ha a fentebb jelzett politikai tényeket a felszabadított konok birálat és egyoldalú gáncs leszólhatja, elvitathatja is, — mégis vannak a szabadelvű párt működésének, elvei- és irányzatának olyan eredményei is, melyek erősebbek és a világpolitika hálózatába mélyebben szövődöttek, semhogy azt egyszerű pártállásból eldecretálni és létüket, hatásukat vakon megtagadni lehessen.

Ha van ugyanis nemzetünknek egyáltalában ma már külpolitikai küldetése, — úgy t. polgártársak, multunk összes működése, földrajzi helyzetünk következményeképp legfőképp a keleti politika nehéz és ingoványos talaján lehet.

Mert hazánk mint egy a déli és keleti szláv elem örvénylő hullámai által körülvelt sziget, — a nyugoti cultura véghatárán, úgy a magasabb művelődés közvetítésében, mint a kizárólag faji politika, önző terjeszkedésének meggátlása és a jogtalan igények kiegyenlítésében kelet felé van politikai és cultur-czélokra hivatva.

Es ha az európai térkép elfogulatlan vizsgálatára vagyunk képesek emelkedni, — ha szemet nem akarunk zászlóink és nevünk tisztelete előtt hunyni, — be kell látnunk, hogy a keleten elért lehető egyensúly, hazánk politikai magatartásának, az eszély és erő helyes vegyületének köszönhető.

Van még t. polgártársak nemzeti életünknek egy más igen fontos és kényes oldala is, melyet — ha igaz és hű akarok lenni szabadelvű politikai hitvallásomhoz — hallgatással nem mellőzhetek. Ez t. barátim a nemzetiségi kérdés általában és a horvát kérdés különlegesen.

Sajnos, de való : hogy vannak nemzeti életünkhöz történelmi jog és törvény által csatolt oly nemzetiségek is, melyek még az összetartozóság érdek és jog közösségének teljes érzetére el nem jutottak, — vannak olyanok, melyekben a korszellem által szítva, — a félrehuzás érzete el-el fojtja a jogérzetet és önző czélok eszméi czikkáznak a nép kedély és uralkodni vágyó magasabb elemek mélyében.

E nemzetiségekkel szemben, a magyar nemzet erőttől duzzadó természetes hajlama könnyen a megtorlás végzetes útjára sodorhatta volna állami politikánkat, — miként az a horvát kérdésben országszerte érezhető volt; — ha a szabadelvűpárt és kebeléből alakult kormánya az első felindulás gyakran félszeg hevületeit le nem küzdve, — a magyar állameszme öntudatos megóvása mellett, az emberi érzések legszebb és legnemesebb érzetének az engesztelődésnek intó szavára nem hallgatott volna és erős kezét békére nyújtani elég öntudatos nem lett volna.

Ép ily megnyugtató jelét adta a kormány, az erély- és jogérzetnek akkor is, midőn a birodalmi főváros élelmezése körül a közel multban felmerült összeütközésben, — a közjogi alapon álló másik felét államunknak a teljes paritás korlátaiba visszazoritva, kereskedelmünk nemzeti igényeit egy erős csapástól megóvta.

Ezek t. polgártársak mind oly tények, melyeknek elsorolása nem a hivatlan dicséret, — nem a pártérdek korteséneke, hanem oly valóságok beismerése, melyek elől elzárkózni igaz hazafunak nem szabad és nem lehet.

Nem akarom én t. polgártársak ezen önök elé tárt képben hazai viszonyaink tagadhatlanul sok irányu hiányait és hézagait erős színei alá rejteni a jónak.

Tág tere van még hazánkban az elfogulatlan lelkes hazafui munkának, — az állami berendezkedés, a közmívelődés és kereskedelem eszközeinek okszerű beszerzése sok gondot, sok nemes törekvést igényel még állami életünkben.

Sok irányban, okszerű takarékoságnak kell a rohamos fejlesztés helyébe állani kétségtelenül súlyos pénzügyi viszonyainkban, — a közelmultnak tagadhatlan javult helyzetét gondos és okszerű megtakarításokkal kell fejlesztenünk, — szóval nagy munka és sok leun-

dás vár a jövő embereire, — de a kit a honnak és az emberiségnek igaz szeretete visz a cselekvés és a honfiai munka terére, — az nem riad vissza a feladat nehézségeitől.

Én t. polgártársak nem állok önök elé nemes, de kivihetlen ábrándok hiu ígéreteivel, nem kápráztatom reménykedő szemeik előtt a politikai gáncs és kicsinylés ködfátyol-képeit, — annyit ígérek csak, a mennyit mint ember és honpolgár megtenni bírok, és ez az t. polgártársaim: hogy ha netán a választás esélye szerény személyemre esik, és bizalmuk a haza jólétének munkásai közé avat, — lelkem minden erejével, szívem minden dobbanásával a haza java, népének jóléte, a jog és igazság érvényesítése, s a józan és békés fejlődés előmozdítására fogok munkálni önzetlenül és ernyedetlenül.

E rövid vonásokban kitártam önök előtt lelkem legbensőbb redőit és politikai elveim ma tán nem mindenütt népszerű hitvallását, — és lehet, hogy nem szerencsével, de bizonyára magyar nyíltsággal állok a választás esélyei elé.

Igy t. polgártársaim, ha emberi és politikai ezen hitvallásom lelkükben visszhangra talál és bizalmukkal megajándékozni fognak, hazafiui hálával fogadom szavazataikat, — mert lelkesítő felhatalmazásul fogom tekinteni azt: hogy a mit ember- és honszeretetem sugalt, arra tetteleg munkálhassak.

De ha politikai érzetük más utra vonzza, — vagy bizalmuk és reményeik más zászlóhoz köti önöket; — akkor is legyenek meggyőződve t. polgártársaim, hogy bírok a politikai szabadelvűség kellő erejével és eléggé tudom tisztelni a politikai nézet szabadságát: hogy panasz és fájdalom nélkül térjek vissza munka-asztalomhoz, s szűk körében szerény életemnek, folytassam napszámomat hazám és embertársaim érdekében.

Mielőtt mégis, emberi és polgári érzületeimnek ezen hitlevelét, kétes és nehéz útjára bocsájtánám, egy intő szót, egy testvéri kérést intézek önökhöz igaz magyar érzetből.

Elhatottak hozzám is a fajgyűlöletnek, az antisemitizmusnak baljós riadásai, melylyel rajongó apostolai, egy kegyetlen igazságtalanságnak, éppen a pinczehelyi kerület derék népét akarják aláarcrozott tévtanaikkal önző politikai céljaik eszközeivé tenni; — eljutottak hozzám is hullám csapásai a vészes mozgalomnak, mely derék magyar népünket, — a mult dicsőségének — és mai tisztos fejlődöttségének magaslatáról lesodorni fenyegeti.

Igaz testvéri szeretettel kérem azért önöket t. polgártársaim, hogy zárják be bátor és derék sziveiket, az álbarátok esabító szavai előtt, — emeljék fel gátul a romboló áradat elé emberszeretetük, keresztény érzetük és magyarságuk nemes paizsát, — mert nincs jog, — a jogéletben, — nincs erkölcsi alap az erkölcsi világban, — nincs mozzanat a magyar nép nemes történetében, — mely e gyászos áramlatot indokolhatná, — megengedné és megbocsátaná.

Kimondtam az intelmet, a kérést, ha céloim megdől is, — ha hazafiui és emberi igaz törekvésem ezen török is meg, mert jobb szeretem nemzetem történelmi tisztaságát, ember és erkölcsi méltóságát megóva látni, — mint azt a kereszténytelen, emberietlen és magyartalan áramlat ingoványain tudni.

Es most isten tartsa meg önöket t. polgártársaim és vezesse igaz őseiknek tisztos nyomdokain oda, hol e sokat hányatott hazának sorsát a törvény és alkotmány hű népünk kezébe tette le.

Eljen az igaz és valódi szabadelvűség!

Szegzárd, 1884. május 21-én.

T o t t h Ö d ö n .

1884.
Pincerehely.

Geehrte Wähler!

Der 1881—1884-er Reichstag wurde am 20 ten l. M. durch Sr. Majestät unsern gekrönten König geschlossen. Das Gesetz gebietet im Kampfe für das Recht, für den Bestand der Nation und deren Entwicklung wohl einen kurzen Waffenstillstand, doch der Kampf selber geehrte Mitbürger, hat inzwischen nicht aufgehört! Er wütht auf anderem Gebiete: im Gemüthe des Volkes. Mit anderen Waffen: mit den zweischneidigen Waffen der Verdächtigung, des Zweifels, des Tadelns und des Leugnens der wahren Thatsachen. Auf das patriotische, ungarische Herz rechnend, wird der Aushangsschild politischer Schwärmerei benützt, um unter dem mit Irrlehren aufgepuzten Deckmantel individueller Eitelkeit und Herrschsucht kämpfen zu können.

Der Wettstreit selber ist wohl das natürliche Element des politischen Lebens, der überall wo es ein freies Volk gibt, von jeher gewährt hat und auch nimmermehr aufhören wird, so lange die schöne Institution der Selbstregierung dauert.

Wenn wir jedoch mit der Wachsamkeit der Vaterlandsliebe und Humanität, die Erscheinungen des jetzt begonnenen Kampfes beobachten und tiefer eindringen in den Strom hochklingender Worte, der den Kampfplatz überfluthet, finden wir auch zwei solche Elemente, die bei den blutigen Zusammenstößen unserer Väter, bei den geistigen Kämpfen unserer Besten nie zu finden waren. Diese zwei Elemente — geradezu Mißgeburten unserer Zivilisation — sie heißen: Anarchie und Racenhass.

Das Eine, geschäzte Mitbürger, halt sich, einer schleichenden Schlange gleich, im Finstern auf und legt unbemerkt Dynamitgeschosse nieder, um Alles zu vernichten, was die Apostel und Martyrer des humanitären Fortschrittes im Feuereifer ihres Geistes, mit ihrem Herzblute geschaffen und aufgerichtet, — mordend, niederreißend und verheerend Gutes und Böses zugleich. Das Andere, geliebte Freunde, schreitet den Geistern der Unterwelt in den Hexenfabeln gleich, mit feuriger Lunte in der Hand, Brand schleudernd zwischen friedliche Bewohner und deren Speicher. Eben in Ihren Kreis: den weiten Kreis der Brüderlichkeit und Gleichheit den Zündstoff werfend, um die Schöpfungen der Religion und Menschenliebe zu zerstören und Ihre höchste Tugend: das Gefühl der Brüderlichkeit in der falschen Zeugen Rauchqualm ersticken zu lassen. Das Eine wie das Andere dieser Elemente ist im Leben des Ungars fremd; das Eine wie das Andere ein fluchwürdiger Bundesgenosse; — mögen sie vom Rechtsgeföhle unserer Nation verschmachtet werden für immer! Föhren wir den Kampf mit den ehrlichen, heiligen Waffen des Rechtes und des Konstitutionalismus und selbst die Niederlage verehrte Mitbürger, wird nicht Schande, sondern ein Triumph sein!

Von diesen Geföhlen durchdrungen, habe ich unter dem heiligen Banner des Rechtes und der Brüderlichkeit, so wie des friedlichen Fortschrittes den Kampfplatz betreten, indem ich der Aufforderung zahlreicher Mitglieder der liberalen Partei des Komitates und des Bezirkes: im Pinzhelver Wahlbezirke als Abgeordnetenkandidat aufzutreten, Folge leistete.

Ich kenne wohl die Schwierigkeiten des Kampfes, doch — ausgerüstet mit jenem undurchdringlichen Panzer, den das heiße Gefühl ächter Humanität und selbstloser Vaterlandsliebe verleiht — nehme ich denselben auf!

Wenn es mir gelingt, auch nur einen einzigen Theil des geliebten Vaterlandes friedlicher Entwicklung, gesunder Politik und Brüderlichkeit zurückzugewinnen, wenn ich auch nur in einem kleinen Kreise das Dunkel der Zweifel, der absichtlichen Hindernisse und der grundlosen Verdächtigungen zerstreuen, oder auch nur auf einem kleinen Punkte die Funken des Hasses auslöschen kann, werde ich den süßen Lohn meiner Kämpfe in dem befeeligenden Bewusstsejn finden: Meine Pflicht gegen das Vaterland und die Menschheit erfüllt zu haben.

Mein politisches Programm g. Mitbürger, ist das der liberalen Partei des Landes. Dieser Partei gehöre ich mit der vollen Ueberzeugung meiner Seele, mit der ganzen Kraft meiner Vaterlandsliebe an. Mein Wahlpruch ist: Unererschütterlicher Liberalismus nach jeder Richtung hin. Dieser aber — weil ächter Freiheitsliebe entsprossen — kann weder von Eigennus noch von Herrschsucht je gelähmt werden. Mein Programm besitzt daher vermöge seines Grundgedankens einen zweifachen Charakter:

Als Mensch, bin ich ein Mann der thatsächlichen Arbeit, ein Tagelöhner des täglichen Lebens, — die Quellen meines Liberalismus sind Menschenliebe einerseits, Achtung der redlichen Arbeit anderseits. Ich messe das Individuum nicht nach dessen Ezür oder Samtmantel. Der Wert seiner Handlungen, seine persönlichen Eigenschaften, bieten mir den Maßstab zu dessen Beurtheilung. Ich sehe nicht auf die Kirche, sondern auf den Betenden — wenn das Gebet ein wahres ist, aufrichtigem Herzen entspringt, — theile ich als treuer Bruder seine Andacht.

Ich halte die Segnungen wahrer Bildung als das höchste Gut der Menschheit, die Verbreitung deren Lichtes in alle Schichten, als das erhabenste Ziel menschlichen Strebens. Mein gegenwärtiger Schritt hat keinen anderen Zweck, als ein Feld zu finden behufs Bethätigung wahrer Menschenliebe — und nehme ich jedenfalls ein solches Maß dieser Gefühle mit in den Kampf, daß dasselbe selbst im Falle eine Niederlage keineswegs erschöpft sein wird!

Mein politischer Wahlspruch g. Mitbürger, ist: „Das Vaterland über Alles.“ Die Liebe zum Vaterlande ist aber die Quelle meines politischen Liberalismus. Das Wohl des Vaterlandes als höchstes Ziel betrachtend, für die schwärmerischste Vorstellung seiner Zukunft begeistert, halte ich gleichwohl die Heiligkeit des Gesetzes und des Rechtes, die unerbittliche Logik der Thatfachen, die Nothwendigkeit des Sicherheitsgefühles stets vor Augen und kann der Nebel jener Schwärmerci meinen politischen Blick nicht so weit trüben, daß ich selbst aus Liebe zum Vaterlande, daß Vaterland selber aufs Spiel setze! Keinen höheren Richterstuhl als den meines eigenen patriotischen Gewissens kennend, werde ich stets — unbekümmert um die etwa momentan herrschende, breitgetretene Heeresstraße der — oft künstlich erzeugten — öffentlichen Meinung — ausschließlich der innersten Eingebung meiner redlichen Ueberzeugung folgen; ja, ich verdiene weder als Mensch noch als Politiker liberal genannt zu werden, wollte ich nicht, was ich im Wirken der liberalen Partei und der aus deren Schoß hervorgegangenen Regierung wirklich für gut und nützlich halte, bereitwillig anerkennen.

Wer kann z. B. — ohne befangen, oder von Parteileidenschaft geleitet zu sein, den mächtigen Fortschritt leugnen, der auf dem Gebiete des Unterrichtswesens, der Justizpflege, der Verwaltung, der Kommunikation, der Landwirtschaft, des Handels und der Industrie, kurz: auf allen Gebieten des öffentlichen Lebens bemerkbar ist.

Die helle, lohe Flamme, die am Horizonte der kroatischen Frage bereits sichtbar schien und unberechenbare Verheerungen anzurichten drohte, wurde durch die mit weiser Mäßigung gepaarte Entschiedenheit und Festigkeit der Regierung — ohne das geringste patriotische Opfer — schon im Entstehen gelöscht. Ebenso ist es dem Rechtsbewußtsein und der Energie der Regierung zu verdanken, daß die österreichischerseits geplante Beschädigung unseres Viehexportes verhindert wurde und das östr. Ministerium genöthiget war, die durch Verträge sichergestellten Rechte Ungarns zu respektiren und die bereits erlassene Verordnung wieder zurückzuziehen.

Wie gesagt: Ich anerkenne gerne all diese Errungenschaften, gleichwohl läßt sich nicht leugnen, daß das Feld für unbefangenes, patriotisches Wirken noch immer ein großes ist. Die staatlichen Einrichtungen: die Mittel zur Hebung der allgemeinen Kultur und Förderung der Handelsinteressen erheischen viel Sorgen, viel edles Streben. In Folge unserer zweifellos schwierigen finanziellen Verhältnisse muß, nach manchen Richtungen hin, die raschere Entwicklung der rationellen Sparsamkeit weichen; ja eben durch rationelle Sparsamkeit muß die in jüngster Vergangenheit unleugbar eingetretene gebesserte Lage fortentwickelt werden. Mit Einem Worte: Der Männer der Zukunft harret nebst großer Arbeit viel Entsagung. Wen jedoch wahre Liebe zum Vaterlande und zur Menschheit auf das Gebiet des Schaffens und der patriotischen Arbeit führt, darf vor den Schwierigkeiten der Aufgabe nicht zurückschrecken.

Ich komme zu Ihnen g. Mitbürger, nicht mit schönen aber eiteln, weil unerfüllbaren, Versprechungen, schwärmerischer Phantasiegebilde; ich blende Ihr hoffnungsvolle Auge nicht durch die Nebelbilder kleinlicher politischer Entstellungen; ich verspreche blos das, was ich als Mensch und Patriot zu erfüllen im Stande bin. Daß ich aber g. Mitbürger, — so die Würfel der Wahl zu Gunsten meiner bescheidenen Person fallen — mit der ganzen Kraft meiner Seele, mit jeder Faser meiner Herzens für das Gedeihen des Vaterlandes, für das Wohlergehen des Volkes, für die Verwirklichung des Rechtes und der Gerechtigkeit uneigennützig und unermüdet wirkend, die gesunde friedliche Entwicklung anstreben werde, das gelobe ich feierlich!

Diese kurzen Züge gestatten Ihnen verehrte Wähler, einen klaren Einblick in die innersten Falten meiner Seele und legen das Glaubensbekenntnis meiner, heute vielleicht nicht überall populären, politischen Prinzipien dar. Ob ich der Wahl mit Glück entgegengehe weiß ich nicht, aber Offenheit und acht ungarischen Freimuth wird mir wohl Niemand absprechen!

Und so werde ich, wenn mein politisches Glaubensbekenntnis in Ihrem Herzen ein Echo gefunden und Sie mich mit Ihrem hochgeschätzten Vertrauen beehren, die Wahl mit patriotischem Danke annehmen, in derselben die begeisternde Ermächtigung erblicken, thatsächlich nach den Eingebungen meiner aufrichtigen Menschenliebe und meines ehrlichen Patriotismus wirken zu können.

Sollte sich jedoch Ihr politisches Gefühl nach einer andern Richtung neigen, oder Ihr Vertrauen und Ihre Hoffnungen sich an eine andere Fahne knüpfen, können Sie überzeugt sein g. Mitbürger, daß ich genügende Kraft politischen Liberalismus besitze, die Freiheit politischer Ansichten achten zu können, um ohne Klagen und ohne Schmerz zurückzukehren zu meinem Arbeitstische, hier im bescheidenen Kreise, den treuen Tagesdienst für Vaterland und Mitmenschen fortsetzend.

Bevor ich jedoch dieses Sendschreiben seinen unsicheren, schweren Weg antreten lasse, kann ich nicht umhin, an Sie mit aufrichtigem ungarischen Gefühle ein warnendes Wort, eine brüderliche Bitte, zu richten:

Die Alarmrufe des unglückverheißenden Macenhasses, des Antisemitismus sind auch zu mir gedrungen. Die schwärmerischen Apostel desselben wollen eben das biedere Volk des Pinzhelyer Wahlbezirkes als Werkzeug grausamer Ungerechtigkeit benutzen, um mit ihren maskirten Irrlehren ihre eigennütigen politischen Zwecke zu verfolgen. Die Wellenschläge jener gefährlichen Bewegung, welche unser biederes, ungarisches Volk von dem Ruhme seiner Vergangenheit und der Höhe seiner heutigen geachteten Entwicklung hinabzustürzen drohen — sie sind auch zu mir gelangt.

Mit aufrichtiger brüderlicher Liebe bitte ich Sie daher g. Mitbürger: Verschließen Sie Ihre muthigen, biederen Herzen den Verlockungen dieser falschen Freunde, — setzen Sie den vernichtenden Fluten den Damm Ihrer Menschenliebe, den edlen Schild Ihres christlich-ungarischen Gefühles entgegen, denn es gibt kein Recht im Rechtsleben, keine moralische Grundlage in der Moralwelt, keinen Moment in der edlen Geschichte des ungarischen Volkes, das diese traurige Strömung motiviren, gestatten oder verzeihen könnte.

Ich habe meine Warnung, meine Bitte, ausgesprochen, selbst auf die Gefahr hin, daß mein einziges Ziel, mein aufrichtiges patriotisches Streben, hierdurch Schiffbruch erleide. Ich sehe lieber die historische Reinheit meiner Nation, die menschliche und moralische Würde derselben gewahrt, als sie im Sumpfe unchristlicher, unmenschlicher unsoweniger ungarischer Strömung zu wissen.

Und nun g. Mitbürger, Gott erhalte Sie, geleite Sie in den ehrwürdigen Fußstapfen Ihrer redlichen Vorfahren dahin, wo Gesetz und Verfassung dieses vielgeprüften Vaterlandes dessen Schicksal in die Hände seines treuen Volkes niederlegt.

Es lebe der ehrliche, ächte Liberalismus!

Szegzárd, am 25-ten Mai 1884.

Edmund Totth.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Fifth block of faint, illegible text.

Sixth block of faint, illegible text.

Seventh block of faint, illegible text.

Eighth block of faint, illegible text.

Ninth block of faint, illegible text.

B. Andrássy programja
1884.

124.

45.

1884.

Pincehely.

Tisztelt választó polgárok!

Midőn azt látjuk, hogy Magyarország földbirtokos és kisiparos osztálya napról napra ijesztő módon a végenyészet felé közeledik, a magyar nemzet nem szaporodik, de fogy.

Midőn látjuk, hogy a földmivelő nép napról napra szegényedik és 17 év alatt nehéz munkája és nélkülözései daczára, az ország termékenyebb vidékein lassabban, kevésbé termékeny vidékein rohamosan birtokától megfosztatik.

Másrészt pedig látjuk, hogy a zsidóság napról napra ijesztő mérvben szaporodik és minden valódi munkát kerülő természete daczára, mások munkájának gyümölcsét főleg uzsora és csalás által ő aratja.

Midőn mindezt látjuk, lehetetlen, hogy ne jussunk azon következtetésre, hogy rosz uton halad törvényhozásunk és hogy ezen változtatni vagy nemzetünknek vesznie kell

lliába keressük a baj főkutforrását az 1867-ki közjogi alapban; még gazdasági függésünk Ausztriától bármily káros is az, e nagy bajokat elő nem idézheti egyedül; és itt a bajnak még mélyebben kell feküdni.

Három századig sanyargatott a török, 18 évig a német és nem vesztünk, 17 évig sanyargat a zsidó és máris a vész örvényének szélén állunk.

És mindezek után még vannak emberek, kik jó magyar hazafiaknak hirdetik magukat és merik az antisemitismus jogosultságát kétségbe vonni.

Beszélnék testvériségről. Elfelejtik, hogy vallhatnánk testvérünknek azt, ki minket vallásból tisztátlannak tartva, egy tálból nem étkezik velünk. Elfelejtik, hogy az anya és atya név után a legszentebb név a testvériség, ezt oly tágas értelemben még a zsidóra is alkalmazni szentségtörés.

Vagy azt hiszik, hogy emberfaragta törvény létezik, mely lelkiismeretünkkel ellentétben, a legszentebb érzelmek csuflátételét elrendelheti. Türelmetességet ajánlnak nekünk, kik 17 évig türtük azt, hogy a ki homloka verejtékével művelé földét és hozzá nélkülözött, most azt lássa, miken a föld többé nem az övé, de a zsidóé.

És midőn mi a szenvedés és türelemnek szélén állva a mindenhatóhoz fohászunk, vegye el ajkunk elől a keserű helyhet, akkor a szabadelviség nevében a nép szavát elnémitani akarják.

Földosztogatással vádolnak minket, kik első czélunk gyanánt azt tüztük ki, hogy a magyar föld maradjon a magyaré, kinek ősei azt saját vérük vagy nehéz munkájuk árán szerezték.

Földosztogatással, anarchiával vádol minket azon hirhedt Eötvös Károly, ki a zsidó anarchistát, Prager Armit, ép oly kevésbé restelte védeni az országgyűlésen, mint a saktereket Nyiregyházán. És midőn mindezen hamis vádjuk, ezen rosz kifogásuk, mellyel rosz akaratukat, lomhaságukat vagy gyávaságukat mentegetni akarják, a józan ész előtt dugába dől, akkor avval állnak elé, hogy a mit elérni akarunk, lehetlenség.

Van-e programmunknak egyetlen pontja is, melyet keresztül vinni lehetetlen volna; nem e követeli a méltányosság mindegyikének keresztülvitelét, minden hazafias jó kormánytól.

A váltóképeség megszorítása, a régi jó uzsoratörvények visszaállítása, a földmivelés érdekeinek megóvása a törvényhozásban, a zsidó esküje értékének saját vallási szertartásuk alkalmazása általi visszaállítása, a zsidó anyakönyvek polgári vezetése által a hadkötelezettségnek reájuk egyformán való kiterjesztése, az ország pénzügyeinek komoly rendezése adóemelés kizárásával s a. t. miről programmunk szól; nem-e kell ez eszméknek minden igazságos jóra való államférfi tetszésével találkozni.

És ha még hozzá teszem azt, hogy a földbirtoknak nem szabad oly könnyed cseretárgynak maradni, mint a pénz, vagy a portéka, nem a földmivelő népet, az államszerkezet legbiztosabb támaszát erősítenénk-e avval. Ha az állampapirtulajdonostól, ki az államnak kölcsönzött pénze uzsora kamatjait huzza, azt követelem, hogy ő is vegyen részt az állam háztartás terheinek viselésében, igazságtalanságot követelek-e?

Mindezt megtehetjük, ha hazánkat és nemzetünket jobban szeretjük, mint üres nagy szá vakat és piszkos egyéni önérdékeket.

Ne higgyenek tehát tisztelt polgártársaim azon hamis prófétáknak, kik a szabadelvűség bitorolt köpönyegébe burkolódzva azt annyira elrongyolták, hogy mindenütt kilátszik alól a zsidó ludláb.

Ne higgyenek a kormánypárt csalogató szavainak, mert azt mondja az irás: Gyümölcse után fogjátok megismerni a fát.

És mik a kormánypárt csenyevész fájának gyümölcsei: Új adók és adóemelések. A réginél még sokkal rosszabb kataster, sok száz millió új államadósság és a magyar földbirtok zsidókézre való játszása. Nyomor a becsületes földmivelő népnek és kisiparosnak.

Bőség az uzsorás csalónak.

Gyalázat volna ezt belátva, még merni a magyar nemzet ellen szavazni.

Ki annyira jutott már a zsidó uzsora hatalmába, ki annyival adós, hogy nem mer a zsidó ellen véteni, az maradjon odahaza de egyenesen zsidó szolgájává ne fadjon; mert gondolja meg, hogy meg unokái is fogják átkozni emlékét, ha bőség helyett nyomort és szolgaságot hagyományoz nekik.

Ki pedig még függetlenségét fenn tudta tartani, kinek még emberisége el nincs adva sorakozzék zászlóink körül melyet keresztény magyar kéz lenget, melyet e kerületben én ragadtam meg és melyet ha győzelmesen lengethettek választás után is, el nem fogok hagyni míg a zsidó hatalom hazánkban meg nem lesz törve.

Felesleg mondanom, hogy mint egész pártom én is elitélek minden törvénytelen és alkotmánytalan eszközt a zsidók ellen. Minden törvénytelen önsegély legyen az a zsidók bármily lázító tettei által látszólagosan igazolva, kárhóztatok; mert az a zsidókérdés üdvös megoldását csak késlelheti és akadályozhatja pártunk jó hírnevének pedig árt.

Éljen az Antisemita-párt.

Éljen dicső vezérünk Istóczy Győző.

Báró Andreánszky Gábor,

a pinczehelyi kerület antisemita képviselőjelöltje.

KORTE

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the upper middle section.

Faint, illegible text in the middle section.

Faint, illegible text in the lower middle section.

Faint, illegible text in the lower section.

Faint, illegible text in the lower section.

Faint, illegible text at the bottom of the page.

KORTES

a poroszlói várta

I.

Poroszlóról koczog a pap,
Beszélő majmot mutogat.
Hig az elme, bot a nyelve
Szépen lennének képviselve.

*Kovács József poroszlói evang. pap magát fe-
gőtlen hirdosta székelyek a világról kiűztek. De
Andor a függetlenségi követelések jelszavát!*

Éljen Lipcsey!

II.

Vegyes elvű, tarka hitű.
Programot kér mindenkitül, —
Hol negyvennyolcz, hol meg félbal
Az apró marháért él-hal.

Hogy tárgyalja az új-keresztény

Éljen Lipcsey

III.

Kényes úrfi! kár volt néked
Lenézni a szegény népet
Persze hogy most térülsz, fordulsz
Mikor tőlünk voksot koldúlsz!

Éljen Lipcsey!

VI.

Ki magával sines tisztába
Mit akar az olyan kába
Ha oly sok a legelője
Fúvódják fel maga tőle!

Éljen Lipcsey!

V.

Láttunk már mi karón varjút
A bolondság kora elmúlt
Egész férfi kell a gátra
Ki előre visz nem hátra.

Éljen Lipcsey

VI.

Dölyfös, kényes Gréflé Andor
Tyúkültető, elvkalandor.
Ha van esze, hova tette?
Mért papol a pap helyette!?

Éljen Lipcsey

VII.

Andor úrfi lovagolna,
Azaz hogyha lova volna
Ha nincs lova, van egy papja
Haza lovagolhat rajta.

Éljen Lipcsey!

S NÓTA

színhelyben 1896.

126. 125.

I.

Gréfl Andor **tyúkültető**
Bajusztalan, üres fejü
Hátul gombos a nadrágja
Lipcseinek nincsen párja

Éljen a haza!

II.

Fel áll Bandi a hordóra,
Úgy üt, mint a bomlott óra.
Anyjától kérjen kalácsot
Nekünk ne adjon tanácsot

Éljen Lipcsey

III.

Bandikának nincs nótája,
De van tyúkja, kanpulykája
Vatta van a két fülébe,
Úri tök a közepébe!

Éljen Lipcsey

IV.

Habarék ő, nem független.
Elve, szava érthetetlen.
Nagy teher az ország gondja!
Eredj Bandi a **tyúkólba.**

Éljen Lipcsey!

NOTA

I.

Grati Angor tuskhatu
Bajsztan, öcs löd
Hatali korbos a vadit
Licsednek nincsen pona

Éjen a hazai

II.

Él all bardi a bardi
Él all bardi a bardi
Licsednek nincsen pona

Éjen Licsedy

III.

Bandlának nincsen noda
Él all bardi a bardi
Licsednek nincsen pona

Éjen Licsedy

IV.

Licsednek nincsen pona
Él all bardi a bardi
Licsednek nincsen pona

Éjen Licsedy

Kösz. Akon.

V
s
t
S
H
i
z
A
l
s
a
n
d
n
k
A
a
n
ir
G
h
w
d
w
ei
m
D
ze
in
ke
er
li

77

Neusiedler Programm besiede,
*szépet meggyanul mondott el, a német
 ajkuch indoklások lat a tisztelet e fordítás
 kiadás.*

1884.

Porsony: F. kerület.

Neusiedler körny program. besiede.

Hochgeehrte Mitbürger!

Indem ich vor Ihnen erscheine, um für den künftigen Reichstag Ihr geschätztes Vertrauen zu erbitten und um Ihr Mandat mich zu bewerben, bemächtigt sich meines Innersten — ich gestehe es — eine gewisse Beklemmung. Denn ich bin mir sehr wohl der Bedeutung, der ganzen Grösse, des erhabenen Berufes, der Verantwortlichkeit bewusst, die mit der Stelle des Abgeordneten, wenn ich derselben gewissenhaft entsprechen will, verbunden sind.

Nach unserem glorreichen Freiheitskampfe verdrängten mich die ungünstigen Verhältnisse von meiner begonnenen Laufbahn; nur meiner Jugend hatte ich es zu verdanken, dass ich während der absolutistischen Willkürherrschaft Gelegenheit fand, mir einen neuen Beruf zu suchen, in dem ich mir meine Zukunft in meinem Vaterlande durch meiner ehrlichen Handarbeit sichern konnte. Nach vielen harten Prüfungen ist mir das gelungen und seit dieser Zeit lebe ich ununterbrochen der Arbeit, seit 30 Jahren wirke ich hier, seit 25 Jahren bin ich steuerzahlender Bürger Pressburgs. Wenn aber während dieser langen, mit vielen theueren, aber auch vielen bitteren Erinnerungen verknüpften Jahren ich auch manchmal Traumereien nachhing, viele Wünsche hegte, daran, dass ich zum Abgeordneten dieser Stadt gewählt werde, dass man mich mit diesem auszeichnenden Vertrauen bekleiden werde, daran — glauben Sie mir, meine Herren! — habe ich nie gedacht, das habe ich nie gewünscht. Vielmehr erfüllt mich eben das mit Besorgniss, weil ich nämlich als ein Mann der Arbeit meine Schwäche vollkommen erkenne und ich gut weiss, dass mir jene Eigenschaften, welche einem Reichstags-Abgeordneten nothwendig sind, theilweise fehlen. Und wenn ich Ihre Kandidatur trotzdem angenommen habe, so habe ich Ihnen die wichtigen bestimmenden Gründe hiezu schon dargelegt.

Wenn Sie infolge dessen, hochgeehrte Mitbürger, trotz alledem Ihr Vertrauen in meiner anspruchslosen Persönlichkeit vereinigen wollen, werde ich kaum mit meiner Behauptung irren, dass Sie damit gleichsam zu manifestiren gedenken, dass die ewig denkwürdigen 1848-er Gesetze, welche hier in unserer Stadt beschlossen wurden und die königliche Sanktion erhielten, nicht blos auf dem Papiere bleiben sollen, sondern auch das Recht dem Bürger gewähren, an der Bestimmung seines und des Vaterlandes Schicksalen theilzunehmen. Wenn Sie dieses schöne Recht durch Ihr Vertrauen mir übertragen, verspreche ich Ihnen es treu zu bewahren; ich werde trachten, Ihrem Vertrauen zu entsprechen, meine heiligste Verpflichtung einzuhalten, zuerst vor Allem für das Wohl des Vaterlandes, und dann für die Förderung des materiellen und geistigen Gedeihens unserer Stadt Alles zu thun, was in meinen Kräften steht. Der gute Wille wird bei mir nicht fehlen, davon können Sie, hochgeehrte Mitbürger, überzeugt sein und nur durch diesen guten Willen, durch selbstlose Hingebung und durch meine im Leben erworbenen Erfahrungen werde ich streben, die Mängel meiner bescheidenen Fähigkeiten zu ersetzen.

Meine anspruchslose Thatigkeit, worüber ich keine grossangelegte Programmrede entwickeln kann, würde ich — wie ich es schon einmal anzudeuten die Ehre gehabt — in der liberalen Partei geltend machen; als einfacher Soldat ginge ich dorthin, keine Auszeichnung,

keine Beförderung suchend. Treu werde ich dem Feldherrn dienen, solange ich es mit meiner Ueberzeugung und meinen Principien vereinbaren kann. Zur Schaffung der Gesetze wird es genug weise Gesetzkundige geben; ich würde mich blos berufen fühlen, die speziellen Interessen des Handels und des Gewerbes durch meine anspruchslosen Erfahrungen zu vertreten.

Wir Alle wissen es sehr gut, dass nur die Industrie jener Staaten auf der Höhe der Zeit steht, dass sich materiell geordneter Verhältnisse, einer glücklichen Lage nur die Völker jener Staaten sich rühmen können, wo zur Hebung des Handels und der Industrie die nothwendigen materiellen und geistigen Opfer gebracht wurden. Dass unsere Industrie in der Entwicklung ja sogar im Fortschritte begriffen ist, das unterliegt keinem Zweifel. Es fehlt aber noch viel dazu, dass wir die Konkurrenz bestehen können. Für die Einbürgerung verschiedener Industriezweige haben wir noch sehr viel zu leisten. Frankreich hat eine blühende Industrie, und was sehen wir? Seine neuesten Erhöhungen des Einfuhrzolles beweisen am deutlichsten, zu welchen Mitteln und Einrichtungen es greift, um die Volkswirtschaft zu heben und die Industrie zu schützen.

Nach meiner bescheidenen Meinung müssen auch wir dahin streben, dass wir bei Gelegenheit des nächsten Ausgleiches unter Aufrechterhaltung des gemeinsamen Zollgebietes unsere Handels- und Industrie-Interessen möglichst wahren. — Vortheile oder Begünstigungen werden wir nicht beanspruchen können, aber zur Wahrung unserer Interessen müssen wir uns mit der Idee des selbstständigen Zollgebietes befreunden, ehe wir zu unserem Schaden das Bündniss erneuern. Weiters müssen wir trachten, dass die Nothwendigkeit, die Bedeutung, die Hebung der Industrie nicht nur mit Worten oder langathmigen Zeitungsartikeln auf allen Gassen verkündigt werden, sondern dass die Grossen und die Bürger des Vaterlandes mit Thaten es beweisen, wie sie der vaterländischen Industrie der fremden gegenüber immer den Vorzug geben. So können wir vorderhand die Industrie unseres Vaterlandes am Besten sichern, am Wirksamsten heben.

Durch unseren Handel verschaffen und sichern wir den Produkten und der Industrie unseres Landes einen Markt. — Als das Schlagwort „Tengerre magyar!“ zum erstenmale erscholl, — lange ist es seither, mittlerweile haben sich die Verhältnisse stark verändert, — durchzuckte es wie ein Blitz das ganze Land, die Begeisterung war allgemein, denn darin erblickten wir eine neue Zukunft unseres Export- und Importhandels. Heute wird sehr viel hiefür geopfert, die Donau, unsere billigste Verkehrsstrasse, wird vernachlässigt, und unsere ganze Aufmerksamkeit dem Meere zugewendet. — Gebe Gott, dass die grossen Investitionen für immer dem ungarischen Handel zu Gute kommen und wir niemals Ursache haben, selbe zu bereuen.

Einen blühenden Handel kann ich mir nur bei einem Minimum der nothwendigen Beschränkungen denken. Wir müssen uns daher vor solchen Verträgen hüten, welche ihm im Wege stehen; wir müssen uns vor der Schaffung solcher Gesetze und Erlassung solcher Verordnungen hüten, welche ihn erschweren, oder — wie die Konsumsteuer zeigt — ihn unmöglich machen und einen Zweig des Handels mit Vernichtung bedrohen.

Einen der ersten und kardinalsten Forderungen des Handels ist der billige Verkehr, aber nicht der für die ausländischen Einfuhr-Postsendungen per 5 Kilo, die unserem inländischen Handel nur Schaden bringen, sondern bei den Frachtsendungen stehen wir heutzutage noch dort, dass von Klausenburg bis Pressburg, also von der einen Landesgrenze zur anderen die Frachtspesen einer Sendung per 100 Kilo um 25% höher sind, als für dieselbe Sendung von London bis Pressburg; Frankreich, obgleich viel entfernter vom Oriente als wir, sendet fast um die Hälfte billiger seine Waaren nach demselben als wir. Die theuren Tarifsätze machen uns zum Theile konkurrenzunfähig. — In Deutschland, ja sogar in den kleineren deutschen Staaten, — England will ich gar nicht einmal erwähnen, — werden die Refaktien nicht so manipulirt wie bei uns, dass sie nämlich durch eigene Spekulanten, protegirte Vermittler ausgebeutet werden; sondern sie dienen dort dem unmittelbaren Vortheile des Handels und Verkehrs.

Aus Erfahrung wissen wir — die Protokolle der Handels- und Gewerbekammern bestätigen es zur Genüge — wie viele Klagen die einzelnen Kaufleute über die Handhabung des Regalrechtes und der Missbräuche bei derselben erheben. Die möglichst billige Ablösung des Regalrechtes ist eine brennende Frage in unserem Vaterlande, mit ihr werden wir dem Handel wie dem Gemeinwohle einen dankenswerthen Dienst leisten.

Von unseren Finanzverhältnissen wissen wir, dass sie nicht sehr günstig sind. Wegen unserer vielen Staatsschulden und öffentlichen Lasten ist bei uns Alles besteuert, sogar der letzte Pfennig des Sparenden. Wenn auch mit schwerem Herzen, doch bereitwillig legen wir diese Opfer auf den Altar des Vaterlandes. — Aber ebenso müssen wir uns — wenn wir unsere Lasten erleichtern wollen — nach und nach mit dem Gedanken befreunden, dass Diejenigen, welche die Zinsen der durch den Staat garantirten oder durch den Staat emittirten Obligationen geniessen, oder Gewinnste einstreichen und diese in Frieden verbrauchen, die allgemeinen Lasten ebenfalls mitzutragen haben. Unsere Finanznotabilitäten schaudern davor zurück, aber es muss geschehen; — wolle Gott, dass es nicht zu spät sei. Nach meiner Ansicht braucht man dazu auch keinen grösseren Muth als zur Votirung irgend welcher neuen Steuer. Zugleich ist aber der feste Entschluss nöthig, das Gleichgewicht im Staatshaushalte herzustellen und neue Schulden nur im zwingendsten Nothfalle zu machen. Das wäre nach meiner bescheidenen Ansicht eine bedeutendere Errungenschaft, als die Rente-Konversion, bei welchem Geschäfte wir zwar einigen kleinen Vortheil haben, aber nachdem wir bei der Emission der 400 Millionen 6°/_o-iger Rente infolge der Börsenkurse 28 Millionen verloren haben, und jetzt bei der Konversion 150 Millionen 4°/_o-iger Rente aufgeben, zahlen wir noch immer beinahe 6°/_o in Gold für 100 fl. Papiergeld.

Nach dem 1870-er Munizipalgesetze werden in den mit Jurisdiktions-Recht bekleideten Städten dieselben Normen und Prinzipien in Anwendung gebracht, welche in den Komitaten gelten; aber diese entsprechen, wie wir es bei der Erledigung unserer städtischen Angelegenheiten täglich erfahren können, den Anforderungen der städtischen Administration durchaus nicht, weshalb ich es für unumgänglich nothwendig erachte, dass für die mit eigenem Jurisdiktions-Recht bekleideten Städte ein besonderes Gesetz geschaffen werde, worin jene Hauptprinzipien zum Ausdruck gelangen, welche das Munizipium unserer Stadt in dieser Angelegenheit dem Reichstage unterbreitet hat.

Noch eine wichtige Sache will ich erwähnen, und das ist die Lage der Beamten. Ich gestehe es offen, dass ich weder ein Freund der Vermehrung der Aemter, noch der Anhäufung überflüssiger Arbeiten in den Aemtern bin. In der heutigen komplizirten Administration muss dem Beamten die nothwendige Zeit gegönnt werden, um die massenhaften neuen und immer neuen Verordnungen gehörig zu verarbeiten, und nachdem im Sinne des Gesetzes von dem Beamten nicht nur die Qualifikation, sondern auch Pünktlichkeit, Uneigennützigkeit und Pflichtgefühl gefordert wird, ist es folgerichtig meine Meinung, dass wir, anstatt neue und überflüssige Aemter einzurichten, dem nothwendigen Beamten eine solche Bezahlung zu geben haben, dass er, wenn auch nicht ohne Sorgen, aber wenigstens auskommen könne und seine Zukunft gesichert sei. Dann werden wir vielleicht nicht so viel von der Korruption zu hören bekommen.

Wenn wir dieses gefährliche Wort, von dem so viel geschrieben und gesprochen wird, tiefer untersuchen, so werden wir unzähligemal zu der Ueberzeugung gelangen können, dass die korrumpirten Zustände ein Ausfluss der gesellschaftlichen Lebensweise sind. Wir leben überstürzt, mit Dampfkraft; Luxus, Grossthun und Ungentigsamkeit sind das Verderbniss unseres Zeitalters; jede Schichte der Gesellschaft, der Staat wie seine Völker, angefangen von dem Bauer mit der halben Session, der sich den Pflug zu führen schämt, bis hinauf zu den Spitzen der Gesellschaft, lebt Jeder über seine Kräfte hinaus. Daher rührt die Korruption, und hier wäre eine möglichst ausgiebige Reaktion am Platze.

Und somit könnte ich meine Auseinandersetzungen schliessen, wenn ich nicht genöthigt wäre, manche Angriffe, mit denen man mich beehrt, dort zu widerlegen, wo es mir allein möglich ist, — vor der gesammten Wählerschaft.

Ich habe nämlich, sehr geehrte Mitbürger, nicht schon vor einem Jahre und länger Alles darauf angelegt, Ihr Deputirtenkandidat zu werden, konnte also auch keine Zeitung für mich erwerben, somit bin ich gezwungen, die Verdächtigungen mündlich zu berichtigen.

Vor Allem ist man bemüht gewesen, mich entweder als Philosemit, oder als Antisemit, und sogar als Feind der Protestanten hinzustellen.

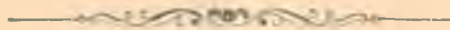
Nun, geehrte Mitbürger, das ist eine Anschuldigung, die ich nicht auf mir sitzen lassen will, ob ich gewählt werde oder nicht. Ich bin weder Philosemit, noch Antisemit, aber auch kein Feind der Protestanten, sondern ein guter Katholik, der seinen Glauben liebt, aber ebenso halte ich in Ehren die Religion der übrigen Konfessionen. Ich würde nie ein Gesetz

votiren, welches die Konfessionen in der Ausübung ihrer bürgerlichen Rechte, oder ihrer Religion, wenn sie sonst nicht gegen das Gesetz verstösst, zu verkürzen beabsichtigte.

Ebenso wird in dem, von meinem hochgeehrten Gegenkandidaten redigirten Blatte mir gegenüber behauptet, ich sei ein Feind der Weingärtner, ein Gegner des Viehmarktes und des Lagerhauses, endlich auch an dem berühmten Kaiserschnitte schuld. Es ist wahr, meine Herren, vor 14 Jahren bin ich einem Theile der Weingärtner als Anhänger Lónyay's ihrem Kandidaten Eduard Horn gegenüber gestanden, weil ich seine Prinzipien nicht theilte, und weil ich Pressburgs Interesse durch Lónyay besser gewahrt sah. Die Erfahrungen haben mir Recht gegeben. Die grösste Leistung Eduard Horn's, das 1872-er Gewerbegesetz, hat sich bekanntlich nicht bewahrt. Dass Lónyay für unsere Stadt viel gethau, das wissen gerade die Weingärtner, für die er Stiftungen gemacht hat, am besten. Dass unsere damalige politische Gegnerschaft, welche ich längst begraben hatte, mich nicht behinderte, den Weingärtnern als treuer Mitbürger zu nützen, wo ich dazu Gelegenheit hatte, ist wohl am glaubwürdigsten dadurch erwiesen, dass ich im vorigen Jahre einen protokollarischen Dank vom Weingärtnervereine votirt bekam.

Dass ich ein Gegner des Lagerhauses und des Viehmarktes wäre, ist eine harte Verläumdung. Niemand hat die Idee wärmer begriffen und unterstützt, als ich, dass ich mich daran mit Geld direkt nicht betheilig habe, das gehört auf ein anderes Kapitel, wenn ich mich hinreissen liesse, mich in die Privatangelegenheiten Anderer einzumengen, könnte ich wohl fragen, mit welchen Summen dieser oder jener mir obigen Vorwurf machende Herr als Associé beigetreten ist? Was endlich den Kaiserschnitt, die Neueintheilung des Wahlbezirks betrifft, ich habe dabei nicht mitgewirkt, und so wird es wohl gut sein, die Todten ruhen zu lassen.

Und nun, geehrte Mitbürger, wählen Sie nach Ihrer besten Einsicht. Ich habe das Mandat nicht gesucht und nur dem Wunsche meiner Freunde gefolgt, als ich die Kandidatur annahm, und wenn ich mich heute darum bewerbe, so geschieht es, weil ich sehr wohl begreife, ja mich dafür begeistere, dass ein Gemeinwesen von Bürgern einmal Ihresgleichen mit der Vertretung der bürgerlichen Interessen betraut. Genügt Ihnen das, so bin ich der Ihre; genügt es nicht, so bin ich gleichfalls auch weiterhin Ihr aufrichtiger, treuer, im bescheidenen bisherigen Kreise das Wohl des Vaterlandes und unserer Stadt pflegender Mitbürger.

78

1875.

A ráczalmási választási kerület tisztelt választóihoz.

Tisztelt Polgártársaim!

DE BALLAGI GÉZA.

Szives felhívásuk folytán kedves kötelességemnek tartom politikai állásomat röviden körvonalozni.

Belügyeink rendezése sok részben elhibázott és sok részben elmaradott; e részben már csak pénzügyi bonyodalmaink is mélyen beható újításokat követelnek. Ezen nagy fontosságú kérdéseket viszonyainknak és a korigényeknek megfelelőleg kívánom a legközelebbi országgyűlés által rendeztetni, és mind ezekben a takarékoságnak érdekét szem előtt tartatni.

Neveli a legközelebbi országgyűlés feladata nagyságát és a helyzet komolyságát az, hogy az 1867-iki kiegyezés által a birodalom másik felével 10 évre megkötött egyességek iránt újabb hosszú időre terjedő jövőnk közgazdászati és pénzügyi viszonyain fejlődésére nézve elhatározó nyomatéku, sőt egész politikai helyzetünkre is kiható megállapodások létesítése válik szükségessé. — Ily nagy kérdések elintézésében a nemzet érdekeinek egyértelmű felfogása, a nemzet akarátának pártoskodás nélküli érvényesítése felette kívánatos, ily alapon nagyobb megnyugvással mehetünk a jövő elébe, és a birodalom másik része irányában hatályosabban részesíthetjük azon szempontokat, melyek méltánylásában a helyzet magaslatára kell emelkednünk, és egyedül a nemzet valódi és maradandó érdekéből kiindulnunk.

Ez az ok, a miért a két nagy nemzeti párt a Deák- és Tisza-párt fusióját kivált üdvözlöm és abban mint a volt baloldali párt egykori tagja, a szabadelvű párt tagjává lettem.

A mennyiben a Tisza-Wenkheim miniszterium elvi irányát ismerhetni vélem, azt a következőkben támogatni reménylhetem.

Először, az osztrák nemzeti bank iránti eddigi viszony alól való emancipáció, a mi az eddigi tétova elhagyásával követendő elhatározott és erélyes eljárás mellett lesz csak is elérhető, — és ezzel összefüggőleg a mennyire lehetséges, a kisebb birtok és iparnak szerzendő olcsó hitel, — a pénz- és hitelügy rendezése által.

A közös hadsereget illetőleg a delegatiók által odahatni, hogy a béke idejében fegyver alatt álló közös hadsereg létszáma leszálltassék, hogy az ezredek a hadkiegészítő vidékekre helyeztessenek el, és hogy a hazában lévő ezredeknel magyar legyen a parancsszó.

A katonatartás és elszállásolás viszonya országos törvény által rendeztessék.

A vasuti társulatok csoportosítása: a vasuti kamatbiztosításokból eredő terhek képezvén a deficit legnagyobb részét, és a vasuti hálózat kiegészítése ott a hol országos és helyesen fel fogott pénzügyi érdek ezt követeli:

Az előbbeni pártkormány által rendezett, s az országra károssá vált vámügy és vámterületi viszonylatok érdekeinknek megfelelő rendezése.

Az igazság kiszolgáltatás egyszerűsítése, megfelelő törvénykönyv és perrendtartás behozatala által a kisebb ügyek a községekre való bizása. Az adóterhének arányszerű és igazságos felosztás általi rendezése.

Az elmondottakból láthatják, hogy bajaink orvoslását nem egyedül a pénzügyek rendezése, sem pedig az adóztatási kísérletek által reményelem elérhetni. Az adóleszállítását jelen körülmények között a jövő országgyűléstől nem várhatjuk, de azt határozottan kimondhatom, hogy a nemzeti tőke vagyonát megtámadó, a földművesek, iparosok és kereskedők vagyonát alapfeltételeiben zsidóbasztó adókiivetését az adósságnál is nagyobb bajnak tartanám; mert a jövő reményét is elvenné, hogy azon czélt, melyre mindannyian törekszünk: Magyarország államiságának, a magyar nemzet törvényes föllélényének minden eshetőség ellen való biztosítását elérhessük.

Ezekben rövideden összefoglaltam azt a mire kiváló súlyt óhajtok fektetni. — Különben mindenben a haza érdeke által fogok vezéreltetni, és ha országgyűlési képviselőjüknek fognék elválasztatni, felfognám kérni választóimat, hogy e vidék óhajtásai és érdekei iránt mindenkor vélem értekezni sziveskedjenek, hogy mindenkor és mindenekben kellőleg képviselhessem önöket.

1875. Junius havában.

Gr. Zichy Jenő.

1896.
Pimaszecs.

130

49

A ki másnak vermet ás, maga esik bele,

vagy:

az nevet, a ki utóljára nevet.

— Mulatságos história. —

Sok mindenféle kitalált tréfás esetet beszélnek most a választási mozgalmak napjaiban az egyes szerep-, hang- és zászlóvivő egyéniségekről, azzal a czélzattal, hogy ez által tekintélyüket a saját táborukbeli tisztelt választóközönség szemében furfangos módon megesorbítsák.

Hanem hát *visszafelé* sül néha a hátultöltő puska es megegeti a kezét annak, a ki elsütötte.

Igy pl. a s—i tanítóra azt fogták rá, mint-ha ő valamikor úgy nyilatkozott volna, hogy a ki nem szavaz a legszélsőbb baloldallal, hát jobban teszi, ha 4 krért spárgát vesz magának — nyakravalóul. Egy atyafi aztán be is állított volna hozzá a minap, hozván a 4 kemény krajezárokat, hogy tessék azt a mondott magasztos czélra felhasználni.

Eolvasta ezt a sületlen anekdotát maga a s—i tanító is. (Mert hát nyomtatásban is megjelent.) Néhány ellentáborbeli hang aztán kérde tőle, hogy hát mit szól hozzá, igaz-e ez?

— Igaznak igaz, — mondja ő mosolyogva, — hanem hát nem én velem történt ez, meg nem is egészen így történt.

— Hát? . . .

— Hát a j—si tanítóval!

— A j—sival?! Igazán?!

— Igaz a, még pedig olyan formán, hogy a mint kendtek is jól tudják, ez a mi kedves, derek jó főszolgabíránk a nép iránti buzgó szeretetből, hazafias lelkesedéssel két ízben is osszetoborzotta a járásbeli községek lakosságát és felvitte csoportosan az ezredéves országos kiállításra, hogy tanuljon, okuljon, tapasztaljon és gyönyörködjék kiki az ott látottakon, melyeknek szépségeiről még a késő unokáknak is mesélhetnek majd idehaza azok, a kik odafönt jártak.

Hát aztán, mint kigyelmeitek is jól tudják, a *második* főlrándulás alkalmával a j—si kollegám is ott aratta a dicsőséget a szépen nótázó dalárdájával a kiállítási falu egyik házának udvarán. Tapsolták, éljenezték az összhangzatos szép dalikat a csudájukra odagyült budapesti uri népek, épen úgy, mint a „*gömöri tánczot*“, a mit a legényeink, lányaink, menyecskeink lejtettek.

A diadal mámorea úgy elérzékenyítette akkor az én szeretetreméltó j . . . i tanító-kartársamat, hogy alig tudott hová lenni a nagy hálálkodástól a főszolgabíró ur iránt, a ki ennek a felrándulásnak szervezője, mozgatója és vezetője volt.

Ott mindjárt mondott is rá egy lelkes felköszöntőt, melyben — bár akkor még a követválasztásról szó sem volt, — akként éltette a „nemes lelkü és fenkölt gondolkozásu“ főbirót, mint a kerület legközelebbi képviselőjelöltjét.

„Atyámfiak, — kiáltotta lelkesen, — nem tehetünk nagyobb szolgálatot önmagunknak, meg kerületünknek, és nem fejezhetjük ki jobban *há-lánkat* e nemes férfiu iránt, mintha őt léptetjük fel jelöltnek a legközelebbi választások alkalmával. O a mi emberünk, övé leszünk, vele teszünk — *akármilyen pártállást foglal is*, mert látjuk, hogy Ő értünk él, szeret bennünket igazán, önfeláldozóan . . . Rászavazunk egy szívvel-lelékel“, stb.

Mikor legjavában osztotta a lelkesült szavakat, odasúg neki valaki: „Bálintkám, te hagynád a főbiró urat legelőször is cserben, ha arra kerülne a sor!“

— Én-e? — kiáltotta haraggal. — Soha! Nem vagyok én se zsidó, se muzulmán, hanem igazhitű keresztényen kálvinista ember. Nem is állok el attól, a mit kimondtam, — sőt ha már benne vagyok a zsidóba, meg is fogadom itt nyiltan, hogy mindjárt *izraelitává keresztetem* ki magamet egy *sakter késsel*, mihelyt rámbizonyítja valaki hogy én más emberre akarok szavazni és más jelölt mellett korteskedem, mint a mi szeretett főbiró urunk, a kit az Isten sokáig éltesse!“

„Éljen, éljen“, kiabálták nagy hangon mindannyian, sőt közük az iványi, zádorházi, harmaczi és tamasi tanító, meg a zsiپی és jánosi pap szintén azt kiáltotta az éljenek mellé, hogy „én is úgy tennék, én is úgy tennék, mint Bálint komám, én is átkeresztelkednék zsidóvá inkább, mint hogy Draskóczyt cserben hagynám!“

No hát így történt, a végit tudják kendtek.

— Dehogyan tudjuk, dehogyan tudjuk. No csak mondja el, mi a vége?

— Hát az, hogy a napokban beállított hozzá (már mint a j—si tanítóhoz) egy pár jánosi szavazó polgárból álló deputáció, szép piros selyem párnán egy hosszú fényes, esonka végű éles szerszámot nyujtván feléje, emez ünnepélyes szavakkal: „Íme, szavatartó díszmagyar férfiu, elhoztuk neked e díszkardot — tiszteletünk jeléül.“

— Díszkardot, díszkardot? . . . — rebegette nagy örömmel az én kitüntetett Bálint barátom.

Már mindjárt pöndörödött is hozzá, hogy majd felköti a deli derekára.

De mikor aztán hozzányult, akkor látta, hogy az nem annyira díszkard, mint inkább díszsakterkés.

Ekkor hüledezett csak Bálintka, miközben elképedve kérdezte:

— Mit akarnak evvel a furesa bieskával? Miért hozták a nyakamra?

— Hiszen nem a *nyakára* hoztuk, kedves tanító ur. Csakis azért, hogy emlékeztessük, hogy hát itt volna az ideje most már, ha kitetszenék *keresztelkedni* ezzel az izével, mert hát *úgy* tettett ígérni! Magyar ember pedig megtartja a szavát.

S azzal otthagyták a díszkardot a Bálintka asztalán.

Ő pedig eltűnődött rajta egy darabig, aztán utána kiáltotta a távozó küldöttségnek, hogy: „Hohó, hallják-e kigyelmetek, ha már engem megtiszteltek, én elfogadom, mert megérdemlem, de hát a szomszédba a parokhiára visznek-e, mert a tisztelendő ur is helyeselte akkor az én szavazatomat. Hát neki is dukál!

— Viszünk hát. Már hogyan vinnénk. Neki még fényesebbet!

— No ugy is kell, Mert ő is megérdemli. Hát a tanást, — törhazy, harmacz, ivanyi tanítónak, meg a zsiپی papnak?

— Azoknak is visznek majd a maguk hi-veik.

— No ezt már szeretem, mert máskép hol-tig *irigyeim* lettek volna, ha ők nem kapnak a nagy tisztességből.

— De aztán, — mondja a deputáció egyik tagja visszafordulva, — a *keresztelők* lakomából ne hagyjon ám ki bennünket tanító ur!

— Abbul nem esznek kendtek. Ahhoz már csak a Fáy-pártbelieknek van jussa.

No hát így történt ez a história kedves atyámfiai, nem pedig a hogy Náray I. Á. ur népbolondító lapja leírta, a mibe jobb lesz, ha bele-törülük kelmetek a — bieskájukat szalonna evés után, semminthogy elolvassák.

— No ha így történt, akkor Isten éltesse sokáig Draskóczy László urat, a mi szeretett kedves képviselőjeltűntet. Magunk is Fáysták voltunk eddig, de fáj is tőle a fejünk, mert ugyancsak komisz bort adott. olyan hig habarékot, mint az elve. Lity-loty, lári-fári, handabanda az egész beszédjük, nem mentik avval meg a hazát, hanem inkább veszélybe sodorják.

Elég volt már egyszer a negyvennyolezból.

Hej, mert keserves 49 következett utánna. Es ugyancsak sokáig sirt bele a magyar, sok jó hazafi meggyászolta az akkori elhamarkodottságot.

Többet észszel, mint mindenféle lármás nagyszájú, ugrifüles, szószátyársággal!

Bolond, a ki hallgat is rá. Le a habarék Fáy-párttal!

Az az igaz, az az okos. helyes beszéd a mit Draskóczy vall: „Többet észszel, mint erővel. Eljen a független szabadelvű párt!”

Ezután hát csak Draskóczyt éltetjük egy szivvel-lélekkel, és azt daloljuk, hogy:

Öreg legény már a Fáy
Mint az erdők odvas fái,
Odvas fában bagoly huhog,
Bolond, ki rá, szavazni fog,
Éljen Draskóczy!

Sokat akarna a szarka,
Hej, de nem bírja a farka,
Eppen így tesz Fáy Barna,
Hol nem viszket, ott vakarja,
Éljen Draskóczy!

Sokat ígér a Fáy-párt,
Azt tartja, hogy ez meg nem árt,
Hogy az adót elengedi,
Bolond, a ki hiszi neki,
Éljen Draskóczy!

Krumpli, lencse, sárgarépa,
Együtt rotyog egy fazékba,
Ez a Fáy habarékpart,
Nem ilyen az, kit a nép várt,
Éljen Draskóczy!

Habarékpart nem kell nekünk,
Draskóczy lesz a követünk,
Amit kimond, azért kiáll,
Többet ér ő száz Fáy-nál!
Éljen Draskóczy!

Vigan leng a magyar zászló,
Győzni fog Draskóczy László.
A ki jót tett mindég velünk,
Ő lesz nekünk a követünk!
Éljen Draskóczy!

Draskóczy a nép barátja,
A nép is hát őt imádja,
Őt imádja, őt kívánja,
Egy szivvel csak azt kiáltja:
Éljen Draskóczy!

1887.
Részmondal.

Igen tisztelt választók!

Immár kétszer valék szerencsés e kerületet az országgyűlésen képviselni, miután kétszer tiszteltek meg igen becses bizalmukkal. Tették pedig ezt tudva és ismerve politikai pártállásomat, melynél fogva a kormányt támogattam, mint olyat, mely multjánál, állandóságánál és képességénél s bizonyára mindnyájunk által elismert hazafias szándékánál fogva teljesen képes a hazának határai mellett évek óta összefüggésben és úgyszólván egyhuzamban folyó külügyi kérdések és bonyodalmakkal szemben, hazánk érdekeit érvényesíteni.

Az ugynevezett keleti kérdés évek óta Európa főfigyelmét veszi igénybe, de hazánkra nézve mondhatnám a lét és nemlét feltételeit rejti magában. Ugy vagyok meggyőződve, hogy e főkérdés megoldásában, a tényleges viszonyok józan méltánylása mellett, számunkra jelölt szerepet eddig a lehetőség szerint betöltöttük, annélkül, hogy a történelmi hagyományok által előirt s jövőnk mellőzhetlen sarkpontját képező befolyásunk e téren csökkent volna, s megtörtént mindez egyszersmint haderőnk nagyobb mérvű igénybe vétele nélkül. Ellenkezőleg sikerült a legközelebből érdekelt keleti nemzetek bizalmatlanságát eloszlatni, s kölcsönös viszonyainkban az érdekközöség és egymásra utaltság érzete által táplált bizalmat mindinkább állandósítani. Bizonyos mérvben jogosult azon remény, hogy immár a kérdés a természetszerű csendes megoldás útjára van terelve, de az ellenkező eshetőség még távolról sincs kizárva, s így még évekig kormányunk egyik főfeladatát fogja képezni, nemzeti rendeltetésünk, illetőleg multunk és jövőnk követelményeit a kérdés végleges megoldásában lehetőleg békés úton érvényre juttatni.

Hogy mit jelent évszázadok harcaiban megfogyott és gazdaságilag kimerült nemzetünkre nézve a béke, vagyis a vér és vagyoni áldozat megkimélése, azt magyarázat nélkül is mindnyájan érezzük, s ennél csak a mult és jelen által előszabott jövőt ismerjük fontosabbnak és drágábbnak. Szükségkép tehát e főfontosságú körülmények uralták kormányunk és nemzetünk eljárását a közelmult évek sora alatt. E létkérdésekkel szemben lehetőleg minden téren mellőzendő volt a nemzeti erők szétforgácsolása és az ellentétek szembe állítása, s e követelmény által indítatva néha személyes vonzalmaim megtagadásával is kerültem oly mozgalmakban részt venni, melyek esetleg a nemzet összetartását veszélyeztethetnék, ugyszintén kerültem alárendelt kérdésekben történt tévedések miatt a kormány biztos állását gyengíteni. Meggyőződésem az is, hogy ily nagy létkérdés bizonyos egészszé kidomborodó szakaszát, hogy úgy mondjam lehetőleg egy ugyanazon kéz és fő van hivatva megoldás elé vezetni, rendelkezve az előzmények ismerete, a tapasztalat és folytonosság előnyei felett, annál inkább pedig, midőn körülbelől az út fele már szerencsésen meg van téve. Ily körülmények közt, s ebbeli felfogásom alapján természetesnek fogják találni az igen tisztelt választók, hogy én a jövő országgyűlési időszak alatt is, ha ugyan bizalmukat szerencsés leszek megnyerni, a létező kormányt szándékozom támogatni, míg az eddig követett sikeres irányban halad.

Hazánk belügyi kérdéseiben és Ausztriával való viszonyainkban szerencsére nem követtetett el a kormány részéről oly nagy tévedés, mely meggyőződésem alapján vázolt magatartásom megváltoztatására indíthatott volna.

E téren mindennek előtt hivatva van a kormány pénzügyi viszonyainkat oly módon rendezni és egyensúlyba hozni, hogy az által azon kulturális haladás, melyért eddig oly nagymérvű áldozatokat hoztunk, utólagosan ne veszélyeztessék. Egy határozott rendszerbe foglalt pénzügyi politika hivatva lesz jövő működésünket szabályozni, s beruházásaink csak annyira fognak terjedni, mennyiben azt az eddig sok tekintetben rohamos beruházásoknál szerzett tapasztalatok, s a pénzügyi egyensúly szabta korlátok javasolják és engedik. Beismerve kulturális követelményeink halmazával és sürgősségével szemben ily helyzet nehézségét és komolyságát, másrésről azon meggyőződés által vezéreltetem, hogy egy bizonyos állandósággal bíró egészében összehangzatos erős kormány, tudatával bírva a bajoknak valamint felelősségének úgy Királyával mint nemzetével szemben ezek bizalmára támaszkodva, meg fogja találni a módot, hogy a mostani nehéz állapotok nagyobb rázkódás nélkül, egy helyes irányba vezetett pénzügyi rendszer alkotását és állandósítását eredményezzék.

Ismert pénzügyi bajainkkal szemben másrészt számosak a törvényhozás alkotásai, melyek az általános haladás érdekében minden téren történtek, s nem akarva e tekintetben a részletek elősorolásával tulságosan fárasztani a tisztelt választókat, kik különben is figyelemmel kísérve a közügyek folyását, más úton is értesülnek a történekről, csak némely kiemelkedőbb alkotásokra utalok, melyek nemzeti haladásunknak fontos tényezőivé váltak.

A közoktatás terén ipariskolák és különböző nemű művelődési intézetek felállítására csak egy részét képezi azon folytonos tevékenységnek és haladásnak, mely ma már nem csak belföldön, de külföldön is őszinte elismeréssel találkozunk.

Hézagos igazságügyi intézményeink javítása és pótlása szintén többször igénybe vette a törvényhozás munkásságát.

Megye-rendezési és közigazgatási törvényeink összhangba hozattak a parlamentaris rendszer mai sürgős követelményeivel, mely intézkedések elvontan egy vagy más szempontból sérelmeseknek látszhatnak, de miután több jogosult érdek állt egymással szemben, az eredménynek szükségkép compromissum természetével s hátrányaival kellett birnia.

Közlekedési eszközeink, különösen pedig vasutaink szaporítása karöltve járt közgazdasági viszonyaink rohamos követelményeivel, mert hamarjában csak így volt némileg biztosítható nyers terményeink számára az európai piac egy része, más Európán kívüli országok versenyével szemben, s késedelmes eljárás mellett az elvesztett tér többé alig lett volna vissza hódítható. E verseny Európaszerte válságos hatásúvá vált, s e baj további ellensúlyozásául a productió emelésén, hazánkban pedig különösen az ipar gyors fejlesztésén kívül más eszköz a legközelebbi időben alig kínálkozik. Hogy ez lehetőségessé váljék viszonyaink közt, olcsó hitel megteremtéséről kell gondoskodnunk, mi szintén a törvényhozás különös gondoskodását képezte.

Az ötéves képviselői időszaknak behozatala a három év helyébe, még inkább lehetőségessé teendő a parlamentarizmusnak megfelelő egészséges pártviszonyok alakulását, mennyiben az egyrésztől úgy a képviselő, valamint a kormány számára állandóbb alapot és zavartalanabb működést biztosít, annélkül, hogy a kormányzatban netalán kívánatos változást akadályozná.

A felsőházi reform. törvények meghozatalánál a kor és tapasztalat legsürgösebb követelményeivel szemben a viszonyokhoz képest szerencsésen lett megoldva azon nehéz feladat, mely a múlt és jelen követelményeit kiméletes módon volt egyesítendő. Az átalakulás láthatólag emelte a felsőház tekintélyét és jogosult befolyását.

Véd-képességünk fejlesztése terén szintén sok előmenetel történt, s miután ez a haza polgárait közvetlenül és általánosan érinti, legkevésbé szükséges az egyes intézkedésekre utalnom. Különösen nehéz volt e tekintetben a nemzet aspirációit a monarchia közös kormányzatának hagyományaival minden egyes esetben kiegyeztetni, már azért is, mert a külbonyodalmakkal szemben a jelen időszak legkevésbé sem volt alkalmas arra, hogy a netalán létező ellentétek éles alakot öltsenek, megnyugtatólag szolgálhat azon tudat, hogy a meglevőből semmit sem adtunk fel, sőt az előmenetelből meritett tapasztalat majdnem biztos kilátásba helyezi, időnként bekövetkező kis visszaesések és reminiscentiák daczára is a kölcsönös bizalmatlanság enyhülését és így jogos aspirációink fokozatos érvényesülését.

A mindenek felett fontos külbonyodalmakkal szemben kormányunk egyik főkötelességét képezte az Ausztriával időszakonként előforduló alkudozások és egyezségek alkalmával ez idő szerint minden állandó szakadást és összeütközést kerülni, s ez sikerült is anélkül, hogy az eddigi állapotból kiindulva az anyagi és hatalmi egyensúly a monarchia két állama közt reánk nézve sérelmes módosulást szenvedett volna.

A kivételesen nehéz külbefolyások nyomása, szükségkép a belügyi tevékenység terén is érezhető volt, s józanul elfogulatlan szemlélő sem zárkozhatik el helyesen ennek beismerése elől, mi szükségkép enyhíti a bírálatot. — Ily meggyőződéssel és ily reményben, őszinte tiszta törekvéssel, ajánlom magamat tisztelt választóim, honfitársaim szives és igen nagyra beesült bizalmába.

Rimaszombat, 1887. június 6

Fáy László.

1892.
Rimaszombat.

132
SH

Tisztelt választópolgárok !

A rimaszombati választókerület polgárainak egy része által fölszólíttatván, hogy a jövő országgyűlésre választandó képviselőjelöltként lépjek föl, miután ezen megtisztelő fölhívásra a jelöltséget elfogadtam, kötelességemnek tartom addig is, míg ezt személyesen tenni alkalmam lesz, ez úton értesíteni a kerület t. választóit arról, hogy esetleges megválasztásom esetén mily irányban szándékozom működni s mily eszmék megvalósítása fogja törekvésemet képezni.

Tevékenységetem úgy a mint eddig, ezután is főleg a gazdasági kérdésekre kívánom fordítani azért, mert azon meggyőződésben vagyok, hogy nekünk vagyonosoknak kell lennünk s csak akkor lehetünk boldogok, akkor lehetünk hatalmasak.

A mezőgazdaság képezi nemzetünk vagyonságának alapját s épen ezért törekedni fogok, hogy a földművelő népesség érdekeinek emelésére a kormány több gondot fordítson, mint tette eddig.

Szorgalmazni fogom egy jól szerkesztett mezőrendőri törvény megalkotását, hogy a gazdák végül a mezei kártételek esetében gyors és olcsó úton elégtételt nyerjenek.

Törekedni fogok arra, hogy ne csak a ló-, hanem a szarvasmarha tenyésztés is előmozdittassék az állam részéről s tenyészállatok beszerzésénél a községek az állam részéről az eddiginél több támogatásban részesíttessenek.

Szükségesnek tartom azt, hogy a kisgazdáknál egy bizonyos birtokrész a dósásokért lefoglalható és eladható ne legyen s azt hiszem, hogy ez által sok család fogja a koldusbotot elkerülni.

Abból a czélból, hogy gazdáink a külföldön történő eseményekről gyors és megbízható értesülést nyerjenek, szükségesnek tartom, hogy a monarchia consularis intézménye oly értelemben módosíttassék, a mint azt az orsz. gazd. egyesület által múlt évi decz. 1-én egyhangulag elfogadott jelentésemben kifejtettem.

Szükségesnek látom, hogy a gazdák részére olyan külön bíróság szerveztessék, mint a kereskedők részére a budapesti értéktőzsdén már évek óta működik. E tekintetben már azért is könnyen ígérhetem meg közreműködésemet, mert az orsz. gazd. egyesület máris megbízott, hogy az ide vonatkozó tervezetet dolgozzam ki. Ez a bíróság arra való lesz, hogy a gazdák ügyeiben gazdák ítéljenek gyorsan és lehető kevés költséggel. Ép úgy, mint ez ma a kereskedőknel történik.

Törekedni fogok arra, hogy a gazdák egyletei szerveztessenek s így életképesekké s a haladásnak oly tényezőivé váljanak, mint a milyeknek a művelt nyugat-európai államokban, sőt Amerikában és egyéb tengerentúli országokban.

A gazdasági, valamint a nép- és iparosoktatásnak fejlesztését, a néptanítók sorsának javítását főgondjaim közé sorozom azért, mert a kiművelt ész a vagyoni emelkedésnek s a nemzet nagyságának is egyik alapkövét képezi.

A rimaszombati kerület iparát, mely egyes ágaiban nem áll ott, ahol állott, erősíteni, támogatni, egyik legszebb czélomul szolgálna.

Figyelmet fordítanék nem csupán a vas- és üveg-iparra, a melyek már gyárilag üzemelnek s a támogatásra kevésbé szorulnak reá, hanem főleg azon iparágakra, melyeket kézművesek mint kisiparosok folytatnak. Ilyenek az agyag-, a szövő, a kerület egyes vidékein üzött háziipar s a kisipar egyéb ágai.

Istápolni fogom az iparosoknak minden jogosult kívánságát, minden illetékes forumon, főleg pedig a szakministeriumoknál. Igyekezni fogok, hogy a nyers anyagot olcsóbban szerezhessék be, hogy olcsó hitelre telessenek szert, hogy önerejükből fokozzák jövedelmeiket, nyerjenek pénzt és önállóságot a s z ö v e t k e z é s e k által.

Szoros összeköttetésbe állva azon országos mozgalommal, mely ide irányul, ha a kerület választói akarják, nem lesz nehéz oly eredményeket fölmutatni, melyek mihamar fogják éreztetni áldásos hatásukat.

Támogatni fogom a kormányt azon törekvésében, mely az alapnélküli bankjegyeket bevonva, helyükbe úgy mint a nagyon régi jó időkre volt a r a n y - és e z ü s t - p é n z t akar behozni.

Kivánom, hogy a h i v a t a l n o k o k helyzete rendeztessék és javittassék s ily módon a közigazgatás javuljon.

Arra nézve, hogy ezeket a dolgokat komolyan veszem és akarom, és hogy a mi egy embertől telik, meg is fogom tenni, biztosítékot nyujt multam és mai állásom.

Miután ezen czélokot a kormánypárt kebelében tartom megvalósíthatónak, ezen párthoz szándékozom csatlakozni.

Kérni fogom azokat, akiknek ily dolgok iránt érzéke van s arra fogok törekedni, hogy a közigazdasági kérdések az eddiginél behatóbb figyelemben részesüljenek s mintán a t. választók biztosak lehetnek az iránt is, hogy ha a többség bizalma felém irányul, panaszaik nálam süket fülekre találni nem fognak, sőt épen ellenkezőleg, tájékozni fogom magamat minden fontosabb kérdésben a választók véleményéről s egyik fölhívásomul azt fogom tekinteni, hogy velük állandó érintkezésben maradjak.

Maradtam magamat a t. választók jóindulatába ajánlva

Rimaszombat, 1892. jan. 11.

kiváló tisztelettel:

Dr. Bernát István.

CTENÍ VOLIČIA!

Súe vyzvany jednou čiastkou občanov rimavsko-sobotského okresu, aby som vystúpil ako kandidát ablegatstva na budúci snem, na toto máa poučujúce vyzvanie prijal som kandidovanie a držím si za povinnosť aj dotedy, ako budem mať príležitosť urobiť to osobne, oznámiť et. voličom okresu jakým smerom chcem pracovať a uskutočnenie ktorých myslienok bude hlavnou mojou úlohou v tom páde, žeby som bol zvoleny.

Prácu moju, tak ako do teraz, aj potom chcem obrátiť hlavne na otázky hospodárske preto, lebo som toho presvedčenia, že musíme byť bohatými a len potom môžeme byť stastnými, potom môžeme byť mocnými.

Polnie hospodárstvo je základom zámožnosti nášho národa a práve preto budem usilovať sa, aby vláda starala sa viac ako do teraz o pozdvihnutie záujmov roľníkeho ľudu.

Budem súriť vydanie dobre zostaveného zákona o polnom dozore, aby gazdovia konečne krátkou a lacnou cestou dostali vynáhradu za polnie škody.

Budem usilovať sa, aby bolo štátom napomáhané nielen dochovávanie koní, ale aj dochovávanie rozného statku a aby pri kupovaní statku na plenná obece byly viac podporované, ako do teraz.

Za potrebné držím aj to, aby istá čiastka majetku malých gazdov nemohla byť sekvestrovaná a predaná pre dlžoby; myslím, že tým mnohá rodina vyhne sa zobračkej palici.

Tým cieľom, aby naši gazdovia dostávali skoro a spoľahlivé zprávy o cudzozemských udalostiach, držím za potrebné aby konsulárna ustanovená našej monarchie bola opravená tak, ako vypracoval som to v návrhu, ktorý jednohlasne bol prijaty dňa 1-ho decembra m. r. v krajinskom hospodárskom spolku.

Za potrebné držím, aby bol sriadený pre gazdov osobitný súd, aby maju uz od viac rokov kupci na budapešťánskej burse. — V tejto veci uz aj preto ľahko môžem slúbiť moje spolučinkovanie, lebo krajinsky hospodársky spolok uz poveril ma, aby som vyhotovil patričný návrh. Tento súd bude na to, aby v záležitostiach gazdovských súdili gazdovia a to skoro a nakoľko možno s malými keltšíkami. Práve tak, ako robí sa to dnes s kupcami.

Budem usilovať sa, aby založené byly hospodárske spolky, ktoré by byly zivotaschopné a ktoré by napomáhali pokrok, jaké sú v západných europejských štátoch, ba aj v Amerike a ostatných krajínach, ležiacich za morom.

Medzi hlavné úlohy svoje ráčem pozdvihnutie hospodárskych, ľudových a priemselných škôl, polepsenie stavu učiteľského a to preto, lebo vzdelany rozum je základným kamenom zrastu, bohatstva a veľkosti národa.

Najmilson úlohou bolo by mi dvíhať priemysel okresu r.-sobotského, ktorý z čiastky nesťojí na tom stupni, na ktorom stal pred tým.

Obrátil by som pozornosť nielen na zeľezny a skleňany priemysel, ktoré prevádzajú sa uz fabricky a ktoré nepotrebujú uz veľku podporu, ale hlavne na tie odvetvia priemyslu, ktoré prevádzajú remezelníci ako malo — priemselníci. Takym je hrnciarstvo, dorábanie plátna, domovy priemysel a iné čiastke malého priemyslu. Budem podporovať každú spravodlivú žiadosť remeselníkov pred každym fórumom, hlavne ale pred patričnym ministerstvom. Budem stáť na tom, aby suroviny mohli opatrit si lacnejšie, aby mali lacny úver aby z vlastnej sily mohli zvýsiť svoje príjmy aby získali peniaze a samostatnosť spolčováním sa.

Ponevác stojím v úzkom spojení s tým krajinskim pohybom, ktorý sem smeruje, keď cheí to voličia okresu, nebude ľazko preukázat také výsledky, ktoré skoro budú mať pozehnané následky.

Budem podporovati vládu v tom predsavzati, aby kasírovala papierové peniaze, ktoré nemajú základu a miesto nich aby zaviedla zlaté a strieborné peniaze, ako to bolo za starých dobých časov.

Ziadam, aby sa sriadilo a napravilo postavenie úradníkov, aby sa polepsiia administracia týmto spôsobom.

Ze tieto veci berem opravdove a chcem urobiť vsetko to, čo môže urobiť jeden člověk, dostatočnou zárukou je moja minulosť a dñesnie moje postavenie. Vyhľadám vsetkých tých, ktorí interesujú sa o tieto veci; budem usilovať sa o to, aby hospodárske otázky byly sprevádzané s väčsou pozornosťou jako bolo to do teraz. Ponevác ale tieto ciele najľahšie môžem dosiahnuť vo vládej strane, chcem pripojiť sa ku nej. Ctení voličia môžu byť aj o tom upezení, — keď dôvera väčšiny obráti sa ku mne — ze ich žaloby vždy vypočujem, ba v každej vážnej otázke vyziadam si nienuku voličov a za hlavnú úlohu budem si pokladať, aby som bol s nimi v ustavičnom spojení.

Odporúčajúe sa do laskavej priazne ctených voličov, zostávam

Rimavska-Sobota, dñia 13. jan. 1892.

so zvláštnou úctou

DR. ŠTEFAN BERNÁT.

[Faint, illegible handwriting]

1892.
Rimaszombat.

83

136

Tisztelt választó Polgártárs!

Kerületünk érdekeinek méltó országos képviselétéről haladéktalanul gondoskodnunk kell. Miután e kerületben az ellenzéki pártok jelöltet mindekkoráig nem állítottak, oly férfiú pártjához csatlakoznunk, kinek támogatását politikai emlékeink tiltják, kerületünk jól felfogott érdekében nem lehet. — Arra hívjuk fel tehát a választó polgárságot, hogy pártkülönbség nélkül sorakozzunk azon zászló alá, melyre a nem hamisított szabadelvűség van jelszóul írva.

E zászló a mi jelöltünk

DR. BERNÁT ISTVÁN

kezében van; az ipari és gazdasági közügyek lelkes bajnoka ő sok évek óta, és igaz, munkás polgára a hazának, édes szülőtte e kerületnek és városnak, mely benne érdekeinek méltó képviselőjére talál.

Polgártárs! Pártunk igazságában s küzdelmünk sikerében bizva hírnök fel benutemetek, jelenjtek meg tömegesen, teljes számmal azon gyűlésen, melyet folyó hó 10-én, vasárnap d. u. 1° orakor a „Három Rozsa” vendeglő nagytermében tartunk, hol jelöltünk is meg fog jelenni s személyesen fog meggyőzni mindnyájunkat arról, hogy az ő politikai elveit minden habozás nélkül aláírhatjuk, s ha zászlóját győzelemre visszük, a polgári szabadság nemes ügyét segítjük diadalra.

Eljen Dr. Bernat István!

Rimaszombat, 1892-ik évi január hó 8-án.

A BERNÁT-párt jelölő bizottsága.

1875
P. ...

h
d
o
h
n
a
é
er
ré
el
h
el
tö
m
ki
zö
sz
m
cs
ny
vá
vo
ny
kö
tel

1881.

Nyilt levél

a rozsnyói kerület választóihoz.

Tisztelt választók!

Körülbelől tíz éve annak, hogy a közélettől visszavonulva élek, s hogy most hatvan éves koromban ujlag a választók elé lépek, s magán ügyeim és elfoglaltságaim daczára, az ország érdekének munkálására vállalkozom, — e sorokban mondom el indító okát elhatározásomnak.

Köztudomású általánosan érzett tény az, hogy az ország vagyona szembetűnően hanyatlik, hogy polgáraink napról-napra szegényednek, legközelebbi bizonyítéka állításomnak az, hogy e választókerületben, hol legutóbb még két ezernél több választó volt, az azóta fokozódott nyomor folytán csak is ezernyolczvan — tehát az elébbi számnak fele élhet a polgárok e legszebb jogával.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy e kerület, melyben indusztriális kereset is van, ennek daczára annyira volt képes hanyatlani, bátran állíthatom, hogy az ország nagy része még szomorúbb viszonyok közt tengődik.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy hazánk lakosai közül számtalanon szülőföldjüket elhagyni és Amerikába, bizonytalan sorsnak előbe menni kénytelenítettek, ha látjuk azt, hogy egész telkek üresen hagyatnak, vagy pedig vevő hiányában potomáron eladatnak, elárvereztetnek, bizonyára hibát keres az ember nem csupán magában a népben, de a törvényhozásban is.

Voltak rossz évek ez előtt is, de az elszegényedés ily általános soha nem volt, már pedig ha szabadságunkat szeretjük, polgári létünket becsüljük, s tekiutélyünket a külfölddel szemben megőrizni, megvédeni akarjuk, azt csak mint vagyonos nemzet eszközölhetjük, mert a vagyontalan szegény nép tehetetlen mindenre, s annak sorsán a nagy szavak és hangzatos beszédek semmit sem lendítenek.

Hazánk törvényhozó testülete — az alkotmányos korszak első éveiben, — nem ismervén fel az ország erejét, osztotta az általános vélekedést s vérmes reményekkel kecsegtető gazdag termések után ítelve, Magyarország jólétének főforrását a nyers terményekben kereste.

Ez idő szerint megdöbbenéssel látja kiki, hogy a velünk szomszédos országok vámviszonyai megfojtásunkra törekszenek: — akkor azonban mikor ez ellen tenni lehetett volna, sok volt a kül és bel ellenség, gyengék voltunk a külföld, gyengék Ausztria nyáiban is, mert adósságba voltunk merülve, és pedig oly adósságba, mely sok milliót s köztük 153 millió azonnal felmondható kölcsönt tett ki, s ezen váltóadósságunkat a hittelező osztrákbank három évnél továbbra meghosszabbítani nem akarta.

Ha valaki adós, annak cselekvési hatásköre korlátozva lehet ugyan, de hogy kormányunk ebből folyólag önállóságunkat feladta volna, mint ezt a kormány ellenfelei állítják, azt kétségbe vonom, mert az eredmény ellenkezőt mutat.

A mostani kormánynak sikerült erélyes eljárása által az ország hitelét annyira emelni, hogy nyommasztó adósságaink tőke visszafizetési terhétől megszabadultunk, s csak is annak kamatját tartozunk fizetni: és a kamatok értéke a dúsgazdag Ausztriával majdnem egyaránt állván, a körülmény kétségtelenül biztosítja önállóságunkat.

Midőn a kormány az ipar- és közgazdaságnak, az anyagi jólétnek emelését tűzte ki feladatául, barátaim felszólítottak, hogy miután itt van az ideje az ipar és közgazdaság terén szerzett tapasztalataimnak érvényesítésére, lépjek be a képviselőházba, s vegyek részt az ország jóléte feletti, sikeres eredményekkel biztató, tanácskozásokban.

A felsorolt okok indítottak engem arra, hogy a képviselő jelöltséget elfogadjam.

Minden képviselő-jelöltől megkívánják azt, hogy u. n.: programot is mondjon választóinak.

E programok rendszeren telve vannak nagy ígéretekkel, a miket elmondani könnyű dolog, beváltani azonban nehéz.

Az elmúlt időkben sok történt már, s hiszem hogy annak egy része határozottan jó, míg a más résznek értékét csak is a jövő mutatja meg. Maradt még azonban sok tenni való is: részletesen ezekbe becsátkozni, felettük itt a választóknak ígéretet tenni, helyesnek nem találok. De igen is helyesnek találok azt, hogy a választók jogosultak, szabadsági fejlődésünk érdekében jelöltjüknek nézetét és nyilatkozatát megtudni, s erre csak azt mondhatom, hogy az 1847—48-iki országgyűléstől kezdve, a hol mint követ részt vettem, a szabadság legelső elve, az egyenlőség volt meggyőződésem, és „egyenlő jogok, egyenlő terhekkel” most is a jelszavam.

Második pontja programomnak az, hogy irtózom az adósságesinálástól, s emel-főgyva rajta leszek, hogy a mennyire lehet az új befektetések, helytelenül tervezett vasutak, s általában az országos kiadások korlátoztassanak.

A közlekedési ministerium körében nagy mérvű megtakarítások eszközölhetők, ezt állítja maga a kormány is, ezeknek keresztül vitelénél működni kötelességemnek ismerendem.

A kereskedelmi ministerium kebelében, a különféle nemzetekkel kötött szerződések keresztül vitele és lehető módosítása most fog csak életbe lépni, most fogjuk csak annak eredményét látni, — itt óbren kell lenni a nemzetnek és a kormánynak, mert a legjobb, legelőnyösebb szerződések károsak lehetnek figyelmetlen keresztül vitelnél, míg a rossz szerződések is módosíthatók azoknak okszerű alkalmazásba vétele által.

En anyagi fejlődésünknek egy nagy hibáját abban látom, hogy minden igyekeztünk a monarchiából kivitelre van irányozva, s magában a monarchiában elhanyagoljuk a belkereskedést. Nekünk szerintem oda kell törekednünk, hogy nyers és félnyers terményeinket mindenek előtt Ausztriában értékesítsük, mert ezen értékesítési mód a legtermészetesebb, miután kétségbevonhatatlan tény az, hogy a mi termelésünk azokban elősőbb, jutányosabb.

A belkereskedés fejlesztése tehát, az anyagi jólét emelésére, egyik feladatunk.

Az ország közigazgatásának javítása, némely törvénykezési hiányok megszüntetése és számos egyéb teendői vannak még a törvényhozásnak, miknek égető szükségét ta-

gadni nem lehet. Ki nem érezné az adók sulyát, de adóznunk kell. Én mégis azt hiszem, hogy az adó körül is elérhetőek könnyítések, és ha nem egyéb mint a behajtási módok változnának helyesebbre, ez is könnyebbségére esnék a népnek.

Mikor ennyi a teendő, és eredményt akarunk, oda kell fordulni, a honnan eredményt várhatunk; a mostani szabadelvűpárt, mely minden országos érdekű indítványt elfogadni mindig kész volt, mely épen ezen elveinél fogva alkotmányos életünk kezdetétől mostanáig, némely személyváltozással, de mindig ugyanaz maradt, s több mint valószínűleg, igen sokáig meg is marad, szükségesnek látom, hogy e párthoz csatlakozzam mindaddig míg szabadelvu nevének és jellegének megfelel, s annak képviselőjelöltjeként lépjek fel, mert megvagyok győződve, hogy kerületünk volt képviselője Szontagh Pál úr, — kinek érdemeiből nem akarok semmit levonni, — a mérsékelt ellenzéki párton, a melyhez csatlakozott, nem használhat sem a hazának, sem e kerületnek!

Betlér, 1881. júniushó 15.

Hazafias üdvözlettel

őszinte tisztelőjük

Gróf Andrássy Manó.

1881.

Nyilt levél a rozsnyói kerület választóihoz.

Tisztelt választók!

Körülbelől tíz éve annak, hogy a közélettől visszavonulva élek, s hogy most hatvan éves koromban ujlag a választók elé lépek, s magán ügyeim és elfoglaltságaim daczára, az ország érdekének munkálására vállalkozom, — e sorokban mondom el indító okát elhatározásomnak.

Köztudomású általánosan érzett tény az, hogy az ország vagyona szembetünően hanyatlik, hogy polgáraink napról-napra szegényednek, legközelebbi bizonyítéka állításomnak az, hogy e választókerületben, hol legutóbbi még két ezernél több választó volt, az azóta fokozódott nyomor folytán csak is ezernyolczvan — tehát az elébbi számnak fele élhet a polgárok e legszebb jogával.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy e kerület, melyben indusztriális kereset is van, ennek daczára annyira volt képes hanyatlani, bátran állíthatom, hogy az ország nagy része még szomorúbb viszonyok közt tengődik.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy hazánk lakosai közül számtalanon szülőföldjüket elhagyni és Amerikába, bizonytalan sorsnak elébe menni kénytelenítettek, ha látjuk azt, hogy egész telkek üresen hagyatnak, vagy pedig vevo hiányában potomáron eladatnak, elárvereztetnek, bizonyára hibát keres az ember nem csupán magában a népben, de a törvényhozásban is.

Voltak rossz évek ez előtt is, de az elszegényedés ily általános soha nem volt, már pedig ha szabadságunkat szeretjük — polgári létünket becsüljük, s tekintélyünket a külfölddel szemben megőrizni, megvédeni akarjuk, azt csak mint vagyonos nemzet eszközzölhetjük, mert a vagyontalan szegény nép tehetetlen mindenre, s annak sorsán a nagy szavak és hangzatos beszédek semmit sem lendítenek.

Hazánk törvényhozó testülete — az alkotmányos korszak első éveiben, — nem ismervén fel az ország erejét, osztotta az általános vélekedést s vérmes reményekkel kecsegtető gazdag termések után ítélve, Magyarország jólétének főforrását a nyers terményekben kereste.

Ez idő szerint meglöbbenéssel látja kiki, hogy a velünk szomszédos országok vámviszonyai megfojtásunkra törekszenek: — akkor azonban mikor ez ellen tenni lehetett volna, sok volt a kül és bel ellenség, gyengék voltunk a külföld, gyengék Ausztria irányában is, mert adósságba voltunk merülve, és pedig oly adósságba, mely sok milliót s köztük 153 millió azonnal felmondható kölcsönt tett ki, s ezen váltóadósságunkat a hitelő osztrákbank három évnél továbbra meghosszabbítani nem akarta.

Ha valaki adós, annak cselekvési hatásköre korlátozva lehet ugyan, de hogy kormányunk ebből folyólag önállóságunkat feladta volna, mint ezt a kormány ellenfelei állítják, azt kétségbe vonom, mert az eredmény ellenkezőt mutat.

A mostani kormánynak sikerült erélyes eljárása által az ország hitelét annyira emelni, hogy nyommasztó adósságaink tőke visszafizetési terhétől megszabadultunk, s csak is annak kamatját tartozunk fizetni; és e kamatok értéke a dúsgazdag Ausztriáéval majdnem egyaránt állván, e körülmény kétségtelenül biztosítja önállóságunkat.

Midőn a kormány az ipar- és közgazdaságnak, az anyagi jólétnek emelését tűzte ki feladatául, barátain felszólítottak, hogy miután itt van az ideje az ipar és közgazdaság terén szerzett tapasztalataimnak érvényesítésére, lépjek be a képviselőházba, s vegyek részt az ország jóléte feletti, sikeres eredményekkel biztató, tanácskozásokban.

A felsorolt okok indítottak engem arra, hogy a képviselő jelöltséget elfogadjam.

* * *

Minden képviselő-jelöltől megkivánják azt, hogy u. n.: programot is mondjon választóinak.

E programok rendszeren telve vannak nagy ígéretekkel, a miket elmondani könnyű dolog, beváltani azonban nehéz.

Az elmúlt időkben sok történt már, s hiszem hogy annak egy része határozottan jó, míg a más résznek értékét csak is a jövő mutatja meg. Maradt még azonban sok tenni való is; részletesen ezekbe bocsátkozni, felettük itt a választóknak ígéretet tenni, helyesnek nem találok. De igen is helyesnek találok azt, hogy a választók jogosultak, szabadsági fejlődésünk érdekében jelöltjüknek nézetét és nyilatkozatát megtudni, s erre csak azt mondhatom, hogy az 1847—48-iki országgyűléstől kezdve, a hol mint követ részt vettem, a szabadság legelső elve, az egyenlőség volt meggyőződése, és „egyenlő jogok, egyenlő terhekkkel” most is a jelszavam.

Második pontja programomnak az, hogy irtózom az adósságszínálástól, s ennél fogva rajta leszek, hogy a mennyire lehet az új befektetések, helytelenül tervezett vasutak, s általában az országos kiadások korlátoztassanak.

A közlekedési ministerium körében nagy mérvű megtakarítások eszközölhetők, ezt állítja maga a kormány is, ezeknek keresztül vitelénél működni kötelességemnek ismerendem.

A kereskedelmi ministerium kebelében, a különféle nemzetekkel kötött szerződések keresztül vitele és lehető módosítása most fog csak életbe lépni, most fogjuk csak annak eredményét látni, — itt ébren kell lenni a nemzetnek és a kormánynak, mert a legjobb, legelőnyösebb szerződések károsak lehetnek figyelmetlen keresztül vitelnél, míg a rossz szerződések is módosíthatók azoknak okszerű alkalmazásba vétele által.

Én anyagi fejlődésünknek egy nagy hibáját abban látom, hogy minden igyekeztünk a monarchiából kivitelre van irányozva, s magában a monarchiában elhanyagoljuk a belkereskedést. Nekünk szerintem oda kell törekednünk, hogy nyers és félnyers terményeinket mindenk előtt Ausztriában értékesítsük, mert ezen értékesítési mód a legtermészetesebb, miután kétségbevonhatatlan tény az, hogy a mi termelésünk azokban olcsóbb, jutányosabb.

A belkereskedés fejlesztése tehát, az anyagi jólét emelésére, egyik feladatunk.

Az ország közigazgatásának javítása, némely törvénykezési hiányok megszüntetése és számos egyéb teendői vannak még a törvényhozásnak, miknek égető szükségét ta-

137

gadni nem lehet. Ki nem érezné az adók sulyát, de adóznunk kell. En mégis azt hiszem, hogy az adó körül is elérhetőek könnyítések, és ha nem egyéb mint a behajtási módok változnának helyesebbre, ez is könnyebbségére esnék a népnek.

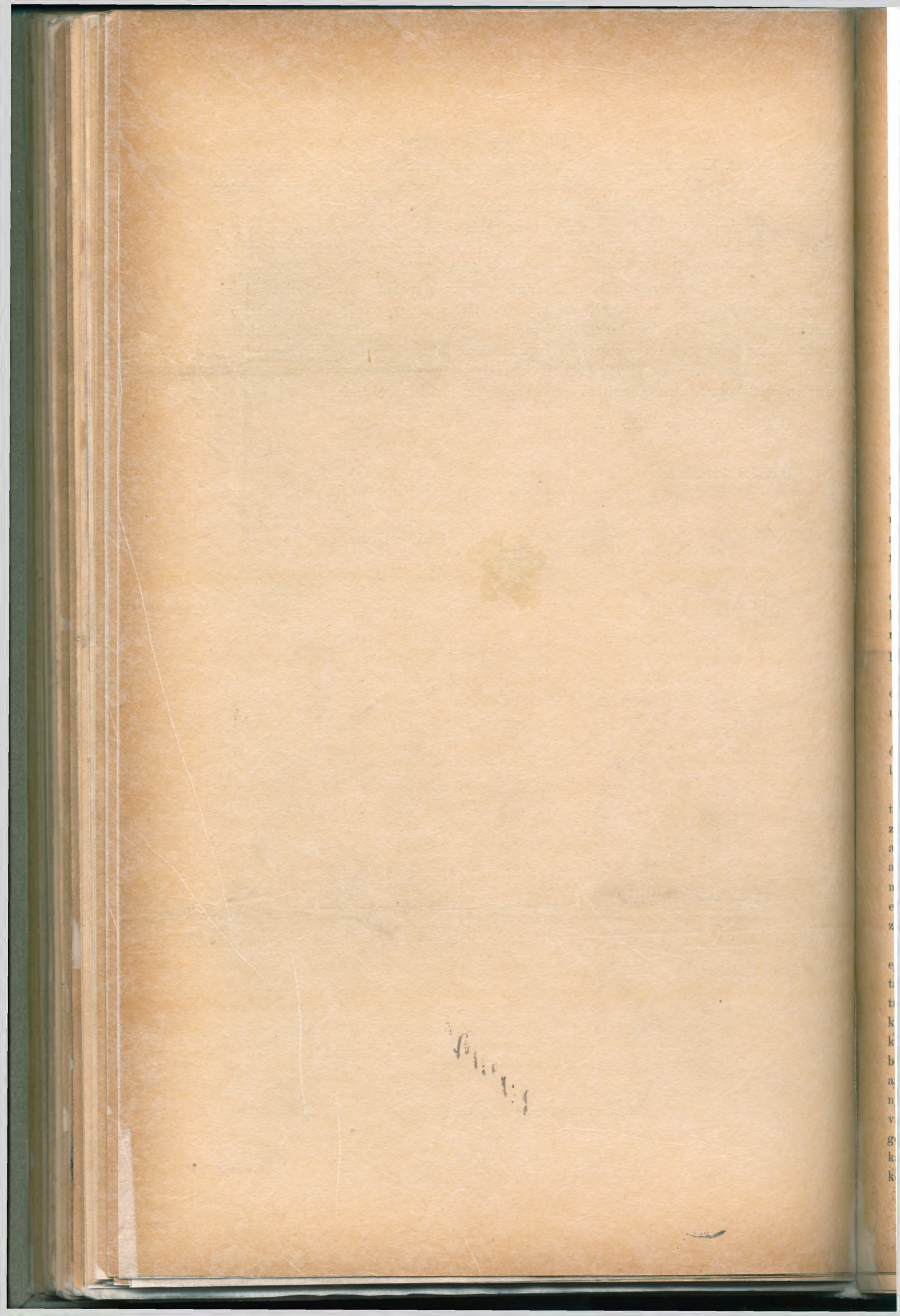
Mikor ennyi a teendő, és eredményt akarunk, oda kell fordulni. a honnan eredményt várhatunk: a mostani szabadelvűpárt, mely minden országos érdekű indítványt el-
togatni mindig kész volt, mely épen ezen elveinél fogva alkotmányos életünk kezdetétől
mostanáig, némely személyváltozással, de mindig ugyanaz maradt. s több mint valószí-
nűleg, igen sokáig meg is marad, szükségesnek látom, hogy e párthoz csatlakozzam
mindaddig míg szabadelvű nevének és jellegének megfelel, s annak képviselőjelöltjeként
lépjek fel, mert megvagyok győződve, hogy kerületünk volt képviselője Szontagh Pál úr,
— kinek érdemeiből nem akarok semmit levonni, — a mérsékelt ellenzéki párton, a
melyhez csatlakozott, nem használhat sem a hazának, sem e kerületnek!

Betlér, 1881. juniushó 15.

Hazafias üdvözlettel

őszinte tisztelőjük

Gróf Andrássy Manó.

1887.

Sárkeresztúr.

Tisztelt választó közönség!

Szeretett polgártársaim!

Azon különös kitüntető megtiszteltetésben részesültem, hogy éppen azon község polgárai által, — melynek rég időktől fogva lakosa vagyok, — a képviselőjelöltség elfogadására parancsoltattam. — Hazafiúi kötelességemnek ismervén azt készséggel elfogadni, kijelentvén a tisztelt felhívó küldöttség előtt egyszersmind, hogy csak azon feltétel alatt fogadom el, ha azon zászlót, melyet bontani fogok, hajlandók elfogadni és támogatni.

Mely kijelentésemre a tisztelt küldöttség annak elfogadását és támogatását egész odaadással és lelkesedéssel ígérte; egyszersmind felkértem, hogy rögtön Sárkeresztúr községében zászlót bontva, programbeszédemet elmondjam, mi meg is történt.

Elmondván, hogy mikép történhetett az, hogy elpártolván azon pártnézettől, a melynek eddig szerencsés voltam tagja lehetni.

1861-től egész a mai napig, éber figyelemmel észleltem az országgyűléseken működő, mint függetlenségi, mint szabadelvű párt intézkedéseit.

Tapasztalván a kisebbségben levő független párt törekvéseinek gyümölcstelenségét, arról is meggyőződtem, hogy ez idő szerint miután maga is átlátta azt, nemcsak hogy többségre vergődjön, némileg még a térfoglalás törekvéséről is bizonyos tekintetben lemondott; — tehát nincs értelme annak, miért küzdjön ezen választó kerület polgársága tovább is ezen zászló alatt.

Már pedig soha nem volt nemzet úgy utalva az egyetértésre és a birodalom másik felére, Austriának támogatása és barátságára, mint most; — látjuk és tudjuk, hogy egész Europa nyakig fegyverben áll, két nagy nemzetnek, mint a francia és porosz, — kezei lekötvék, — látjuk és halljuk a nagy orosz birodalomnak fegyvercsörtetéseit, úgy látszik, mintha annak éle a mi összbirodalmunk ellen volna irányozva; de sokkal több a valószínűségénél is, hogy úgy van, már pedig ha úgy van, nincs értelme a független párt azon főtörekvésének, hogy hadurunk a katonaságot kevesbítse. — A jelen kétes viszonyok között az sem helyeselhető az érintett párt részéről,

hogy oly engedményeket, a melyek a birodalom másik felét, s különösen Magyarország panszláv elemeiben elégedetlenséget és békétlenséget okozhatna. Hisz így is irigy szemmel nézik azt is, hogy Magyarországnak felelős ministeriuma van, türelmetlenkednek és nem akarják elismerni különben is nagyon humanus supremationalis intézkedéseit, és akárhányszor ennek ellentétbe teszik magukat azzal.

Ha a közjogi kérdések a független párt törekvései szerint egész teljében megoldatnának, az elégedetlenség és békétlenség az idegen nemzeteknél a legmagasabb fokát érné el. — Mert lássuk csak, ha az önálló magyar hadsereg felállítottatnék és a vezényszó magyar lenne, tót, horvát, cseh, oláh, stb. idegen ajku nemzetiségeink ujonezai, a magyar ezredbe besoroztatnának, a magyar vezényszó és magyar zászló alatt kénytelenek volnának katonai szolgálatokat tenni, azok, kik különben is a magyar nemzetet gyűlölik és gyűlöltségüknek már több ízben jelét adták, úgy mint Horvátországban pár ízben, mikor a magyar királyi jelvényeket, — czimert és lobogót letépve, — sárba dobálták; a magyar vezényszó és zászló a hadseregnél, ezen idegen ajkuakat csak még elégedetlenebbekké és minket magyarokat gyűlöletesebbekké tennének.

Mindezek után nagyon czélszerűnek és helyes intézkedésnek vélem azt, hogy úgy maradjon közös hadseregünk szervezve mint ma, mert a német vezényszó, mint legjobb expediens, sem az egyik, sem a másik nemzetiségeket nem hozza izgalomba. — Ez nézetem a hadsereg kérdésében.

A magyar önálló bank kérdése már több évekkkel ezelőtt az országgyűlésen vita tárgya volt, és vita közben, mikor már az önálló bank csaknem megszavaztatott, a kormányelnök Tisza Kálmán figyelmeztette az országgyűlés többségét, hogy ezen kérdést ejtsék el; — annyival is inkább, mert „a fejedelemlennek aggodalmai vannak,“ ezt kijelenteni pedig az országgyűléssel szemben erkölcsi kötelessége volt a kormányelnöknek, ezzel jelezve azt, hogy a fejedelem nem csak a koronát hordja a fején.

hanem népének béke és boldogságáról egyaránt bölcsen és őszintén gondolkozik, tudván azt, hogy birodalmának egyöntetűségét, államiságát ez által is jobban fentarthatja.

Az önálló vámterületre nézve csak az a megjegyzésem, hogy azt szinte a birodalom egységéhez tartozandónak véleményezem.

Már most t. választó közönség áttérek a belügyi téren való törekvéseim azon kijelentésére, melyeket én az országgyűlésen a nép javára kieszközölni, vagyis törvénynyé emeltetni óhajtok, nevezetesen:

1. **Kérem a katonai szolgálatot** 3 évről 2 évre leszállíttatni, hogy alkalma legyen, az otthon maradt, talán még beteges szülőket, a nagy s nehéz munkákban; u. m. az aratás és eséplés ideje alatt, a szülői háznak segítségére lenni,

2. **Ohajtom a hadmentességi-díj eltörlését**, annyival is inkább, mert az 1848. évi országgyűlésen is kimondatott és törvénynyé vált az egyenlő teher viselés kötelezettsége; már pedig ezt a sajátos adónemet, csak az az illető apa vagy anya érzi. kinek véletlenül olyan fia van, a ki nemesak hogy katonának nem alkalmas, hanem tevékeny szolgálatát sem teljesítheti. — De ha mégis ezen adóra az állampénztárnak szüksége van, ajánlanám oly fényűzési czikkekre annak kivetését, a melyeket talán az illetők, — a kiknek arra szükségük van, — észre sem vennék.

3. **Ohajtanám a közmunka**, mint a legbotrányosabb és ósdi rendszernek eltörlését, mert ez is határozottan, homlokegyenes: ellenkezik az 1848-iki robot eltörléséről szóló törvényezikkel: miután pedig a közmunka szolgálásért, nem úgy mint a robotért, bizonyos mennyiségű földrészlet vagy sessió járt, mint ingyenmunka jutalomban nem részesül: de meg az egyenlő teherviselés kötelezettségének sem felel meg, az emberi méltóság alóli és azt sértő ingyenes sánczmunka. — E helyett inkább ajánlanám az egyenlő teherviselés elvének is jobban megfelelő, ha minden adó forint után 1 vagy 2 kr. utimunkákra, mint pótható kivettették.

4. **Ohajtom még választó kerületembe azt** is, hogy a szabad dohánytermelés meg-

engedtettsék, mely kereseti forrást nyújt szegényebb polgártársainknak, kik napszámból kénytelenek éltököt tengetni.

5. **Ohajtanám azt is**, hogy mindazon képviselők, a kik megyékben sem virilis, sem választott bizottsági tagok nem volnának, a mandatum tartamáig, vagyis jelenleg 5 évre mint bizottsági tagok működhessenek, nemesak hozzászólhatási, hanem szavazási joggal is birjanak; most nagy szükségét látom annak, hogy az országos képviselők, az említett bizottmányokkal érintkezésbe lépjenek, és ott is maguknak tapasztalást gyűjtven, alkalmilag talán az országgyűlésen is felhasználhatják.

Már most tisztelt választó közönség, szeretett polgártársaim! a mint a fentebbi előadottakból láthatják, ha van fõmben ész, szívemben érzés, az, önök boldogságáról nem fog megszűnni gondolkozni és szívem érezni; mert teljes életemben a magyar népet rajongásig szerettem, habár más pártzászlót bontottam is, nem szüntem meg ez alatt is hűen a nép békesége és boldogságáért küzdeni.

Ha tehát a fentebbi elmondottak, elismeré-beleegyezésükkel találkozik, szigoru kötelezettségemnek ismervén, megválasztatásom esetére az 1887-re összehívott országgyűlésen önöket képviselni, mire ezemmel ünnepélyes ígéretemet és fogadásomat nyilvánítani van szerencsém, azon hozzátevessel, hogy nem szeretném azt, ha kénytelen volnék az országgyűlés berekesztése után beszámolómban kijelenteni, hogy ígéreteim bármely pontjának eleget nem tettem, nem hozhatván választóim javára semmi kedvezményt, nem voltam képes kieszközölni semmit, de nagyon hiszem, hogy azon pontozatokat, melyeket elbém kitűztem, miután azok a közjogi kérdéseknek utjában nem állnak, össze nem ütköznek, erős reménységem van, hogy azok a kivihetőség lehetőségét nem zárják ki.

Mindezekután fogadják, tisztelt választó polgártársaim! legőszintébb üdvözetemet, és nagyra-beesült hazafias pártfogásukat kikerve, mondom: éljen a szabadelvűség, a király és a nemzet!

Isten önökkel!

kész szolgáljuk

V. NAGY JÁNOS,

a szabadelvű párt képviselőjelöltje.

87 135

1875

HORNYAY KÁLMÁN,
a sátoralja-ujhelyi választókerület balpárti képviselőjelöltjének
választól elé terjesztett

P R O G R A M M J A.

Tisztelt választók! Polgártársaim!

Önöknek saját kebelökből fakadt bizalma egy oly megtiszteltetésben részesített engemet, midőn a sátoralja-ujhelyi kerületi balpárt képviselőjelöltjéül egyhangulag kikiáltott, melynél nagyobbat egy polgárnak megérnie alig lehet.

A hódító demokratiai eszmék, a népsouverenitás hosszú megrázkódások folytán történt felébredése, az emberi jogok elvitázhatlansága, s a szabadság, testvériség s egyenlőség tanainak meghonosulása óta, általános s minden állampolgár lelkébe belevésztett tudalomnak kell lennie, hogy az állam magáé azon népösszegé, azon nemzeté, mely annak területén lakik, s ezért a legfőbb hatalom, az uralkodó mellett, magánál az össznemzetnél van letéve, mely azt parlamentje közvetítésével gyakorolja.

Mi tehát polgártársaim egy képviselő?... Ezen nagy hatalom letéteményese; a nemzet jogainak, szabadságának, szellemi előhaladásának, anyagi jólétének szószólója; és lehet eset, a midőn egy szavazat dönt el országos ügyeket, mikor is magának a nemzet sorsának felelősségét viseli.

Láthatják polgártársaim, hogy megbírom mérlegelni a képviselői állás fontosságát.

S ha már most annak megmérlegelése után a magam csekély, sem nagy nevet, sem nagy tetteket felmutatni egyáltalán nem képes, s idáig nagyon szerény körökben működött egyéniségére gondolok, valósággal alig bírom elviselni önök bizalmának súlyát, még ha latba vetem is, hogy személyemet csakis a pártérdek s azon körülmény, hogy nem volt kibem válogatni, vonta be e mozgalomba.

Ugy érzem magamat, mint azon jámbor mohamedán, kit sultánjának kedve jött zavarba hozni, s álmában palotájába viteté s bibort és felségi jelvényeket adatott reá, hogy elhigye, miszerint ő a sultán. Mint az adoma mondja: igen nehéz volt szegénynek a szokatlan jelmez, s ugyancsak görnyedezett alatta.

Nincsen valóban polgártársaim a jelenben egyebem, mint a becsület és tiszta jellem részére hiven megörzött nevem... lángoló hazaszeretetem, ... annyi lelkesedésem az emberiség jólétét szövő eszmék iránt, mennyi egy huszonöt éves ifjuban lehet, ki legszebb éveit nem mulatság, nem élvezetek, de a könyvek forgatása és oly komoly tanulmányok és tapasztalatgyűjtések között tölté, melyek az ifjut korán férfivá teszik, ... annyi akaratom, mennyi egy huszonöt éves ifju keblét betöltheti, ki egészen a közügyeknek kívánja magát szentelni, ... annyi jó szándékom mások javára lenni, amennyi egy emberben lehet, kinek fő erkölcsi érzelmét az emberszeretet képezi...

Többet nem nyújthatok önöknek; ennyi összes birtokom, ez is oly érték, mely csupán a jövőben váltható be; de annyi biztosítékul mégis szolgálhat, hogy egy komoly, becsületes törekvésű s igyekező egyént találtak bennem, kibem csalódnok nem lehet, ki ha nem is szolgál önök dicsőségére, de szégyenére sem, s kiről visszapattan az azon gúnyba mártott nyilak, melyeket egyik-másik oldalról az elfogultság, előítélet s kortesfogás röpít felé rejtekéből.

S most áttérek tulajdonképeni célomra, t. i. programom előterjesztésére, melyet a magam meggyőződése, az ország közszükségletének számbavétele, s a jelenlegi politikai helyzet s uralkodó nézetekből meritettem.

Talán fölöslegesnek is tartottam volna e program előterjesztését, mivel politikai tevékenységem, társadalmi érintkezésem s csekély hirlapi működésem ismertté teszik önök

előtt pártállásomat, s e pártnak programja oly egyszerű, oly egyenes, oly nyílt és érthető, mint maga az igazság, mely tartalmát képezi; de egyrészt, mivel azt tartom, hogy minden képviselőjelöltnek elengedhetlen erkölcsi kötelessége politikai nézeteit egész terjedelmükben előadni, s ítélet alá bocsátani, mert csak ez képezi a találkozási pontot képviselő és választók között, csak ez lehet alapja a valódi képviseletnek, csak ez az országos akarat és közvélemény megalakulásának, csak ez lehet a választók érdekeit biztosító kötlevel, melyet a képviselőjelölt azon szavakkal adhat által nekik, milyennel a római vezér harcosainak a kardot: „mellettem használjátok ha hű leszek, ellenem, ha megcsallak.” Továbbá szükségesnek láttam, mivel kivált a jelenlegi pártállások között sok nézet létezik, mely nem áll a nagyközönségnél tiszta megvilágításban, s az által sokféleképpen magyaráztatik és félremagyaráztatik. S végül, mivel sok napi kérdés forog most szőnyegen, melyeket minél gyakrabban megvitatni igen tanácsos, s melyeket épen a folytonos eszmecsere és folytonos hangoztatásnak kell gyorsabban megérlelniök.

Mindenekelőtt tisztelt polgártársaim azon fő elveket ohajtom körvonalozni, melyek pártállásomat meghatározzák, s melyeket az ország érdekeire nézve a legfontosabbnak tartok.

Én a közjogi ellenzékhez és pedig annak *baloldal* nevezett alatt ismeretes pártcsoportjához tartozom, a baloldalhoz, melynek 1867. óta vezérei Tisza és Ghyczy Kálmán voltak, mely sem egy, sem más felé nem közeledett és nem távozott el régi álláspontjától, s mely szilárdul ragaszkodik a következőkben összefoglalt vezérelveihez:

„Magyarország semmi más nemzetnek vagy országnak alá nem vetett szabad és független ország, miért is a párt mindenekelőtti feladatának azt tekinti, hogy minden *alkotmányos eszközökkel* oda hasson, miszerint mindazon törvények, melyek hazánk függetlenségével ellentétben állanak, megszüntetessenek; megszüntetessék ennél fogva:

a delegáció intézménye,
a közös minisztérium.

Azon törvényes intézkedések pedig, melyek biztosításunkra szükségesek, létesítenek:

létesíttessék ugyanis az önálló magyar hadsereg,
létesíttessék pénz- és kereskedelmi ügyünk függetlenítése,
létesíttessék hazánk törvényes függetlenségének diplomai elismerése.“

Ezek azon elvek polgártársaim, melyek támogatására ezelőtt három évvel csaknem egyértelműleg választottunk képviselőt.

Ezek azon elvek, melyekről meg vagyok győződve, hogy vagy diadalt aratnak, vagy el kell pusztulni e nemzetnek, a szabad és erőteljes fejlődését meggátló közjogi béklyók nyomása s a vállaira emelt elviselhetlen terhek súlya alatt.

Igen, én a politikai kérdések sorrendjében legfontosabb pontnak tartom az állami önállóság és függetlenség kérdését, mely mellett minden más politikai kérdés csak másodrendű. Tartom pedig több oknál fogva:

Igy, mert történelmileg s tapasztalatilag legyőzött igazságot képez, hogy az önállóság és függetlenség, vagy ennek ellentéte az önállótlanág és függőség lényeges befolyást gyakorol a nemzetek életére.

Csak önálló nemzet képes individualis jellegét megőrizni és kifejteni; csak önálló országban nevelkedhetnek önérzetes s erőlelkű állampolgárok, csak önálló országban virágozhatnak fel tisztán, romlatlanul a politikai és társadalmi erkölcs, csak ilyen töltheti be *culturalis* missioját; csak ott verhetnek gyökeret a korlátozatlan önrendelkezést követelő önkormányzati intézmények; csak önálló ország biztosíthat magának lételt, elismerést, állást, a többi ugyan ily irányban fejlődő államok között.

De ezenkívül, mi szintén kiválólag figyelembe veendő, e tisztán anyagias irányu korszakban, döntő hatása a függetlenség és önállóság a nemzeti materialis érdekek biztosítása tekintetéből is. Mert csak önálló ország képes a saját egyoldalulag nyilatkozó s a saját külön érdeke szempontjából tekintendő szükségleteit kielégíteni; csak így lehetséges egészségesen és biztos alapokon berendezett államháztartás, csak így a saját viszonyokkal harmonikusan összeegyeztetett pénz- és hitelügy; csak így célszerűleg és korlátlanul fejlesztett földmívelés-, ipar- és kereskedelmi s ezeket támogató közlekedési politika.

S mindez tisztelt polgártársaim annál is inkább megfontolandó, mivel ki gondos szemmel figyeli meg a körülötte forgó átalakulásokat, észre kellett vennie, hogy mozgalmas korunkban a nemzeteknél első helyen az egyéni erő kifejtése s a teljes önállóság s a nemzeti létel biztosításáért folyik a küzdelem, s a mely nemzet belerejét e közmozgalomban teljes rugékonysággal kifejteni nem iparkodik, mi az államokban csak úgy, mint az egyénekben feltalálható s az önérzéken alapuló kiterjeszkedési törekvéseknek engedve az alkalmas pillanatokat elszalasztja, a többi megerősödő fajok mozgalmait által összemorzsolatják.

Ha engedné az alkalom, számtalan és számtalan példával lehetne a fentebbieket megvilágosítani s bebizonyításukra segélyül hívni a művelődéstörténelem, a nemzeti élettan, s a közgazdaságtan minden igazságait, melyek győzelmesen s realis alapokra támaszkodva szoritják ki már ma a régi kényelmes politizálás elavult módszereit.

S épen azért, mert ily tanuságtételek által vagyok arról meggyőzve, hogy függetlenség és önállóság nélkül, nemzeti életünk, állami fennmaradásunk veszélyeztetve van, minden habozás nélkül sorakozom az 1867-ben Austriával kötött közösügyes alku megváltoztatását sürgető párthoz, mely rövid nyolcévi próbaidő alatt is egészen elszibbasztá már a nemzet életerejét, kioltá belőle a történelmi hagyományos fejlődéshez való ragaszkodást, kiirtani készül a típusához tartozó függetlenségi ösztönt, ki azon hasznos honfui büszkeséget, mely minden szabadságszerető nemzet fainál feltalálható s idáig nálunk is fellekesíté azt, kinek ajkát elhagyá a felkiáltás: „én magyar polgár vagyok!”

Ohajtandónak tartom a közjogi kiegyezés módosítását azért is, mivel azt államfani szempontból is fentarthatlannak látom, mivel a külön államiság, felelős minisztérium és képviseleti rendszerrel bíró alkotmánynak nincs értelme ott, hol a nemzeti élettevékenység legfőbb ágazatai egy külön delegált testület intézkedési körébe tartoznak, s amazok hatásköréből el vonatnak.

Lehetséges reál-unió, lehetséges personal-unió, vagy egyszerűen nemzetközi védés dacszövetségi szerződés, de ily ujonnan fölfedezett összeköttetési mód csupán elméletben lehetne jó, csak oly elméletben képzelhető két állam között volna lehető, melyek teljesen egyenlők volnának hivatásra, belerőre s fejlettségre nézve, mig így a valóságban csak egy mindkét fél tagjait fájóan szorító köteléket alkalmazott Magyarország és Ausztriára, folytonos féltékenységre és ellenörködésre kényszeríti őket egymás ellenében s alkalmat nyújt azon természetes következményre, hogy az erősebb terjeszkedjék a gyöngébb rovására, s azt teljesen nyomorékká tegye. Hogy melyik fél az erősebb, azt fölösleges említeni is.

Károsoknak tartom továbbá a közösügyi törvényeket azért is, mivel olyanoknak bizonyultak be, mint melyek a fentartásuk mellett küzdő parlamenti többséget azon kényszerűségbe hozzák, hogy féltékenyen őrizze őket minden ellentőrekvés ellenében, őrizze minden fontosabb kérdésnél, melyek azzal szervileg össze vannak, vagy össze látszanak forrva s e féltékeny örködés hozta létre ama pártzsarnokságot, mely ugyszólva állandósítván a pártszenvedélyeket, valóságos ellenségekké teszi a politikai ellenfeleket, feldúlja a leggyöngédebb érzelmeket, kizárja a hivatalokból az ellenvéleményü képességeket, s így sujtja a közügyeket s beteggé teszi a társadalmat.

De hogy a legfontosabbra térjek, mindenek felett azért ohajtom én a tiz évi kísérleti idő lejártával a közösügyi törvény megváltoztatását, mivel ennek következményei alatt, mint azt most már elvitázhatlanul látjuk, anyagilag elvérzik és tönkre megy a nemzet.

Egy volt deákpárti képviselő adatát idézve, a magyar állam számbavehető évi tisztajövedelme 140 millió forint, évi szükséglete pedig 165 millió forint. A bevételből a kiegyezési alku által vállalt kötelezettségek, s a fizetés-képesség fenntartása végett egybegyült adóssági kamatok fedezésére évenként 124 millió forint költetik el, s így az ország beligazgatása, hovádelmi, közlekedési, kulturalis stb. szükségleteire nem maradt több, mint 16 millió forint, így az évi deficit 25, sőt 30 millióra emelkedik föl évenként.

S már most lássuk mily pénzügyi politikát alkalmazott az egyensúly fentartására minden eddigi kormány.

Legkényelmesebb mód volt a deficitiek fedezésére kölcsönt kölcsön után venni fel, úgy hogy most már azok kamatai is egy óriási tőkét képviselnek. E közben államjavaink elzalogosítottak, hitelünk megingott, újabb segélyforrásról kellett gondoskodni. A belkormányzati szükségleteknél tervelt megtakarítások mindig céltalanoknak bizonyultak, mert mig ez által csak egy csepp nyeretet a tenger számára, másrészt közvetve tizszer annyi lön veszélyeztetve, mivel megszüntetni, vagy mellőzni kelle oly beruházásokat, melyek a nemzeti emelkedés, vagyonosodás, jólét alapjait képezik.

Nem lévén tehát más fedezet, hátra maradt a legegyszerűbb finánciális bölcsesség, emelni, mind fölebb emelni az adókat, melyek további emelésének folytatása következik.

Ezen gazdálkodás közvetett és közvetlen hatásai alatt már is oda jutottunk, hogy minden felkutatott segélyforrások kimerítése dacára államháztartásunk a legnagyobb pénzügyi zavarba sodortatott, s merre csak szemünk eltekint, mindenütt csupán nyomort látunk, s mindenütt csak panaszokat hallunk. Nagyszerűbb nemzeti vállalataink elbuknak, a legszebb földbirtokok idegenek kezére mennek által, a földmivelés a legroszabb lábön áll s a földbirtokos és földmives osztály, ezen színe-java a nemzetnek, pusztul, szegényedik. Szép kilátásokat ígért gyárak beszüntetik munkáikat; az ipar- és kereskedelem pangásnak indult s a kis iparos és munkás néposztály, mert adója keresménye oly nagy részét emészti fel, hogy tőkeképzésre többé módja nincsen, csak napról-napra képes tengetni életét.

De hát ezt érdemelte-e tisztelt polgártársaim e nemzet, melynek ezredéves multja van, e nemzet, mely egykor Európának volt védelmezője, mely idegen elemek között lélt, polgárosodást teremtett magának, melynek délceg, tiszta erkölcsű, erőteljes fiait mindig megbámulta az idegen: hogy egy más állam látszólagos érdekeiért egy rossz törvény, rossz rendszerhez való szolgálai ragaszkodásért a legdisztelenebb módon menjen tönkre?!...

E fenyegető romlás ellen pedig nincsen más menedék, mint az előidézett bajok gyökeres orvoslása.

Az államháztartásnak csak úgy, mint a magánháztartásnak legegyszerűbb törvénye, mit megért az utolsó kis szatócs, az utolsó kis földész, ki csak ujjain tud számolni, hogy a kiadásoknak, hol folytonos fedezetre kilátás nincs, nem szabad a bevételeken túlterjeszkedniök, különben előbb-utóbb be kell következnie az egyensúly megzavarásának és a bukásnak.

Nagy redukciói a kiadásoknak segíthetnek csak rajtunk, nagy leszállítások ott, hol azoknak nemcsak „lehetséges“, de hol a kényszerűség parancsa folytán ha nem ma, hát holnap, de okvetlenül meg „kell“ történniök, tudniillik a közösügyes terheknél.

Mindezek folytán szükséges, hogy a közösügyi törvény úgy a nemzeti önállóság követelményeül, mint az anyagi romlás elhárítása végett a tíz évi kísérleti idő közeli leteltével megváltoztattassék.

Az államadósságból átvállalt 29,188,000 frt. évi járuléknak megfelelő tőketéher elkülönítve, engedtessek által a magyar országgyűlés intézkedése alá, hogy annak módjában legyen azt az idők folyamában letörlesztenie, s addig is, míg ez megtörténnék, a 20% eddig igazságtalanul csak Ausztria által élvezett kamatszervény-adó a mi javunkra is a kellő arányban beszámíttassék, illetőleg a közösügyes hányadból levonassék.

Állíttassék fel ő felsége a király fővezérlete alatt az önálló magyar hadsereg, mely esetben a honvédségre szükség nem volna. Szállíttassék le a lehetőségig a hadsereg békelétszáma, mert nagy hatalmi állást egy ahoz erőtlen államnak játszania nem lehet. Ez által több millió forint lesz évenként az országos pénztár javára meggazdálkodva. Szállíttassék le a szolgálati idő tartama, mi a költségkimelés mellett a közgazdaságra megbecsülhetlen hasznu leend, mivel ez által a legerőteljesebb férfiak adatnak vissza a productív munkának, mert több hasznat hajthatnak kezökben ásóval, ekeszarvával és más műszerekkel, mint a rövidebb idő alatt is elsajátítható fegyverforgatással. S ha a hadfelszerelési költség megszavazása saját országgyűlésünk elé fog tartozni, és saját közegeink által felhasználtatni, megnyerjük azt is, mi most a delegáció bőkezűsége s a közösügyi kezelés sokszor lelkiismeretlen gazdálkodása folytán elvesz.

Ezek keresztülvitele esetén önként következik a költséges s felesleggé vált közös minisztérium és delegáció megszüntetése, melyeket különben is elegendőleg pótolhat a két állam törvényhozásának és minisztériumainak egymással érintkezése szükség esetén.

A közösügyi törvényt illetőleg legfőlebb a közös külügyre nézve volna lehető engedékenységet tanusítani, azonban itt is sürgősnek találnám a magyar érdekek jobb, igazságosabb és jogosan követelhető képviseltetését, úgy a követségek mint a consulatoknál.

Azonban midőn a közösügyi törvényeknek ily megváltoztatását elkerülhetlen szükségességképen jelzem, szükségesnek látom egyuttal elhárítani azon vádakot, melyek minden alap nélkül szóratnak pártunkra.

Határozottan elutasítjuk magunktól azon állítást, mintha mi a felséges uralkodóháztól és Ausztriától elszakadni akarnánk. Ez egyike a legalaptalanabb s csak a párt népszerűsége és terjeszkedése meggátlására kitalált gyanusításoknak. Teljes hódolattal ragaszkodunk mi az uralkodóhoz, apostoli királyunkhoz, ki még alkotmányosan kormányoz, mindig számíthat minden magyar azon vonzalmára és hűségére, mely egykoron a történetileg megőrzött „életünket és vérünket“ kiáltásban tört ki... Véd- és dacszövetségesei akarunk mi maradni Ausztriának, mert a történelmi viszony, saját jól felfogott érdekünk s az európai helyzet természetszerűleg utalnak arra; sőt ha had- és pénzügyünk önállósítása által megerősödnénk, szomszédunk csak egy hatalmasabb szövetség-társat nyerne bennünk.

Tiltakozunk az ellen, mintha legkisebb szándékunk volna forradalmat előidézni, mert jól tudjuk mi, „hogy a forradalmak napjaira — mint azt hazánk egyik nagy fia mondá — gyakran a szolgaság hosszú éjjele következik, oly fegyver ez, melyhez csak kétségbeesés folyamodhatik, kétségbeesni pedig csak annak szabad, kinek már nincs mit veszteni“... Távols van tőlünk a forradalom gondolata, sőt mi a nemzeti ambíciók kielégítése, az anyagi jólét megállapítása, a politikai megnyugvás és biztosítottág megszerzése által épen az állandó békét ohajtjuk nemzetünknek kieszközölni; míg azok, kik a jelenleg uralkodó, minket beláthatlan esélyek labdajátékának kitevő, s életerőinkből

kiszivattyúzó rendszert támogatják, inkább számot vehetnének magokkal, mert akaratok ellenére is az állam tönk, s ki tudja, mily megrázkódások felé vezetik az országot, mivel tudjuk, hogy a köznyomoruság legtöbbször oka a társadalmi forrongásoknak, minöktől kétszeres okunk van óvni a nemzetet most, midön Európa levegője különben is telve van veszedelmes gyúanyaggal.

Alkotmányellenesnek nyilatkoztatjuk ki azon állítást, hogy pártunk kormányképtelen s politikánk keresztülvihetetlen, mivel ki merné megtagadni, hogy képviseleti rendszerrel bíró országban a párttörekvések keresztülvitele egyedül a parlamenti többség előfeltételéhez van kötve, mihez azt mi is kötjük; ha pedig a király személyére céloznak, sőt a politikai kombinációkba bevonják, méltatlanul járnak el, mert ő hazánk alkotmány-törvényei megtartására megesküdött, s fel kell tennünk róla, ha meggyőzetnék, hogy valamely bármily jellegű és természetű törvény népei jólétének útjában áll, atyai szívvvel járulna a helyzet javításához.

Hasonlólag ferde azon elterjedt vélemény, hogy az ellenzék kormányrajutása esetén, az általa károsnak hirdetett közjogi viszonyokat, mind egyszerre, tömegesen és azonnal szándékozná megváltoztatni. A pártnak minden vezérférfia és tekintélyesebb tagja számtalanszor kijelenté, proklamációiban hirdeté, s a sajtóban közlévé, hogy a közösügyi törvényeket a fennálló rendnek megzavarása nélkül, a helyzet követelményeinek és a meglevő kötelezettségeknek számbavételével ohajtja megváltoztatni.

Már pedig tisztelt polgártársaim, lehet-e egy pártól oly célzatokat feltenni, melyek ellen önmaga tiltakozik szóval, irással és minden tetteivel.

Végül azon sokat emlegetett vád ellenében, hogy pártunk minden kérdésben ellenzékeskedik, készségesen jelentem ki, hogy magam részéről, csak úgy, mint a párt többi tagja, őszinte örömmel ohajtanám a kormányt mindazon törekvéseiben, melyeket az ország javára célzóknak találnék, teljes hozzájárulással támogatni; mi különben föl is tehető egy oly pártól, mely úgy újabban, mint régebben a most már elpártoltakkal együtt előkészítője és sürgetője volt minden üdvös reformkérdésnek.

A felhozott vádak tehát csak ép úgy nélkülöznek minden alapot, a mily kevéssé bir értelemmel egy komoly törekvésű s zászlajára az állami önállóságot író pártra a „szélsőség“ elnevezését rányomni akarni.

S honnan intéztetnek legsűrűbben e támadások felénk?

Leginkább az ugynevezett szabadelvű párt baloldali növedéke részéről.

Pedig ha megszoktuk is ezt a volt jobboldal, mint folyton versenytárs részéről, egyáltalán nem áll ez jól a szabadelvű pártnak, mely még nem rég egy hajóban evezett s egy dogmára esküdött velünk, s melynek számtalan tagja maga sem tudja, miként került oly hirtelen fordulattal egy új cég alatt az ellentáborba.

S szabad legyen itt, mivel a jelenlegi a közvéleményt egészen elfoglaló újabb pártalakulásokat mellőzni nem lehet, röviden foglalokznom e tárgygyal.

Nem kezdem megjegyzéseimet udvariás bókkal, hogy ennek édes burka alatt előadásom folyamán annál élesebben törjek ki, szólni fogok a higgadt és szabad bírálat hangján, mint az egy alkotmányos polgárhoz illik.

Igen jól tudjuk, hogy az 1867. óta két nagy politikai párt küzdött egymással szemben folytonosan, az egyik a többségben levő Deákpárt, a közösügyi törvények alkotója és őrzője; a másik a baloldal, annak ellenzője és kárhóztatója. Amaz művét a nemzeti jólét alapjának, a baloldal a politikai, anyagi s erkölcsi létel romlásának állítá.

Az események logikája ez utóbbinak adott igazat. A nemzet elszegényedett, az államháztartás fenakadt, a politikai erkölcs megingott.

Válság válságot követett, míg végre a Deákpárt erkölcsi bukást ért a Szláv kabinet bukásával, a midön is elpalástolhatlan ténynyé lett, hogy a többség kormányt alkotni, s az ország ügyeit továbbra vezetni képtelen.

Minden más parlamentaris országban az következett volna be, hogy a másik nagy párt, mely a zavarokat előre megjósolá s egy más rendszerrel kilábolást ígért, vegye át a kormányt.

Ámde mintha Salamon átka fogta volna meg a magyart, hogy a sorsára nézve legdöntőbb pillanatokban érék mindig a meghasonlások, Ghyczy Kálmán a balpárt tehetségben, tapasztalatokban, mély gondolkozásban és financialis képességekben megbecsülhetlen vezére, a helyett, hogy az általános pénzügyi zavar szemléletéből erőt merített volna, gyökeres javítások megkezdéséhez, hazafiui aggodalma és nemes jólelküése, de amellet a félnétség és kétségbeesés tanácsa által vezetettve, a kormánypárthoz csatlakozott, s ezáltal ezt rövid időre ismét felfrissité.

Ámde a mi elmaradhatatlanul előre látható volt, mert a tények logikáján minden jóakarotnak meg kell törnie, Ghyczy Kálmán terveivel, s tehetségével segíteni nem volt képes, s ő is csak a nagymérvű adóemeléshez látta szükségesnek folyamodni.

A váltság ujjalag bekövetkezett.

Erre Tisza Kálmán, az ellenzék másik vezére, ki Ghyczyt elvfeadásáért erősen megtámadta, az adók ily nagymérvű emelése ellen azok elbirhatlanságát hangoztatva, a Ghyczy kabinetet megbuktatta.

S miért? Tán hogy minden alkalommal hangzatos szavakkal fentartani ígért elveinek győzelmet szerezzen? . . .

Nem! hogy azokat feladva, a kormánypárttal egyesüljön, s kormányt alakítson, az államháztartásnak ugyanazon adóterv utjáni rendezése alapján, mely miatt a nyílt eljárásu Ghyczynek buknia kellett.

A Tisza-kormánynak tehát a parlamenti szabályok szerinti létjogosultsága nincsen.

Tiszát a váratlanul meglepett s a két évi taktikázásban erkölcsileg megromlott balközép követte.

Tehát az önmagában és jövőjében nem bizó s kétségbeesett Deákpárt, s az önmagában és jövőjében bizalmát vesztett balközép egyesültek, s a kétségbeesettek ezen ölekezéséből született a szabadelvű párt.

Pedig tisztelt polgártársaim! a kétségbeesettek és elveikben bizalmatlanok, nagy és hasznos eredményeket felmutatni nem képesek soha. Ez által a tehetetlenség csak egy nagyobb tömegre lön kiterjesztve, s a kormányra nézve csupán személyváltozás állott be. Azonban a hol annyi jeles tehetség, a hol a minden esetre nagyobb államférfiui és pénzügyi készütséggel bíró Ghyczy Kálmán lejárta magát és tehetetlenné vált: ott Tisza Kálmán erősnek hirdetett karja is le fog csuklani, a nálánál százszorta nagyobb erők által hajtott romboló gép kerekeinek csapása alatt.

Ám tegyen kísérletet még Tisza Kálmán is a közösügyes rendszer fentartása melletti rendbeszedésére zilált állapotainknak. Azt hisszük, ez leend az utolsó kísérlet, s talán ő leend az utolsó áldozat.

De a mint nem várhatunk semmi eredményt egy embertől, bármily erős legyen is, nem várhatunk egy nagy tömegű párttól sem, kivált ha oly ellentétes elemekből van összetoldozva, mint a szabadelvű párt.

Mert ugyanakkor, midőn egyik része még fél kezéből a megszokott konckokat kiereszteni, s gyanakvólag néz a másik félre, nehogy az, mint kakuk tojásokat csempészsze be az ellenzéki elveket fészkebe: addig másik része még vissza-vissza vágyik a régi paradicsomba, honnét önmaga űzte ki magát, s a legellentétesebb eszméket iparkodik kiegyeztetni hánykodó lelkiismeretében.

Mert mi értéke lehet azon állításnak, hogy a párt elveit fentartotta, s csak egy másik kérdés elintézéséig tette félre; midőn csak némi parlamentaris fogalmakkal bíró embernek is könnyű felfognia, hogy bizonyos concrét s elérnie ohajtott párttörekvéseknek, pártelveknek, csak azok folytonos hirdetése által lehet többséget szerezni, s hogy elveket vallani és félre tenni is lehetetlenség, s ellenkezik a politikai morállal, s nem egyéb önámításnál, mert ellentétes cselekményt gyakorolni, mint a mit a belső meggyőződés jónak sugall, nem egyéb a rosznak cselekvésénél. E mellett elveti értékét maga az elv, s nincs áldás a működésen, melyet erős meggyőződés nem támogat.

Mi értéke lehet az állításnak, hogy most a pénzügyi zavaron és romlásan kell segiteni, midőn mint hisszük, tényekre hivatkozva eléggé világosan kifejtettük, hogy ezen anyagi romlásnak és pénzügyi zavarnak maga azon kormányrendszer ősoka, melynek segélyével ezeket eltávolítani akarják. De ezen érv igen gyarló indoka az elvek feladásának, mivel az ellenzék minden a kormány által kilátásba helyezett s célszerűnek és igazságosnak talált segélymódot maga sürgetett folytonosan, s továbbra is támogattott volna.

S végül mit ér azon állítás, hogy okvetlen sikert kell aratnia azon politikának, mit oly nagy ember, mint Tisza Kálmán, és oly nagy többség, mint a szabadelvű párt keresztülvinni akar; mivel eltekintve attól, hogy e nyilatkozatok csak a személyi és számbeli tekintély imádásának, az újabb pártzsarnokság közeledtének és az absolutizmus és centralizáció iránti hajlamnak előhírnökei; a kormánypárt ezelőtt is nagy tehetségekkel és többségekkel rendelkezett és mégis tehetetlen maradt.

Mindezekért a magát szabadelvűnek nevező kormánypárttól, mely a már megbukott jobboldal politikáját magáévá tette, melynek alakulása teljesen ellenkezik a parlamentarialis szokások s a politikai morállal, melynek egyáltalán határozott programja sincsen, semmi jót sem remélhetünk, sőt hovatovább mindig több okunk van az ellenzéknek eddig vallott elveihez ragaszkodnunk.

S hiában is hirdetük, hogy a közjogi ellenzék megszűnt lenni, mert temessék bár azt el százszor vágyaikban, százszor fog az feltámadni az országban, a pártalakulásoknak mindaddig, míg megoldást nem nyernek, mindig e kérdés körül kellend hullámzaniok, s ha csakugyan eljönne az idő, midőn nem lenne többé, a ki Magyarország önállósága, függetlensége és életfentartásáért szót emeljen, akkor beteljesedik rajtunk a mondás,

melyben Nagy Frigyes és Kossuth Lajos véleménye találkozott: „Hogy nemzet csak öngyilkosság útján veszhet el.“

A másik Sennyey Pál báró vezetése alatt álló országgyűlési pártról, a „független jobboldali ellenzékéről“, csupán annyit j gyzünk meg, hogy bár politikájával ellentétben állunk, de kivált a jelenlegi romlott erkölcsök között csak méltányolni tartozunk, hogy határozottan a közvélemény elé lép főszándéklaival, s programjának bevallására a kormánypártot is sūrgeti.

Bocsánat tisztelt polgártársaim, ha nagyon is hosszan foglalkoztam e kérdésekkel, s önöknek szives türelmét talán már teljesen ki is merítettem; de mindezek tisztábazatala és nyilvántartása mindenkire nézve s mindenekfelett szükséges, csak ezekből kiindulva lehet a többi politikai kérdésekre áttérni, csak ezek megoldásával a többiek megoldását remélni.

Azon törvényhozási teendők közül, melyek okvetlenül kell, hogy a jövő országgyűlés teendőit képezzék, mindenre ki nem terjeszkedhetvén, csak a legfontosabbakat kívánom felemlíteni.

Legelsőbben is az államháztartás rendezését s a nemzeti vagyonosodást közvetlenül érdeklő néhány tárggyal kívánok foglalkozni.

Ez idő szerint mindenekfelett az Ausztriával kötött, s közelben lejárandó vám- és kereskedelmi szerződés ügye követel megoldást.

En, tisztelt polgártársaim! az önálló külön vámterületnek vagyok hive; nemcsak mivel az az önálló államiságnak egyik főfeltétele, de számos más anyagi indokoknál fogva is.

Hogy a magyar ipar és kereskedelem a legnagyobb mértékben pangásnak indult, azt csak az nem látja, a ki nem akarja.

Tekintsük csak ennek okait, . . . tekintsük csak mily károkat okozott és okoz folyton nekünk a vámterületi közösség.

A fennálló vámtarifák elölték a magyar ipart, s Magyarországot egészen Ausztria egyedáruskodásának részére kötötték le piacul.

Ausztria ugyanis gondoskodott arról, hogy mindazon cikkek ellenében, melyeket Magyarország a külföldről olcsóbban szerezhetne be, határ-vámokat állítson fel, s azokat megdrágítva, a maga gyártmányait a vámmentes szállítás által olcsóbban adhassa el, s így minket azok megvételére kényszerítsen. Ime az első veszteség.

Továbbá minthogy Ausztria nagyobb gazdagsága, s a nemzeti bank segítségével folytán fejlettebb iparral bir, mivel önálló vámterületünk és védvámunk nincsen, mely a hazai termények belföldöni feldolgozását és így az élénk belkereskedelmet is biztosítaná, minden általa olcsóbban és gyorsabban feldolgozható nyers anyagot összevásárol nálunk, s mig azt, mint feldolgozott iparcikket, kétszeres áron visszavásároltatja velünk, s kincstárát és iparosait gazdagítja, addig a mi szegény iparosainknak a versenyzés lehetetlensége s a munka hiányában kell elnyomorodniok. Ime a második veszteség.

Továbbá Ausztria mindazon nyers anyagokat, félkészitményeket, gépeket, szerzőmokat, árukat és segédeszközöket, melyekre iparosainknak szükségök van, s melyeket maga elő nem állit, a külföldről olcsón beszerezvén, nekünk tekintélyes nyereséggel adja el. Itt a harmadik veszteség.

Hogy egy példátlan igazságtalanságot is említsek: az Ausztriából jövő cukor, sör, szesz után, mely nálunk fogyasztatik el, a fogyasztási adó Ausztria kincstárába folyik; de másrészről azon összegek, melyek a monarchiából külföldre szállított s fogyasztási adó alá eső tárgyak termelőinek adóvisszatérítés színén visszafizettetnek, nem Ausztria kincstárából fedeztetnek, de a közös vámjövedelemből, s minthogy ez így megröviditetett, reánk vetteték ki e hiánylat is a quótánál. Ez a negyedik veszteség.

Ha most az Ausztriával folytatott kereskedelemre nézve az összes bevétel és kivitelnek előlünk gondosan rejtegetett statisztikai adatait a lehető, s más nyilvános tételekből levezethető számitással összevetjük, kiderül, hogy az ez idő szerint átlag 475—500 millió frtra vehető fel évenként, mely forgalom nekünk 15—20 millió forint vámjövedelemnél is többet nyujthatna, de egy árva garast sem hoz be.

Mindezen egyenes és közvetett károsodásokat összevetve — s itt megjegyzem, hogy a legtekintélyesebb szavahihető férfiak adatait iparkodtam felhasználni — kiderül, hogy 140—200 millió forint jövedelem helyett, mit e cimén évenként bevehetnénk, 4—5 milliót kapunk, a mit szintén elnyel a közösügyes kiadás, mint óriás kigyó a torkába repülő kis madarat.

Mindezeknél fogva nem lehet hazánkra nézve égetőbb kérdés, mint az önálló vámterület felállitása, az igazságos vámtarifáknak közös egyetértésseli megállapításával, miáltal évenként oly jövedelemre tennénk szert, mely pótolná deficiteinket s lehetővé tenné a hasznos befektetéseket, lehetővé az adók lejobb szállítását, s magának az adóképességnek emelését.

Földmivelő, iparos, kereskedő polgártársaim! gondoljátok csak meg, mily lényeges változást okozna ez anyagi helyzeteteken!! . . .

Jaj, de mikor az udvarias kormánypárt azt mondja erre: hogy Ausztria rossz néven venné, ha ellenében védvámot állítanánk s igazságosabb vámtarifákat állapítanánk meg. Igazuk van! pusztuljon el inkább az ország, szívassék ki minden zsirja és ereje, csak az ausztriai kormányférfiak valahogy haragos arcot ne vágjanak reájok.

A földmivelés, ipar- és kereskedelem emelése céljából az önálló vámterület előnyeinek és védelmén kívül szükség volna még a mezei ipar- és földmivelés útjában álló akadályok elhárítására, vidéki földhitelintézetek és mintagazdaságok felállítására; s mivel a nyersterményeknek a belföldi ipar általi feldolgozása, s így az anyagok visszanyerése nélkül a föld termő ereje lassankint elvész, mivel a mezőgazdasági ipar, a gyár- és kézműipar segélye nélkül fel nem virágozhatik, s maga az ország is, mely mint mi, egyoldalulag csak földmiveléssel foglalkozik, az időjárás szeszélyeinek van martalékul oda dobva; igen szükséges ezen iparágaknak minden uton és módon való támogatása. Így kívánatos, hogy a hadsereg felszerelése, a minket illető arányban okvetlenül magyar iparosoknak adassék ki, ne nyitassanak tehát oly pályázatok, melyekről előre lehet tudni, hogy csak osztrák iparos tehet nekik eleget. Kívánatos volna a felosztott céhek helyét pótolni hivatott ipartársulatok megalakulásának lehető előmozdítása, a rendkívül hiányos ipartörvény revíziója, az iparkamrák számának és hatáskörének kiterjesztése; az ipar- és kereskedelmi szakoktatás nagyobb terjedelemben keresztülvitele; a közlekedés, különösen a magyar közlekedési vállalatok gyámolítása; a bányaipar felkarolása s több más hasznos intézkedések.

Ezzel összefüggőleg elmulaszthatlanul szükséges, hogy pénz- és hitelügyünk rendeztessék.

Állíttassék fel mielőbb az önálló magyar jegybank, mely míg egyrészt felszabadít az osztrák nemzeti bank befolyása és egyedárusága alól, mely millió és millió ember vagyoni állapotát tartja folytonosan függőben, mivel pincéiben elegendő ércfedezet nem lévén, kényszerforgalmu jegyei csak csekély értéket képviselnek, s mely az oszt.ák államférfiak politikai célzatainak és saját érdekeinek elérése végett, tetszése szerint bármikor a legnagyobb válságokat képes nálunk mesterségesen előidézni, s a nagy jövedelmek dacára, melyeket hazánkból húz, nem egyszer tanusítá már irántunk mostoha érzelmeit. A nemzeti bank felállítása pénzügyünk javítására kétségtelenül tekintélyes befolyást gyakorland, s a magas kamatlábat sokkalta lejjebb szállíthatja.

Rendeztessék egyidejűleg a hitelügy, s ennek céljából hozzassanak a lábrakapott visszaélések elfolytására erélyes rendszabályok, alakíttassanak át a kor igényeihez képest a váltó- és csődtörvények, hogy e tényezők összes működése által az ártatlan bukások megakadályoztassanak, a hamis bukások pedig megtorolhatók és üldözhetőek legyenek, a kis birtokos és alsóbb néposztály olcsó hitelt, olcsó pénzt kaphasson, s az uzsorások körmei közül, hol jelenleg sinylődik, kiszabadíttassék, maga az uzsora ellenében is valamely a forgalmi szabadságot és hitelt nem akadályozó intézkedések hozatván.

A mi az állami adók kérdését illeti: ámitónak tartom én azt polgártársaim, ki a népet az adófizetés ellen izgatja, s bizony nem jó szolgálatot tesz ezzel hazájának sem; de másrészt a nép adóképeségét még a legszükségesebb esetben is csak azon fokig tartom igénybe vehetőnek, ameddig elbirja azt, azontul a nemzeti tőke támadtatik meg.

Szükséges mindenesetre az adórendszer gyökeres reformjának eszközzése, s Ausztriával komplikált adóügyünknek a tiszta értékatasterre való fektetése, hogy így a tiszta jövedelmi adó képezze az állambevételt az indirekt fogyasztási, örökösödési stb. adók mellőztével.

Addig is azonban óhajtandó volna az adókulcs, adókirovás méltányosabb és igazságosabb megállapítása, hogy államhitelezők, értékpapirokkal, börze-spekulációkkal, uzsoráskodással foglalkozók szintén arányosan terheltsenek, s ne csak a közép földmives és iparos-osztály nyögjön a legterheesebb súly alatt. Szigoruan követelhető volna már egyszer törvényjavaslatok előterjesztése a monopoliumpok, s az erkölcstelen lottójáték megszüntetése iránt is.

A következő országgyűlés egyik fontos teendője leend *az igazságszolgáltatás és közigazgatás rendezése is.*

A lépten-nyomon észlelhető kóros állapotokat tartom szem előtt, midőn a sürgős elintézendők között érintem meg egy rendszeres, codifikált polgári, magánjogi törvénykönyv mielőbbi befejezésének, s az oly hiányos perrendtartás javításának kérdését is; továbbá a szóbeliség, közvetlenség, nyilvánosságnak, s ez által az olcsó és gyors igazságszolgáltatásnak halaszthatlan behozatalát; . . . az apróbb pereknek a közigazgatási szolgabírákhoz leendő áthelyezését. Ezeken kívül nagyon fontosnak tartom a békebirói intézmény meghonosítását, mely a nép saját megbízható embereiből alakíttatván, s ingyenes szolgálatot teljesítvén, míg egyrészt a perlekedési kedvet mérsékli, s a pereket első keletkezésöknél szünteti meg, másrészt a népet az önkormányzatra s józanságra neveli, s a közügyek iránti önfeláldozásra szoktatja.

Mindez fölülte sürgős, mert a jogszolgáltatás jelenlegi zür-zavarában, s a törvényeknek ide-oda forgathatósága, a törvénykezési eljárásnak lassúsága, és ama kényszerűség mellett, hogy minden, még a legkisebb jogsérelemnek is írásbeli perutján kell folytattatnia, tönkre kell mennie, kivált a szegényebb néposztálynak.

Pedig nagy igazság az polgártársaim: hogy ha egy nemzet politikai alkotmánya nem is bír teljesen az alkotmányos szabadság biztosítókaival, ha jó igazságszolgáltatása van, a nemzeti jólét alapját megbirja védeni, s előkészíti a szebb jövőndőt.

A többi belkormányzat és reformkérdések tekintetében politikai hitvallásomat a következők képezik:

Mivel a *kulturai fejlődés, a művelődés, felvilágosodás*, legbiztosabb alapjai a nemzeti jólétnek, az öntudatra ébredésnek, az önsegélynek és a testvéri szeretetnek, és mindezek folytán az egyesek és egész nemzet erősbödése és vagyonosodásának: a magasabb kiképzés s felsőbb tanintézetek mellett, a törvényhozásnak folytonosan kötelessége törekedni a népnevelésnek nagy arányokban felkarolására, a népiskolák nagy szám-bani felállítására, elcgendő néptanítók kiképzésére, s hogy e pályára műveltebb emberek is kedvet érezzenek, a néptanítók fizetésének emelésére.

Mindenesetre híve vagyok a teljes *lelkismereti és vallásszabadságnak*, s egészen magamévá teszem a jelszót: „Szabad egyház a szabad államban.“ Állam és egyház a legbékésebb egyetértésben és karöltve teljesíthetik hivatásukat, ha nem nyúl be az első az állam polgári ügyeibe, s ha viszont nem avatkozik az állam a vallás körzetébe, mely kulturális küldetést végez, s az erkölcsiség ápolására oly-nagy befolyást gyakorol.

Feladata leendő közelebbi időknek, könnyelmű kormányok és kedvezőtlen napok által a nemzeti intézményekben okozott hátráltatásokat és rombolásokat helyrehozni. A központosító irányzattal szemben *a megyei önkormányzatot kifejteni*, hogy a megye ismét életszerves tagjává legyen a nemzetnek, öre az alkotmánynak, politikai iskolája a honpolgároknak.

Ezzel párhuzamosan fejlesztendő a *községi önkormányzat is*, ez lévén legbiztosabb módja a nép megérlelésének e tevékeny honpolgári öntudathoz.

Ha minden a megyét illető ügy a megyére, és minden a községet érdeklő ügy a községre ruháztatik, mint az összes adó, árva rendőri, nevelési, közegészségi stb. ügy, ez által igen nagy megtakarítások volnának elérhetőek, ezeknek kezelési költségeinél.

Minden hiányzó lépést meg kell tenni a teljes jogegyenlőség érvényesítésére, a régi osztályrendszer minden maradványainak eltörlésére, s a demokratia utjában álló minden akadály elhárítására, melyek még lehetővé teszik, hogy egyesek kaszt-szinezetű születési előnyökkel birjanak mások felett, s melyek nehezítik, hogy mindenki a társadalomban, közhivatalokban, politikában s minden téren egyenlő előhaladási képességgel birjon, hogy egy hatalmas s az egyenlőség érzetétől áthatott polgárokkal bíró országgá legyen hazánk, hol csupán a tehetség, munkásság s becsületesség nyujtsanak előnyt egyiknek a másik felett.

Ezért megszüntetendő a virilismus intézménye, rendezendő a felsőház, eltörlendő a regálék, kisebb királyi haszonvétel, urasági vámok, s egyéb hűbéri maradványok.

A teljesen aláásott politikai morál helyreállítására kedvező lépésül szolgálna, ha módoszat találtatnék, melyszerint politikai elveiket, pártállásukat megváltoztatott képviselők kényszeríthetők volnának magokat új választásnak alávetni. A képviselőházból gyakorta nagy számban távollevőket illetőleg behozandó volna a helyes intézkedés, hogy csak az ülésben résztvevő képviselő kaphatja meg napi díjait.

A választási törvény egyéb hiányainak módosításán kívül, a folytonos haladás és igazság követelményei hozzák magukkal a jogosultságról szóló szakaszoknak oly irányu javítását, hogy a választói képesség hovatovább mindig több honpolgárra terjesztessék ki, s ne üttethessék el legszebb jogától az is, ki már élt azzal.

Tisztelt polgártársaim! Előadásomból kivehették, hogy államiságunk főkellékeire nézve jelszavam a függetlenség és önállóság, a reformkérdésekre nézve a szabadelvűség s az anyagi érdekekre nézve a tárgyilagos megbirálás.

Előadásomból kivehették azt is, hogy nem tartozom azok közé, kik rendszerbe szoríthatni vélnek mindent, s a politikát a gondolkodás valamely elvont s összeillesztgett eszmékkal foglalkozó mesterségének tartják.

Nem tartozom azok közzé, kik azt hiszik, hogy a politikai jelleg mindent megold és hogy a közintézményekben minden benn foglaltatik; sőt ellenkezőleg igaznak tartom

a nagyevü Castellár mondását: „hogy a politika és intézmények végelemzésben a népek műveltsége, munkássága, ipara, művészete, tudománya és erkölcsiségéből folyó szervezetek következményei.“

De másrészt azt sem vallom, hogy a politika egy teljesen körülírhatlan léte, s nem más, mint a véleményeknek és cselekedeteknek a napok eseményeihez való folytonos alkalmazkodása.

Nem tisztelt polgártársaim! a politikának is meg vannak a maga biztos, örök-érvényű elvei és következetességei.

S ha pártunk a közeli szavazásnál többséget nyerne, s így önök bizalmánál fogva a képviselői állás díszes s nállam érdemesebbeket illető méltóságára emeltetném: önök elé terjesztett elveimet becsületbeli kötelességemnek tartanám híven megőrzni. Kötelességemnek tartanám az önökkeli gyakori érintkezés által folytonos tapasztalatokat szerezni állapotaikról, szükségükről, bajaikról, panaszaikról s minden érdekeikről, melyekért a képviselőházban valamit tenni lehet, kötelességemnek tartanám szülővárosom és választókerületem ügyeiben, a mennyire csekély erőmtől telnék, előmozdítólag hatni.

Merev pártember, ki üres fogalmakhoz és minden pártfegyelmi kényszerűséghez ragaszkodik, soha sem leszek; meggyőződéseim s szándékaim kimondásában mindenkor főtartandom önállóságomat s politikai elveim közös forrása mindig azon egész valómat eltöltő vágy leend:

Hogy Magyarország erös s a nép, mely határai között él, boldog legyen.

Sátoralja-Ujhely, 1875. július 3-án.

Hornyay Kálmán.

1884.

Sárváryújhegyi kerület.

PP

Molnár Viktor a s.-a.-ujhelyi képviselő-választókerület
szabadelvűparti képviselő jelöltjének 1884. évi ápril hó
27-én tartott

PROGRAMMBESZÉDE.

Tisztelt választók! Midőn szives meghívásuk folytán körükben megjelentem, engedjék meg, hogy mindenek előtt őszinte köszönetemet fejezzem ki azon megtiszteltetésért, hogy a küszöbön álló választásra engem a s.-a.-ujhelyi kerület képviselőjévé kijelölni méltóztattak.

Ezen kitiüntetést annál nagyobbak kell tekintenem, mentől inkább érzem, hogy arra ez ideig érdemeket nem szereztem, s végtelenül fokozza előttem annak értékét még azon körülmény is, hogy Zemplénmegye központján jutott osztályrészemül polgártársaim bizalmának ezen telette megtisztelő jele, azon megye központján, melyhez családi és baráti kapcsok egyaránt szorosan fűznek, s melynek jólétén és gyarapodásán csekély tehetségemhez képest munkálkodni s ez által bizalmukat kiérdemlenni legfőbb törekvésem és büszkeségem leend

Most pedig engedjék meg uraim, hogy felhasználva az alkalmat, melyet szives megjelenésök által nyújtottak, röviden vázoljam politikai meggyőződésemet.

Egyes specialis nemzetiségi érdekeket vagy egyéb czélokat szem előtt tartó töredékektől eltekintve, hazánkban három politikai párt van, u. m. a mérsékelt ellenzék, a függetlenségi párt és a szabadelvű párt.

Ezek közül a politikai pártok közül engem lelkiismeretem szava minden habozás nélkül a szabadelvűpárt táborába utal. Ennek táborába utal nemcsak azért, mert a másik két párt közül időszerűtlen kísérletnek tartom az egyiknek, a függetlenségi pártnak törekvését, s kicsinyes nagyrészt személyeskedő indokokra visszavezethetőnek azt az elkülönített álláspontot, melyet a mérsékelt ellenzék a politikai küzdterén elfoglal; hanem a szabadelvűpárt körébe utal engem az események higgadt mérlegeléséből meritett ama belső meggyőződése, hogy ez a párt s az abból alakult kormány biztos kézzel munkálkodik nemzeti intézményeink s hazai viszonyaink fokozatos fejlesztésén, s maradandó biztosításán.

Nem azt akarom én ezzel mondani Uraim, hogy nálunk ne lenne tenni, kívánni való, sőt ellenkezőleg készséggel elismerem, hogy minden téren kiváló fontosságú kérdések várnak megoldásra, s hogy a sokoldalú megpróbáltatás nehéz viszonyai nehezednek a jelen nemzedék vállaira. De ezeknek a nehéz viszonyoknak megvan a magok magyarázata abban a nagy átalakulásban, mely egész közgazdaságunkban a natural gazdaságról a pénzgazdaságra most van folyamatban. Az ily nagy átalakulások nálunknál hatalmasabb államok felett sem vonultak el nyomtalanul, s visszahatásuk a mezőgazdaság, ipar és kereskedelem terén mindenütt érezhető volt. Mennyivel inkább nálunk, hol sokszorosán fokozta e visszahatást a rossz termékek és elemi károknak egész sorozata, s a hitelviszonyoknak consolidátlansága.

De a nehéz viszonyok sulyáért egy pártot, egy kormányt felelőssé tenni, azt mint a bajok kuforrását bünbaknak oda állítani nem lehet.

Ily nehéz helyzetek s azok következményeinek megbirálásánál a localis bajokból az átalakulás egyes fázisaiból nem szabad következtetést vonni a haladásra avagy hátramaradásra, hanem felülemelkedve a kisebbszerű jelenségeken, nemzeti életünk egészét kell tekintetbe vennünk.

S én azt hiszem Uraim, hogy igaztalan bírása az a mi közviszonyainknak, a ki azokban a fokozatos fejlődés és haladásnak jelenségeit felismerni nem akarja.

Politikai adminisztrációnk terén azt látjuk, hogy az annyit kifogásolt közigazgatási bizottságok védelme alatt organikus összefüggés fejlődik ki a közigazgatásnak korábban szétszúllott ágazatai között, rendezettebb községi és gyámügyi viszonyok váltják fel az előbbi állapotot, közvetlenebb és gyorsabb érintkezés fejlődik ki az intéző körökkel, a csendőrség szervezése folytán emelkedik a köz- és vagyonbiztonság, s mind ez nem új intézmények árán, hanem historiai alapon, a kipróbált megyei intézmény, a megyei és községi autonomia és önkormányzat érintetlen fenntartása mellett éretik el.

Igazságügyünk terén a mellett, hogy hazai jogintézményeink megóvásával folyamatban van a munkálkodás törvényeink codificalására, jelentékeny intézkedések történtek igazságszolgáltatásunk gyorsítására, egyszerűbbé és olcsóbbá tételére.

Közlekedési ügyünknel a vicinalis vasutak által új életerek szelik át az ország különböző vidékeit, s több vasuttársulattal kötött szerződés, új nemzetközi vonalak építése, s részben államosítása által az előtt elszigetelt és külbefolyásoknak alávetett forgalmunk immár úgy keleti, mint déli és nyugoti irányban minden befolyástól menten közvetlenül összeköttetésbe hozatott a külfölddel s a tengerrel.

A mi korábban teljesen hiányzott, élénk tengeri összeköttetés és kereskedelem létesített, s mindezek által az lett elérve, hogy az az elszigeteltség, a mely néhány éve megbénította kivitelünket, s ez által egész mezőgazdaságunkat, többé nem lehet visszahatással terményeink értékesítésére.

A mezőgazdaságnak nincs oly ága, mely az állam támogatását nélkülözte volna. Vetőmag és tenyészállatok kiosztása, culturmérnöki és vándortanítói intézmény behozatala, borászati kormánybiztosság és mintapincze alakítása, ló- és marhatenyésztés előmozdítására tett hatályos intézkedések, gazdasági szakiskolák szaporítása tanui egy részről azon meleg érdeklődésnek, melyel intéző köreink a földmivelés érdekei iránt vi-seltetnek, más részről pedig hathatós emeltyüi leendenek a jövőben gazdasági viszonyaink felvirágzásának.

De mindezek s más mezőgazdaságunk érdekében tett intézkedések, forgalmi viszonyainknak szabályozása, direct külföldi kereskedelmi összeköttetésünknek biztosítása természetesen csak óriási áldozatok árán voltak megvalósíthatók, s elmaradhatlanul a közterhek növelésére vezettek. Csakhogy ezen mindenesetre jelentékeny és terhelő áldozatok árán sikerült is tulesnünk az elődázhatlan beruházások nagy részén, s ez által oly helyzetet teremtenünk, mely a közigazdasági és finansialis kibontakozásnak biztosítékát magában rejti.

Azok a függő és onsulyként reánk nehezedő adósságok, az az óriási hiány az államháztartásban, melyek vésztyjósító felhők-ként tornyosultak ifjú államéletünk egén, ma már szétfoszlottak.

Az állam adósságok consolidáltattak, jelentékeny részök olcsó s e mellett nem nyomasztó állandó teherré lett átváltoztatva, s a kiáltó hiány az államháztartás rendes kezelésében megszűnt.

Ezek daczára is vannak az ellenzék táborában, kik sötét színben festik a helyzetet, azt mondva, hogy kedvezőtlenebb az mint volt, mert a segélyforrások ki vannak merítve. Elismerem én tisztelt polgártársak, hogy a közszolgáltatások fokozásában elértük már azt a határt, melyen túl lépünk nem szabad, de sötétlátás azért a helyzetet kedvezőtlenebbnek festeni. A kik ezt teszik feledik, hogy a rendes bevételek és kiadások közt meg van már a helyes arány, feledik, hogy túl vagyunk a rendkívüli beruházásoknak legjelentékenyebb részén, feledik végre, hogy míg az előtt nagy kamatra is csak nehezen kaptunk pénzt, ma az európai pénzpiacz mérsékeltebb kamat mellett is bizalommal fordul állami értékeink felé. S a pénzpiacznak, melyet phrasisokkal irányítani nem lehet, hanem, mely a kereskedői józanság egész higgadtságával mond ítéletet a viszonyok felett, ismétlem a pénzpiacznak ezen manifestált bizalma legkiáltóbb bizonyítéka finansialis helyzetünk javulásának.

De nem fárasztom Önöket uraim közviszonyaink ilyen részletezésével, csak egyről kívánok még röviden megemlékezni, a miben haladásunk legnagyobb, s ez a közoktatásnak, a művelődésnek mezeje. A közművelődés nemzetünk életének még egy korszakában sem tett oly óriási előhaladást, mint a közelmúlt évek nehánya alatt. Népoktatásunk nemzeti szellemben fejlesztve sintensívebbé lett téve, közép és szakiskoláink a kor színvonalára emelve, s a magasabb tudományok körében minden ágazatban méltó helyre emelkedtünk a civilisált európai népek sorában.

Ha csak ez az egy haladás lenne constatálható közviszonyainkban, már ez magá-

ban elegendő indokot képezne rám nézve, hogy azon kormány hűvéül valljam magamat, melynek aerája, kezdeményezése és örökődése alatt emelkedett ily mértékben, a közműveltség; mert a magasabb irányu nemzeti műveltségben, a közművelődés fokozásában, s különösen pedig a magyar nyelvnek s érületnek terjesztésében látom leghatalmasabb biztosítékát nemzetünk jövőjének. Pedig higgyék el tisztelt uraim, hogy azok a korszakok, melyekben a közművelődés előhalad, a nemzetek életében nem a decadentianak még nem is a stagnationnak időszakai szoktak lenni, hanem karöltve járnak a nemzeti fejlődés minden irányu előhaladásával.

De hadd vetek még egy futó pillantást arra a két politikai pártra is, melyek ezen előhaladást tagadva a helyett, hogy megjelölnék közelebről az utat, melyen haladni kívánnak, a mostani rendszer negatiojára s ócsárlására hiszik politikai programjokat alapíthatni.

Ha figyelmesen szemléljük a mérsékelt ellenzék vagy mint koszorus regényirónk egyik parlamenti beszédében igen találóan jegyezte meg a társalgásra egyesült ellenzék működését, azt fogjuk találni, hogy ezen heterogen elemekből alakult párt sohasem vált egy egységes ugyanazon elvek s meggyőződések által vezérelt párttá. Egy dolog volt csak, melyben mindnyájan egyetértettek, a kormány iránti ellenszenv, egy cél, mely mindnyájokat lelkesítette, a kormány megbuktatása. Minden más kérdésben fenntartották külön állásukat, külön nézeteiket és törekvéseiket, minek természetes következménye lett politikai actiojok ingatagsága határozatlansága és eredménytelensége.

Én azt hiszem tisztelt uraim, hogy egy oly párt, mely egységes politikai meggyőződéssel a törvényhozás és kormányzat valamennyi ágait felölelő egyöntetű programmal nem bír, melyben az egyes fractiok közt tátongó áthidalhatatlan differentiakat csak a kormány iránti ellenszenv gyarló szála fűzi össze, a választó közönség bizalmára igényt nem tarthat.

A függetlenségi pártot programtalanság vádjával terhelni nem lehet. Nagy hangzásu szavak, Magyarország önállása, függetlensége vannak zászlajára írva.

De kérдем uraim őszintén, működik-e az a párt hazánk tekintélyének nagyobbitásán, erkölcsi sulyának öregbitésén, mely ország-világ előtt azt hirdeti, hogy Magyarország önrendelkezési joggal nem bír?

Már pedig uraim mindnyájan tudjuk, hogy az országnak saját törvényhozása által alkotott alkotmánya és törvényei vannak, s azok mind fel, mind lefelé a legtelkiismeretesebb módon megtartatnak, midőn tudjuk, hogy hazánkban a kormányzat minden ága a magyar parlamentaris kormány által intéztetik, s alkotmány biztosította befolyásunk az ugynevezett közös ügyek intézésében s a külpolitikában is a legteljesebb mértékben érvényesül. Jó viszonyunk a külhatalmakkal nemcsak háborítatlanul fenntartatik, hanem a monarchia, mely alig néhány éve egészen elszigetelve állott, s kizárólag saját erejére volt utalva, ma nemzetközi összeköttetéseiben s különösen a Német birodalommal fennálló szövetségben, a mig egyrészt garantiat bír a tekintetben, hogy hatalmi érdekeinket sikerrel érvényesítheti, ugy másrészt mint az europai békének egyik öre szerepel.

Vajjon komolyan meggondolják-e uraim azok, a kik a külügyek önnálló intézését hangoztatják, hogy az önállóságnak az ujalagos és pedig még a monarchia másik felétől való teljes elszigeteltség is lenne elmaradhatlan következménye. S nem e ők készítenék elő az utat éppen akkor, midőn nemzeti érdekekben vélnek cselekedni arra, hogy a terjedtebb népcsaládok hullámai csspjanak össze az egészen elszigetelten álló magyar nemzetiség felett.

Kérдем továbbá, nem számít-e nagymértékben azon párt saját hűveinek könnyen-hívóságére, mely egy füst alatt akarja az ország részére az önnálló magyar hadsereget és külön diplomatiái képviselőket kivívni, s az adó terheket leszállítani, mely a vallás és lelkiismereti szabadságot s teljes jogenyelőséget fennen hirdeti, s mégis egy felekezettel szemben kivételes rendszabályok foganosítását óhajtja, az iparosok jólétének előharczosaként kíván szerepelni, s még is oly törvényhozási intézkedéseket követel, melyek eredményeikben a már ugyis sokat szenvedett s további bajoktól minden áron megóvándó kis iparos osztály sulyos megpróbáltatását idéznék elő.

Messze térnék célomtól, ha a függetlenségi párt programjának részletes bírálatába s különösen pedig azon kérdés fejtegetésébe bocsátkoznám, vajjon a kitűzött célok elérése előnyére válnék e hazánkban, s főkép arányban állnak-e azok a megvalósításukból ránk háruló financiális és egyéb hátrányokkal! Itt csak annak kijelentésére szoritkozom, hogy az a párt, mely közjogi állapotainkat el nem ismeri, s azok gyökeres átalakítását tűzte ki jelszavul zászlójára — elérhetetlen aspiratioknak nyújt tápot.

Sokszor és sokat hallottam már a jelen kormány működését ócsárolni, magatar-

tását kicsinyíteni, törekvéseit gyanusítani, de a kifogásolásnak, ellenkezésnek, a folytonos negatiónak s ily általánosan tartott nyilvánulásain kívül még az ellenzéki pártok egyike által sem láttam megjelölve azt az utat, mely egyes esetekben követendő lett volna.

Pedig a politikai élet terén, hol minden lépten-nyomon a határozott irányu cselekvésnek és positiv alkotásnak szüksége áll elő, az iránynak megjelölése nélküli működés csak meddő kísérlet marad. Ezen a téren az ellenzékétől is meglehet sőt meg kell kívánni, hogy határozottan jelölje meg a válutat, melyet követendőnek tart. S ha vannak sötét oldalai a mi politikai életünknek, úgy mindenesetre a legsötétebbek egyike az, hogy a mi ellenzékeink az alkotmányos oppositio azon első és mellőzhetetlen követelményének sem felelnek meg, hogy a cselekvés egymásutánjára is kiterjedő programot adjanak. Az egyiknek az egyesült ellenzéknek politikai kishitűségén kívül közös programja egyáltalában nincsen, a másik a függetlenségi párt ad ugyan programot, de adós marad azzal, hogy mily módon és eszközökkel akarja programját megvalósítani.

De én uraim sem a kishitűség forrásából nem merithetem politikai hitvallásomat, sem az eddig elért eredményeket merész ábrándok kedvéért kockáztatni nem kívánom. Én azt hiszem, hogy a gyakorlati politika terén sem a személyes ellenszenvnek, sem a jelenlegi viszonyok közt megvalósíthatatlan célok utáni merész törekvésnek szerepe nem lehet. Részemről csak oly politikát tartok helyesnek és követhetőnek, mely a jelenlegi törvényes alapot elfogadva, állami intézményeink fokozatos de folytonos javítását és tökéletesítését tűzte ki feladatául.

Ezen alapon áll a szabadelvű párt s eddigi működése bizonyosságot tesz arról, hogy eme párt illetve a kebeléből alakult kormány helyesen fogja fel a közérdek követelményeit s minden téren egyenlő sikerrel és kitartással működött azok megvalósításán.

Az elért eredmények garantiát nyújtanak arra nézve, hogy a szabadelvű párt jövőben is az igazi szabadelvűség, a józan haladás s az ország minden valódi érdekeinek bajnoka leend, azért ha a jövő országgyűlésen becses bizalmuk folytán ezen igen tisztelt választó kerületet lennék szerencsés képviselni, a szabadelvű párt tagjai közzé fogok sorakozni.

Most pedig engedjék meg uraim, hogy még egyszer megköszönve megtisztelő bizalmukat, magamat továbbra is szives barátságukba ajánljam.

1889.

Sátoralja-ujhelyi körület.

DÓKUS ERNŐ,

a sátoralja-ujhelyi választó-kerület országgyűlési képviselő-jelöltjének

PROGRAMM-BESZÉDE.

Uraim! Mélyen tisztelt polgártársaim!

Amidőn nagybecsű felhívásuknak engedve, körükben megjelenni szerencsém van: méltóztassanak megengedni, ha, mielőtt nézeteimet néhány napi kérdés felett elmondanám, pár perczig azért vegyem igénybe becses türelmüket, hogy indokoljam, miért látom épen ezen időpontot alkalmasnak, melyben a politikai térre lépni, s ott szerény tehetségemet, jóakaratomat, függetlenségemet érvényesíteni kívánjam. Legkevésbé én vagyok hivatott arra, — leírni, magyarázni önök előtt, kik a politikai élet főütereinek dobbanásait a napi lapok útján folytonosan hallják, hogy az utóbbi hónapok a parlamenti életet sokszor az apathiáig menő nyugalmából felrázták, zsibbadtnak látszó tagjaiba életet öntöttek, s ezzel egyidejűleg annak kifolyása, a kormány, oly fiatal, tetterős tagokkal egészített ki, kik nemcsak multjok, elveik, tehetségeiknél fogva látszottak a legalkalmasabbaknak, de kiknek odaállítását a közvélemény parancsoló szava követelte s kineveztetésüket az egész számottevő, gondolkodó ország pártkülönbség nélkül a legmelegebben üdvözölte. Nem kell tehát tovább mennem az indokolásban, hogy ezen két körülmény hatott közre, hogy elhagyva szűk korlátok közé zárt tevékenységi körömet, oda vágyakozzam, hol felfogásom szerint csoportosulni kell ma mindenkinek, a ki hazájának hű fia; hogy vállvetett buzgalommal, félretéve minden pártszenvedélyt, egyesült erővel támogassák vezérférjainkat; hogy mindenekelőtt államháztartásunk rendezésének nagy és ez idő szerint legelső munkáját, az általuk célbavett úton befejezhessék.

Ezen cél megközelítésére mindenekelőtt két utat látok: egyik a takarékoság az államháztartásában, másik a gazdasági haladási fejlődés. Tudjuk, hogy kormány, országgyűlés, de sőt mondhatom, hogy az egész nemzet összes erőinek teljes megfeszítésével azon dolgozik, hogy az államháztartásában a bevétel és kiadás közötti egyensúlyt helyreállítsa, hogy végre valahára csakis annyit adjunk ki, mint bevettünk. Akarva mondtam, hogy az egész nemzet minden erejét ezen cél elérésére feszíti meg, mert hisz látom, a nép között és vele együtt élek, hogy a közterheket csak ereje teljes megfeszítésével bírja elviselni; de látom másrészt azt is, hogy ezen kitartó erőfeszítésre azon hitből merít erőt, hogy áldozathozatala nem történik hiába, hogy államháztartásunk rendezve lesz; az edzi, fokozza erejét, hogy látja, hogy a célhoz, mely még csak néhány év előtt is elérhetlennak látszott, már eddig is annyira közeledtünk, hogy az emberi számítás szerint rövid időn teljeseen befejezve lesz.

És senki ne mondja azt, hogy ennek az eredménynek kivívása nem ér fel azzal a munkával, azzal az önmegtágadással és fáradsággal, a mibe került; senki ne mondja, hogy annak a legmesszebbre kiható, óriási, mindenütt és mindenki által érezhető eredménye nem lesz.

Az államhitel megszilárdulása folytán az állam kölcsöneinek kamataiban már máig elért és méginkább a jövőben elérendő megtakarítás milliók bevételeivel ér fel, mely milliók az

adózó polgárok javára esnek. Az államhitelem megszilárdulásával a magánhitelevizonyok javulása karöltve jár, ez a javulás az olcsóbb pénzben jut kifejezésre, mely olcsóbb pénz míg egyrészt gazdáinknak terheit könnyíti, másrészt eszközli azt is, hogy a kereskedelem és forgalom, a vállalkozói kedv válik élénkebbé, a mi ismét a fogyasztást és gazdáink jóllétét emeli. És a hitelevizonyok illetén rendezése a külföldi kereskedelmi összeköttetések megszilárdulását, újak keletkezését is fokozottabb mértékben teszi lehetségessé, s ezáltal még sokszorosán fokozódik a nyereséges gazdasági termelés lehetősége. De, ha készségesen elismerem is az előnyöket, melyek az államháztartás rendezéséből az ország gazdasági helyzetére hárólnak: mégsem tarthatom ezeket oly mérvűeknek, melyek magukban véve elégségesek arra, hogy az egyes adózókat képessé tegyék azoknak a fokozottabb mérvű közterheknek a viselésére, mely terhek kirovása épen az államháztartás rendezése miatt vált szükségessé, hanem egyenesen szükségesnek tartom azt, hogy közvetlen és közvetve az államháztartás és kormányzat minden ágában olyan intézkedések léptessenek életbe, melyek az adóképesség emelését, a gazdasági haladást és fejlődést lehetségessé teszik. S midőn ilyen intézkedésekről van szó, nem tarthatom a kiadásokban való merev tartózkodást irányadónak; de igenis kívánom, hogy hol ezáltal egyes vidék igyekvő és szorgalmas lakosságának bevétele, adóképessége arányosan emelkedhetik, ott az áldozatot minden tartózkodás nélkül meg kell hozni.

Már előbb említettem, uraim, hogy a gazdasági haladás, a gazdasági fejlődés az, a minnek a törvényhozás működésénél a legközelebbi években az irányt kell adni, s e körül felmerülő kérdések helyes megoldása a feladat, mely a parlamentre vár.

Az ide vonatkozó intézkedésekről szólva, nem akarom kicsinyleni azt a hasznot, a mit a kormány az állattenyésztés, földművelés, a szőlő- és gyümölcsstermelés, szóval a mezőgazdaság minden ágában, a tenyészállatok, magvak, csemeték rendelkezésre való bocsátása, a különböző irányban és módon való oktatás, példaadás és buzdítás által eddig elért és a már megteremtett alapon ezentúl gyorsabban és sokkal nagyobb mérvben el fog érni; de azért emellett határozott kívánságom és ha azon helyzetbe jutok, legfőbb törekvésem lesz az, hogy olyan intézkedések léptessenek életbe, melyek mellett ezen nyújtott előnyöknek az eddiginél belteresebb módon, általánosabban való kihasználása váljék lehetségessé. És azt első sorban úgy vélem elérhetőnek, ha a gazdasági érdekképviselő ügye, akár — amint most van — egyesületi, akár más alapon, de mindenesetre úgy szerveztessék, hogy abban az érdekeltek túlnyomó nagy többsége is, közte mindenesetre a legbefolyásosabb, legtekintélyesebb gazdák buzgó és tevékeny részt vegyenek és vehessenek. S ha egy ilyen öntudatos, olyan gazdasági érdekképviselőt sikerül egyszer teremteni, mely a gazdák széles rétegeire támaszkodik, melynek ügyében a gazdák általánosán részt vesznek, akkor sokkal fokozottabb mérvben lesz lehetéses kihasználni, de még fokozottabb mértékben is kell életbeléptetni olyan intézkedéseket, melyek a gazdasági termelést, annak olcsóságát és a termelvények lehető előnyös értékesítését teszik lehetségessé.

Első sorban a gazdasági hitel emelésével és olcsóbbá tételével kell foglalkozni, mely tekintetben az első általánosabb természetű és sokat ígérő kezdeményezés a regále kártalanításáról szóló törvénynek az az utasítása, mely szerint a kormány javaslatot fog a törvényhozás elé terjeszteni arról, hogy a községekre eső kártalanítási összegek minden tekintetben megfelelő hitelszövetkezetek alapítására fordíthatassanak.

Ezenkívül a megalósítás stádiumában van azon intézkedés, mely szerint a földjavítás, lecsapolás és öntözés költségeit bárki fedezheti hitel útján. S követni fogják s követni kell azt másoknak mindaddig, míg oda nem jutunk, hogy a józan, a hasznos haladásban a pénz-kérdés annál, a ki hitelt érdemel, se általánosán, se azért, mert a pénz aránytalanul drága, akadályt ne képezzen.

S ha ez az állapot valósítva lesz, fogja a kultur-mérnökség teljes mértékben áldásos hatását éreztetni; azt a hatást, melyet most csak egyes, kedvezőbb helyzetben levők aknáznak ki.

Ezzel karöltve jár a közlekedési ügy, az ezen ügynek szolgálatában álló vonalak és eszközök fejlesztése, a vízi utak szaporítása. Vasúti hálózatunk fővonalait immáron kiépített-

nek lehet tekintenünk; a mellékvonalak kiépítését pedig a vicinalis vasútakról szóló törvény biztosítja. Hátra van még mind a termelés érdekében, mind maguk a vasútak érdekében is az, hogy az azokhoz vezető utak kiépíttessenek, javíttassanak és jókarban tartassanak, mely ügyet a most alkotmányos tárgyalás alatt levő, a közmunka rendezéséről szóló törvényjavaslat lesz hivatva gyors léptekkel előrevinni.

De mindezek a kérdések bármily szerencsésen lettek a múltban és legyenek a jövőben megoldva: az ezek által létesített és létesítendő intézmények bármennyire legyenek is alkalmasak arra, hogy a gazdasági haladást előmozdítsák: egymagukban nem elégségesek a teljes siker elérésére, a termelőképesség és ezáltal az adózóképesség oly mérvű emelésére, hogy az ország ne csak az államháztartásával járó terheket bírhatta meg, hanem még az általános jóllét, a közvagyonosodás is gyarapodjék és emelkedjék: erre okvetlenül szükséges a jó közigazgatás és igazságszolgáltatás. Az állami kormányzat mindkét említett ágában, alkotmányunk helyreállítása óta, a törvényhozás és kormány évről-évre léptett életbe, tagadhatatlanul üdvös intézményeket, s ér is el részletes sikereket; de a teljes eredmény és siker elérése, az a mérvű haladás megvalósítása, a mire legjobbjaink törekednek; a mire elkerülhetlenül szükségünk van, a mi által felvirágzásunk egy új korszaka lesz megállapítva, hitem szerint, a legközelebbi jövőben: a most újjáalakított kormánynak van fentartva.

Bár talán a most említetteknel is kevésbé közvetlen, de a jelzett cél elérésénél legalább is annyira fontos szerepe van oktatásügyünk emelésének. Régi és mindig igaz közmondás marad: «többet észszel, mint erővel.» Az intelligens, a szakképzett, magához és foglalkozásához mérten a tudomány és mesterség mai színvonalán álló munkás a termelés minden ágában féltannyi erővel és költséggel még egyszerannyit és sokszorosan jobbat termel, mint a tudatlan, a műveltségben hátramaradott. És ez irányban is igen sokat csak most kezdeményeztünk, de már kezdeményeztünk és a legjobb úton haladunk. Haladunk oly irányban, hogy nem elégszünk meg az általános műveltség emelésével, hanem emellett a foglalkozás legkülönbözőbb ágában a szakképzettség magaslatára törekszünk, s ezáltal polgárainkat erős fegyverrel látjuk el az élet küzdelmében, mely fegyverekkel reményünk van arra, hogy a minden irányban előtörő verseny harcában nemcsak eddig elfoglalt helyünket diadalmasan álljuk meg, de sikerül még újabb posztókat is elfoglalnunk. Végre a honvédelem ügyét is olyan irányban lehet és kell is vezetni, hogy azáltal ne csak a gazdasági érdekek szenvedjenek minél kisebb mértékben károsodást; de sőt amennyiben ott, ahol az lehetséges, még a honvédelemnek elkerülhetlen fokozott mértékben való fejlesztése által is a gazdák és iparosok érdekeit mozdítsuk elő. Elérhetjük ezt azáltal, ha egyrészt a katonai szolgálat teljesítését, amennyire csak a szolgálat érdeke megengedi, minden egyesre, foglalkozásához mérten, lehetőleg megkönnyítjük; másrészt, ha arra igyekszünk, hogy a hadsereg és honvédség szükségletei lehetőleg és minél nagyobb mértékben, egyenesen a termelőnél és kisiparosnál való beszerzés útján fedeztessenek.

Ezek volnának főbb vonásaiban azok, a miket mint czélt, mindig gazdasági haladásunkat és felvirágzásunkat tartva szem előtt, a törvényhozás és kormányzat terén elérni, vagy amire legalább is teljes erővel törekedni mellőzhetlenül szükségesnek hiszek.

S midőn ezen czélt szemeim előtt tartom, annak minél gyorsabban és biztosabban leendő elérésére nem tudok jobb utat és módot választani, mint hogyha önök, uraim és polgártársaim, bizalmukkal megtisztelve, képviselő-jelöltjökké, s majdan képviselőjökké választanak meg, az országgyűlési szabadelvű párthoz csatlakozom. Ez a párt s az ezen párt kebeléből alakult és ezen hatalmas párt által támogatott, csak az imént kitűnő erővel megerősített kormány az, mely az általam is szükségesnek ismert és röviden elősorolt eszközleéseket, törvényhozási intézkedések életbeléptetését részint már is kezdeményezte, más részében kezdeményezéseket és életbeléptetéseket a legközelebbi jövőben biztos kilátásba helyezte.

És itt alkalmat veszek magamnak, mélyen tisztelt uraim és polgártársaim, hogy megemlékezzem röviden parlamentünk másik két pártjáról, s elmondjam, hogy miért nem lehet azok egyikéhez sem csatlakoznom.

A mérsékelt ellenzéknek, mint pártnak, csekély számú tagjai sorában kétségtelenül vannak kitűnő emberek, kiknek képessége és jelleme iránt kifogást tenni nem lehet. De az

a párt, mint párt, nemcsak hogy kizárólag a negatív terén áll, hanem még tisztán személyes politikát is követ; ezek a személyes tekintetek képezik a kapcsolatot, mely ezeket a legkülönbözőbb irányú és gondolkodású politikusokat összetartja. Ily körülmények között mindenki előre láthatja, hogy ha az a párt ma uralomra jutna; ha annak ma a pozitív cselekvésterére kellene lépni, az egyes tagok nézetkülönbsége rögtön érvényesülne, s egyöntetű, céltudatos, biztos működést tőlük várni nem lehetne, hanem eljárásuk folytonos ingadozásoknak lenne kitéve. Az ily körülmények között várható különböző esélyeknek, azoknak a szerintem elkerülhetetlenül életbeléptetendő intézkedéseknek sorsát, mely intézkedésektől az ország felvirágzását várom, kitenni nem lehet.

Őszinte tiszteletem adóját rovom le a függetlenségi és 48-as párt magasztos elvei iránt és egy igaz hazafi büszkeségével gondolok reá, vajha azok megvalósíthatók lennének. De méltóztassanak megbocsátani, hogy alig van valaki, a ki ezen elveknek megvalósítását lehetségesnek tartaná, most vagy a közel jövőben nagyobb megrázkódtatás nélkül. Már pedig most, midőn minden órában közelebb jutunk egy talán világra szóló drámához, melynek megoldása még létünket is kérdésessé teheti: minden módot erőink összetartására, fejlesztésére kell fordítanunk, hogy a nagy harcot diadalmasan megvívhassuk.

Ezen nyugodt, biztos, céltudatos haladás, erősödés, fejlődés zálogát látom én lefektetve azon két fényes programban, kormánynyilatkozatban, melyet csak a közel múltban az ország örömjaja fogadott, s melyek megvalósítására, támogatására óhajtának én a szabadelvű párthoz csatlakozni.

Ismétlem ezt uraim és kérem bizalmukat!

Kérem bizalmukat az általam jónak tartott cél érdekében, és ajánlom magam. Magam állok önök eleibe, uraim, választó polgárok, teljes jóakarattal, a közügyek, az ország és nemzet felvirágoztatása iránt bennem élő buzgalommal; ezeken kívül más hatalmas nagy urak, hírneves pártfiak nem kísérnek körükbe. Nem tekintélyre, hanem kinyilvánított törekveseimre támaszkodva, kérem bizalmukat. Nincsenek mellékes vágyaim, melyekre a képviselői állást lépcsőnek használni kívánám; nem vágyakozom sem magas állás, sem rang vagy kitüntetésre; kizárólag a haza iránti kötelesség teljesítésének vágya szab irányt lépteimnek; s ígérem, hogyha ezen kerület megbízó-levelét kezeimbe helyezik, azt csak addig fogom megtartani, míg hazánk javára használhatom, s visszabocsátom hálával és szeplőtlenül, mihelyt nem szolgálhatok általa az ügynek úgy, a miként kívánok, s a mint azt hazánk s az önök iránti kötelesség parancsolja.

Felhivás a siklósi választó kerület polgáraihoz.

Tisztelt választó polgártársak!

A három évi országgyűlési cyclus, melyre az országgyűlési képviselők megválasztottak, immár vége felé közeledik, s a nemzet polgáraitra ujabban azon magaslatos feladat vár, hogy Magyarország állami önállóságának, szabadságának, függetlenségének s nemzeti érdekeinek minden irányban leendő megvédése szempontjából — oly képviselőre adják szavazatukat, ki a multban vallott független politikai elvei, tántoríthatlan hazafisága és hűsége által, az ország javára és boldogítására tett eddigi közreműködésével, kezességet képes nyújtani a jövőre nézve, hogy a fentebbi elveknek, minden körülmények között hű öre és harczosa leend.

Mint hogy tehát országszerte megindult a függetlenségi mozgalom, az elfásult nemzeti közönyösséggel szemben, mely a pártokat a közönséges boldogtalanság lejtőjén ellenkező irányban ragadja, hazafias kötelességnek tartottuk, hogy magunkról életjelt adva, az általunk eddigelé lobogtatott függetlenségi zászló köré csoportosulva független ellenzéki párttá egyesüljünk. — Miért is a választó-kerület összes polgárainak tisztelettel tudomására juttatjuk, mikép Siklóson folyó 1878. évi június hó 7-én függetlenségi ellenzéki párttá alakultunk; mely alkalommal a párt elnökéül: Vágó Lajos kémesi ref. lelkész, alelnökéül: Adamovich István ügyvéd, továbbá jegyzőéül: Korsós Péter ügyvéd, aljegyzőéül: Szücs Dániel ref. tanító és Köröm Mihály siklósi lakosok közfelkiáltással megválasztottak.

A siklósi függetlenségi párt programja: az országos függetlenségi párt által alapelveül vallott personal-unio, melynek kifolyása:

1. Hogy Magyarország legyen önálló és szabad, mely minden idegen beavatkozástól menten, intézze minden ügyét.
2. Hogy legyen önálló pénzügye, s ennek kapcsában független nemzeti bankja.
3. Hogy legyen önálló vámterülete és független kereskedelmi politikája, mely a magyar állam valódi anyagi érdekeit előmozdítani, iparát és kereskedelmét fejleszteni és felvirágoztatni képes legyen.
4. Végül, hogy legyen önálló magyar hadserege, melynek legfőbb hadura a felséges magyar koronás király.

Ezek azon irányelvek, tisztelt választó polgártársak, melyeket országgyűlési uton törvényszabta eszközökkel, az országos függetlenségi párt győzelemre jutása esetén ő felsége a koronás király hozzájárulásával, érvényre juttatni egyedüli óhajunk.

Mert, ha visszapillantunk a multba, különösen a legközelebb lefolyt 3 évi országgyűlési időszakra, lehetetlen elnyomni az ország millióinak azon közvetlen tapasztalatán nyugvó szilárd meggyőződését, hogy az országgyűlésen ez idő szerint többségben lévő párttól s ezt befolyásoló kormánytól hazánk valódi felvirágoztatását várni nem lehet. Miután alig van példa a nemzetek történetében, hogy kormányt oly osztatlan bizalom és lelkesedés övedzett volna körül, mint a jelenlegi magyar kormányt; alig van példa, hogy a nemzet oly óriási többséget adott volna valamely kormánynak, mint a magyar nemzet adott ezelőtt 3 évvel a Wenckheim-Tisza kormánynak.

És mégis azt tapasztaltuk, hogy lépten nyomon folytonosan — oly akadályokra bukkant a magyar kormány, hogy kétségbe nem vonva nála a jó akaratot, addigi ígéreteinek, szilárdan vallott elveinek s adott programjának még csak foszlányait sem lón képes az országos érdekü közgazdasági kérdések megoldásánál megmenteni. Oly szomorú képet tár elénk ezen 3 évi kormányzás Magyarország történetében, melyet csak vesztett csaták után feltétlen megadásra kárhóztatott nemzetnek szokott diktálni a győző. Mely tanulságos körülmény eléggé mutatja azon általunk mindig hangoztatott megczáfolhatlan igazságot, hogy nem a vezénylő férfiakban kell keresnünk a hibát, hanem magában a közjogi kormányzási rendszerben, mely dualistikus tehetlenségében megköti a monarchia mindkét államának kezeit, hogy egymás beleegyezése nélkül saját boldogságunkat elérni és előmozdítani nem vagyunk képesek.

Nyomor, pusztulás és általános elszegényedés nyomai látszanak mindenütt; a vagyoni értékcsökkenés oly óriási mérvet öltött az országban, hogy a vagyoni tönkre jutás örvényén állunk. — Ma már az adózó nép a reá vetett direct és indirect adónemeket nem jövedelmének megtakarított filléreiből, de tőke-vagyonából kénytelen fedezni, s midőn már nem bírja tel-

jesíteni állampolgári kötelességeit, ott ül nyakán a különféle adó-, illetékfelemelés- és birságexecutio, mely erkölcsileg és anyagilag teljesen tönkre juttatja, s még csak azon reményének sem adhat kifejezést, hogy Magyarország ezredéves állami létezésének feltételeit, az azt fenyegető megsemmisüléstől megóvhatja.

Magyarország függetlensége a personalunió alapján azon zászló, mely körül az ország választó polgárai csoportosulni hivatva vannak; ez azon zászló, mely szep-lőlenségét századok óta — de leginkább az utóbbi évtizedben, minden ármány és megvesztegethetőség ellen megóvta; ez azon zászló, mely a felséges uralkodó háznak legbiztosabb támaszt nyújtani, a magyar kir. trónt megvédelmezni, s a magyar nemzet felvirágzását biztosítani képes; s ez végre azon zászló, mely 1848-ban Magyarország újjászületésének legméltóbb jelvényét képezi, melyet Kossuth Lajos legnagyobb hazánkfia ma is lobogtat, s melyre méltán fel lehetne írni Nagy Constantin császár azon jelmondását: „in hoc signo vinces.“ (azaz: „Ezen jelvény vagy zászló alatt győzsz.“)

Az országgyűlés még együtt ül, s kissé korai volna még a követválasztási mozgalmat megindítani, de tájékozás végett mégis szükségesnek tartjuk az igen tisztelt választó polgárságnak tudomására hozni azon egyén nevét, kit a siklós-kerületi függetlenségi párt méltó jelöltjéül felléptetni óhajt. S ki lenne más a siklói választó kerület függetlenségi párt képviselő-jelöltje, mint a szilárd elveiről és politikai hitvallásáról általánosan ismert Vajda János ügyvéd és két országgyűlésen volt siklós-kerületi képviselő. Ő vallja a függetlenségi elveket s azokat hiven megtartani fogja: Az ő személye körül csoportosuljunk t. polgártársak, ki e megtiszteltetésre 6 évi országgyűlési működésével elismerésre méltó érdemeket szerzett. Sorakozunk körülötte, ki az általunk kibontott függetlenségi zászlót fennen lobogtatja s azt hűtlenül elhagyni nem fogja soha!

Mielőtt azonban tiszt. polgártársainkat, ezen legszentebb polgárjogok gyakorlatára felhívók, szükségesnek tartjuk elveink győzelemre juttatását még a fenálló törvények tiszteletben tartásával is körülövezni; nevezetesen megismertetni azon törvényeket, melyek a vesztegetést, etetést, itatást, csábítást és különféle kényszerítés általi korteskedést szigorúan büntetik, s azok elkövetőit sujtják.

Igy az 1874 : XXXIII. t.-cz. 96. §-a

ezeket mondja; „A ki a választónak, vagy családja valamely tagjának azon czélból, hogy bizonyos jelöltre szavazzon, vagy ne szavazzon, vagy a szavazástól tartózkodjék, vagy mert valamely jelöltre szavazott, pénzt, pénzértéket vagy más előnyt ad vagy ígér, vagy azt valamely előny elvonásával fenyegeti, a választói jognak 3 évre felfüggesztésével s 1000 forintig terjedhető birsággal, vagy 7 hónapig terjedhető fogsággal büntetendő. — Ugyanazon büntetés alá esik azon választó is, ki a neki vagy tudtával családja tagjának a jelen §-ban megjelölt czélból adott pénzt, pénzértéket vagy más előnyt elfogadja.

87. §. Az előző 96. §-ban kitűzött büntetéssel sujtandó az is, a ki az azon §-ban említett okból etet és itat, valamint az is, ki ezen etetést és itatást elfogadja.“

Az új büntető törvény 187. §. azt mondja, hogy: „Azon közhivatalnok, ki a hivatala hatáskörébe eső cselekménye, vagy arra vonatkozó ígérete által valamely választót bizonyos jelölt melletti vagy elleni szavazásra, vagy a szavazástól tartózkodásra birni törekszik: két évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Ime tisztelt választó polgártársak, ide iktattuk azon törvényeket, melyek azon választót vagy tisztviselőt sujtják, ki magát megvesztegetni hagyja, vagy maga a választókat megvesztegetni, fenyegetni, etetni és itatni merészi. — Azért mi, kik a fenntebbi törvényeket mind magunk tiszteletben tartani akarjuk, mind tisztelt polgártársainkkal megtartatni óhajtjuk, egyedül azon hazafias figyelmeztetéssel vagyunk bátrak, a tisztelt választó polgárok hazafias érzületéhez járulni: hogy kerüljünk minden foltot, mely a legtisztább honpolgári becsületet ezen legszentebb polgári jogok gyakorlatánál beszenyezhetné, forduljunk el undorral azon ámitóktól és képmutatóktól, kik törvénytelen eszközökkel akarják a polgárt legjobb hazafiai meggyőződése ellenére oly cselekményre kényszeríteni, mely megvetést és büntetést vonna maga után és megbélyegezné a polgárt, ki Ezsauként egy tál lencséért hajlandó lenne eladni földi boldogságát és hazája üdvét.

Viseljük magunkat szabad nemzet szabad polgáraihoz méltólag, s kiáltuk egy szívrrel és lélekkel, hogy: Éljen a siklói függetlenségi párt, lobogjon a kibontott függetlenségi háromszinű zászló, s éljen annak leendő hű képviselője: **Vajda János** országgyűlési képviselőjelöltünk!

Kelt Siklóson, 1878. évi június hó 10-én.

A siklói függetlenségi párt.

Korsós Péter **Vágó Lajos**
mint a siklói függetlenségi párt jegyzője. elnök.

Nagytszeteletű **Vágó Lajos** lelkész urnak,
a siklóskerületi függetlenségi párt elnökének!

Siklós, július. 2-án 1878.

Kedves Barátom!

Alig tétethetett közzé mult hó 10-én a siklóskerületi függetlenségi párt nevében ezen választó kerület közönségéhez intézett nagybecsű felhívásod, az országgyűlés eloszlatása, és az új országgyűlésnek összehívása már is történelmi tényé vált, sőt a jövő országgyűlésre meghívó királyi leirat kihirdetése végett e megye bizottsága rendkívüli közgyűlésre összehívott.

Ezen felhívásban foglalt megtisztelő bizalomért, mely szerint e kerület függetlenségi pártjának képviselőjelöltjéül ajánlottam, előre hazafiui köszönetemet nyilvánítom, mert habár az ellenzéki képviselő pályája tövises és göröngyös, és feladatának teljesítése sok és nehéz akadályokba ütközik, ezen kitüntetésnek ezrek közül csekély személyemre ruháztatása hálás köszönetet érdemel.

Alig találkozik szerte e hazában választó, ki Magyarországnak a felhívásban felállított program szerinti felvirágoztatását és a nemzet általános jólétének kivívását örömmel ne üdvözlöné, tehát azt hinné az ember, hogy a választók felhívás és felvilágosítás nélkül is megfelelnek törvényes kötelességüknek, oly egyént választván képviselővé, a ki érzelmeiket és kívánataikat hiven tolmácsolja, mert nincs oly képviselőjelölt, aki hitelvél ne adná ki: a haza, az ország és nép boldogságának előmozdítására törekvését, és így valamint a választók felhívása, úgy a képviselőjelöltnyilatkozata fölöslegesnek látszik. Minthogy azonban a választó nép azon eredménytelenség és csalódás után, melyet eddig tapasztalt, a választás iránt közönyössé vált, a kormánypárt a népnek ezen közönyösségét a mozgalomnak gyors megindítása által saját előnyére kizsákmányolni siet: a függetlenségi párt is nézetem szerint helyesen cselekedett, hogy felhívásában azon elveket kifejtette, melyekhez képviselőjének megválasztatását köti, s melyek elfogadásától függeszti fel szavazatát, s ugyan azért én, mint jelöltül ajánlott, a kérdéses felhívást nyilatkozat nélkül nem hagyhatom.

Jól tudom én, hogy annak, ki a függetlenségi párt programja szerint az ország önállóságának, független pénz-, had-, vám- és kereskedelemügyének, s ezzel kapcsolatos nemzeti banknak kivívására vállal-

kozik, sokak nemtetszésének, ellenszenvének, gunyjának, sőt üldözésének kell magát kitennie, kik attól tartanak, hogy a függetlenségi párt többségre jutásával, eddig nyert győzelmeik gyümölcsét elvesztenék, mit önként átengedni nem hajlandók; minthogy azonban más államokban is folytonos surlódás és küzdelem által fejtették ki a hazafias pártok az alkotmányt, s hosszan tartó nehéz küzdelem nélkül nagy dolgot kivinni s az igaz ügyet győzelemre juttatni nem lehet: a felhívásban kilátásba helyezett vívmányokért semmi áldozattól, semmi küzdelemtől visszarettenni nem szabad; különben az ellenzéknek diadalra juttatása egyedül a választóktól függ, kik megértvén feladatuk fontosságát, és tudván, hogy a felhívásban idézett törvények értelmében szavazatukért egyedül istennek és lelkiismeretüknek felelősök, de azért őket földi hatalom kérdőre nem vonhatja: bátran szavaznak oly jelöltre, aki meggyőződésük szerint a hon és polgártársai javát fogja szeméi előtt tartani, — s kik szavazásuk közben sem a hatalmasok komor tekintete, sem a hizelgők ígéretei által magukat a haza önállóságának és szabadságának, a polgárok jólétének, egyenlőségnek és testvériségnek kieszközlésére szolgáló utról eltántorítottatni vagy megfélemlítettetni magukat nem engedik.

A függetlenségi pártnak a felhívásban foglalt s általam egész terjedelmében elfogadott s aláírt programja ugyanazonos az országos 48-as pártnak 1872. január hó 21-én kelt programjával, mely a felhívásban foglalt elveket következőleg fejtí ki:

Főtörekvésünk oda irányul, hogy a közös ügyekre vonatkozó 1867-ki törvényeknek, melyek az ország önállóságát lényegesen megcsonkítják, alkotmányos uton eltörlése által, Magyarország a függetlenség minden kellékeivel felruháztassék, s az ő felsége uralkodása alatt lévő többi országok és tartományokkal csupán a fejedelem személyének azonossága által legyen viszonyban, s ebből önként folyólag a közös ügyek tárgyalására rendelt delegatiók is megszüntetvén, Magyarország törvényhozása és kormánya az ország minden ügyeit kizárólag maga intézze és kezelje.

Óhajtjuk, hogy Horvát-, Szlavon- és Dalmátországgal, annak — a magyar korona jogainak fenntartása s minden méltányos kívánatai teljesítése mellett, — az egyetértés helyre álltassék.

Tántorithatlanul el vagyunk határozva, hogy a bírák választása, és a megyei, vá-

rosi és községi teljes önkormányzat vissza-szeressék, a központosítás mellőzésével a szabadság és jogegyenlőség elve úgy a törvényhozás mint a végrehajtás terén, s a közélet minden viszonyai között érvényesíttessék.

A személyes szabadságnak minden önkény ellen való biztosítását, tehát a lelkiismereti és vallásszabadság megállapítását, ennek minden következményeivel együtt, úgy minden a sajtó, gyülekezési és egyesülési szabadságnak a hatalom túlkapásai ellen való megóvását lényeges feladataink közé soroljuk.

Az egyenlőség elvének alapján Magyarország területi épségének s politikai egységének sértetlenül fenntartása mellett, s a kormányzat nélkülözhetlen feltételeinek határain belül, a hazát lakó különböző nemzetiségek egyenjogúságát pártoljuk, mit sem tartván az ország békés fejlődésére s jövőjének biztosítására kívánatosabbnak, mint hogy valamennyi népfaj testvéri egyetértésben éljen egymással.

Óhajtjuk a jogegyenlőség alapján, mely semmi kiváltságot nem tűr, a legtöbb adófizetők előjogát megszüntettetni, a felső házat képviseleti alapon szerveztetni, az általános szavazatjogot és titkos szavazást behozatni, a jó közigazgatás és igazságszolgáltatás érdekében az állami hivatalokat pályázat, illetőleg versenyvizaga útján betölteni, ez lévén a legcélszerűbb eszköz arra, hogy az uralkodó nepotismus és protectio (atyafiság, sógorság és komaság) megszüntetésével a legérdemesebbek nyerjék el a hivatalokat; továbbá a mivelődésnek miánél szélesebb körben s a szegény sorsuak között is elterjesztése végett a közoktatást ingyenesnek kijelentetni, s annak költségeit a közpénztárból fedeztetni.

Az anyagi javítások mezején mit sem tartunk sürgetőbbnek annál, hogy Magyarország pénz-, ipar- és kereskedelemügyi tekintetben az osztrák gyámság és fenhatóság alól felszabadittatván, önálló bankot alapítson, s iparát és kereskedését saját érdekei szerint intézze, a közlekedési eszközök és különösen a közutak szaporíttassanak, csatornák építtessenek és a folyók szabályoztassanak!

Ezen és a felhívásban kifejtett elvek mellett voltam én a tisztelt választó közönség által 1869 és 1872-ben megválasztva, melyek mellett állhatatosan küzdeni nem szüntem meg mindaddig, míg 1875-ben a választó közönség többsége az elvhűség és szilárdság felett pálczát törve és azt erénynek nem tartva, rólam lemondott, amiből azt kellene következtetni, hogy a felhívás hibásan indokolja képviselőjelöltül ajánlatom azon elismeréssel, hogy én a függetlenségi elveket vallom, s azokat hiven megtartani fogom; továbbá hogy a kibon-

tott függetlenségi zászlót fennen lobogtatom, s azt hűtlenül el nem hagyom soha.

Mert többen, akik még 1875-ben is egész lelkesedéssel foglaltak helyet a siklósi kerület ellenzéki zászlói alatt, minden indokolás nélkül a kormánypárthoz tértek át; ezek más és oly tartalmu ajánló levelet kívánnak rólam, mely multamnak s eddigi elveimnek megtagadását s elárulását bizonyítaná, egyszersmind azt, hogy azonnal élvezhető anyagi előnyökben részesíttessenek.

Meglehet, hogy ily ajánlat többeknek az elvhűségnél inkább tetszenék, s ily feltétel mellett szavazataikkal inkább megajándékoznának; de ha oly üdvös volt az 1875-ben választott képviselők többsége által támogatott kormány működése a hazára nézve: akkor honnan van az, hogy attól mindjárt kezdetben báró Sennyey Pál többed magával, később báró Simonyi Lajos volt kereskedelemügyi miniszter, s legutóbb gróf Lónyay Menyhért, Bittó István és Kerkápoly Károly volt miniszterek, és Somsich Pál képviselőházi elnök különválni, és egyesült ellenzékot szervezni jónak látták, s fennen hirdetik, hogy az úgynevezett szabadelvű kormány politikája hazánkat anyagi és szellemi tekintetben a tönkrejutás szélére vezette? — Honnan van az: hogy Somogy megye választói, kik tekintélyes pártolásban részesítették a jelenlegi kormányt, — élükön a szabadelvű párt volt elnöke gróf Somsich Imrével az egyesült ellenzék táborába mentek által, s még Siskovics Tamás, e megye sásdi kerületének képviselője is, ki az 1875-ki követválasztáskor a jobb oldali ellenzék ellen a kormánypárt mellett lépett fel, — az egyesült ellenzék tagjává lett? Mert meg vannak győződve, hogy hazánk anyagi és szellemi felvirágoztatása oly bel- és külügyi politika folytatása által, melyet a mostani kormány inaugurált, — el nem érhető.

Ezeknél fogva nem tehetek róla, hogy azok tetszését, kik az ellenzék elveit elhagyták, nem keresem, s eddig vallott elveim feladása árán netán megnyerhető pártfogásukat nem óhajtom, hanem okulva Thiers és Gambetta ellenzéki nagy férfiak példáján, kik nem ijedve meg Mac Mahon börtön- és pénzbírság-gali fenyegetéseitől, az ellenzékot kitartásra lelkesítették, s küzdelmük jutalma fényes győzelem és Franciaország köztársaságának és alkotmányának kivívása és megszilárdítása lett, — a képviselő jelöltséget a felhívásban megállapított függetlenségi program mellett fogadom el s forrón kívánom, hogy a siklóskerületi függetlenségi ellenzék hazafias kitartása, a haza és polgártársak jólétének mielőbbi elérésével jutalmaztassék.

Többnyire tiszta hazaszeretettől indított önzetlen közreműködésedért, és a bennem helyezett bizalomért ismételt köszönetemet nyilvánítva, hazafiui üdvözlettel maradok

tisztelő barátod

Vajda János.

1876
Száma

Milleniumi Kortes dal!

91

— Nótája : 3 a pille —

Perczel párti nyalgás,
Csepel innen egy ugrás
Éljen Antal Pál

Csepel innen egy ugrás
Klein Károly a főhurkás
Éljen Antal Pál!

A csepeli birtokos
Olyan mint a vezérkos
Éljen Antal Pál!

Csepel Bilitz csódtömeg
Az osztrák is csódtömeg
Éljen Antal Pál!

Az osztrák is üssön meg
Mérgebben is repedj meg
Éljen Antal Pál!

Menj be csak a dutyiba
Ne szavazz a Palira
Éljen Antal Pál!

A királyi közjegyző
Husos fazékra leő
Éljen Antal Pál!

Helyébe ül Pakuszy
Pelikánba jár uszni.
Éljen Antal Pál!

Van kanális fiskális
Pali bácsi csinált is.
Éljen Antal Pál!

Egy két testvér pógár Weisz
Most lesz nektek nagyon heisz
Éljen Antal Pál!

Pali védd a szemitát
Orruk tovább már nem lát
Éljen Antal Pál!

A Pallián fogat huz
Perczel Béni kocsit huz
Éljen Antal Pál!

Perczel Béni kocsit huz
Kormányá meg sokat nyuz.
Éljen Antal Pál!

Oh választó menj oda
A nyakad is tartsd oda.
Éljen Antal Pál!

Majd le nyuzzák a bőröd
Perczel meg majd a körmöd.
Éljen Antal Pál!

Perczel Béni a kvótás
Osztrák meg a sipnótás
Éljen Antal Pál!

Osztrák fujja a nótát
Béni járja a bolondját
Éljen Antal Pál!

Utánad megy egy tábor
Birka számár mind jámbor
Éljen Antal Pál!

Nem kell nekünk a Perczel
Két fejü vagy hiss hess el
Függetlenség kel nekünk
Antal lesz a követünk
Éljen haza!

1896.
Kiből
451. 92

Á Gyüdi kortes dal!

Kossuth Lajos dallamára

Isten, magyarok Istene,
Intsd néped honszerelemre
Tudja szeretni hazáját
Megvédeni szabadságát

Minden időben.

Nemzetünknek megváltója
Kossuth Lajos atyánk vala
O tett szabaddá bennünket
Levette minden terhünket

Aldot legyen emléke.

Fel tehát dicső magyarok
Antal Pálra szavazatok
Ki Kossuth atyánkkal harcolt
Már 48-ban ott daczolt

Szabadságunkért.

Gyüd község hizlalója
O is Perczel szavazója
O is szereti a hurkát
Ismerjük már a vén rókát

Kovács Péter úr

Négyszáz forintos hátralék
Nekem unos untilig elég.
Most jut eszembe a kamat
Tudom ugyanis el nem marad

Várj még egy kicsit.

Czylinder kalapos bábos
Csatos czipő kell csak már most
Vegye fel a fecske frakkot
Fújják már a Gott er-haltot

Most csak előre.

Kétszáz forintos sátor hej
Ajándékba több nem is kell
Pártolom az igazságot
Igy ámitom a világot.

Buta a paraszt.

Hát a sárga Bundás Jancsi
Jaj sokat kell spekulálni
Itt a számadás órája
Több lóggó tát egy nyugtára

Már nem irhatok.

Teins ur segítsen ha lehet
Mert ez másképp ki nem mehet
Vagy pedig nem tehetek mást
Adok még egy jó áldomást.

A bucsu pénzből.

Bukot biró a Vizeli
Kire akar most szavazni
Csokér eladja a házát
Perczelre adja szavát

Jó Béni bácsi.

Ó te szegény Veréb Jankó
Aki gyámság alá való
Váltsd ki a teta váltóját
Kihérelheted a boltját

Ó botos papa.

Lelkesüljetek polgárok
Hazátok el ne adjátok
Szabadság és egyenlőség
Ebhűség és testvériség

Fújjon Antal Pál

A

Somlyó-vásárhelyi kerület választóihoz!

Az országgyűlés rövid napok alatt véget ér. Még vergődik, utolsó intézkedéseit most teszi s mint valami nagy beteg, kinek lelkét sok nyomja, nehezen tud megboldogulni. A nemzet aligha fogja könyezve körülállani a koporsót, mint a kedves emlékü halottát a résztvevők, de mégis azon reménnyel, hogy az elköltözendő utódja tán szebb jövőt hoz e sokat szenvedett nemzetre. Eme remény azonban csak úgy valósulhat, ha sikerül rendszerével együtt megbuktatni azon férfit, ki ez időszert Magyarországnak sorsát intézi, a ki hét éven keresztül a legelkeseredettebb módon ostromolta a 67-iki alapot, melyen adott szava ellenére kormányt vállalt; ez a kormányférfi az, a ki lefelé türelmetlen zsarnoki hajlammal bír, de fölfelé Bécs irányában ingatag nádszálnak bizonyította magát. Ez a férfi Tisza Kálmán, az a rendszer a közös ügyes rendszer, mely két tényezőre vezethető vissza nyomoruságunk, melyben vagyunk. 1867-ben feláldoztuk politikai függetlenségünk egy részét, hogy anyagi tekintetben önállóságra vergődhessünk. 1878-ban feláldoztuk anyagi dolgaink feletti rendelkezési jogot anélkül, hogy elvesztett politikai önállóságunkat visszaszereztük volna.

A 67-iki közjogi alap alkotói vezérszerepet jósoltak a magyar fajnak e monarchiában, és e jövendőlés a sors keserű ironiája értelmében be is teljesedett. A bosnyák occupatio alkalmával — melyet a nemzet kárhoztatott — katonáink vezérszerepet vittek a harcztérekre, politikusaink, kik azt helyeselték a delegatiókban.

A mostani kormány vállalkozott arra, hogy a deficitet megszünteti, az országot a pénzügyi bukástól megmenti. És mi lett az eredmény? Az, hogy a folyó évre is 27—30 millió forint hiány van, noha új adók hoztak be, a régiek pedig emeltettek, az adóprés kitünően működött. Az állam szükségletei feneketlen hordót képeznek, melyet hiába akarunk verejtékes keresetünk gyümölcseivel megtölteni.

Külföldi politikánk nem a nemzet érdekei szerint vezetetik, belügyi politikánk nincs, a közjólét emelésére ugyszólván semmisen történt. Közéletünk pang, a lelkesedés kihalt a szivekből és fatalis nyugalommal várjuk a sivár jövendőt és elkerülhetlen sorsunk beteljesülését. Pedig elmondhatjuk Vörösmartyval:

„Teremt-e Isten több magyart
Mig a világ mig napja tart
Ha miuk is elbukánk?”

A szomorú közállapotokkal szemben e haza polgárai csak két pártra válhatnak. Egyik az udvari párt, mely helyesli a történeteket, meg van elégedve az eredménnyel, melynek a férges és keserű alma is izlik, a másik a nemzeti párt, mely helyteleníti a történeteket és az egész rendszer megváltoztatására törekszik alkotmányos uton és eszközzel.

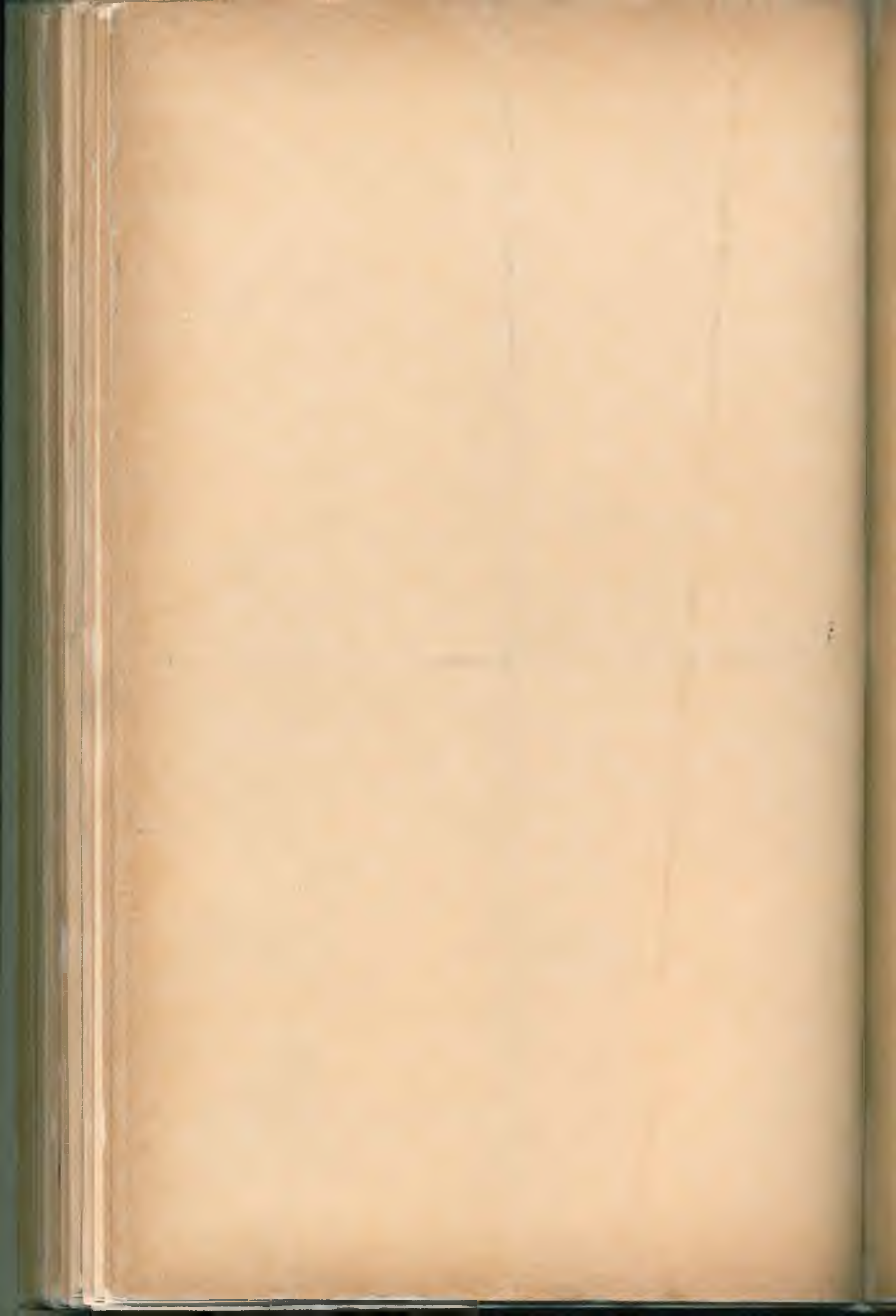
Tisztelt polgártársak! Kerületünk eddigi képviselője szinte az udvari párt-
hoz tartozott. Itt az ideje, hogy kifejezzük véleményünket pártállásán illetőleg. A ki
helyesli a kormánypárt által teremtett helyzetet ám szavazzon reá, a ki helyte-
leníti szavazzon ellene, de senki ne bujjék a személyes érdek és tekintet szájréti
köpönyegébe.

„Rabok leszünk vagy szabadok
Ez a kérdés válaszszatok“

Alulírott bizottság azon tudatban, hogy kerületünk többsége ama párthoz
tartozik, melynek mocsoktalan zászlójára „1848“ van felírva, azaz a függetlenségi
párthoz elhatároztuk a tisztelt elvtársakat, alakulás céljából Devecserbe, 1881. má-
jus 29-re d. u. 2 órára a nagyvendéglőben tartandó értekezletre meghívni, a mikor
a képviselő-jelölt kikiáltatni esetleg a jelölt programbeszédje is megtartatni fog.

Azon reményben megyünk a választási harciba, hogy ha mindenikünk kö-
telességét megteszi, úgy győzni fogunk, mert ügyünk igaz és nemes ügy, mely egész
lelkesevésünkre érdemes és méltó. Éljen a haza!

**A somlyó-vásárhelyi választó kerület
48-as pártjának
ideiglenes végrehajtó bizottsága.**

BAMBERGER BÉLA

A somlyó-vásárhelyi liberálisok képviselő-jelöltje.

Bamberger Béla, a kit a somlyó-vásárhelyi szabadelvűpárt képviselőjelöltként fölléptetett, országos nevű jogász és író, a ki több ízben nyert **akadémiai pályadíjakat** s a ki mint író főleg **gazdasági kérdésekkel**, a magyar gazda helyzetével foglalkozott, oly műveket írván, melyek tudományos körökben méltán keltettek nagy feltűnést.

Tulajdonképen az ügyvédi pályára lépett, de hajlamai inkább az irodalom felé vonzották.

Életrajza röviden ez:

Bamberger Béla 1855-ben, márczius 8-án született Szegeden. Középiskoláit ugyancsak Szegeden végezte a piaristák főgimnáziumában, még pedig oly kitűnő eredménnyel, hogy a tanárai nem egyszer mondották róla:

— Ebből nagy ember lesz!

Amilyen kitűnő diák volt a gimnáziumban, ép oly szorgalmasan tanult mint egyetemi hallgató is. Az egyetemet részint Budapesten, részint pedig a külföldön járta és már 1877-ben elnyerte a budapesti egyetemen a jogtudorságot. Két esztendővel később, 1879-ben megnyerte Budapesten az ügyvédi oklevelet.

Akkor elment a külföldre tapasztalatokat szerezni, ismereteit gyarapítani. Bejárta csaknem egész Európát. Volt Angolországban, Franciaországban, Németországban és Olaszországban, mindenütt nagyobb utazásokat téve. S mikor aztán visszatért hazánkba, Budapesten mint ügyvéd telepedett le. Amde gyakorlatilag csak igen keveset foglalkozott az ügyvédséggel és tevékenységét csaknem egészen a tudományos irodalomnak, különösen pedig a gazdasági irodalomnak szentelte.

A 80-as esztendőben, mikor a valuta-kérdés erősen foglalkoztatta a közvéleményt, dr. Bamberger élénk részt vett a vitákban, melyek e kérdés körül forogtak. Akkortáiban a fővárosi napilapokban számos magvas cikk jelent meg tőle. Sőt a **Közgazdasági Lapokban**, melyek az ország legelső tudományos intézetének, a magyar akadémiának a patronátusa alatt áll, egy hosszabb tudományos tanulmány is jelent meg tőle az időben a reánk nézve oly érdekes olasz valutaviszonyokról.

Az 1889. esztendőben a magyar tudományos akadémia pályadíjat tűzött ki arra, hogy a valuta-kérdést miként lehetne megoldani. Ezt a pályadíjat dr. Bamberger Béla nyerte el. Pályakoszorus munkája könyvalakban is megjelent 1890-ben s a könyvet az akadémia kitüntető elismerésén kívül a szakközönség és az egész sajtó is kellő méltatásban részesítette.

Az azután következett időben dr. Bamberger irodalmi tevékenységét az adóreform ügyének szentelte. Igen sok cikket írt e tárgyban, követelvén, hogy a mai adózási rendszer fektetessék helyesebb és igazságosabb alapokra; hogy a mostani egyenes adót, mely a földbirtokost, a gazdát annyira sújtja, szállítsák le és hozzák be a jövedelmi adót, mely által aztán szigorubb eljárás alá vennék azokat, a kik ma nincsenek elegendő módon

megadóztatva, a minek persze a kis gazda adja meg az árát.

Dr. Bamberger élénk részt vett mindig a magyar közgazdasági társaság vitáiban és 1895. január hónapjában nagy feltűnést keltő felolvasást is tartott a szeszmonopoliúmrol. E monopoliúmot csak azért pártolta, hogy ilyképen az államnak jövőre legyen módjában a mezőgazdasági szeszipart támogatni és ily módon a válsággal küzdő magyar gazda sorsán segíteni.

Az 1894. esztendőben dr. Bamberger újabb pályadíjat nyert az akadémián. Akkor a tőzsdeadó kérdésének megoldására volt kitűzve a díj s e díjat öt versenytárs közül ő vitte el. Ez a munkája is könyvalakban jelent meg 1895-ben és általános, nagy elismerésben részesült minden körben, nemcsak itthon, de a külföldön is. A könyvben ki van fejtve, hogy a tőzsde ma mily óriási ártalmára van a gazdának, a határidő üzletek leszoritják a gabona árát és Bamberger ezért a magyar gazdák érdekében követelte, hogy a tőzsdét reformálják meg és adóztassák meg. E munkája következtében a kereskedelmi miniszter meghívta egy tanácskozásba, mely hívatra volt a tőzsde szabályozásával foglalkozni és módot teremteni arra, hogy a tőzsdejáték korlátoztassék és hogy a gabonaárak mesterséges hanyatlása megszüntetessék.

Ez év elején a szegedi tudós Dugonics-társaság meghívására nagy tisztelettel fogadott felolvasást tartott, melyben az alföldi gazdák helyzetével foglalkozott. Most a nyáron pedig, az ezredéves kiállítás alkalmából júniusban megtartott kereskedelmi kongresszuson az egyenes adók kérdésében dr. Bamberger Béla viselte az előadói tisztet és álláspontját egy hosszab írásbeli véleménynyel meg egy nagyobb szabásu beszéddel támogatta, újból is követelvén, hogy az adózási rendszer legyen igazságosabb.

Egyik legérdekesebb művével dr. Bamberger Béla most készült el. A magyar közgazdasági társulat ugyanis elhatározván, hogy a millenium alkalmából a főbb gazdasági kérdések mindegyikét megíratja egy-egy kiváló szakférfiaval, dr. Bamberger Bélát szólította föl, hogy a fogyasztási és egyéb közvetett adók szabályozásáról szóló részt ő írja meg. Dr. Bamberger Béla engedett a meghívásnak és megírta e munkát, mely most van sajtó alatt és tán még ebben a hónapban kerül nyilvánosságra.

Szóval dr. Bamberger Béla a földművelő gazdák és iparosok embere! Minden munkássága, minden törekvése oda irányult eddig, hogy segítve legyen a magyar gazdán, a kire olyan súlyos idők, olyan nehéz esztendők járnak. Minden igyekezete oda fordul, hogy véget érjen a gazda válságos helyzete, hogy jobb és szebb idők köszöntsének azokra, a kik ebben az országban a legfontosabb tényezőt képezik.

Kétségtelen és bizonyos, hogy ő, a ki tollával oly eredménydusan harczolt eddig az igazságért, a gazdák érdekeért, az országgyűlésben is férfiasan eleget fog tenni kötelességének, ha a somlyó-vásárhelyi választók bizalma a parlamentbe küldi.

IVÁNKA IMRE

beszédje választói előtt, Szabadkán 1887. május 30-án.

Tisztelt polgártársak! Midőn itt megjelenni van szerencsém, kettős kötelességet teljesítek. Megköszönöm még egyszer a személyembe három éve helyezett bizodalmat, és megköszönöm az I. ső kerület tisztelt választóinak most megújított bizodalmukat.

Urain! nem sorolom el, mi minden történt a lefolyt országgyűlés alatt. A hirlap-irodalom élénksége módot nyújtott önöknek a pro et contrát minden egyes kérdésben sokkal tüzetesebben olvasni, mint sem azt fejtegetni, egy több órákig tartó beszédben is — bár ki — képes lehetne; — ha pedig egyedül a 3 év alatt hozott törvényeknek elsorolását kívánná valaki — ime elhoztam a képviselőház elnökének jelentését, abban meg van minden: de ennek felolvasása bizvást unatná az urakat. Felfogásom szerint nem is ez célja összejövetelünknek, hanem az, hogy a tisztelt választók egyes fontosabb mozzanatok mikénti felfogásából ítélhessék meg, vajjon a volt képviselőjük helyes uton járt-e? és vajjon megválasztandó képviselőjükben van-e még elég szellemi és testi erő, — elég szilárdság és önállóság, hogy tőle ezentul is hasznos szolgálatot várhatni. (Éljen!)

Mindenek előtt az országos kiállításról teszek említést, mert ez nagy dolog volt több tekintetben.

Az első, hogy megláttuk magunk: mink van, és mink nincs. Láttuk mezei gazdaságunk gazdag terményeit, de láttuk egyszersmind azt is, hogy bizony léteznek vidékek, a melyekben még most is avult szokások szerint folyik a földművelés. hol még ma is a »fa-eke« és »tövis-borona« képezik a legtekélyesebb gazdasági eszközt.

Láttuk erdő-terményeink értékes voltát, de láttuk azt is, hogy ezeket kellőképpen felhasználni nincs erők és tehetségünk s ezért ezeknek nyers, vagy csak nagyolva előkészített alakban való kivitelére vagyunk szorítva; tudjuk, hogy a letarolt erdőt sok helyen nem tilalmazták s az ősi fák utánnövedéke elcsenevésszedett. Az utókor fogja csak érzeni, mily áldás az ujan hozott erdő-törvény, melyet — mentől szigorubban hajt végre a kormány, — annál nagyobb mérvben emeli a nemzeti vagyont, annál egészségesebb, lakályosabb lesz az egész ország.

Láttuk a nagy haladást az állat-, de különösen a lótenyésztésben.

Mindenki tudja, hogy ha a vidék éghajlatának megfelelő tenyész-állatokat szerez be, és azok ivadékat és keresztezéseit ha csak 10 évig gondolja, azon a nyájon, csordán vagy ménesen, sőt egész vidékén ennek kedvező eredménye egy századra kihat. Lótenyésztésünk haladása bámulatos. Nemcsak annak örvendek én, hogy az állam és egyes nagy urak nemes tenyészállatokkal bírnak, és európaszerte — a lóversenyeknél — felmutatott szép eredmények által bemutatják a haladást, hanem annak örvendek leginkább, hogy egész községek, sőt vidékek földművelői tömegesen állítanak oly lovakat elő, a melyeket 300—400, sőt 800 és 1000 frtért értékesítenek.

Láttuk a bányászati, gyár- és kéziipar fejlődését, művészeink remekjeit és a kezdők próbálkozását; — láttuk a taneszközök halmazát és czélszerűségét, s lehetne-e mind azt elsorolni, a mit szépet, hasznosat és jót láttunk és bemutattunk az európai nagy közönségnek.

Emelkedtünk azon tudatban, hogy mind ezzel birunk és leginkább tőlünk függ mindazt tovább fejleszteni.

De nem ez volt a mi engem megörvendeztetett s lelkemet emelte; hanem azon — az egész kiállításon elterülő nemes izlés, a melyet a rendezésben nagyja és apraja tanusított, a melynek még az imitt-amott mutatkozó felesleges — s magát gyakran »nemzeti«-nek fitogtató tulzott sujtás — sem ártott.

Örvendeztetett a látogató közönség magatartása.

Sokszor, és a nap legkülönbözőbb óráiban voltam a kiállításon; özőlött előttem a látogatók nagy száma, a társadalom legkülönbözőbb rétegei — minden vidék lakossága — minden nemzetiség megjelent méltósággal — gyermekes naivitással — bámult, szemlélt; egyetlen egy részeg embert, rendetlenkedést, czivakodást nem láttam és nem hallottam, s ha volt valami kis baj, azt kaputos ember okozta. E komoly magatartása a tömegnek — ez tett engem büszkévé. Meghajlok hazám népe előtt. (Éljen! Éljen!)

A kiállítás nagy mérvű manifestatióra nyújtott alkalmat, melyet — több mint háromszáz éve — nemzetünk nem ért.

O felsége a király, környezve a nagyhatalmasságok követői által, az uralkodóház számos tagjainak kíséretében jelent meg, s a trónörökös lelkesítő üdvözlétére meleg, rokonszenves szavakkal válaszolt magyar nyelven.

Más nemzetbeliek ebben semmi feltűnőt, semmi különöset nem találnak, de mi — a kik átéltük az utolsó fél századot, a kik ismertük azon eleven korlátot, a mely közbe tolakodva, a magyart az uralkodó háztól távol tartani törekedett — ha csak az illető le nem moudott eleve a magyar nemzet aspiratióiról — mi, e manifestációban kétségtelen bizonyítékát látjuk annak, hogy az idegenkedés eloszlott és legfelségesebb urunk királyunk s annak fia a trónörökös — megértetvén a nemzet érzelmeit — megértvén e varázsszavak erejét: »A legelső magyar ember a király!« (Éljenzés!) emelkedett szellemmel és vasakarattal hirdetik urbi et orbi, hogy itt semmi félreértés, semmi bizalmatlanság többé nem létezik: s a magyar király a magyar nemzettel egy és azonos. (Hosszas éljenzés!)

Vén ember vagyok már, izgalmas, változékony volt életem; leghatályosabb perczei azok, a midőn 1848-ban Pozsonyban a Zöldfa vendéglő erkélyéről hirdette Kossuth Lajos az 1848-ki törvények sanctióját és most, a kiállítás megnyitásának perczei.

Ily hatással van és volt e nyilvánítás minden-

kire, a ki szereti hazáját, tiszta lélekkel; idézem Kossuth Lajos legújabb nyilatkozatainak egyikét; ugymond:

»A jelenlegi helyzetben a dynastia érdekei tökéletesen azonosak a magyar nemzet érdekeivel.«

Hogy a király ezt mindenkiel meg akarja — félremagyarázhatlanul értetni — a törvényhozásokkal éppen úgy, mint a hadsereggel; az összes e monarchiát lakó nemzetiségekkel és reactionarius velleitásokat tápláló csoportulatokkal: hogy ő az alkotmányt s a létező és törvényes uton létrejött államformát nemcsak megtartja, hanem mindenkiel meg is tartatja, ezt tények bizonyítják. (Éljen!) A hyperloyalitás takarója alatt rendetlenkedő horvát ultrákat, a törvényes magyar kormány utján, a közös hadsereg által fékezte s a közös hadügyminiszter rendelkezése alatt álló »Tábornok-Ban« visszaállításának álmait eloszlatta, és a midőn a szélsőbal által insceniozott, a bécsi Reichsrath főrendiházának több tagja által még nagyobbra felfújt Janszky-ügyet legmagasb kéziratával egyszerre megszüntette, mely magas kézirat mindenkiel értésére adja, hogy:

»Csak szándékos nem tudás, vagy nem tiszta indokok vezethetnek arra, hogy a hadsereg az ország törvényeivel és az alkotmánnyal ellentétbe helyeztessék.«

A szentírásban olvassuk, hogy Krisztus urunk, midőn tanítványaival a tengerre szállott, vihar támadt s a hajósokat nagy felelem fogta el, a tanítványok sürgették a megváltót, tegyen csodát; ez felpillantva az égre, a tenger felett elterjeszté karjait s a vihar megszünt, a hullámok nem háborgtak. Ily hatást tett ezen legmagasb kézirat. Meg is termette gyümölcsét.

Ezen eljárás következtén Horvátországban az alkotmányhú párt feléledett csüggedéséből, erőszakoskodás nélkül, törvényes uton, a kölcsönös capacitálás utján többet használt szűkebb hazájának két év alatt, mint a háborgást szító főpap s annak neki vadult követői 40 év alatt árthattak.

A jóakaró, türelmes, igazságos és az állam követelményeit szilárdan fenntartó eljárás, a nemzeti-ségi kérdést a minimumra szállította alá ország-szerte.

Bizalmat ébresztett a kisebb szomszéd államok lakóiban, a monarchia vetoja a szerb-bolgár háboru alkalmával, szilárd ragaszkodása a berlini békekötés határozmányaihoz; s annak világos kimondása: hogy Magyarország és az összes monarchia a Balkánt a Balkán népek tulajdonának tekinti. Midőn ezen egyszerűségében oly nagy elvet az országgyűlés termeiben kimondotta Tisza, ezt Oroszországban hencze-gésnek hirdették, de csakhamar a népfelkelési, s azután a hadkészültségi hitelt követelő törvényjavaslatok egyhangulag, pártkülönbség nélkül meg lettek szavazva, a — gunyolódás megszűnt. (Éljen!) »Vitam et sanguinem pro Rege Nostro! (Éljen! Éljen!) — Figyeljék meg ezt a csehek és tulzó németek egyiránt. Ugy, mint Mária-Terézia idején, most sem engedi át királyának örökét — véres harcz és teljes kimerültség nélkül — a magyar, senki fiának. (Éljen!)

Felemlitettem a népfelkelési törvényt, a Janszky-ügyet; engedjék meg Uraim, hogy az ország védelméről egyet-mást elmondjak. Folyik a panasz, hogy a magyar elem a tisztikarban nincsen elegendőleg és arányosan képviselve, s ezzel kapcsolatban az is, hogy a hadseregben a magyarok háttérbe vannak szorítva. (Halljuk!)

Nem mondom azt, hogy »ez nem így van«, hanem kutatom annak okát: miért van így, hogy lehet e bajon segíteni?

A hadseregek mind — hivatásuknál fogva —

kell, hogy a legconservativebb intézmény legyenek minden államban. Minden módosítás azok szervezétében, beosztásában, fegyverkezésében, még ruházatának megváltoztatása is le a lábbeli alakjának vagy a patkószegnek megváltoztatásáig, ha nem czélszerű, s a megszokott réginél rosszabbnak bizonyul — az államra nézve a legkárosabb következménnyel lehet. Ez a conservatismus beleéli magát minden seregbe, s a régi katonák, különösen a legfőbb tisztek más észjárást, más nézetet, mint a melyet hosszas szolgálatuk deje alatt magukba szívtak és megszoktak, igen nehezen vesznek fel.

A monarchiának e században három jeles hadvezére volt, Károly főherczeg, Schwarzenberg és Radeckzy. A francia háboruk alatt a hadsereg élet-hossziglan, vagy 16—14 évet szolgáló férfiakból állott és a népesség számarányához képest igen csekély volt; a nagy háboru befejezése után mindenki örült a békének, és a francia forradalom által propagált eszmék hatása csak a harmadik évtizedben kezdett magának ismét utat törni; mert itt alkotmányos élet és szólás-szabadság volt, előbb Magyarországon azután Ausztriában is — ez, és a porosz hadseregnek a népfelkelésre alapított és jónak bizonyult szervezete, a hadsereg létszámának öregbítését, ezzel a szolgálati idő leszállítását hozta magával. A ki ezen átalakítások élén állott, a ki a Károly főherczeg által kiadott utasítások és szabályok módosítását leginkább felkarolta, az Radeckzy volt és feléje fordult az összes hadsereg tisztikarának figyelme, rokonszenve. Az emberiség jogainak eszméi 1848-ban ismét lángot vetettek, e mozgalom végig futotta Európát, előidézte a Rajna melléki, szászországi, berlini, bécsi, prágai felkeléseket és különböző putschokat, és ezen mozgalmas időt használta fel a magyar törvényhozás nem arra, hogy forradalmat csináljon, de hogy törvényes uton, a király beleegyezésével állítsa helyre azon jogos állapotot, a melynek alapján lépett a mohácsi vész után az uralkodóház a magyar trónra, a melynek alapján tartotta együtt a magyar nemzet az uralkodóház örökségét a pragmatica sanctio következtén.

A ki ezen, tulajdonképen conservativ mozgalmat legkevésbé éjtette meg, ez volt a politikával keveset foglalkozó katonaság, és hogy ehhez szorosan simultak az absolutisták, ez minden ilyes mozgalomnak természetes folyamánya.

Miután ez alkalommal az olasz tartományok is háborgtak, Ausztria a frankfurti parlamentből kiszorította magát s a régi épület összerogyással fenyegetett, azon férfi körül kezdett csoportosulni a hadsereg bizodalma, a ki a tábornokok közt legkíválóbba vala s így keletkezett azon mondat »In deinem Lager ist Österreich!« — Bár hallgattak volna a politikuskok Radeckzy tanácsára; akkor sem az oláh, sem a szerb lázongás, sem a magyar önvédelmi harcz nem keletkezett volna és nem lett volna szükséges a muszkát segedelmiül hívni.

Beállván a csend — mert békének nem mondhatni — azon áramlat, a melyet Radeckzy képviselt, a mely a magyarral való teljes kibékülés eszméjét kívánta létesíteni, különösen Radeckzy hamar bekövetkezett halálával teljesen háttérbe szorult s Magyarország leigázásában, felosztásában és germanisálásában vélték megtalálni azon arcanumot, mely Schmerling agyvelő rétegeiben még ma is kalandoz.

1848-ban, a hadseregben szolgáló magyar tisztek tulnyomó része kilépett; 15 éven át a testvér a testvért, az apa fiát nem szívesen látta katonatiszti egyenruhában — a helyeket elfoglalták mások, nagyrészt oly elemek, melyek leginkább elleneseink voltak. évtizedek fognak elmulni, míg a régi egyensúly helyre áll, annál inkább, mert azon intésünk, sürgetésünk

könyörgésünk, melyet a magyar ifjúsághoz folyton intézünk — hogy maradjanak meg a hadsereg sorai-
ban, — hogy tekintsék megélhetési foglalkozásnak a
hadseregben való szolgálatot (Igaz! Helyes.) csak
lassan halad előre s valószínű, hogy ez így lesz, míg
egy nagy háboru be fogja bizonyítani, hogy a magyar
sorkatonaság, a honvédség és a népfelkelés a király
és haza hűségében éppen oly vitézül és önfeláldozással
fog harcolni, mint a közös hadsereg bármely része;
ezen közös vérkereszttség el fogja enyésztetni a tar-
tózodás utolsó árnyékát is.

Allításomat nem meritem a levegőből, alkal-
mam nyílik mint delegatusnak és mint vasuti igazga-
tónak nagy befolyásu katonákkal érintkezni és nem
egy közülük nyíltan kimondotta, hogy a magyar tör-
vényhozásnak érzelme a monarchia védelmi szüksé-
geinek felismerésében élénkebb s a behozott új intéz-
mények életbeléptetése és keresztülvitele itt erélye-
sebb és gyorsabb.

Türelem uraim, kitartás.

Hűség a királyhoz és nemzethez, a többi meg-
jön magától.

Az új organisatio, a honvédség és népfelkelés,
s ezzel kapcsolatban a tartaléknak háromszorosítása,
a jobb fegyverkezés, némely erődítések kiépítése és
felszerelése; de különösen a vasuti hálózatnak stra-
tegiai elvek alkalmazásával történt gyors kiépítése és
számos új országutvonal elkészítése, oly fokra emel-
ték a monarchia véderejét és képességét, a melyen
még soha sem állott. Vajjon a vezérlet és ellátás meg
fognak-e felelni a mozgásba hozott nagy tömegeknek,
ezt csak az események bizonyíthatják majd be. Sok,
igen sok történt, de mi ma g y a r o k, kell hogy igen
sokat követeljünk. Megfizettük azon összegeket, a me-
lyek a közös védelem szükségleteinek előállítására
kivántattak. Magyarország maga jóformán nyitva áll;
Komáromot kivéve, a hadi készülétek elhelyezésére,
a seregek összegyűjtésére elkészített erődített gócz-
pontok alig léteznek; a hadkészülék majd mind
Ausztriából jó, sem ágyuöntődének, sem fegyvergyá-
raink eddigelé nincsenek, az utóbbi felállítására a hon-
védség felszerelésére most szándékoltatik, a töltény-
gyár is Pozsonyban van, úgy hogy ha az ellenség
Bécs és Budapest közé képes magát beékelni, a
Magyarbirodalom keleti és déli részének védképes-
sége megszűnik, vagy legalább is csökken, és a kettős
monarchia nagy gondnal és áldozattal gyűjtött erejét
kifejleszteni alig lesz képes.

Végre még egyet mondok a hadseregről.

A kettős monarchiának, de külön Magyar-
országnak hadcsapatai a legkülönbözőbb nemzetisé-
gek fiaiból állanak. Mindenki hazafias odaadás-
sal köteles életét és egészségét feláldozni a ha-
záért, különösen míg ő felsége hadseregében —
melynek a törvény szavai szerint »a magyar
hadsereg kiegészítő része« — szolgál; de kö-
telessége egyszersmind mindenkinek, a legmaga-
sabbtól a legalacsonyabb fokban állóig, hogy minden,
a hadseregben létező nemzetiség tulajdonságait, szo-
kásait, nyelvét tiszteletben tartsa, azokat sem guny-
nyal, gyűlölettel és csufondárossággal ne érintse;
egyébiránt minden művelt embernek erkölcsi kötele-
sége, embertársait a neki jutott magasabb (művelt-
séggel magához emelni, (Helyes.) és nem művelt,
nem erkölcsös ember az, a ki mások lealacsonyításá-
ban keresi saját fölényét. (Igaz! Éljen!)

A tisztikar kell, hogy művelt egyénekből áll-
jon; a ki annyi önuralommal, annyi illemrizzettel nem
rendelkezik, hogy fegyvertársainak gyöngéd érzel-
meit tiszteletben tartsa — bármi tudományosan kép-
zett egyén legyen is — bár mely nemzetiséghez tar-
tozzék, nem művelt ember, és tisztnek egy po lyglott
hadseregben nem való. (Éljenzés.)

Mert: »Az ég egy kincset ad minden hazának,
S a nemzet híven védi birtokát!«

Az elébb említett sokféle hadi készülődés, a sok
vasutépítés, országut-nyitás, folyók áthidalása, viz-
szabályozás, számtalan iskola, törvényszék és tudom is
én mi minden alkotása, igen sok pénzbe került; az
ország adósságait és adó terhét igen magasra
emelte.

Ugye bár: ezt tudjuk és érezzük mindnyá-
jan; ha pedig nem tudók, mindennap teli torokkal
kiáltja fülünkbe a különböző elnevezésű ellenzék.

Ok persze ilyenkor arról, a mi az ország emel-
sére történt, a mi készült, nem tudnak, nem látnak
semmit sem; szerintük a sok pénz haszontalanságokra
lett kidobva; szerintük a szabadelvűpárt képviselői
körüli állják a husos fazekakat és csak úgy nagy ka-
nállal eszik az aranyat, ezüstöt, — de aztán mikor
kérdi az ember: hát melyik vasutat szedjük fel, me-
lyik törvényszéket, telekkönyvi vagy adóhivatalt stb.
töröljük el, melyik iskolát csukjuk be, akkor nem
csak hogy nem felelnek, de majd minden tisztelt
ellenzéki képviselőnek van zsebében egy pár petitió, a
melyben a minisztereknél, persze ki-ki saját választó
kerületének, itt egy kis vicinális vasutat, vagy távirtda-
állomást, legalább is postát, ott egy malompatak sza-
bályozást, egy állami iskolát, törvényszéket, legalább
kaszárnyát, extra dohányföldet, mezőgazdasági tanin-
tézetet vagy culturmérnököt, méntelepét, tenyészbika-
kat sollicitál sat. (Ugy van! Ugy!)

No jól van, nincs ellene kifogásom, de ezt
mind vádaskodás nélkül is lehetne megtenni.

Mindenütt vannak elégtelenségek, de ugyan ké-
rem mondják meg, mit hagyjunk el? Ne emeljük
tovább a fővárost? Hagyjuk elvadulni továbbra is a
Duna medrét? rakonczátlankodni a Rábát, Tiszát,
Szamost, Körösöket, Marost? Várjunk még dsungle-k
lesznek a Sárútból, Hanságból, Szernyéből vagy az
Ecsedi lápból?

Hagyjuk talán magára a bánágot, legyen ott
ismét mare dulce s így tovább.

Példaképen kérdem: Mondják meg tisztelt
uraim, hogy azon vasutakból, a melyeket Szabadka
10—14 év óta nyert, melyiket hagyjuk el? melyik a
felesleges? melyik iskolát csukjuk és melyik hivatalt
szüntessük be? Ugye b á r e g y e t s e m ? ! Sőt kell még
mindenfelé más és úgy mint ez itt van, úgy van ez
mindenütt. Nem mondom, hogy nem csinálhattunk volna
egyetmást olcsóbban is, egyszerűbben is, de hát a ma-
gyar ember természetében van az urhatnám; csak egy-
szerű példát hozok fel; mindeonnap tapasztalhatni; ha egy
8 emberre berendezett vasuti osztályban 4-en bent
ülnek, márt azt mondják az ujjonnan érkezőknek
messziről, tele van; ha hat utast ültet bele a ka-
lauz, zugolódnak, és ha mind a nyolcz ülést tele rakja
jaj neki szegénynek, pedig csak kötelességét teljesíti.
(Derültség.)

A mit itt kicsinyben mondok, úgy van az nagy-
ban is. Már legény voltam, mikor Budapesten az
olajlámpa-füstös és egyébként is illatos német szín-
házban vagy a Rondeauban működő magyar színház-
ban kerestük az élvezetet; most már Budapesten 6
színház és ki tudja hány tingl-tangl van, de azért:
a budai színház — a melyben a nemzeti színház je-
les művészei működnek — »nem elég jó«, s az opera,
— no az meg plane rossz, feszítsétek keresztre az in-
tendánst!

De hát Ugron, Apponyi, Orbán, Horánszky,
Szemnetz, Fenyvessi és társaik bekalandozzák az or-
szágot és hirdetik; mit is hirdetnek? — Kérem uraim
mondják meg, mit hirdetnek, mert mindegyik más
nézetet képvisel, de mindegyikük azonkívül — a hallga-
tók inye szerint — hol így, hol amugy forga tja a thé-
mát — csak kettőben egyeznek — mind gyűlölik Tiszát
— s bársonyszékekben akarnak ülni. (Derültség.)

1880.

Móricz Pál beszéde a szarvasi választókhoz april hó 29-én.

Tisztelt Választók!

Ezelőtt pár évvel jelenvén meg önök körében, midőn Szarvas városa számos választója által küldöttségileg a végből meghivattam, hogy mint képviselőjelölt programomat előadjam, elmondván beszédemet, egy figyelmes hallgatóm azon megjegyzést tette, hogy beszédemnek kevés hatása lehetett, mert hallgatással mellőztem a szarvasiak által rég óhajtott távirdat, vasutat és nem helyeztem kilátásba a súlyos adók elengedését. Mégis azt híresztelték politikai ellenfeleim, hogy pártbiveim azzal korteskedtek, hogy én önöknek vasutat, távirdat készítették, pedig Szarvas számos választói közül a választásokat megelőzőt idő alatt ezekről velem senki nem beszélt, ezekről én ígéretet soha senkinek sem tettem. Azonban a vasut és a távirda meglett, de az uraim legkevésbé az én érdemem, legtöbb érdeme van ezen ügyben a tiszavidéki vaspálya elnökének, gróf Szapáry Antal ő nagyméltóságának, ki, mielőtt én még az igazgatóságba beválasztattam volna, már a szükséges előfeltételeket megteremtette arra, hogy a vasut létrejöhön, azután a lelépett közlekedési miniszternek, Péchy Tamásnak, kinek munkássága ugyan csendes és zajtalan volt, de az ország elismeréssel tartozik neki azon buzgalomért, melylyel közlekedésünk hajait orvosolta s a rendelkezésére álló pénzerővel, csekélysege daczára, az ország közlekedését rendezte és fejlesztette; de legtöbb érdeme van az egész kormányynak, mely e vasut létesítését melegen akarta és pártfogolta. A ki azonban azt tettelezte fel rólam, hogy ha én e városnak képviselője leszek, mindent el fogok követni arra, hogy ezen Szarvas városára nagyfontosságú vonal létrejöhön, az igen helyesen gondolkozott, mert igen hanyag képviselőnek kellene annak lenni, a ki küldőinek ily fontos érdekeit tőle kitelhetőleg nem gyámolítaná.

Szarvas város eddig hasonlított Amerikának valamely gazdag vidékéhez, mely azonban annyival előnyösebb helyzetben van, hogy az amerikaiak előbb megcsinálják a vasutat, azután alakulnak a községek és városok, azután népesedik be a terület. Szarvas régóta hatalmas, népes város a Körös partján, ezen folyónak áldásait soká nem használhatta, csak rakoncátlanságait tűrte, mely város kiterjedt, termékeny hatáiraival, takarékos, értelmes népével nélkülözötte a közlekedés minden eszközét; úgy hogy mikor a választás napjára, a választás színhelyére nyár közepén utaztam s diszküldöttség jött elém, a járhatatlan utak miatt hajón vezettek be Szarvas városába.

Most azonban, uraim, a körülmények egészen megváltoztak, és ha nem ígérhettem is önöknek adóleszállítást, értvén ez alatt az adók bármely nemének direct elengedését, s ha akkor is azt mondtam, a mit most mondok, hogy ha a magyar állam függetlenségét fel akarjuk tartani, fizetni és áldozni kell, akkor legbensőbb meggyőződésemet minden tartózkodás nélkül fejeztem ki. De ha a direct adóleszállítást nem ígérhettem is, e helyett itt van e

vasut, mely, hogy röviden fejezzem ki magamat, kézzelfoghatólag bizonyít állításom mellett; mert ha egy közönséges jó termő évben Szarvason egy katasztrális hold hat mázsa szemet terem, melynek a vasutig elszállításáért eddig 30—40 krt kellett mázsanként fizetni, most a vasut itt levén, csak 15 krt fog kelleni fizetni ugyanazon messzeségig, a hat mázsan meg lesz gazdálkodva 1 frt 20—1 frt 50 kr., s ebből kikerülend minden adó. Ez egyébiránt csak mellékes dolog egy vasutnál. Több tekintetet érdemel a civilizatio terjedésére, a műveltség, értelmiség fejlődésére való hatása; jó közlekedési eszközök nélkül nem lehet nagy vállalatokat kezdeményezni. Ott, hol a civilizatio terjed, az értelmiség növekszik, az ipar fejlődik, a kereskedelem felvirágzik, a föld értéke, ha nem elébb, de 10—15 év múlva igen emelkedik. Ezeket megfontolva, belátják azok is, kik e vasutat elleneztek, mily sokkal tartozik Szarvas város azon fölvilágosodott és előrelátó előjáróknak, kik e vasutat már akkor is áldozatkészséggel készek voltak létesíteni, mikor még engem nem is ismertek, s mikor nekem e tekintetben érdemem nem is volt, nem is lehetett. Hasonló törekvést kellene kifejteni más tehetős városoknak is, mert az általános jólétet és adózási képességet semmi nem mozditja úgy elő, mint a vicinalis vasutak létesítése.

Körülbelül két hosszú éve, uraim, hogy az önök körében meg nem fordultam, illő dolog tehát, hogy a politikáról, a politikai pártokról, a kormányról s általában pártunk jövőjéről röviden nyilatkozzam.

A mostani éles küzdelmek közepette egy férfiu magasodott ki a politikai tusákban, ki egymaga minden támadásnak czéltáblája lón, és ha egyeseket megtámadtak kiméletlenül, valótlán hamis állításokkal, azt nem lehet egyébként tulajdonítani, mint annak, hogy e férfiuhoz nem tudván hozzáférni, igyekeztek a talapatot, t. i. a pártot, mely őt fenn tartja, megtámadni. De ezen támadásoknak nem volt meg a kivánt eredménye azokra nézve, kik azt kezdeményezték. Nagy politikai pártokban egyesek lehetnek hibásak és gyarlók, habár talán nem is annyira, mint kikürtöltetnek. De mentől több gyarlóságot fogtak rá a párt egyeseire, annál jobban ki-magasodott a támadók felett a miniszterelnök alakja, a kire alapos vádat egyet se birtak felhozni. Elégtételt szolgáltatott neki az ellenzék derék vezérei; Irányi Dániel a sárral-dobálás rut mesterségét határozottan kárhóztatta, s báró Bánhid, kinek erős ítélőtehetségét még ellenfelei is ép úgy elismerik, mint férfias politikai bátorságát, leginkább elégtételt szolgáltatott akkor, midőn a miniszterelnök tehetőségét és hazfűségét nyíltan kiemelte. Az egész párt, az egész ország büszkeséggel néz e vezérre, a kit a sárral-dobálás ezen cynikus korszakában érinteni senki sem képes. S bármennyi irigy ellensége legyen azért, mert az egykoron uralkodott emberekkel az igazság erejénél fogva lerakatta a fegyvert, s bár ne tudják neki feledni, hogy kiméletlen volt gyarlóságaik iránt, egyet el kell ismerniök, hogy mind ő,

mind Péchy Tamás, mind Simonyi Lajos báró, a kiket ő a balközépről a miniszteri padokra bevitt, jellemre, tettekre nézve mind kifogáson felül állanak, s nincs semmi alapos kifogás, a mit ezen egyének becsülete ellen valaha fel tudtak volna hozni.

De hagyjuk el ezen kellemetlen személyes dolgokat, nézzünk a politikai támadásoknak szemébe, melyek kormányelnökünk ellenében általában felhozhatnak. Azt mondják először, hogy ő inconsequens, másodsor, hogy ő az oka a közjogi ellenzék megszorodásának. Igazsága volt Kossuth Lajosnak, midőn egy barátjához írt levélben azt írta, hogy ha Tisza Kálmán 1867-ben a közjogi ellenzék terére nem lép, — ha a balközép a magyar középosztály és intelligentia zömével az ő zászlója körül nem csoportosul, akkor az ország nagy része, sőt többet mondok, magyar része szélső baloldali lett volna. A nép ismerte a balközép vezérférfait, kik jobbára a középosztályból kerültek ki, ismerte azok szereplését a forradalom alatt és után, megdöbbenve látta, hogy e hatalmas párt mérsékletre inté őket s a forradalmi ut elhagyására figyelmezteti.

Akármit mondhatnak Tiszáról, azt tagadni nem lehet, hogy ő az ugynevezett szélső ballal és nemzetiségekkel a solidaritást minden ünneplés alkalmával megtagadta és álláspontja ellentétét velük szemben kifejtette. Így semmi nagy inconsequentia nem volt abban, hogy a balközép vezéreinek az új kiegyezés küszöbén vélt bátorságuk a rongált, az ország pénzügyi bukásának elhárítása végett nehéz pénzügyi viszonyok közepette a kormány átvételére vállalkozni.

A közjogi ellenzék szaporodását leginkább az egyesült ellenzék magatartása idézte elő, mert midőn volt miniszterek, kiknek mindegyike tudhatta, hogy Ausztriával való viszonyunknál s a kiegyezés természeténél fogva, ha fenn volt is, sőt fenn van ma is a jog tartva az önálló vámterületre, azt gyakorlatilag most létesíteni csaknem lehetetlen. És mégis midőn volt miniszterek az önálló vámterületnek hangzatos ígéréssel kaczkodtak és lehetőknek mondták azt a nép előtt, akkor sok elégedetlen emberben mindinkább megszilárdult az a meggyőződés, hogy a mit a szélsőbal zászlajára tűzött, nem olyan kivihetetlen. Azután jött a keleti háború. Hogy a keleti háborút egyes államférfiúnak, ha még oly hatalmas és genialis is, megakadályozni nem lehetett, azt mindenki tudja, valamint, hogy a keleti háború alatti viszonyt Muszka- és Törökország közt már a francia háború alkalmával előkészítették. A „mérsékelt“ ellenzék egy csomó volt miniszterrel együtt kikapta a szélsőbal szájából a hangzatos szavakat és tullicizálta őket a softa-politika követésében; a felületes emberek külügyi dolgokban is azt kezdték látni, hogy a szélsőbal elvei nem olyan kivihetetlenek, mert hiszen volt miniszterek, a volt kormánypárt előkelő férfiai vallják e politikát jónak és helyesnek. Ez sokkal többet tett a szélsőbal erősítésére, mint eddig a szélsőbal által a népnek tett ígéretek.

Tovább megyek. Én nem tudom, honnan veszi a világ, hogy Apponyi gróf, a ki különben igen nagy parlamenti tehetség, ultramontán irányt követ, mert én ugyan a gyakorlati életből erre tényeket felhozni nem tudnék. Hanem, hogy a megyei tisztviselőknek a kormány általi kinevezését követelve, nyilatkozatai által kétségtelen bebizonyította, hogy ő a politikai centralisációnak barátja. A tisztviselők megválasztásának jogát akarják elvenni. S ha elkoboznák ezen utolsó eminens jogát a megyéknek, azon elvek szerint elkobozhatnák a városoknak és községeknek is, s másolatban szolgálnának nekünk a Bach-rendszer egyik rosszabb kiadásával, mert a Bach-rendszer egy iskolázott, tehetséges, oly bureaucraticus osztálylyal rendelkezett, melylyel mi jelenleg nem rendelkezünk.

Ezen intenciók nagy szolgálatot tettek a közjogi oppositiónak, mert nemcsak Apponyi pártjának

azon részét, kik a tisztviselők választási jogát feladni nem akarják, de mindazon mérsékelt ellenzéki férfiakat, a kik a kormányt támogatni vonakodtak, az országban létező számos híveit a municipalis szabadságnak, a közjogi ellenzékhez terelték. Hogy ez így van, kérdezzék meg a megyékben és városokban lakó középosztályt, s meg fogják látni állításom igazságát.

Most elértem azon fontos kérdésekhez, melyeket képviselő ki nem kerülhet, s melyek felől választói előtt nyilatkozni kötelessége: értem a közigazgatás reformjának kérdését. Én nem szólhatok ezen fontos kérdéshez a nélkül, hogy a már egyszer másszor általam elmondottakat ne ismételjem. Én uraim, az állami közigazgatásnak épügy, mint a törvénykezés állami voltának bizonyos mértékig barátja vagyok. De mindig az a kérdés, meddig akarjuk az államosítást terjeszteni. Bűnhödtünk már a törvénykezés terén, mert ott az államosítást tulságig vittük és az ut közepette meg kellett a visszavonulót fűni. Most még nem vagyunk a csata közepette a közigazgatási reform terén, ma vegyen mindenki példát a juridicus téren elkövetett eljárásból és vegyen magának időt a gondolkozásra, hogy megfontolja, miúgy következei lehetnek Magyarországon egy tulvitt centralisációnak. Ne mondja nekem senki, hogy az, ki a tisztviselők szabad választását, a municipalis szabadság utolsó gyöngyét el akarja kobozni, az mást akar, mint egy tulvitt centralisációt. A centralisáció barátjai azt állítják, hogy qualificált egyének választás mellett a közigazgatás terére nem fognak lépni.

Ez egészen téves felfogás. A baj most abban rejlik, hogy kevés qualificált egyén lép az ipar, kereskedés, gazdaság terére, a hivatalnok előkelő állását kellesténél többen hajhászszák. Kész vagyok a közigazgatási tisztviselők qualificációját illetőleg mindazon kívánalmakat elfogadni, melyek a legkövetlebb kinevezési eljárás mellett meg fognak kívántatni, s meg vagyok győződve, hogy a választások mellett épen azon egyének fognak a megyei hivatalok után járni, kik kinevezés mellett.

Mondják, hogy a kinevezés a demokratikus elemeknek nagyobb biztosítékot nyújt. Ez igaz, de sokkal hozzáférhetlenebbé teszi a hivatal a középosztályra nézve, — különösen tehetségesebbeknek előléptetése eseteiben. Vagy azt kell feltételezni a miniszterről, hogy az egész ország minden hivatalra pályázóját személyesen ismeri, vagy azt, hogy az informálók pápaszemén nézve a szegényebb, ismeretlenebb tehetséges embert legtöbb ízben mellőzik; de ha elismerem is, hogy a kinevezés a demokratikus elemeknek több anyagi biztosítékot nyújt, de megalázza és megtöri azt, a ki a kinevezési rendszer alatt hivatalt keres és a kormánytól eltérő politikai meggyőződéssel bír; ilyen ember többnyire csak politikai meggyőződése árán juthat be a hivatalba. A választás — jöjjön bár egy fractiótól — még akkor is megtisztelő. Ha pedig sikerre vezet: akkor épen felemelő. A hivatalkérés miatt a miniszter előtt esedező ember sorsánál nyomorubb alig van s arra kárhoztatni a szegényebb intelligenciát, hogy az ország minden részéből felvándoroljon a központra és udvaroljon ott a kapusnak, a Kanzleidienernek, míg a sok nagyságos és méltóságos urakhoz könyörgés végett bemehet, — ez megalázása az intelligens osztálynak és kiküszöbölése minden szabadsági, főleg függetlenségi érzetnek.

Azt mondják, hogy a kinevezés annyival inkább szükséges, mert oly ember, ki életpályájának a közigazgatást választaná, a szabad választás miatt nem szánhatja magát e pályára. Én őszintén megvallom, nagy bajnak tartom Magyarországon, hogy itt a tanuló ifjúság nagy része nem termelni, nem természetileg munkálkodni kíván, hanem azt óhajtja, hogy az állam őt eltartsa; az a tódulás, melyet a juridikus terre, az ügyvédi és bírói pályára tapasztalunk, máris ártalmas. Még nőne ezen baj, ha kinevezés

159.

mellett a megyei hivatalokat is a kormány töltené be. Hagyni kell a közigazgatást azok számára, a kik a választás risicója daczára arra rászánják magukat. Különös, hogy a centralista urak a centralisatiót a magyarság érdekében követelik. Tagadhatlan, hogy Magyarország polyglott ország, de vajjon érdekében áll-e a magyar fajnak az, hogy minden nemzetiség gyűlöletét nemcsak tűrje, hanem naponkint fokozza? Érdékében áll-e az államnak, hogy senki, ki nem magyar, az administratió terén ne találjon alkalmazást? Érdékében áll-e a magyar államnak, hogy életképes, hagyományos institutióját, a megyéket végkép megsemmisítse? Pedig ezt követelik, még pedig a magyarság érdekében. Alig hiszem, hogy ha megszavaztatnák az ország minden választóját, akadna egy huszadrész, mely a centralisatiót a magyar állam érdekében megszavazná.

Azt mondják, hogy a magyar politika minden irányban érvényesíthesse magát, — azért kell a tisztviselők kinevezését kézbevenni. Én uraim, bár kormánypárti képviselő vagyok, én azt tapasztaltam, hogy az ügyes főispán omnipotens saját megyéjében, vannak ugyan tehetetlenek is, de annak nem a rendszer, hanem az egyének okai, s ennél fogva már most is a lakosság érdekében volna a főispáni jogokat korlátozni.

Dicsérik nekünk a bureaucratikus boldogságot és kárhoztatják a megyei kormányzatot.

Pedig állami életünk több ágában századok óta divik a kinevezési rendszer, és az administratió azon ágai semmivel sem jobbak, mint a megyei administratiók. Látjuk pl. a pénzügyek kezelésénél.

Kárhoztatják a megyei nepotismust, pedig a bureaucratikus nepotismus sokkal veszedelmesebb, mélyebben ható és hibái jóvátehetetlenek.

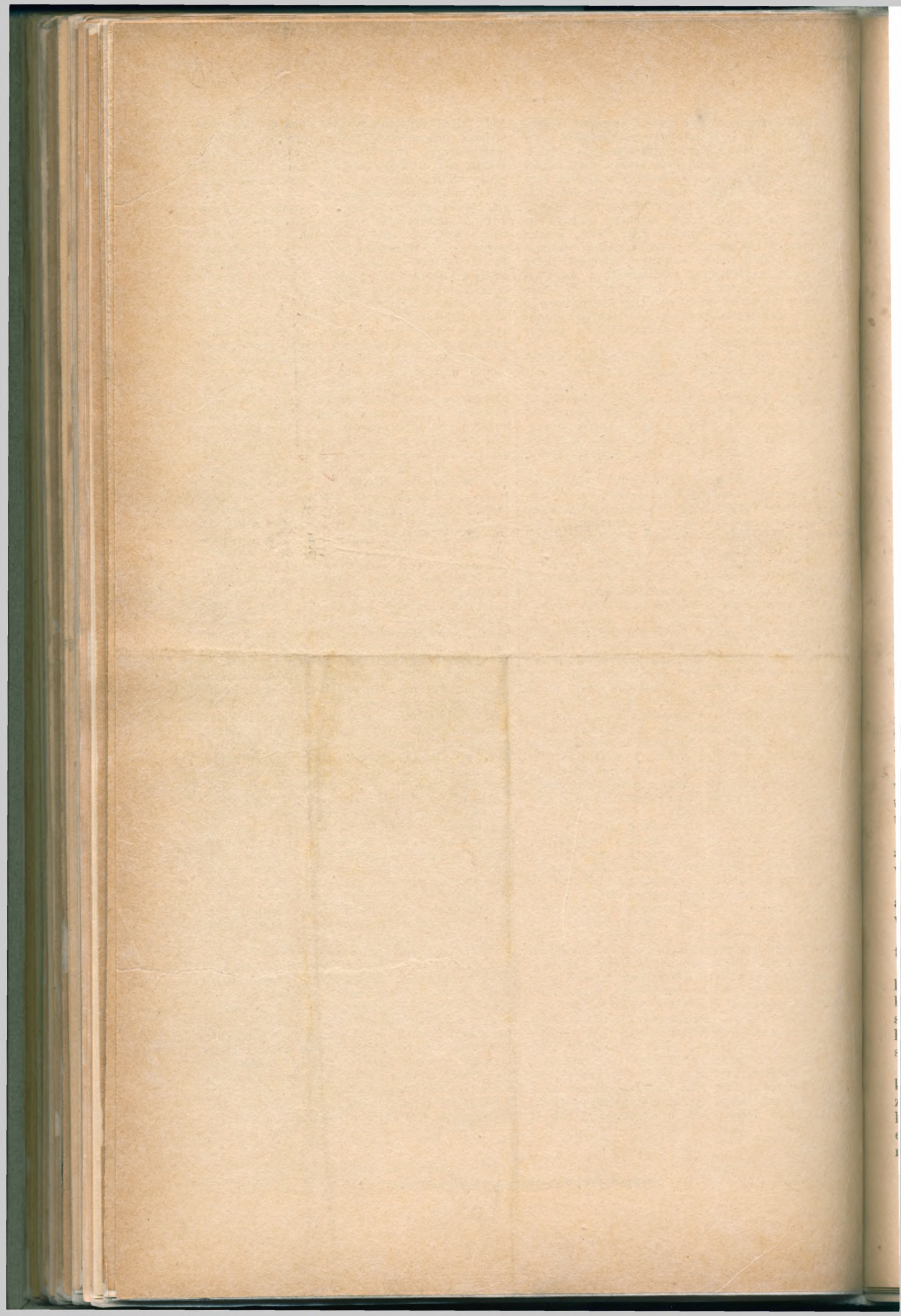
Élesen kiírják a megyei tisztviselők visszaéléseit; ez onnan van, hogy ma a nyilvános élet ellenőrzése alatt minden napfényre derül; de a hol hivatalnok vizsgál a hivatalnok felett, — csak a legsúlyosabb visszaélések vannak megtorolva. A két rendszer között igen nagy és lényeges különbség létezik, t. i. a kinevezés mellett csak annyit tud a nagyközönség az administratióról, mi a hivatalos titok elárulásával suttogva elmondatik, a mostani rendszer mellett minden állampolgár, ki az iránt érdeklődik, tudomást szerezhet és ellenőrizheti az administratiót.

El kellene feledni, uraim, a történelmet, ki kellene irtani keblünkben a történelmi institutiók iránt minden kegyeletet, hogy a papiros-alkotmánykézítőkre és organisatorokra hallgatva, a tisztviselők szabad választását elejtenők.

S ugy állítják a kinevezési rendszert, a centralisatiót előnkbe, mint az állami kormányzat netovábbját és elfelejtik azon bajokat, melyek majd minden centralisált államban felmerülnek, elfeledik, hogy nagy államférfiak, tudósok török a fejöket, hogy hogy lehetne azon bajokon segíteni, melyeket aki-nevezés mellett létesített bureaucratia teremtett s hogy a felfrissítés végett majd purificatió, majd erőszakos új organisatió lesz szükséges. Fel se említhető mindaz a sok visszaélés, mely a centralisált administratió mellett előfordult. Én tehát ezen rendszer barátja soha sem leszek, mert hiszem, hogy ezen kinevezési rendszer lehetetlenné tenné pénzügyeink rendezését és elfojtaná a szabadságot.

Nem régen a parlamentari tárgyalások alkalmával egyik képviselőtársam Mocsáry Lajos megtámadta a mostani és az ez előtti kormányokat, hogy a municipális szabadságot kiforgatták régi alapjából, ősi jogaiból és ugy adta elő a dolgot, hogy neki nem kell ugyan municipális szabadság, de sem az, a mi most van, hanem egy, az ő ábrándjaiban élő valami. Erre nézve is kell nyilatkoznom. A megyék

1848 előtti életökben az által voltak oly hatalmas factorok Magyarország politikai és állami életében, mert a megye, mint olyan tagja volt a törvényhozásnak, mert a megye utasítást adva, a törvényhozásba befolyt, mert a politikai discussionak addig volt a megyében fontossága, míg ott a felett sikerrel dönteni lehetett. A megyék ez eminens jogát az 1848-iki törvényhozás vette el és helyesen, mert a megye mint ilyen aristokrat intézmény volt. Minden nemes ember született törvényhozónak tarthatta magát. Az 500,000 emberből álló nemesség levonván belőle a kiskorúakat és a nőket, tehát 60--70 ezer személy direct befolyást gyakorolt a törvényhozásra. Ha a jogot a legkisebb korlát nélkül ki akarták volna terjeszteni az ország minden lakosára, akkor a megye lehetetlenné vált volna. Meg kellett tehát szüntetni a megyék ezen jogát annyival inkább, mert az egész alkotmány aristokratikus természetétől megfosztva, népképviselőivé nem változott át. De ha ez 1848-ban helyesen történt, nem lehet az utóbbi és a mostani kormányt azért kárhoztatni; és ebből nem következik az, hogy, mert a megye elvesztette kardinalis jogait, tehát foszszuk meg utolsó jogától is, nem következik az sem, hogy, mert a megye meg van fosztva nevezetesebb jogaitól, hagyjuk azt elveszni és mint éheltetlen lomot lökjük ki az administratio keretéből. Ismétlem, hogy ha Magyarországon a polgárnak egyéb alkotmányos joga nem volna, mint hogy három évben egyszer megjelenjen a szavazó urnánál s ebbe egy szavazatot belökjön a képviselő választásra, azzal menjen haza, és nézze, mit csinál az országgyűlés, a szabadság ezen mérve igen csekély volna. Ezekből láthatják önök, hogy a jövő választások alkalmával engem azok közé fognak sorolhatni, kik akarják ugyan a jó administratiót, megkövetelik minden tisztviselőtől, hogy az arra qualificált legyen és mindenkinek, a ki arra alkalmatlan, a hozzáférhetést lehetetlenné akarják tenni. Megvárom ugyan, hogy az állam fontos teendői fenn ne akadjanak s gyors és kellő ellátást nyerjenek, és így a tisztviselők felelősségét szoroson körvonalozni kívánom. Akarom a közigazgatási bíróságok létesítését, hogy az a sok visszaélés, mely most büntetlenül a polgárokon elkövetetik, orvoslást találjon: de a centralisatio azon zászlójához, melyet nekünk az egyesült ellenzék lobogtat, szegődni soha nem fogok. Mi pártunkat, kormányainkat, azoknak jövőjét illeti, még csak arra akarom önöket figyelmeztetni, hogy ha a kormányt pénzügyi tekintetben igazgatósan akarják megítélni, tekintsenek a magyar értékpapirok jelen magas állására, hasonlítsák azt össze az alignmulttal, be fogják látni, hogy a magyar állam hitele növekedett. Hasonlítsák össze a jelenlegi deficitet a régiebb költségvetésekkel s látni fogják, hogy a deficit egyharmad résznyire olvadt. Nézzék a vasutak csoportosításának nagy művét, melynek már minden factora az állam kezében van s csak a rendező kézre vár és láthatják, hogy a kormány nem volt siket a nemzet kívánatai előtt, és minden érdek sértése nélkül egyenként oldotta meg azon fontos kérdéseket, melyek megoldása képpé teendik őt jövőre is, hogy nagy vasuti és forgalmi nemzeti politikát teremthessen. És bármilyen elfogult legyen valaki a kormány érdemeivel szemben, a külügyi politika tekintetében lehetetlen, hogy el ne ismerje, hogy a német szövetség többet ér a török barátság-nál s hogy hazánk most anyagilag és politikailag kedvezőbb viszonyok közt van, mint mikor a Tiszakormány az ország ügyeinek vezetését kezébe vette. Ily előzmények után bizton nézek a jövő elé és bizton a jövő választások elé és őszintén óhajtom, hogy a szabadelvű kormány politikailag sokáig éljen Magyarországon, s továbbra is kormányozza hazánkat.

1878.
Szatmármegye

Programm.

Az 1848-iki törvényekben foglalt elveket valló, Szatmármegye alkotmányos közjogi ellenzéki pártja, ugy a történelem tanúsága, valamint saját tapasztalatából is meggyőződ-
vén arról, hogy Magyarország csak ugy biztosíthatja fennállását, s csak ugy fejlesztheti
szellemi és anyagi erejét tökéletesen, ha állami függetlenségét, melyhez az önfentartás el-
idegeníthetlen jogán kívül ugy régibb, mint újabb törvények szerint elvitázhatlan joga van,
mielébb visszaszerzi. —

Minélfogva főtörekvése oda irányul, hogy a közös, s közösen érdeklő ügyekre vo-
natkozó 1867-iki törvényeknek, melyek az ország önállóságát lényegesen megeseonkítják
alkotmányos utoni eltörlése által Magyarország a függetlenség minden kellékeivel felru-
háztassék, — és így önálló hadügye, külön hadserege — önálló bankja, önálló külügye,
önálló vámterülete, önálló kereskedelme legyen, az ő Felsége uralkodása alatt álló többi
országok és tartományokkal egyedül az uralkodó személyének azonossága által legyen
viszonyban. —

A miből önkényt következik, hogy a közüstigyek tárgyalására rendelt delegatiók is
megszüntettessenek, Magyarország törvényhozása és kormánya, az ország minden ügyeit
kizárólag maga intézze és kezelje. —

Horvát-Szlavon és Dalmátország, valamint a magyar korona területén élő minden
nemzetiségeknek, a magyar korona jogainak fentartása mellett, minden méltányos kívánatai
már törvény által biztosítva lévén, testvéri egyetértésben a siker reményével foghatunk
belügyeink rendezése, hazánk szellemi és anyagi erejének fejlesztéséhez.

Mely munkában egyrészt az ősi intézmények lényegének fentartása, másrészt a vál-
tozó viszonyok figyelembe vételével a kor szelleme szolgáló irányadóul. —

Ehez képest míg a bírák választását és a megyei, városi teljes önkormányzati jogot
visszaszerezni el van határozva, a közjogi ellenzéki párt, kárhóztatván a kormány közpon-
tosítási és hatalom terjesztési törekvéseit: a szabadság és jogegyenlőség elvén ugy a tör-
vényhozás, mint a végrehajtás terén, a közélet minden viszonyai közt érvényesíteni kívánja.

A személyes szabadságnak minden önkény ellen való biztosítását, a lelkiismeret és
vallásszabadság megállapítását, ennek minden következményeivel együtt a polgári házasság
törvénybe iktattatását, ugyszintén a sajtó, gyülekezési és egyesület, szabadságnak a hatalom
tulkapásai ellen való megóvását feladatául tűzi ki.

Ugyancsak a jogegyenlőség alapján, mely semmi kiváltságot nem tűr, a legtöbb
adót fizetők (virilisek) előjogát a törvényből kiküszöböltetni, valamint a felső háznak kép-
viseleti alapon való szervezését óhajtja.

Akarja az általános szavazat jognak behozatalát titkos szavazási módozattal, minthogy
az állam attól, kitől a vér- és anyagi áldozatot megkívánja, az államéletre való befolyását el-
vonni nem is jogosult.

A művelődésnek minél szélesebb körben való terjesztése végett óhajtja a párt a közok-
tatás költségeinek állampénztárból való fedezését.

Minden oly helyeken, hol az egyes testületek, vagy hitfelekezetek ereje elégtelen -- a
köznevelés előmozdítására országos intézkedés tétessék, ugy azonban, hogy az oktatás ügyé-
ből a hatalom számára monopolium, avagy az államsegélyezés alapján oly iskolák ne állítas-
sanak, melyek a független fejlődést előlik, és csak a hatalomnak nevelnek vak eszközöket,
hanem olyanok, melyek beléltökre nézve függetlenül a szabad szellem fejlesztői lehessenek,
s növendékeik keblébe határozott önállóság jellemét csepegtessék. —

Az anyagi felvirágzás mezején első szükség, hogy Magyarország pénzügyi, ipar és
kereskedelmi tekintetekben az osztrák gyámbatóság alól felszabaduljon, az adó a józan nem-
zetgazdászati elvei szerint oda szálíttassék le, hogy az önfentartás, a befektetési költségek
leszámításával felülmaradó tiszta jövedelem képezze az adó alapját, mely csak akkor lesz
eszközölhető, ha Magyarország a közüstigyes terhektől megszabadul és csak az ország alkotmá-
nyos kormányzatának, s az állam belsőszükségletei fedezésének költségeivel lesz terhelve. —

Óhajtja a közjogi ellenzék, hogy a magyar nemzet szokása, erkölce, miveltége és viszonyainak megfelelő polgári, büntető, rendőri, váltó, kereskedelmi és honosítási törvények alkottassanak, melyek által a személynek biztonsága, a tulajdonnak szentsége biztosítottassék.

Akarja a párt, hogy a közlekedési eszközök, különösen a közutak építése, folyók szabályozása eszközöltessék.

Szükségesnek tartja továbbá a dohány-egyedáruság megszüntetését, a regale jognak megváltás utjáni rendezését, valamint a bélyegek árának lejjebb szállítását, mindezeket az állam terheinek apadásától tévén függővé, mit csak akkor tart bekövetkezhetőnek, ha Magyarország a közösiügyes terhektől menekül. —

Akarja pedig ezeket a közjogi ellenzék nem erőszak és forradalom útján, hanem alkotmányos, békés uton és törvényes eszközökkel elérni, mihez minden polgárnak kétség telen joga van.

Ezen eszközök legfőbbike a polgárok felvilágosítása a tízéves tapasztalatokból merített következményekkel megismertetése, hogy így a közjogi ellenzék zászlója körül gyülekezvén a többség — óhajai valósuljanak. — A valósulásnak ez esetben mi sem szolgálhat akadályul:

mert az uralkodó megértve a nemzet többségének akaratát, letett esküjéhez híven — annál kevésbbé ellenezhetné azt, minthogy a közjogi ellenzék kívánatainak teljesítése, míg Magyarország felvirágzására és boldogságára elkerülhetlenül szükséges — addig az uralkodása alatt levő többi országok és tartományok jogait és érdekeit nem sérti, sőt ezeknek is javára szolgáland.

Kelt Szatmármegye független 48-as közjogi ellenzékének 1878-ik évi Május hó 5-ik és 6-dik napjain Nagy-Károlyban tartott gyűlésében.

Jegyzette :

Solymosy Bálint.

Gróf Vay Mihály.

elnök.

1878.

99/61.

Szatmármegye polgáraihoz!

A képviselő választások ideje közeledik.

A képviselő választás alapja az alkotmányos életnek.

Minden nemzet politikai érettsége, műveltsége, józansága, nemzeti létének helyes felfogása, önérzete, jövőjének biztosítása iránti akarata a választásban nyilvánul és abban gyökerezik.

Minden nemzet okul a múltakból, — a magyar nemzet, melynek ezredéves történeti multja van, annyival inkább kell, hogy okuljon legyen és ne feledje a múltak hibáit.

A feledés a szolgaság főerénye, — ha a magyar nemzet feledné ismét az előzetes vétkes mulasztásokat, jogainak és érdekeinek feláldozását; a művelt világ méltán vonná kétségbe nemzeti létének jogosultságát.

Ösmerjük meg hazánk helyzetét. Magyarország alkotmánya még a puztaszeri szerződésen alapszik.

Az alkotmányos élet hazánkban a különböző házakbóli uralkodó családok érdeke és politikájához képest, egyszer fejlesztetett, másszor elnyomatott.

A valódi alkotmányos élet (nem olyan ugyan, mint Angliában, hol a képviselőház által háromszor felterjesztett törvényjavaslat, királyi szentesítés nélkül is törvénynyé válik) az 1848-diki koronás magyar király által szentesített törvények által nyert kifejezést, ez időszak képezi Hunyadi Mátyás uralkodása óta — Magyarország életének a legdicsebb és legszebb korszakát.

Ekkor lett az ige testté, lett szabaddá a nép és a föld, — ekkor adá a magyar közép- és főnemesség politikai érettségének, őszinte felebaráti szeretetének, az egyetemes történelemben páratlan nemeslelkűségének legfényesebb bizonyítékát, midőn megosztva jogait a föld népével, egyenjogúvá tette azt magával és bevette az alkotmány sáncaiba.

1 8 4 8

Magyarország dicső korszaka! te mutattad meg a téged alkotó legnagyobb magyar **Kossuth Lajos** vezérlete alatt, mire képes a magyar nemzet, egy szabad alkotmánynyal.

Megküzdötte a nemzet az önvédelem legnemesebb harcát, — kiérdemelte az egyetemes világ előtt a dicsőség és hazafiság elismerését, megtartotta tisztán a nemzeti vagyont. sőt midőn az árulás leverte, nem adósságot, hanem pénzkészletet adott által a reá nehezedett zsarnokságnak.

A világsi árulás után, 1860. okt. 20-ig hordozta a nemzet első izbe a zsarnokság lánczait.

1859-ben Olaszország a francia nemzet szövetségével megkezdé valósítani az olasz egység eszméjét — és a felette zsarnokoskodó Austriát megtámadta. A hadsereg magyar része, mely az osztrák hagyományos politika szerint mindenütt úgy ott is pazarul áldoztatott fel, — tudva azt, hogy Olaszország szabadságáért küzd, — harcolt parancs szóra, de nem lelkesedve, következőse lett Solferino, hol Austria megveretvén, Lombárdiát elvesztette.

Az osztrák döntő körök kezdték belátni szükségét a magyar nemzet kiengesztelésének, — e czelből; remélvén, hogy a nemzet a kegyelem morzsalékaival is megelégszik, a tényleges hatalommal kibocsájtatták 1860-ban október 20-ikán az ismeretes diplomát, 1861. ápril havára az országgyűlés összehivatott.

Az országgyűlésen két párt alakult, egyik a felirati, élén **Deák Ferenczcel**, a másik a határozati párt gróf **Teleki László** vezérlete alatt — az első ignorálva a zsarnokságot, loyális feliratot indítványozott, a második a nemzet elvitázhatlan történelmi jogainál fogva egy határozat által akarta tudatni a nemzet akarátát.

Az országgyűlés tárgyalásának folyama alatt gróf **Teleki László** mai napig is titokszerű halála bekövetkeztén, vezéri szerepét Tisza Kálmán vette át, ki midőn látta a határozati párt többségét, megrettent, és mesterséges uton tartotta vissza pártjának néhány tagját a szavazástól, — a feliratnak öt szó többséget szerzett, maga azonban a határozati párttal szavazott.

Itt tűnik fel elvhütlenségének, számításának első csirája, hova fejlődött, alább a maga helyén ki lesz tüntetve.

A nemzet két feliratába, visszakövetelte 48-diki alkotmányát, ezek közül a második valódi mestermű, a magyar nemzet ősi erényét, történelmi és alkotmányos jogaihoz való tántoríthatlan ragaszkodását tünteti fel, és határozat jellegével bír.

A nemzet felirataira válasz volt az országgyűlés feloszlata — következett a második abszolút korszak.

Nem volt tartható ez sem — az osztrák hagyományos és nemzetellenes politika megbotosult magát újabban.

Az olasz egység eszméje, mely 1859-ben befejezetlen maradt, kiegészítését követelte — ugyanakkor 1866-ban a német egység eszméje is megkezdte a harcot Austria ellen.

Az első befejeztetett, létrejött az egységes Olaszország — Austria elveszté a velencei királyságot — a német egység nagy haladást tett, Sadova az osztrák hadsereget, Austriának Németországra való befolyását megsemmisítette, a német egység még befejezetlen és Austria felett Damokles kardjaként lebeg.

Ezeket megelőzőleg, érezvén az osztrák kormány a közelgő viharokat 1865-ben a magyar országgyűlés a tényleges hatalom által össze lett hívva. Megkezdődött a kiegyezési alku, az abszolút fejedelem és a magyar nemzet között.

Az ország részéről a kiegyezés élén állott a 61-iki feliratok alkotója Deák Ferencz.

A nemzet e fiához, különösen az 1861-iki második, remek feliratáért korlátlan bizalommal viseltetett, önzetlensége, szellemi, erkölcsi nagysága kétségbe vonhatlan. Emléke a jelzett vonásokban ma is köztisztelet tárgya.

Mindkét feliratában határozottan követelte, első rendben az 1848-iki törvények feltétlen visszaállítását, ezen alapon a tényleges fejedelem magyar királya koronáztatását, és csak is azután, mint törvényes alapokon álló felek által akarta, hogy a 48-diki törvények átvizsgálattassanak, a netán szükségrendő módosítások megtörténjenek.

E reményben jött össze az 1865-iki országgyűlés, a képviselők nagy többségének rövid programja csak is az volt „Deák Ferenczet követem.“

A nemzet reménye meghiúsult, a vezér megváltoztatta programját, nem követelte a 48-iki törvények visszaállítását és azok alapján a koronázást, hanem előbb megalkudott, létrehozta a nemzet jogainak tetemes feláldozásával **Kossuth Lajos** figyelmeztetése ellenére (egyéni jóhiszeműséggel) a közösügyes törvényeket, azután következett a koronázás.

Deák Ferencz már a történelemé.

Beszéljenek a tények — számoljunk azokkal, melyeknek logikájuk változhatatlan.

A kiegyezés alkalmával kinevezett magyar kormány nem számolt a megteremtett helyzettel, nem vette komolyan, vagy talán nem akarta átgondolni az új helyzet következményeit. A kiegyezés a nemzetnek nemcsak önállóságát semmisítette meg, hanem anyagi fejlődésének tényezőit és alapját is.

Látnia kellett volna a kormánynak, hogy a nemzetnek sem önálló bankja, sem önálló vámterülete, sem önálló kereskedelme, semminémű ipara.

Egyedül egy felszeretlen földművelő ország, a föld terményein kívül, minden jövedelemforrás nélkül.

Az első pénzügyminiszternek a nemzet iránti első kötelessége lett volna a magyar bank felállítására, nem állván előtte éppen semmi akadály, de a helyett a magyar országgyűlés megkérdezése és tudta nélkül, az osztrák kormány, illetve az osztrák bankkal Föslaubá egy titkos szerződést kötött, kijátszotta a nemzetet és fájdalom e szerződést az utána következők a nemzet kipótolhatatlan kárára fentartották.

Tudhatta, hogy az osztrák államadósságok kamataiba tiszta barátságból a kiegyezés kedvéért 29 millió 188 ezer forint állandó évi járulék fizetését vállalta el az egyezkedő többség. ehhez számítva a 800,000 főnyi hadsereg tartásának az országra eső hányadát, e két teher elegendő figyelmeztetésül szolgálhatott volna a kormánynak, hogy a legjózanabb és legszigorubb takarékosággal gazdálkodják.

De ellenkezőleg cselekedett.

Elragadtatva az előrehaladott és művelt államok időelőtti rohamos utánzása vágyaitól, mely államok hazánkat mind a szellemi, mind az anyagi téren pár századdal megelőzték, — vakon rohant ebből kifolyó eszményének valószínűsítése után.

Megkezdette a rohamos s legtöbbhelyt családi kényelmet s érdeket szemelőtt tartó vasutépítéseket, elég vigyázatlanul az állam jóállása mellett, — melynek következtése az lett, hogy az ország vasutépítési jóállások miatt évenként több milliók fizetésével van terhelve.

A vasutépítéseknél követték el a legtöbb visszaélések, ösmerjük a keleti vasut ügyét. itt történtek a legnagyobb csalások, letéteztetett alapja az erkölcsi fekélynek, mely folyton fejlődővén, előnté a társadalom rétegeit is.

Épített sugárutat, vámházat, mely öt millióba került és semmit sem jövedelmez.

Kortés számításból állított szükségtelen hivatalokat, elvesztegette a határörvideki nagy értékű erdősegeket.

A kormányok minden eljárása következetlen, és saját céljaival ellentétes volt, és az ma is. Az adókat, egyrészt a rossz kormányzat miatt folyton növekedő államterhek fedezhetése, — másrészt, a hitelalap értékének fokozása tekintetéből — emelték és emelik ma is.

Ugyanakkor, az állam egyedüli hitelalapját képező földbirtok második árverésen botrányos olcsó áron vesztegettetik el.

Hol van itt az arány, hol a következetesség?

Az osztrákok e tekintetben is okosabbak: az o állampapírjaik 10%-nál több veszteséggel el nem árverelhetők, meg is van értékök, a magyar földbirtok pedig becstelenné, értéktelenné vált.

A magyar kormányférfiak, kik rendesen az elmélet embereiből alakulnak, e kérdésnél, az országra a tudomány szavait alkalmazzák.

Igaz, hogy a tudomány szavai szerint a kínálat és a tudakolás, helyesebben kereslet, határozza meg az árt: de az csak ott alkalmazható helyesen, hol a kínálat önkéntes, és nem a törvényes végrehajtás kényszere sokszorozza a kínálatot a tudakozás felett. —

Foglalkozzék a kormány a politikai gazdaszat tudományával, és alkalmazza is azt, hol a nemzetnek nem kárára, hanem hasznára szolgál. Csak egy példát azok közül: Az alig valami csekélységet jövedelmező államjavak részletenkénti helyes értékesítése, nem volna-e üdvös az országra, nem javasolja-e ezt a politikai gazdaszat tudománya? De ez nagy szabatu kérdés, ezzel nem szeretnek foglalkozni a mi embereink, rendesen azt felelik, hogy az hosszas tanulmányozást igényel — nincsen rá idő: a valódi ok pedig az, hogy az által az üzelem tere szűkebbre szoríttatnék.

1872-ben behozta a központosítást, törvényesítette azt a rendszert, melyet az önkényuralom alatt a nemzet elátkozott, nagyrészbzen eltörölte az önkormányzatot, mely a magyar nemzet szokásai, természete és erkölcsével összeforrott, — és az alkotmányuak ezredéven át minden viharalbüszkén daczoló védbástyáját képezte.

Az önkormányzat idejében Magyarország összes közigazgatása, melynek egyik ágát képezi az igazságszolgáltatás — alig került 4—5 millióba, ma az utóbbi magába 11—12 millió között tévedez.

A ország jövedelemforrásai nem fedezhetvén a kiadásokat, a kormány az adósság esiuálás utjára lépett, hol egy, hol más czimek alatt megteremté mesterségesen a kényszer helyzetet, fényezetőzve az állambukással, több százmillió frt adósságot szavaztatott meg a képviselőház többsége által.

Öntudatosan vagy öntudatlanul, de minden oda mutat, mintha a kormánynak és a többségnek egyedüli célja és feladata lett volna Ausztria érdekében megtenni mindent, Magyarorszáágében semmit.

Mellőzték a kormányok a nemzet legfontosabb kereskedelmi érdekeit, a magyar tengerpart Fiume elhanyagoltatott, helyette gyámolítottatott az osztrák Lloyd gőzhajózási társulat.

A Dunagőzhajózás osztrák kezekben van — a temesvár-orsovai vasut szintén, a vágvölgyi azon a ponton áll, hogy oda jut, a vám- és kereskedelmi szerződészek nagy része a magyar kereskedelem hátrányára köttettek, szóval Magyarország a közösügyes kiegyezés által az osztrák tartományok gyarmatává alacsonyítottatott — az önálló bank hiánya miatt, tért foglalt a rabláshoz hasonló uzsora, — az ország polgárainak $\frac{8}{10}$ -ede a véginséggel küzd, — pedig az állam jólléte józab nemzetgazdaszati elvek szerint az egyesek jóllétén alapszik, hol az egyesek elbuknak, — elbukik az állam is.

A kiegyezés után a közjogi ellenzék két árnyalatra oszlott.

Egyik balközép czim alatt, később a bihari pontok alapján, másik a 48-as párt vagy is szélsőbal.

Sajnos és igen káros következménye volt a nemzetre, hogy a közjogi ellenzék e két árnyalata nem egyesült.

A 48-as párt több alkalommal kezdeményezte az egyesülést, azonban a balközép, illetve annak vezére Tisza Kálmánon tört meg mindannyiszor, hogy miért? alább következik.

A balközép és vezére a közösügyes alapot egész 1875-ig rosznak, a nemzetre nézve károsnak tatván — folytonosan ostromolta, és megbuktatására törekedett, sőt a párt vezére átkosnak is nevezte.

A 48-as párt egyforma lankadatlan eréllyel és következetesen küzdve a közjogi alap ellen a balközép vezére Tisza Kálmántól, hol nézeteik eltértek, a legkiméletlenebb bánásmódban részesült.

A 48-as párt előre látta, hogy Tisza Kálmán és pártja előbb-utóbb elhagyják a közjogi ellenzéket.

Sejtelme igazolva van. 1873-ik év végén a balközép második vezére néhányadmagával kiválván a balközépből, átesapott a közösügyes zászló alá.

Ez képezte előhadát a középbal tömeges átmenetének.

1875-be Ghicz Kálmán pénzügyministernek költségvetési előirányzatát a képviselőház elvetette, minck következtében az akkori kormány lemondott.

— 4 —

Tisza Kálmán eljöttnek látván az időt régi terveinek keresztülvitelére, e lemondást valósággal erőszakolta. A lemondott kormány eljárását ő ostromozta legkiméletlenebbül, és mi történt? február 3-ki beszédében megtagadta politikai hitét és multját, pártjával együtt a közösügyesek táborához csatlakozott, létrehozta az ösmert kárhozatos fusiot, — félrevezette a nemzetet, — az elvtagadás az emberiség gyalázatára országos ünnepet ült, és Tisza Kálmán miniszter lett.

Lássuk programjának főbb pontjait — ígéretei a következők voltak:

Az államháztartás rendezése — lehetőleg nagyobb takarékoság behozatala — pénzügyi igazgatás, igazságszolgáltatás, közigazgatás, közmunka kérdés rendezése, vasut ügyek szabályozása. államjövedelemnek fokozása az adótételek emelése nélkül, a vám- és kereskedelmi szövetségre vonatkozó törvényadta jog azonnali érvényesítése, illetve annak felmondása, a bank-kérdés mielőbbi megoldása — értve az önálló bank létesítésével, mely joga a nemzetnek senki által kétségbe nem vonatott.

Nézzük most már mik lettek beváltva az ígéretek.

Az államháztartásbani sulygyen helyre állitva nincs, sőt minden évben, mint a jelenben is, több millió forintot tevő hiánnyal találkozunk, melyet újabb adóssággal kell fedezni; szaporodván pedig az állam terhei, növelni kell a bevételeket folytonos adóemelések által. — Az állampolgárok nagy részének minden ingóságai ellévén már pusztitva, megyénkben is mint a közigazgatási bizottság gyűléseinek jegyzőkönyvéből látható. havonként 150-ig terjedő ingatlan birtokra kéretik és rendeltetik el a végrehajtás, adó és illetékek miatt.

Közigazgatás, pénzügyigazgatás, igazságszolgáltatás semmivel sem jobb a fusio előttinél.

Az adóhajtási törvény nem csak szigoru de egyszersmind erkölcstelen, valóságos aljas kémrendszer, alattomos kémné teszi a polgárt, hogy lesse meg mikor van pénze szomszédjának és jelentse be a bírónak — exequáltassa az adóért.

Szomorú állapot, midőn nem a kötelességérzet, mi a jó állampolgárságnak egyik fő feltétele ösztönzi a polgárt az állam iránti tartozásának teljesítésére, hanem azt a legkegyetlenebb végrehajtás utján kell tőle bevenni.

Nézzük a dolgot alapjában, mi az adó? viszonzása a polgárok részéről azon jótéteményeknek, melyben őket az állam részesíti.

Mutasson fel valaki a jótéteménynek csak egy nemét, ha csak a kormány sajátjának nem tulajdonítja mit Isten ád, — tudniillik a szabad levegőt, hanem okozott rossz kormányzatával inséget és nyomort.

Adóval köteles minden polgár a hazának, de legyen az adó a helyes gazdaszat józan fogalmai szerint kivetve, ne támadja meg a tőkét, hanem adóztassék meg egyedül a tiszta jövedelem oly mérvben, hogy letudva a polgár önfenntartására szükségeseket és a termelés költségeit. a maradandó jövedelem méltányos része vétessék el az adóba.

Az igazságszolgáltatás ott áll a hol állott, az előzetes kormányok alatt, az elméleti jogbölcsek kiküldettek még az első években igen fönak fogalmak szerint temérdek pénzzel a külföldre, hogy tanulmányozzák annak törvénykezéseit, boldogítsák azokkal a nemzetet — a pénz elköltötték eredmény nélkül.

Elfelelték a kormányférfiak, hogy a törvényeknek a nép szokása, erkölcse, műveltségéhez megfelelőknek kell lenni, — ha ezen szempontból indultak volna ki s komolyan hozzáfognak, idehaza is készithettek volna jó törvényeket, — mert a létezők nem egyebek, mint rossz lefordításai az osztrákoknak, melyekkel a képviselőházat egy évtizeden keresztül foglalkoztatták.

A közigazgatás változást szenvedett, de minőt? nincs köszönet benne.

A jelenlegi kormányelnök és belügyminiszter alkotott egy közigazgatási bizottságot, egy csodaszülöttet — az arról szóló törvény által az önkormányzatnak még meglévő foszlányait is széttépvén — megteremtett egy a bábél tornya építéskori zürzavart, valóságos nyelvek összezavarodását, mely kitűnt kezdetben mindjárt, midőn a bizottság különböző szakosztályainak tagjai nem ériették meg egymást, csak az időt töltötték, s töltik folytonosan haszontalanul.

Bámulat fogja el az embert, ha a mostani belügyminiszter ezen művét, az önkormányzat érdekében 1867-ben az akkori balközép vezére igen szép és helyes munkájával összehasonlitja.

Közmunka-törvény ma nincsen, a vasutügyek rendezettek akként, hogy ma is milliókra menő kamat-biztosítékot fizetünk.

A bankkérdés hogy van megoldva? — az önálló bankhozi jogát a nemzetnek sem az uralkodó, sem a törvény kétségbe nem vonta soha, — de a jelenlegi kormányelnök a nemzetnek ez elvitázhatatlan jogát is, melyet a közösügyek megteremtője tisztán és érintetlenül fenntartott a nemzet javára, azt most 10 évre lekötötte és csinált ebből is közösügyet.

A kormányelnök a magyar bank felállítását programjában határozottan ígerte, hogy ez akkor sem volt komoly szándéka, az világosan kitűnt a mult évben, midőn a bankkérdésbe az osztrák kormány határozott és merev állást foglalt.

Akkor a kormányelnök O Felsőge elébe terjesztette az ügyet, s midőn az uralkodó felszólította őt, hogy adjon tervet az önálló magyar bank felállítására, — a terv nem volt sehol.

Megfoghatatlan, hogy egy kormányelnök ki ez állásra — mint multjából tudjuk — éven át minden áron törekedett, még javaslataival sem volt készen midőn célját érte.

A vámkérdéssel mi történt? programja szerint a kormány kötelezte magát, hogy a 67-iki törvények értelmében azonnal felmondja Austriával a vámszerződést — nemcsak hogy ezt tenni elmulasztotta, hanem az alkut, az időközileges felmondhatás jogát sem tartván fel, újabb 10 évre a közös vámterület fenntartásával megkötötte, tönkretette az országnak gyári, kézi és mindenemű iparát és évi jövedelmében legkevesebb 25 millió forintig megkárosította, oda ajándékozván azt az osztráknak.

Az államadósságok úgy rendezettek, hogy már ma 500 millió forintnál többre mennek, mely összegből csak 48 millió forint papir pénz, a többi pedig ezüst és arany, melynek kamatai szintén ezüst és aranyban fizetendők.

Hogy a bank- és vámegeység még befejezetlen részleteire nézve is az osztrák tartományok, és Magyarország közt az egyesség létre jöhessen, jónak látta, — a kormányelnök tiszta barátság kedvéért a 80 millió osztrák államadósságból, mely az 1867-diki kiegyezés alkalmával világosan, mint egyedül Austriát terhelő, elutasított, — elvállalni most, e véginséghez közelgő nemzet terhére 24 millió forintot.

Nagy örömmel jött le Pestre, közölte a nagy vívmányt párthiveivel, kik azt elfogadván, a képviselőházban a többség biztosan megszavazza.

A kormányelnök minden áron sietteti a közösüges egyesség végleges befejezését, azért, hogy ha szavai szerint: a keleti kérdés tette parancsolja a birodalmat, annak mindkét részét, meglegedetten és egyetértésbe találja.

Boldog Isten! lehet-e ennél bünösebb, vakmerőbb ámitás!

Szavattassák meg Magyarország népeit, titkosan, minden hivatalos nyomás gyakorlása nélkül, Tisza Kálmán miniszter a közös ügyekkel együtt oly törpe kisebbségbe marad, a minő oroszlanrésze van Magyarországnak tönkre tételében. —

Az osztrák tartományok sem elégedettek: ott is hangoztatják: a Personal Uniont, vagyis a közösügek megszüntetését.

Midőn a közösüges egyesség be lesz fejezve, ugyanakkor Magyarország önállósága és anyagi fejlődése sirjának mélyítését és felhantolását is bevégezte kormánya és képviselőinek többsége.

A nemzetet, csak a mindenható Isten és egyesült akarata teheti szabaddá, mire az alkalom a választás lesz.

Alkotmányosságának tanuságául a gyülekezési jogot önkényszerű rendeletével oly módon szabályozta a kormányelnök és belügyminiszter, hogy azt bármikor tetszése szerint megsemmisítheti.

Világos körjel egy kormányfőfira, midőn oroszokhoz, önkényhez folyamodik.

A mely kormányt a nép bizalma és szeretete nem támogat, annak állása tarthatatlan.

Az említett törvénytelen rendelet célja nem lehetett más, mint a közérzület és a szabad vélemény nyilvánulhatóságának erőszakos elnyomása, és a szabad eszmék elfojtása.

Ugy látszik elfeledte a miniszter, hogy az eszmék nyilvánulhatóságát erőszakkal egyidőre meglehet akadályozni, de végkép elnyomni soha; mert a szabadság eszméje örök és halhatatlan.

Vonja vissza a kormányelnök gyülekezési jogtipró rendeletét, mint vissza vonatta a közoktatási miniszterrel, — az ő sugallatából kibocsátott sz.-István napjára vonatkozót.

A kormányelnököt a sz.-István napi rendelet valószínűleg Saul sorsára juttatta; hasonló sors vár reá a jövőben is.

Kormány oly nagy többséggel soha sem rendelkezett mint a jelenlegi, alkalma lett volna hangzatos ígéreteit, nem kerülő utakon, mint a kormányelnök mondani szokta, hanem nyílt és határozott jogos fellépésével a nemzet érdekébe beváltani.

Ellenkezőleg cselekedett.

Az elvhűtlenségnek már 1861-ben feltűnt csirája, gonoszul fejlődött, irtózatossá aratást hozott a nemzet jogai feláldozásával és anyagi tönkretételével, és miért mindez? Tisza Kálmán miniszteréért.

Ez az 1875-iki fusio eredménye.

Szűk látköriiségnek, vagy roszakaratnak tulajdonítandók-e Tisza Kálmán tettei? Itéljen felette Isten után a legfelsőbb bíró, a nemzet közvéleménye.

A lefolyt 10 év annyira tanulságos volt Magyarországnak érdekében, hogy abból elfogultság vagy roszakarat nélkül mindenkinek okulnia kell.

A magyar nemzet beláthatja most már, hogy a hiba rejlik az egyénekben is — de a bajoknak alapját a közösüges törvények képezik.

A közösüges törvények a nemzetet legfontosabb alkotmányos jogaitól fosztották meg.

Állam, mely nem önálló, az gazdag és virágzó nem lehet soha.

Minden államnak, úgy Magyarországnak is, belviszonyai, fennállása és jövőjének biztosítása összefüggésben áll az európai államok viszonyaival.

Az orosz uralkodóház hódítási vágya, az egész Európát, de főként pedig hazánkat fenyegeti legközelebről és legveszélyesebben.

— Előttünk áll Lengyelország felosztása — legközelebb Törökország leveretése ha Isten másként nem rendelte, rajtunk a sor.

Hazánk a kiegyezés alkalmával „osztrák-magyar“ keresztnevet kapott — e név azt jelzi, miként az osztrák tartományok és Magyarország a paritás terén állanak — vagy is egyenlő jogokkal bírnak úgy a bel-, mint a küldolgokban, azonban ez csak szemfényvesztés, belviszonyainkból látjuk, hogy Magyarország nem egyéb, mint az osztrák tartományoknak tőkéje, gyarmata, melyet kedvökre zsákmányolnak ki, az utolsó fillérig, a küldoldokban pedig sem egyik, sem másik fél legkisebb befolyással sem bír.

A külügyek élén ez időszerint magyar ember áll, ez emberben úgy a magyarok mint az osztrákok ösmert nyilatkozataik szerint, rendkívül csatlakoztak.

Az 1856-ban létre jött párisi szerződés szerint a több nagyhatalmakkal együtt Austria is, mint a szerződést aláírt egyik hatalom kötelezte magát Törökország területi épségének fentartására, ebből kifolyólag joga, saját érdekében pedig kötelessége lett volna, az orosz seregnek a Pruth vizén, később a Dunán való átkelését megakadályozni.

A plewnai fényes török győzelem után el kellett volna vágni az oroszok visszavonulását, megsemmisíteni a vérszomjas zsarnokot, megmenteni a testvér Törökországot, melynek fennállása létérdekünkkal össze van forrva, és a melynek testvéries szövetségére utalva vagyunk.

Egy erélyes tiltakozás is megtette volna hatását egy millió kétszáz ezer emberből álló hadsereg tekintélye mellett, azonban a magyar nemzet és az osztrák tartományok közös óhajta daczára sem történt semmi.

Hideg közönnnyel nézte a külügyi kormányzat ezekre menő ártatlanok felkonczoltatását, az orosz czár kegyteljes leereszkedéséért és kézszorításáért, melyben őt részesíté.

Igy hálalta meg a török nemzetnek gróf Andrásy Gyula úgy az ő saját személye, valamint a világosi árulás után menekülni kényszerült, a nemzet virágát képező nagy férfiak iránt tanusított testvéries oltalmát és vendégszeretetét. A legrutabb hálátlanság.

Semlegesség mondatott ki az osztrák birodalom részéről, s minő volt az? torpedók gyártása Fiumében az oroszok részére, mindenféle előnyök nyújtása azoknak — és megtagadása a törökök minden jogos és emberi kívánalmainak.

Törökország legyőzetett — a fehér czár rögtön éreztette barátságot Oláhországgal, melynek segélye nélkül Plewnát be nem veszi soha, és a holt embernek nevezett Törökország csufosan veri vissza a hatalmas Oroszországot, most hála fejében megakarja fosztani országának leggazdagabb részétől, „Bessarábiától,“ s lefegyverezni katonaságát.

Az oroszoknak ezen eljárásából okulhatuak a Magyarország területén élő különböző nemzetiségek, melyek között, mint ez már nyilvánvaló megkezdette az orosz, a magyar népfaj ellen lázító működését.

A Magyarország területén élő nemzetiségeknek be kell látniok, hogy ők velünk magyarokkal testvéries egyetértésre vannak utalva.

A magyar nemzet testvériesen osztotta meg velük jogait, az állam és politikai egység fenntartásának háttáráig, kívánni valójuk nem lehet más, mint a törvények igazságos végrehajtása.

1848. és 49-ben a bécsi kormány testvérharczra lázította a nemzetiségeket a magyarok ellen, a világosi árulás utáni időszakba ép úgy érezték ők a zsarnokság nyomásait, mint a magyarok: és helyzetük csak akkor javult, midőn Magyarország megtörte az utat az ő javukra is, és megszüntette az önkény uralmát.

Törökország leveretvén, el kellett fogadni az orosz által diktált békét.

E béke pontjai az európai érdekeket, legfőbb képpen pedig hazánk jövőjét fenyegetik.

A önérzetes angol nép és valódi alkotmányos koronás fője, az orosz által diktált sanstefánói békét semmisnek nyilvánította.

Hadseregök kész, és kimondották, hogy Oroszországnak meg kell magát aláznai, vagy meg fog aláztatni.

Franciaország, Olaszország szükségeseten fegyveres szövetségesei is Angolországnak, Ausztria irányba és elhatározása ma is kétes és ingadozó. Gróf Andrássy eljárása a hármasszövetségbe lépése miatt menthetetlen.

Tudhatta ő azt, hogy e hármasszövetség mindenkor, a népek, a nemzetek leigázása és megsemmisítése céljából alakult. A közösügyes alkuba, beugratták a nemzetet, az oroszszal való ijesztgetéssel, most szövetségbe lép a külügyér a szörnnyel! nem meri támadni, mert fél a porosztól! mintha nem tudná, hogy a porosz a francziától mozdulni sem mer.

Elítélte Ausztria keleti politikáját az egész világ.

Itt volt és itt van még ma is az alkalom, midőn nemcsak Magyarország, de az összes birodalom fennállását is ezredévre biztosítani lehetne Oroszország leverésével, mint azt hazánk örökös szelleme a legnagyobb magyar **Kossuth Lajos** is megírta, azonban úgy látszik az osztrák diplomacia bedugja fülét, úgy a magyar nemzet, mint az osztrák tartományok közóhajta előtt, az angol szövetség helyett az orosz czárnak szépeleg, sőt készül Herzegovinába és Bosniába osztozni a prédán az emberiség gyalázatára.

Mi lesz sorsa hazánknak, azt Isten tudja, ha megmenekszik az orosz czár hódításától, azt a mindenki után — a jellemes és becsületes Angolországunk köszönhetjük.

Tíz év tapasztalata a legnagyobb világosságot tárja fel és a legelvitázhatlanabb utasítást adja a nemzetnek belviszonyait illetőleg.

Békés, alkotmányos uton — mely ut és mód a képviselő választás, oda kell törekednünk, hogy oly képviselőket válasszunk, kik az 1867-ben alkotott közösügyes törvények a törvényhozási utján megváltoztatásával, Magyarország állami önállóságát és függetlenségét visszaszerezni. És azt egy minden kelléssel ellátott szabad alkotmánnyal biztosítani akarják, hogy legyen a nemzetnek önálló bankja, önálló vámterülete, önálló hadserege, önálló külügye, önálló kereskedelme, önálló tengerpartja, szóval: önállósága minden tekintetben, hogy vére és vagyona felett tetszése szerint rendelkezhesse; szüntessenek meg minden közös ügyek, azokkal együtt a delegáció, ne legyen Magyarországnak az osztrák tartományokkal más összeköttetése, mint az uralkodó személyének ugyanazonossága.

Ily összeköttetés mellett a birodalom mindkét fele virágzó és boldog lehet, a mai állapot nem elégíti ki az osztrák tartományokat, Magyarországot pedig a véginségre juttatja.

A külpolitikát illetve akarnunk kell, és akarniok kell képviselőinknek Oroszország teljes leveretését, természetes határai közzé való visszaszorítottatását, Törökország fenuállását, Lengyelország visszaállítását, mert Oroszország mindaddig leverve nem lesz, míg Lengyelország régi épségébe vissza nem állittatik.

Ne higgyenek a polgárok azoknak, kik azt állítják, hogy a közösügyes alku tíz évre újabbau meg lévén kötve, az addig fel nem bontható.

Alkotni és megváltoztatni a törvényeket, a törvényhozás örök joga.

Ha a törvényhozás tényezői egyetértenek, a törvényeket amint alkották, úgy meg is változtathatják.

Ő Felsége, Magyarország törvényes és koronás királya megkoronáztatása alkalmával megesküdt az Isten szabad ege alatt, hogy Magyarország népei többségének akaratára szerint alkotmányosan uralkodik és kormányoztat tanácsosaival.

A magyar király esküszegő nem lehet, meg is tartotta esküjét, az ország többsége eddig a közösügyes politikát pártolván, Ő Felsége ez alapon uralkodott, ha pedig a nemzet többsége alkotmányos jogainak visszaállítását akarja, biznunk kell a királyi eskü szentségébe, hogy az valamint eddig, úgy a jövőben is meg lesz tartva. **A nemzetnek sorsa és jövője kezei közt van, józansága és életképességétől függ annak biztosítása.**

Az országgyűlésen most három párt van, egyik a kormánypárt, második a választók félrevezetése céljából egyesült ellenzék és baloldal nevet vett fel (gunyuéven habarék párt) a harmadik 48-as és függetlenségi párt nevezeték alatt **a közjogi ellenzék.**

A két elsőnek programja egy és ugyanaz, közösügyes alapon áll mind a kettő anyira, hogy az egyesült ellenzék párt programját aláírni, a jelenlegi kormány párt is késznek nyilatkozott.

Az egyesült ellenzék célja nem elvi, csak személyes, s egyedül a kormányra jutás, fusio lenne, mint a Tiszáé; hasonló eredményyel.

Egyformán forduljanak el mindkettőtől a polgárok.

A választás az egyetlen alkalom, midőn a nemzet a képviselőt, hűségéért jutalmazhatja, hűtlenségéért, bizalmának megtagadásával — büntetheti, — buktassák meg mindkettőnek jelöltjeit, mert arról 10 év óta meggyőződhetek, hogy közösügyes alapon, bárkik üljenek a ministeri székekbe, az ország érdekeinek megfelelőleg nem kormányozhatnak.

Egyedül a harmadik, a függetlenségi 48-as, és elvhű balközepet, vagy Bihari pontos nevezeték alatt esmert közjogi ellenzék, törekedett és törekszik folytonosan kivívni a nemzet önállóságát, függetlenségét, és visszaszerezni a nemzet fennállását és jövőjét biztosító ezredéves önálló szabad alkotmányát.

E pártnak zászlója körül sorakozzanak a választók, küzdjenek nemesen, mint józan és szabadságra megérett polgárokhoz illő, ne vesztegessenek, sőt undorral forduljanak el a vesztegetőktől, mert azok a nép erkölcsét megmértelyezik.

Vesse meg minden polgár a vesztegetők pénzeit, láthatta már a nemzet, hogy a vesztegetés filléreit, mily drágán fizettetik vele vissza a reá folyton szaporított adókkal.

A vesztegetés által megválasztott képviselő, feloldottnak érzi magát adott szavától, nyíltan kimondották többen közülök, „**a mely népet pénzért vásároltam meg, azt pénzért el is adhatom,**“ — el is adták. —

Jegyezzék meg ezt magoknak a polgárok jól, ne alacsonyodjanak le az állatokhoz hasonló pénzért adható és vehető rabszolgá csoporthoz.

A szabadságra megérett polgár szabadságának és jogának helyes felfogása és tudatában legyen nemes, önálló és büszke.

Az ellenpártot, annak jelöltjét, sem szóval, sem tettel ne bántalmazza, ha megtámadtatik, vegye igénybe a törvény oltalmát.

Küzdjünk elveink igazságos és legyőzhetetlen fegyverével.

„Most vagy soha.“

Mert Magyarország a jelen viszonyok közt újabb 10 évet ki nem bír, tönkre megy végképen, Austria gyarmata és jobbágya marad örökre.

Polgártársak! ne sajnálják a pár napot, melyet a választással töltsenek, a magángazdálkodás az állammal elválhatlan összeköttetésbe van, míg az állam viszonyai nem változnak, addig a magyar ember fizetéstelen sáfárja vagyonának, haszontalanul dolgozik, csak az osztrák közös ügynek keres. láthatja már, hogy minden erőfeszítése mellett meg nem élhet — csak nyomorog.

Ha a 10 év tapasztalata után is többséget ad a nemzet a választásoknál a közösügyes politikának, a művelt világ méltán elmondhatja reá, hogy nem méltó az életre és nem bír létjoggal.

Ellenben ha a közjogi ellenzéknek ad többséget, teljesülni fog nagy **Széchenyink jóslata:** „Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Csengjen a fülébe minden polgárnak a legnagyobb magyar **Kossuth Lajos** közelebbi levelének zárpontja. —

„Meggyilkolt nemzet feltámadhat. Öngyilkos nemzet számára nincsen feltámadás.“

Jó hazafinak lenni nem érdem, az becsületbeli kötelesség!

Teljesítse kötelességét a magyar hazának minden fia, szavazzon a 48-as és független közjogi ellenzék zászlója alatt, melyen a jelige:

1848. — „Magyarország állami önállóságának és függetlenségének visszaszerzése.“

Magyarország boldog lesz és szabad.

Kelt Szatmármegye független 48-as közjogi ellenzékének 1878-ik. évi május hó 5-ik és 6-ik napjain Nagy-Károlyban tartott gyűlésében.

Jegyzette:

Solymosy Bálint

Gróf Vay Mihály,
elnök.

1878.

A szegzárdi választó-kerület tisztelt választóihoz! Igen tisztelt polgártársak!

A szegzárdi választó-kerület részéről folyó évi július hó 17-én megtartott értekezlet által a kerületi ellenzék részéről mint képviselő-jelölt felléptetettvén, ugyanazon t. értekezlet előtt ünnepélyesen kinyilatkoztattam, hogy a képviselő-jelöltséget elfogadom és a szegzárdi választó-kerület képviselőjét megválasztásom esetére magamra vállalom. Nyilatkozatom ellenzéki elvtársaink részéről szives elfogadásra talált és így most már mint kerületünk ellenzéki képviselő-jelöltje legelső kötelességemnek tartom programomat — melyet sarkalatos elveiben már felléptetésem alkalmával élő szóval előadtam — részletebben kifejtve, a kerületbeli összes választók tudomására hozni, hogy abból politikai elveim és az általam kötelességszerűleg követendő eljárásra nézve maguknak biztos tájékozást szerzhessenek.

Először a külső közjogi u. n. államjogi viszonyról, azután a belső köz- és igazgatási jog lényegesebb kérdéseiről kívánok szólni; illetőleg meghatározni azon álláspontot, melyet ezekkel szemben elfoglalni fogok.

I. Már a múlt vasárnapi értekezleten ünnepélyesen kinyilatkoztattam, miszerint tekintettel hazánk mai közgazdasági állapotára és pénzügyi viszonyaira; tekintettel a nemzet szellemi és anyagi összerezének mai fejlemfokára: szükségesnek tartom a birodalom másik feléhez való államjogi kapcsolat fentartását annál is inkább, mert ez a kapcsolat a legutóbbi időben újabb 10 évre ismét megkötött szerződésileg és olyképp, hogy azon a 10 év lejárta előtt a másik szerződő fél beleegyezése nélkül alkotmányos uton és törvényes eszközökkel — fájdalom — nem változtathatunk. De kinyilatkoztattam ugyanakkor határozottan és ünnepélyesen azt is, hogy ezt a legújabb kiegyezést elhibázottnak, károsnak és közgazdasági életünkre nézve vészhozónak tartom és a kormányt, mely azt az országos közvélemény hangos tiltakozása ellenére létrehozta, tapintatlan, gyenge és ingadozó eljárásáért határozottan és minden fentartás nélkül elítélem. — Nevezetesen:

a mi az újabb vámszövetséget és kereskedelmi szerződést és az ezekkel kapcsolatos adó-restitúció kérdését illeti, meggyőződésem az, hogy a kormány nagy hibát követett el már az által, hogy megbízható statistikai adatok nélkül bele bocsátkozott e nagyfontosságú tárgyalásokba és így nem volt semmi positiv alap, melyre az ellenfél túlzó követeléseivel szemben hivatkozhatott volna. Még növelte e hibát az a makaesség, melylyel a kormány az e részben az ellenzék részéről indítványba hozott egyetlen kisegítő eszközt, t. i. a tárgyalásoknak egy-két évig leendő elhalasztását magától elutasította; pedig a provisorium kettős előnyt hozott volna az országra: egyiket, hogy ez idő alatt beszerezhettük volna azon adatokat, melyekkel kétségtelenül bebizonyíthattuk volna, hogy ez az egyezmény, ugy amint az létre jött, iparunkat, különösen a kis ipart tönkre teszi, kereskedelmünk fejlődésének útját vágja, az ország legnemesebb életereit leköti, és legjobb erőit elzsibbasztja; és egy másik előnyt, azt, hogy közvetlenül a tárgyalások előtt megtartandó választások útján módjában lett volna az egész nemzetnek e kérdésekben nyilatkozni. De a kormány nem akarta meghallgatni a nemzet szavát és a sok fényes ígéret után, melyekkel a hatalmat megszereznie sikerült, teremtett oly viszonyokat, melyek általános elkéseredést, majd elcsüggedést és közömbösséget eredményeztek, a felcsigázott reményekbeni csalatkozás pedig azon hitet támasztotta sokakban, hogy hiába minden küzdelmünk, haszontalanok politikai és szavazati jogaink, mert immár oda jutottunk, hogy az ország kormányának ünnepélyes ígéréteben sem lehet hinni! Ez az általános bizalmatlanság egy

oly nagy erkölcsi veszteség, mely — ha a nemzet a jövő reményéből magának újra hitet és bátorságot nem merit — következményeiben még károsabb eredményekre vezethet mint az a kiszámíthatatlan hátrány, mely az anyagi téren az új kiegyezés folytán nyakunkba nehezedett. — —

És mit tett a kormány az új bankkiegyezés megalkotásával? Eltekintve attól, hogy a dotáció kérdésében is figyelmen kívül hagyta hazai iparunk és kereskedelmünk jogos hiteligényeit, e mellett az országot egy oly adósság elvállalására kötelezte, mely bennünket sem a jog, sem a méltányosság szerint egyáltalán nem illet és nem illehet. És mivel akarja a kormány mentegetni ezen eljárását? Azzal, hogy ezen adósság nem az ország vagyonából, hanem a bank jövedelmének Magyarországra esendő részéből fog törlesztetni. Mintha nem egy és ugyanaz volna az eredmény, ha meglevő vagyonunkból fizetünk, vagy ha biztos és minket amugy is jogosan megillető jövedelmünk vonatik el tőlünk!

Ily eljárás felett ítéletet mondani nem is szükséges. Elítéli az maga magát és elítéli hangosan a kormányt, a mely nemcsak hogy jogos igényeinket nem tudta érvényesíteni, hanem elég gyenge volt kétségtelenül jogtalan követeléseket is elvállalni!

Még a boszniai és ezzel kapcsolatos terület foglalásról kívánok nyilatkozni. Mielőtt a keleti háború megindult, a magyar nemzet józan politikai belátása azonnal elfogta, hogy hazánk érdeke a török birodalom integritásának fentartását követeli. Hangosan sürgették a birodalom mindkét felének uralkodó népelemei, hogy óriási költséggel fentartott hatalmas hadseregünkkel szálljunk sikra hazánk érdekei és a testvér nemzet lételemének megmentése végett. És mit tett a kormány? Kétes tartalmu nyilatkozatokkal kitért a kérdés megoldása elől és akkor, midőn csak egy csekély külső segítséggel évszázadra le lehetett volna törni örökös ellenségünket, a kormány tétlenül nézte a véres küzdelmet!

És mi lett az eredménye ezen diestelen politikának? Hatvanmillió forintot áldozott a birodalom és miért? Azért, hogy a képviselőháznak világosan kifejezett akarata ellenére a török államttest megszaggatására, Bosznia és Hercegovina elfoglalására fordítottassék!

Ezen occupatióval szemben világosan és határozottan kijelentem, miszerint: mindaddig, míg be nem bizonyítottam, hogy ezen tartományok elfoglalása, úgy mint Cyprus szigetének az angolok részéről történt occupatiója csak európai Törökország lételemének biztosítása végett történt; mindaddig, míg a nemzeti közvélemény s magam is meg nem győződöm arról, hogy ez a terület-foglalás a magyar nemzeti elemnek eddigi uralkodó befolyását nem veszélyezteti, végre mindaddig, míg kétségtelenül meg nem győződöm arról, hogy az ezen foglalással kapcsolatosan tervezett kereskedelmi és közlekedési összeköttetések hazai iparunk és kereskedelmünknek oly előnyöket biztosítanak, melyek mellett az ezen foglalás folytán netán reánk hárulandó költségek figyelembe sem jöhetnek; mindaddig mondom sem ezen, sem bármely más ezután következhető kormány részére sem egyetlen katonát, sem egyetlen csepp vért a nemzet véréből, sem egyetlen krajczárt a nemzet vagyonából megszavazni nem fogok.

Az ausztriai örökös tartományokhoz való államjogi kapcsolatra nézve még szükségesnek tartom kinyilatkoztatni, miszerint ezt a kapcsolatot egyáltalán nem tartom nemzeti jövőnk és államéletünk fejlődése netovábbjának és oly ideálnak, melyet erőszakosan akkor is akarjunk egész teljében fentartani, mikor arra többé szükségünk nincsen. Sőt ellenkezőleg az a meggyőződésem, miszerint mindnyájunknak, az egyesnek úgy mint az összeségnek oda kell törekednünk, hogy a nemzeti művelődés, különösen a népnevelés emelése, a közgazdaság összes erőforrásainak megnyitása és a termelési tényezők hatályos működtetése által mezőgazdaságunk, iparunk és kereskedelmünk fejlődésének egy hatalmas lendületet adván, a közvagyonosságot oly fokra emeljük, mely mellett az önálló és független nemzeti lét feltételeit az alkotmányos fejlődés útján fokozatosan megszerezhessük és jövőnk számára biztosíthassuk.

II. Midőn a belső köz- és igazgatási jog terére áttérendő volnék, úgy érzem, hogy szemben egy program szűkebb keretével nem lehet feladatomban egy, a köz- és igazgatási jog összes nyílt kérdéseit átölelő alkotmányozási elméletet terjeszteni az igen tisztelt választók elé; minélfogva csak a lényegesebb és azon égető kérdésekre fogok szorítkozni, a melyekkel szemben az országgyűlésre már a közeli jövőben fontos teendők várnak.

Mindenek előtt azon irányelvnek kívánok kifejezést adni, mely egész politikai meggyőződésemet átlengi, annak sajátos jelleget ad és ennél fogva mint ilyen, a felvetett kérdésekkel szemben elfoglalandó álláspontomra nézve mindig biztos irányadóul szolgálhat. Ez az irányelv a józan szabadelvű democratia eszméje. Nem azé a democratiáé, mely a forradalom jellegét tüzi zászlójára, mely nem a békés fejlődés és következetes haladásban, hanem a mindenneknek mindennek elleni harcában s a létező állami és társadalmi rendnek erőszakos felforgatásában keresi a jövő zálogát. Ez a democratia nekem nem eszményem; hanem igen eszményképem az a fenkölt, felvilágosodott democratia, a melynek sarkalatos elvei: a köznevelődés terén az általános népnevelés és felvilágosodás; a közgazdaság terén a munkásság, szorgalom és takarékosság; a társadalmi téren pedig a tiszta becsületesség, vagyis gyakorlatilag szólva, a polgártársaink iránti kölcsönös igazságosság és szeretet. Ez a democratia képezi lelkem legfőbb idealját; mert meg vagyok győződve, hogy valamint a phisikai természetben minden fejlődésnek és tökélyesbülésnek nélkülözhetetlen feltételei a világosság és melegség, éppen úgy az emberi társadalom életében is a tudomány világossága és a munka iránti vágy és buzgalomnak ugy a kölcsönös szeretetnek melege azon egyedüli tényezők, melyek a fejlődés és haladásnak szabad utat nyitnak és a népjog és népszabadság, az egyenlőség és testvériség uralmának a biztos tért előkészítik.

Részletesen szólva:

A külügyi politika terén meggyőződésem szerint a magyar országgyűlésnek és a kormánynak az a feladata, hogy a szomszéd államokkal való barátságos viszony fenntartása mellett minden hódítási politikát megakadályozzon; mert a birodalom területének bármely nagyobbodása csak a belső egyensúly megzavarására és a magyar elem hatalmi állásának gyengítésére vezetne. Ellenben, ha külső területi változások hazánk érdekeit veszélyeztetnék, kötelességemnek fogom tartani oda hatni, hogy az, ha szükséges, fegyveres erővel is megakadályoztassék.

A nemzetiségi politika terén kötelességemnek fogom tartani oda hatni, hogy a társnemzetek jogos követeléseinek méltányos figyelembe vétele mellett, a magyar állami-ság eszméje mindenek felett fentartassék és a magyarság hatalmi befolyása kiterjesztessék és megszilárdíttassák.

Az egyházi és vallás-erkölcsi politika terén égető szükségnek tartom, hogy a törvényhozás közvetlenül és közvetve társadalmi uton is mindent megtegyen arra nézve, hogy a vallás-erkölcsi eszmék ugy a családi, mint az egyház-közösségi életben védelemre és támogatásra találjanak. Szükségesnek tartom ezt nem conservatív szempontból, hanem ellenkezőleg tiszta democraticus és szabadelvű érdekeknél fogva, mert meggyőződésem az, hogy a népies elem csakis a vallás-erkölcsi eszmék befolyásolása mellett nemesbedhetik igazán és válhatik méltóvá és képessé azon hatalom gyakorlására, mely a benne szunyadozó magasztos erőknél fogva őt megilleti. Feladata leendő e mellett a törvényhozásnak, a vallási egyenlőségnek és a vallási és lelkiismereti szabadságnak hathatós védelme és támogatása.

Az alkotmányozási politika terén égető szükségnek tartom a főrendiház reformját, részben történeti, részben modern democraticus alapokon olykép, hogy a születési aristocrazia döntő befolyásának korlátozása mellett abban a tudományi, ugy az ipari és kereskedelmi érdekkörök legfőbb képviselői is helyet foglaljanak és ott szakértelmüket és befolyásukat érvényesíthessék.

A köznevelődési politika terén legfőbb szükségnek tartom hazánkban a népnevelés emelését. Kétségtelen, hogy azok után, a miket a törvényhozás e részben kezdeményezett, társadalmi uton és a községi élet szűkebb körében lehetne leginkább hatni. E czélból kívánatosnak tartom egy ~~vallás~~ ^{valasközi} országos népnevelési egyesületnek a törvényhozás támogatása mellett társadalmi uton leendő alakítását, a mely egyesület a hasonló irányu, de különös egyházi érdekeket is követő társulatoknál meggyőződésem szerint jobban volna képes a népnevelés ügye mellett országos érdeket és buzgalmat kelteni és a népnevelés ügyét minden polgár által felfogott országos és nemzeti érdekü ügygyé emelni.

Az igazságügyi politika terén a legközelebbi országgyűlés feladványai közé számítom a büntető codificáció befejezését, az apróbb ügyekről hozott törvény hiányainak novellaris kijavítását és egyáltalán mindazon teendők teljesítését, melyek által igazságszolgáltatásunk hiányain segíthetünk.

A mezőgazdasági, műipari, közlekedési és kereskedelmi politika terén oda fogok törekedni, hogy a házi ipar fejlesztése és műipari szakoktatás által a műizlés, szakértelem és ügyesség az ipar terén fejlődést nyerjen. Sürgetni fogom, hogy a törvényhozás a kis iparnak a gyári ipar ellenébeni védelme és támogatásáról, nevezetesen olcsó hitel nyitása által gondoskodjék. Sürgetni fogom, hogy a közlekedési eszközök tökélyesbitése és kereskedelmi összeköttetések létesítése, valamint jó külföldi piacok nyitása által egyrészt földterményeink nagyobb keletnek örvendjenek, másrészt pangó kereskedelmiünk újabb lendületet nyerjen és egyáltalán ne mulasztassék el semmi, a mi a nemzeti közvagyonosság és jólét emelésére közre hathat.

A hadügyi politika terén tekintettel arra, hogy az országos kiadások legnagyobb részét a hadsereg nyeli el, e mellett pedig legfontosabb érdekeink előmozdítására, melyektől hazánk jóléte és felvirágozása függ, egyáltalán semmit, vagy csak keveset áldozhatunk; tekintettel arra, hogy a birodalomnak amugy is nem lehet és nem szabad hódítási politikát követnie: kívánni és sürgetni fogom a hadsereg létszámának leszállítását. A hadügyi igazgatás tekintetében pedig kívánni és sürgetni fogom a katona elszállásolásnak törvény általi olyan szabályozását, hogy a nép a katonatartás súlyos terhétől megszabaduljon. Kívánni és sürgetni fogom tehát, hogy a törvényhozás teremtsen oly országos alapot, melyből katonai laktanyák lesznek országazerte építendőek, hogy ez a teher, mely legsúlyosabban a közép- és polgári osztályokat terheli, nyakunkból egyszer mindenkorra levéssék.

A szűkebb értelemben vett igazgatás terén a jövő országgyűlés elsőrendű feladatai közé számítom az eddigi határozatlan, tapogatózó kísérletek mellőzésével a közigazgatási szervezetnek organicus törvény általi oly reformját, mely egyrészt a közigazgatásnak a parlamenti felelős kormány rendszerrel való összhangját helyreállítsa; másrészt az önkormányzati jogot legsajátlagosabb körében kifejtse és biztosítsa és ez által egyrészt a társadalmi rend, másrészt az egyéni és polgári szabadság feltételeit megvalósítsa.

Ezeken kívül is még számtalan nagyfontosságú kérdés van, a mely megoldásra vár; de melyekre, nehogy a t. választók érdeklődését kelletén túl igénybe vegyem, ezuttal ki nem terjeszkedhetem. Ezekre nézve csak azt akarom megjegyezni, miszerint általában a politikai elvhűség és következetesség, hazánk és népünk közjava és a tiszta meggyőződés fogják mindig vezetni eljárásomat, tetteimet és szavamat.

A legközelebbi országgyűlésre fontos teendők várnak, melyek megoldása a képviselők részéről nemcsak hazafiságot, hanem e mellett szorgalmat, munkásságot és szakértelmet is igényel; — kijelentem e részben, hogy megválasztatásom esetén egész lélekkel egyedül a törvényhozó magasztos tisztjének fogok élni és mindent elkövetni, hogy ezen hivatás fontos és terhes követelményeinek lelkiismeretesen megfeleljek.

A mi politikai pártállásomat illeti, világosan és határozottan kijelentem, hogy az országgyűlési ellenzék táborába fogok sorakozni; magában az ellenzéki táborban a választások után netán alakulandó pártárnyalatok közül pedig mindenesetre ahhoz fogok csatlakozni, a melynek elveivel most előadott programmom megegyezik.

Tisztelt választók! Polgártársak! A választások előestéjén állunk. A polgárok kezébe van letéve a hatalom, mely határozand hazánk jövő sorsa fölött. Adja Isten, hogy a jó, a helyes irány, a mi elvünk és a mi meggyőződésünk jusson diadalra, a mi kétségtelenül meg is leend, ha egy lélekkel ezt a jelszót választjuk: Éljen a Haza; éljen a Jog, éljen a Szabadság!

Kelt Szegzárdon, 1878. évi július hó 24-én.

Szigeth Gábor.

101 157.
1878.

A szegzárdi választó-kerület t. polgáraihoz!

Tisztelt polgártársak!

A választó-kerület ellenzéke által a kerület országgyűlési képviselőjévé kijelöltetvén, programomat a következőkben adom elő:

Magyarország legyen független önálló magyar állam, mely minden idegen beavatkozástól menten intézze ügyeit, mely teljes önállósággal bírjon a közigazgatás-, igazság-, pénz-, had-, külügy- és közgazdászati minden ügyekben; ezredéves alkotmányunk és az 1848-ik évi törvényekben félremagyarázhatlanul a nemzet részére biztosított ezen önállóság nélkül lehetetlen független állami lét, melyet visszaszerezni hazánk részére mindig lankadatlan törekvésem leend. E czélt a kedvező időben törvényes uton teljesen megvalósítani, politikai hitvallásom.

Az 1867-ik évi XII-ik törvényezikk lekötötte a nemzet életereit, idegen befolyás alá helyezve államiségünk sarkalatos feltételeit. Ebből folyólag következett, hogy oly terhek neheztedek az ország vállaira, melyek folytatásukban okvetlen annak teljes elszegényedése s romlására vezetnek. Magyarország meg van fosztva a lehetőségtől saját érdekeinek megfelelő külpolitikát folytatni. Mig a közelmúltban apró államok európai válságokban döntő szerepet játszottak, Magyarország a nemzet egyhangulag kifejezett akaratával s léte legfontosabb érdekeivel homlokegyenest ellenkező politikára lön kárhóztatva.

Mindezekon felül a mult országgyűlési többségre támaszkodó kormány politikája még azokat illetőleg is, melyek az érintett t. cikk határozatai szerint az ország önrendelkezési joga alól el nem vonattak, — miként ezt a bank s vámtűgy és a 80 milliós bankadósság körüli intézkedéseknél látható volt, — az egységes osztrák birodalom eszméje, irányábani visszaesésnek esalhatatlan bizonyítékait tünteti fel. Ha mindehhez még ennek az önkormányzat s egyéni szabadság korlátozására vezérlő irányzata is tekintetbe vétetik: könnyű felismerni a két utat, mely közül a jelen választások küszöbén jövőjét illetőleg a nemzetnek választania kell. Az egyik irányban a jelenlegi kormány s a közügyek mai állapotábani megnyugvás halad, mig a másikon ama politikai meggyőződés, mely nem elégszik meg az alkotmányosság üres formaszereiségeivel, hanem népszabadságot kíván, mely él s oly kormányt, mely a nemzet jogos igényeit kielégíteni kész.

En ez utóbbi uton haladok, melyről letérni soha nem fogok.

Tolna, 1878. évi július hó 20-án.

Geisz László.

1884.
Bevezetés.

Tisztelt polgártársak!

Azon idő, melyre a választó-kerület többsége által az országos képviselettel megbízni másod ízben szerencsém volt, lejárván: kötelességemnek tartom Önöknek a két ülészak fontosabb törvényhozási intézkedéseiről is beszámolni.

A kormánynak 1882. év őszén 17 magyar zászlóaljnak 1883. évtől fogva nem a magyar korona országaiból kiegészítendő 7 gyalogezredbe való beosztása iránt beterjesztett törvényjavaslata, újabb támadás volt a közösügyes kiegyezés által a nemzet részére fenhagyott jogok ellen. Mert bár az 1868. XI. 1882. XXXIX. törvényezikkek világosan rendelik, hogy a magyar korona országaiból állítandó ujjonezok kizárólag csak magyar csapatokba osztathatnak be és az 1867. XII. törvényezikk szerint a védelmi rendszer megállapítása vagy átalakítása Magyarországra nézve mindenkor csak a magyar törvényhozás beleegyezésével történhetik: a kormány a törvényhozásnak a célba vett átalakításoknak közlését is megtagadva, többségével az említett javaslatot törvényre emelte.

A kormány ~~száma~~ számu, sajtótermékeket előző birói eljárás nélkül elkobzó körrendeletével durva sértést követett el világos törvény, valamint a közszabadság ellen. A gondolat szabad közlése egyik alapköve minden népszabadságnak s a nemzet e sarkalatos joga, az 1848-iki törvényhozásnak eme gyöngye sem maradt ment a kormány erőszakoskodó önkényétől.

Az ország pénzügyei kezelésében a kormány az utolsó két év alatt is ugyanazon uton haladt, mint az előzőkben. Köztudomásu, hogy a jelen kormány kormányra léptekor az ország pénzügyeinek rendezését hirdette programjának. Az 1875. évre megállapított költségvetésben 21.665,577 frt hiány volt felvéve, az 1883-ra beterjesztettben maga a pénzügyminister azt 21.681,615 frtra tette, bár eddig a zárszámadásilag valónak bizonyult hiány mindég tetemesen felülmulta azt, a melyet a kormány előirányzott. 1875-ben a rendes és rendkívüli bevételek együtt 212 millióban állapították meg; 1883-ra azokat a pénzügyminister 301 millióban írnyozta elő, mely 89 millió bevételi föbbletnek tulnyomó része az 1875. óta a végsőig felesigázott adóknak eredménye. És ez általános tulterheltetés közt a kormány az általa a rendes kezelésben 8 millióra becsült hiányt fokozatosan 8 milliónyi új adóval szándékozott fedezni; habár az előbbi kormányt 1875-ben épen 8 milliónyi újabb adóemelés miatt támadta és bukattata meg. Az 1884 évre beterjesztett költségvetésben a pénzügyminister 329.201,230 frt bevétel és 308.864,180 frt kiadás mellett 20.336,000 frt hiányt állapított meg, mely hiány fedezését ugyanazon eszközökkel, t. i. adóemelésekkel, az államvagyon további eladásával vette célba; a még ezentúl fenmaradó hiány pótlására pedig ismét az újabb adósságesinálás gyakorlata fog alkalmaztatni.

A könnyelmű gazdálkodást, melyet a kormány a nemzeti vagyonnal szemben folytat, eléggé jellemzi annak legutóbb az állandó országház emelése iránt beterjesztett s elfogadott javaslata. Az annak csak külső építkezésére megállapított 9 1/2 milió, azon milliókkal együtt, melyek felszerelése- s fentartására még okvetlen megkívántatnak, oly összeget képviselnek, mely eddig hasonló építkezésekre a világ leggazdagabb és leghatalmasabb nemzeteinél is alig fordítatott. És ezen, nem a nemzeti méltóság és ezélszerűség igényeit méltató, hanem az azon meszse túlhaladó, pusztán fényüzési vállalat költségei ráerőszakoltatnak oly országra, melyben minden év az adó és egyéb vagyoni végrehajtások százezreit hozza magával; melyben a közigazgatás és soőkban az igazságszolgáltatás is sinylődő állapotban van az állam által szolgáltatott segély elégtelensége következtében, melynek pénzügyei a kormány kijelentése szerint meg nem

birják, hogy azon harmadfél száz közsegben létesítendő iskolákra, melynek nemcsak nincs iskolája, hanem tanköteleseire nézve a legközelebbi iskola látogatása is lehetetlen, rendszeresen, évek sorára felosztottan néhány százezer forint fordíthatassék.

Ily s hasonló tényekben nyilvánul a rendszernek s vele a kormánynak gyarlósága. Ép fejlődésnek valamint a phisikai életben, ugy az állami létben is első és alapfeltétele az önállóság. E nélkül a legszebben összeállított törvények lényegben, részint érintetlenül hagyják azon viszonyokat, melyek számára alkottattak, részint egyenesen káros hatással vannak azokra. A legújabbank alkottott ipartörvény és a szakoktatás terjesztése, qualifikatio szükségének kimondása, a végeladások és házaló kereskedések korlátozása által kétségtelenül jó irányu intézkedéseket tartalmaz, de a főbajt, mely a közös vámterületnél fogva iparunk megizmosodásának s felvirágzásának első sorban áll utjában, t. i. Ausztria s a külföld korlátlan versenye, nem képes ez sem orvosolni. Alapjában a szeszadó méltányossága ellen alig lehet szót emelni; de ugyanazon elvek s mérték szerint terhelni vele Magyarországot és Ausztriát, — a mint ennek a vám s kereskedelemi szerződésnél fogva történnie kell, midőn az utóbbi termelése szaknácsozományok kijelentése szerint 20%-nál olcsóbb Magyarországnál — egyértelmű ennek kizsákmányolásával.

Mindezeknél szomorubb azon politikai sülyedtség, melybe hazánk szerencsétlen közjogi helyzete által sodortatott. Ha semmi egyéb, ugy a horvát zavarok körül lefolyt események kézzelfoghatólag begyőzték, hogy a közös ügyek által állítólag Magyarországnak fenhagyott államiság nem egyéb valóságos gyarmati függetlenségénél. Mert ha az ország ezimereit a horvát csőcselék sárba tiporja, s hogy a zavargók ellen a szükséges eszközöket alkalmazhassa, a kormánynak azokért előbb két hétig kell Bécsben könyörögnie, s azokat akkor is csak oly feltétel alatt nyerheti meg, hogy a szerinte is törvényesen alkalmazott magyar-horvát feliratu ezimerek eltávolíttassanak, ellenben a tisztán horvát feliratuak meghagyassanak: ugy nem zárkozhatik el senki azon kétségtelen tény elől, hogy e rendszer mellett a nemzeti erők fejlődése, hatalom és méltóság helyett dicstelen függetlenség és szégyenteljes tehetetlenség az, mely Magyarország osztályrészeül jutott s a jövőben is jutni fog. Hogy anyagilag hová vezet, a fentebbiekben vázoltam röviden. S miután én ily rendszer részese eddig soha lenni nem akartam, a törvényhozásban erőmhöz képest és Önök előtt megválasztatásom előtt is nyilvánított programomnak megfelelőleg azon pártot támogattam, mely a nemzeti önállóságnak és függetlenségnek ez idő szerint leghatározottabb képviselője.

És most, midőn ezentúl mint választópolgár szándékozom hazám ügyeibe befolyjni, fogadják azok, kik szivesek voltak bizalmukkal megtisztelni, e bizalmukért legmélyebb köszönetemet. E bizalmat életeni legdrágább kincse gyanánt fogom mindig őrizni. Kétszeresen drága kincs az nekem, mert oly kerület ajándéka volt, melyet eddig a nemzeti önállóság és függetlenség eszméjétől nehéz megpróbáltatások sem voltak képesek eltántorítani. Adja a magyarok Istene, hogy ez elvhűség ezentúl is diadalát ülje mindaddig, mig Magyarország visszaadatik önmagának.

Maradtam

A.-Hencse, 1884. évi május hó 21-én

hazafias üdvözlettel:

G e i s z L á s z l ó.

~~Ujvári Sándor 4~~
~~Fekete Sándor 10~~
~~Végi Ferenc 4~~
~~Stegyer János 4~~
~~Ujvári Erzsébet 4~~
Vidvári Balogh Pál 10

1896.
Szegvár.

169.
103

Isten ! Király ! Haza !

Tisztelt Polgártársak !

Tudjátok, kedves Polgártársak, hogy mindezeig kevés kivétellel mind a függetlenségi eszmék révén óhajtottuk édes hazánkat jobb sorsra juttatni s ezért győzedelmesen és kitartóan lobogtattuk zászlaját választókerületünkben. Vártuk, hogy dolgaink jobbra forduljanak. Sajnos, épen az ellenkezőről kellett meggyőződ-nünk, sőt tapasztalhattuk, hogy legszentebb ügyeinkkel elbuktunk, elbuktunk pe-dig azért, mert a kikben biznunk egyedül lehetett s kiknek elveink képviselőinek kellett volna lenniök, megtagadván legszentebb elveiket egy általunk sokszor ostromolt **kormány**nak nyújtották **jobbukat** s vele közösségre léptek édes hazánk nem csekély romlására. E szomorú körülmények indították alul-írottakat arra, hogy másutt keressenek orvoslást.

Midőn méltóságos ürményi **Ürményi Bernát** urat, cs. és kir. kamarást és Versecz volt képviselőjét, mint a szegvárdi választókerület **néppárti** képviselő-jelöltjét kikiálthatni szerencsések vagyunk, teszszük ezt azon legszentebb **meggyőződésünk** alapján, hogy jelöltünk a néppárti elveknek bátor megvé-désében e sokszor boldogtalan ország és hazánk **minden rangú és vallású** polgára jogainak és jogos követelésének kel védelmére. Bizunk benne, hogy, a meg-szokott erőszak- és elnyomatással szemben is, jelöltünkkel **a lelkiismereti szabadság és alkotmányos jogaink** szeplőtelen zászlaját juttatjuk diadalra.

Kinek hite hazája drága,

Esküdjék fel zászlajára !

Eljen Ürményi Bernát !

Hazafias üdvözlettel :

Szegvárdon, 1896. október hó 8-án.

Pécsy József,

Sághy Pál,

Pártos Zsigmond,

Sohonyay Ferencz,

Bató Antal,

Appelshoffer József,

Perler Keresztély,

Götz Sándor,

Hága Ádám,

Blum János,

Csankó Géza,

Scheidler József,

Kienle József,

Horváth Ferencz,

Virág Ferencz,

Erdősi János,

Schelly Mihály,

Petz Antal,

Takaró István,

Albert András,

Vogl István.

Isaem! Kusly! Haza!

Tartell Polvantsok!

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through.

Handwritten notes in the top right margin, including the letters 'Va', 'F', and 's'.

Handwritten notes in the middle right margin, including a blue scribble.

Handwritten notes in the bottom right margin, including the words 'dem', 'fidel', 'infe', 'neg', 'sch', and 'de'.

2
Tudomanyosok hordoz-
nak közegetben és
minden éle, felváltva
fiatleányok és fiúk
nak ki. Erre lesz!!
Könnyűen és az iskolák;
Könnyűen és az iskolák;
folyton a fűzfaellenes
szó, köpés, vésés, szia-
daló, melyre azon his-
ben állunk, hogy a mi
nyomorunk és szenvedés
gittvelett, passzosa a
szóhoz, hogy az ellen-
kezéssel meg az igazsá-
gunk meg, mint az
ami a legelsőbb infektív
hol fűzfa ellen ^{visszatér} az
mennyire, ki a közegetben
és közegetben a mi pe-
beli önjelölésünk ^{szó} köze-
gittvelett, meg fogat-
pák és a perzselvény
a liberalizmus, passzosa
akkor közegetben, a
passzosa ^{visszatér} per-
szes hazánkhoz és köze-
gittvelett. Azon ^{visszatér} lesz a
Könnyűen és az iskolák ne-
Könnyűen és az iskolák, hogy
másokhoz segélyes keze-
sünk, stb.

1878.

105

Szekelyhidi kemény.

Tisztelt választó-polgárok!

Szeretve tisztelt elvtársaim!

Midőn az Önök bizalma parancsolt velem, hogy ezen igazságnak „a H a z a minden előtt” engedve, családom s eddigi munkálkodásom szűk körét elhagyjam, s mint ezen szekelyhidi választó-kerületben, az 1848-as és függetlenségi párt képviselőjelöltje, megkezdjek, Önökkel együtt küzdeni, azon elveink diadalra juttatásáért, mely míg e haza Magyar haza lesz, s e földön egy valódi magyar él, mindig élni fog; mellőzöm én, az ily alkalmakkor használni szokott, ezíra szavakbani köszönet és ígéret nyilvánítást, hanem mivel Önök politikai elvemét előadni meghívtak, s ezt tőlem megkivánni joguk van a milyen röviden, ép oly őszintén kívánom azt előterjeszteni.

Előre ki kell jelentenem, hogy én megvagyok róla győződve, sőt tudom, hogy nem személyemet, hanem az elvet illeti ezen Önök által kintüntetett tisztelet; valamint nem enyém, de az elvé leendő a győzelem, melynek elnyeréseért, ezen választókerületben küzdelemre keltünk. Ezért legyenek Önök üdvözölve általam! általam; ki azon elvnek, bár most Önök élén, de közharczosa vagyok és leszek életem végeig: legyenek Önök üdvözölve; mert „Nemcsak nagyoké a haza. A munkás bár szegény. Észrevétlen, de dolgozik. A hon boldogságán derületén.”

Küzdjünk hát, az általunk vallott elvhez méltólag: lobogjon előttünk lelkesítőleg kibontott zászló, melyről az én nevemet letörli a közeljövő, — mert le kell onnan törölnie; — de nem törli le még az idő sem, küzdelmünk czélját, elvtünk ezen symbolumát: „1848.”

Igen! mert az 1848-diki törvény azon biztos alap, melyen visszaszerezhetjük, alkotmányos uton visszaszerezni akarom én, visszaszerezni akarjuk mindnyáján, szeretett Hazánk állami önállóságát . . . függetlenségét.

Fájdalom! nem megtartani, nem tovább fejleszteni hanem visszaszerezni kell azt minekünk. Mert mit a zsoldos muszka had vérbe nem fojthatott, mit a Bach korszak zsarnok uralma el nem tiporhatott; azon jogokat, bár szóval fenntartotta, de tetteleg — legalább egy időre — feladta, e nemzet azon fiainak nagy része, kiket épen ezen jogok megvalósítására választott el és küldött fel képviselőül, a nép szavazata; de a kik az elvfeladás sikamlós terére lépve, lassanként hanyatlottak alá oda, hol ma vannak, hol választóiknak tett, de meg nem tartott program ígéretök, egy dicstelenül bevégzett politikai pálya méltó sir iratát, méltán képezhetné.

De nem vádoló vagyok én, s miért is lépnek fel vádlóként ott, hol az elkövetett tények kérnek a nemzetől, s kérnek önöktől, adandó szavazataik által, a szabadelvű párt részére, felmentő vagy kárhóztató ítéletet. Ugyanis:

Jól tudják Önök, hogy bár mely ország, és az azt lakó bármely nemzet, boldog csak úgy lehet, ha azon ország: önálló, független és szabad. Önálló, független és szabad pedig az oly ország, mely pénzével és vérével szabadon rendelkezhetik.

Ily önálló, független és szabad óhajtott tenni e Magyar hazát, ennek legnagyobb fia Kossuth Lajos midőn ihletett lélekkel, az 1848-diki törvényeket alkotá. A volt, ezen nemzet ezer éves életében a legmagasztosabb nap, mikor ezen 1848-diki törvények, királyi szentesítést nyerve: szabaddá lett a föld, szabaddá lett a nép.

Ezen szép nap emléke örök. Az ezen napon nyert jogokról, le nem mondott . . . le nem mondhat a magyar nép soha; mert azon jog velünk született . . . velünk él . . . és csak velünk halhat el.

Tudják ezt igen jól, az uralkodó szabadelvű párt, vagy helyesebben nevezve kormánypárt tagjai. Ezért nem merik bevallani, hogy azon jogokat — bár csak 10 évre is — tetteleg feladták; sőt ezért igyekeznek tetteket, szavakkal leplezni el.

De mit érnek azon mentegetődző szavak? A szép szavakban s kecségtető ígéretekben annyiszor csalódott magyar nép, megtanulhatta már, tettekből itélni. A tettek pedig: ellenök bizonyítanak. Lássuk tehát azokat!

Mikor a „fusió” az 1875-dik évben létrejött, Tisza Kálmán és társai elérkezettnek látták az időt, régi és egyetlen vágyokat valósítani: a hatalmat megragadni. A nemzet választó polgárainak nagy része, örömmel üdvözölte őket a hatalom birtokában, s biztosan hitte, hogy mindazon szép remények, melyek, a nemzetnek épen ő általok tett ígérek által, éveken át tápláltattak, valósulni fognak.

Az államháztartásnak — a kiadásoknál behozandó takarékoság, a bevételeknek, adótételek emelése nélküli fokozása által — leendő rendezése. Ennek elérhetésére, önálló magyar bank; önálló kereskedelmi és vámszövetség. Az ország területén szabadelvű reform. Külügyekben, önálló nemzeti politika. Ezek voltak főbb vonásban, azon csábító ígérek, melyek ama szép remények valósultát, oly sokakkal váratták.

Ily remények közt nyílt meg az 1875/8-diki országgyűlés, s megkezdett azonnal, az államháztartásban ígért takarékoság; csakbogy nem mint kellett volna, felülről . . . lefelé; hanem megfordítva, alulról: felfelé. Az alantas és a munkát végző tisztviselők és hivatalnokok, sőt még a szolgálta személyzet

száma, és különben is csekély díjazása: alább szállított. Több birói székhely, az igazság szolgáltatásnak nem előnyére; eltöröltetett. És még lett azon eredmény, hogy mikor így módon, néhány ezer forint megtakarított: akkor a nagyobb „sine curá“-k jövedelmei, érintetlen maradtak; a muszka vezetők és Bach huszárok nyugzsoldja, millió felül, évenként kifizettetett.

Más felől ugyancsak a takarékoság czéjje alatt, csaknem teljesen elvonatott az államsegélye, úgy a nép nevelési, mint a közigazgatási, czéloktól. A nép nevelés ügye, ennek következtében, nem emelkedő, de hanyatló állapotba van. A megyék léte pedig, csak teng-élet. Ugy, hogy az 1848-iki törvényekben, még az alkotmányosság védbástyáinak nevezett megyék, ma már oda jutottak, hogy gyűléseire bemenni; a községek képviselőinek — mint Önök tudják — fájdalom! alig érdemes. Hát az egyes községek életéről mit szólnak? van-e ottan oly kiadás, történjék bár állami érdekből, melyet takarékosági szempontból, nem az egyes község kötelezett teljesíteni.

De mikor népnevelési s közigazgatási czéloktól, még a szükségelt összeg is elvonatott: ugyanakkor elfogadva lett, azon — jog és igazság szerint Ausztriát terhelő 80 millió forint adósság megosztása, mely 1848-ban épen nélkülünk vétetett fel és költetett el Ausztria által, és épen a mi leigázásunkra fordított. A mely adósságot még 1867-ben is, Deák Ferencz és pártja felháborodással visszautasított; mely ellen még csak kevéssel ezelőtt, Tisza Kálmán és társai határozottan tiltakoztak.

Hej! ha ezen 80 millió adósság ma már minket terhelő hányada, népnevelési és közigazgatási célokra lett volna fordítva: hol állanánk ma ezen téren!

Ime ilyen lett, az állam háztartásában ígért takarékoság; úgy hogy csakis ennek természetes következtése lett, mikor megszegni kényszerültek a nemzetnek adott másik ígéretet, hogy az adótételek szaporítottani, emeltetni nem fognak. Új adónemek hoztak be; az adók, eddig nem ósmert kiméretlen módon hajtának, de azért az államháztartás, nemcsak rendezve nincs, de sőt a deficit, — vagyis az oly évi folyó kiadás, melyet kölcsönnel kell fedezni — már oda emelkedett, hogy az Ausztriától fizetni átvallott adósságokkal együtt, annak a magyar királyságnak, melynek még kevéssel ezelőtt államadóssága nem volt, ma már több van 500 millió forint adósságánál, mely összegből 48 millió forint kivéve, a többinek évi nagy kamaját s törlesztését, ezüst és arany pénzzel tartozik az ország fizetni, mit tudva, éppen nem csudálhatjuk, hogy a Magyarország bányáiban termelt arany és ezüstből, mi éveken át nem is láthatunk. És már oda jutottunk, hogy ma, még kérni sem mernők, hogy mint három évtizeddel ezelőtt, az országban ércpénz forgalom legyen.

Hiszen kevesebbet kérelmeztünk mi ennél. Azt kértük mi feliratunkban csak, a mit kérni sőt követelni, Tisza Kálmán és társai tanítottak: azt kértük csak, a mi nek valóítását ők megígérték: azt kértük csak, a mihez e nemzetnek, hogy törvényes joga van, ők még most sem merik tagadni. — Azt kérelmeztük, mi, hogy legyen önálló magyar bankunk; hogy így azon nagy jövedelem, melyet a papirpénz kibocsátása évente ad: az állam oly roppant adósságainak törlesztésére legyen fordítható; és ne kelljen azt, mint mostan, az adótételek emelése által teljesíteni. Jól tudják önök, mint tartottak meg Tisza Kálmán és társai, ezen téren is, az általok tett ígéretet, s a nemzet több választókerületnek feliratát, figyelemre sem méltatva, mint kötöttek új egyességet az osztrák bankkal: szóval fentartva, de tetteleg feladva — ha már 10 évre is — az önálló magyar bankot.

És most reánk nehezede van, oly roppant adósságnak és kamatainak terhe, melyhez járulván a nagyhatalmi állásért fentartott 800,000 főnyi hadsereg tartásának, és közöstyűgyekből eredő más kiadásoknak, ezen országra vállalt hányada: méltán várhatták volna az ország lakói, hogy ezen terhek viselése könnyítettni fog, a földművelés, ipar és kereskedelem emelése által. Annyival inkább várhattuk ezt, mert a folytonos politikai és természeti csapások által sújtott nemzet tagjai, már volt kevés tőkékük fogyasztására kényszerítettek, sőt egy rész, lelketlen uzsorások áldozata lett. Ámde a mi e téren könnyebbülést hozott volna, az önálló magyar vámterület, Tisza Kálmán és társai által szintén feladva lett, s szóval fentartott jog, sem az állam polgárain nem könnyít; sem az állampénztárba nem hoz egy fillérnyi jövedelmet sem. Most már a földművelőnek, úgy gabna, mint más nyers terményei a határon, oly vámmal vannak Ausztria javára terhelve, hogy a kivitel, csaknem lehetetlenül van, s osztrák szomszédunk azt, mi tőlünk, majdnem azon árért vásárolja meg, a mint neki tetszik. Azonban másrésről, a több tőkével és fejlettebb gyár iparral rendelkező Ausztria, fejlődésben gátolja az önálló bank és vámterülettel nem bíró Magyarországnak, kevesebb tőkével rendelkező, és csakis ezért fejletlenebb kereskedelmét, gyár- és kézműiparát. Ugy, hogy csak ezen egy téren, a kötött vámegegyezés által, hazánk mintegy 25 millió forintig van évenként megkárosítva Ausztria javára; úgy hogy midőn Széll Kálmán pénzügyminiszter, a vámegegyezés tárgyalásakor, ezért pártunk részéről nyíltan megtámadtatott, nem azt vitatta, hogy az ország, azon egyezés által megkárosítva nincs; csak is azt, hogy azon kár, nincs éppen oly nagy, mint kitüntette lett.

Elveszítvén nemzetünk, úgy az önálló bankot, mint az önálló vámterületet, méltán vetette tekintetét, a 800,000 főnyi hadsereg, annyival is inkább, mert ezen hadsereg, szükségeseznek hirdetett tartása volt az ok, melyet mindannyiszor felhoztak, ahányszor csak pártunk tagjai, az elviselhetetlenné vált terhek ellen feljajdultak; s a nemzet lecsendesítésére felmutatták a magyar honvédséget, mint olyan vívmányt, melyért áldozni, hazafiúi szent kötelesség.

Midőn török testvéreink jajszava és segélykérő kiáltása, a mult évben hozzánk áthangzott, ön-kénytelenül vetettük ezen hadseregtekintetünk; s talán nem volt ezen Hazában egyetlen magyar, ki élet-halál harcot vívó testvéreink segélyére sietni kész ne lett volna; tudván, hogy a török után mi reánk vár a muszka támadás. És mi történt? A hadsereg visszatartatott; a tul lelkesült székelyektől a fegyver elko-

bozgatott s magyarhadfiaink mozgósítása, csakis most történt meg, hogy a legnagyobb munka idején elki-
ránt fiaink harcokoljanak. nem közellenünk a muszka ellen, hanem a vérében fekvő elárult testvérünk a török ellen; hogy a haldokló magyar hadfinak, midőn majd omló vérét látja, ne legyen meg azon vigasztalása sem, hogy drága vére az életnél is drágább Magyar Hazáért ömlik, — s a honn siró apák, nők s gyermekek könnyét, ne törölje le, azon vigasztaló tudat, hogy e szeretett Haza javáért lettek ők, gyermektelen szülék. apátlan árvák, s gyámtalan özvegyek.

És mind ez miért? Azért, hogy a birodalomhoz csatolják azon két évi hadjárat által feldult különben is szegény és műveletlen népü, terméktelen talaju, csakis a hirhedt kecske tartásra alkalmas fekvésű kis tartományt. Boszniát és Hercegovinát; és ennek lakóival szaporítsák a szláv elem azon részét, mely a déli alvidékeken, most is elégedetlen, s a magyar királyság osztatlan fentmaradásaért, épen nem lelkesül.

Most látszik már meg mennyire valósult, nagy hazánkfának **Kossuth Lajosnak**, a mult évben tett azon jóslata, hogy kormányon levő férfaink, a muszka vontató kötelét huzzák, s akarva vagy akaratlanul, annak érdekét munkálják. Mostan, mikor nem sok magyar él e hazának földén olyan, ki török testvérünk megrablását, s a hadseregnek különösen a magyar ezredeknek, s a megszaszazott, és kölcsön a mi terhünkre is felvett 60 millió forint új tehernek, ezen céljai felhasználását helyeselné; most mikor a nemzet óhaja, mint tiltakozása eredménytelenül hangzik el: most már csak meggyőződhetett bárki is, hogy mint pénzünkkel, úgy vérünkkel is más rendelkezik; szóval, hogy az önálló, független és szabad Magyarország: **névben él csak, s tetteleg nincs jelen.**

De következik-e ebből az, hogy ne legyen jövőre se? Tudom, hogy eziránti bizalmunkat, e haza fiai közül, már sokan csak nem elveszítették. De én, — miként azok, kik pártunk hívei — bizom e nemzet népének erejében, bizom a magyarok istenében, hogy ezen nemzetre, mely ezer éven át e hazában, annyi vész és vihar között megállott; mely annyi megpróbáltatás közepett kelet felé, a mivelődés, a lelki és polgári szabadság előharczosa és védpuizsa volt: nem hagyja eljönni, s nem mérte ki a legdicstelenebb halált, hogy ön fiai által vesszen el; mert „**meggyilkolt nemzet, feltámadhat; de öngyilkos nemzet számára nincs feltámadás.**”

Ezen meggyőződés fog nekem, erőt adni a kitzdelemre, s kísérje bár tetteimet: félreértés s kigunyoltatás; vagy legyen következése, bárminemű üldözés: rendíthetetlenül vallani fogom, hogy e nemzetnek élni kell. És ezen indokból, programom a mily rövid épen oly határozott:

1848. Magyarország állami önállóságának, s függetlenségének visszaszerzése.

Éljen az önálló, független magyar haza!

Kiss Albert.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Miss Anna Kemmerling
Durkheim

Large area of faint, illegible text, possibly bleed-through or very light handwriting, covering the lower half of the page.

1884.

Székhelyhid.

Mélyen tisztelt polgártársaim!

Az országgyűlésnek 1881. szept. 26-án megnyitott három éves folyamata, tegnapelőtt e hó 20-ik napján berekesztetett. És én, itten állok ma már Önök körében, hogy ösmertetve egy a történeteket, mint a jelen helyzetet, számot adjak képviselői működéséről.

Az elmúlt három év. alkotmányos életünk történetében, az alkotás terén, nagyobb jelentőségű nyomokat nem hagyott. Általános jellege annak nem alkotó, hanem romboló volt. Az 1867-iki közös-ügyi kiegyezés lejtőjén, az uralkodó többség lejjebb és mindig lejjebb hanyatlott. A közsabad-ság és népjog az alparlamentarismus által kijátszatva, folytonosan szűkebb korlátok közé szorítottatott.

A közigazgatás, a megyei és községi önkormányzat megbénítása által, csak teng-életet élt s a tisztújításokat, országosan pártérdek és kortespolitika vezérelvén. a tisztviselői kar rendeltetésétől eltereltetett.

Igazságszolgáltatásunk drága és lassú volta nem szűnt, a hivatalnokok állandósítása, a szolgálati pragmatica behozatala, és kellő számu bíróságok szervezése, a királyi tábla decentrálisátíója. s bűnvádi téren az esküdtszéki intézmény behozatala mind elmaradván, a helyzet már tart-hatatlanmá változott.

Köznüvelődési érdekeink ápolására kellő mennyiségű pénz, a rengeteg adóból sem jutott.

Közlekedési eszközeink. úgy a vasutakat, mint a kő- és viziutakat illetőleg, hazánk határain belől csak az esetben épültek, ha az állam és megyei adókon felül, azon vidék lakói, saját áldozatuk árán, helyi érdekű vasutakat magok építettek. Mig másfelől Boszniában és Galiczia felé katonai vas- és kőutakra oly sok millió fordítottatott, hogy ezen költségek az elmúlt három év törvényhozása ellen erős vádlóként kiált.

Vádlóként kiált annyival inkább, mert államháztartásunk az évről-évre fokozott adóterhek daczára mind maig rendezve nincs. Évről-évre szaporítják, még pedig nem csekély mérvben, az állam adósságait. Évről-évre fogyasztják az államvagyonot. És mégis Magyarország pénzügyi helyzete aggasztóbb, mint valaha volt. Aggasztóbb pedig azért, mert már csaknem minden jövedelmi forrás ki van merítve; mert népünk az adók sokasága és nagy súlya alatt már-már összeroskad; mert a földbirtok a kényszerült rablógazdászattól veszíteni kezdi termő erejét; és a marha-állomány megfogyatkozása miatt a földnek kellő javítására, a földművelő immár képtelen. A kereskedelem pang, az ipar napról-napra hanyatlik. És mind ez természetes következménye azon kormányzati politikának, mely Magyarország népei jóllétének gondozása helyett, minden igyekezetét az adók fokozására és irgalmatlan behajtására fordítja.

Sulyosította e helyzetet, az ország általános közgazdasági állapota; népünk ijesztő mérvbeni elszegényedése; az e miatt bekövetkezett tömeges kivándorlások és sok földbirtoknak idegen kézre kerülése.

Ugy hogy ma már, a Tisza-uralom kilenczedik évében, sokan vannak, kiknél megrendült a hit és elveszítették a jobb jövő iránti reményöket. Sokan vannak olyanok, kik látván az általános elszegényedést, s tapasztalván a politikai erkölcs hanyatlását: oda dobják magokat, az uralkodó többség karjai közé, hol főérdem a korteskedés levén, még ezen a téren is igyekeznek érdemet szerezni.

Óh mi másképpen volt ez, e magyar hazában ez előtt! Tudtak e nemzet fiait tünni, tudtak üldöz-tetést, börtönöket szenvedni, tudtak lemondani; és erősek voltak lelkökben visszautasítani a kínált hiva-talt. De a hatalomnak szolgálivá lenni: képesek nem voltak.

Ma már nincs oly hivatal, legyen az a leggyűlöttebb, melyre ha pályázat hirdettetik, tömegesen ne pályázzanak. Ma már azt követelik az állam hivatalnokától, sőt még a megyék és községek tisztviselőitől is, hogy szerény fizetésökért, ne csak meg szolgáljanak, hanem a mi legfőbb adják oda áldozatul politikai meggyőződésüket és tagadják meg elvüket.

Ma már a Tisza uralom kilenczedik esztendejében oda jutottunk, hogy még a nép jogainak védelmére hivatott képviselők választásánál is, nem a haza java, hanem helyi kicsinyes érdekek tolatnak előtérbe. Vannak és akadnak oly képviselőjelöltek, kik a mandátumért, előbbi politikai elvüket megta-gadva, helyi vasutat, filokszerá irtó szert, járásbírószági székhelylyé lételt, árvatómegeknek a községnél meg vagy nem hagyását, s más efféle dolgokat, vagy maguk ígérnek, vagy korteseik által ígérni engednek. Hiszen mindezeket — ha azon vidékek lakóinak java úgy kívánja. — nem ígérni, hanem a megválasztás után, minden előzetesen tett ígéret nélkül is munkálni, elengedhetetlen kötelessége a megválasztott képvi-

selőnek. De ez csak alárendelt kötelesség. A képviselőnek főkötelessége más; és ez abban áll, hogy ha a szintén fontos, de mégis kisebb jelentőségű helyi érdekeket megtagadná is teljesíteni a hatalom; sőt ha még őt magát üldözőbe venné is: sem ígéret, sem fenyegetés; sem hivatal fény és méltóság; sem meg-aláztatás és mellőztetés, soha el ne tántorítsák őt. Kötelessége neki határozottan tiltakozni, mikor hazájától egy-egy meglevő jogot ismét elvonni akarnak; kötelessége tiltakozni minden újabb és újabb terheltetés ellen; kötelessége küzdeni az államhatalomnak minden jogot saját kezében öszpontosítani akaró törekvése ellenében.

Deák Ferencz még mikor a jogfeladás terére nem lépett, igen jól tudta, s 1861-diki feliratában hathatósan hangsúlyozta, hogy: »**a mit elveszen a fegyver, visszaveheti egy erősebb fegyver; de a miről magunk lemondunk azt visszaszerezni igen nehéz**«

Az hát a képviselőnek főkötelessége, hogy a népnek, hogy hazájának egyetlen jogát fel ne adja, sem opportunitási, sem más kitalált ürügy alatt el ne alkudja; hanem programjában kitűzött elvéhez híven, álljon meg hűn és rendületlenül.

Ezt tartottam én kötelességemnek, ezt cselekedtem én t. polgártársak! az elmúlt három év alatt s én nem tudom, de úgy tetszik nekem, hogy az a lázas izgatottság, hogy azon nagymérvű korteskedés, melyet a kormánypárt férfiai, ezen kerületben jelenleg ellenem kifejtének: erős bizonyíték a mellett, hogy én, kötelességemet hűn teljesítettem, hogy én, a hatalommal szemben híven védtem t. polgártársak! a ti jogaitokat.

Igaz! — s állításom bizonyítása végett a Ház naplójaira hivatkozom, — hogy én lelkem egész erejével küzdöttem, mikor annyit üldözött reformált egyházunk középiskoláinak. véres csatákban kivívott s békekötések által biztosított iskolai önkormányzati jogát, erősebb mérvben akarta csonkíttatni a jelen kormány, mint egykor a Thún-féle patens által szándékolta. Az a Tisza Kálmán cselekedte ezt, a ki a patens elleni küzdelemben, vezérszerepet vitt volt. Én, küzdöttem ellene, úgy felekeztem, mint magyar hazám iránti szeretetből. Küzdöttem néhány társammal, végerőfeszítéssel; mert ezen protestans autonomia volt még azon egyetlen védbástya, mely Becs hatalmával szemben, végszükség esetén mindég menedékünk lön. Ez volt azon erős vár, melyből hitfelekezeti különbség nélkül, alkotmányos jogaink visszavivására ki-indultunk. Én védtem ezt, s védeni fogom éltemnek végpillanatáig.

Igaz az is, hogy én egyetlen krajczárnyi adóemelést meg nem szavaztam. A hatalom részéről minden visszaélést megróvni és ellenőrizni igyekeztem. Hazánk állami önállóságának és függetlenségének visszaszerzésén, fáradhatatlan buzgalommal működtem. E hazában a földmivelés, ipar és kereskedelem fejlesztését, a közmívelődés és közérkölcsiség felvirágoztatását, a közigazgatás és igazságszolgáltatás reformálását és olcsóbbá tételét sürgettem. Ezek azok, melyeket bűnömül rón fel a kormánypárt. Ámde ezt tenni nekem kötelességem volt. Oly kötelességem volt, melyet vajha oly lelki erővel végezhettem volna, a mily erős bennem az elhatározás, a hazám iránti szeretet és a nép jobb jövőjeérti lelkesedés!

Meddő . . . lelket gyötrő volt e küzdelem, melyet nem csak átküzdöttem, hanem őszintén mondom, hogy át szenvedtem. Hiszen lelki szenvedés az, mikor a mult országgyűlés többségét alkotó kormánypárttal szemben, érvekkel küzdeni nem lehetett; mikor legjogosabb s napfénynél tisztább igazságon nyugvó indítványaink, a nélkül, hogy állításainkat megczáfolni tudták, vagy csak meg is kísérelték volna, folytonosan leszavaztattak s elvették.

Nem mi, független-párti volt képviselők vagyunk okai, hogy a nép terhe nem könnyült, de súlyosodott. Nem mi vagyunk okai, hogy Hazánk nem önálló és nem független: hanem egy Ausztriával összefűzött társország, sőt sok tekintetben, Ausztria érdekeinek feláldozott tartomány. Ők, azon kormánypárti képviselők ennek okai, kik többségben lévén, mindezt megszavazták.

És mégis most, a választás idején eljönnek, hogy a választó polgárok szavazatainak többségét megüyerjék. Nem említem az eszközöket, melyekkel küzdenek, mindnyájan ösmerjük azt. Én és a mi pártunk, bizván elveink tisztaságában: oly eszközökkel nem küzdöttünk s nem küzdünk soha! Mi elvünket s meggyőződésünket semmi árért fel nem adjuk: úgy de nem tartjuk hozzánk illőnek, más elvének, meggyőződésének és szavazatainak megvásárlását sem.

De azt vissza kell utasítanom s azt ezennel ünnepélyesen és határozottan vissza is utasítom, mikor a kormánypárt kortesei, minket vádolnak azért, hogy küzdelmünk, melyet ellenük folytattunk, idáig meddő és eredménytelen volt. Azért hirdetik ezt ők, hogy a terhei alatt kifáradt népnek egy jobb jövőbeni hitét is megingassák, hogy a reményét elveszített nép, felhagyjon a küzdelemmel s közönyösen töltsön a történeteket, mint az ezután történendőket.

De én bizom ezen város, mint e választókerület polgárainak rendíthetetlen hazaszeretetében, kitartó elvszilárdságában, hogy a hosszas küzdelem nem törte meg, sőt szilárdította, férfiakhoz illő tetteiket; sőt bizom a magyar haza polgárainak azon századokon át, annyi küzdés, annyi hanyattatás közt hűn megőrzött nemes jellemében, hogy a dicső magyar nép, elvégre is, mint a pálma fa, lerázza a reá rakott terheket s büszkén fog felemelkedni az inség és nyomor azon porából, a hol most a közönséges terhek lenyűgözve tartják.

Fel hát az alkotmányos küzdelemre Polgártársaim! Kis hitű és nem elvszilárd férfi az, kit akár a hatalom szava, akár ígéret, akár bármiumű adomány, meggyőződésétől eltántorit; ki akár részvétlenül félreáll, akár áruba bocsátja szavazatát.

Ezt azért tartottam szükségesnek kijelenteni, mert az ellenfél erejét kicsinyelni okos számításal sohasem szabad; — mert zászlónk diadalát eshetőségeknek, kitenni valódi politikai hiba lenne most.

M o s t, a mikor a kormánypárt, hatalmának megtarthatásáért, végerőfeszítéssel küzd; és a midőn eljött az idő, hogy mi is, azon »bihari pontok«-at, melyeknek alapján állunk, megvalósítani törekedjünk.

Ugyanis, a Tisza Kálmán által, Ausztriával 1876-ban tíz évre kötött pénzügyi egyesség, 1886-ban lejár. A következő tíz évre vagy új egyességet kötni, vagy az önálló vámterületet és az önálló jegybankot felállítani, a jövő országgyűlés lesz hivatva. Már pedig az 1876-diki pénzügyi egyesség az, mely ellen mi, az önálló vámterület és önálló jegybank hívei tiltakoztunk. Tiltakoztunk pedig azért, mert Tisza Kálmánnak immár kilencz év óta tartó uralma, ezen Ausztriával, 1876-ban, általa kötött pénzügyi egyesség következtében, lett pénzügyi téren is gyászos emlékezetűvé. Ezen egyességben elvállalt terhek fedezhetése végett kellett az adókat évről-évre emelni; ezért kellett az államjavak egyrészét eladni; ezért kellett évente újabb és újabb államadósságokat venni fel. Ugy hogy már annyira nőtt államadósságunk, hogy a mint közelebről kiszámították, ha azt reánk egyenlően felosztva kivetnék, minden lólekre, még az utféli cigány gyerekekre is, mintegy 100 forint adósság esnék. Ha most már ezen egyezséget, a jövő 1886-dik évben is, Tisza Kálmán és elvtársai fognak megkötni, és akként kötnék meg a következő tíz évre, mint azt az országházban, egy beszédében, már maga Tisza Kálmán jelezte: akkor nem várna reánk más a jövő tíz év alatt sem, mint évenként újabb és újabb adóemelés, az adóvégrehajtás irgalmat nem ösmertő zaklatásaival. Hanyatt-homlok rohannánk az államtönk felé, melynek egy hadjárat és pénzválság esetén multhatatlanul be kellene következnie.

Nem csak mi, a független párt hívei valljuk ezt ma már. Mi rég idő óta hirdetjük; mi az önálló vámterületet és önálló jegybankot régóta sürgetjük. Ma már meggyőződtek erről az egyesült-ellenzék tagjai is, sőt átlátták a főrendiház tagjai közül is sokan, hogy eljött az idő, mikor a Tisza-kormány gazdálkodása ellen, tiltakozó szavukat fel kell emelniök. Főpapok és mágnások bontották ki, vagy bontattak ki, sok választó-kerületben, az ellenzék zászlaját, és a Tisza-kormány elleni küzdelemben, segédkezet nyújtanak a nemzet azon polgárainak, kik sem hivatalt, sem kitüntetést, sem kormányférfiak jutalmazó mosolyát nem keresve, küzdenek nyíltan, küzdenek önzetlenül, küzdenek azon nagy czélért, hogy e haza, az államtönk kiszámíthatlan veszélyeitől megóvassék, hogy államháztartása, az Ausztriától független, önálló vámterület és jegybank segítségével rendezhető legyen.

Ez azon ok, mely első sorban parancsolja nekünk, hogy az 1886-iki nagy küzdelemre megnyerjük még az oly választókerületek szavazatát is, melyek idáig ellenünk adattak. Ez azon ok, mely kétszeresen parancsolja, hogy el ne veszítsünk egyetlen oly választókerület szavazatát sem, mely idáig a miénk volt. Ugy önmagunknak, mint Hazánknak vagyoni fejlődése, vagy hanyatlása, van kérdés alatt. Erre fog szavazni minden polgártársunk, a szerint mint kormánypárti vagy ellenzéki jelöltre fogja adni szavazatát. Ez az oka egyrészben annak is, hogy én, a múlt vasárnapi pártgyűlésünk nagybecsű felhívása folytán, a jelöltséget újból elfogadtam; mert ha az Önök akarata parancsol velem, azon nagy küzdelem elől kitérnem nem szabad.

* * *

T. Választópolgárok! Szeretve tisztelt Elvtársaim!

Lehető rövideden elmondottam immár a történeteket. Igyekeztem feltüntetni a jelent és jeleztem mi vár reánk a közel jövőben. Multunk, jelenünk és jövőnk, hosszabb fejtegetésébe nem bocsátkozom. Elküldtem Önök részére is s azt hiszem kezökhöz jutott, pártunk kiáltványa, melyben részletesen meg van ösmertetve, multunk és jelenünk, s el van mondva őszintén, hogy a jövő napjaiban: »Mit akar a függetlenségi párt?« Tudom, hogy közülük többen olvasták már és sokan el fogják még olvasni. Most tehát még csak arra kérem Önöket, hogy ha én e választókerület polgárainak érdememen felül megtisztelő bizalma előtt meghajolva, kezembe veszem ismét ezennel a küzdelem zászlaját, csatlakozzanak elvtársi rendíthetetlen hűséggel e zászló körül, — nem az én igénytelen személyemért, hanem elveink diadaláért. Ne engedjék, hogy porba hulljon az a zászló, mely hat év óta diadallal lengett e kerületben, sőt lengessék továbbra is diadallal azt, hiszen arra ez van felírva: »1848.«

Hiszen e zászló arra figyelmeztet és arra kötelez minket, hogy küzdjünk az 1848-dik év vívmányaiért; a mikor szabad lett a föld, szabad lett a nép, szabad lett a gondolat és a lelkiismeret, és igyekezzünk az 1848 dik év ezen vívmányait, minden következményeivel együtt valósítani.

Erre törekszem én. Ez az én programom. Ezen programmon állottam hat évvel ezelőtt. Ezt fejtettem ki akkor részletesen. Ma nem ismételem. Csak egyszerűen kijelentem, hogy akkor kiadott programomhoz, mint idáig hű voltam, úgy ezután is hű leszek.

Ha az önök megtisztelő bizalma a mandátumot ismét kezemben teszi le, vajha a három év teltével örömtelt kebellet jelenbessek meg önök között, s akként üdvözölhessem önöket, mint önálló és független magyar Hazánknak szabad és boldog polgárait, hogy beteljesedve az, a miért most küzdünk, a mit most még csak remélünk, a győzelem örömeünepén, egy érzelem hasson át és egyesítsen mindnyájunkat, s kik most pártokra oszolva harcolunk: a hazaszeretet által egyesüljünk!

Én hiszem, én remélem, én várom ezt! S ezért lelkesedve kiáltom:

„Éljen az önálló és független magyar haza!“

Elmondta Diószegen máj. 22. 1884.

Kiss Albert.

DE BALLIETI GLEN

1878.

Juraszek Ferencz

szab. kir. Székesfehérvár városa képviselő-jelöltjének

programbeszéde.

(Elmondott 1878. évi augusztus hó 4-dikén.)

Uraim, tisztelt polgártársak!

Ha csupán csak ügyről lenne szó, — én t. választó polgárok, ki nem első alkalommal vagyok szerencsés a nagy közönséggel szemben a nyilvánosság előtt felszólalni, — szokott őszinteséggel s minden elfogultság nélkül mondanám el nézeteimet; — e szent pillanatban azonban, midőn a haza ügyével igénytelen személyem is kapcsolatba hozatik, meg fognak bocsátani t. polgártársaim, hogy én, ki ez ünnepélyes komoly helyzetben mélyen átvagyok hatva önök megtisztelő bizalmától, érezve erőm gyengeségét, nem minden elfogultság nélkül leszek elmondandó azon programot, mely politikai hitvallásomnak alapját képezi.

Önök uraim engedve szívök sugallatának, pár nappal ezelőtt párttá tömörülve, felhívták személyemben a politikai és társadalmi kérdéseknek egyik közharcosát arra, hogy a törvényhozás csarnokában legyen képviselője politikai nézeteiknek, s ezzel kapcsolatban egyszersmind előmozdítója ős királyi városunk érdekeinek.

Nagyszerű a bizalomnak ily alakbani nyilvánulása; de ép azért, mert a bizalommal szemben — eltekintve a felelősség érzetétől — a haza és városunk érdekeinek képviselője kiváló tehetséget igényel, — én az első kiindulásnál, vagyis f. évi július hó 30-án, midőn mélyen t. polgártársaim nevémet zászlóra kitűzni elhatározták, térfias nyíltsággal kijelentettem, hogy nem

minden aggodalom nélkül hódolok a megtisztelő bizalomnak, s ennél fogva ha van önök sorában, a mint hogy kell is lenni nálamnál sokkal hivatottab férfiúnak, — ne habozzanak egy perczig sem a jelöltséget annak odakinálni.

Személyem távol áll minden egyéni hiúságtól, s korántsem él bennem azon önzés, hogy a haza ügyét nálamnál méltóbban bárki ne képviselhetné; — önök azonban t. polgártársaim latba vetve őszinte nyilatkozatomat, s nem engedve kérelmemnek, zászlót bontani határoztak, egy oly egyéu nevével, kinek eddigi életén keresztül az önzetlen haza szereteten kívül más érdekei nincsenek.

Vagy tán érdemnek róják fel önök t. uraim azon szerencsés véletlent, hogy mint ifju ott állottam az 1848-ki nagy események bölcséjénél akkoron, midőn az ármány és árulás drága hazánkat a forradalom örvényébe sodorta, — részt vettem a szent harcban, küzdöttem hazám függetlenségeért. — s bevégződván a gyászos események, az időtől kezdve mostanáig, habár szerény mérvben, mégis minden törekvésom a haza javára van irányítva. — Ha önök t. polgártársaim mutatnak ily erkölcsi elégtételt szolgáltatnak, akkor a politikai, társadalmi s egyáltalán a közéletben feltüntetett s több jó akarat mint eredménnyel párosult fáradozásaimat érdemeimen felül látom jutalmazva.

Midőn a választó polgárok élve legszebb alkotmányos jogaikkal, képviselő-választásra sorakoznak, kell, hogy szigoruan meggyőződjenek azon elvek igazsága és életrevalósága iránt, melyek az illető jelöltnek politikai hitvallását képezik; azért is, a midőn önök felette megtisztelő bizalmának hódolok, első sorban feladatomnak ismerem nyílt őszinteséggel feltárni azon nézeteket, melyeknek érvényesíthetése mellett hazánk érdekeit előmozdítani hiszem; — ezen kötelességet annyival is inkább szívesen teljesítem, mert napjainkban — fájdalom — nem egy helyütt mutatkoznak azon szomorú kórtünetek, hogy egyes képviselő-jelöltek nem teljes nyíltsággal tárják fel nézeteiket; — iesznek sőt vannak választó-kerületek, melyekben az illető jelölt tanulmányozza az ottani közszellemet, saját meggyőződése ellenére is oly programot vall, mely elveivel nem ritkán wrev ellentétben áll; — nem czélozván egyebet, mint a nép vállain felemelkedve, még ármány utján is bejutni a törvényhozás szentélyébe.

Ismét vannak mások, kik szemben az uralkodó pártnézetekkel, nyíltan azok egyikéhez sem csatlakoznak, s így minden politikai hitvallás nélkül törekszenek czélt érni, — ezek t. uraim az ugynevezett körültekintők, kiknél a legtöbb esetben nem annyira a haza ügye, mint inkább saját érdekük a főczél, s a mint azt elérték; a törvényhozó testületben rendszerint azon pártárnnyalathoz szoktak tapadni, mely a hatalmat képviseli!

A most jellemzett képviselő-jelölteknek fajához én t. polgártársaim nem tartozom, mert szerintem mi sem lehet nemtelenebb, mint a választóknak elvhez kötött bizalmát, személyes érdek és egyéni önzésből bütllenül áruba bocsátani. Én t. polgártársaim, a mint előzőleg, vagyis t. évi július hó 30-án önök előtt már nyilatkozni szerencsés voltam, politikai nézeteimmel az ugynevezett mérsékelt ellenzékhez csatlakozom, és pedig azon kiváló oknál fogva, minthogy ezen párt, mint közjogi alapou álló nem csak hivatva van a jelenlegi kormánynak a nemzeti közvélemény egy nagy része által elítélt szerencsétlen politikája ellen gátokat vetni, de egyszersmind odafejleszteni ellenzéki törekvéseit, hogy ne hagyja kezében az ország ügyeit egy oly hatalomnak, mely a három utolsó évek sorvasztó és apáthiába tasztító politikája után a nemzet további bizalmára méltatlannak mutatkozott.

A mi a jelenlegi kormánynak általam most érintett politikai működését illeti, ezt részletezni t. polgártársaim ezuttal feleslegesnek látom, hisz városi közönséggel állok szemben, mely sokkal inkább érdeklődik a politikai helyzet iránt, semhogy arról legalább általános ismeretei ne volnának; annyit azonban mégis felemlitek, miszerint sohasem létezett Magyarországon kormány, mely oly roppant hatalommal rendelkezett volna, mint az 1875. martius hó 3-án megalakult fuzionalis kormány.

A jelenlegi miniszterelnök volt az, ki 1875. évi november hó 30-án, midőn a vámszerződés felmondása iránt hozzá kérdés intéztetett, — a nemzet által teljes megnyugvással vett azon feleletet adta: miszerint feltéve, hogy a küszöbön álló alkudozásoknál Magyarország érdekei teljesen ki nem elégítettnek, bár sajnálkozva, mégis kénytelen leend a külön vámterület

alapján, a két állam közötti gazdasági viszonyokat rendezni.

A bank kérdéssel szemben pedig oda nyilatkozott, hogy minden viszonyok és eshetőségek között, csakis egy valóban független és nem névleg vagy színleg önálló magyar bankot tart olyannak, mely az ország érdekeit kielégítheti.

Ezen nagy horderejű nyilatkozatok után nemso-kára bekövetkezett az 1876. évi májusi előleges egyezkedés, a magyar kormány a Lajthán-tuli tartományok kormányával megegyezett ugyan, fájdalom azonban az idézett miniszteri nyilatkozattól teljesen eltérő alapon.

Ugyancsak e tájban kérdés intéztetett a 80 milliós bankadósság iránt, melyre a kormány azt adja válaszul, hogy ezen, Magyarországot egyáltalán nem terhelhető adósság érdemére nézve érintkezni fog ugyan a bécsi kormánylyal, de alkudozni soha.

Ez a tényeknek rövid foglalata. — S íme hová vitte a kormány a nemzetnek büszke hangon nyilvánított jogait? az eseményeket mindannyian tudjuk, s én ezek folytán igazat adok azon állításnak, melyet jellemzőleg mondott a parlamentnek egyik jeles tagja, hogy a kormány a tiz évi alkudozások megkezdésének előestéjén a nemzettel szemben beszélt mint óriás, de az eredmény után bírálva, cselekedett mint törpe; — mely eljárás mindenesetre nem egy öntudatos és a nemzet czéljai és eszközeivel tisztában levő államférfiúnak bölcsességéről, ellenben az összkormánylynak a nemzet anyagi fejlődését előmozdítani nem képes tehetetlen politikájáról tesz bizonyosságot.

Bűn lenne szerintem a jelenlegi kormány hazafiságában kételkedni, s ép ez oknál fogva, mielőtt a miniszterelnök 1875. év végén a helyzet iránt nem kielégítő, de általános megnyugvásra talált merész nyilatkozatát tette, ideje-korán számot kell vala vetnie a létező és tán megmásíthatatlan viszonyokkal, s belátva a körülmények nehézségét, ha azokkal a kormány megküzdeni saját népszerűsége és a nemzet anyagi érdekeinek egy évtizedre kiható kockáztatása nélkül nem akart, kár volt a martyr koszorun kívül egyszersmind a nemzeti közvéleménynek minden oldalról feltorlódozó bizalmatlansági nyilatkozatát is kiérdemelni, annyival is inkább; mert a miniszterelnök nagybangu ígéreteinek megghiusulása jövőre nemcsak komoly kételyeket teremtett a kormányzat magaslatáról ejtett szónak szentsége iránt, — de egyuttal kifárasztá a közérdeklődést a politikai ügyekre nézve, s elszibbusztotta — legalább egyidőre — a haza polgáraiban azon bizalmat, mely kell, hogy mindenkorra alkotmányos életünk és államiságunknak alapfeltételét képezze.

A politikai bizalom t. polgártársaim, melylyel a nemzet kormányát ellátja, egy drága érczbánya a népnek kedélyében; melyet azonban elfecsérelni nem szabad, — mert a mely kormány vagy államférfiu e nemes érczet elvesztegeti, az ne igényelje magának, hogy e kincsés bánya számára a végtelenségig nyitva tartassék!

Ismételten szólva, igaztalannak tartanám a kormány jóakarátát is kétségbe vonni, mégis látva a szomorú eredményt, melyet a közzgazdasági kérdéseknél a nemzeti közérzületet mélyen sértő alkudozások folytán létrehozott, ily körülmények közt iránta bizalommal nem viseltethetem.

Egy másik nagy tévedése volt a jelenlegi kormánynak a keleti kérdés szerencsétlen megoldása.

T. polgártársak, a véletlen úgy hozza magával, hogy épen ma egy éve azon szép napoknak, midőn a városunkban rendezett népgyűlés alkalmával igénytelen személyemnek jutott a szerencse a török fegyvereknek győzelmét a „Magyar király“ szálloda erkélyéről dicsőíteni; — egy év, mily csekély idő a történetben, s mégis hol van Törökország a t. évi május hó 14-én megkötött san-stefanói béke óta? ott fekszik Oroszország lábai előtt, összezuzva az európai congressusnak atyáskodó jóakarata által. — A viszonyok rohamosan fejlődtek, s jólehet, miszerint a magyar nemzetnek minden gyermeke — politikai különbség nélkül — csak egy eszmét érzett s egy imát hangoztatott mely Törökország integritásának megóvása volt; — s jólehet a kormánynak ez irányban tett ígéretei — az e tárgyban hozzá intézett számos interpellációk után — mindannyiszor megnyugtatólag kívántak hatni, mégis mivé silányultak a tett ígéretetek? Az eredményt mindannyian látjuk: most hatolnak be szülőtteink a vad Bosnia és Herzegovinába, hogy elkeseredett harcosok üssenek sebeket azon szíveken, melyek a testvér-török nemzettel még halálban is rokonszenveznek.

Hogy mik lehetnek azon diplomatiái okok, melyek a kormányt ily szerencsétlen elhatározásra vezérelték, ezzel számoljanak az illető tényezők a történelem kérelhetetlen ítélőszéke előtt; annyi azonban emberi számítás és minden valószínűség szerint sejthető, — s bár ne kellene Cassandra szerepére vállalkoznom — hogy Törökország mint természetes szövetségesünknek bukása, fájdalom csak hazánk államiságának közeli veszélyét rejti méhében.

De felhagyva a jelenlegi kormánynak bizalmát nem keltő politikájával, nézzük azon tért, melyre a jövő országgyűlésnek lépnie kell; — itt t. polgártársaim első sorban ugyancsak a kormány illetve szabadelpártnak kellene nyilvánítani reform-törekvéseit, ily programot azonban mindez ideig nem hallottunk; sőt bátran állítható, miszerint magának a kormánynak tulajdonképeni törekvése főleg a hatalomnak jövőre biztositásában öszpontosul.

Nézetem szerint a jövő országgyűlés főfeladata, folytatni az alkotás nagy művét azon irányban, mely a magyar államot megszilárdítani, s a képviselői kormányforma alatt az alkotmányos szabadságot mindinkább kifejteni képes, — ezen törekvés azonban ne legyen egyik pártnak sem kiváltságolt feladata, sőt nélkülözhetlen kellék, hogy azt mint hagyományos politikát egyik párt a másiknak — a midőn a kormányon felváltja egymást — átszolgáltassa.

Belreformjainkat illetőleg azoknak közvetlen foganatosítása kell hogy mindenkoron pénzügyi viszonyainkkal álljon arányban.

A legégetőbb teendők közt mindenesetre a közgazgatásnak czélszerű rendezése foglal helyet, olykép: hogy annak lüktető erejét ne dilettantismus, hanem valódi szakértelem képezze; mert t. polgártársaim ismerjük be azou ma már el nem vitatható igazságot, hogy az alkotmány nagy elvei tényleg csak akkor nyernek életet és foganatot, ha az igazgatási rendszar-

bályok és intézmények azokat a gyakorlati alkalmazásban megvalósítják.

Nem mellőzhető t. Uraim az ipartörvénynek revidiója, — mert a gyakorlat eléggé igazolja, hogy a midőn az 1872-ik évi VIII. t. cz. az iparszabadságot nálunk meghonosította, felbontotta a régi szervezetet a nélkül, hogy annak helyébe újat illesztett volna, s vajjon mi lett a következménye? csak tekintsünk szét és mit fogunk észlelni; országszerte a sok panaszt az iránt: hogy napról-napra szaporodik a kontárok és szédelgők száma, kik a tisztességes iparost keresetében megcsorbítva, nem ritkán tönkre juttatják.

De milyen továbbá a tanoncok ügye? ezt is úgy tapasztaljuk, hogy kontárok fogadnak tanoncokat, nem mintha azokat bizonyos mesterségre oktatni képesek lennének; hanem hogy olcsó munkásokkal dolgozva, olcsó de rossz árut hozhassanak forgalomba.

Ha e bajon a törvényhozás segíteni akar a minthogy segíteni kell; elkerülhetetlenül szükséges, hogy az érdeklött iparosokból egy oly közeg teremtessek, ki az ipar érdekeit előmozdítsa. — E részben legcélszerűbb eszköz volna az ipartársulatokban az iparosokat szorosabb szervezetbe hozni, s az előbbieket jogokkal, különösen a tanoncok kiképzésére való felügyeleti joggal felruházni.

Nem odázható el továbbá a kisiparosok kiképzéséről való gondoskodás, mely hiányt a kisebb ipariskolák és tanműhelyek, — melyek Belgium, Poroszország sőt már Austriában is meghonosítottak — jó sikerrel pótolnák.

Reformot igényel és pedig behatót az adóügynek jelenlegi kezelése, miután országszerte panaszok tétetnek a tekintetben, hogy az adózó-polgárok nem ritkán illetéktelenül zaklattatnak. — Kétszer követeltetik ugyanaz vagy olyasmi a mivel az illető nem tartozik, már pedig ha valamit azt bizonyosan minden állampolgár joggal követelheti, hogy a különben is súlyos sőt nem egy esetben már-már elviselhetetlen államterhek, zavaros és rendetlen kezelés mellett még súlyosabbakká ne váljanak.

Alkotmányi viszonyainkból kiindulva két nagy horderejű kérdésnek megoldása okvetlenül szükséges; ezek egyike a főrendiháznak gyökeres szervezete, a másik pedig az ugynevezett egyesülési jognak szabályozása.

Vannak még számos megoldandó kérdések, jelesen: a közmunkának mint jövőre fenn nem tartható intézménynek rendezése, városokat illetőleg pedig különösen a katonai beszállások feletti terhes kérdésének czélszerű megoldása olykép: hogy a katonaság állandó laktanyákban helyeztessék el; mely intézkedés migien egyrészt a fegyelmet szilárdítaná, más oldalról a családokkal szemben számos kellemetlenség, sőt nem ritkán erkölcstelenségnek fogna lehetőleg gátokat vetni.

Megoldásra vár az illetékesség, továbbá a szegény és tolonczügynek rendezése, nemkülönben a tanügy terén tapasztalt hiányoknak pótlása s egyéb oly kérdéseknek elintézése, melyek a nemzet anyagi és culturalis viszonyainak teljes kockáztatása nélkül ez idő szerint továbbra nem halaszthatók; — mely kérdéseknek részletezése mindazonáltal egy különben is csak felette szűk keretbe szorított programbeszédnek tárgyát nem képezheti.

És most t. polgártársaim! rövid kivonatban volt szerencsém feltárni nézeteimet a helyzetről, s egy-szersmind kimagyarázni azon elveket, melyek politikai hitvallásom sommázatát teszik.

Még csak azt tartom szükségesnek felemlíteni, hogy azon pártra nézve, melyhez megválasztatásom esetén sorakozni fogok, az mondatik, hogy annak nincsen, s csak a függetlenségi pártnak van létjoga; — szerintem minden pártnak, mely alkotmányunkon belül áll, létjoga természetes; — s ha valaki teljes tisztelettel viseltetik azon párt iránt, melynek első sorbani törekvése hazám függetlenségét elérni, úgy én mélyen meghajlom azon kegyeletes történeti emlék előtt, mely a Bocskayak, Thökölyiek és Rákóczyak szabadságért küzdő zászlóinak adott zománczot; — ámde ha nem akarjuk, hogy a jelenlegi kormánypárt az iránta meg-ingott bizalom mellett is örökké uralkodjék, s ha nem kívánjuk, hogy mint egy római praetorius liga, önmagától válaszszon folytonosan imperatorokat, kik kegyosztással tudták csak fentartani hatalmukat; — ellenben óhajtjuk, miszerint legyen egy olyan párt, mely a törvényes jogalapon állva, gyakorolja a kormány tulkapásai ellen az alkotmányos élethez szükséges, sőt nélkülözhetlen ellenőrzést, — akkor okvetlenül oda kell törekednünk, hogy ezen ellenzéki párt oda fejlődjék, miszerint a kormány iránt megrendült bizalom után, vagyis a beállandó válság esetén, attól a kormányzatot is átvenni teljes képességgel bírjon.

Ez t. Uraim meggyőződésém azon ellenzéki pártról, a melyhez tartozom; s melynek létjoga a mily kétségbevonhatatlan, nemes törekvése az uralkodó kormányhatalomra nézve ép oly kellemetlen.

És most mélyen t. polgártársaim ismerik erkölcsi s hallották politikai nézeteimet, — bíráljanak felettem akként, a mint az szabad választópolgárokhoz illő, s multam — melynek nagy részét ez ős királyi város falai közt töltöttem, — legyen kezességem a jövőért!

Meglehet hogy oly eseményekkel állunk szemben, melyek — mit ne adjon az isteni gondviselés — válságba sodorhatják a hazát; de bármit hozzon a jövő, itt — Istennek szabad ege alatt — ünnepélyesen esküszöm, hogy hazám s elveimhez mindenkoron hű leszek; tartva a girondiak legnagyobbikával a veszély pillanatában is azt nyilvánítom, mit az illető halálának előestéjén mondott: „ha e pohár bor vérem volna is, kiüríteném a haza javáért.“

Csak néhány nap választ el bennünket az eredménytől, — nézeteimet ismerve számoljanak Uraim lélekismeretőkkel; ha bizalmokra érdemesnek találandanak, áldani fogom a gondviselést, mely engemet Önök szeretetére méltatott; de ha másként határozná felettem a végzet, még siker hiányában is t. polgártársaimnak jóakarata örökké feledhetetlen lesz előttem.

DE BALLAGI GÉZA

1881.

PROGRAMMBESZÉD,

TARTATOTT SZÉKES-FEHÉRVÁROTT 1881. JUNIUS 5-ÉN

Gróf ZICHY JENŐ által.

TISZTELT POLGÁRTÁRSÁK!

A Önök bizalma folytán jelentem meg e helyen, hogy elmondjam nézeteimet és hitemet a jövő országgyűlés feladataira nézve; hogy álláspontomat jelezzem e feladatok megoldására vezető működéssel szemben. Nincs nagyobb kitiüntetés, mint a nemzet egy csoportjának igaz, jól felfogott érdekei képviselésére felhivatni; — nincs megtiszteltetés, mely felérne azzal: hogy a legilletékesebb helyen a független polgárság bizalmából és szabad akaratából érvényesíthessük csekély tehetségünket és erőnket a nemzet sorsának intézésében. Kitiüntető és megtisztelő e bizalom. De nagy és nehéz a feladat és kötelesség, mely a megtiszteltre hárul, ha ugyan a választott lelkiismerete föl tud emelkedni a nép bizalmának magaslatára, ha a választott **komoly** munkára határozott akarattal **tántoríthatlan hazafias erélylyel** akar és tud vállalkozni.

Én érzem e megtiszteltetés nagyságát és ismerem a kötelesség súlyát, mely elé állottam. Es mindenekelőtt köszönetemet kell kifejeznem ama megtisztelő bizalomért, mely felém fordult.

Uraim! **Az én programmom az Önök bizalma** és habár néhány héttel ezelőtt a „Pesti Napló“-ban hozzám intézett provocatióra, okaimat kifejtve kijelentettem: miszerint mandatumot vállalni nem vagyok hajlandó; ezen bizalmuk birt engem arra: hogy meghajoljak az Önök akarata előtt, melyet mindenkor parancsnak tekintendek: ha arról van és lesz szó: hogy hazámnak is tehetek szolgálatot az Önök képviselésében.

Kijelentettem volt, hogy éppen azon eszmék érdekében, melyeknek működésemet és tevékenységemet szenteltem: a köznevelődés és közgazdasági fejlődés eszméinek érdekében nem esatlakozhatom a jelenleg főnálló politikai pártok közül egyhez sem, mert ez eszmék diadalrajutása érdekében minden párt lelkes támogatására egyaránt szükségünk van.

De az Önök bizalma megtanított engem arra, hogy bár legyek a törvényhozás tagja, — ha nem vetem magamat alá egy politikai pártnak sem és minden pártfégyelemtől függetlenül lépek a törvényhozás terebébe — e kedvezesezsmémnek, melyek fölvirágzásával összeforrrva látom nemzetünk jövő boldogságát — továbbra is hódolhatok, sőt talán mint nemzet sorsát intéző törvényhozó testület tagja többet használhatok, mintha e döntő forum elől elzárom magamat.

Ezért **is** elfogadom tehát a jelöltséget s ez alapon főmtartom s újból emlékezetükbe hozom azon kijelentésemet, hogy

„tekintetbe véve azon két eszmét, melyeknek működésemet szentelni kívánom s melyektől hazám regenerálását várom: **a népnevelés ügyének társadalmi felkarolását s a hazai ipar fejlesztését**, melyek a nemzet minden rétegének és minden politikai pártjának egyforma támogatását és felkarolását igénylik és teszik szükségessé: — **kénytelen vagyok a politikai pártküzdelmek körén kívül maradni s egyik párttal sem léphetek oly szolidaritásba, mely a többi pártokkal való ellentétet vonhatná következkéskép maga után.**“

A politikai élet tűzhelyénél nem állhatok elszigetelten s nem adhatok rá okot és alkalmat, hogy ezért a legfontosabb, s minden párt támogatását egyaránt igénylő ügyek — bármily alakban rövidséget szenvedjenek s megoldásuk elé akadályok gördítenek. De különben sem tartom nézeteimmel, elveimmel és természetemmel összeférhetőnek, hogy a pártfegyelem lenyűgöző békói alatt egyik párttal tűzön-vizen menjek s **mindent elfogadjak**, a mit a párt többsége határoz. Vakon nem követek senkit, mert nem tartok senkit sem esalhatatlannak. De másrészt ép oly kevésbé vagyok barátja annak, hogy minden dologban minden áron és mindig ellenzéklet képezzek, csak azért, mert a javaslat vagy törvény egy másik párt köréből származik, melynek az én pártom esetleg ellenlábasa volna.

Legtisztább meggyőződésem s legjobb hazafiúi érzetem szerint, szabad és független elhatározásomból minden javaslatot elfogadok, mely végcéljaiban e nemzet javát czélozza s mindent ellenezni fognék, a mi e nemzet megrottására tör. E meggyőződést, e hazafias érzetet s e szabad és független elhatározást nem befolyásolhatja semmiféle pártfegyelem, ennek irányítúje sokkal magasabban áll s ez irányítúje nem lehet más, mint **azok bizalma**, kik legszebb alkotmányos joguk gyakorlásánál érdekeik képviselőjével megtiszteltek, megbiztak.

Ezért ismétlem: **az én programmom az Önök bizalma!**

Az elébb felsorolt okoknál fogva nem kívánok ezuttal a politikai pártok bírálatába bocsájtkozni. A közvélemény volt hivatva — és e hivatását teljesíté is — helyeselni a törvényhozás intézkedéseit, vagy azokat elítélni.

A legutóbb alkotott törvények közül egyet találok, melynek elismeréssel hódolok. **Ez a magyar iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvény.** Egy helyesebb és józanabb iparpolitika előpóstája ez, de csakis előpóstája, mely a követendő iránynak csak legelső vonását jelzi. Fájdalom, sokkal kevesebb azon törvények száma, melyeknek az ország örülhet, mint azoké, melyekben egyáltalában nincs köszönet.

Ez utóbbiak közé tartozik első sorban **a cukor-, kávé- és söradó-törvény.** Ha arról volna szó, hogy az egyes polgárok élvezetének méltányos megadóztatásával pénzügyi helyzetünket javítsuk: senki sem tehetne kifogást az u. n. **élvezeti adók** ellen. De ha, mint a mostani esetben, arról van szó, hogy egy igen csekély, alig számbavehető adónyereségért, a polgárok ezreinek nyugalma megzavarjuk s a kereskedőosztályt méltánytalan zaklatásnak s folytonos háborításoknak tegyük ki, midőn arról van szó, hogy a legszegényebb néposztály s a középosztály terheit szaporítsuk egy oly jövedelemért, melynek executionális ellenőrzése majdnem annyiba kerül, mint a mennyire az egész bevételi előirányzat tervezve van: ez — engedelmet kérek — nem jövedelem szaporítás, ez nem deficit-kisebbités, ez nem a kereskedelem emelése, hanem egy szerencsétlen kísérlet — a finánczok szaporítására s a kereskedő világ elkeserítésére.

A másik törvény, mely az újabb aera szüleménye: **a bélyeg- és illetéktörvény**, melynek különösen 18-ik §-a mélyen sérti a magyar ügyvédi kar önérzetét. Az ügyvédi kar az ország legintelligensebb osztályához tartozik, a művelt társadalomnak zömét képezi s ily sérelmet, mely őt a közönséges gonosztevőkkel egy rangba helyezi, s fogsággal fenyegeti — nem érdemelt meg. E két törvénynek módosítását okvetlenül megköveteli a kereskedelmi s ügyvédi kar méltósága és önérzete, megköveteli az ország reputatioja. S én rajta leszek, hogy e törvények sérelmes részei a legközelebbi országgyűlés folyamában orvoslást találjanak.

Es ha már eljutottam odáig, hogy a törvényhozás föladatairól szóljak, engedjék meg, hogy röviden vázoljam azon irányt és munkakört, melyet én a jövő törvényhozásnak mintegy kijelölve látok.

Tisztelt polgártársak! A művelt világ mai felvilágosodott s a korrallal haladni akaró államaiban, a politika két főosztályba oszlik. Minden kulturállamnak van közgazdasági s közművelődési politikája. Es e kétféle politika egyesítve **nemzeti** politikának nevezhető; azért is, mert bármely nemzet a föld kerékén csak akkor állhat fönn s indulhat virágzásnak, ha érdekeinek megfelelő közgazdasági politika által polgárainak vagyonosodását, jólétét előmozdítja s a közművelődésnek a legalsóbb rétegekben való rendszeres és következetes terjesztése által is a népet a civilizáció ösvényén megtartani s az ezen való fokozatos előhaladásra képessé tenni tudja:

férhetővé tegye, hogy a gazdaság érdekeit felkaroló szövetkezetek terjedését előmozdítsa, a mezőgazdasági hitel szervezését könnyítse s az uzsora pusztításainak véget vessen.

A **kereskedelmi érdekek** fejlesztésére a külföldi kereskedelmi ügynökségek újjászervezését, a kereskedelmi szerződéseknél a **mi** szempontunkból való javítását fogom sürgetni.

A **közigazgatás rendezése** ügyében be kell várni az eszmék tisztulását s t. polgártársaim meg lehetnek győződve, hogy e fontos kérdés végleges rendezésénél is számba fogom venni hazai viszonyainkat s az eddigi tapasztalatokat.

Végül a **közoktatási kérdéseknél** a nép művelésének előmozdítására ezéző törekvéseimnek — a népnevelési egyletekben — melyeket t. polgártársaim bizonyára közelről ismernek, nemcsak a törvényhozásban fogok igyekezni érvényt szerezni, hanem — mivel mindent nem várhatunk az államtól — a már megkezdett irányban tovább fogom vezetni a társadalmi mozgalmat, melynek sikereitől — meggyőződésem szerint — a nép százezreinek jóléte s jövője függ.

Legutóljára hagytam a **helyi érdekeket**, melyekről lehetetlen meg nem emlékezni. E városban töltöttem ifjúságomat, időmnek javát. Multam, jelenem, jövőm e város érdekének, nagygyá tételének volt, van és lesz szentelve. S miként nem vagyok a nagy ígéretek embere, úgy nem tehetem, hogy Önöknek arany hegyeket ígérjek. Röviden legyen elég annyit ünnepélyesen ez alkalommal kijelentem, hogy minden törekvésem oda fog irányulni, hogy e város közlekedési és forgalmi összeköttetéseinek kiterjesztése, ipari vállalatainak gyarapodása, művelődési viszonyainak emelkedése s általában szellemi és anyagi gyarapodása folytán hazánk és magyarságunk egyik Metropolisává váljék, hogy az ősi magyar koronázási város dícső multjának a jövő — ha lehet — még méltóbb folytatása legyen. Ez irányban minden erőmből, nem szóval, de **tettel** közreműködni kész vagyok s bármikor rendelkezésükre állok. Boldogságom nem volna teljes, ha városom folvirágoztatásában nekem nem jutna az erőmhöz s tehetségemhez mért rész. E téren magamért mindenkor meg fogok felelni!

Tisztelt választó polgárok! Ha az elmondottakban nem terjeszkedtem ki részletesen minden kérdésre, ennek az az oka, hogy nem érzem itt magam idegennek; nem voltam elzárva a világtól s nem mint ismeretlen lépek Önök elé, hogy elejétől végig bemutassam Önöknek eszméimet és elveimet. Önök ismerik jó- és rossz oldalaimat, az Önök bizalma régi ismerőst ér, kivel Önök együtt működtek a társadalmi tevékenység sokféle terén s ki nem készül Önöktől megválni; tehát nem tartom szükségesnek, hogy oly részletesen menjünk a programmelemzésbe, mint két szerződő fél, ki először s utóljára látja egymást s az üzlet megkötése előtt minden esekélységre a legalaposabb felvilágosítást kéri és adja.

Mi nem alkuszunk s remélem nem is lesz pör a vége. **Miként eddig, úgy ezentul is szorosán érintkezni fogok polgártársaimmal, hogy velük a continuitást fönntartva, minden fontosabb kérdésben tájékozhasam magam véleményük s akaratuk iránt, s a szerint cselekedhessem.**

Tisztelt polgártársaim! Több mondani valóm e helyről nincs. Ujból köszönöm bizalmukat s biztosítom Önöket, hogy az elmondottak alapján legjobb meggyőződésem szerint függetlenül föl- és lefelé egyaránt, szeretett hazám, városom s polgártársaim javára fogok cselekedni!

ÉLJEN A HAZA!

179.
109

1881.

Dr. BALLAGI GÉZA

PROGRAMMBESZÉD,

TARTATOTT SZÉKES-FEHÉRVÁROTT 1881. JUNIUS 5-ÉN

Gróf ZICHY JENŐ által.

TISZTELT POLGÁRTARSAK!

Az Önök bizalma folytán jelentem meg e helyen, hogy elmondjam nézeteimet és hitemet a jövő országgyűlés feladataira nézve; hogy álláspontomat jelezzem e feladatok megoldására vezető működéssel szemben. Nincs nagyobb kitüntetés, mint a nemzet egy csoportjának igaz, jól felfogott érdekei képviselésére felhivatni; — nincs megtiszteltetés, mely felém azzal: hogy a legilletékesebb helyen a független polgárság bizalmából és szabad akaratából érvényesíthessük esekély tehetségeinket és erőnket a nemzet sorsának intézésében. Kitüntető és megtisztelő e bizalom. De nagy és nehéz a feladat és kötelesség, mely a megtiszteltre hárul, ha ugyan a választott lelkiismerete föl tud emelkedni a nép bizalmának magaslatára, ha a választott **komoly** munkára határozott akarattal **tántoríthatlan hazafias erélylyel** akar és tud vállalkozni.

En érzem e megtiszteltetés nagyságát és ismerem a kötelesség súlyát, mely elé állottam. És mindenekelőtt köszönetemet kell kifejeznem ama megtisztelő bizalomért, mely felém fordult.

Uraim! **Az én programmom az Önök bizalma** és habár néhány héttel ezelőtt a „Pesti Napló“-ban hozzám intézett provocatióra, okaimat kifejtve kijelentettem: miszerint mandatumot vállalni nem vagyok hajlandó; ezen bizalmuk birt engem arra: hogy meghajoljak az Önök akarata előtt, melyet mindenkor parancsnak tekintendek: ha arról van és lesz szó: hogy hazámnak is tehetek szolgálatot az Önök képviselésében.

Kijelentettem volt, hogy éppen azon eszmék érdekében, melyeknek működésemet és tevékenységemet szenteltem: a közművelődés és közgazdasági fejlődés eszméinek érdekében nem esatlakozhatom a jelenleg főnálló politikai pártok közül egyhez sem, mert ez eszmék diadalrajtása érdekében minden párt lelkes támogatójára egyaránt szükségünk van.

De az Önök bizalma megtanított engem arra, hogy bár legyek a törvényhozás tagja, — ha nem vetem magamat alá egy politikai pártnak sem és minden pártfegyelemtől függetlenül lépek a törvényhozás terembe — e kedvenceszémimnek, melyek fölvirágzásával összeforva látom nemzetünk jövő boldogságát — továbbra is hódolhatok, sőt talán miut nemzet sorsát intéző törvényhozó testület tagja többet használhatok, mintha e döntő forum elől elzárom magamat.

Ezért **is** elfogadom tehát a jelöltséget s ez alapon fönntartom s újból emlékezetükbe hozom azon kijelentésemet, hogy

„tekintetbe véve azon két eszmét, melyeknek működésemet szentelni kívánom s melyektől hazám regenerálását várom: **a népnevelés ügyének társadalmi felkarolását s a hazai ipar fejlesztését**, melyek a nemzet minden rétegének és minden politikai pártjának egyforma támogatását és felkarolását igénylik és teszik szükségessé: — **kénytelen vagyok a politikai pártküzdelmek körén kívül maradni s egyik párttal sem léphetek oly szolidaritásba, mely a többi pártokkal való ellentétet vonhatná következésképp maga után.**“

A politikai élet tűzhelyénél nem állhatok elszigetelten s nem adhatok rá okot és alkalmat, hogy ezért a legfontosabb, s minden párt támogatását egyaránt igénylő ügyek — bármily alakban rövidséget szenvedjenek s megoldásuk elé akadályok gördítenek. De különben sem tartom nézeteimmel, elveimmel és természetemmel összeférhetőnek, hogy a pártfegyelem lenyügöző békói alatt egyik párttal tűzön-vizen menjek s **mindent elfogadjak**, a mit a párt többsége határoz. Vakon nem követek senkit, mert nem tartok senkit sem esalhatatlannak. De másrészt ép oly kevéssé vagyok barátja annak, hogy minden dologban minden áron és mindig ellenzékét képezzek, csak azért, mert a javaslat vagy törvény egy másik párt köréből származik, melynek az én pártom esetleg ellenkábasa volna.

Legtisztább meggyőződésem s legjobb hazafiui érzetem szerint, szabad és független elhatározásomból minden javaslatot elfogadok, mely végcéljában e nemzet javát célozza s mindent ellenezni fognék, a mi e nemzet megrottására tör. E meggyőződést, e hazafias érzetet s e szabad és független elhatározást nem befolyásolhatja semmiféle pártfegyelem, ennek irányítúje sokkal magasabban áll s ez irányítú nem lehet más, mint **azok bizalma**, kik legszebb alkotmányos joguk gyakorlásánál érdekeik képviselésével megtiszteltek, megbiztak.

Ezért ismétlem: **az én programom az Önök bizalma!**

Az elébb felsorolt okoknál fogva nem kívánok ezuttal a politikai pártok birálatába bocsájtkozni. A közvélemény volt hivatva — és e hivatását teljesíté is — helyeselni a törvényhozás intézkedéseit, vagy azokat elítélni.

A legutóbb alkotott törvények közül egyet találok, melynek elismeréssel hódolok. **Ez a magyar iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvény.** Egy helyesebb és józanabb iparpolitika előpóstája ez, de esakis előpóstája, mely a követendő iránynak csak legelső vonását jelzi. Fájdalom, sokkal kevesebb azon törvények száma, melyeknek az ország örülhet, mint azoké, melyekben egyáltalában nincs köszönet.

Ez utóbbiak közé tartozik első sorban **a cukor-, kávé- és söradó-törvény.** Ha arról volna szó, hogy az egyes polgárok élvezetének méltányos megadóztatásával pénzügyi helyzetünket javítsuk: senki sem tehetne kifogást az u. n. **élvezeti adók** ellen. De ha, mint a mostani esetben, arról van szó, hogy egy igen csekély, alig számbavehető adónyereségért, a polgárok ezreinek nyugalmát megzavarjuk s a kereskedőosztályt méltánytalan zaklatásnak s folytonos háborításoknak tesszük ki, midőn arról van szó, hogy a legszegényebb néposztály s a középosztály terheit szaporítsuk egy oly jövedelemért, melynek executionális ellenőrzése majdnem annyiba kerül, mint a mennyire az egész bevételi előirányzat tervezve van: ez — engedelmet kérek — nem jövedelem szaporítás, ez nem deficit-kisebbités, ez nem a kereskedelem emelése, hanem egy szerenesétlen kísérlet — a finánczok szaporítására s a kereskedő világ elkészerítésére.

A másik törvény, mely az újabb iera szüleménye: a **bélyeg- és illetéktörvény,** melynek különösen 18-ik §-a mélyen sérti a magyar ügyvédi kar önérzetét. Az ügyvédi kar az ország legintelligensebb osztályához tartozik, a művelt társadalomnak zömét képezi s ily sérelmet, mely őt a közönséges gonosztevőkkel egy rangba helyezi, s fogsággal fenvegeti — nem érdemelt meg. E két törvénynek módosítását okvetlenül megköveteli a kereskedelmi s ügyvédi kar méltósága és önérzete, megköveteli az ország reputatioja. S én rajta leszek, hogy e törvények sérelmes részei a legközelebbi országgyűlés folyamában orvoslást találjanak.

Es ha már eljutottam odáig, hogy a törvényhozás föladatairól szóljak, engedjék meg, hogy röviden vázoljam azon irányt és munkakört, melyet én a jövő törvényhozásnak mintegy kijelölve látok.

Tisztelt polgártársak! A művelt világ mai felvilágosodott s a korrallal haladni akaró államaiban, a politika két főosztályba oszlik. Minden kulturállamnak van közigazdasági s közművelődési politikája. Es e kétféle politika egyesítve **nemzeti** politikának nevezhető; azért is, mert bármely nemzet a föld kerékességén csak akkor állhat fönn s indulhat virágzásnak, ha érdekeinek megfelelő közigazdasági politika által polgárainak vagyonosodását, jólétét előmozdítja s a közművelődésnek a legalsóbb rétegekben való rendszeres és következetes terjesztése által is a népet a civilizáció ösvényén megtartani s az ezen való fokozatos előhaladásra képessé tenni tudja:

A politikai élet tűzhelyénél nem állhatok elszigetelten s nem adhatok rá okot és alkalmat, hogy ezért a legfontosabb, s minden párt támogatását egyaránt igénylő ügyek — bármily alakban rövidséget szenvedjenek s megoldásuk elé akadályok gördítenek. De különben sem tartom nézeteimmel, elveimmel és természetemmel összeférhetőnek, hogy a pártfegyelem lenyűgöző békói alatt egyik párttal tűzön-vizen menjek s **mindent elfogadjak**, a mit a párt többsége határoz. Vakon nem követek senkit, mert nem tartok senkit sem esalhatatlannak. De másrészt ép oly kevésbé vagyok barátja annak, hogy minden dologban minden áron és mindig ellenzékkel képezzek, csak azért, mert a javaslat vagy törvény egy másik párt köréből származik, melynek az én pártom esetleg ellenkábasa volna.

Legtisztább meggyőződésem s legjobb hazafiúi érzetem szerint, szabad és független elhatározásomból minden javaslatot elfogadok, mely végcéljaiban e nemzet javát célozza s mindent ellenezni fognék, a mi e nemzet megrottására tör. E meggyőződést, e hazafias érzetet s e szabad és független elhatározást nem befolyásolhatja semmiféle pártfegyelem, ennek irányítójá sokkal magasabban áll s ez irányítói nem lehet más, mint **azok bizalma**, kik legszebb alkotmányos joguk gyakorlásánál érdekeik képviselésével megtiszteltek, megbiztak.

Ezért ismétlem: **az én programom az Önök bizalma!**

Az elébb felsorolt okoknál fogva nem kívánok ezuttal a politikai pártok bírálatába bocsájtkozni. A közvélemény volt hivatva — és e hivatását teljesítő is — helyeselni a törvényhozás intézkedéseit, vagy azokat elítélni.

A legutóbb alkotott törvények közül egyet találok, melynek elismeréssel hódolok. **Ez a magyar iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvény.** Egy helyesebb és józanabb iparpolitika előpósta ez, de csakis előpósta, mely a követendő iránynak csak legelső vonását jelzi. Fájdalom, sokkal kevesebb azon törvények száma, melyeknek az ország örülhet, mint azoké, melyekben egyáltalában nincs köszönet.

Ez utóbbiak közé tartozik első sorban **a cukor-, kávé- és söradó-törvény.** Ha arról volna szó, hogy az egyes polgárok élvezetének méltányos megadóztatásával pénzügyi helyzetünket javítsuk: senki sem tehetne kifogást az u. n. **élvezeti adók** ellen. De ha, mint a mostani esetben, arról van szó, hogy egy igen csekély, alig számbavehető adónyereségért, a polgárok ezreinek nyugalmát megzavarjuk s a kereskedőosztályt méltánytalan zaklatásnak s folytonos háborításoknak tesszük ki, midőn arról van szó, hogy a legszegényebb néposztály s a középosztály terheit szaporítsuk egy oly jövedelemért, melynek executionális ellenőrzése majdnem annyiba kerül, mint a mennyire az egész bevételi előirányzat tervezve van: ez — engedelmet kérek — nem jövedelem szaporítás, ez nem deficit-kisebbités, ez nem a kereskedelem emelése, hanem egy szerenesetlen kísérlet — a finánczok szaporítására s a kereskedő világ elkészerítésére.

A másik törvény, mely az újabb iera szüleménye: a **bélyeg- és illetéktörvény**, melynek különösen 18-ik §-a mélyen sérti a magyar ügyvédi kar önérzetét. Az ügyvédi kar az ország legintelligensebb osztályához tartozik, a múltval társadalomnak zömét képezi s ily sérelmet, mely őt a közönséges gonosztevőkkel egy rangba helyezi, s fogsággal fenvegeti — nem érdemelt meg. E két törvénynek módosítását okvetlenül megköveteli a kereskedelmi s ügyvédi kar méltósága és önérzete, megköveteli az ország reputatioja. S én rajta leszek, hogy e törvények sérelmes részei a legközelebbi országgyűlés folyamában orvoslást találjanak.

Es ha már eljutottam odáig, hogy a törvényhozás feladatairól szóljak, engedjék meg, hogy röviden vázoljam azon irányt és munkakört, melyet én a jövő törvényhozásnak mintegy kijelölve látok.

Tisztelt polgártársak! A múltval világ mai felvilágosodott s a korrall haladni akaró államaiban, a politika két főosztályba oszlik. Minden kulturállamnak van közigazdasági s közművelődési politikája. Es e kétféle politika egyesítve **nemzeti** politikának nevezhető; azért is, mert bármely nemzet a föld kerékességén csak akkor állhat fönn s indulhat virágzásnak, ha érdekeinek megfelelő közigazdasági politika által polgárainak vagyonosodását, jólétét előmozdítja s a közművelődésnek a legalsóbb rétegekben való rendszeres és következetes terjesztése által is a népet a civilizáció ösvényén megtartani s az ezen való fokozatos előhaladásra képessé tenni tudja:

A mi közgazdasági politikánk alapjának leghelyesebb megvetése mindenestre az **önálló vámterület** volna. Nagyon sokat irtak és beszéltek már ennek előnyeiről s elvitáztatlan tény, hogy az közgazdasági viszonyaink fölvirágzásának legelső föltétele. Azonban a törvény — törvény s azt tiszteletben tartani köteles minden állampolgár. Az 1888-ik esztendőig kezünk kötve vannak az 1878-ban létrejött vám- és kereskedelmi szerződés által. Ez oly kétoldali szerződés, mely ránk nézve legkevésbé előnyös, melynek megváltoztatása azonban 1888-ig nem áll hatalmunkban. De kötelességünk a törvénynek a mi hazai érdekeinkhez mért módosítását már most előkészíteni s erre az alkalmas eszközöket kijelölni. Ez eszközök között legezéravezetőbbnek tartom azt, hogy — mint ezt már egy más alkalommal jeleztem — a különféle vámhivataloknál felállítandó ellenőrzési irodák kiviteli- és behozatali vámjainkról rendszeres **statistikai följegyzéseket** vezessenek. Az ily uton nyerendő statistikai adathalmaz kétségbevonhatlanul documentálná az önálló vámterület elkerülhetlen szükségességét s ha az ily módon nyilvánosan és hivatalosan bebizonyítva lesz, nem képzelek oly pártot, mely a nemzet érdekei ellen eszelekedni elég bátor volna.

Hogy ezen másfélév előtt általam megpendített eszme reális alappal bír, bizonyítja a kormány legújabb intézkedése az áruforgalmi statistika tárgyában, mely az én javaslatommal rokon. S hogy mennyire fog e statistika a mi számuításunk előnyére kiütni, ezt bizonyítja azon bizalmatlanság, melylyel az a Lajthántuliak részéről fogadtatott.

Iparunk és kereskedelmi érdekeinknek továbbá a **vasuti- és szállítási tarifák** gyökeres módosítása felelne meg. A vidéken létező gyárak s vállalatok a szállítási tarifák aránytalansága miatt sem itt benn nem képesek a külföldi gyártmányokkal versenyezni, még kevésbé a külföldre való kivitel tekintetében azon előnyöket megnyerni, melyek egyes iparágaknak ugyszólván létföltételei. A kormánynak a közlekedési vállalatokra kell amyi befolyást gyakorolni, hogy azok ipari és kereskedelmi érdekeinket, versenyképességünk és forgalmunk létföltételeit előmozdítani képesek legyenek, mert különben hazánk állandó piaeza lesz a külföldi gyárak és vállalatok készítményeinek, míg a hazai munka és tőke sohasem fog jutalmazó elhelyezésre számíthatni.

A legközelebbi törvényhozási ülészek behatóan foglalkozand az **ipartörvény módosításának** kérdésével. E tárgyban t. p. a törvényhozás s az országgyűlési bizottságok a nemrég megtartott, a ministerium által egybehívott enquéte-ből. Röviden ismételem azonban, hogy az iparszervezetet a **kötelező ipartársulás** által vélem biztosíthatni s a szaktanítás előmozdítására a rendezett s önkormányzati joggal felruházott ipartársulatokat tartom hivatottaknak. A kötelező ipartársulatok hivatvák a tanonez- és segédügyet a II. iparosgyűlés határozatai szerint rendezni s végül ugyanesak a társulatoknak volna első sorban kötelessége az állam- és a helvi hatóságok támogatásával az **iparos-oktatás** ügyét felkarolni, s az e téren eddig tapasztalt sajnós mulasztásokat alsóbb-, közép- és felsőbb-ipartanodák létesítése és fönmtartása által határozatosan előmozdítani. Végül törvényben kívánám kimondatni, hogy az állam, az állami intézetek s a hatóságok összes szükségleteiket — a mennyiben ez lehetséges — a hazai ipar által tartozzanak fedezni.

Ha valamivel hosszabban időztem az ipar s közgazdasági kérdéseknél, tettem ezt azért, mert a közgazdasági érdekek rendszeres fejlődésében vélem azon kineset föltalálhatni, melyre nemzeti létünk biztosítása körül számot tarthatunk. Ezt hangsulyozom, újból is kijelentem ünnepélyesen, hogy mint eddig, ugy ezental is ezen érdekeknek lesz működésem leginkább szentelve.

Uraim! Kellő munkamegosztás nélkül egy parlament sem boldogalhat, s a mi parlamentünknek az volt eddig a legnagyobb hibája, hogy nem minden szaknak voltak meg benne a hivatott képviselői. Nem lehet mindenki jogász, politikus, tanférfiu, gazdász sat. Minden szakmának buzgó és lelkes képviselőkre van szüksége. És ha én a közgazdasági tért választottam, ez egyedül azért van, mert ezen a téren van a legnagyobb szükség lelkes ügybarátokra és szorgalmas napszámosokra.

De távol legyen tőlem, hogy egy osztálynak feláldozzam a többi osztályok érdekeit, vagy egyiket alárendeljem a másiknak. Ez nem volna becsületes eljárás. Bármely kérdés kerüljön a törvényhozásban szőnyegre, tudni fogom mit parancsol lelkiismeretem s választóim bizalma és érdeke. S hogy csak néhány kérdést említsek, a **mezőgazdaság okszerű fejlesztése érdekében** szükségesnek tartom, hogy a kormány az eddignél általánosabb és a gazdák érdekeinek minden irányban megfelelőbb tevékenységet fejtsen ki, hogy mindazon intézkedéseket, melyek az egyes s az összeség érdekében kívánatosak, megtegye, hogy a gazdaság különböző ágaiban elért vívmányokat az érdekelt számára alkalmas uton hozzá-

férhetővé tegye, hogy a gazdaság érdekeit felkaroló szövetkezetek terjedését előmozdítsa, a mezőgazdasági hitel szervezését könnyítse s az uzsora pusztításainak véget vessen.

A **kereskedelmi érdekek** fejlesztésére a külföldi kereskedelmi ügynökségek újraszervezését, a kereskedelmi szerződéseknél a **mi** szempontunkból való javítását fogom sürgetni.

A **közigazgatás rendezése** ügyében be kell várni az eszmék tisztulását s t. polgártársaim meg lehetnek győződve, hogy e fontos kérdés végleges rendezésénél is számba fogom venni hazai viszonyainkat s az eddigi tapasztalatokat.

Végül a **közoktatási kérdéseknél** a nép művelésének előmozdítására ezéltő törekvéseimnek — a népnevelési egyletekben — melyeket t. polgártársaim bizonyára közelebbről ismernek, nemcsak a törvényhozásban fogok igyekezni érvényt szerezni, hanem — mivel mindent nem várhatunk az államtól — a már megkezdett irányban tovább fogom vezetni a társadalmi mozgalmat, melynek sikereitől — meggyőződésem szerint — a nép százazreinek jóléte s jövője függ.

Legutóljára hagytam a **helyi érdekeket**, melyekről lehetetlen meg nem emlékezni. E városban töltöttem ifjúságomat, időmnek javát. Multam, jelenem, jövőm e város érdekének, nagygyá tételének volt, van és lesz szentelve. S miként nem vagyok a nagy ígéretek embere, úgy nem tehetem, hogy Önöknek arany hegyeket ígérjek. Röviden legyen elég annyit ünnepélyesen ez alkalommal kijelentem, hogy minden törekvésem oda fog irányulni, hogy e város közlekedési és forgalmi összeköttetések kiterjesztése, ipari vállalatának gyarapodása, művelődési viszonyainak emelkedése s általában szellemi és anyagi gyarapodása folytán hazánk és magyarságunk egyik Metropolisává váljék, hogy az ő magyar koronázási város dícső multjának a jövő — ha lehet — még méltóbb folytatása legyen. Ez irányban minden erőmből, nem szóval, de **tettel** közreműködni kész vagyok s bármikor rendelkezésükre állok. Boldogságom nem volna teljes, ha városom fölvirágoztatásában nekem nem jutna az erőmhöz s tehetségemhez mért rész. E téren magamért mindenkor meg fogok felelni!

Tisztelt választó polgárok! Ha az elmondottakban nem terjeszkedtem ki részletesen minden kérdésre, ennek az az oka, hogy nem érzem itt magam idegennek; nem voltam elzárva a világtól s nem mint ismeretlen lépek Önök elé, hogy elejétől végig bemutassam Önöknek eszméimet és elveimet. Önök ismerik jó- és rossz oldalaimat, az Önök bizalma régi ismerőst ér, kivel Önök együtt működtek a társadalmi tevékenység sokféle terén s ki nem készül Önöktől megválni; tehát nem tartom szükségesnek, hogy oly részletesen menjünk a programmelemzésbe, mint két szerződő fél, ki először s utóljára látja egymást s az üzlet megkötése előtt minden csekélységre a legalaposabb felvilágosítást kéri és adja.

Mi nem alkuszunk s remélem nem is lesz pör a vége. **Miként eddig, úgy ezentul is szorosán érintkezni fogok polgártársaimmal, hogy velük a continuitást fönntartva, minden fontosabb kérdésben tájékozhassem magam véleményük s akaratuk iránt, s a szerint cselekedhessem.**

Tisztelt polgártársaim! Több mondani valóm e helyről nincs. Ujból köszönöm bizalmukat s biztosítom Önöket, hogy az elmondottak alapján legjobb meggyőződésem szerint függetlenül föl- és lefelé egyaránt, szeretett hazám, városom s polgártársaim javára fogok cselekedni!

ÉLJEN A HAZA!

1881.

Székesfehérvári körlevél.**ELJEN A HAZA! ELJEN GRÓF ZICHY JENŐ!****Tisztelt polgártársak!**

A városunkban megindult követválasztási mozgalom érdeket keltett az egész országban. Büszkén elmondhatjuk, hogy alig van képviselőválasztás, mely annyira honpolgárt érdekelne, mint a székesfehérvári és viszont Székesfehérváron még nem volt követválasztás, mely a város határain túl oly rokonszenvvel fogadtatott volna, mint a mostani. A zászlót, mely gróf Zichy Jenő nevét lobogtatja, figyelemmel kíséri széles Magyarország minden vidéke. A Zichy-párt bizottságához tömegesen érkeznek naponta az üdvözlő levelek, melyek szerencsét kívánnak Székesfehérvár választó-polgárságának gróf Zichy Jenő kijelöléséhez, — különösen az iparos körök ismerik fel jelöltünkben a férfit, a kit minden igaz honpolgár a képviselőházban látni óhajt.

Minthogy a leveleket egész terjedelemben közölni lehetetlen volna, csak megemlíteni akarjuk a vidékek neveit, a honnét a székesfehérvári Zichy-pártnak üdvözlő jobbot nyujtanak, s rövid kivonatban felemlítünk néhány levélrészletet, melyben a párt ügyét a haza szent ügyeként tárgyalják.

„Felkértem miszerint ez uton elvtársaim nevében a székesfehérvári Zichy-párt t. elnökségének üdvözlőnként adjam tudtul, s őszinte szerencsekívánatom mellett elmondjam, miszerint mindnyájunk forró óhajta az, vajha Önöket a gondviselés az igaz ügyben való küzdelemben diadalmas győzelemre segitené, és az által az iparos ügy egy lelkes bajnoka egy nagyabecstült támasza az őt megillető helyre, a parlamentbe bejutna.“

Miskolcz, 1881. június 9. Pfliegler I. Ferencz ipartársulati a. elnök stb.

„Sziveskedjék általadni üdvözlőnként Székesfehérvár város választó-polgárainak. erőt kitartást kívánva a nemes küzdelemben, ne csüggedjenek, ha akadályok gördülnek elé, mert Zichy Jenő mellett harcolni mindig dicsőség, és tudják meg t. polgártársak, hogy mögöttük és velük harcol az egész haza iparos osztálya stb.“

Békés, 1881. június 11. Csató Gábor, iparegyleti elnök.

„Gr. Zichy Jenőben az egész ország képviselőjét nyerjük meg, s így mi orosháziak is üdvözölhetjük és méltán elmondhatjuk, hogy a nemes Gróf egyszersmind

a mi képviselők is, mert ő az egész nemzetet érintő közgazdasági és cultur-érdekek tántoríthatlan apostola stb.“

Orosházi iparosok nevében 1881. jun. 11. Magyar Mihály iparos s többen.

„Igyekezzenek Fehérvár választói, hogy Zichy Jenőt megválasszák, — mert határozott meggyőződésünk az, hogy ha Székesfehérvárott nem sikerülne, az ország 10—12 más választó-kerületében megválasztása bizonyos; s akkor másoké lenne a dicsőség s Önöké a szégyen stb.“

Az ungvári I. ipartársulat, 1881. június 11. Gregorovics József elnök s többen.

„De vajjon ki az, a kinek Székesfehérvár városa annyi sok jót köszönhetne, mint a mennyit köszönhet gr. Zichy Jenőnek? a ki megmentette az eladósodott és majdnem dobra került színházat, a ki annyiféle jótékony célra működött, a kinek közreműködése mellett a történelmi nevezetességgel bíró koronázási város ódon alakját leveté, és egy új virágzó várossá fejlődik; — és vajjon ezen hasznos célok és intézmények további fejlődését és vezetését kitől várhatja Székesfehérvár városa a jövőben inkább, mint gróf Zichy Jenőtől? stb.“

Veszprémi iparosok nevében 1881. június 11. Benkő István, iparos.

„A mi képviselő-választási kerületünk nagyobb részt függetlenségi elvet vall, de a midőn gróf Zichy Jenő megválasztásáról van szó, elveink egyek, elvünk az, hogy a földművelés, ipar és kereskedelem élet-erős legyen. — Mi hiszszük és reméljük, hogy a székesfehérvári iparosok nem vetendik meg távol levő iparos társaik óhajtatását, s azon fognak fáradozni, hogy gr. Zichy Jenő ur legyen képviselőjük! stb.“

Mező-Csáthi iparosok nevében, 1881. június 12. Zettner Gyula iparos.

„Kérjük Önöket, hogy mindent elkövessenek, a mi a Gróf ur megválasztását biztosítja, mert gondolják meg, hogy azon kérdés, vajjon ügyünk ezen lelkes pártfogója elfoglalja-e az országgyűlésen az őt megillető helyet vagy nem, — most már nem csupán székesfehérvári helyi, — de nem is párt-érdekből, hanem országos szempontból döntendő el. — Nemzetgazdasági és iparpolitikai téren hivatottabb és nagyobb érdemeket szerzett férfit gróf Zichy Jenőn kívül igen keveset ismerünk stb.“

Szolnoki ipartársulat, 1881. június Lengyel Antal elnök s többen.

„Boldogok volnánk, ha ily képviselőjelölt mellett szót emelhetnénk; daczára, hogy mi minden politikába vágó dologtól tartózkodunk. De itt már nem is a politikus, hanem oly nagy hazafi mellett tüntetnénk, a kinek elvei boldogságot árasztanak a hazára. Irigyelemlünk kellene jelöltüket, ha az nem Székesfehérvár jelöltje volna stb.“

Nagyváradai iparos képző-egylet, 1881. június 12. (41 aláírás.)

Hasonlóképen üdvözetet küldenek:

Pelsüci ipartársulat nevében Matos Mihály elnök s többen.

Kenderesi ált. ipartársulat nevében Darvas Lajos, ipart. jegyző.

B.-Szent-Mihályi és T.-Büdi ipartársulat nevében Sz. Pethe Bálint elnök s többen.

Makói IV-ik egyesült ipartársulat nevében Glökner János elnök.

Kőrösladányi ipartársulat nevében Nánásy Imre jegyző.

B.-Gyarmati iparosok nevében Karlik János ipartárs. elnök.

Pankotai kalapos iparos szakosztály nevében Bandits Mihály elnök s többen.

Losonczi iparosok nevében Búsbak Ádám ipartárs. elnök és 12 aláírás.

Nagykanizsai iparosok nevében Földi Ferencz iparos.

Verpeléti ipartársulat nevében Hurta József elnök.
 Alvinczi iparosok nevében Kiss János ipartárs. elnök s többen.
 Szegedi ipartársulat nevében Reiner Ferencz elnök.
 Komáromi ipartársulat nevében Mikos Nándor elnök, s többen.
 Kéthelyi ipartársulat nevében Schenk Mátyás elnök s többen.
 Szombathelyi iparosok nevében Kápli Antal jury-tag.
 Miskolczi keresked. és iparkamara nevében Radvány István elnök.
 Mohácsi iparos olvasókör nevében Erdeődy Gyula elnök s többen.
 Békes-Endrődi ipartársulat nevében Dinya János elnök s többen.
 Pankotai iparosok nevében Smurák Ignác s többen.
 Kecskeméti csizmadia-ipartársulat nevében Vida József elnök s többen.
 Ugodi iparegylet nevében Volgendorfer János elnök s többen.

T. polgártársak! Az ország szeme reánk néz, az ország szive velünk dobban. És nem fog csalatkozni. Székesfehérvár polgársága tudja, kit választ, — s a székesfehérvári iparosok sokkal inkább ismerik saját érdekeiket, hogysem hűtlenné lennének az elvhez, mely az egész ország iparosait lelkesíti, hogysem hűtlenné lennének a zászlóhoz, melyre az van írva, hogy:

Éljen a haza! Éljen gróf Zichy Jenő!

Székesfehérvárott, 1881. június hó 21-én.

A Zichy-párt elnöksége.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to its low contrast and orientation.

A single line of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1881.

Székesfehérvár szab. kir. város

VÁLASZTÓ POLGÁRAIHOZ.

Polgártársak!

Hazánk függetlenségét, szabadságát és önállóságát szentesített törvények biztosítják; jelesen a II. Leopold király által szentesített 1790/1. évi X. t. cz. rendeli:

„Ámbár a felséges austriai ház nő-ágának Magyarországra s kapcsolt részeire az 1723-iki I. és II. t. czikkel megállapított örökösödése ugyanazon fejdelmet illeti, a kit a többi ugy Németországban, mint azon kívül fekvő s a megállapított öröklési rend szerint elválaszthatlanul birtoklandó többi országokban és tartományokban illet: **Magyarország mindazáltal kapcsolt részeivel egyetemben szabad és egész kormányzati alakzatára nézve független ország, azaz semmi más nemzetnek vagy országnak lekötve nincs, hanem saját önálló léttel és alkotmányával bir; következésképen úgy ő Felsége, mint örökösei által saját törvényeivel és szokásaival, nem pedig a többi tartományok módja szerint országlandó és kormányzandó.**“

Uralkodó apostoli felkent Királyunknak az 1865/67. évi II. t. cz.-ben becikkelyezett királyi hitlevele 1-ső szakaszában tett fogadalma:

„Magyarország s társországi jogait, alkotmányát, törvényes függetlenségét, szabadságát és területi épségét szentül és szigoruan megtartandjuk.“

Ugyanezen t. cz. végén becikkelyezett eskü szövegben koronás apostoli Királyunk szent esküjével erősítette meg, hogy:

„Magyarország és társországi jogait, alkotmányát, törvényes függetlenségét és területi épségét sértetlenül fenntartandjuk.“

Az idézett sarkalatos alaptörvény, a most uralkodó koronás Királyunk kiadott hitlevele és letett ünnepélyes királyi esküje — miként törvénybe czikkelyezve vannak — biztosítják Magyarországnak függetlenségét, önállóságát és nemzeti szabadságát.

Hazánk kormányzati rendszerének az itt idézett törvényes alapra békés, törvényes és alkotmányos uton visszahelyezése a függetlenségi pártnak egyedüli törekvése; ezen alaptörvényekben gyökerező jogokból kifolyó irányelve, programja.

A függetlenségi párt áll törvényes alapon, midőn a jelenlegi közösügyes rendszernek oly megváltoztatására törekszik, melyen hazánk önálló léte, függetlensége, a törvények és a királyi eskü félremagyarázhatlan szószerinti értelmezésében biztosítva van, miként a törvény mondja: „hogy semmi más nemzetnek vagy országnak leköteve nincs.“

Jogosult tehát a törekvés, hogy a nemzeti haladást bémító, az ország függetlenségét és önálló létét teljesen kizáró 1867. XII. t. cikkben, ugy az ebből kifolyó. sőt azt tul is haladó közös vánterületet, közös bankot létesítő 1878-ik törvényezik-kekben megalkotott közösügyes állapot megszüntetését elérni óhajtja; mert ki az, ki lelke mélyéből meggyőződve elmerne mondani, hogy a közösügyes állapot által Magyarország önállósága sértve ne volna és hogy ezen közösügyes állapot által más nemzetnek, más országnak — vagyis az osztrák örökös tartományoknak leköteve nincs?

Ki az, ki azt hiszi, hogy a boszniai hadjárat a 120 milliónyi anyagi tehernél is drágább honfi véráldozatokkal a haza java előmozdítására a magyar nemzet érdekeinek megfelelőleg történt?

Ki az, ki a hazai ipar és kereskedelemnek csak jogvédelmét is felismeri a most fennálló vám- és kereskedelmi szerződésekből?

Ki az, ki az évről-évre önkényűleg kirótt, már az elviselhetlenségig fokozott és könyörtelen szigorral behajtott adók emelését az egyes adózók vagyonosodásával arányosíthatná?

Ki az, ki a külügyek vezetésében az önkényű eljárást ne látná? holott alkotmányában gyökerező joga a nemzetnek törvényes képviselése — az országgyűlés által — saját sorsa intézésébe befolyjni; de mikor lett ez csak megkérdezve, vagy meghallgatva ily ügyekben, ki mondja meg?

Végre ki az, ki általában a nép helyzetének javulását, a nemzeti jobblét előrehaladását, a hazai közigazgatás, ipar és kereskedelem emelkedését a közösügyes állapot megteremtése óta bizonyítani tudná?

Polgártársak! Benső meggyőződésünk, hogy csak az, ki az itt nagyjából feltett kérdésekre önérdéktől elfogultság nélkül és lelkiismeretes meggyőződésből nyugtathatná meg önmagát igenlő és helyeslő feleletekkel, csak az maradhat párt-hive a most uralgó közösügyes kormány-rendszernek. Ezen közösügyes alapon mi-épen a felsoroltakból ítélve — az ország függetlenségét és a nemzeti szabadságot csak megvédeni is képes kormány alakítását teljesen lehetetlennek tartjuk, bárki legyen is a kormány vezetője; mert ott, hol a rendszer téves, kizárja még a leg-összintébb jóakaratsnak is hatását. Ezen téves kormányzati rendszert kell tehát megváltoztatni és az idézett törvényekbe fektetett helyes alapra visszavezetni.

Polgártársak! Most az ideje békés, törvényes és alkotmányos uton a nemzeti függetlenség visszaszerzését biztosítani; mert nyilvános törekvése a most uralgó kormánynak az országgyűlés szakát 3-ról 5 évre kiterjeszteni, mit — ha a legközelebbi választások eredményéből többségre vergődik, — bizonyosan törvényileg érvényesít. Ezen öt év keretén belül fognak pedig lejárni a közös ügyből kifolyó mindazon terhes szerződések, melyek a nemzeti jólét felvirágzását mereven akadályozzák. Ha tehát a most uralgó kormány-rendszer alapján történhetnének újabb kötések, a tespedésnek, hanyatlásnak folytatását, sőt a tapasztalatok nyomán fokozódását enged-

kormány. Állapítva meg a törvényes képviselői az országgyűlés által saját sorsát illetően. De mielőtt ez csak megkérdéztve, vagy meghallgatva ilyen ügyekben elmondja magy?

Végre ki az, aki általában a nép helyzetének javításán, a nemzeti előrelépésén, a hazai gazdasági, ipari és kereskedelmi emelkedésén a közös ügyek állását tekintve bizoványt tudni?

Polgártársak! Belső ügyek. Hogy azok az, ki az országgyűlés feltejt kérdésekre érdektől elzettség nélkül és felelősség nélkül megválaszolt nyugtathatóságát megtagadja és helyesbe helyezi. Csak az nem lehet, aki hiva a most uralkó közösügyes kormányt a bizalom. Ezen kívül az országgyűlés a felszólalásoktól megtagadja — az országgyűlésnek a közügyek szabályozásának megvédeni is képtelen kormány alakítását. Ezen kívül az országgyűlés megtagadja a kormányt, amely ott, ahol a törvényes képviselői a közügyek szabályozásának megvédeni is képtelen kormány alakítását. Ezen kívül az országgyűlés megtagadja a kormányt, amely ott, ahol a törvényes képviselői a közügyek szabályozásának megvédeni is képtelen kormány alakítását.

Polgártársak! Most az ideiglenes törvényes és alkotmányos törvényes zeni függetlenség megszerzését biztosítani; mert nyilvános törvényes a most uralkó kormány az országgyűlést csak a törvényes képviselői által megválaszolt nyugtathatóságát megtagadja és helyesbe helyezi. Csak az nem lehet, aki hiva a most uralkó közösügyes kormányt a bizalom. Ezen kívül az országgyűlés a felszólalásoktól megtagadja — az országgyűlésnek a közügyek szabályozásának megvédeni is képtelen kormány alakítását. Ezen kívül az országgyűlés megtagadja a kormányt, amely ott, ahol a törvényes képviselői a közügyek szabályozásának megvédeni is képtelen kormány alakítását.

1881.

DE BUDAPESTI SZÉK

Schvarcz Gyula programbeszéde

a székesfehérvári választó-közönséghez.

(Máj. 29. és jun. 12. 1881.)

Uraim! Polgártársaim! Tisztelt választók!

Nagy jelentőségű pillanat ez: az ország figyelme Önök felé van fordulva. Országszerte azt hitték, hogy Székesfehérvár polgársága kész lemondani a hatalmasok kedvéért azon magasztos küzdelemről, melyet évekkel ezelőtt annyi önzetlen buzgalommal folytatott s hogy most elkábúlva tün a csillogó külfénytől, öntudatlanul is uszályhordozója leend azon kormánypolitikának, mely sokat szenvedett édes hazánkat, a szép Magyarországot már-már tönkre juttatta: most, egyelőre nem sejtett pillanatban fölébredt Önökben a régi erő, — kifizték a függetlenségi párt zászlaját: mert meg akarják Önök mutatni a nemzetnek, hogy mint elfogulatlan és önzetlen választópolgárok többre becsülik a haza nagy érdekét, mint akár a konzervatív hivalkodás kényelmesdi trespettségét, akár a hatalmasok megbélyegző asztal-morzsálcakait.

Lélekemelő látvány ez, uraim! a mai romlott világban! Üdv Önöknek ezért! Legyenek meggyőződve, hogy nem érhetett volna engem nagyobb kitüntetés, mint ért az által, midőn Önök szeretett szülővárosom, az ősrégi fénytől sugárzó Székesfehérvár részéről nekem az országos képviselőjelöltséget újból felajánlották.

En e jelöltséget elfogadom és azon zászlót, a függetlenségi párt zászlaját, melyet Önök oly magasan lobogtatnak, megragadom.

Uraim!

A népek sorsát intéző Gondviselés intelmét ismerem föl az Önök elhatározásában; meggyőződtek Önök is, valamint meggyőződtem én is, hogy hasztalan minden erőfeszítés, hasztalan a legönzettelebb, legnagyobb lélkübb pártküzdelem ebben a hazában mindaddig, míg párt és jelölt nem állítják programjuk élére mint elengedhetlen első életföltételt azt, a mi egyedül szabadíthatja föl szegény hazánkat a jelen nyomorteljes állapotból, a meddő ünemésztődés, corruptio és lethargia béklyóiból, — a közönségek kérelhetlen eltörlését s az önálló magyar államiságnak alkotmányos helyreállítását, a tiszta personál-unióknak alapján.

Tekintsék uraim! az ország jelen állapotját. A főnálló kormányrendszer kiszivattyúzta oktalan adópolitikájával már-már a nemzetnek egész életnedvét; ipar, kereskedelem elsenyvelve, a földművelés évről-évre satnyább veszteglésre kárhozottva, a közművek, közlekedés, vízművek, kormányunknak ép oly oktalan, mint lelketlen kortespolitikája folytán a legszegyenteljesebb és egyúttal a legveszélyesebb állapotban; igazságszolgáltatásunk azon lealázó csapások alatt, melyet szintén a jelen kormány kortespolitikája mért és még mér most is szakadatlanul a jogrend legfőbb biztosítékára, a bírói hatalom függetlenségére; közigazgatásunk oly állapotban, mely Tisza Kálmán szerencsétlen se-hus, se-hal experimentáció folytán nevetségesnek lenne mondható a szó legsziv-viditőbb értelmében, ha nem lenne eredményeiben a népre nézve annyira elszomorító; közoktatásunk oly álcza alatt, melyet a kormány kirakatszerű kortespolitikája az üde fölvirágzás színeivel mázolt fényesre, s mint korszakalkotó böles reformok letéteményese kürtöltet bérenez félhivatalosai által, még a külföld előtt is, de a mely

álca a félszeg kapkodás és nyomor ábrázatját mutatja az elfogulatlanul szemlélő szakértő szemnek a valóságban; s végre az egyéni szabadság, az állampolgárok legfőbb alapjogai kitéve nemesak a kormányközegek durva önkényének, de egyúttal oly állapotban, miszerint a véres verejtékiünkkel szerzett filléreinkből táplált u. n. közös hadsereg bármely tisztecskéje büntetlenül sárbatiporhatja Magyarországot lobogóját, keresztülhasíthatja a legbékésebb magyar állampolgár koponyáját azon biztos hiedelemben, hogy komoly büntetéstől az 1867-diki alapon tartania nem kell, s hogy a legfőbb hadúr, a közös fejedelem meg fog neki ugyanis kegyelmezni.

Ez a haza sorsa: ez azon állapot, a melynek megbélyegző ígáját keserves adónk daczára a magyar népnek tovább is húznia kell!

Uraim!

Egyesegyedül a függetlenségi párt programjának keresztülvitele mentheti ki a hazát e nyomorból, e szégyenteljes helyzetből.

Mit akar a függetlenségi párt? . . .

Magyar nemzeti hadsereget, önálló nemzeti bankot, önálló vámterületet. Magyar nemzeti hadsereg kell nekünk a közös hadsereg helyett: mert csak akkor, ha magyar nemzeti hadseregiünk lesz, csak akkor, ha a magyar országgyűlés souveraine joggal fog rendelkezni az összes magyar hadügy fölött: csak akkor fogjuk leszállíthatni és a honvédséggel egybeolvasztani azon had létszámát, a melyet nekünk keserves adófilléreinkből évről-évre kitarthatunk kell. Jelenleg nem a magyar országgyűlés, hanem a bécsi hatalom állapítja meg a hadsereg létszámát még béke idején is. Igen, a bécsi hatalom állapítja meg a hadsereg létszámát 800,000 főben, még a béke idejére is 800,000 katona és egy oly szegény, tönkre juttatott ország mint a miénk! Iszonyú egy gondolat: egy ily kiszivattyúzott, elemi csapások által évről-évre sujtott országnak e 800,000 katonának majdnem felét saját költségén felszerelni; fölruházni és élelmezni ugyanakkor, midőn a népnevelésre, közegészségügyre, szegényügyre, iparra, földművelés támogatására alig jut egy jelentéktelen törek, s midőn közlekedésünk, vizszabályozásunk, közigazgatásunk, sőt még igazságszolgáltatásunk is megalázó szűkölködésre van kárhozthatva!

De hát uraim! nem szállíthatná-e le a magyar országgyűlés a hadsereg létszámát 100,000-re a békeállományban? Igenis leszállíthatná: de csak akkor, ha a magyar országgyűlés önálló nemzeti hadsereg fölött rendelkezhetnék. Mindaddig, míg a közöstygyek fönállnak, míg közös hadsereg vagy: mindaddig a magyar országgyűlés a hadsereg leszállítását nem eszközölheti; tehát keserves, immár csaknem elviselhetetlenné vált adónkat sem lesziünk képesek leszállítani.

Töröljük el a közöstygyeket törvényes, békés uton, — állítsuk föl törvényhozásilag az önálló magyar nemzeti hadsereget: és rögtön megszűnik a deficit, azonnal megkönyebbül millió magyar családapának a szive, a ki most éjjel nappal remeg attól a pillanattól, a melyben bekopogtat ajtaján az adóvégrehajtó, hogy el vigye a vánkost a beteg anyának feje alól.

Ámde nemesak azért kell nekünk önálló magyar hadügy, de kell azért is, mert pangó iparunkat nem ünnepeles tüntetésekkel, hanem az által fognók legsikeresebben fölsegélytetni, ha a hadsereg felszerelését, fölruházását nem a külföldi, hanem a magyar iparosok beesületes munkája eszközölhetné. A népnevelés is, a felnőttek oktatása is minő lendületet nyerhetne, ha nem a bécsi hatalmi tetőzet, hanem a magyar országgyűlés rendelkezvén a magyar hadügy fölött, behozná béke idején az elemi tanfolyamot a legénység azon túlnyomó nagy része számára, a mely helyi viszonyainál fogva serdülő tanköteles korában az elemi oktatás áldásai-ban nem részesülhetett! Végre van még egy negyedik nagy indok is arra, hogy önálló magyar hadügyre törekedjünk. Jelenleg nem a magyar törvényhozás, hanem ugyanesak és kizárólag csakis a bécsi hatalmi tetőzet hoz büntető törvényeket a hadsereg kötelékébe tartozó egyének által polgári egyéneknek elkövetett büntettek és vétségek tárgyában. Ezért történhetnek nálunk az egész művelt emberiség méltó megbotránkozására, és maradnak is büntetlenül az oly vérengző büntettek, mint a minők Győrött és Kolozsvárott elkövetettek; ezért marad büntetlenül most a magyar nemzeti zászló sárbatiprása is. De nem maradnának az ily merényletek büntetlenül, ha a magyar hadügy fölött, uraim! az Önök választottjai, a magyar országgyűlés rendelkeznek.

Önálló nemzeti bankra elodázhatlanul szükségünk vagy. Népiünk el van szegényedve, a kisbirtok, sőt még a középbirtok is az uzsorások karmai közt mint szenvedni át disztelen napjait; sem az iparos, sem a földműves gazda nem képes olesó és biztos hitelhez jutni, hogy magának az annyira szükséges üzleti tőkét beszerezhesse, sőt gyakran ép ez esik az uzsora ádáz hatalmába, mert egy kis fagy, egy kis aszály, és nem bírja családját sem táplálni,

annál kevésbé adóját kifizetni és arczának minden veritéke daczára a tulajdon édes gyermekeinek betevo falatját az adóvégrehajtó elől megmenteni.

Franciaországban van nemzeti bankja, mely nem csak a legnagyobb földbirtokosoknak, gyárosoknak, nagykereskedőknek ad kölcsönt, de egész néhány franc értékig a legszegényebb iparosnak és földműves gazdának is. Ez tette Franciaországot oly gazdaggá, ez az egész francia társadalmat minden rétegében oly virágzóvá, oly vagyonossá, hogy a poroszok által rája vetett ötezermillió francnyi hadisarcot meg sem érezte. Nekiünk nincs nemzeti bankunk. A közös bécsi bank csak a nagybirtokosokat, gyárosokat, nagykereskedőket látja el kegyelemkép kölcsönrel: de nem nyit hitelt a magyar iparosnak, a magyar földműves gazdának, és így a magyar iparos, a magyar földműves gazda, ha kap is kölcsönt, ezt csak oly magas kamatláb mellett kaphatja, mely őt minden szorgalma daczára rövid idő alatt koldusbotra juttatja. Uraim! ezért kell nekiünk az önálló nemzeti bank. Ha lesz önálló nemzeti bankunk: akkor ezt törvényhozásilag oly alapra fektethetjük, miszerint a legszegényebb magyar iparos, a legszegényebb magyar földműves gazda is gyors, és olesó, saját vagyoneértékének és szükségletének megfelelő kölcsönhöz juthasson.

Hogy az önálló vámterületre mennyire szükségünk vagyunk: ezt tudják, sőt érzik is Önök uraim! a legjobban. A magyar iparos iparezikkeit, a magyar földműves gazda buzáját, borát, zabját, sőt még sertéseinek zsirját, hizlalt szarvasmarháját nem bírja a piacokon oly áron elárúsítani, hogy becsületes szorgalmának gyümölcsét élvezhesse; nyomja őt az oláh buza, a bessarabiai gabna, az ausztráliai gyapju! Nem is esoda, midőn nem a magyar országgyűlés, de a bécsi hatalmitetőzet köt fejünk fölött a magyar közgazdaság megbénítására oly szerződéseket, mint a minő a Romániával kötött szerződés, és az ily szerződést a magyar országgyűlés legföllebb csak ratificallhatja.

Ha önálló vámterületünk lenne: akkor a magyar országgyűlés saját maga kötne koronás királyunk szentesítő hozzájárulásával oly kereskedelmi szerződéseket, a melyek nem a bécsi pénzvilág és gyárosok érdekét, de a magyar iparosok és magyar gazdák életérdekeit tartanák szem előtt első sorban.

Uraim!

De hát kivihető-e a magyar hadsereg, az önálló magyar nemzeti bank, az önálló vámterület törvényes, békés uton? Igen, kivihetők békés uton, — hisz forradalomra józan észszel nem gondolhat és nem is gondol hazánkban senki; legkevésbé gondol pedig forradalomra a függetlenségi párt.

Ismétlem, kivihetők a magyar hadsereg, magyar nemzeti bank, önálló vámterület békés, törvényhozási uton. Az, ki azt állítja, hogy koronás királyunk nem fogná szentesíteni sem a magyar hadseregre, sem az önálló nemzeti bankra vonatkozólag beterjesztendő törvényjavaslatokat: az, ki mondja, ezt meri állítani, az valódi káromlást követ el koronás királyunk szent és sérthetetlen személye ellen. Koronás királyunk megesküdött Isten szabad ege alatt az alkotmányra: az alkotmány pedig a királyt arra kötelezi, hogy a nemzet képviselői többségének javaslataitól a szentesítést véglegesen meg nem tagadhatja. Hogy merik tehát a kormánypárt nyilt és álezázott uszályhordozói azt állítani, hogy a koronás királyunk nem fogná azt, a mire megesküdött, megtartani?

Föl tehát uraim! kövessünk el alkotmányos uton mindent, a mi a függetlenségi párt magasztos programjának keresztülvitelét biztosíthatja. Követeljük a personál-uniót, — követeljük azt, a mire Magyarországnak elvitázhatlan joga vagyunk: azt, hogy Magyarország önálló állam legyen, mely saját összes állami ügyei fölött saját maga intézkedhessek, és ne ismerjen más közös kapesot Ausztriával, mint koronás királyunk szent és sérthetetlen személyét.

És itt fölhivom az eddigi mérsékelt ellenzéki elemeket is: csatlakozzanak a függetlenségi párt zászlójához. A közös hadsereg megszüntetése és a jelentékeny mérvben leszállítható magyar hadsereg fölállítása nélkül nem lehet leszállítani az adókat, nem lehet megszüntetni a deficitet: hogy akarják tehát helyreállítani a sulyegyent a tönkszélre jutott szegény haza állami háztartásában? Sőt, azt kérdelem tőlök, hogy remélik a közösügyes alapon csak azt is elérhetni, hogy a főnálló katonai büntető törvénykönyv helyett, mely a modern jogállam gunyjára oly megszégyenítőleg tátongó ürt von katonai és polgár közé, oly katonai büntető törvénykönyv alkottassék, mely megfelel sokat szenvedett nemzetünk becsületének és jogérdekének? Ép oly kevésbé lehet azonban a főnálló közösügyes jogalapon elérni az önálló nemzeti bankot és az önálló vámterületet. Igaz, hogy az 1867-diki kiegyezési törvények elvben nem zárják ki egyiket sem: de a gyakorlatban az ezen kiegyezés által érintetlenül hagyott bécsi hagyományos hatalmi tetőzet megmásíthatlanul arra érzi magát ösztönözötve, miszerint köz-

vetlenül vagy közvetve a magyar országgyűlésnek e czélokra irányzandott törvényhozási kísérleteit meghiúsítsa. Azon pénzügyi tényezők, a melyektől ama bécsi hatalmi tetőzet nem bír és nem is akar megszabadulni, eme tényezők Magyarországot ma is még folyton oly gyarmatnak tekintik, a melynek boldogsága őket csak zavarhatná működésükben és további terveikben. Nem boldogítani akarhatják őket már saját létalapjuknál fogva e gyarmatnak tekintett hazát, hanem egyszerűleg csak kiszűni, kiszivattyúzni akarnak belőle minden életerőt. Azt hiszik, sőt meg is lehetnek győződve, hogy minél szegényebb lesz Magyarország: annál jobban, annál biztosabb kényelemmel fognak uralkodhatni fölötte.

Erre tanít bennünket a tapasztalat; itt az ideje, hogy belássák ezt az eddigi mérsékelt ellenzék hazafias elemei is: tehát ne ringassák magukat csalódásban, hanem csatlakozzanak öök is a függetlenségi párt zászlajához: mert csak e zászló fogja kisegíthetni hazánkat a jelen nyomorteljes állapotból. Ugy vagy, nem eszményi ábránd az, de a betevő falat kérdése ma már, a magyar nemzetet arra ösztönzi, hogy a közös ügyek eltörlését igyekezze törvényhozássalag keresztülvinni. Önálló hadügy, önálló nemzeti bank, önálló vámterület, — és hozzáteszem önálló külügy: ezek azon követelményei tiszteget államéletünknek, a melyeket megszerezniünk kell, ha nem akarjuk, hogy népiünk végleg elnyomorodjék. Hangsúlyozom, uraim! az önálló külügyet is: mert e nélkül Magyarország önállósága még mindig nem lenne teljes, és a magyar önálló hadügy sem sokat segíthetne államháztartási nyomorunkon. Valódi békelábra is csak akkor szállíthatnók le a hadsereget: ha külügyi politikánknak nem a középkori hatalommaradványok hagyományos fölfogása, hanem kizárólag a magyar haza életérdekei fognának irányt adni. Hogy pedig egy ily tiszta perszonál-unio nem lenne gyakorlatilag kivihetetlen, mihelyt arra a közös fejedelem ráadná szentesítését és a másik államfél a maga hozzájárulását: ezt mutatja azon perszonál-unio, mely Németalföld és Luxemburg közt ma is fönáll: mindkét államnak egymástól teljesen független külügye, hadügye, pénzügye van és a közös kapesot csakis a közös uralkodó személye képezi. Ily perszonál-unio kell nekünk is Magyarország és Ausztria között: ha ezt el nem érhetjük: akkor édes hazánk jövője menthetlenül az elesenesvészedés és végelsülyedés örvényére jutott.

Igen uraim! ezt mondom Önöknek én, a ki 1872-től 1878-ig magam is megkísérletem a törvényhozásban — részint mint édes szülővárosom Székesfehérvár országos képviselője, részint pedig mint Budapest főváros országos képviselője — a reform-küzdelmet a fönálló közjogi alapon. Nem vethette szememre soha még eddig senki, hogy nem önzetlenül küzdtem volna én annyi éven át e reform-küzdelmet; nem; soha életemben nem nyujtottam ki kezemet semmiféle hatalmi konc, semmiféle consomásis igazgató-tanácsosság, concessio után; kizárólag a haza érdekének, a tudománynak, a népnevelés magasztos ügyének szenteltem életemet: de bármennyire önzetlen volt a küzdelem, bármennyire igyekeztem is a házban indítványaimmal és saját önálló törvényjavaslataimmal is a házban nemzetem értelmi, erkölcsi és anyagi erőinek lehetőlegjobb kifejtését előmozdítani: utóvégre is meggyőződtem, hogy a fönálló közjogi alapon lényeges szolgálatot tenni nem lehet. Nem használ édes magyar hazánk fájó sebének már semmiféle tapaszt: ki kell azt metszeni!

Igen, de hát van-e kilátás arra, hogy a közösügyeket törvényhozássalag megszüntethessük?

Tudom, hogy a fönálló kormánypolitika hívei azt mondják, miszerént hasztalan minden küzdelem ez irányban, a király nem fogná a perszonál-unio helyreállítására czélzó törvényjavaslatokat szentesíteni.

Uraim! Polgártársak!

A ki ilyesmit állít: az öntudatlanul is káromolja a Felséget, öntudatlanul is azzal gyanusítja koronás királyunkat, hogy ő nem fogná megtartani azt, a mire a koronás király Isten szabad ege alatt megesküdött. A király megesküdött az alkotmányra, a parlamentáris kormányformára: hogy merheti tehát valaki azt állítani, hogy a koronás király meg fogná tagadni szentesítését oly törvényjavaslatoktól, a melyeknek szentesítését egy ünnepeles nagy pillanatban a magyar képviselőház többsége fogná sürgetni? Eddigélé az a párt, mely a perszonál-uniót követelte, a képviselőházban kisebbségben volt; a többség pedig konokul védelmezte a fönálló közjogi alapot: a király nem is jött még eddigélé oly helyzetbe, hogy a perszonál-unio kérdésében felséges szavát, óvólag, visszautasítólag fölemelhette volna: hogy merik tehát a kormánypolitika hívei koronás királyunkat majdani esküszegéssel gyanusítani. Ezt nekünk föl sem szabad tenniük: de ha hazánk boldogságát csakugyan szívünkön viseljük: akkor lelünk egész erejéből azon kell lenniük, hogy a függetlenségi párt a képviselőházban minél előbb többségbe jöjjen, hogy azután a képviselőház többsége mint ilyen terjeszthesse a király elé a perszonál-unio helyreállítását czélzó törvényjavaslatait.

Nem tagadom uraim! hogy a fonálló közjogi alapon magát a valódi parlamentarismust sem birtuk még eddig megvalósítani. A középkori hatalommaradványokból lerakódott bécsi közös tetőzet ezer gyökszállal kapcsolja magához a magyar nemzeti társadalom legfőbb és leggazdagabb köreit, és maga az 1867-diki átalakulás annyival inkább érintetlenül hagyta e hagyományos tetőzetet, a mennyiben az 1867-diki kiegyezés megalkotói figyelmen kívül hagytak igen-igen sok szokásos jogot, — pl. a közös fejedelmi udvar egész hagyományos jogkörét — a mely megannyi akadályává válik a gyakorlatban a valódi parlamentarismus meghonosulhatásának. Ámde az is bevégzett tény, hogy a korona azon tanácsosai, kik e hagyományos tetőzetből úgy szólván alkotmányon kívül folynak be a monarchia legfőbb ügyeinek vezetésére, nagyon is finom érzékkel szoknak birni az európai helyzet nyújtotta kilátások iránt. Csak akkor engedékenyek ők a nemzet legjogosabb követelményei iránt, ha meglöbbsennek egy vagy más európai bonyodalomtól.

Uraim! 1871-ben beborult az európai láthatár, — a reactio solidaritása teljes lón és áttörhetlen, — hogy is ne, midőn még a francia köztársaság külpolitikájának is akkor oly államférfiu adta az irányt, a ki köztudomásulag Metternich politikai iskolájának hive volt. Ezen át maradt az európai reactio solidaritásának uralma a maga hatalom-teljében: beláttan ezt én is, és azért vettem teljes erőmet a házban a fonálló közjogi alapon is keresztülvihetőknék hirdetett belreform-kérdésekre. Nem adtam föl én ez időknben sem a perszonál-unióérti alkotmányos küzdelmet, csak követeltem: mert úgy voltam meggyőződve, hogy tekintettel ama hagyományos bécsi hatalmi tetőzetre, s annak az idétti európai meglönthetlen támaszaira, a perszonál-unió azon évek folyamában kivihetetlen. Ámde uraim! a helyzet azóta meglváltozott. A francia köztársaság megerősödött, — az európai reactio solidaritása visszaidézhetőn meg van már most bomolva. Legyenek meggyőződve uraim! hogy ily európai helyzettel szemben nem fogná ama hagyományos tetőzet visszatartóztathatni a koronás királyt attól, hogy ne szentesitse azon törvényjavaslatokat, melyeket a magyar képviselőház többsége, az országgyűlés fogná a közösügyek megszüntetésére vonatkozólag szentesítés alá terjeszteni. Nem fogná ezt tehetni szemben Ausztria törvényhozásával sem: mert a német alkotmánypárt hegemoniája, az 1867-diki kiegyezés ezen legerősebb oszlopa romokban hever immár a Reichsrathban, — és már a másik államfél törvényhozásában is folyton nőnek erőben azon pártok, a melyek maguk is azt óhajtják, hogy Magyarország Ausztriával a perszonál-unió jogalapjára helyezkedjék.

Ugy vagyon — hazánkat és az uralkodóházat az európai államalakulásoknak természeti törvényszabta áranlatainak közepette csak az mentheti meg: ha koronás királyunk ellöki magától végleg ama középkori hatalmi maradványok hagyományos bécsi tetőzetét, és minden utógondolat nélkül veti magát a magyar nemzet karjai közé a tiszta perszonál-unió alapján! De hogy ez megtörténhessék: ez irányban az első lépést magának a nemzetnek kell megtennie. Ne hagyják magokat leitatni, meglvásároltatni, meglfélemlítettetni a választók. — de juttassák többségre a függetlenségi pártot: és meg lesz mentve a haza!

Uraim!

A belreformok terén ma én ugyanazon nagy irányeszmék mellett küzdök, a melyek mellett küzdöttem a törvényhozásban és irodalomban azon első pereztől fogva, a melyben a nyilvánosság terén fölléptem. Ezen nagy irányeszmék az 1848-diki törvények által is vallott jogegyenlőség, a törvények uralmának korszerű megszerzése és lehető legnagyobb kifejtése a népnevelés által nemzetem értelmi, erkölesi és anyagi erőinek.

Igen, a jogegyenlőség, a korszerű józan demokratia: ez az, a miért küzdöttek Isaszeghmél és Nagy-Sarlónál honvéd seregeink, ők, — mint Kossuth Lajos nevezé őket, a névtelen félistenek. De ugyan, hogy állunk mi ma e tekintetben?

Valljuk meg őszintén, hogy elkábulunk a születési joggal járó czim-ragyogványoktól, s mintha csak elvesztettük volna keblünkből azon isteni szikrát, mely 184⁹/₉-ben a nemzetet lelkesítette, a jogegyenlőség kérdése majd csak hogy nem hidegen hagy bennünket. Nem csudálkozhatunk azután, ha e közönynyel szemben a középkori kiváltságok és előjogok bajnokai mind nyiltabban és nyiltabban kezdenek szólani, még legfolvilágosultabb főuraink is a felsőházi reformot a fideicommissumok elavult, kasztszerű intézményére óhajtják alapítani, és még mai napság, midőn már a művelt Nyugateuropa királyai is gyermekeiket nyilvános tanodába járatják, nálunk egy kasztszerű nevelőintézetnek állami pénzeni fölállítását a főrendek számára nyiltan, főhangon sürgetik. Uraim! mondanom sem kell, hogy én ez áromlatokkal szemben a demokratia magasztos elvének korszerű megfestesítéseért ezentul is, miként eddig tevém, törhetlenül küzdeni fogok és oly felsőházat óhajtok, mely ne a születési jogczimre, se ne a

nagy vagyona fektetessék, hanem születés- és vagyonkülönbség nélkül az ország legkimagaslóbb szaktekintélyeit foglalja magában.

A közoktatásiügy terén folytatni fogom azon küzdelmet, melyet nem pár hónap előtt, de több mint 15 év óta megkezdtem. Az oktatás ingyenessége leendő ezután is jelszóm és mindent el fogok követni, hogy a tehetséges, szorgalmas tanulók számára állami ösztöndíjak minél nagyobb számmal alapíttassanak és a tanárok, tanítók fizetése az állam anyagi támogatásával oly fokra emeltessek, mely őket, mint a nemzet jövő boldogságának előkészítő hajnokait, a társadalomban megilleti. Különösen kell ezt hangsúlyoznom, fájdalom, itt szülővárosomban, Székesfehérvárott, hol a tandíjak nemesak el nem töröltettek, de pl. a reáltanodára nézve megdöbbentőleg magasra lettek fokozva. Követelni fogom a tanító-személyzet felmentetését is a tetteges hadiszolgálati állomány s az évi gyakorlatok alól.

Az ipar terén, uraim! oda fogok igyekezni hatni, hogy a főnálló iparszabadság a képesítés és társulási kényszer alapján korlátoztassék, és hogy azon akadályok, melyek hazai iparunkat nyomják, elháríttassanak.

A közigazgatási bíráskodást, melyet én voltam szerencsés a házban megpendíthetni, oly független bíróságokra óhajtom ruháztatni, a melyek nem függenek a kormány kinevezésétől és így lehetővé teendik miszerint a magánfél, ha köztisztviselő hivatalos működése által szenvedett csorbát az ő jogaiban, gyors jogorvoslást nyerhessen a köztisztviselővel szemben is. A bírák függetlenségeért, az ügyvédi kar tekintélyeért szintén küzdeni fogok, mint tévé én eddig.

Végül fölösleges tán mondanom, hogy mindazon intézkedések megtételét fogom sürgetni, a melyek az államsúlyegyen helyreállítását és a legkényelmetlenebb adónemek eltörlését, egyáltalán pedig a közterhek megkönymitését lehetővé teendik.

Uraim! Ez röviden ma is programom. Hirdetem ezt nyíltan, színt vallva minden egyes nagy kérdésben. Nem azt mondom én, hogy pártolni fogom a jót s vissza fogom utasítani a roszt: mert az a jelölt, a ki ily általánosságban fejezi ki magát, még mindig kétségben hagyja az elnököt az iránt, vajon mit kíván értetni az alatt, a mit úgy nevez hogy jó, s mit az alatt, a mit úgy nevez, hogy rossz? Én megmondtam uraim! nyíltan, hogy a közös hadsereg óriási békelétszáma helyett önálló magyar hadsereget leszállított békelábon, a közös bank helyett önálló nemzeti bankot kívánok: de azon jelöltek, a kik oly általánosságban beszélnek, azok még mindig kétséget hagynak fönn az iránt, hogy vajjon nem fogják-e szavazataikkal, vagy passiv magatartásukkal épen az oly politikát támogatni, a melyet választóik elítélnék.

Uraim! Polgártársaim!

A nemzet öntudatra ébredt, a függetlenségi párt zászlaja a győzelem reményében leng ma már oly kerületekben is, a hol azelőtt e pártot csak nevéből ismerték. Uraim! A jelen nemzedék sorsa, sőt gyermekeink, unokáink sorsa Önök kezében, a választók kezében van. Ha a választók megőrzik emberi méltóságukat, és ha a választók többsége nem hagyja magát sem leitatni, sem magát oktalan állat módjára megfélemlíttetni, pillanatnyi előnnyel befolyásoltatni: akkor a győzelem a miénk, s sokat szenvedett édes magyar hazánk boldog leendő.

A mindenható Isten áldja meg Önöket, hogy mint a haza híj gyermekei megtudják őrizni lelkiismeretüket minden önzéstől a szavazás nagy pillanatában!

1896.
Székes-Fehérvár.

188.
113.

Tóth Aladár

Székesfehérvár szab. kir. város volt országgyűlési képviselőjének

1896. évi október hó 11-én tartott

beszámoló beszéde.

Tisztelt választó polgárok!

Az alkotmányos kötelességérzet mindenekelőtt, de hogy választó közönségem iránt táplált mély tiszteletem és nagybecsülésemnek is bizonyítékát adjam másrészt, — most midőn az 1892—96-iki országgyűlés legfelsőbb elhatározással feloszlott — indított arra, hogy a mai napra egybekért polgártársaim körében megjelenve, mint politikailag nyilvános számadásra kötelezett, beszámoljak

Politikai működésem — a már lefolyt ötödfél évi ciklusa alatt — nyitott könyv volt t. választóim előtt; módomban állott velük állandó érintkezést ápolhatni; sokszor kínálkozott alkalom, a nyilvánosság előtt szóban és írásban nyilatkozhatnom; egyszóval választóimmal a legfontosabb kérdésekben összejöhethetvén, beszélhettem, értekezhettem ugyanarra: hogy az időközi formaszertí beszámoló tartása részemről — főképp az országos és helyi hírlapok kimerítő tudósításai mellett — alig mutatkozott szükségnek!

Politikai eljárásom tehát a t. közönség oly nagy ellenőrzése alatt állott, hogy joggal hinnem engedte: miszerint választóim egy pillanatra sem lehettek kétségben, vagy homályban politikai magatartásom avagy állásfoglalásom iránt!

Törvényhozási működésemet, nem vezérelte feltűnni vágyás, nagyhangu parlamenti sikereket nem kerestem, hanem igenis, mint szerény munkása a törvényhozásnak minden közhasznú kérdés iránt érdeklődtem; s úgy a nyílt ülésekben mint a bizottságokban, felszólalásaimmal igyekeztem magamat — a közjó javára — érvényesíteni.

Hogy ez mennyire sikerült, legyen szabad most — mindenegyebeket mellőzve — csak azon egyre reámutatnom, hogy kezdeményező fellépésem folytán: a két éves önkénytesi súlyos szolgálatot sikerült egy évre leszállítani! hogy ezen eredmény minő horderővel bírt, azt a gondokkal túlterhelt szülők megítélése alá bocsátom!

Ezen parlamenti ténykedésem mellett igyekeztem — a képviselői hivatásomnak megfelelőleg — otthonomban is, városunk társadalmi, gazdasági s kulturális mozgalmaiból a munkát kikérni, s azt szerény tehetséggel becsületesen szolgálni!

Azt hiszem, többen lesznek itt hallgatóim között, kik egyes bajos dolgokban, — különösen közérdekben — felkerestek s alig fog közölni valaki panaszszal lehetni: hogy minden időben, közbenjárásommal — egész erőmből kitelhetőleg — ne állottam volna készséggel szolgálatukra!

Visszapillantva már most, a politikában követett magantartására: nyílt és emelt homlokkal állok választóim elé!

A politikai becsület és politikai tisztesség nevében, nyugodt lélekkel elmondhatom: hogy adott programomhoz hiven, a szabadelvűség alapján,

mindenkor helyt állottam; Összes törekvésemet s tevékenységemet, a közérdek javára szenteltem! egyszóval a liberalismus lobogója alatt hűséggel kitartottam!

Nem voltak ezen programban nagyhangú frázisok és beválthatlan ígéreték; de igen is a benne elvállalt s szerinte elvégzett munkánk; mindazon törvények, melyek azóta a törvénytárba kerültek, a legszigorubb objectivitás bírálatát megálják!

Mindeme törvényeknek koronája kétségtelenül azon — az új országház f. évi június hó 8-án tartott diszülésében publicált — monumentalis törvény! mely a két ház lelkes egyértelműségével hozatott s a koronás király által szentesítve lőn; s a mely hazánk megalapításának ezeréves emlékét van hivatva: törvényként örök időkre megőrizni!

Hazafias örömmel fogadta a nemzet a törvényhozás ezen legszebb alkotását.

Melyben a nemzet hálája a magyarok Istenéhez, a magyar nép hűségesküje királya iránt, s a király törhetlen bizalma a nemzet iránt! ez van ezen törvényben tudtul adva nemzedékről nemzedékre!

Ebben bírnak a jövő századok biztos haladásának, s az új második évezrednek zálogát!

Ezredév s a király. És most engedjék meg t. polgártársaim, hogy ezen pontnál pár szóval rövid kitéréssel az ezeréves ünnepünknek is adózhasam!

A millenáris ünnepségek lefolyására, méltán büszke lehet minden magyar ember. Maga, a mi jóságos, öreg királyunk volt nemzeti ünnepünknek valóban ragyogó központja! Az ő dicsőséges uralkodása, jelzi a határkövet történelmünk ezredik esztendejében. A királyi ajkáról a trón magasáról elhangzott szavak, századokra kiható jelentőséggel bírnak Magyarország politikájában!

Ben foglalva találjuk mindazt, ami bennünket nagygyá, erőssé tehet: a korona és nemzet változhatlan és rendithetlen összetartozása! s érzelmeinknek meg nem zavarható harmoniája!

Nagy időkre, Hollós Mátyás korába képzeltük magunkat vissza, midőn a felejthetlen hodoló menetben, ősvárosunknak — honszerető, nemeskeblű hölgyeinek áldozatkészségéből — oly annyira díszes lobogóját is meghajtottuk a király előtt!

Azon fejedelem előtt, kinek alkotmányos, bölcs s atyai uralma a magyar nép mérhetlen szeretetében találja legszebb jutalmát!

A ki korunk épügy egyik legnemesebb s fénylőbb alakja, valamikép az évezred elején kimagaslott a világtörténetben első nemzeti királyunk: Szt. István!

Szt. István a szeretet vallásával hozta a sziveket közelebb egymáshoz s így megalkotta a nemzet egységét. A szt. király volt abban a régi korban, ki az alkotmányos rend — a felvilágosodás nagy elveit képviselte; és a ki, ha ma űlne a trónján, úgy ő is érzelem s cselekedetben hasonlólag viselné a jogart, mikép legméltóbb utóda, a jelenleg uralkodó királyunk!

Székesfehérvár. Kegyeletes érzéssel kell, hogy megemlékezzünk e helyütt, hogy éppen városunk Székesfehérvár, azon történelmileg szent hely, hol a bölcs és felvilágosodott szt. király székelt s itt vetette meg a kereszténynyé vált Magyarország számára a nyugati kultúra alapját!

Ezen ősváros hirdeti az ezeréves Magyarságnak, azon első királyunk dicsőségét, kinek emléke közjogi fogalommá vált; s ki korá, tmessze túlhaladó felvilágosodottságával a kereszt védelme alatt, nemzetének megjellette azt az ősvényt, melyen századokon keresztül, az ő nyomdokait követve, végre eljutottunk oda: midőn is törvénybe igtattuk a lelkiismeret s vallás szabadságát s egyenlőségét!

Ugyanazon Szt. király szelleme nyilatkozott meg midőn századokkal előbb a kereszttel biztosítottuk helyünket a keresztény Európában, s midőn századokkal utóbb a vallásszabadság declarálásával, helyt foglaltunk a felvilágosodott s türelmes művelt nemzetek sorában!

Lerován a mult emlékek iránti kegyelet adóját, most már áttérhetek azon fontosabb politikai kérdésekre, melyek a közelmúlt időket leginkább uralták!

Nem kívánok t. polgártársaim! részletesen minden egyes kérdésre kiterjeszkedni, melyek a törvényhozást foglalkoztatták! hisz mindez egy alkalmi beszéd szűk keretébe nem is volna összefoglalható! csakis a főbb momentumok kiemelésére kívánok lehető rövid foglatban szoritkozni; s erre a t. hallgató közöségnek engedelmét s szíves türelmét kikérni.

Mindeme kérdések közül dominálólág emelkedik ki s történeti fejlődésünkben új mesgyét jelöl: az egyházpolitikai nagy reform!

**Egyház-
politika.**

Midőn Wekerle Sándor, — ki köztünk e város falai között szívta magába a szabadságszeretet üde levegőjét s a zsenge ifjúkor, első benyomásait is itt nyerte, a derék és kiválólág hazafias cistercita rend kitűnő gymnasiumában; — midőn mint kormányelnök a képviselőház 1892. évi november havi ülésében bejelentette: hogy ő Felsége az apostoli király hozzájárulását adta, a kötelező polgári házasság, az anyakönyvvezetés, a zsidó vallás receptiója, s vallás szabadgyakorlata s a gyermekek vallásáról szóló törvényjavaslatok benyújtásához!

Hazánk egén, egy új korszak hajnala hasadt! Az egész nemzet lelkesedéssel fogadta ezt, mind a szabadelvű haladás, a felvilágosodás s nemzeti tömörülés kiindulási pontját!

A magyar kulturpolitika csak nemzeti hivatásának felel meg: midőn egyfelől állami intézvényeinket minden irányban, az európai jog és kulturállamokhoz hasonlónvá tenni! másfelől a magyar állam feltétlen souverénitását minden téren biztosítani törekszik!

A szabadelvű kormány ezen törekvésében hozta be az ismert és immár törvénynyé vált egyházpolitikai javaslatokat.

Válságos viszonyok között léptek életbe ezen törvények, de végre is a felekezeti érzékenység kimélésével végre hajtattak; s ma már elmondhatjuk, hogy az új szervezet jól functionál; s a reformok, — a kedélyek pacificáltatván — a nemzet nagy érdekei szerint megoldást is nyertek!

Az egyház, — mely más államokban már régen kibékült ezen reformokkal — hazánkban is, megértve a kor követelését, alkalmazkodni fog a nemzet érdekeihez! belátja, hogy senki sem akarja az egyházat bántani, sőt jövő dicső feladatában a legmesszebb menő támogatásra száníthat!

Addig természetes s érthető volt a főpapok azon magatartása, hogy a törvénszabta keretben megvédelmezték dogmatikus álláspontjukat, de ma, midőn a reformok az apostoli király, — az egyház legfőbb védnöke és leghűségesebb gyermeke, — által szentesített törvények, további ellentállással korábbi álláspontjuk nem védelmezhető! folytatólágos küzdelmükkel csak provokálnák az eddig szunyadó egyház ellenességeket, melynek kárát egyedül csak az egyház vallaná!

Megnyugvásunkra konstatálhatjuk, hogy a magyar klérus nagyrészen. mindezt be is látja s perhorreskálja a nemzet és egyház közti béke megbontását! s élén a híboros primással a „pax“ jelszó alatt elitólég vélekedik: a néppárti üzelmekről!

A kath. egyház, most már beilleszkedvén az állam jogrendjébe, a hívők között elhintett visszavonás s egyenetlenség magvát kiirtván, minden erejét inkább, a kath. autonomia megszerzésére egységesítse!

Az 1848 évi XX. t. cz. megalkotása után közsükséglet gyanánt **Autonomia** jelentkezik az autonomia! e mellett még sorban megoldást várnak: a kon- s congrua. grua, párbér s kegyuri kérdések!

Tényleg a magyar kormány foglalkozik az autonomia kérdésével, sőt a kongrua rendezéséhez már az első lépéseket meg is tette! Meleg szívvel fogja minden igaz katolikus üdvözölni, hogy végre valahára az alpapság anyagi helyzetén segítve lesz!

Ennél ugyan nehezebb lesz az autonomia kérdésének megoldása, hogy végre a kath. egyház is megkapja érdekeinek védelmére azt az erőt, melyet a többi hitfelekezetek önkormányzatukban régtől bírnak!

Egyébként ez mind a jövő idő feladataihoz tartozván, azt most bővebben nem részletezem; hanem inkább, — mint a mostani helyzetben nagyon figyelembe veendő — idézzem azon lélekemelő szavakat, melyeket városunk nagy szülöttje — Simor hercegprímás mondott: az 1870. évi október hó 26-án megnyílt latin és görög szertartású kath. egyház önkormányzatát szervező gyűlésen!

A gyönyörű elnöki megnyitó befejezésében szóról-szóra ezt mondja: „hogy továbbá a katolikus egyház és katolikus nép hazánkban az autonomiai intézményben újabb garantiát bírjon mind vallásszabadságának biztonságára, mind az egyházi és iskolai vagyonnak kezelésére, mind egyházi és iskolai önkormányzásának függetlenségére oly mérvben, mely az apostoli király legfőbb véduraságán kívül semmi más jogos beavatkozást nem ismer, mint azt, melyet mint állami szükségét, minden más vallásfelekezet elfogadni tartozik;

hogy végül az új intézmény képesekké tegyen bennünket mind az egyház s főleg a lekipasztorkodás szükségleteinek megfelelni, mind a katolikus ifjuságnak, a falusi iskolától kezdve felfelé az egyetemig, oly nevelést és képzést biztosítani, mely Isten előtt kedves legyen, de a világ szellemi haladásának is színvonalán álljon, s hogy így minden újabb katolikus nemzedékben a hazának értelmes, életrevaló, királyához hű, törvénytisztelő s rendületlen újabb támaszát adhassuk.“

Valóban érthetetlen s megfoghatlan tehát, hogyha így gondolkoztak s gondolkoznak valószínűleg most is az egyház okos s őszintébb főpapjai, akkor miért az ádáz gyűlölködés s miért van a fanatikus és elkeseredett harc a liberális állam ellen? Most már át kell térnem azon más életbevágó alkotásokra, melyek a törvényhozást főképp a legutóbbi időszakban foglalkoztatták!

**Igazság-
ügy.**

Ezek közül kiemelendőnek tartom az igazságügy terén, hol a reformszellem nemesak az akaratban, de a tettekben is nyilvánult!

A sommás eljárást és az új örökösödési eljárást, melyek már rég érzett égető szükségét pótolta!

A jogszolgáltatás terén, hatalmas lépés volt előre: az új bűnvádi eljárás megalkotása; — benne érvényre juttattuk a magas elvet: hogy az egyéni szabadság, egyik legfőbb postulatuma az alkotmányos államnak!

Végre a kuriai biráskodásról röviden csak annyit kívánok általános megnyugtatóra felemlíteni: hogy a képviselőház, a híres s a főrendek által elvetett „kancel“ vagy szószék paragraphussal nem akarta a papok jogait csorbítani, csakis a templomot a szószéket és oltárt védte meg s nem engedte azt kortestanyává alacsonyítani! Csakis vallásos és hazafias törekvést tanusított: midőn az Isten házába tolakodott politikai kufárságot onnét a törvény erejével kiűzni törekedett!

**Közig.
biróság.**

Áttérve a közigazgatási reformra, ennek előfutárjakép meghoztuk a közigazgatási biróságról szóló törvényt. Ezen törvény nem képezi ugyan a reform integrans részét, de míg egyrésztől megnyugtató arra nézve, hogy ugy egyesek, mint testületek nagyobb és hatályosabb jogvédelemre és jogbiztonságra számíthatnak; addig másrésztől ezek bizonyos garantiális törvények, melyek — az állami közigazgatás életbelépésével — az állami omnipotentiától félőket, megnyugtathatják!

A közigazgatási reform nagy koncepciója is, csak a jövőben kerül az alkotmányos faktorok döntése alá! ekkor fog a bennünket oly közélről érdeklő városok átszervezésének kérdése is sorra kerülni; s ennél lesznek azon főbb elvek, melyek az önkormányzat lényeges kellékei s követelményei érvényesíthetők!

Most már rátérhetek egy más igen fontos s bennünket szinte közlelől **Közgazdaság.** érdeklő kérdésre t. i. a közgazdasági politikára. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a szabadelvű kormány mindent elkövetett, sokat küzdött, dolgozott, s alkotott a nemzet javain!

A mezőgazdaság legaktualisabb bajait napirendre hozta, s orvosolta. Hogy egyebet ne említsek, csak magára a szőlők rekonstrukciójára vonatkozó törvényre kívánok utalni. Az elpusztult szőlők helyreállítása céljából, hatályos intézkedések történtek. Az ország különböző vidékein anyaszőlőtelepek állítottak; továbbá szakoktatás által kiképzést nyertek az ojtás és kezelésben, a vesszőtermelésnél alkalmazott munkások.

Továbbá kiemelendőnek tartom, hogy a jelen kormányzat kiválólag sulyt fektett, az állattenyésztés emelésére, e célból az ország minden vidékén kitűnő tenyészanyagot bocsátott a gazdák rendelkezésére; ennek kihasználását, különösen a mi városunk gazdasági érdekeire tartom nagyon fontosnak; mert az állattenyésztés felkarolása, — az apaállatok megválasztásával és jó tenyészanyag beszerzésével — nélkülözhetlen tényező az okszerű mezőgazdaság fellendülésére!

Épen nem volt az nevetséges, midőn Vasvármegyében a népiesen gondolkozó, józan földmivelő polgárság a néppárti program helyett inkább tenyészvikát követelt! mert csakugyan kézzelfogható gyakorlati agrárpolitika kell a magyar gazdáknak, nem pedig mindenféle elméleti okoskodás!

De nem kívánok t. választó közönség! mindazok felsorolásába bocsátkozni, melyek mindmegannyi — a kormány által nyújtott — módok, hogy gazdasági bajainkon segítsünk!

Nem is említve afolyamszabályozási és ármentesítési törvényes intézkedéseket, — az országos tenyésztési alap emeléséről, — a mezőgazdasági termények hamisítása, — a mesterséges borok — tilalmáról szóló s más egyéb üdvös törvényeket!

Csakis a telepítés, — továbbá a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényekre kívánok utalni! Ezen életbevágó s a mezőgazdaságot egész vonalon felkaroló törvényhozási alkotások egymagában bizonyítják, hogy a szabadelvű párt s kormánya mennyire szíven hordozza épen a gazdaosztálynak legvitálisabb érdekeit!

Azonban egészséges földmivelési politika, csak egészséges ipar s **ipar- s kereskedelmi politikával kapcsolatosan képzelhető!** E szerint tehát — a nagy- **kereske-**delem. hangu agrárjelszavak ellenében — egyedüli helyes iránynak tartom: ha mindkét érdek kielégítése céljából, okszerűleg az aranyközép ut betartatik!

Az ipar és kereskedelem fejlesztésére, kétségtelenül mint hathatós emeltyű szolgál: a közforgalom emelése!

A forgalom emelése céljából, mint jelentékeny helyi vivmányt kell kiemelnem a Fehér vármegyei helyiérdekű vasutak hálózatát; melyek szerencsés megoldással a városba mint góczponthba futnak be. Ezzel míg egyrészt régi mulasztásunk lett pótolva másrészt remélnünk engedi, hogy ezen forgalmi előny segítségével városunkban újabb s újabb vállalatok s létesítmények fognak keletkezni!

Még itt nem hagyhatom említés nélkül az újabban keletkezett **Agrár-** agrárpárti programot! melleleg megjegyezve, hogy tulajdonkép az agrar-**programm.** lobogó alá, legtöbb olyanok is sorakoznak, kik ez alatt a vonzó czégér alatt Magyarországon a szabadelvű irányt támadják!

Ezen párt programnak tulajdonkép minden becses és lényeges pontja mind benne van a szabadelvű párt programjában!

Nem is képzelhető Magyarországon egészséges párt és kormány, mely a magyar föld érdekeit szíven ne viselné s a gazdák s birtokos osztály bajain segíteni ne igyekeznék; csak hogy ez nem megy oly könnyen parancsszóra! máról holnapra! a bajok orvoslása, több évre kiterjedő szorgos és lelkiismeretes munkát igényel!

De a buza árát sem lehet ám egy csapásra felemelni! jöhet bár akármiféle párt a kormányra! legyen az akár agrár-néppárti, avagy 67-es vagy függetlenségi-néppárti!

Sokkal üdvösebb, ha ellenzéki fondorkodások helyett, békét hagynak gazdaközönségünknek, a mely a maga józan eszével nagyon is megtudja különböztetni a tiszta buzát a konkolytól! s jól tudja: hogy a jelenlegi gazdasági depresszionális viszonyok javulása, nemcsak a kormánytól függ; hanem igenis vele karöltve az egész gazdaosztály áldozatkész közreműködése és vállvetett támogatása lendíthet leginkább az állapotokon!

Közgazdasági kiegyezés. Különösen most volna helyén, s mindenekfelett kívánatos, hogy az összes döntő tényezők egyetértsenek, midőn közvetlenül az új közgazdasági kiegyezés előtt állunk!

Ezen a közeljövő legfontosabb politikai kérdésében álláspontom, — rövid és precis körvonalban — az: hogy meg kell kísérlelnünk Ausztriával a megegyezés minden lehető módját, mielőtt az utolsó eszközhöz folyamodunk!

Mindenekelőtt igyekezzünk a vámközösség alapján megóvni s megoldani egész teljességében az egész vonalon közgazdasági érdekeinket! ha lehet; erre kilátást nyújt a magyar pénzügyminiszteri exposéban legutóbb tett kijelentés; ha azonban a kiegyezésben dűlőre jutni nem tudnánk, úgy még mindig hátra van — a törvényben biztosított és senki által kétségbe nem vont! önrendelkezési jogunknál fogva — mint utolsó remedium, az esetleg válságokkal járó: különválás!

Midőn a vámközösség elvét magunkénak valljuk s azt védjük, beigazolva tudjuk annak politikai és nemzetgazdasági czélszerűségét! s megnyugvásunkra elmondhatjuk, hogy ezen elsőrendű közgazdasági kérdésben velünk tart véleményével az ország művelt gazdaközönsége, nemkülönbben mint elsőrendű tekintély az ország kereskedelmi kamrája!

Nem lehet czélom ezuttal magának a kérdés lényegébe bocsátkozni, csakis mintegy futólag akarom gazdáinknak egyszerűen felvetni a kérdést: nem volna-e részünkről végzetes könnyelműség, ha az osztrák piacot — fogyasztási területet — hova évi 442 milliónyi mezőgazdasági produktumunk 82 százaléka vitetik ki, magunktól egyszerűen eldobjuk!

Választó közönségem kisiparosait pedig megnyugtanni kívánom, hogy a vámközösség semmiféle összefüggésben sem áll a kisipar gyengülésével! Hisz előtudnék akárhány országot sorolni, hol egész önálló vámterület van, de bizony a kisipar a mienknél még sokkal, ezerszer nagyobb baj- s verseny nyomással küzködik!

Mindezek után, t. választó polgárok! jó lélekkel mondhatom: hogy a méltányos, jó, s reánk kedvező kiegyezés sorsa, jó kezekbe van akkor letéve, ha annak megoldása a szabadelvű párt vállain nyugszik! mert őket egyedül a hazafias gondosság és az igazságszeretet vezérli, mely pedig a legbiztosabb kezesség arra nézve: hogy Deák Ferencz nagy alkotását a duallismust erkölcsi alapjában meginogni ne engedjük!

Ugyancsak a közjogi igazság vezérli a pártot, a quota kérdésében is; melynél csakis azon álláspontot lehet elfogadni: melyet a magyar quota küldöttség a számadatok és érvek hosszú sora kíséretében precizizozott! Ebben nagy pontossággal világosan ki van mutatva: hogy a teherviselési képességnek megfelelőleg, hozzájárulási quotánk csakis a jelenlegi arányok között maradhat! A bankkérdésre nézve most már mint meghaladott álláspontot kell jeleznem, hogy az országos érdekek, — a magyar elemnek a tanácsban a paritás alapján való részvétele s a magyar igazgatóságok önállósága mellett — legfőbb részben biztosítva vannak!

Álláspontomat mindezen eminens kérdésekben egész nyíltsággal és őszinteséggel jelezvén; most még ugyancsak beszámolóm keretében be kell mutatnom t. választó közönségemnek, a maga tiszta valóságában — bár lehető rövid vonásokban is — a mai politikai párt konstellatiókat.

Tényleg úgy áll a dolog, hogy ma az új választások küszöbén **Politikai Magyarország** egész választó polgársága, két táborra kénytelen szakadni. **pártállások.**

Az egyházpolitika, mint választóviz egész általánosságban szétválasztotta, a régi és új pártbelieket: liberális és antiliberálisokra!

A régi pártok közül a nemzeti párttal röviden végezhetünk! Ezen párt programja, köztudomásulag: a zsandár kardbojt és katona akadémia követelésére zsugorodott össze! Az egyházpolitikában követett ingadozó magatartásáért a választók bizalmát egészen elvesztette.

Azt hiszem, hogy mint homlásnak indult pártról többet említeném szükségtelen!

Most pedig a 48-as és függetlenségi párt állását kívánom lehető hű tükörben t. választó polgárok! Önöknek bemutatni!

Ezen életképes nagy párt a szabadelvű haladás kérdésében, derekában ketté törött, a próbakő elválasztotta a szabadelvűeket az álszabadelvűektől!

Szabadelvűnek megmaradt — mint rendithetlen ellenzék — a kuruczpolitikuskok azon gárdája, kik nagy hazánk fia Kossuth Lajos szellemében, mind maig Irányi Dániel szeplőtlen lelkületű bold. vezérük evangéliumát hűen követik. A szabadság eszméjéért lelkesedve, a honszeretet lángjával szívükben, törekednek a jelen közjogi helyzet felbontásával, az idealizált nagy Magyarországot, minden más szomszédos államtól függetleníteni.

Ezeknek mint a szabadelvűséghez hű, tiszta lelkű ellenzékek csak azt felelhetjük, a mit egyik hirneves s igen jeles publiczistánk találóan mondott:

„Hogy ha ismernék valójában az európai nemzetközi állapotokat s ebben a monarchia erőviszonyait, és ha tisztán látnák a történelmi örök törvényeit s tanulságait, de legfőképp ha nem becsülnék túl a maguk és a nemzet erejét! akkor hazafias szívüket elsöben is elfogná az aggodalom a jelen közjogi helyzet maradandóságaért! mert ha bukik a duallismus, aztán igazán elmondhatjuk, hogy jöhet a föderalismus, jöhet még annál inkább is rosszabb állapot, mintsem, hogy régi pompájában kelljen fel egyhamar az a nap, mely Mohácsnál leáldozott . . . !“

Ugyancsak — a közjogi viszonyt ostromolja — a függetlenségi párt különvált másik fractiója!

Itt a sok vezető mind hivatottabbnak tartotta magát Kossuth Lajos fiánál! Sikerült is nekik az atyjáról örökölt nimbuszt szétmarczangolni.

Megtagadták a 48-as elveket, az egyházpolitikában furfanggal szolgálták a néppárti törekvéseket!

A szabadelvűséget tullicizálták frázisokkal; kétszínű ábrázattal ölelgették a liberalizmust, s e közben lesi puskások módjára, alattomosággal akarták elbuktatni az egyházpolitikai reformokat.

Most azonban a választások szele lefujta az álarczot s megérett a néppárttal való fegyverbarátság, a közös érdek közös czél, végre összeölelkezett őket! s a liberalismus ellen legalább itt minálunk Fehérvárott megteremtette köztük a szövetséget.

Igy tehát, midőn most már a 67-es néppártról kívánok megemlékezni, egyuttal a velük szövetkezni kész függetlenségi fractiót is összefoglalhatom. **Néppárt.**

Nem volt a nemzetnek ezen jubilaris esztendejében egy csendes nyugodt ünnep- vagy vasárnapja, melyet a néppárt vándorapostolai „Jön a tatár“ vészkiáltással meg ne háborgattak volna!

A milleniumi év fényes sikereinek összhangját népgyűlési botrányok zavarták meg.

A törvény — és állami tekintély ellen, valóságos hadjárat indult meg, a „revisio“ jelszava alatt!

Ott, hol a nép szegénysége és tudatlansága ezt engedte, a vallásosság ürügye alatt férköztek annak szívéhez!

Valóban megfoghatlan, hogy miféle egyházi érdeket akar a néppárt megvédeni akkor: midőn erőszakosságával az egyházat oda szoritja, hogy ez saját nemzetében lássa ellenségét! vagy midőn a szenvedély és fanatizmustól elragadott vezérek a népre erőszakolják magukat s izgatják azon mindig hithű intelligencia ellen, kiket gyanúsításaikkal mesterségesen minden uton módon igyekeznek az egyház ellen szembe állítani!

S hogy vajjon az egyház hasznára van-e? midőn egyes hivatlan főurak, kiknek sem a haza sem az egyház körül érdemeit nem ismerjük, egyéni szeszélytől űzve — teljesen félre értve a szeretet vallásának érdekeit — mint az egyház egyedüli védői akarják magukat viselni s leczkésztetni akarják a hívőket, lelkészeket egyaránt, sőt még a főpásztorokat is!

Ezeknek ugyan jól megirta azt egy derék kanonok: „hogy hagyják békében a papságot az ő breviáriuma mellett! s ne rántsák le az imazsamolyról s ne kényszerítsék, hogy a kortestanyák lakójává szegődjék! de hagyjanak békét a népnek is, tisztos foglalkozása körében, sokkal több épülésére és hasznára válik a munka, mint a templomba hurczolt politikai tivornya!“

Megvallom, igen t. polgártársaim! nem volt szándékom a néppárttal hosszasan foglalkozni, de lehetetlen mégis, hogy a néppárt egyik leg-súlyosabb politikai bűnét hallgatással mellőzzem!

Mi, mindnyájan kik a magyar politikát, Széchenyi, Kossuth s Deák iskolájában tanultuk, honfiai kötelességnek ismertük, hogy tömörüljünk hazánk állami souverenitásának védelmére! Magyarország bárhonnán jövő ellensége ellen! De mit tesz a néppárt?

A néppárt nemcsak a reakcióval, hanem még velük is kész ellenünk szövetségre! és kész munkatársul szegődtetni: Hurbán, Janku s társai szellemének örököseit és mindazokat, kik a nép szabadságát, s a magyar nemzetet gyűlölik!

Ez tehát az a néppárt, melylyel az álfüggetlenségek itt Székesfehérvár ösvárosában a legközelebbi választások alkalmára szövetséget kötni készülnek. Elhíhetik t. polgártársaim! Csak ennek örül ám igazán édes hazánk minden külső és belső ellensége!

De általános vigaszunkra mondhatom, hogy az igaz magyar nép nem megy nekik lépre! Felnyílt már a népszeme! Kénytelen belátni, hogy az új rend egy cseppet sem ártott, vagy sérti a vallásos érzületet! S a szabadelvűség nem pusztít a hívő lelkekben! S belátják minő ámtítás s valótlan mese volt: a hitrablás — vallástalanság — s egyéb ráfogásokról beszélni!

De most már sietek is befejezni beszédemet.

Az előadottakból világosan kitűnik, hogy mindezekkel az össze-vissza keveredett, versengő, majd széthuzó és népszerűségükben megfogyatkozott s elcsüggedt ellenzékkel szemben: egységében összeforrva erejében megnövekedve, sziklaszilárdul áll, mint a magyar nemzet valódi tiszta akaratának képviselője, a szabadelvű párt!

Ezen párt rendületlen hívének vallom magamat!

Azon hazafias párt az t. polgártársaim, melynek gyakorlati politikája az ország anyagi és szellemi megerősödésén munkálkodik! mert a legnagyobb magyartól Széchenyitől azt tanulta: hogy „csak erős, gazdag, s művelt nemzetek képesek, nagy politikai feladatok teljesítésére!“

S most, midőn befejezésül még meleg és bensőn érzett köszönetet mondok t. polgártársaimnak! Egyedüli kérésem a haza nevében csak az marad: hogy továbbra is, a szabadelvű zászló alatt, hűség és kitartással sorakozzanak!!

Ehhez pedig adjon az ezeréves multunkba vetett bizodalom: erőt és buzdítást! Adj a jó Isten! hogy ugy legyen!!!

1872.
Szent-Endre.
Olivier

114

IVANKA IMRÉNEK

A VÁLASZTÓKHOZ INTÉZETT BESZÉDE Ó-BUDÁN.

Tisztelt választók!

A kerületi balpárti választók értekezlete, Pest megye balpárti választmánya s az országos balpárti vegrehajtó-bizottság ismételt felszólításainak engedve, elbucsuztam azon választókerülettől, melyet képviselni szerencsém volt, elvállaltam a képviselőjelöltséget a szent-endrei kerületben, és ime: itt vagyok, hogy bemutassam magamat.

Azon férfiak, kik e választókerületben legelső gondoltak arra: engemet meghívni, alig gondoltak mást, minthogy Pest megye ezen választókerületét ismét visszanyerjék a baloldal részére, talán némi rokonszenv sugalhatá azt is, hogy visszaköveteljék Pest megyének csekély személyemet. Akkor nem volt e kerületben másról szó, mint az országban létező két nagy párt elveiről, melyek leginkább a közjogi alap mikénti alakításában találják különbségüket, és ime a körülmények úgy akarták, hogy föllépésem első napján egy oly küzdelembe lépjek, melyet szeretett hazánkban 1711-ben — a szathmári békével — befejezettnek véltünk, mely, ha tovább terjed, a Ghybellinek és Guelfek régi jelszavait idézendő fel, melynek szövétnékét hazánkban meggyújtani ellenfeleinknek jutott az épen nem irigylendő dicsőség.

Polgártársak! Bizom önök józan gondolkodásában, és így abban, hogy e felbujtott mozgalom itt első szikrájában hamvad el, bizom Isten örök kegyelmében, hogy nem engedi közös anyánk, „a haza” arczára borítani e gyászos szemfedeleket.

Eljöttem uraim, és ne várjanak tőlem program-beszédet, elmondottam azt, midőn először megjelentem a kerületi conferentia küldöttei előtt, ide adtam írásban, hogy reám olvashassák még évek múlva is; nem tartok programbeszédet itt, hol nem az a kérdés többé, ki mérlegel a szabadelvűség kisebb nagyobb mérlegével, ki óhajt lassabb vagy gyorsabb léptekkel haladni; nem tartok programbeszédet, nehogy az árnyalatoknak válaszfal emelésére nyujtsak alkalmat; csak azt mondom: kétségtelen, hogy a haladás embere vagyok testtel, lélekkel; ide melém tehát, a kik haladni akarnak!

Magamról fogok beszélni: A békés haladás, a törvényszabta korlátok közti haladás embere vagyok, nem azért, hogy rettegném a harcot, de azért, mert ismerem annak veszélyeit, és nem akarom hazámat, polgártársaimat, sőt magamat sem, kiszámíthatlan esélyeknek könnyelműen kitenni; mert e hazának és nemzetnek békére van szüksége, hogy erősödjék.

Én az 1848-iki események előkészítésében nem vettem semmi részt, mert

gyermekkoromtól katona és hazámtól távol voltam; de midőn a harczok megkezdésével az első magyar miniszterium felhívást intézett, hogy veszélyben van a haza, jöttem, mert ezt parancsolta érzékem;

midőn az elnyomatás éveiben e hazának néhány fia megkezdte az ellentállási, a fölszabadításra vezető mozgalmat, oda állottam közzéjük s ott voltam mind-
eddig; *végig;*

midőn a mult háboru alkalmával annak lehetősége forgott fel, hogy meg fog támadtatni hazánk kül ellenség által, azt mondtam az illetőknek, ha szükség lesz reánk, itt vagyok én is;

és mert így gondolkozom és járok el, mert ha kellenek az országnak harcosai, ott leszek én is, épen azért, mert ösmerem a háboru minden veszélyét, óhajtom és akarom a békét, és a törvényes háladást, mert a rend, a folytonos szakadatlan munka embere vagyok egyszersmind.

Azt állítom, hogy Magyarország bírván szóllás- és sajtószabadsággal; hogy szabadon gyülekezhetünk és szólhatunk egymáshoz, hogy a társulatokat alkothatunk a gyakorlat megteremtette, és, meglevén a *képviselő választás joga széles alapon*, eltekintve minden mástól, már ezekben bírjuk azon eszközöket, a melyekkel okszerűen következetesen és óvatosan élve, mindazt biztosíthatja és kivívhatja a nemzet a mi megerősödésére szükséges.

Eros nemzet az, a mely művelt munkás, takarékos és így gazdag, s a melynek fiai jó katonák; az ilyen nemzet szabad és független épen úgy, mint azon egyén, a kinek esze helyén, zsebe talérokkal tömve és bátor szive van. A műveltséget, a munkaszeretet és takarékoságot kell terjesztenünk, a többi kellék meg van mind, s akkor leszünk erősek, szabadok és így függetlenek.

Ha e hazának minden fia, — bár mi formák közt imádja az istent, bár mi nyelven kérte az első darab kenyere anyjától — azon meggyőződésre jut, hogy itt megvannak az eszközök arra, hogy önmagát és gyermekeit a műveltség színvonalára emelhesse, meg van a zavartalan munka és kereset lehetősége, meg van a keresmény biztos elhelyezésének módja, és *létezik a jogegyenlőség*, ha a vezetők következetesen járnak el, meg van minden kellék, hogy az ország nagy legyen.

A hangzatos szavak és demonstratiók nem vezetnek célra s azért nem ígerek semmit sem, arra kérem önöket, tiszt. választók! olvassák meg baráti körükben könyvecskéimet, vitassák még azok tartalmát, formáljanak maguknak meggyőződést: vajjon én vagyok-e azon férfiú, a kire e kerület képviselőjét megnyugvással bízhatják, s ha akkor szavaznak reám, hálás köszönettel veszem, és iparkodni fogok hazám javára közreműködni, de csillogó, szemfényvesztő ígéretek, vesztegetés útján nem kívánok követ lenni.

Ezek után ajánlom magamat szívességükbe és jelszó gyanánt kiáltok fel:

„A haza mindenek felett!”

1878.

A szent-endrei kerület tisztelt választó polgáraihoz!

Személyesen óhajtottam volna t. választóim körében megjelenni, hogy számot adjak az imént felosztatott országgyűlésen követett magamtartásáról, de ezen szándék kivételében eddig egészségi állapotom akadályozott. E nyílt levélben felelek meg tehát a kötelességnek, melylyel tartozom azon t. választóim irányában, kik a mult országgyűlésre nagybecsű bizalmukkal megajándékoztak.

Hazafiúi fájdalommal kell megvallanom, hogy az 187¹/₂ diki országgyűlés nem felelt meg azon várakozásoknak, melyeket hozzá kötöttünk, midőn 1875-ben az ország többsége egy nagy erős pártot küldött a képviselőházba az előttünk álló nagy feladatok megoldására.

Mik voltak ezen feladatok? Első sorban az ország pénzügyeinek rendezése, és az állami háztartásban a szükséglet és a fedezet közötti egyensúlynak helyreállítása, továbbá mindazon intézkedéseknek életbeléptetése, melyek az adóképességet emelik és a terhek elviselését megkönnyítik.

Elismerem, hogy a jelenlegi kormány a multból nem egy hibát orvosolt, s budgétjét sokkal takarékosabban rendezte be, mint elődei, de mégis mi az eredmény? Az, hogy ha a deficit kisebb lett is, nem szűnt meg, hogy az egyensúly helyreállításától ma is igen távol állunk, s hogy a terhek elviselése nem lett könnyebb, mert csak az adók emelésére történtek intézkedések, s nem egyszersmind az adóképesség emelésére, a minthogy ennek a törvényhozásnak általában igen kevés ideje maradt a hasznos munkásságra, s az ország anyagi és szellemi fejlődését biztosító törvények alkotására.

Hogy az egyoldalú adóemelés nem az az ut, melyen állami pénzügyeink rendezését el fogjuk érni, alig szükség t. választóim előtt kiemelni.

Második nagy feladata lett volna az 187¹/₂-diki országgyűlésnek, hogy a lejáró kiegyezési törvényeket — a mint már az országgyűlést megnyitó trónbeszéd is hangsúlyozta — a kölcsönös méltányosság szellemében ujítsa meg.

Nézetem szerint azonban ennek a feladatnak sem felelt meg a törvényhozás, mert hazánkat illetőleg a létrejött kiegyezésben nem vagyok képes a kölcsönös méltányosság szellemét feltalálni.

Azok közé tartoztam, kik már 1876. május havában kiléptek a kormányt támogató pártból, nem találván elfogadhatóknak az ugynevezett májusi stipulációkat sem. Ettől fogva független állásomat megőrizve, szavaztam a kiegyezési törvények ellen, azokat összesen és egyenkint károsoknak találván az országra nézve, s nem véltem az ezek elfogadása által reánk hárulandó terhekért a felelősséget elvállalhatóknak.

Ellene voltam a vámegegyességnek és a tarifának, mely nincs kellő tekintettel Magyarországra külön érdekeire, ellene a bankgegyességnek, mely által az ország hiteligenyei kielégítést nem nyernek, s végül ellene a 80 milliós bankadósság megszavazásának, mert nem tartottam lelkiismeretemmel és az igazsággal megegyezhetőnek

azt, hogy a különben is rossz bankegyezésért minden jogi kötelezettség nélkül még 24 millió forintot fizessünk.

Egyetlen kiemelkedő momentuma a múlt országgyűlés működésének a büntető törvény megalkotása, de ennek életbeléptetése is a későbbi jövőre maradt, valamint hogy gyakorlati értékét is majd csak a tapasztalás alapján bírálhatjuk meg.

Meg kell még említenem, hogy az 1870-diki árvíz alkalmából kormánybiztosul küldtettem ki a veszély által súlyosan látogatott Dunavidékre. Azon t. választóim, kik az érintett vidéken laknak, tudják, hogy mennyiben feleltem meg e megbízatásnak.

Hátra volna még, hogy a külügyi politikáról mondjak valamit, mint a melylyel szintén több ízben volt alkalmam foglalkozni a törvényhozásnak, de ez irányban én a végleges ítélet hozatalát ma még korainak találnám. Nem ismerjük még a célokat, mely felé a külügyi kormányzat törekszik, s különben is talán már a legközelebbi jövő dönteni fog a követett politika helyessége vagy helytelensége felett. Annyi bizonyos, hogy igen súlyos felelősséget vállaltak magukra azok, kik a monarchia politikáját e nehéz időkben irányozták.

Láthatják mindezekből t. választóim, hogy én a programhoz, melylyel 1875-ben önök elé léptem, az utolsó betűig híj maradtam. Fogadják ismételve legőszintébb köszönetemet a bizalomért, melyben részesítették s a melylyel én egy perczre sem éltem vissza.

Pomáz, 1878. július 21-én.

Luppa Péter,

a sz.-endrei választókerület volt országgyűlési képviselője.

DE BALLADI GEZA

1881.

116

Felhivás

a szent-lőrinczi választó-kerület 48-as függetlenségi párti buzgó hazafiakhoz!

Tisztelt polgártársak! Méltóztassanak visszaemlékezni az 1861—65-ik évi követválasztásokra, úgy az 1869-ik évi és folytatólag mind ez időig, hogy én mindig azon zászlót vittem, azon zászlónak voltam hive, melyet kitűzött nagy hazánkfia Kossuth Lajos 1848. márczius 15-én, de minthogy a két első, 61- és 65-iki választásnál azon párt, melylyel szemben álltam, megbuktatott, miről én nem tehettem, mert a nagy többség legyőzött bennünket, meggondolván a dolgot, 1868-ik év karácsony havának 30-ik napján nekem jutott azon szerencse, hogy intéztem egy felhívást ezen választó-kerületbeli hű és buzgó polgártársainkhoz, milyen csekély személyemtől kikerült Kossuth Ferencz követjeleltsége érdemében, és akkor oda jutottunk, hogy azon zászló alatt, melyet Kossuth Lajos nagy hazánkfia kitűzött 1848. márczius 15-én, mindig szép diadallal győztünk ezen választó-kerületben.

De különben azt is jól tudják tisztelt polgártársaim, hogy jutott nekem egy balsors is ezért 1869. évi július 1-ső napján, midőn a megyei foglárók úgy levertek testvéremmel együtt a követválasztás napján, hogy véremmel, avagy vérünkkel öntöztük a szép magyar haza földjét a szabadság zászlójáért; úgy nem különben még a börtön büdös fenekét is megfeküdtük 30 napig, melyre elmondhatom Bonaparté azon szavait: „sok jó barát a mulatságban, de kevés a nyomoruságban.“

Igy tehát most ismét felkérem tisztelt polgártársaimat, hogy tömörüljenek, és tömegesen sorakozzanak azon zászló alá, melyet kitűztünk magunknak folyó évi május 29-én Szent-Lőrinczen megtartott 48-as függetlenségi párt-értekezletünkön, mely zászlón Simonfay János nevét látják, mint Baranyamegye egyik legnagyobb hazafiáét, ki mindig első sorban küzdött a 48-as elvekért Baranyamegyében és Pécs városában, és a ki most is a 48-as függetlenségi párt vezére és elnöke e megyében és Pécs városában, hogy a választás napján diadallal kiálthassuk fel és mondhassuk:

Éljen Simonfay János,

**mint a szent-lőrinczi kerület 48-as függetlenségi párt hű
képviselője.**

Kelt Nagy-Vatyon, 1881. június 4-én.

Tóth Péter József,

*mint választó, s egyszersmind e kerület 48-as
függetlenségi párt elnöke.*

A SZENT-LÖRINCZI KERÜLET TISZTELT POLGÁRAIHOZ!

Miután azon kiváló megtiszteltetésben részesültem, hogy ezen kerületből többektől meghívást kaptam, hogy ezen kerületben mint függetlenségi képviselő-jelölt lépjek fel: én engedve ezen reám igen megtisztelő felszólításnak, azt kötelességemnek tartottam elfogadni. Kedves kötelességemnek azért, mert tudom, hogy szeretett hazám és a magyar nemzet jóléte, szabadsága, függetlensége a cél, melynek elérésére szerény erőm s tehetségem szólíttatik fel. Ennek pedig igen szívesen szentelem összes erőmet s szakadatlan munkásságomat.

Én a 48-as függetlenségi párthoz tartozom s engedjék meg tisztelt polgártársaim, hogy politikai hitvallásom kathekizmusát röviden dióhéjba foglalva előadhassam.

1) Kivánom hazám teljes függetlenségét, s Ausztriától teljes szétválasztását, meghagyva csupán a fejedelem közösségét.

2) Kivánom, hogy Budapesten tiszta magyar udvartartás legyen s Ő felsége Magyarország királya teljes pompával magyar főuraktól körülvéve s azok tanácsával élve, Budán töltsen az évnek jelentékeny, legalább is fele részét. —

3) Kivánom, hogy a közös hadsereg magyar ezredei a m. kir. honvédséggel össze kapcsolassék s magyar nyelvvel magyar szellemben nevelt tisztikarral ellátva önálló független a Magyar országgyűlésnek alávetett Magyar nemzeti hadsereggé átalakíttassék. Elkerülhetlen fontosságúnak tartom azon körülményt, hogy nemzeti hadsereg, nem pedig császári vagy királyi-ház hadserege legyen s kizárólag az országgyűlésnek felelős m. kir. honvédelmi miniszternek, mozgósítása pedig magának az országgyűlésnek vettessék alá.

4) Kivánom az önálló magyar nemzeti banknak Magyarország viszonyaihoz alkalmazott alakbani felállítását.

5) Kivánom az önálló független magyar vámterületet s külföldön a magyar érdekek szolgálatában álló consulátusok felállítását.

6) Kivánom a belügyeknek teljes újbóli rendezését, a községi autonómia felállítását. Azon alapelvből indulva ki, hogy a község (alatta értve körjegyzőség) saját választott és fizetett közegeivel végezze el mindazon tevékenységet, mely az ő körét túl nem haladja.

7) Kivánom a teljes vallás szabadságot s felekezetek jogainak ópségben tartását.

8) Kivánom az igazság szolgáltatás javítását, hogy gyorsabb s egyszerűbb legyen. Bun-
ügyek egyrészében az esküdtszéki eljárás behozatalát.

9) Kivánom a központi tisztikar kevesbítését és ennek ügykörének leszállítását.

10) Kivánom a szólás, lelkiismereti és sajtó szabadság, szabad gyűlésezés keresztül vitelét.

Ezek azon szent és változhatlan alapelvek, melyeket én teljes lélekkel hiszek és vallok, melyektől én eltávolozni soha sem fogok, mert csakis ezektől várom hazám és a szegény elnyomott magyarnép jólétét, szabadságát.

Fogadom, hogy teljes örömmel és tehetséggel minden egyéb ügyet félre téve, csakis ezen szent ügynek — mert az hazám ügye — szentelem életemet.

Ki velem egyetért s bizik bennem, hogy a szabadság zászlóját, melyre felesküdttem elég erővel munkával és szorgalommal fogom fenlobogtatni: az sorakozzék mellém, hogy annál nagyobb erővel küzdhessek a kitűzött szent ügyért.

Isten önöket éltesse.

Öszinte hívuk s polgártársuk

DR. CSEKŐ JMRE,

ügyvéd s az összes jogtudományok tudora
a szent-lőrinczi kerület 48-as
függetlenségi képviselő jelöltje.

148

[Faint handwritten text]

[Faint title or header text]

[Faint, illegible text in the upper section of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

[Faint, illegible text in the lower section of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

[Faint, illegible text at the bottom of the page.]

1878.

A szigeti kerület tisztelt választóihoz!

Most miután az 1878-iki országgyűlés végét érte: el nem mulasztom annak működése és eredménye rövid vázlatát Önökkel közölni, azonban mielőtt ezt tennem előrajzát adom annak: hogy körülbelül mit várt a nagy választó közönség az elmúlt országgyűléstől?

Várta mindenekelőtt az állami háztartás gyökeres, mondhatnám végleges rendezését: a bevétel és kiadások közötti egyensúly helyreállítását, ezzel kapcsolatban közgazdaszatunk és iparunk érdekei megóvását; közigazgatásunk, törvénykezéseink hiányainak orvoslását, várta különösen a monarchia mindkét államai között lejárt egyezségnek jól felfogott érdekünkben leendő megújítását. Ezek voltak a főbb tárgyak, melyeknek eredményéhez a vérmesebb hitűek — tekintetbe nem véve a tényezőket — túlzott reményeket fűztek, s ez nagyrészt az oka, hogy az elért czélt, az eredményt kevéslik, s így nincsenek megelégedve.

Nézzük ezek után mit tett az országgyűlés többsége, ennek kifolyása: a kormány; melynek én is egyik szerény de állithatom: önzéstelen támogatója valék.

Az elmúlt évek tulmerész és eléggé meg nem fontolt kiadásai zsidbasztólag hatottak a pénzügyi egyensúly helyreállítására, mindezek dacára a kormány, sokak által már túlzottnak talált takarékosága odáig vitte az állami bevétel és kiadások közötti különbséget, hogy a hiány az 5 év előttinek már alig egy harmada, pedig figyelembe veendő, hogy a 153 millió kölcsön kamatai valamint több építés alatt volt vasutak utólag kiépítették, — az ezekérti tetemes kamatbiztosítási összeg is nagy részben csak később vállván kötelezettséggé — a jelenlegi kormánynak okoztak kiadási többletet, és így ennek kellett azoknak fedezéséről gondoskodni.

Sikerült az említett nagy kölcsön tetemes részét a világ piacán járadék kölcsönben helyezni el, mely eredmény fényesnek nevezhető, ha tekintetbe vesszük anyagi helyzetünket és hitelünk felől terjesztett rossz híreket, s így a kormány ezen működése által ha nem terelte is állami háztartásunk rendezését a biztos révbe: de megmutatta és követte az irányt, mely előbb utóbb célhoz fog vezetni.

Törvénykezési és közigazgatási beületünk javítására meghozatott a büntetőtörvény; nagy hézagot fog ez pótolni, melyet azonban csak életbe lépte és alkalmazása után fog kellőleg méltányolni a művelt közönség, s mely már eddig is a külföldön irodalmi tárgygyá vált. Törvények alkottattak továbbá: a váltótörvényről, a végrendeletek és öröklési szerződések stb. a kisebb polgárperes ügyekbeni eljárásról, gyámsági és gondnoksági ügyekről, közegészségügy rendezéséről, cseléd és gazda stb. közötti viszonyról, végre a királyföld és a szász nemzeti nemzeti vagyon rendezéséről.

Megemlítem még, hogy némely törvényhatóságok területi szabálytalansága rendeztetett, és egyuttal úgy ezek mint Budapest főváros területén is a képviselő kerületek aranyosítottak, valamint, hogy több törvényhatóság megszüntettetett.

Kereskedelmünk és iparunk védelme tekintetéből szerződés kötött: Ruménia, Francia, Olasz- és Németországgal és a határörvidékén építendő vasutról törvény hozatott.

A birodalom két államai között létesítendő szerződés tekintetéből következő törvények hozattak a két parlament mint szerződő felek által; u. m.

a vám- és kereskedelmi szerződésről,

a magyar korona országai és Ő felsége többi országai és királyságainak kormánya között a részvénytársaságok, biztosító tarsulatok, közkereseti és iparszövetkezetek kölcsönös bebo-csátásáról,

az osztrák-magyar bankról,

az általános vámtarifáról,

a Lloyd gőzhajózási vállalatról,

az osztrák bankot cselekvőleg illető 80 millió államadósságról,

a szeszadóról és végre

a cukoradóról.

Ismeretes önök előtt a kiegyezési tárgyalások menete, tudják, hogy a fenálló kormány beadta lemondását; Ő felsége magához hívatta az ellenzék vezérférsiát megkínálta őt kabinet-alakítással; oda mentek a kormánypárt többi vezérfiai legfelsőbb tanácsadásra, s mi lett az eredmény? Kormányalakításra, ki a szerződések megkötését, az egyesség létesítését keresztül vigye: egy sem vállalkozott, s így nem maradt a koronának más hátra, mint megerősíteni illetőleg megbízni a volt kormányt, hogy folytassa a tárgyalásokat és létesítse az egyezséget, melynek sietős megkötését a keleti bonyodalmak nem voltak képesek eléggé szorgalmazni.

Az egycséség meg van, hiányt találhatnak benne Önök is, de legyenek elfogulatlanok és hasonlítsák a mostani eredményt az 1867. évihez, vegyék figyelembe az akkori és mostani körülményeket és tényezőket, úgy ha mostan épen nem, de pár év múlva elfogják ismerni: mikép ezen törvénycikkekben több oly előny vivotott ki részünkre, a mely az 1867-iki szerződésben nem található. Tíz év múlva ismét tárgyalás alá kerül az egész kiegyezés, és valószínű, hogy a két állam közötti kölcsönös bizalom erősölvén, a közös létérdek felismertetvén: a külügyek kedvezőbb benyomása alatt sok javítás történik rajtok.

A keleti háboru, mely eleinte a török és szerb, később pedig a török és orosz nemzet között zajlott le: zsibbasztólag hatott az országgyűlés működése, különösen pedig a kiegyezés megkötésére.

A töröknek mint egy természetes szövetségünk leveretése minden honfiai kebelben fájdalmas érzést és aggalyt ébresztett föl.

Országos tüntetések, népgyűlések és számtalan interpellatiok lettek ezeknek következményei, melyek majd mind annak látszottak kifejezést adni, hogy Magyarország kormánya, és az osztrák-magyar birodalmi külügyek élén álló hazánkfia nem érzi kellőleg a veszélyt, mely hazánkat érheti, és nem teszik meg a kellő lépéseket hazánk és illetőleg az őszbirodalom sérthetlensége és államisága későbbi veszélyeztethetése megvédése iránt.

Nem lehet szándékom e sorokban a külpolitikával foglalkoznom, nekem csak a tényeket szabad felsorolnom, és ezek igazat adtak eddig úgy a hazai mint a külügyi kormányunk által követett politikanak, mert az tény, hogy ovatossága által megtudta védni az őszbirodalmat egy háboru kétes kimenetelétől, és megtudta nyerni az európai diplomatia nagyobb részét saját érdekei megvédésére, és megvagyok győződve az illetők hazafiságáról - - mert e tekintetben biztosítékot nyujt nekem politikai pályajok multja — az iránt, hogy ha hazánk érdekeit az ügyek fejlődésével őszhangba hozni nem képesek: úgy ezt a legnagyobb vér és pénz áldozattal megtenni el nem mulasztják; bizzunk jellem szilárdságuk és hazafiságukban!

Ezek után engedjék meg önök, hogy pár pillantást vessék hat évi képviselői igénytelen pályámra és az azon időtartam alatti politikai magamtartására.

Az 1872. évben a kerület nagy többsége baloldali programmal a képviselőségée érdekesített. Ezen program egyik pontja azt foglalta magában: hogy én azon zászlót fogom követni, melyet Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán lobogtat, ennek kifolyásaként a fenemlített jeles férfakkal együtt beolvadtam a szabadelvű pártba, és támogattam az ezen kormányból alakult kormányt, mint ilyen tértem vissza az 1872-iki országgyűlésről, és működésem helyeslésének tekinthetem azt, mikép az 1873-iki országgyűlésre minden magán program nélkül, tehát a szabadelvű kormánypárt egyszerű munkásaként Önök által közfelkialtással lettem ismét megtisztelve és képviselővé megválasztva, ezen helyzetemben kötelességemnek ismertem a szabadelvű part soraiból alakult kormányt legjobb meggyőződésem szerint pártolni; — pártolni és támogatni különösen akkor mikor láttam, hogy az országgyűlési pártunk egy része csupán személyes ellenszenv s talán sértett hiúság által elkapatva minket elhagy és az ellenzékhez sorakozik, és ezt annál tisztább lelkiismerettel tehessem, mert ellenkező ígéretet nem tettem.

Most pedig tisztelt választók mikor a nekem két ízben tanusított nagybecsű és kedves bizalmukért, melylyel engem örökre leköteleztek, halás köszönetemet nyilvánitom: arra kérem Önöket hogy tartsanak meg továbbra is szives és jó emlékezetükben!

Veresmarton, 1878. évi julius hó 10-én.

Szaplonczay Miklós.

1875.
Szigetvári kerület.

Dr BALLAGI GÉZA.

Nyílt kérelem

FORNSZEK SÁNDOR

országos képviselő urhoz Boldogasszonyfán.

Nagy Sándor tisztelt barátomtól, ki egyike volt az Önt, tisztelt hazafi, a szigetvárkerületi képviselőjelöltség elvállalására felkérő választóknak, tudom, hogy Ön csak ismételt kérelmekre vállalta el a jelöltséget, hogy az elfogadás alkalmával ünnepelesen kijelentette, miként a népnek mi ígéretet sem tesz, és hogy határozottan kimondta, miként Ön nem 48-as, hanem 49-es.

Ön tisztelt hazafi, a választó közönség előtt eddigelé egyáltalában nem, a felkérő néhány választó előtt pedig, tudtommal, a fentebbieknél egyéb nyilatkozatot nem tett: de e kevés is mutatja, hogy ön egyenes lelkű, katonás férfi, kinek meggyőződése és jelleme egyaránt tiszteletet parancsol.

A 48-as politikai törekvés az 1848-diki alkotmánynak az 1867-diki kiegyezés által megváltoztatott részekben is visszaállítására, a 49-es törekvés pedig az 1849-diki debreczeni határozat folytán a királyi családnak a tróntól való megfosztására lévén irányozva, e különbség nem csak magában véve, hanem azért is fontos, mert ettől függ azon kérdésnek is eldöntése, hogy Ön, képviselő ur, a választók többségével egy akaraton van-e vagy sem?

E kettős fontossághoz járul azon, Ön által is kárhoztatott kettős tévedése a nép egy részének, melyszerint sokan a 48-as program alatt a legelő 1848-diki határainak visszaszerzésére irányozott törekvést értenek, a 48-as és 49-es törekvés közötti különbséget pedig figyelmen kívül hagyják.

Ön tisztelt hazafi nem lehet oly lovagiatlan sőt közönséges jellem, hogy a népnek ilyenén tévedéseit magában kárhoztassa ugyan, de a népszerűség tömjénének kellemes illata kedvéért hallgatásával a nép előtt helyeselje; természetesnek fogja találni tehát, ha Öntől a választó közönség irányában ugyan azon őszinteséget és katonás egyenességet várom én, kinek Ön képviselője, mely őszinteséget és egyenességet Önben Nagy Sándor barátom és több társa tanulta tisztelni.

Ennél fogva a képviseleti rendszer alapeszméjében alapuló állampolgári jogomba fogódzva, távol minden követeléstől, hazafias tiszteletem szives nyilvánítása mellett megkérem Önt, tisztelt hazafi, miszerint a Szűcs Mihály barátom által a választók előtt tolmácsolt azon ígéretét, hogy a választókat saját helységükben felkeresni sziveskedik, minél szélesebb körben beváltani és körutja alkalmával a választóknak és övéiknek e két irányban határozott felvilágosítást adni sziveskedjék:

1. hogy legelő, erdő, határbővítésről és ilyes dolgokról, nem az országgyűlés, hanem az illető terület tulajdonos, vagy ha ez kétséges, a királyi bíróságok határoznak, miért is e célra nem képviselőt választani, hanem ügyvédet fogadni szükséges;

2. hogy más a 48 és más a 49-es irány; mely alkalommal ön képviselő ur saját irányát határozott vonalokban előadni elengedhetlen szükségnek fogja tartani.

Miután 48-as, 49-es és független pártokról van szó, Ön, tisztelt hazafi, méltóságán alóli ámitásnak fogja tartani valóságos törekvését és irányát egyszerűen a „balpárt“ általános elnevezésének zsákjába beledugni, miből aztán a nép még azt sem tudja meg, vajjon az ő képviselője a 48 diki alkotmányt? a 48-diki erdőt és legelőt? vagy a király elkergetését? vagy a Pragmatika Sanctio szétépését irta-e zászlójára? A „balpárt“ elnevezés mai időben olyan elnevezés, aminő pénz a régi két garasos. Széles, de okos ember nem használja, kivéve ha medvét akar vele fogni.

Nem hiszem, hogy a nép nagyobb része oly pimasz legyen, hogy be ne lássa, miszerint a képviselőjétől várható dolgokra nézve roppant sok függ azon különbségtől, hogy az ő képviselője a kiegyezés miatti veszekedésnek barátja-e, vagy sem? hogy a 48-diki alkotmányt kívánja-e vissza, vagy a 48-diki község-határt? hogy a 48 diki alkotmányt, vagy a király elkergetését hordja-e szívóben?

Annyi szent, hogy azon pártvezérei, mely Önt, tisztelt képviselő úr megválasztotta, független, nem pedig 48-as nevet hordoznak; de az is kétségtelen, hogy e párt elnöke a választás befejezése után a királyt is éltette, de utánna azt is éltette, kinek a királykergető debreczeni határozatot köszönjük.

Mi Tiszapártiak azt kívánjuk és a népnek meg is mondjuk, hogy a kiegyezés miatti veszekedést félre kell tenni, és egész erővel oda kell törekedni, hogy a Deákpárt uralkodása alatt meggyült számtalan égetőbb bajok mielőbb, és amennyire csak lehet, gyökeresen orvosoltassanak. De a választásnál kisebbségben maradtunk. Van azonban e bukásnak egy öröme is, és ez abban áll, hogy megválasztott képviselőnk egyenes és katonás jellem, mely a népnek nem cifra beszédet, hanem egészséges gondolatot és valóságos dolgokat fog rakni a fülébe.

Ha a Drávamentében lakó horvát ajku választókat is szerencséteti Ön látogatásával, itt jó lenne azt is megmagyarázni, miszerint a kocsi, ló, cseléd, egyszóval fényüzési adó, a szántó-vető kocsija, lova- és cselédjére ki nem terjed, s azért ezen adó eltörlését Ön soha sem fogja sürgetni. Továbbá azt is, hogy a grófok és földesurak jelenlegi birtoka nem 60 holdban, hanem éppen annyi holdban fog megmaradni, a hány holddal ki bir. Ezt pedig azért szükséges megmondani, mert a potonyiak és zádoriak nem tudván, hogy tisztelt Önnek is 60 holdon felüli birtoka van, együgyűségükben elhitték, miszerint, ha a „balpárt“ győz, a nagybirtokok, 60 hold meghagyásával, el fognak osztatni. Nem Szücs Mihály és Nagy Sándor barátimra, inkább holmi semmibázira célzok, mint apostolra.

Egyuttal felajánlom ez alkalomra lakócsai lakásomat megszálló helynek, nyelvismeretemet pedig tolmácsoló közegnek.

A haza java mindkét pártnak lévén végezzélja, az eredmény elérésére vezető működési tervekbeni eltérés nem elegendő ok a visszavonásra, vagy gyűlöletre, különösen ott, hol arról van szó, hogy lámpást akasszunk az együgyűek fejébe.

Kendőzetlen tisztelettel

Lakócsán, 1875. jul. 4.

Sterba János,
plébános.

1887.
Szigetvár.

120

Az 1887. május 30-án Szigetvárott tartott értekezlet egy nagy része alulírottat jelölven ki képviselőjének, a következő beszédet tartotta:

Tisztelt Értekezlet!

A bizalom azon nyilvánításával, melylyel engem ez az értekezlet a szigetvári választó kerület képviselőségére kijelölt, egy részről megtiszteltetésben részesített; más részről egy nagy felelősséggel járó kötelességet rótt reám; ... azt a nagy és nemes kötelességet, hogy e kerület érdekeit öt évig hiven képviseljem.

Hangsúlyozom azt a szót: hiven; mert nem akarok azon képviselők közé soroztatni, kiknek képviselőségéről csak a napdíj felvételi naplók birnak tudomásul; hanem, igenis... hí tolmácsa, kifejezője kívánok lenni e kerületnek osztály és rang különbség nélkül; melyre nézve kijelentem, hogy akár egyesek, akár testületek, községek megkeresnek, szívesen közreműködöm minden olyan ohajtás teljesülésre vitelében, minden olyan érdek előmozdításában, melyek a képviselői állás keretébe tartoznak.

Hogy pedig a választó kerület némi tájékozást nyerjen társadalmi és politikai fel fogásomról, a következőkben kívánom azt röviden jelezni:

E kerületben különösen kettő vonta magára figyelmemet: a földmives és kis iparos sorsa. — Ugy látom, mintha a társadalom e két hasznos osztálya mostoha gyermeke volna az államnak, mert vállalkra annyi terhet rak, melyet alig képes már hordozni.

Azt a sajnos állapotot látom, hogy a földmives osztály szegényedik. — E szegényedésnek különösen két fő oka van: egyik az, hogy földje kevés; kevésnek van annyi, a mennyinek termése családjára fentartására elég volna. — A földnek ezen kevés volta abból is származik, hogy a segregatiók alkalmával egyes községek lelketlen bujtogatóktól félrevezettetve perre hagyták menni a dolgot; a minek az a szomorú következménye lett, hogy a törvény csaknem mindenütt kevesebb földet ítelt meg, mint a mennyit előbb magok az uradalmak megajánlottak. A szegényedés másik fő oka az, hogy a mi hivatva volna a föld-csekélyletet kipótolni, a jószág kereskedés teljes pangásban van. Olyan szerencsétlenül alakulnak viszonyok, hogy a jószágnak évekig nincs ára; sőt nem egy esetben, olcsó ár mellett sem talál vevőre. — Tehát vagyonának sem egyik, sem másik ágából nincs elegendő bevétele; a kiadások pedig... az adó... a tartozások... nem várnak; évről évre szaporodnak; így aztán sok szegény földmives azon veszi magát észre, hogy minden igyekezete mellett is adósságba keveredett.

Szinte ilyen szomorú sorsra jutott a kis iparos is. A mi természetes összeköttetésben áll a földmives elszegényedésével. A földmives és kis iparos szegényesége vagy jóléte, mint láncz-szemek vannak egymásba akasztva. A vásárokról sokszor tér vissza a kis iparos a nélkül, hogy fuvarját kiárulhatta volna.

Pedig a mai kor jelszava: az ipar fejlesztése. Csakhogy azok legtöbbje, kik e jelszót hangoztatják, a nagy gyárakat tartják szemek előtt. Már pedig világos, hogy a mely államban csupán a nagy iparos... az az a gyárak pártfogoltatnak, ott két elem fejlődik ki: egyik a nagy iparos gazdagsággal, fényvel; a másik: a tönkre ment kis iparos, a munkás osztály: szegénységgel, önállósága elvesztésével, elégedetlenséggel. — A gyárak elnyelik a kis iparosokat; ezt a lelkesedő hazafias osztályt; s minden száz önálló kis iparos család helyén támad egy-egy gyár. ugyanannyi lázzongásra mindig kész elégedetlen, munkás csapattal. Pedig egy országnak T. Értekezlet! önálló, független családfőkre van szüksége; mert a hazát csak önálló, független egyedek tehetik önállóvá, függetlenné.

Az én törekvésem tehát oda fog irányulni, hogy a társadalom e két hasznos, hazafias osztályának terhe könnyíttessék, sorsa javíttassék, létezetése biztosíttassék; — hogy az állam, a társadalom kivált a hazai ipar pártolásával vegyék a földmivest és kis iparost védő és pártfogó szárnyaik alá.

Ezek után egy másik érdekről is kívánok szólni; e kerület közös városának: Szigetvárnak érdekéről.

A sok jóakarát között, mely e város emelkedését tűzte célul, különösen volt hangsúlyozva az is, hogy e cél elérhetése végett nagy nevű ember választassék képviselőnek.

Engedjék meg önök, hogy e felfogásra szívem őszinte tisztaságával és nyíltságával két megjegyzést tegyek:

Egyik az, hogy ha mi demokratikus állam akarunk lenni, akkor efféle eszmék hinyesítésével ne lépünk az olygarchia felé vezető lejtőre s egy kerület soha se szentesítse azt a demokratiaellenes s így hazafiatlan felfogást, hogy minden nagyobb dolog kivételét csak ugynevezett nagy név eszközölheti.

Másik az, hogy hazánkat nem akarom annyira korrumpálnak bélyegezni, mintha itt egy igazságos, méltányos ügy kellő utánjárás mellett bárki által is ne érhetne el eredményt.

Én úgy vélem, ha Szigetvárnak van valamely méltányos óhajta, azt szives fázadozás után meg is nyerendi; — azt meg feltételezem e derék városról, hogy jogtalan, méltánytalan dolgot visszautasítana, ha bármely nagy név ajánlana is meg annak megvalósítását.

De meg nem is mindig a nagy név: a működő erő; és sokszor, mint Shakespeare is mondja: többet ér egy mozgó Törpe, mint egy alvó Gyász.

Nos tehát a magam csekély tehetségét szivesen felajánlom Szigetvár méltányos óhajta kinyerésének eszközlésére.

Átalában pedig a felvilágosodás, a haladás embere vagyok s óhajtam, hogy minden szivekben és elmékben terjedjen a világosság; mert csak ez tarthatja fenn a demokratia; s ez valósíthatja meg a szabadság, egyenlőség, testvériség magasztos elveit.

A világosság fáklyáival kezemben egy minden pártfegyemtől ment független párton kívüli állást foglalok el; — meggyőződésemet nem veretem a pártfegyelem békóiba, hanem annak kifejezést adok fel és le egyaránt mindenkivel szemben.

Csupán egytől fogok függeni: a haza és a szigetvári választó kerület érdekétől!.. Egyesüljünk mindnyájan a haza szeretetben s e kerület minden polgára testvéreileg ölelkezve kiáltsa:

Éljen a kedves magyar haza!

Hetesy Viktor.

Kedves Polgártársaink!

Közelget a választás napja. minél fogva nem a kortesek szava után, hanem saját józan eszével állapítsa meg mindenki, hogy kire szavazzon. —

Kettő közül lesz a választás: *Fornszek* vagy *Hetesy*. — Vizsgáljuk meg hát a magunk értelmével, hogy melyikre lesz méltó szavaznunk? . . .

Állítsuk egymás mellé a két jelöltet:

1.) *Fornszek* 12 év alatt egyetlen egy szót sem szólt a kerület érdekében; — le hogy is szólt volna, mikor előttünk is alig tudott körutjában egy két szót mondani; *Hetesy*t pedig a melyik község meghallotta beszélni, ékes beszédével megnyerte a sziveket.

2.) *Fornszek* semmi munkát felmutatni nem tud; *Hetesy* egy munkás ember, ki több ujságnak dolgozó társa s könyvei több ezer példányban vannak az országban elterjedve. —

3.) *Fornszeknek* van pénze; — *Helesynek* van tudományos készültsége; —

4.) *Fornszek* nem átallott meg a vallás előhozásával is korteskedni; mintha nem mindnyaján egy Memyei Atyának gyermekei volnánk! *Helesynek* van nemes szive, mely testvérének tekintí úgy a réformátust, mint a katolikust. —

5. *Fornszek* kortesekkel járt a községekben, mert gondolta, hogy az ő szava senki se áll melléje; — *Hetesy*. egy maga járt, maga beszélt; hogy maga a nép ismerje meg őt és ítélje meg beszédét.

6. *Fornszek* nagy úr, ki maga gazdagságban élven nem ismerheti a szegénynek baját; nyomorát; *Hetesy* a nép között él a nép embere tehát ismeri a szegény embernek minden baját, keserűségét, kívánságát.

7. *Fornszek* csak most jött el hozzánk meglátogatni, mikor szavazatunkra van szüksége, — de 12 év alatt erre nem igen tartott bennünket érdemesnek; — *Hetesy* minden évben meglátogat bennünket és kikérdezi a községeket, hogy hol, mi a baj? . . . mit kell orvosolni?

És nézzük meg reszrehajlás nélkül, hogy mi történt *Fornszek* mellett? . . . Gondoljunk vissza a közlebbi napokra: Elöl járt egy varga, a ki ugyancsak erőlködött minden községben egy pár embert megnyerni, hogy azok vezessék a községet orranál fogva; a kik azzal népszerűtlenítették *Hetesy*t, hogy jobb párt s annyira felhízottak némely községet, hogy az ő beszédét meg sem hallgatták. -- Mert jól tudták, hogy a hol csak meghallgatták, mindenütt megéljenzték. —

A varga után ment *Fornszek* két kocsival, két-három kortes kíséretében. — Emlékezzenek csak vissza, hogy ezek a kortesek, milyen sürgős-forgással erőlködtek a népet *Fornszek* mellé terelni *Hetesy* maga járt elmondotta beszédét . . . s aztán Isten áldásával hagyta el a népet . . . nem erőszakoskodott nem korteskedett. Mert — ne feledjék önök, hogy korteskedésre annak van szüksége, a ki érzi ereje gyöngeségét. —

Mindezeket hát komolyan megfontolva, kimondjuk, hogy mind *Fornszeknek*, mind a kerületnek az az igazi jó akarója, a ki így szól *Fornszek*ekhez:

Nagyságos úr! Ön 12 év alatt érdekünkben egy szót sem szólt;

Ön csak akkor ismer bennünket, mikor szüksége van szavazatunkra;

Ön részére tulságosan korteskednek; tehát ön nagyon gyöngé lehet;

Ön ha eddig nem tett értünk semmit, hol most már az elgyöngült öregség napjaiban úgy sem tehet . . . vonuljon hát félre . . . adjon helyet egy olyan embernek, a kinek akarata is, tehetsége is van a kerületet szolgálni, s a kihez bármely ügyünkben folyamodunk, szívesen fáradozik értünk. —

Kedves Polgartársaink! — Így kell nekünk okos embereknek gondolkozni; e-
ne engedjük magunkat a csaknem minden községben magát vezérnek feltoló egy pár ember
által úgy tereltetni, mint egy birka nyáját; hanem fontolják meg ezeket a szavakat, me-
lyeket polgárok intéztek polgár testvéreikhez; —

A zöld leveleskéket adják gyermekeknek játszani;

Ha még nincs is Hetesy zászlójuk, majd lesz Szigetváron; de e nélkül is
követhetik a józan ész figyelmeztetését:

Ha volt, vagy van; vagy kilátásba van helyezve potya ital . . . hát, ha kínálják
igyák meg . . . de midőn a választási szobába egyenként belépnek, ezt a nevet mondják
Éljen Hetesy Victor . . . a jó hazafi! a jó szívű ember! . . . a nép igaz em-
bere, ki közöttünk él: ismeri a szegény ember baját szükségét . . . s a kinek minden törek-
vése az, hogy a nép terhe valahára könnyíttessék; sérelme orvosoltassék, fájdalma enyhíttessék!

Éljen HETESY VIKTOR

Választási polgárok, kik saját maguk gondol-
koznak és a maguk akaratuk szerint szavaznak.

1896.

Szikszó.

200.
132

Felhívás.

a 48-as függetlenségi Kossuth
párt választó polgáraihoz.

POLGÁRTÁRSAK!

Október 28-ika lesz az a nagy nap, melyen Szikszón, rendíthetetlen elveink és meggyőződéseink mellett, sikra kel szállanunk, hogy a választás harcában győzelemre vigyük a zászlót a melyet szent hazánk függetlenségének, mint a hontalan nagy bujdosó **KOSSUTH** apánk örökének, eszméjétől áthatva, lelkesedéssel felragadtunk.

Nehéz idők, küzdelmes napoknak néz elébe Magyarország. Ausztria a közös háztartáshoz újabb milliókat kér magyarországtól s kilátásunk van arra, hogy még nagyobb adóval terheltessék meg az eddigi alatt is görnyedező népünk. Ideje, hogy minden erőnkkel minden lelkesedésünkkel, a küzdőterre lépjünk s hafi kötelességünk érzetétől áthatva kerületünkben a függetlenségi eszméknek érvényt szerezve a **48-as Kossuth pártot** válvtve diadalra juttassuk

Az ezredéves kiállitással a vaskapu szabályozásával, anyagi és szellemi erőink feltüntetésével megmutattuk életre valóságunkat az egész mivel világnak, mutassuk meg még, hogy elég erősek vagyunk munkálni s kivívni magyarország függetlenségét is, hogy független szabad magyar hazában lakhassunk mi, vagy legalább lakhassanak unokáink.

A zászlón melyet fennlobogtatunk ez áll: „**Personál unió alapján független szabad magyar ország**“ saját külön háztartással, külön hadsereggel, külön külügyi képviselettel, a mint ama nagy magyar **Kossuth** apánk, fia, **Kossuth Ferencz**, apja szellemétől áthatva lelki testi erejének minden áldozatával kívánja és akarja.

Itt az idő most vagy soha! Tömörüljünk a **Kossuth** zászlója alá, melyet képviselő jelöltünk **Vitéz Viktor** erős kezekkel felragadott s lelkének minden lelkesedésével fennlobogtat s vigyük diadalra ama dicső elveket melyeket képviselő jelöltünk magáénak vallott, mint pártvezérének **Kossuth Ferencznek** elvelt, s a, melyekhez való tántoríthatatlan ragaszkodásáért a végre hajtó bizottság szavatosságot vállal.

Éljen: a független szabad Magyarország!

Éljen: **Kossuth Ferencz!**

ÉLJEN: VITÉZ VIKTOR!

A szikszó kerületi 48-as függetlenségi Kossuth párt végrehajtó bizottsága.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to its lightness and the texture of the paper.

At the bottom of the page, there is a faint, illegible signature or stamp, possibly indicating the author or publisher of the document.

1896.

Szikszó.

Nyilatkozat.

Mint hogy tapasztalom, hogy politikai meggyőződésemet a választókerületben némelyek által szándékosan véleményemmel ellenkezőleg magyaráztatik.

Engemet s politikai véleményemet mindenki ismerhet, mert gyakran volt alkalmam annak kifejezést adni, részint az országgyűlésen és sok rendbeli tanácskozásokban, — részint tettel, midőn mint miniszter a német vasutakból magyar állami vasutakat alakítottam s MAGYARORSZÁG KEZÉBE JUTTATTAM a tarifapolitikát egészen.

Ezeknek folytán röviden, de határozottan kijelentem.

Hogy :

1. Egyetlen politikai párt-hoz sem tartozom.
2. Legfontosabb lévén ez idő szerint, hogy aránytalanul túlterhelt gazdaosztály-nak bajai orvosoltassanak, kívánom:
 - a.) hogy a közteherviselés az államban levő minden osztályokra nézve arányos és egyenlő legyen;
 - b.) hogy ebből kifolyólag a földadó leszállíttassék és egyszerűsítették s mindenki által ellenőrizhető legyen;
 - c.) a harmad osztályú kereseti adó leszállíttassék;
 - d.) az utadó reformáltassék;
 - e.) a hús és borfogyasztási adó leszállíttassék;
 - f.) olesó marhasó adassék a gazdák és hizlalóknak;
 - g.) a mezőgazdasági hitelügy szerveztessék, a mezőgazdasági jövedelmi források fejlesztessenek;
 - h.) a magyar mezőgazdaság érdekeinek megfelelő vám és vasuti tarifapolitika üzessék;
3. A most éppen tárgyalás alatt levő tiz évre szóló egyesség Ausztriával úgy köttessék meg, hogy magyarország érdekei meglegyenek a megillető arányban védve és a quota fel ne emeltessék.
4. Én az egyházpolitikai törvényeknek, olyan létesítését a minő a törvényekben tényleg lefektetve van ellenzettem, mert tudtam, hogy annak a vallások közötti béke he-

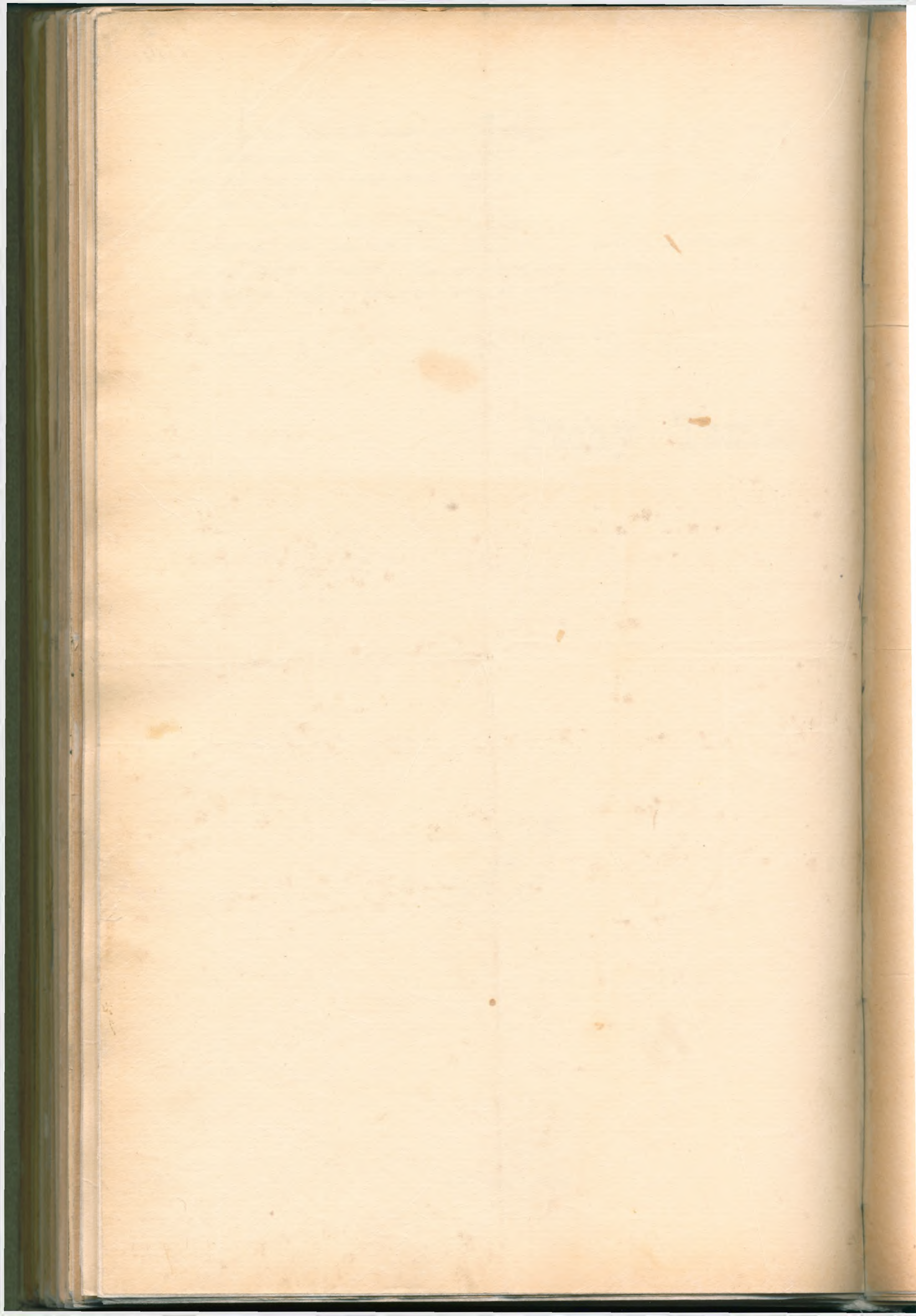
lyett nagyfokú sűrlődés sőt vizály lesz a következménye, a rom. kath. egyház dogmája van általuk megtámadva, a két protestans egyház anyagilag fog leszállani s hiveik új terhek által lesznek kénytelenek pótolni a hiányt és a külföldről beözönlő sekták által sok hiveiket elveszítik.

De most a rögtöni revisió talán még nagyobb bajokat idézne fel, nem lehet egyebet most tenni, mint bevárni minő hatásuk van e törvényeknek az erkölcsökre, a népre, nem készíti-e elő nálunk is mint más országokban az antisemitismust és más vizályoknak nem magja-e s ahoz képest intézni az egyházpolitikát.

Kelt Alsó-Kásmárkon, 1896. Okt. 21.

Péchy Tamás.

DE PALLACI GEZA.

293.
124

1897.
Viktor.

Polgártársak!

Nagy és szép napok elé nézünk. Két hirneves, életre halálra, a hallhatatlan Kossuth apánk zászlajára esküdött nagy hazafi fogja előttünk felemelni szavát, hogy buzdítson és lelkesítsen bennünket a törhetlen hazaszeretetre, a szivfenekéről fakadt, bátor kitartásra, s a hű küzdelemre ama fenséges zászló alatt a melyen ez áll: „**personál unio alapján független szabad boldog és dicső Magyarország, saját, önálló, külön hadsereggel.**“ Mely dicső eszmékért „elhullanak legjobbjaink a hosszú harc alatt.“

Tömörüljünk önzetlen lelkesedéssel a Kossuth-zászló alá s mutassuk meg, hogy van szavunk, meggyőződésünk, mely mellett férfias kitartással és bátorsággal szállunk ki a síkra, lépünk a küzdőterre s nem vagyunk hitvány báb és csöcselék kiket egy kis mézes madzaggal le lehet kenyerezni, meggyőződéséből ki lehet forgatni.

Dicső őseink életüket, vérüket áldozták meggyőződésükért, s bennünk ne volna annyi erély, hogy mindennemű kísértésnek bátran ellene állva, ha ég, föld összeszakadna is, éljünk törvénybiztosította jogainkkal s szabadon kövessük szent meggyőződésünket?!

Szombaton, okt. 9-én a déli gyorsvonattal jön Szikszóra, **Kossuth Ferencz**, képviselőjelöltünkkel **RÁKOSI VIKTORRAL**, várjuk őket a vasutnál minél tömegesebben és méltó lelkesedéssel.

Föl magassra a zászlóval, lobogtassuk bátran és vigau ama szép és dicső elvek hű szolgálatában!

Éljen nagynevű képviselő jelöltünk

Rákosi Viktor!

Éljen KOSSUTH FERENCZ!

ÉLJEN A FÜGGETLENSÉG!

A végrehajtó bizottság.

1897.

Szikszó.

204
125

Nyilt levél.

a

szikszói kerület választó
polgáraihoz.

Eljöttem Szikszóra fölemelni a magyar függet-
lenség szeplőtlen zászlóját és átadni PUTNOKY
JÓZSEF kipróbált kezébe.

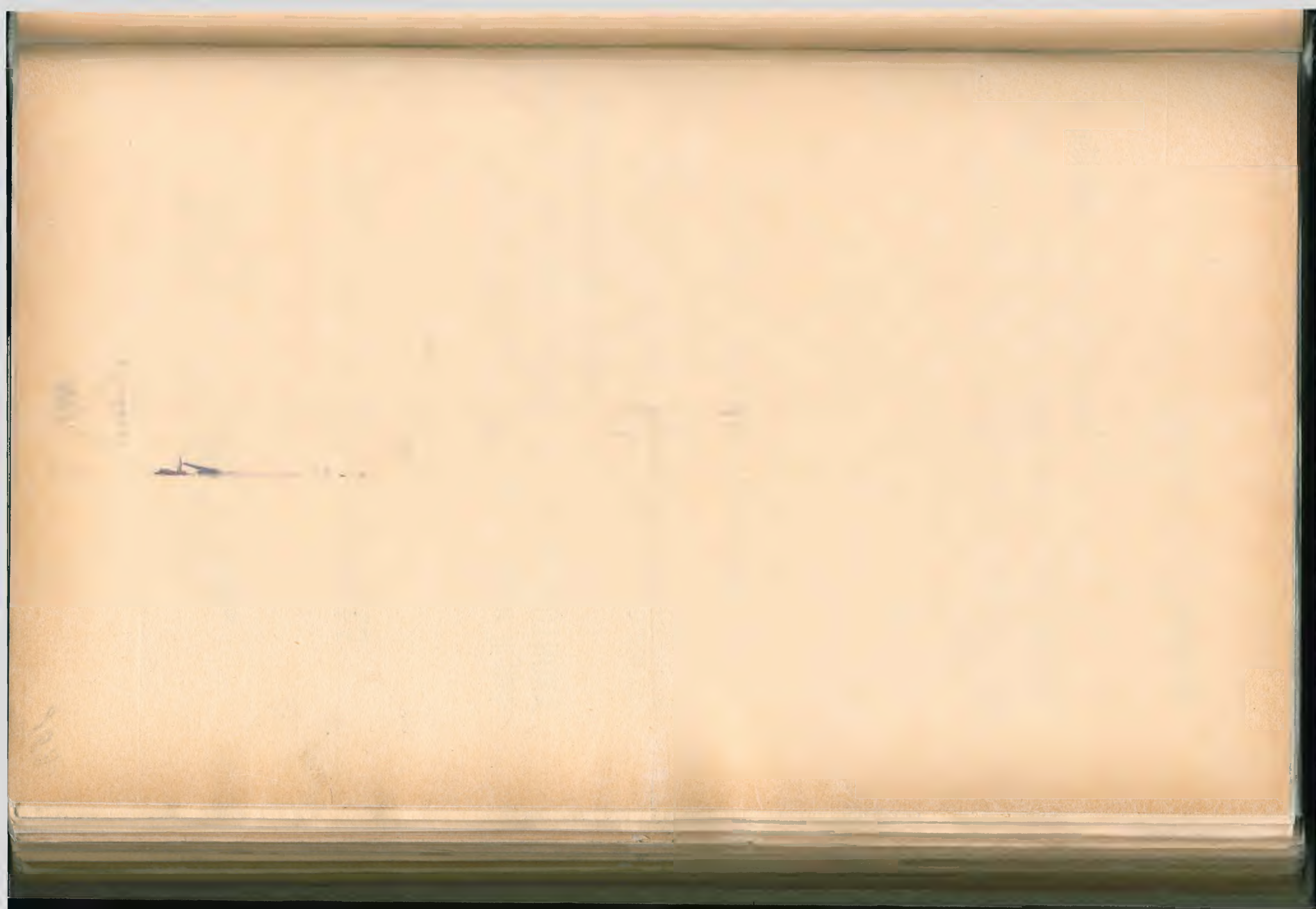
A ki hazáját szereti, sorakozzék e zászló
alá, melyet erős kezekkel föl fogunk tűzni a
haza szent oltárára.

Függetlenség, szabadság a jelszavunk. Hazánk
jogainak érvényesítése a célunk. Ezért küz-
dünk és küzdve bizunk! bizva győzni fogunk!

A választók kezébe van letéve a haza
sorsa; az emberi jogok legszebbikét úgy kell
hogy gyakorolja a magyar polgár, hogy önma-
gának és hazájának jövőjét le ne rontsa.

**Tekintsen lelke mélyébe minden választó, ott
csak egy eszményképet láthat, a haza, a szabadság,
a függetlenség eszményképét.**

Kossuth Ferencz.

205
126

1878.

Somogymegyei szilli kerületének, választó polgárainak.

Tisztelt választó polgárok !

Mai napon a mérsékelt ellenzék zászlója alatt értekezlet tartatott Szillban.

Ezen értekezlet programját, melyet némelyek titokban maguk közt már megállapítani jónak látták, ma az összejövétel elé terjesztetett; azonban a szilli választó kerület érdemes választói, nézetem szerint, nem oly kiskorúak, hogy azon urak gyámsága alá vessék magukat.

Ennek ellenében a szilli választó kerület képviselésére fölkéretvén, alhatároztam, hogy a legszabadelvébb irányban, az 1848-ban kivivott jogokból, mentül többet megvédjek és érvényre emeljek; azért: a felejthetetlen **1848** van följegyezve zászlómon, melyet magasan lobogtatva, azt kiáltom:

Éljen a Haza !

Baté, 1878. Julius 21.

G a a l D é n e s.

Journal of the
Society of Friends
for the year 1880

The following is a list of the names of the members of the Society of Friends for the year 1880. The names are arranged in alphabetical order of the surnames. The names are: [Faint, illegible text]

[Faint, illegible text at the bottom of the page]

A szilli választó kerület választóihoz!

Midőn 1875-ben az orsz. képviselő-jelöltséget elfogadtam, a választó kerület legtöbb községében megjelentem azon czélból, hogy politikai nézeteimet személyesen előadjam; ugy most is óhajtasom volt a beszámolásnál épen azon módszert követve tisztelt küldőimmal személyesen találkozni.

Azonban a tartós rossz idő miatt, mely nemcsak a munkában vissza tartóztat, de még egész évi munka gyümölcsét, az aratást is veszélyezteti, nem akartam idejöket, melyet családjaik fentartására kell fordítaniok, — politikával elfoglalni; a munka szünetjét pedig a közelgő képviselő választások miatt bevárni lehetséges nem lévén, nyit levéllel számolok be. — Fentartva azon reményt, hogy mint magánpolgár még számos esetben, ott és hol az idő és körülmények engedik, tisztelt polgártársaim és barátaimmal találkozni fogok.

Az elmúlt 1875/8 országgyűlés feladata **három** irányban magasodott ki:

1-ör. Az alkotmányos korszak kezdetén a vállalkozási szellem beteges volta, de főképen erőnk túlbecsülése folytán fölös kiadások által megzavart egyensúlyt az államháztartásban helyre állítani.

2-or. A szomszéd osztrák állammal a bank, a vám, a fogyasztási adók tárgyában, egy mind a két félre nézve igazságos, üdvös egyezkedést törvény által létesíteni.

3-or. A közigazgatás és törvénykezés terén javításokat és egyszerűsítéseket tenni.

Ezekhez járult a keleti bonyodalom; a minket oly közelről érintő orosz-török háboru.

A három czél maga a jelenleg is fenálló kormány által lett kitűzve. — Mi volt természetesebb, hogy a nemzet óriás többsége helyeslőleg fogadta azokat. — A szilli választó kerület is éppen ezen célok előmozdítására tisztelt meg engemet bizalmával.

Az államháztartás rendezése a miniszterium által eszközölt tetemes megtakarítások folytán a kiadások egy részt apasztattak, — másrészt az adót eddigelé kikerült tárgyak adó alá vonása és a közvetett adók némi emelése által a bevételek nagyobbodtak. Eképpen az állam bevételeiben levő hiány apadt ugyan, de még a bevétel és kiadás közötti egyensúly távol van; sőt féltő, hogy ismét visszaesés áll be a nem szerencsés külpolitika által.

A kiegyezésekre vonatkozólag program-beszédeimben elmondottam, hogy a magyar külön bank felállítását nemcsak jogunknak, de kötelességünknek tartom, — érthetlen dolognak gondolván, hogy egy állam, melynek háztartása 200 millió frtot vesz igénybe, a társadalomtól egy önálló bank jótéteményét elvonja. De meg az osztrák tartományoknak is hasznára leendett volna a bécsi külön bank, mely kizárólagosan az ő hitelszükségleteiket jobban elégítené ki, mint a közös bank. — Mennyire nem kielégítő az osztrák bank, a maga működésében és rendszerében, mutatja az, hogy nálunk a kamatláb magasabb, mint bármelyik európai cultur-államban, dacára annak, hogy a valuta 30 év óta niucs helyre állitva. Pedig a magas kamatláb mellett életerős ipar és nemzetgazdasági fejlődés nem virágozhatik fel.

A vámkérdésben én elvben a külön vámterület mellett voltam, ámbár elismerem, hogy egy jó és igen hasznos vámszerződés képzelhető, ha mindkét fél jogos és méltányos igényei kielégíttetnek. — De miután a többség által ajánlott módon a fogyasztási adókban az államot károsítva, a magyar gazdasági ipart, czukor- és szeszgyárokat veszélyeztetve —, az ipar kifejlődését akadályozva lenni véltem: elfogadásukhoz nem járultam.

De elleneztem a Lloyd gőzhajó-társaság közös segélyezését, ugy az osztrák bank nyolczvan milliomos adósság követelését, mely minket semmi joggal nem terhelhet. Szóval miután a kiegyezési kérdések egész láncolata ellenében a felelősséget meggyőződéselem és lelkiismeretem előtt el nem fogadhattam; kötelezve éreztem magamat a kormánypártból kilépni és törekvéseimet az ellenzékkel egyesíteni.

A kormány maga is küzdött önmagával, mert mult évben éppen ezen kérdések miatt lépett, — azonban az előbb hirdetett elveit utóbb feladta és a miniszteri tárczát, a kereskedelmi miniszter kivételével megtartotta. — Igaz, hogy a kormányzás-tudomány nem számtan, de cél-szerűség tana. — A kormány inditva érezte magát ezen tulságos engedékenységre a keleti bonyodalom által; de ha a magyar nemzet geniusza szellemében történik is a keleti kérdésbeni elhatározás, még akkor sem lettem volna hajlandó minden kiegyezési kérdést elfogadni.

A keleti kérdésben a kormány álláspontját sem kiindulási szempontjából, sem végeredményében helyeselni nem tudom. — A meggondolatlan háboruszkodás elkerülését helyeseltam ugyan, de másrészt nem vagyok barátja az engedékenységnek ott, hol az hátrányunkkal történik.

Mi a végeredménye az 1876-tól folytatott politikának, ma biztosan megítélni nem tudjuk; csak azt látjuk, hogy a békés, minket több mint száz év óta meg nem támadó Törökország helyett, déli határaikon, a mi kárunkra, nagyravágyással eltelt, ellenséges érzelmű kis államok erősödtek meg, s ezek száma Bulgária felállításával még egygyel szaporított is.

Ezen államok fékentartására elfoglaljuk a miveletlen, fegyelmetlen szláv ajku lakossággal bíró Boszniát és Hercegovinát.

E két tartomány nekünk békekességben teher, — mert a mi költségünkön kell rendet tartani és a miveltséget náluk meghonosítani; háborus körülmények között pedig veszély lesz, — mert derék és jó hadseregünk nagy részét ott kell tartani, nehogy ellenünk támadjanak.

De bármily terhesek is az új kiegyezési törvények, bármily szomorító, hogy a köz- és nemzetgazdaság terén való haladásra éveket veszítettünk el — és ez visszahozhatlan kár —, mégis nagyban és egészben nem mondható, hogy helyzetünk kétségbe ejtő volna ez oldalról. A magyar

nemzet ért már nagyobb veszedelmeket. Csak legyen meg mindnyájunkban a munkásság, szorgalom és takarékoság, és a kötelességérzet az ország, a király, a család s a közerkölcsök iránt.

Nem fejlődni, nem haladni — elég ok a bánatra; — de a kiegyezési törvények által a helyzet nem rosszabbult az esetre, ha a közös vámpolitika az eddigi szabad kereskedés irányát véglegesen el nem hagyja, — és védvamos irány nem fejlődik ki. — Ez esetben megtörténhetik, hogy magyar termények a nyugot európai fogyasztó országokból kiszorítottak az ellenünkben életbeléptető visszatörölások által.

Ily körülmények közt mezei gazdaságunk se lenne jövedelmező, mert nyers terményeink már is erős versenyre találtak az amerikai és orosz buzában és australian gyapjában.

A mult országgyűlés feladata volt a közigazgatás államkormányzás különböző ágainak összhangba hozatala is, — mint ezt a legfelsőbb trónbeszéd is jelezte.

Valóban az elmúlt átalakulások ez országot annyi különféle rendelettel, — az alkotmányos 12 év annyi törvénnyel halmozta el, hogy azok, kiknek idejük megengedi, sok tanulmányozás után is alig lehetnek tájékozva, — azon viszonyokban is, melyek mindnyájunkat közösen érdekelnek. — A nagy közönség tájékozatlan jogai és kötelességei mértékében.

Ezen komoly ügy rendezésére lett életbeléptetve a közigazgatási bizottságok új intézménye, — minő sikerrel, a közel jövő megmutatja.

De másrészt a megyei választott tisztviselők és községi hivatalok az állam ügyeivel annyira elvannak foglalva, mintegy sequestrálva, hogy a megyei és községi szolgálatnak kell szenvednie. —

A polgári peres ügyek aggasztó módon szaporodnak, — ennek meggátlására a kisebb polgári ügyek elbírálására külön közegek tüzettek ki: félő, hogy kevés jó eredménnyel.

Ha önálló magyar bank nem létesített: természetes folyamánya volt, hogy a kamatláb ismét korlátozva lett, nem ugyan hatszázrólira, de nyolczra.

A büntető törvénykönyv elkészült, — Európa bármelyik törvényhozásának is diszére válnék: félő azonban, hogy ennek életbe léptetése ismét költségbe kerül.

Ha az iszonyuan felszaporodott perek számát tekintjük, azon költséget és időpazarlást veszszük, mibe kerülnek, — általános elszegényedésünk okát megtaláljuk: mert az már mégis vizsgálatot és tanulmányozást kíván: mi az oka, hogy a perek úgy elszaporodtak, hogy a királyi táblára 100,000 ítélet fellebbeztetik évenként? Ezen óriás száma a pereknek oly nagy költségébe kerül a perlekedő feleknek, mely egyenlő az országos egyenes adóval.

A közép osztály és kisbirtosok elszegényedése és pusztulása okainak keresése előttem fontosabb, mint a political szónoklatok összege. Mi hasznunk volt abból, hogy a nemzet jobb-és balpártra oszlott? Hozott-e ezen küzdelem egy termékeny eszmét létre? Nem fontosabb ennél a hanyatlás okainak megjelölése, és a módoknak kikeresése, hogy az egyszer már megátoltassék.

Legyen azért főgondunk belügyünk rendezése; a mi két uton érthetik el: az állam azaz a törvényhozás által hozandó bölcs törvények által; és a társadalom közreműködésével, ha az a közszükségnek megfelelő kellő intézeteket állít, melyek a munkásságot, ipart gyámolítják.

Az országos bank által nyújtható hitel, még ha elég olcsó lenne is, nem fedezné azon szükségletet, mely a kisbirtokosok hitelviszonyainak javítására kívántatnék. Azért társadalmi uton egy nagy fontosságú kezdeményezés tétetett ez irányban, mely hivatva van a kisbirtokosok helyzetének javítására. Értem a kisbirtokosok országos hitelintézetét, melyet a képviselőház számos tagja s más tiszteletre méltó férfiakkal együtt sikerült megalapítanunk. Az alapítókra nézve minden, még a legkisebb haszon is ki levén zárva, egyedül arra szolgál e hitelintézet, hogy a kisbirtokosok hitel viszonyait megjavítsa. S épen mert ily nemes célja van, Ő felsége, urunk királyunk is ezt legfelsőbb pártfogásába venni és alapítvánnyal gyámolítani kegyeskedett. Hálás elismerésemet nyilvánítom a magas kormány iránt is, habár ellenzéki vagyok, mert felismervén a létesítő bizottság közjóra irányuló törekvését, ezen intézet életbeléptetését sikeresen előmozdítja. Reménylhető, hogy e hitelintézet a jövő országgyűlés első szaka alatt már megkezdheti jótékony működését. Hiba volna ezen intézettől kezdetben azonnal nagy eredményt várni; de a kezdet nehézségei után áldásosan fog hatni.

Nem zárhatom be nyílt levelemet a nélkül, hogy ne figyelmeztessem tisztelt választóimat ismételten arra, hogy csak szorgalmas munkásság-, gondos takarékosággal tarthatjuk fenn családunkat és közvetve országunkat; mert csak vagyonos lakosok teszik és alkotják a gazdag országot.

A mult idők könyelmű kiadásai oly terhekbe sodorták hazánkat, hogy a népet az adó leszállításával tisztességes ember nem kecsegtetheti, mert ez lehetetlenség. Reménylettem, hogy jó közigazgatás és törvénykezés, végre Ausriávali helyes kiegyezkedés által a közvagyonosodás emelhető lesz; fájdalom várakozásomban és reményeimben csalódtam, — de nem csüggedtem el, s hiszem, hogy küzdelmeink nem maradnak a jövőben sikertelenül, s azért mit országunkra és a közjóra hasznosnak tartok, önökkel egyetértve mint választó polgár éppen oly hűséggel fogok küzdeni, mint azt mint képviselőjük kötelességből tettem.

Megköszönve tisztelt választóim bizalmát, magamat továbbra is polgártársi jó emlékezetükbe ajánlom.

Mocsolád, 1878. július 15.

Kacs Kovics Sándor.

1.)
Ha
Mem
Mer

2.)
Hi
Heve
kan

3.)
Jobb,
Hogy
A sz

4.)
Hogy
Horra
Hella
)

5.)
Hoy
Mer
Ero

Követvalartási dal
a körönség számára.

- 1.) Svastich Főrsel követ lenne
Ha csak olyan könnyen menne,
Sem való az országhariba,
Mert hibás az egyik lába.
Eljen a balpárt!
- 2.) A jobbpártok lelik rájuk,
A nyugta a börtök árát,
Eveire van az börtölve
Kamár - árra van félve.
Eljen a balpárt!
- 3.) Egy samárkör 3 forint,
Jobbpárt erre nagyot tekint,
Egy egy jobbpárt olyan olcsó,
A samárkörhöz hasonló.
Eljen a balpárt!
- 4.) A jobbpártok kukusálpák,
Egy már jönne az a kaspát,
Korra-e a lyukas kuskát,
Kelleje a birka wánkját.
Eljen a balpárt!
- 5.) Tartunk issze polgártársak,
Kegy ennek byját ne lárvak,
Mert ha most issze nem tartunk,
Erőt vesz a rszavok rajtuk.
Eljen a balpárt!
- 6.) Oh te éhes, toka jobbsar,
Kasom jontira sorultál,
Majd megfistéd azt drágán
A jövönek járta folytán.
Eljen a balpárt!
- 7.) A kormány most csalogatja,
Belinkával itatgatja,
Fogy a mamorba ejthesse,
Es ugy könnyen megejthesse.
Eljen a balpárt!
- 8.) Oh te kedves magyar karam,
Milyen rossz napra virradtal,
Valamikor virágortál,
De most tönkve ten a kormány.
Eljen a balpárt!
- 9.) Ti jobbpártok mit gon-
doltok,
Mikor koránk áruljátok?!
Sem gondoltok összeintere,
Akik vért ontottak erte.
Eljen a balpárt!
- 10.) Viruljon ki a röz afa,
Nyerjen Makfalvay Géza,
Fogy a kormány ellenére,
A srándépat kivithesse.
Eljen a balpárt!
- 11.) Rajta tehát! Har ölelve
Segítsük a gyárdenne!
Eljen a balpárt!
- Mert s"n nép igaz hie
Svict az jöten eltare.
Eljen a balpárt!

33

407A

407A

7A

33

407A

407A

7A

1881.

129

A' kőmi körület válapörítve.

—
Sórtels joggyártás, airm!

1878^{évi} Október hó 17^{ik} napjára egybe hívott ország-gyűlés
borságyosok, meg borságyosok is kijárt, ekkor fogva kére,
lefedve a parton hálós hűtővel a nyitva tartott
jelenlétére s. joggyártásai az ország-gyűlés azu folyama
alatt történt megvételéből esélyesnek a sőt vázlatban
írásai.

U' mőtől három évig tartó országos gyűlésen jár csak sőt,
vagy hozatott mellyek közül néhányan felvették a tisztelet
m. batorkodom:

Kelencu a török birodalomban felmerült háborús események
Európai országok között hivatottan elvisek, az Európai or-
szágok meg hazalomban a kielégésük ügyében Berlinben
és, xeréből is a török melly focius az Európai török birodal-
om peridantabban, ezen peridés focius és török-
könyvükbe is beiktatott 1879. évben.

U' török birodalom egy része - Bulgár-ország - ün határfá-
gyi fejedelmeféje alakítás azu kerefény töröknyaralás - más
részéből Montenegró és Szerbia határain nagyobbassak, ezen
országok töröknyaralás orsz. szegélyes orsz. védelem alá
vételük.

Bosznia és Herzegovina tartományait török nyaralás
a Berlini peridésről fogva Auszria - és Magyar országok
jára megfálva, ezek által töröknyaralás, mivel országunk
nak fejei hátra, s az az orsz. elvisek fiaink drága orsz. is
a milliókara meud hadviselés kilyféje felül a töröknek kell
főnyaralása.

Törökny orsz. peridés meg fálás által nagy hiba a török
szerep el töröknyaralás sőt török nyaralás is hogy orsz.
alkalmat időben - mindon a török nagy része által -
s. i. az ország gyűlése elvise - török nyaralás által belső ály
te esélyes, nem akkor mindon meg orsz. szabadság
sara kardokal fogva aruud adólu a töröknek török, valik
vokan

ajándékos-udvar-felkötés a II. ² osztályú theodori adás a cz.

a legalkalmasabb a birtokot rövidebb távra a királyi jogokkal.
A társaság kevéssé. Nem felfedezve a boldogországiak szi-
velés, hisz a minden napi tapasztalás köztömben is csak nem
mindenkiel értesít az éles néhez főtámadás mi ex idő previous va-
lőan nem egyébként: "bírdelen a leírás"

és fájdelésem miatt az egyes polgárok által úgy is lehetne a leírás
is felfedezve bírdelen.

Az 1848. évi szabadság harcos kövéré' önkényes uralkodás
és nemzeti jogok védelmének érdekében európai események folytán
megszüntetésére az ország polgárságának többféle bírói 1867. évi
módor a kövéré' egyes rendelkezések általános, bírói és esakharos.
és a bíróság többféle írói bírói 1875. évi módor a párosítási bíróság
a kövéré' ügy eljárási törvény, bírói, és írói esakharos, minde-
gyik bíróság az ügy az ország jelenlegi dolgában a fülkegyen
helyre állítása végett valóban a törvény hat évi gyakorlati leírás
módor az 1881. évi országos közéleti ügyek a fülkegyen adta
melles is a bíróság harmadik rendűvel is a bevezetés.

Az évi állásfoglalás, mindegyik jogszabály, az állami-
lel attributumaitól személték azok mellyek nem is állva, ha
nem megjelölés megjelölés bírdelen bírdelen - más példák között
previous min egyes emberek úgy kevéssé nem zétük is
ha nem is állva - fájat jó leírás a párosítási bíróság -
írás: dolgais, elmondattak a fülkegyen leírás.

E rövid vázlatban a bíróságok a választás és a választás indoklására
jussák a bíróság országgyűlésnek bírdelen.

Legyenek meggyőződés mi previous megválasztás az évi
alkalmazás nyilvánítt politikai meggyőződés és a fülkegyen
previous igazság az országgyűlési idők a párosítási bíróság
previous szabályozás previous önként és önkéntes indoklás
és bírdelen a bíróság.

Az évi bíróság meggyőződés bírdelen a bíróság fájat
és bírdelen a bíróság.

Értesítés 1881. június 15. S.

Farkas József
vols országgyűlési képviselő

Felicitatus Sueller Ignacius iunior

Fornan

1878.

JELENTÉS

a fennállott szolnoki választókerület polgáraihoz.

Tisztelt választópolgárok!

Az 1875-ik évi augusztus 28-án összehívott országgyűlés bezáratván, véget ért azon megbízás, melyet Önök három évvel ezelőtt reám ruháztak. A hála és köszönet, melylyel bizalmuknak tartozom és azon kötelességérzet, mely állásomból kifolyólag keblemben él, egyiránt arra intenek engemet, hogy számot adjak a lefolyt országgyűlés működéséről és ítéletük alá bocsájtam a törvényhozás azon tevékenységét, mely a nemzet politikai életének három utolsó esztendei szakát betölté.

Nehéz pénzügyi helyzet, zilált adminisztráció, függőben levő közgazdasági kiegyezés, mindmegannyi súlyos feladatok, melyekkel a nemzet 3 évvel ezelőtt a politikai küzdelem sorompói elé lépett.

Nem ugyan orvosolt, de mindenesetre javulásnak indult államháztartás, megkezdett és folytatást igénylő adminisztratív alkotások, a nemzet kívánalmait és jogos igényeit ki nem elégitő közgazdasági kiegyezés, megszaggatott politikai pártélet és egy válságos, de reményem szerint sikeresen megoldandó nehéz külpolitikai helyzet az, melyek között az országgyűlés tevékenységét lezárta.

Ez a hű képe a befejezett három évi politikai életnek és ki tagadhatná? hogy az elért eredmények a táplált várakozásoknak nem mindenbe feleltek meg.

De nem lehetünk igazságtalanok t. polgártársak, mert a siker sokszor nem az adott viszonyoktól függ és gyakran megtörténik, hogy a legjobb akarat. a legbuzgóbb odaadás és a leghazafiasabb törekvés sem képes egészen, vagy legalább oly mértékben megvalósítani a kitűzött célokat, a mily mérvben azok jóknak és helyeseknek ismerettek fel.

Az igazságnak ezen érzete az, mely engemet vezérel, midőn általános bár, de őszinte és hű vonásokban rajzolni kívánom azon politikai működést, melyet a törvényhozás a lefolyt három évben végzett, és mely működésnek mint Önök képviselője én is egyik szerény és közmunkása valék.

Nem lehet tagadni, hogy az államháztartásban a szigorú takarékoság jellemzi a törvényhozás és kormány működését, nincs az administrationnak egyetlen ága sem, hol a megtakarítások igen jelentékeny összegekre ne rugnának; milliókra mennek azon összegek, melyekkel a jelenlegi kormány és törvényhozás az államháztartás terhén könnyített és mely buzgó és tevékeny törekvésével határozottan a pénzügyi helyzet javításának útjára lépett. Ezen szigorú takarékosági politika meg is termette a maga gyümölcseit, mert csak is ennek és a multakban tanúsított könnyelmű pénzügyi politikávali szakításnak lehet tulajdonítani azt, hogy egyfelől a még mindig deficitekkel küzdő államháztartásunk mérlege milliókkal javult, más részről a magyar állam megrendült hitele iránt a bizalom annyira visszatért, hogy lehetséges volt e pénzügyi politikának elérni azt, a mire évekkel ezelőtt még gondolni sem mertünk, a magyar járadékpapiroknak Europa pénzpiacain való meghonosítását, a mi a mult törvényhozás és kormánypolitikának minden esetre egyik legfényesebb vívmányai közé tartozik.

Beható törvényhozási intézkedések történtek a pénzügyi helyzet javítására más irányban is; a közjövödelmek kikerülhetlen fokozása, a közadók befolyásának biztosítása,

a közvetett adók szabályozása, mindmégannyi lépések, melyek habár tagadhatlan még mindig sok kívánni valót hagynak fenn és kötelessége is lesz a törvényhozásnak „ezeket oly irányban fejleszteni, hogy a már tovább nem fokozható adózásoknál a polgárok érdekei minden lehető zaklatásuktól megkíméltesse. lényegesen befolytak arra, hogy a multak hibái által feltornynosult pénzügyi bajok orvosoltassanak és ezáltal hazánk a kibontakozás felé vezettessék.

A helyzet súlyát mindnyájan érezzük, de bárkinek kezébe jusson is az ország pénzügyi kormányzata, törvényeken alapuló kötelezettségeinket be kell váltanunk, ezeknek beváltása mellett pedig csakis lassu és kitartó munka gyümölcse lehet azon végkibontakozás, melynek be kell következni, ha államiságunkat fentartani és biztosítani akarjuk.

Fontosak és számosak azon törvények, mely a közadminisztráció különböző ágainak javítására és emelésére alkottattak. Kiválóbb ezek között a magyar büntető törvénykönyv, mely a magyar államnak e téren rég táplált törekvéseit valósítá meg és mely egyfelől a személy- és vagyónbiztosság, másfelől a magyar állam consolidatiójának mélyen érzett szükségét pótolá. Jelentékeny alkotás ez a tudomány, humanismus és europai műveltség szempontjából, melyre a nemzet méltó büszkeséggel tekinthet. A váltójog, a szégyenesebb néposztályra terhesen súlyosodó kisebb peres ügyekben biráskodás egy-zerüsitése és olcsóbbá tétele, a végrendeletek formáságainak szabályozása mind oly fontos alkotások, melyek az igazságszolgáltatást emelik, és ha e téren, daczára a kormány által beterjesztett különböző javaslatoknak, minő a perrendtartás és rendőri büntető törvénykönyv egyéb intézmények is nem létesíthettek, annak oka az idő hiányában, nem pedig a kormány és törvényhozás mulasztásaiban keresendő.

A szoros értelemben vett közigazgatás terén is számos és fontos intézmények létesíthettek, illetőleg alkottattak. A közigazgatási bizottság, mely a testületi kormányzatot szűkebb térre szorította és a személyes felelősségre alapította.

A községek és törvényhatóságok rendezéséről szóló törvények fegyelmi szabványainak módosítása, a népiskolai törvény fejlesztése, a közegészségügyi, cseléd- és gyámügyi törvények megalkotása mind meg amyi fontos intézmények, melyek által részint a közigazgatás terén, részint a társadalom és családi élet jogrendjén lényeges előlépés történt, és mindezek javítva és tovább fejlesztve hazánkat az europai műveltebb nemzetek jogállamai felé vezetik.

Kiváló örömmel kell azonban üdvözölnünk egy a magyar államtestben századok óta feunállott idegen résznek „a szász nemzeti egyetemnek“ megszüntetését, és a törvényhatóságok közé való beosztását, továbbá a törvényhatóságok területeinek szabályozását, és némely törvényhatóságok megszüntetését mint oly intézményeket, melyek a magyar nemzeti és állami politika szempontjából nagy fontosságuk és messze kiható időkre szólók. Vajha ekként sikerülne az egész határörvidék közigazgatási rendezésének kérdéseit is — mi hamarább megoldani.

Nem terjeszkedem azon számos kisebb nagyobb fontosságú törvényekre és alkotásokra, melyek ugy a jelzett mint egyéb igazgatási ágakban is, különösen az utóbbiakat illetőleg, a kereskedelem, a vasutak, és nemzetközi szerződések terén létesíthettek, csak is annyit kívánok megjegyezni, hogy ha mindezen törvények itt-ott hiányokat tüntetnek is fel, ne feledjük, hogy emberi művek, melyeket gondos ápolás és fejlesztés által javítani és pótolni lehet és kell épen ugy mint más országokban is történt, melyeknek állami társadalmi állapotaik, és jogrendjük, szintén évek hosszú sorának fejleményeit képezik.

Sajnálattal kell azonban megemlékezni a közigazdasági kiegyezésről, mely a jelen országgyűlés által megoldandó kérdések legfontosabbikát képezé: mert ki kell jelesenem, hogy ambár elismerem miszerint a kormány megfeszített buzgalommal és kitartó odaadással igyekezett az ország érdekeit a monarchia másik fele részéről támasztott jogtalan, és méltánytalan igények ellen megvédeni, mindazonáltal a létesített kiegyezés a nemzet várakozásainak meg nem felel, és sem a vámszövetség, sem a fogyasztási adók, sem a bankkérdésben elért eredmények — egyenként és összegükben nem olyanok, — melyek közigazdasági helyzetünket javítanák; ugyanazért híven azon meggyőződésemmel, melyet önök előtt megválasztatásom alkalmával kifejtettem, nem szavaztam meg ezen törvényeket, még azon veszélyes következményekkel szemben sem, melyek a kormány részéről jeleztek, mert azt tartottam és tartom, hogy a nemzet mérsékelt követelésen, a jog és igazság alapján nyugodván, előbb-utóbb diadalmaskodott volna azon politikai irány, mely az ország érdekeinek megvédését nem a túlzott engedékenységben, hanem az erélyesebb kitartásban keresendette.

Nagy és egy körültekintőbb jövőnek tanulságos azon parlamenti harcz, mely a közgazdasági kérdések körül a törvényhozásban kifejtett, és mely fő oka volt annak, hogy azon nagy többség melylyel a jelen országgyűlés működését megkezdette foszlányokra szakadozott szét, eredményeiben pedig új alakulásra vezetett. Én részemről daczára annak, hogy a kiegyezést nem szavaztam meg, és a kormányt e téren nem támogattam, megtartottam mégis pártállásomat, és vissza hoztam önöknek azon szabadelvű zászlót, melynek jelszava alatt megválasztottak; tettem ezt egyrészt azért, mert az új pártalakulást egyességesnek nem tartom, és attól semmi eredményeket nem várok, másrészt pedig úgy vélekedem, hogy ha egyben másban hibázott is a kormány és szabadelvű-párt, ezen hibákat orvosolni és jóvá tenni magának e pártnak kell; anélkül, hogy a gyógyulást a különben is eléggé zilált pártviszonyoknak még nagyobb fölzavarásában, és új pártalakulásban kellene keresniünk.

A belügyi kérdéseknek ily változatos szerencsével gördülő alakulására nem csekély befolyással volt a külpolitikai helyzet, vagyis a keleti kérdés, mely Európa nyugalmát és békéjét már évtizedek óta fenyegeti és mely a monarchia és ebben szeretett hazánk létérdekét is nemcsak a szomszédi viszonynál, de a monarchiában élő fajok és szláv nemzetiségek kristalizationalis hajlamai és törekvéseinél fogva is a legközvetlenebbül érinti. A Törökország ellen hűtlenül feltámadó vazall államok perfidijának és az ezt követő orosz beavatkozás erkölcstelen és minden nemzetközi jogot lábbal tapodó beavatkozásának be nem vallott, de ma már világosan látható alapját korántsem a humanismus, hanem azon hatalmi terjeszkedés képezi, mely az éjszaki sarkot a márványtengerrel összekötvén, Európát a pánszláv hatalom túlsúlyának tengerébe akarja fúlasztani. Missioszerű politikája ez Oroszországnak, mely, ha csak részben is megvalósulna, monarchiánk és ebben drága hazánk lenne az első mely szétrobbantván, a minden szabadságot és műveltséget elpusztítással fenyegető ezen rombolásnak áldozatul esnék. Mélyen érzi ezt a hazának minden hű fia, mert nem egyszer emelkedtek hangok bent a törvényhozásban és kint a közvéleményben, melyek riuka egyhangúsággal követelték és követelik, hogy ezen odáz törekvéseknek gát vettessék, és ha a szükség úgy kívánja, a nemzet vére és vagyona utolsó cseppig és utolsó filéig erősítse és támogassa azon védfalat, melyet hazánk szabadsága, nemzetünk megvédése, és fenmaradásunk érdekében az éjszaki kolosszus által megindított népvándorlási törekvések elé emelnünk kell. Lelkem egész meggyőződésével támogattam mindenkor és támogatom ma is az erre irányuló czélokot, és bízom azon férfiu eszében, bátorságában és hazaszeretetében, ki a monarchia külügyeit vezeti, és ki minden egyéb tekintetek felett még magyar ember is, hogy ha az óvatosság és a haza sorsának nem kockáztatása eddig úgy kívánta is, hogy a benne élő ily szellemű és irányu politika nyílt kifejezésre ne jusson, most midőn a congressus együtt van, ezzel együtt, és ha kell ez ellen is képes és kész lesz megvédeni azon érdekeket, melyek hazánk lételeveléül vagy eltemetésével válhatlanul össze vannak forrva.

Ezek azon fontosabb mozzanatok, melyeket önöknek a lefolyt országgyűlés működéséről és ország bel- és az külpolitikai helyzetéről jelenthetek, és ha ezekhez még hozzá teszem azt, miszerint a szolnoki választó kerület, különösen annak központja Szolnok városa, a jelen törvényhozás alatt ujjoman alakult Jász-Nagy-Kun-Szolnok megye létesítése által egy messze századokra szóló intézmény fontosságára emelkedett, és megnyerte azon területi és kormányzati előnyöket, melyek az emelkedésnek jelentékeny tényezőit képezik — elmondtam nagyobb vonásokban mindazt, mit országgyűlési működésem ideje alatt, úgy országos, mint választó kerületemre tekintettel helyi szempontból feljegyzésre méltónak tartok.

Tisztelt választók! . . Nem tagadhatom, hogy három évvel ezelőtt oly reményekkel távoztam önöktől, melyeknek a rideg valóság nem mindenben felel meg; nem rajtam mult, hogy ez így történt, mert megnyugvással mondhatom önöknek, hogy vágyaim, törekvéseim és szerény tetteröm egy perczig sem lankadtak a haza igazi érdekeinek szolgálatában, megnyugvással mondhatom, miként politikai léptemet mindenkor két irány, vezette — egyik a tiszta hazaszeretet — másik az önzetlen meggyőződés. A törvényhozásban adott szavazataim élő tanubizonyságai annak, hogy meggyőződésemet mindenkor „függetlenül“ követtem; követtem ott is, hol a kormánynyal és párttal ellentétes helyzetbe jutottam.

Önök vannak hivatva eljárásom felett ítéletet mondani, egyet azonban nem fognak önök tőlem megtagadni, azt nevezetesen: hogy megválasztásom alkalmával tett nyi-

latkozataimhoz hű maradtam, és ezen hűséggel küzdöttem úgy a haza, mint választó kerületem érdekeiért; bármi legyen is önök ítélete, én azt alkotmányos érzelmi polgárhoz illő megadással fogadom, mert tudom hogy az, melynek boldogítására minden fölött — és mindnyájan — töreksziünk a

Haza ! . .

Es most engedjék meg önök, kik a változott megyei területi rendezés folytán egymástól elszakadva két külön kerületnek lettek választó-polgáiraivá, hogy újból megköszönve a bennem helyezett bizalmat, magamat szives emlékökbe ajánljam ! . .

Kövér Károly.

Dr. BALLÁCI GÉZA.

1878.
Szolnoki kerület.

213.
131

Tisztelt Választóim!

Önök előtt már tudva van, hogy a szolnoki kerület 48-as pártja, mely a jelenlegi közösügves 67-es alap eltörlését tűzte ki alkotmányos elvei főfeladatául — f. é. május 12-én Szolnokon az egész kerületből összegyűlve — egyhangulag engem tisztelt meg a jövő 1878—81-ki országgyűlésre képviselő jelöltjéül. Kizárólag, egyedül a párt iránti kötelességből elfogadtam e jelöltséget, és így, bezáratván az 1875—78-ki országgyűlés, kötelességemhez képest ezennel ünnepélyesen kijelentem, miszerint mint megválasztott képviselő határozott akaratom kivívni alkotmányos és törvényes eszközökkel:

1. A hazánkra annyira káros 1867-ki jelenlegi alap törvény eltörlését, és az 1848-ki alap-törvény érintetlen jogfolytonosságú helyreállítását, vagyis Magyarországnak minden idegen beavatkozás-tól ment állami függetlenségét és önrendelkezési jogát, ennek következtében:

2. Dalmátia, mint a magyar korona területéhez tartozó birtokrész vissza csatolását.

3. A közös hadsereg feloszlatásával független magyar hadügyministerium alatt külön magyar hadsereg alkotását, valamennyi Magyarországot illető hadi és hadtengerészeti anyagok szerelvények, hajók, várak és erődített helyek átadását, a magyarországi ifjuság kötelezett katonai oktatásával, mi által a roppant állandó hadsereg tartása aránylag rövid idő múlva feleslegessé válik.

4. A közös pénzügyek, közös vám- és bank megszüntetését, s ezeknek, valamint a magyar ipar, kereskedelem és gazdaság, kizárólag nemzeti és magyar érdekekbeni alakulását és fejlesztését.

5. A népoktatás, köznevelés, kizárólag hazáuk égető szükségleteihez képesti felkarolását, előmozdítását és segítését, mert egyedül ettől függ jövőnk.

6. A közigazgatás, közbiztonság és igazságszolgáltatás a polgárok jogos igényeihez mért rendezése, egyszerűsítése és — ami most csak tényleges ohajtás, — valóságos életbeléptetése autonomialis, önkormányzati alapon, minélfogva kívánom, hogy a régi megyei önkormányzat, a parlamentaris államformához idomítva — helyreállítsassék, és a költséges és pénzügyi viszonyainkat meg nem illeto centralizáló irány megszüntetessék és a jelenlegi 36,000-re menő hivatalnokok száma, az ország tönkre sujtott pénzügyi viszonyához képest leszállítsassék.

7. Magyarország teljes állami függetlensége helyreállításával kívánom, hogy az austriai császársággal a fejedelem közössége és a *pragmatica sanctio* alapján örökös véd- és dacszövetségre lépjünk, nem közös, de kölcsönös védkötelezettséggel; végre

9. Legszentebb kötelezettségemnek fogom tekinteni: választó kerületem, annak egyes községei és egyénei mindazon jogos érdekeit és ügyeit, melyek a törvények és az összes haza érdekeibe nem ütköznek, és az országgyűlés, a király, kormány és hatóságok előtt cselekvő vagy pártoló lépéseket kívánnak — tőlem kitelhetőleg, semmi fáradságot nem kimélve előmozdítani. — Egyuttal határozottan kijelentem, miszerint pártom kormányra jutása előtt semmi esetre, megtörténte esetére, pedig választóim határozott helyeslése vagy akarata nélkül semmiféle hivatal, méltóságot vagy kitüntetést nem vállalok.

Tisztelt választó polgártársaim! ime ezek az én elveim, melyek azon mindent kifejező jelszavunkban egyesülnek: éljen 1848! éljen a független Magyarország!

Kelt Szolnokon 1878. július 7-én.

Gyömörey Félix.

Magyarországi Államok

Ötödik fejelet

1. A községi önkormányzatok felépítése

2. A községi önkormányzatok feladatai

3. A községi önkormányzatok szervezeti felépítése

4. A községi önkormányzatok működésének szabályai

5. A községi önkormányzatok költségvetéséről

6. A községi önkormányzatok pénzügyi szabályairól

7. A községi önkormányzatok köznevelési feladatairól

8. A községi önkormányzatok egészségügyi feladatairól

9. A községi önkormányzatok szociális feladatairól

10. A községi önkormányzatok kulturális feladatairól

11. A községi önkormányzatok sportfeladatairól

12. A községi önkormányzatok környezetvédelmi feladatairól

13. A községi önkormányzatok közlekedési feladatairól

14. A községi önkormányzatok energiapolitikai feladatairól

15. A községi önkormányzatok társadalmi feladatairól

16. A községi önkormányzatok nemzetközi kapcsolatairól

17. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásáról

18. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának szabályairól

19. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának feladatairól

20. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának módjáról

21. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának hatálya

22. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának időtartama

23. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának feladatairól

24. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának módjáról

25. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának hatálya

26. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának időtartama

27. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának feladatairól

28. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának módjáról

29. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának hatálya

30. A községi önkormányzatok jogszabályalkotásának időtartama

Magyarországi Államok

214
132

1881.
Lombathelyi keméle.

Aufruf

an die geehrten Wähler des Steinamangerer Abgeordneten Wahlbezirkes

Mit dem Herannahen der Beendigung des Landtages tritt auch wieder der Zeitpunkt heran, wo die Nation ihr wichtigstes Recht, die Erwählung ihrer Abgeordneten, auszuüben hat.

Das nahe liegende Ereigniß der Abgeordnetenwahl darf auch uns Wähler dieses Wahlbezirkes nicht unthätig treffen; auch in uns muß es das Gefühl der Wichtigkeit der damit verbundenen Pflichten erwecken; auch von uns fordert es das Interesse des Vaterlandes so gut wie die Ehre unseres Wahlbezirkes, daß wir mit unserem Vertrauen denjenigen Mann beschenken, der sich durch seine im Gemeinwesen erworbenen Verdienste dessen vielfach würdig gemacht hat.

Wir halten es daher für nothwendig, die Wahlbewegung schon jetzt in Fluß zu bringen, und zwar im Interesse jenes Mannes, den der Steinamangerer Wahlbezirk schon seit dem Jahre 1848, d. h. seit dem Bestehen des Volksvertretungs-Systems, unablässig seines Vertrauens würdigte, dessen Vergangenheit uns mit Stolz erfüllt, und dessen wir auch heute mit dem Gefühle der Verehrung und Liebe gedenken.

Dieser Mann ist **Balthasar Horváth**, unser gegenwärtiger Abgeordnete und seine wiederholte Erwählung ist das edle Ziel, das wir auch in der nahen Zukunft zu erreichen im Sinne führen.

Die 30-jährige politische Thätigkeit, welche die Vergangenheit des obgenannten Mannes durch große Thaten, reine politische Gefühle und eigenunzulose Dienste des Gemeinwesens so herrlich bereichert, ist ein schönes Buch, welches vor dem Vaterlande, besonders aber vor den Wählern dieses Wahlbezirkes, immer offen stand und steht.

Ihr hattet ihn im Jahre 1848 als einen Abgeordneten voll großer Hoffnungen und glänzender Talente bewundert, als Er, von Euch gesendet, zum ersten Male in die Reihen der Gesetzgeber trat und dort für die Freiheit des Vaterlandes, sowie für die Rechte des Volkes unerschrocken kämpfte.

Ihr habt ihn gekannt als den begeisterten Pfleger und Führer der Gesinnungen patriotischer Ausdauer und Geduld hier in Steinamanger in den schweren Tagen der Fünfziger Jahre, als eine hoffnungslose Zukunft so viele edle, das Vaterland so heiß liebende Herzen gebrochen!

Ihr habt ihn gesehen bei dem Erwachen unseres konstitutionellen Lebens, als er in den ersten Reihen für die Rechte des Volkes kämpfte und unter den Führern der Nation für die Herstellung der vaterländischen Gesetze arbeitete; als seinen glänzenden Talenten, seiner rednerischen Macht und seiner vielseitigen Thätigkeit das ganze Vaterland die hochverdiente Anerkennung gezollt!

Und Er, zu dem wir unsere Augen mit Stolz erhoben, als Er, ein einfacher Bürger, die höchste Würde der Staatsämter erreichte, Er fand sein größtes Vergnügen darin, daß Er im Parlamente seinen Geburtsort, den Steinamangerer Wahlbezirk, vertreten konnte.

Geehrte Wähler!

Das Vaterland bedarf großer Männer, erprobter Patrioten und besonders der Anführer der alten gediegenen Garde auch dann, wenn dieselben in ihrem politischen Walten die der jugendlichen Kraft kaum entsprechende Thätigkeit nicht mehr entfalten könnten! Ein

so glänzendes Talent wie das des **Balthasar Horváth** kann und darf sein politisches Wirken nur im Glanze und glorreicher Anerkennung fortsetzen und beendigen!

Wir tragen also im Steinamangerer Wahlbezirke wieder die alte Fahne herum, auf welcher wieder der Name des **Balthasar Horváth**, unseres zukünftigen Abgeordneten pranget, und wir hoffen mit Zuversicht, daß uns diese Fahne bei der zunächst erfolgenden Wahl wieder einem glorreichen Siege zuführen wird.

Um die Kandidatur festzustellen, rufen wir eine **in Steinamanger am 18. April 1881, Nachmittag 4 Uhr, im Saale des „Hotel Sabaria“ abzuhaltende Versammlung** zusammen, auf welche wir das Erscheinen, ohne Rücksicht auf Parteien, all' jener Wähler erbitten, die die Abgeordneten-Kandidatur des **Balthasar Horváth** auch für die nahe Zukunft unterstützen.

Steinamanger, den 4. April 1881.

1. Karl Königsmayer m. p. Abt u. Domherr	2. Alois v Reiszig m. p.
3. Ignaz v. Széll m. p.	4. Johann Stegmüller m. p. Abt
5. Stefan v. Szegedy m. p.	6. Stefan v. Gotthard m. p.
7. Ladislaus v. Bárdossy m. p.	8. Eduard v. Reiszig m. p.
9. Georg Kancz m. p. Erzpriester	10. Johann v. Sövegjártó m. p.
11. Ladislaus v. Rohrer m. p.	12. Nikolaus v. Egerváry m. p.
13. Andreas v. Hodászy m. p.	14. Ladislaus v. Szabó m. p.
15. Emerich Haiden m. p.	16. Stefan v. Bárdossy m. p.
17. Ludwig v. Horváth m. p.	18. Kaspar v. Bozzay m. p.
19. Dr. Adolf Kuncz m. p.	20. Josef Nemeskövy m. p. Pfarrer
21. Koloman Jagasits m. p.	22. Johann v. Hodászy m. p.
23. Johann v Tulok m. p.	24. Dr. Josef Kronecker m. p.
25. Ernst v. Szabó m. p.	26. Josef Mayer m. p.
27. Eugen v Nagy m. p.	28. Enoch Mayer m. p.
29. Fridrich Gaár m. p.	30. J M Deutsch m. p.
31. Anton Károlyi m. p.	32. Karl Zimmermann m. p.
33. Desiderius Horváth m. p.	34. Julius Schuster m. p.
35. Gustav Jünker m. p.	36. Filip Lackenbacher m. p.
37. Karl Grimm m. p.	38. Karl Koller m. p.
39. Josef Markovits m. p.	40. Dr. Josef Stirling m. p.
41. Franz Eredics m. p.	42. Johann Velancsics m. p.
43. Emerich Németh m. p.	44. Johann Kelemen m. p.
45. Fridrich Albrecht m. p.	46. Dr. Julius Markovits m. p.
47. Josef Heteyey m. p.	48. Julius Föcze m. p.
49. Josef Heimler m. p.	50. Samuel Bertany m. p.
51. Josef Bossányi m. p.	52. Anton Szakáts m. p.
53. Beni Hagel m. p.	54. Karl Waigandt m. p.
55. Franz Szabó m. p. Advokat	56. Franz Kovács m. p.
57. Josef Reitermayer m. p.	58. Josef Lankovits m. p.
59. Ignaz Raffensperger m. p.	60. Josef Lankovits m. p.
61. Julius Simon m. p.	62. Johann Schmidt m. p.
63. Alexander Simon m. p.	64. Ferdinand Jüsztl m. p.
65. Alexander Töttösy m. p.	66. Andreas Nemeth m. p.
67. Johann Tempel m. p.	68. Sigmund Porias m. p.
69. Ferdinand Witzlenleutner m. p.	70. Rudolf Bernhard m. p.
71. Alois Güttel m. p.	72. Anton Farkas m. p.
73. Michael Fixl m. p.	74. Stefan Cserer m. p.
75. Josef Tóth m. p.	

1881.
Lombardhelyi kentelek.

Ein freies Wort

an die geehrten Wähler des Steinamangerer Wahlkreises.

Die Wahlen zum ungarischen Reichstage sind vor der Thüre. — Es gilt über unser Schicksal und das des Landes zu entscheiden. Ein einziger verfehlter Schritt hier, könnte verhängnißvoll für uns und unsere Nachfolger werden.

Und wahrhaftig, unser eigener Schaden hat uns schon Manches gelehrt; denn eine 14-jährige Erfahrung zeigte uns, daß jene **gemeinsame staatsrechtliche Basis**, durch welche Ungarn ins Schlepptau der österreichischen Interessen genommen worden ist, uns nur **Schaden gebracht und unsere Lasten** unendlich vermehrt hat.

Der Abgeordnete, den wir bisher in unseren Reichstag entsandten, hat bei allen jenen Institutionen welche bisher geschaffen worden sind, mitgewirkt und diese Institution haben das Land und das Volk nahezu an den **Rand des Verderbens gebracht**.

In Folge der gemeinsamen Lasten und unserer finanziellen Abhängigkeit von Oesterreich mußten wir unser Bestes diesem Nachbar opfern

Die **Steuern** wurden bis ins Unertragliche vermehrt; **eine solche ungeheuere Staatsschuld** lastet auf unseren Schultern, daß wir nur jährlich die ungeheuere Summe von 104 Millionen an Zinsen dafür bezahlen müssen, was, wenn wir einen Zinsfuß von 6% annehmen, für **jeden Neugeborenen** dieses Landes eine Schuld von 100 Gulden beträgt.

Die mit dem Ausland geschlossenen schädlichen Handelsverträge und die schlechte Zollpolitik haben es bewirkt, daß unser **Getreide** und **Wein** nunmehr vom Weltmarkte verdrängt worden sind zum großen Schaden unseres Handels und unserer Landwirthschaft.

Unsere junge Industrie kann nicht aufkommen, denn die österreichischen Schutzzöllner haben unser Land zu ihrer Colonie gemacht.

Man hat bosnische Flüchtlinge unterstützt — und zur Unterstützung unserer eigenen Nothleidenden keinen übrigen Kreutzer gehabt, man hat Millionen ausgegeben um ein fremdes Gebiet zu erobern, aber unser eigenes Gebiet und das **Vermögen** unserer Mitbürger gegen die Elementargewalten zu schützen, das hat man unterlassen.

Mitbürger, diese Zustände sind unhaltbar geworden.

Wer eine Verbesserung unserer Verhältnisse wünscht, der schließe sich **der Unabhängigkeitspartei, d. h. der äußersten Linken** an und stimme für dieselbe

Diese Partei wünscht: **Ungarn sei ein unabhängiger Staat, der seine Finanzen, materiellen Angelegenheiten, Landesverteidigung und handelspolitischen Beziehungen selbstständig regelt**, und so zur Verbesserung seiner Lage freie Hand behält.

Dieses Verlangen ist ein lozales und gesetzliches.

Für dieses Prinzip wollen wir einstehen und erklären, daß der bisherige **Wahlkreis** unser Vertrauen **nicht** mehr besitzt. Er hat zur Schöpfung unserer traurigen und darum werden wir mit allen gesetzlichen Mitteln **gegen** seine Wahl kämpfen, wir die Wahl eines Kandidaten **der Unabhängigkeitspartei**.

Wir werden mit reinen Händen arbeiten, keine Bestechungen, keine unlauteren Handlungen werden unser ehrliches Beginnen verunlumpfen. Aber wir empfehlen Jedermann den Bestechungen unzugänglich zu sein, denn wer sich bei einer Wahl bestechen läßt, begeht nicht nur eine niedrige, verwerfliche Handlung, sondern auch im Sinne unseres Strafgesetzes ein schweres Verbrechen, das unter Umständen mit schwerem Kerker von **sechs Monaten** bestraft wird. Wir werden um die Schuldigen zu finden, nichts verabsäumen und der Wahlagitation mit prüfendem Auge folgen.

Die Unabhängigkeitspartei wird demnächst eine Parteiversammlung einberufen.

Zeit und Ort, sowie der Name des Kandidaten werden später bekanntgegeben.

Bis dahin ersuchen wir unsere Gesinnungsgenossen, sie mögen für die Verbreitung unserer Prinzipien thätig sein, überall aufklärend wirken und uns Anhänger werben, ferner mögen Sie die Namen und Adressen unserer Anhänger an das Präsidium unseres prov. Comité's (Steinamanger, Numergasse No. 10) recht bald einsenden.

Der prov. Ausschuß der Unabhängigkeitspartei.

J. Schmidt dajás unna

Mem. Erd. Mihály Csinszka

DE BALLAGI GÉZA.

- 46. Friedrich Nöh
- 47. Fridrich Albr
- 48. Josef Hetey
- 49. Josef Hoimler
- 50. Josef Bossap
- 51. Beni H

1884.

Nyilt levél

a tabi kerület függetlenségi pártjához.

Tisztelt polgártársak!

Az országos hírlapok hirdetik, hogy a tabi választókerület függetlenségi — vagy a mint mi nevezni jobban szeretjük — 48-as balpártjának eddigi vezérei elejtették a zászlót, mely alatt küzdöttek és a nélkül, hogy kísérletet tettek volna a párt újabb szervezésére, szövetségre léptek a 48-as eszmék legnagyobb el-lenségével, beolvadtak a mérsékelt ellenzékbe, — mint mondják — azért, hogy a Tisza-kormányt megbuktassák.

Ezen lépés politikai hiba általában és kétszeresen az a tabi kerületben.

A mérsékelt ellenzék — köznéven habarékpárt — a jelen kormányval egy és ugyanazon közjogi alapon áll. — Hasonló szilárdsággal ragaszkodik az 1867-iki kiegyezéshez, tehát azon alaphoz, mely minden bajainknak egyedüli kufor-rását képezi és a melynek törvény útján megváltoztatására való törekvés a 48 as párt hitvallásának lényege.

Midőn tehát a 48 as párt a közjogi alapon álló ellenzékkel szövetkezik: megtagadja multját, szeplőtlen zászlójába vetett reményét, **megta-gadja elvét.**

Gyakorlati eredménye pedig e szövetségnek, e szövetség országos győzelmé-nek, csak személyváltozás lenne a kormányban, de a rendszer ugyanaz maradna. A mérsékelt ellenzék győzelve nem orvosolná a nemzet sebeit, hanem folytatása lenne a folytonos adóemelés rendszerének és további kizsarolója maradna a nemzeti erőnek.

Hiszen volt részünk már azon férfiak kormányában, kik a jelenlegi mérsékelt ellenzékot alkották 1875 ben azok kormányozták az országot, midőn világos töb-bségük daczára kiadták kezükből a kormányrudat és pedig azon nyíltan hirde-tett jelszó mellett, hogy a létező alapon kormányt vezetni ők gyengék. átadják tehát a hatalmat az erősebb férfiú Tisza Kálmán kezébe.

Minő oktalanság lenne az országtól azokra bizni a hatalmat, kik ezelőtt 9 évvel bevallották már tehetetlenségüket, hogy az akkor létezett pénzügyi zavarok miatt tovább kormányozni nem tudnak. Minő könnyelműség lenne ez, midőn a létező közjogi alapon szükségképen fokozatosan romlott közállapotaink most sokszorta rosszab-bak, mint 9 év előtt voltak.

A mi államéletünk hajója már ezelőtt 9 évvel az örvény szélére jutott. A kik oda vezették, kétségbe esve adták át a kormányrudat Tisza Kálmánnak, hogy a hajót megmentse. Azóta folyton környékezzük az örvényt, de még mindig csak a szélén vagyunk. Kérdem: visszaadjuk a kormányrudat azoknak, kik a hajót az ör-vényig vezették? visszaadjuk azért, hogy azt eredeti irányában, ugyanazon uton tovább is vezessék? Nem, ez nem lehet! hisz így menthetlenül az örvénybe rohanna.

A mi törekvésünk a hajó irányát és utját megváltoztatni; nem mehetünk tehát azokkal, a kik az eredeti iránytól el nem térnek.

A 48-as párt híveinek az elvek árán alkudni senkivel sem szabad. E párt minden ereje elvei tisztaságában áll, mihelyt összehabarjuk elveit, elvesz azok-nak minden varázsa és csak nagyobbá teszszük az ürt, mely nemzetünket a 48-iki eszmék testesülésétől elválasztja.

Ne hallgassanak — t. polgártársaim! — azokra, kik önöket a mérsékelt ellenzékkel való szövetségre biztatják. E szövetség nem természetes; olyan mint az olaj és a víz. Habarhatjuk, de össze nem keverhetjük.

Ennyit akartam általános szempontból mondani. Különösen a tabi kerületre nézve pedig csudáлом ezen szövetség kísérletét is. Mi szükség van erre? Hiszen ha a nemzet boldogulásának csakugyan egyedüli czélja a Tisza-kormány megbuktatása, az önök kerületében akkor sincs szükség a tervezett szövetségre; mert pártunk a kerületben már oly többséggel rendelkezik, mely kétségen túl legyőzi a kormánypártot és a mérsékelt ellenzékét is. Hat év előtt Miklós Istvánnak — ha jól emlékszem — 700 szavazata volt; három év előtt a pótválasztás alkalmával nekem — a kerületben akkor csaknem teljesen ismeretlennek -- 910, ismét három hó múlva már 1200 szavazatunk volt és daczára, hogy a mérsékelt ellenzék a kormánypárttal szövetkezve, a legnagyobb erőfeszítéssel küzdött ellenünk, mégis alig 70 szavazat-többséget tudtak kieroszakolni s ezt is minő eszközökkel, azt t. polgártársaim önök legjobban tudják.

Bizonyos tehát, hogy pártunk elvei mindig nagyobb tért foglaltak s erősen hiszem, hogy a lefolyt három év tanúsága pártunk híveinek számát nagy arányokban növelte és a győzelem teljes biztosságával léphetett volna a párt az újabb alkotmányos küzdelem terére.

Mire való tehát az a kishitűség, mely az önök néhány vezérében nyilatkozik? mi szükség volna önöknek más pártba beolvadni és feladni elveiket csak azért, hogy minden áron győzni látszassanak.

Kishitűség vagy üres hiúság! mintha csak az volna a czél, hogy Köttse akarata legyen a kerület akarata és ez a haza nem is lehetne boldog, ha a tabi kerület képviselőjét nem Köttсэн teremtenék.

Második eset az országban, a mit az önök vezérei terveznek. Nagy-Kanizsa volt az első, Tab lenne a második. Mindkettőnél azt látjuk, hogy az egyesülés csak úgy eshetik meg, ha a 48 asok hátrálnak s a képviselőjelölt mérsékelt ellenzéki lesz.

Ne engedje a polgárság közszelleme, hogy ekként semmisüljön meg az elv. Az elv mellett bukni is dicső; küzdelem nélkül elejteni azt, gyávaság lenne.

Tömörüljenek, szervezkedjenek t. polgártársaim a régi zászló alatt, új jel-szavakat ne fogadjanak el. Csak oly képviselőt valaszszanak, ki határozottan a függetlenségi párt híve és nyíltan hirdeti az önök által átértett és megértett 48-as eszméket.

Körülményeim, de meg a kerület viszonyai lehetetlenné teszik nekem, hogy ezuttal oly minőségben, mint három év előtt küzdjek önökkel elveink győzelméért; de ha más módon híveink összetartása és összegyűjtése végett, megfogyott vezéreik miatt reám is szükségük lenne, rendelkezzenek velem.

Maradjon Tabon divatban tovább is az a szép nóta:

„Egy a szívünk, egy a lelkünk,
Negyvennyolczból nem engedünk!”

K a p o s v á r o t t, 1884. május 17-én.

Ifjabb Csorba Ede.

216
135

1884.
Tab.

Tisztelt választó Polgárok!

Elérkezvén az ideje, hogy kerületünk szabadelvű pártja magának a jövő országgyűlésre képviselőjelöltet állítson; f. évi april hó 7-én Tabon tartott pártértekezletünk egyhangu határozata folytán pártunk összes választó tagjait hazafiui tisztelettel meghívjuk és felkérjünk; miszerint pártunk ezen kijelölő

NAGYGYÜLÉSÉRE

f. évi május hó 27 napján d. e. 9 órára — Tab mezőváros nagyvendéglőjének helyiségében — minél számosabban megjelenni sziveskedjenek.

Hazafiui üdvözlettel

Tabon, 1884. évi május hó 10-én.

Az elnökség nevében:

- Satzger Keresztély.**
- Grubánovits Gyula.**
- Tallián Lajos.**
- Kálmán Gyula.**

103

111
112

Textile Valuable Polymers

The present work is a study of the chemical and physical properties of the various textile fibers. It is intended to be a practical guide for the textile manufacturer and the chemist. The book is divided into two parts. The first part deals with the general properties of the fibers, and the second part deals with the specific properties of the various fibers.

INDYAN

INDYAN
INDYAN
INDYAN

INDYAN
INDYAN
INDYAN

1884.

Felhívás

a tabi választó kerület polgáraihoz!

Tisztelt Polgártársak!

Maholnap az országgyűlés befejezvéen működését, — az új képviselőválasztás küszöbén állunk!

A tabi választókerület kormánypártja legközelebb újra szervezkedett, megalakult s így nyíltan megmutatá, hogy ismételve oly képviselőt kíván választani azúj országgyűlésre, — a ki a Tisza-kormány feltétlen híve s a ki a jelen kormányzati rendszer elvi és személyi barátja. — Ily helyzetben nem maradhat tovább tétlen a választókerületi ellenzék sem, alkotmányos fogalmaink szerint **sorompóba kell lépni mindazoknak, — a kik a Tisza-kormány irányában bizalommal nem viseltetnek, egyaránt azoknak, a kik Magyarország önállósága és függetlenségének hívei, — s úgy azoknak is, a kik a szabadságára büszke és jogaira féltékeny magyar nemzetnek önérzetes fiai s így megvonják támogatásukat egy oly kormánytól, mely erőszakos és erélytelen is, ezért alkalmatlan Magyarországot igazgatni.**

A Tisza-kormány erőszakos a hatalom megtartására irányzott törekvésében, ellenben **erélytelen, midőn Magyarország magasabb politikai érdekeit, állását és befolyását érvényre juttatni kell!** — Ily kormányval sem az egyéni, sem a politikai szabadság nincsen bizton, sem az állam tekintélye és jogai; sőt minden bevett vallás, mint vallásfelekezeti jogai is kell, hogy kölcsönösen tiszteletben tartassanak, soha a politikának fel ne áldoztassanak.

Pénzügyi s közgazdasági politikája a Tisza-kormánynak eredményében ismeretes a választó polgárok előtt. — Az államháztartás rendezése, a közterhek igazságos felosztása a takarékoság szigorú érvényesítése helyett, — **adóemelések, sok jogos érdeket sértő kataszteri munkálatok, — újabb tetemes függő adósságok bevezetése az, a mit a nemzet Tiszától és kormányától 9 évi kormányzása alatt kapott!**

Itt az idő tisztelt polgártársak, hogy az ellenzék összes árnyalatai egyesülve közreműködjenek azon, — hogy a mai kormány egy másnak, jobbnak adjon helyet, amely minden jogos érdeket felkarol, de semmi visszaéléssel, sem a társadalmi, sem az állami életben meg nem alkuszik, mely szabadsági vívmányainkat híven megőrzi, a haladás útjáról soha le nem tér és annak követelményeit, a nemzet egyéniségének szükségleteinek és helyzetének figyelembe vételével alkalmazza! — mert csak így remélhető állami háztartásunk rendezése, — közgazdasági helyzetünk javítása, s anyagi tekintetben a közép és kisbirtokos osztálynak megmentése. Anyagi terheinken könnyíteni kell, a hitelviszonyokat rendeznünk szükségés: **mert**

a magyar nemzet fennmaradása, önállósága s függetlenségének viszaszerzése csakis így s ezen uton leszen elérhető!

Ezen politikai s társadalmi célok elérésére hívjuk föl választókerületünk **összes ellenzéki polgárainak figyelmét** s kérjük, hogy f. é. május 15-én Szántódon d. e. 10 órakor a vasuti vendéglő helyiségben tartandó.

Ellenzéki szervezkedő pártgyűlésre minél számosabban megjelenni sziveskedjenek.

Összetartásban van az erő, kitartásban a győzelem!

Éljen az ellenzék!

Karád, 1884. évi május hó 6-án.

Kazay Gyula,
földbirtokos.

Szabó György,
kilit-i esp. pleb.

Horváth Gábor,
ref. lelkész.

Miklós György,
földbirtokos.

Volny Antal,
fb.

Fekete Vilmos,
fldb.

Neumayer Kár.,
karádi pleb.

Bernhard Imre,
ev. tanító.

Somogyi György,
plb.

Biró Géza,
földbirtokos.

Lóskay Jeromos,
endrédi pleb.

Totola Lajos,
pleb.

Kiss József,
ref. lelkész.

Tóth József,
pleb.

Dömény József,
ref. lelkész.

Pehán Máté,
pleb.

Bocsor Lajos,
ref. lelkész.

Körmendy József,
pleb.

Bauer János,
ev. tanító.

Ruprecht Jakab,
ev. tanító.

Balikó László,
ref. tanító.

Czupi Bálint,
pleb.

Miklós Dezső,
földbirtokos.

Horváth Béla,
ügyvéd.

Miklós István,
ügyvéd.

A tatai kerület tisztelt választóihoz!

Több szives jóakaróim, elvbarátain felszólítása, sőt meghívása folytán én is, mint a tatai kerületnek egyik képviselőjelöltje, szólok önökhöz! Parányiságom érzetében szükséges kifejtennem, mi vitt engem azon elhatározásra, hogy e diszes meghívást elfogadjam.

A f. évi októberhó 17-ére összehívott országgyűlésre a képviselő-választási mozgalom kerületünkben is, — habár több erőltetéssel, mint igazi lelkesedéssel, — megindultak.

Az eddigi mozgalmakból két pártállás észlelhető; egyik a „kormány“- , másik a „függetlenségi, ugynevezett szélső baloldali“ zászlók alá sorakozik.

A kormánypárt és kormány irányában ez idő szerint bizalmam nincs és nem lehet, mert az utóbbinak elnöke Tisza Kálmán, mint a volt balközép-párt vezére évek hosszú során a legkiméletlenebb és legmakacsabb harczot vívta a volt Deák-párt ellen, s csakis a közjogi kérdések, az Ausztriávali viszonyok az előbbinél sokkal kedvezőbb megoldásának nem mondom reményével, de teljes biztosságával kecsegtetve a haza polgárait ezen közjogi harczban a polgárnak polgár elleni indulatos küzdelme s ölkeseredettsége — a hazai egyéb közügyek és érdekek bűnös elhanyagolása mellett — a véleteltekig fokozódott. — Ily hadi lábbon állván a nemzet fiai egymással szemben, miután a hatalom megtartása és az arra juthatás melletti korteskedési eszközök megválasztásában az egyik párt sem volt valami lelkiismeretes, a háboru egyrészt kioltotta a nép bizalmát az értelmesb osztály irányában, másrészt végkép felemész-tette azon politikai erőket, sőt erényeket is, melyeket a régibb idők tanúsága szerint e nemzet fiai a haza javának érdekében és megvédésében komoly pártusák közt is egymás irányában megőrizni tudtak és iparkodtak. Tisza győzött! de az általa jövendölt, — ígért, — biztosított jobb állapotok nem csak be nem következtek a hazára, sőt a 10 évre megkötött újabb közjogi kiegyezés az előbbinél károsabb és Magyarország érdekét és államiságát veszélyeztetőbb feltételek elvállalásával lett általa létrehozva; mely gyászos eredmény bevallatta ugyan „Tiszával és kormány-pártjával,“ hogy a most megkötött kiegyezésnél jobbat és előnyösebbet az adott viszonyok közt nem köthetünk; de ezen kudarcz mellett tovább folyik a harcz, a pártoskodás még kárhuzatosb eszközökkel; immár nem az elv-, hanem tisztán személy-uralom fentartásáért; minden parlamentáris fogalom ellenére a kormány nem az országgyűlés alatt, hanem annak bezárta után szándékoltatik ismét nem elvi, hanem személyes indokból kiegészíteni, kifoltoztatni. Szegénységünk, nyomoruságunk mellett minden magyar kebel egyhangu ellentmondása daczára is a nemzet vérének és vagyonának könnyelmű feláldozása mellett, az országgyűlésnek adott felvilágosítás nélkül, sőt annak ellenére, világos kárunk s vesztünk-re műveletlen, nekünk hasznot soha sem hozható országokat megünnök hódítani akkor, midőn a magunkéra, mezőgazdaságunk, kereskedésünk emelésére mit sem fordíthatunk. Ily párthoz csatlakozni, azt pártolni, még vezérférfiai szándéka tisztaságának elismerése mellett sem vál-lalkozhatom.

A függetlenségi vagy szélsőbaloldali pártnak, melynek zászlajára valljuk meg őszintén szép hazafias eszmék és nem is egészen jogosulatlan óhajtások vannak irva, — létjoga szent, — czélja egyenes, tiszta és világos! s épen azért a kibontott zászlót a nép ezreinek lelkesedése üdvözli, melynek mámorában a legtöbбекnek eszébe sem jut azon komoly kérdést kocz-káztatni: valljon ezen eszmék diadala az uralkodó házzal, az örökös tartományokkal, más nemzetnek és nemzetiségekkel sajtáságos és százados kapocs és összefüggésünk mellett létünk, csekély, de mégis fenálló államiságunk teljes kocz-kára tételével is egyáltalán valaha vagy legalább is a közel jövőben remélhető-e vagy nem? Hisz ezen szép eszméknek valóságában a magyar haza előtt köztiszteletben és szeretetben álló nagy hazánkfia Kossuth Lajos maga is kételkedik, midőn azt mondja: „Hadd éljek most is örökre, mint élő ellentmondás hazám jogairól — — stb. stb.“

Midőn tehát tisztelettel hajlok meg az eszme magasztossága előtt, azoknak legalább a közel jövőben kivihetőségét belátni egyáltalán nem tudnám. Nem akarhatom, hogy a közjogi vitáknak a magyar parlamentben állandósítása és megörökítése által az eddigi évtized után még egy évtized törvényhozási működése az amugy is végkép elhanyagolt belügyeinkre és reformokra nézve illusoriussá tétessék; s ez az egyedüli oka, hogy én a függetlenségi, vagyis szélső balpárt állását a magaménak el nem fogadhatom.

Fenti indokaim után és alapján kijelentem, hogy én a tatai kerület választóinak szives bizalmát ez idő szerint csak **mint minden pártállás és pártfegyelemtől teljesen független, a mostani kormány irányában azonban határozottan mérsékelt ellenzéki képviselőjelölt** veszem és vehetem igénybe; ki megválasztásom esetében azon ünnepélyes és szent ígéretet teszem választóimnak, hogy elvek nélkül, pusztán személyek megbuktatására semmi párthoz szegődni nem fogok, s az, hogy én megválasztatásom esetében, a jövő országgyűlésen melyik párthoz fognék sorakozni: magam meggyőződésén felül, még választóimnak általam mindenesetre előzőleg kikérendő óhajtása- s akaratától fogva függni;

kötelezem magamat arra, hogy valahányszor új pártállást kellene elfoglalnom, azt csak mindenkor tisztelt választóim akaratának előleges meghallgatása mellett teendém; s kész leendek állásomról azonnal leköszönni, mihelyt pártállásomra nézve a választó-kerület ellenem nyilatkoznék. Ezt egyéni és polgári becsületemre híven fogadom.

Megválasztásom esetére mint képviselő óhajtanám:

1-ör. Hogy a magyarországi népképviselők „nagyágos“ czime, mint a józan demokratia elvével össze nem férő, mellőztessék.

2-or. Hogy minden közjogi vita mellőztetvén, a jövő képviselői belügyi reformokkal, üdvös, a kor igényeinek megfelelő, de a nemzet óhajtása — és szellemével is összeegyeztethető törvények alkotásával foglalkozzék.

3-or. Főelv legyen a takarékoság; miért is semmi oly törvény alkotásához, mely az eddigi létező adókat emelné, szavazatommal nem járulnék.

4-er. Gazdasági érdekeink, a kormány és népképviselői üdvös közreműködése mellett, olcsó kivitel és biztos piacok megszerzésével fejlesztendők.

5-ör. A szabad ipar mint modern eszme lett nálunk minden előregondoskodás nélkül behozva, s a minden anyagi és szellemi istápolást nélkülözött, amugy is legrosszabb helyzetben levő magyar iparost megrontotta, most pedig a vásárok szerfeletti engedélyezése végkép tönkre teszi. Az iparosok érdeke tehát a társulási eszmét előmozdító és megvédő törvényeken kívül, bizonyos arányban még az ország anyagi segélyezését is igényli.

6-or. Inkább óhajtok még az államkincstár haszna nélkül is szesz- és czukorgyárakat — mint azelőtt — működésben látni, mint azoknak a megadóztatási rendszer hibája miatt teljes tönkremenetelét túrni.

7-er. A regale-jogoknak, melyeknek megvédése az eddigi tulajdonosainak már is terhére van, bármily áldozattal is, méltányos megváltás mellett, az ipar és nemzetgazdaság érdekében azonnali eltörlését sürgetni kötelességemnek tartandom.

8-or. Az elhibázott vadászati törvényt, mely szerint a közbejött megadóztatási rendszer miatt a szegény ember a kártékony vadat, mely egész évi termését tönkre teszi, csak 2 forint fegyveradó és 12 forintos vadászati jegy mellett lőheti meg, — czélszerűbbel és igazságosabbal pótoltatni óhajtom.

9-er. Kivánom, hogy a vízi jog országos törvény által jobban szabályoztassék; sőt a vízi jogok eddigi tulajdonosai ebbeli fenálló jogait egy ez irányban keletkezendő kisajátítási törvényben meghatározandó kárpótlás mellett községi és közcélokra átengedni köteleztessenek.

10-er. Óhajtom, hogy a községi élet felett a mostani sok hatósági gyámkodás és rendelkezés korlátoztassék; mert egy életképes, önálló, kifejlett községi élet a józan szabadság legfőbb öre és kelléke.

11-er. A megyék újabb közigazgatási szervezetét, melyben a hivatalokat ellenőrző bizottsági tagokat tapasztalás szerint leginkább maguk a hivatalnokok választják, teljesen megváltoztatni akarom, miután a mostani állapotok mellett a közügyek iránti minden érdeklődés amúgy is megszűnt.

12-szer. Lealázó állapotnak tartom a polgári szabadságra nézve, hogy a közigazgatási tisztviselő feleletre nem vonható; míg a törvénykezési tisztviselő felelősségre vonattatik; ez irányban azonnal hozandó törvényt felette szükségesnek találok.

13-szor. Az államnak és államhatóságoknak, a kincstárnak magánosok ellen elkövetett jogsértései orvosolhatása tekintetéből a rendes bíróságoktól különböző független állami bíróság felállítását — minővel az osztrák örökös tartományok bírnak — pártolom s követelni fogom.

Számtalan oly intézkedéseket lehetne itt még felsorolnom, melyeknek életbeléptetése hazánk érdekében kívánatos volna, de mert az általam itt jelzettek is már a jelen program határát messze túlszárnyalták, szabad legyen még csak arra kérnem önöket, igen tisztelt választók, hogy engemet szives és nagyvabecsült emlékekben továbbra is megtartani, s az általam itt előadottokról, s ünnepélyesen tett fogadásról minden körülmények közt, mellettem ép úgy, mint ellenem, megemlékezni kegyeskedjenek.

Éljen a haza!

Tatán, 1878. július 18-án.

Horváth József.

1892.

2
138

S Z Ó Z A T.

a técsői kerület választó polgáraihoz!

Rövid idő múlva Magyarország sorsa a választó polgárok kezeibe lesz letéve, Az országos képviseloválasztások alatt Magyarország népe feltétlen ura önmagának: a polgárság önmaga határozza meg sorsát, a nemzet önmaga bizza jövőjét képviselői hűségére, s régi igazság marad az mindenkor, hogy minden állam olyan törvényhozó testületet kap, amilyent érdemel.

Választó polgárok! Határozattan és kétségbe vonhatlanul súlyos felelősség terhelne minket, ha nem igyekezünk azon, hogy kerületünk képviselét olyan férfira bizzuk, akinek szive hűségében, érzelmei hazafiságában, s kipróbált jellemében meg nem lennének védve a mi kerületünk hazafias érdekei. Mert olyan férfit kell keresnünk, akinek kezében hűségünk az ő hűségével, hazafiságunk az ő hazafiságával lesz biztosítva, s aki zászlónkat mocsoktalanul fogja megőrizni, amint apáink megőrizték azt az évszázadok alkotmányos harczaiban.

Polgártársak! Máramarost a magyar szabadság végvárának tekinti a nemzet. Mindennek felett szükséges tehát, hogy e földet, az ország határszélét önérzetes, megfélemlithetlen s megvesztegethetlen polgárság lakja, még pedig olyan polgárság amelyet nem lehet félrevezetni, sem arra nem lehet kényszeríteni, hogy olyan

egyének közül válasszon képviselőket, akiket nem maga jelölt ki.

Tisztelt választó polgárok! Mi a técsői kerület képviselő-választói bizottsága, egyértelműleg és közös megegyezéssel, közös elhatározással **Pogány Sándort** kértük fel, a jelöltség elfogadására, aki a jelöltséget alapos meggondolás után szives volt elfogadni.

Pogány Sándor neve maga egy program. A legszeplőtlenebb becsület és a legönzetlenebb hazafiság egyesülnek jellemében. S ha az ő megválasztása bekövetkezik, akkor hazafias örömünk teljes lehet; mivel tisztább kezekbe nem fogja letenni soha kerület zászlaját, mint az a kerület, amely Pogány Sándor kezeire bizza mandátumát. Adja Isten, hogy ez a kerület a técsői legyen.

Választó polgártársak! Mi rajtunk áll, mitőlünk függ, hogy megmutassuk, miszerint a técsői kerület választó-polgárai alkotmányos jogaikat nem önérdékből, de a haza javára és önzetlenül gyakorolják s hogy mi akaratunkat, elveinket érvényesíteni is tudjuk.

Egyesüljünk polgártársak a munkára, hogy a szabad népakarat győzzön ezen jelöltség alatt:

é l j e n
POGÁNY SÁNDOR!

Kelt Técső; 1892 év január hó 15

A választó bizottság.

1895

TABLE

CONTENTS

1. Introduction

2. The first part of the work

3. The second part of the work

4. The third part of the work

5. The fourth part of the work

6. The fifth part of the work

7. The sixth part of the work

8. The seventh part of the work

9. The eighth part of the work

10. The ninth part of the work

11. The tenth part of the work

12. The eleventh part of the work

13. The twelfth part of the work

14. The thirteenth part of the work

15. The fourteenth part of the work

16. The fifteenth part of the work

17. The sixteenth part of the work

18. The seventeenth part of the work

19. The eighteenth part of the work

20. The nineteenth part of the work

21. The twentieth part of the work

22. The twenty-first part of the work

23. The twenty-second part of the work

24. The twenty-third part of the work

25. The twenty-fourth part of the work

26. The twenty-fifth part of the work

27. The twenty-sixth part of the work

28. The twenty-seventh part of the work

29. The twenty-eighth part of the work

30. The twenty-ninth part of the work

31. The thirtieth part of the work

32. The thirty-first part of the work

33. The thirty-second part of the work

34. The thirty-third part of the work

35. The thirty-fourth part of the work

36. The thirty-fifth part of the work

37. The thirty-sixth part of the work

38. The thirty-seventh part of the work

39. The thirty-eighth part of the work

40. The thirty-ninth part of the work

41. The fortieth part of the work

42. The forty-first part of the work

43. The forty-second part of the work

44. The forty-third part of the work

45. The forty-fourth part of the work

46. The forty-fifth part of the work

47. The forty-sixth part of the work

48. The forty-seventh part of the work

49. The forty-eighth part of the work

50. The forty-ninth part of the work

51. The fiftieth part of the work

TABLE

1. Introduction

2. The first part of the work

3. The second part of the work

4. The third part of the work

5. The fourth part of the work

6. The fifth part of the work

7. The sixth part of the work

8. The seventh part of the work

9. The eighth part of the work

10. The ninth part of the work

11. The tenth part of the work

12. The eleventh part of the work

13. The twelfth part of the work

14. The thirteenth part of the work

15. The fourteenth part of the work

16. The fifteenth part of the work

17. The sixteenth part of the work

18. The seventeenth part of the work

19. The eighteenth part of the work

20. The nineteenth part of the work

21. The twentieth part of the work

22. The twenty-first part of the work

23. The twenty-second part of the work

24. The twenty-third part of the work

25. The twenty-fourth part of the work

26. The twenty-fifth part of the work

27. The twenty-sixth part of the work

28. The twenty-seventh part of the work

29. The twenty-eighth part of the work

30. The twenty-ninth part of the work

31. The thirtieth part of the work

32. The thirty-first part of the work

33. The thirty-second part of the work

34. The thirty-third part of the work

35. The thirty-fourth part of the work

36. The thirty-fifth part of the work

37. The thirty-sixth part of the work

38. The thirty-seventh part of the work

39. The thirty-eighth part of the work

40. The thirty-ninth part of the work

41. The fortieth part of the work

42. The forty-first part of the work

43. The forty-second part of the work

44. The forty-third part of the work

45. The forty-fourth part of the work

46. The forty-fifth part of the work

47. The forty-sixth part of the work

48. The forty-seventh part of the work

49. The forty-eighth part of the work

50. The forty-ninth part of the work

51. The fiftieth part of the work

1884.

Tárogató.

A tiszalöki választó kerület keresztény polgáraihoz !!

I.

Van-e még a magyar népben becsület!
Szent-e még az oltár és a feszület!
A ki magyar s nem eretnek,
— Avagy Istent nem cserélt —
Nem választja meg követnek.
Gróf Dessewffy Aurélt.
(Meg is mondom, hogy miért.)

II.

Féltett kincse a magyarnak
Édes anya nyelve;
Legyen jobbpárt, legyen balpárt.
Mindegyiknek elve:
Hogy ápolja, fejlessze,
Messze földön terjessze.
A nemzet nyelvében él,
Vesszen a ki másra tér!

Van egy párt, a „habarékpárt.”
Hinné-e valaki,
Budapesten újságlapot,
Németet adat ki!
„Tageblatt” vagy mi fránya,
— A Dajcsot abban járja. —
Magyar mágnás szerkeszti:
Apponyi és Dessewffy!

Jó apáink szent hitében
Akik nevelkedtünk,
Házasságot a pap előtt
Esküvel kötöttünk,
És az urnak szolgája
Hő imát mondott rája,
Frigyünket megáldotta
Kárát ki sem vallotta

Nekik nem kell már az eskü
Kontrektust akarnak,
Stemplit rá, és a pap helyett,
Ügyvéd kézre adnak!
A házasság polgári.
Tisza-Lökön mondá ki,
Gróf Dessewffy Aurélt
Az Istentől hogy nem fél?!
III.

Nem kell polgári házasság,
Sem a hirdetője!
Nem kell az a zsidó újság
Sem a szerkesztője,
Választanunk e helyett
Két hazafi közt lehet.
Mind a kettő hű magyar,
Kóserólni nem akar.
Se házasságot,
Se pedig újságot,

Éljen Szomjas József!

Éljen Bary József!

Egy választó polgár.

Scopus in P. 101
S. 101
884 in Juni 5
Scopus in P. 101

1874.

Tordamegye felső kerületének,

AZ

„Erdélyi magyar nemzeti-párt,“

mely f. hó 8-án Szász-Régenben Tordamegye felső kerületének nagy számmal egybegyült földbirtokosaiból, minden politikai pártszinezetek testvéries egybeolvadásával megalakult, a következő fölhívást tartja szükségesnek az erdélyi magyarság minden hű fiához közrebocsátani.

Fölhívás!

Indittatva azon számtalan csapások által, melyek hazánkat az aligmultban — indokolatlanul — és nagyobbára egészen parlamentjeink és saját kormányaink gyámoltalansága következtében érték, és látva azt, hogy enae véstetjes uton, mely azokat szülte ujabban fokozatos sebességgel haladunk, — elvégre eljöttnek látjuk az időt félretéve minden pártszinezetet, fölhívni Erdély minden magyar hazafi érzelmű lakosát egy tisztán magyar nemzetiségi önvédelemre és specialiter az erdélyi részek érdekei oltalmára egy-sült párthoz való sorakozásra.

Ugyanis e fölhívásunk indokolására legyen szabad nekünk egy kis visszapillantást tennük — hova jutottunk országosan és kiváltkép mi erdélyi magyarok, lefolyt alkotmányos önkormányzatunk rövid 7 éve alatt.

Justitiam, mely került $3\frac{1}{2}$ millióba öngazgatásunk kezdetén, most fölemészt 12 milliót; nem volt jó akkor, még sokkal rosszabb most, — és kiváltkép erdélyi szempontból nem csak drága és rossz, de tekintve annak eddigi kezelését — kivált a pesti törvényszékek által urbéri ügyeinkre nézve — bátran merjük állítani, hogy az — akarva vagy könnyelműségből — a dolog lényegén keveset változtat, egyenesen az erdélyi magyar nemesi vagyion törvényes megrontásával azonosnak tekinthető. Határ-policiánk hiányzik. Bűnpereink megdöbbentő számra emelkedtek, s szomorú tanuságot tesznek jelenünk vezérférfiai által proklamált kultur-állami létünkről.

A közigazgatás merőben hiányzik, és ha valahol találunk közigazgatási kisebb tisztviselőt, ki erélyességéről ösmeretes, kalapot kell előtte emelnünk, mert midőn ügyünket végezi, azt majd mindig saját felelősségére és veszélyére teszi, mivel törvényeink szerint alsóbb közegeink nem igazithatnak ugyszólva semmit is a sorozáson kívül, a felsőbbekkel pedig meg vagyunk elégedve, ha energiajokat nem pazarolják reánk, mert ha olykor Janus arcukkal felénk találnak fordulni, azon nap, rendesen naplónkba szomorú betűkkel jegyeztetik.

A nemzetiségi agitatók elvették már Magyarországtól Horvátországot, elidegenítették a Bánátot és Bácskát, és ki tudja nálunk is hogy annak mi eredményei lesznek előbb-utóbb; hogy mi lehet belőlük, azt az aligmult emléke az 1848-ik esztendőből, úgyhiszem, néha még most is szemünk elébe tükrözi.

S ezen jó szolgálatért díjúl megnyerték már mindenesetre a nemzetiségi törvényt, a naszódi dominiumot, s most Szapári gróf census leszállítási törvénye által nekik adja a régi erdélyi magyar megyék követválasztási jogát és következésképp azoknak megye bizottmányait.

Status-financiánk e napokban vázoltatott Ghyczy ő nagyméltósága által, egy temetési előadáshoz hasonló beszédben, melyben ezen elősmert kapacitas csak egy módját találja pénzügyünk rendezésének, és ez az adók sok, nagyon sok milliókkal való emelése, akkor midőn a megtizserezett status kiadásokból csak nagyon kis összeget tartja helyesnek törülni, hadd fizessen földmives, iparos, kereskedő, és tartsa hivatalnokai legióját, kiknek kezelése nyomán az előbb pár szóban vázolt állapot virágzik.

És mindezen csapásokkal szemben mi szerepe volt eddig képviselői karunknak, mint Erdélyrészi küldötteknek? tartóztak egyik vagy másik párthoz, és — dicséret a kevés kivételeknek — játszották a magas politikát, szavaztak Tiszával vagy Deákkal, és tönkre hagyták tétetni — a magyarországi alsóház többsége által összes ott fölmerült érdekeinket.

Fölvivünk tehát mindenkit, kiket még érdekel a közügy, kik még valamennyire hiszik a jövőt — azon jövőt, melyet nemzetünk legnagyobb fia, mint jós-igét, pár évtizeddel ezelőtt kimondott, t. i.: hogy „Magyarország nem volt, hanem lesz;“ azon jövőt, melyet összetörni jelenünk kicsi nagyemberei, ugylátszik, Budapesten vállvetve egyesültek.

Fölvivjük mindazon bármi párton levő jó hazafiakat, egyesüljünk pártszínezet nélkül és igyekezzünk legalább ezen erdélyi részekben megmenteni a mi még megmenthető.

Idő pedig a halogatásra nincs, justiciánk elveszi földeinket, censusunk képviselő választási jogunkat, megyei bizottmányainkat, önkormányzatunkat. Fináncz minisztereink agyonnyomnak adóval, és tönkre téve minket, tönkre teszik kiváltkép ez országországban a magyar nemzetiséget

Föl tehát! alkossunk pártot, mely mindaddig, míg valamely magyarországi párt helyes belpolitikai és kiváltkép magyar nemzeti irányával megegyez, avval legjobb meggyőződése szerint egy célon halad, de kész szembe szállani és minden utógondolat nélkül megbuktatására törni mindazon miniszteriumoknak, melyek — mint a jelenbeni — szemök elől téveszték, hogy ők itt Keleten a cultura és különösen a magyar nemzetiség harcossai vezetésére vállalkoztak, midőn a bársonyszékek birtokába jöttek.

Es alkossunk pártot, mely kiváltkép erdélyi érdekeink mellett merjen és tudjon lándzsát törni, a képviselőházban, mely legszentebb érdekeinket a közelmúltban oly fennhéjázó megvetéssel kezelé.

Alkossunk pártot, mely tudja annak idejében kényszeríteni — ha kell — erdélyi képviselőinket, hogy felhagyva a magas politikával való szédelgőssel, ügyeinket kötelességszerűen oltalmazzák, vagy bevallva tehetetlenségüket, jöjjenek haza, hogy helyeiket bátrabbaknak adhassuk át.

1874

mint Erdélyi
székhelyénél
és tönkre
mentett érdekeinket

JÓKA

PROGRAMM EMLÉKTRATA!

Komoly az élet, mint aggodalmas képzelet — és mégis szép lehet, mint a nép-képviselő: ha az önfeláldozó szívből eredhet.

Mi a hivatása a nép-képviseletnek? — Az, mi a napé az égen, mi a kőmag a termőnyen. — Mi hivatása a miniszternek? Salomonnak tisztartói léteitek és világvarasok. — Mi már nem kell világvaras építeni (mert van), hanem kell nemzeti vezetni, az urvali. Jóléte részét tenni. — A nép-képviselőt úgy álljon s ékébe, mint a lilium a termőnyen; a feladatai kivihetők lehetnek, legyen erős a nemzete. — Hisz a történelem kristálytáblákra, fényben és pompában lény, mindent pazarul tüntet, sőt t mérdek salakait nem tüntet. — Ért mégis a vak-törpe, az indutok szennyes söpredéke.

Babilon büszkén épült, de népe nyelve megzavarva szövevényült. — Jeruzsálem Salamon bölcsesüti! — Róma romba dűt, de a rabiga is bűszűt. — Xéró sőt kegyetlen bűnhődött, lakolt és torzult. Nem mint Kain, mely Abel ártatlan vére által bűnhődött és a földet tetve dűt.

Ha Pilátus az igazság bírja, nincs Golgotának vértanúja: nincs keresztensége, nincs emberiség. — Dávid győzött és lantjával égbe szállt! Madarak történelmi szerepköre. Mért nincs természetes vezetése, mely már előre sűl szörnyeteit, vértanú kinzott áldozatait, mely által oltár felépülve: haszon a szentek felé. — Émlék kiváltó ember, a te utaidnak verőfénye, hogy el ne ess és tévedj, és hogy soha ne szökölj. Babilon építő népe, vagy mint Péter lazug félsége. — Mért a szerep, melyet mint ember, melyet még mindig visszaéltél és melyet sokat is szenvedtél!

Mért kellett Pilátusnak hazug bírónak lenni? Hogy a jövő utolérni ne kelljen kedni és még ma is a kufárok söpredéke. Az idő rohog, a fáka tüstényül, az évek hatnak: és még is a hamvak sírba szállnak, bár ott nyugtot nyernek. — A nemzet nyomorban szenved, melyet túrai tovább már nem lehet!

Ebredj hát nemzetem tespedő fészekből! Gyáváké a szenny söpredéke, törpekorba szenvedése, bátraké a haza jobb jövője! — Rebegjünk imát érette, hogy szent ügyünk ünnep virággal legyen behintve!

Utóirat: nem, méltatlan fokozat!

Méért kell a közjogi független pártnak többségre jutni?

Mert sok millióval kell s ámulni, garasszal rendelkezni, ellenével lázúsát törni, deoha vért nem ondul, hanem mindent oltalmazni: közszűltől a ha át szolgálni! — Bár költés... sobs a háta, üres konyhája... gazdasszonya! E söt orrosi... többet... mek... zik... nem busul a nostoba, de könnyezik az agg és a nema.

Szent az ügy, szentebb a haza, melynek védő bajnok legyen a király bajnoka. Kinek felkeltés a nemzet védelge, mely által a remény fokához jutni, ott boldogan hű munkálj, s átani, a nemzeti ipart fejleszteni, iskolát építeni, a vernek nemzetét győzelmi. A bölcseséget... nem lehet teremthető: ha... sz... hódol nem bühölné, a jó lélek a felétküzdene. Mial... ket nem lehet agyon hallgatni, sőt fenhangon kürtölni, a v... s... sz... armán... legyőzni.

Mint Mózes nemzete vezetője, ki egykor a szikát vesszejével érinté és folyt a forrás vizge. Mely isteni sziklából vizet ömleszt. Szomjazó nemzetem, hisz tőled ösöl verem szereve, melyet e... ven át szakadaglanul küzdöttél; mint által a nyugotnak tört... g... mely mögött... hat... művelődve építve. — Te pedig nemzetem magadra hagyatva, mint bajnok küzdve visszam... r... Kezedbe nem a toll, mely által művelődve: hanem a kard, melyvel fegyverkezve örökös harcra mégsem kiműlve. Is még is ma már a nyugotall versenyezve minden téren szerepelve. Van mák... sed, tudományod, bájos fővárosod. Rend hatalom király jog és fogadalom.

Nem feledve a roppant teher sem, mely válladra nehezede! ki által lesz a... bes... ? a tartás lehátve? hogy legyen magán pénztár vezetve. Ugy előre haladni senkivel nem kö... l... Mert nem lehet nem szabad a nemzet életét pokol-féregnek rágni, hanem azt ápolni gyümö... tetni.

Ha mindezek eseményeit, káros szenvedélyeit: ha tanulmányozva fontold és még Cicero vészholói is hozzáadva, mely egykor menekülő hajója orhozfáját lepte és még sem hitte, hogy élete ellen ember törne. Ugy gondolhadd nagy nemzetem: hogy bár ki is lehet követ... vagy kormány... Nem kell nagy bölcsesem vagy filozófiai szellem, hanem kell nemes küzdelem még nemesebb szívű és lelki jellem tántorithatatlan hűség szilárd elv és kollem; mely által a korona ragyogjon mint a nap. — Királya örvendő hasson mint a harmat!

Te pedig nagy nemzetem foglalkozz mint a raj; munkálj mint a hangya tábor! A mit ma elvégezhetesz: ne hagyd holnapra! Ugy isten munkádat áldva: nem élsz soha nyomorban!

Mely után a haza, a nemzet, a király kegyteljes nevében magamat ajánlva tántorithatatlan hű hódolattal szolgálva.

F. Nagy Lajos.

1892.

192

Az u g o d i kerület választó polgáraihoz!

Tisztelt Polgártársak!

A követválasztás ideje ismét elérkezett.

Minden igaz hazafi bizonyos remények teljesedését várja ilyenkor, nem önma-
gára, hanem a *Hazára* nézve, mert ennek boldogsága alapköve az egyesek boldogságának is.

A ki nem remél többé a boldogabb jövőben: az elvesztette hitét, következőleg
szeretetét is a *Haza* iránt, s ekként beleveti magát az átkos tétlenségbe, a Keleten divó
fatalismusba, mely a szabadakarat mozgását elveti. az ellenálló akadály elől hátrál, s a
támadó előtt kegyelmet koldul.

Soha semmiféle nemzet harcok nélkül hazát nem szerzett, s nem tartott meg.
És az igazi tisztos férfiúi nevet, annak minden diessugaraival együtt, csak nemes küz-
delmek árán szerezhetni meg.

Mi is a polgári mérkőzés legnemesebb küzdelme előtt állunk, mérlegelvén fegy-
vereink súlyát, s a velünk netán szemközt álló ellentársak számát.

Vajjon a tél elemei megingatják-e bátorságunkat, vagy gunytárggyá teszik
testi erőnket? Oh nem! mindezeknél sokkal erősebb nálunk a hazaszeretet égő tüze!
Ennek lángjánál akarunk mi a szavazó-asztalhoz járulni!

Ki legyen a követ? talról falura, szájról szájra csak e kérdés viszhang-
zik. . . *Ki legyen?! Pedig a felelet oly közel fekszik hozzánk, hogy azt épenséggel nem
az égben kell keresni, mint kérte és kereste egy szerencsétlen nép az Üdvözítő idejében.
hanem itt van, él, és mozog édes magunk között:*

Fenyvessy Ferencz!

Nem lehet czélunk diszes évekkel koszoruzott multját jelenleg arany keretbe
festve bemutatni, csak annyit jelezvén: *hogy red, és ellene a legkajánabb nyelv sem szólhat
olyasmít, mi rá nézve bár a legparányibb homályt is vethetné, élteinek minden tetteiben, a já-
rásban, a megyeházban, az országházban, de még a legkisebb egyének magán, vagy családi
ügyeiben is stb. stb. mindig és mindenütt a legkitartóbb munkásság, s példás emberszere-
tet által ragyogott, és sok szegénynek adta vissza. vagy megszerezte családi, vagy egyéni
boldogságát.*

Ugy véljük hát: nem kell szemeinkkel tévedezőleg vagy kutatólag erre-arra
tekintgetnünk, s képviselőjelöltet keresnünk, mikor köztünk áll:

Fenyvessy Ferencz!

Föl tehát választó-polgártársak! akik még mindig hűek a régi zászlóhoz, —
mely annyi harczból tisztán és diadalmas lobogással bontakozott ki. Sorakozzunk régi
derék követünk mellé.

Fenyvessy Ferencz 10 év óta képviseli az u g o d i kerületet, becsülést sze-
rezve az egész kerületnek. Nevét és minden téren kifejtett fáradhatlan hazafias tevé-
kenységét ismeri az egész ország. Vidékünk érdekeit védi a saját lapjában a Pápai
Lapokban; az ország érdekeit saját újságjában a Magyar Újságban. És hogy nem be-
szél másképp idehaza és másképp az országházban, mint sok más követ, annak jeléül ki
merte nyomtatni országgyűlési beszédeit és el merte azokat küldeni minden választónak.

Sorakozzunk tehát újra Ő mellette.

Éljen Fenyvessy Ferencz!

Az igazi gárda meghal, de nem adja meg magát!

Éljen a Haza! Isten velünk a — viszontlátásig!

Ugod, 1892. január hó 8.

Lukácsék János,
pártelnök.

Az Ugod kerületi Fenyvessy-párt tiszteit választó polgáraihoz!

A csatának vége! A diadal a mienk; harczedzett zászlónkat hiába akarták kicsavarni népünk kezéből, mely a mily igaz a becsületes munkában, oly hű és igaz adott szavához is.

Kétszáz harmincznégy szótöbbséggel győztünk!.. lett volna még elég voksunk, de a csatát beszüntettük, nem akarván hiveinket a hóvihar vesztélyének kitenni, de meg! nem volt egy szem ellenség sem; az üres csatatéren csak hány holló kiabálta hogy: „kár! . . kár!“

A képviselő a törvény által meghalt; de a képviselő a nép által újra föltámadott.

Eme, a nép által föltámasztott, becsületes munkásság, fényes mult, honfiai szerelme, s a nép iránt ezerszer tanusított atyai kegyessége s barátsága miatt méltán megkoszorozott képviselő **dr. Fenyvessy Ferenc!**

Üdvözöllek tehát Téged derék Nép, s egyuttal köszönetet rebegnek ajkaim a Te nagy hűséged és hazafiságodért, mert a diadalt Te nyerted meg! Biztam, hittem benned, s mert jellemed a balsors csapásai alatt megszilárdult, okoskodás nélkül követted a zászlót, — mely boldogságod lehető megteremtését, valódi s nem ábrándos reményeid valószínűségét feunen hirdeté. Ugy viselkedtél mint a férfiúvá fejlődött gyermek, ki aggastyán atyjának jóakaratu tanácsát minden ellenmondás nélkül nemcsak meghallgatja, hanem törhetlen hűség s bátorsággal végre is hajtja.

Ezért üdvözöllek Téged derék, tisztességes Nép, s meghajlok előtted! Kövesd tovább is hűséggel azt az utmutatót, mely jelzi: melyik a sok ut közül az igazi, mely az igazi hazaszeretetre, s a nép valódi boldogítására vezet.

Ilyen hazafit választottál képviselőnek Fenyvessy Ferencben! Büszkeséggel adom tudotokra: hogy az értelmiség, melynek hivatása a népet vezérelni s tanítani, — a tudomány emberei épen úgy, mint a földbirtokosok; a nép vezérei, tanítói, s hivatásukat értő lelkészei stb. stb..., szóval: a nép igazi választottai mind velünk voltak; oly elemek: melyek alkotnak, de sosem rombolnak.

Nem szólok ama sérelmekről, melylyel engem s pártunk több tisztos tagját, oly alakban illettek. milyenről talán még az emberevők sem bírnak, akik egyszeren csak megeszik mindig, és örökké az embert, de nem kinozzák;

nem szólok a szörnyű árulásokról, melyek hátunk mögött történtek akkor, midőn arcunkat csókolták, s a törőkről, melyek a balkézben rejtve tartogattak, mikor a jobbikat szoritgattuk;

minek említeném amaz esztelen, de bűnös bujtogatókat is, kik az egyiptomi sötétségben szenvedő szegény vakokat azzal vigasztalták meg, haszontalanul átélt életök öregségében, hogy ha Fenyvessy megbukik, sem katonát nem adnak, sem porciót nem fizetnek, — mert ilyen programot csakis Ádám apánk mondhatott a paradicsomban;

midezekről hát hallgassunk; borítsunk fátyolt a multra; mi a győzők legyünk kegyesek a legyőzöttek iránt; tartozunk nekik hálával annyiban, amennyiben megtanultuk tőlük: milyenek ne legyünk, és: milyeneknek illik lennünk. Ez is nagy nyereség.

Nektek is kedves Barátim, derék törzskarom, a legforróbb baráti kézszorítás és hála köszönet a Ti hűségtek s készséges odaadástokért! Ha a fátylát nem élesztettétek volna fel, elaludt volna s népünk a homályban eltéved.

A Ti közreműködéstek nélkül nem lett volna diadal!

És most: váljunk egymástól a — jövőig! Menjen mindenki a maga kedves családi körébe, s dolgozzék szorgalmasan szereteteiért és drága — hazájáért!

Én a zászlót átadom újból derék képviselőnknek, hogy az most már negyedikben boldogságunkra lobogtassa az országházban.

Éljenek a *Fenyvessy-párt összes választói!*

Éljen a Király!

Éljen a Haza!

Ugod, 1892. január 30.

Lukácsék János

pártelnök.

1878.

225.
144

A vaáli választó-kerület tiszt. választó-polgáraihoz!

Tisztelt Választók!

Kedves Polgártársaim!

A vaáli kerület tisztelt választó-polgárainak tekintélyes része — kik ösmerik politikai hitvallásomat és a mult országgyűléseni szerény működésemet, függetlenségemet — azon megtiszteltetésben részesített, miszerint felszólított arra, hogy a f. é. october hó 17-ikén összeülendő országgyűlésre vállaljam el e kerület képviselését. Én tisztelt választó Polgártársaim — e minden polgárra nézve kitüntető felszólításnak engedve, a képviselő-jelöltséget elfogadtam. Eunnélfogva kötelességemnek tartom tisztelt választó Polgártársaimnak tudomására adni azt, hogy az esetben, ha a vaáli kerület tisztelt választó-polgárai többségének bizalmát szerencsés leendek megnyerhetni, mit vélek én **az országgyűlés főbb teendőinek arra nézve, hogy kedves hazánk polgárai, az alkotmánynak egyszer már ne csak terheit viseljék, hanem annak édes gyümölcseit is élvezhessék.**

Tisztelt választó Polgártársaim! én mindig azon meggyőződésben voltam, és vagyok — mit tagadni nem is lehet — hogy bármely ország is csak úgy lehet boldog, ha annak polgárai jó anyagi helyzetben vannak, ha az államháztartáshoz szükséges kiadásokat úgy tudja fedezni, hogy annak terheit az állampolgárok minél kevésbé érzik. Sajnos, hogy a mi kedves hazánk oly anyagi helyzetben van, hogy daczára annak, hogy e haza minden polgára oly nagy mértékben van megadóztatva, hogy azt alig képes fizetni — mit bizonyít az adóvégrehajtások teméntelen száma — mégis államháztartásunk szükségletét nem csak hogy nem tudjuk fedezni, hanem államadóságunk évről-évre nő. Ennek oka, szerény nézetem szerint az eddigi kormányok pazar gazdálkodásán kívül az, — tisztelt választó Polgártársaim, — hogy Magyarország az 1867. évi XII. t.-cz. megalkotásával lemondott Magyarországnak az 1723-ik évi I., II. és III-ik t.-cz. biztosított állami függetlenségéről, és ez által Magyarország érdekeit Ausztria érdekeinek rendelte alá. Első és legfőbb feladatának tartom tehát, a legközelebbi országgyűlésnek felhasz

nálni minden alkotmányos módot, hogy ezen említett 1867. évi XII-ik t.-cz. — mely minden anyagi bajainknak bebizonyult oka — az 1723-ik évi I., II., III. t.-cz. alapján megváltoztassék, az az Magyarország állami függetlensége a personal unio mellett — tökéletesen érvényre emeltessék.

Miután nemcsak mindnyájan tudjuk, hanem sajnosan érezzük is, hogy Magyarország polgárainak minden osztálya — mint fentebb is említettem — tulságos mértékben van megadóztatva, oda fogok hatni, hogy Magyarország államháztartásának szükséglete ne a polgárok még nagyobb megadóztatásával, hanem államháztartásunk körül szigoruan keresztül vitt takarékossgal fedeztessék. E czélból az adó-nemek felemelésére vagy bármely új adó nem behozatalára szavazatomat adni soha nem fogom. Oda fogok törekedni, hogy a véderőről szóló 1868. évi XL. t.-cz. — mely Magyarországra oly nagy és méltánytalan terhet ró — megváltoztassék. A magyar korona nagy terjedelmű földbirtokai apróbb reszletekbeni haszonbérbe-adással — jövedelm-zőbbekké tétessenek, valamint az érczbányák is haszonnal kezeltessenek. Új felesleges — csak a kiadásokat szaporító — hivatalok ne szerveztessenek.

El fogok követni mindent, hogy a polgárok jóléte előmozdítására alkalmas törvények alkottassanak. E végből, mivel a polgárok jólétének előmozdítására egyik kellék a szellemi fejlettség — törekedni fogok, hogy a népiskolai közoktatás tárgyában az 1868-ik évben hozott XXXVIII-ik t.-cz. a cél-nak inkább megfelelő törvénnyel cseréltessék fel.

Minthogy a vallás szabad gyakorolhatása a polgárok lelki nyugalmá-nak főbiztosítéka, oda fogok törekedni, hogy a teljes vallás-szabadság ne csak törvénybe iktatott malaszt legyen.

Miután a most életben levő ipar-törvényt hazánkra nézve is oly nagy fontossággal bíró ipar fejlődhetésére nem tartom czélszerűnek, sürgetni fogom, hogy ez a cél-nak megfelelő törvénnyel váltassék fel.

Sürgetni fogom továbbá — mint a mult országgyűlésen is sürgettem, de sajnos, eredménytelenül, — a királyi kisebb haszonvételeknek, regalenak méltányos utoni megszüntetését.

Mivel mindnyájan érezzük, hogy a mostani katona elszállásolási rendszer mily nagy és egyenlőtlen terhet ró a polgárokra, addig is, mig az elszállásolás katona-laktanyákban lehetséges lesz, sürgetni fogom, hogy ezen teher — az igazságnak megfelelőleg — egyenlően rovassék ki.

Minthogy meggyőződtem arról, hogy a magán használatrai dohány-termesztésnek ily magas fokra felemelt bére — □ ölenként 40 kr. — csakis egyes polgárokat sujt, az egész nemzetre pedig adókönyebbülést nem idéz elő, — sürgetni fogom annak lejjebb szállítását.

Szóval tisztelt választó Polgártársaim, oda fogok törekedni, s minden időmet s szerény tehetségemet felhasználni, az esetben, ha a vaáli kerület tisztelt választó-polgárai többsége bizalmával megajándékozand, hogy oly törvények alkottassanak, melyek Magyarország mind anyagi, mind szellemi jólétét elő-

mozdítsák, a polgárok személyes szabadságát, törvény előtti egyenlőségét — mind polgári, mind egyházi téren — teljesen biztosítsák. Jelszavam mindig az volt, és az leend, mindent a népért, mindent a hazáért!

Tisztelt választó Polgártársaim! Biztosítom Önöket a felől, hogy én nem anyagi haszonlesésből, vagy valamely hivatal elnyerhetése végett kérem Önök bizalmát. Ezen állításom igazolására szabad legyen — minden szerénytelenség nélkül — hivatkoznom a mult országgyűléseni szerény működésemre, mely alatt soha meg nem feledkeztem választóimnak adott szavamról, mindig kifejezést mertem adni meggyőződésemnek, nem kerestem a hatalom kegyét és nem rettentem meg annak szavától.

Én, tisztelt Polgártársaim az esetben is, ha becses bizalmukkal megajándékoznak — mint e megyének, e vidéknek szülöttje és állandó lakosa Önökkel folytonos érintkezésben leendek, és nem fogok a haza közös érdekei mellett e vidék érdekei előmozdításáról — mely vidék érdekei az enyimekkel ugyanazonosok — soha megfeledkezni.

Baracska, 1878. július 26-án.

Polgártársuk

ifj. Hollósy Károly.

DR. BALLACI GÉZA

227
145
1878.

A vaáli választókerület választóihoz!

TISZTELT POLGÁRTÁRSAIM!

A vaáli választó-kerület polgárainak tekintélyes száma, parányiságomat, azon nem remélt és sohasem keresett kitüntetésben részesíté, hogy kimondott országos képviselő jelöltjének, felszólítván a jelöltség elfogadására.

Én, ki sohasem birtam volna azon önhittséggel, miszerint azt igényeljem polgártársaimtól, hogy engem, a szerény és szegény de munkás polgárt, az egyszerű Vaál községi előljárót, ily az én felfogásom szerint a világon valakit érhető legnagyobb kitüntetésre érdemesnek tartsanak, de e felszólításnak engedni s azt parancsnak tartani polgári kötelességemnek ismertem, tehát a jelöltséget elfogadtam.

Mint képviselő jelölt, nem tartozom azok közé, kik kerületet keresnek, mert oly jelölt vagyok, kit a kerület parancs szava juttatott a jelöltséghez.

Ily minőségben szólok tehát Önökhöz tisztelt polgártársaim! nem czéлом hatalomra jutni, nem czéлом Önöket arra kérni, hogy meggyőződésük ellenére tiszteljenek meg becses szavazatukkal, sőt arra kérem, hogy az esetben ha nem tartanak képesítettnek és alkalmasnak, vonják meg tőlem a tért, melyet elfoglalni minden esetre a legalkalmasabb hivatott, kérjenek tanácsot szívük és meggyőződésüktől s kövessék ezek sugallatát, ha ezután azon meggyőződésre jutnak Önök tiszt. polgártársaim, hogy én a kijelölt pályán haladni képtelen vagyok bármí okból, tartsák hazafiui kötelességüknek ellenszavazatukkal az én megválasztásomat megakadályozni.

De ha önelkiismeretük és szívük azt sugallaná, hogy én, ki nem palotában születtem, mert szegény polgárcsalád fia vagyok, s ki becsületes és szorgalmas munkásságon kívül nagy multra nem hivatkozhatom, eddigi munkásságom és becsületességem által azon reményre jogosítom Önöket, hogy a kitűzött nagy czélok felé haladni képes leszek, ezen esetben kérem Önöket tiszteljenek meg igen becses szavazatukkal, s nyujtsanak módot és alkalmat arra, hogy hitükben, meggyőződésükben megerősíteni, szives bizalmukat nemcsak megnyerni, de ki is érdemelni is képes legyek.

Nem vagyok idegen Önök előtt, mert alig van polgára e kerületnek, ki nem ismer, könnyű lesz tehát Önöknek Uraim a választás.

Politikai elveimet illetőleg kötelességemnek tartom Önöket következőkről értesíteni.

Én a szélső balpárti függetlenségi elveket vallom, s erős hitem és meggyőződésem az, hogy Magyarország csakis a personál unio mellett, mint Ausztriával teljesen egyenjogu, de külön állam fog fennállhatni és számos sebből vérző bajaiból kibontakozni, tehát, én az 1867. évi kiegyezésnek törvényes és alkotmányos utoni megváltoztatását tartom a legfontosabb teendőnek, Magyarország létfeltételének, mert az ugynevezett közös ügyek meggyőződésem szerint csak addig közösek, míg Bécsben úgy akarják,

de ha a bécsi érdekek mást parancsolnak, akad mód arra, hogy Magyarország kormánya képviselőháza, sőt az egész ország közvéleménye figyelmen kívül hagyassék.

A ki a fennebb felhozott állítás valóságát még fél évvel ezelőtt tagadta, az ma, a bank egyezmény és vámszerződés megkötése, de különösen a két év óta nyilvánuló Törökország fenntartása melletti ideges tüntetések és tiltakozásokra adott feleletben, — hogy most éppen a magyart kellett felhasználni, az ellenzett és ösztönszerűen rettegett méltántalan beavatkozásra Boszniában, — utba igazodik.

A belügyi kérdésekre nézve nézetem és véleményem következő:

Nem képzelhetem, hogy a legkisebb háztartás is fennállhasson rend és fegyelem nélkül, s ha e háztartásban a család vagy a családtagok egyes tagja gondatlan, roszakaratu és hűtlen, megbomlik minden a család elpusztul.

Nincs állam Európában, hol az adók annyira elviselhetlenek lennének mint nálunk, pedig vannak államok, hol az még jóval nagyobb mint a miénk, de a polgár ott nagyobb adóját könnyebben fizeti, mint mi a kisebbet s valóban tönkre is megyünk általa, ha jókor segítve nem lesz a bajokon; — ezen sajátos jelenség okát kutatva, azon meggyőződésre jöttem, hogy Európa rendezett államai között nincs olyan, mely a fizetett súlyos adókért, oly kevés szolgálatot tenne a polgárnak, mint a miénk, s valljuk meg őszintén (teljes tisztelettel lévén a kivételek iránt) nincs Európában olyan állam, melyben a tisztviselők és hivatalnokok, annyi jogtalanságot és mulasztást követnének el a polgár iránt büntetlenül, mint nálunk, ez az oka annak tisztelt polgártársaim, hogy mi nem bírjuk meg az adófizetést.

Ahol az állam tisztviselői és hivatalnokai lelkiismeretes, szorgalmas és szakmájukban eléggé képzett emberek, ott gondoskodva is van azon eszközökről, hogy a polgárnak keresetforrásai nyiljanak s ez által adóképessége emeltessék.

Nálunk ezen kérdéstről gondoskodni feleslegesnek tartják az illetők, nálunk minden közigazgatási működés központja, az adók összegének lehető magasra csigázása és beszedése; pedig az adó csak eszköz a közigazgatási kezelésére, de nem cél.

Óhajtom tehát, hogy a tisztviselők és hivatalnokok felelősségének kérdése akként szabályoztassék, miszerint azok a polgár iránt elkövetett hibás vagy bűnös cselekményekért teljes kártérítéssel tartozzanak, származott legyen az tudatlanság, gondatlanság vagy rossz akaratból.

A törvények alakítását illetőleg óhajtom: hogy azok mindenki által könnyen érthető irányban, lehető teljes szöveggel, más törvényekre hivatkozás nélkül szerkeztessenek, nem pedig úgy, mint mostanában, hogy egy-egy törvénynek megértésére, több más törvény áttanulmányozása szükséges.

A közoktatást lehető legerélyesebben óhajtom előmozdítani, mert csak az értelmes polgárok képesek hazájuk nagyságát megteremteni és fenntartani; az 1848-ik év óta, hazánk minden polgára független lévén, érdekeit önmaga kénytelen megvédeni, de ezt csak úgy teheti sikeresen, ha a kellő értelmiség fókán áll.

A hadsereget illetőleg óhajtom: hogy a közös hadsereg helyébe a honvédség lépjen, s a mozgósítás nem ezredek, nem zászlóaljok, hanem korosztályok szerint eszközöltessék, hogy ne tárujon eléink azon szomorú látvány, mely ma is aggodalommal tölt el, hogy az öt—hat gyermek atyját, kenyérkeresőjét háboruba küldik, míg más ezredek 20—24 éves legénysége hon marad.

A honvédség semmi esetre sem lesz kevésbé harcsképes a sorhadnál, s kiképzése sok, de igen sokkal kevesebb költséggel jár, ezenkívül a hosszas katonáskodás igen elszoktatja az illetőket munkájuktól, s így, kiszámíthatlan nemzetgazdasági kárt is okoz a nélkül, hogy a megfelelő hasznot meghozná.

A vallás-szabadságot óhajtom törvénybe iktatva látni.

Az adók és illetékekre nézve már hazánk jó hírnevének megóvására is szükségesnek látom, hogy addig is, míg az adók igazságosabb kivetésére nézve törvények hozhatók, haladéktalanul intézkedés tétessék az iránt, hogy egyes polgárok ne zaklattassanak jogtalan követelésekkel, s ha esetleg előfordul mégis, ne kényszeríttessenek arra, hogy ily esetben folyamodniok kelljen a leírásért, hanem egyszerűen az előljáróság legyen feljogosítva, a nyugta számának a fizetési meghagyásra vezetése mellett bizonyítani a megtörtént befizetést, s felmenteni az illetőt.

A lelkészek által kiállítandó családi értesítők bélyegeit illetőleg ohajtom: végét szakítani azon indokolatlan és méltánytalan megadóztatásnak, mely minden egyes bizonyított eset után szedett 50 kros bélyegilleték követelés által sújtja a feleket.

A keresetadókra nézve ohajtom, hogy igazságosabb és biztosabb kivetési kulcs készíttessék, melyben ne a kivető bizottságok önkénye legyen a döntő, hanem a törvény.

Ohajtom: hogy az adókivetés és behajtás ellen birtokon belül legyen megengedve a fellebbezés, nem pedig birtokon kívül, mint most.

Ohajtom: hogy a regalék megszüntetése a legrövidebb idő alatt keresztülvitessék.

A gyámügyi törvényt illetőleg ohajtom: hogy az még végleges keresztülvitele előtt átdolgoztassék, és pedig egyszerűbb, de biztosabb rendelkezésekkel, mert így a mint van, sem a jogi elméletnek nem felel meg, sem pedig a gyakorlatban nem lesz sikeresen és üdvösen végrehajtható.

Az ipartörvény alig néhány évi fennállása óta, teljesen ellenkező állapotokat idézett elő, mint a melyeket tőle reméltek, én tehát ohajtom: hogy e törvény a szerzett jogok épségben tartása mellett akként módosíttassék, hogy az iparszabadság elve szerinti iparendelékek, csupán a nagyobb iparteleppek számára lennének megadhatók, de szakképzett üzletvezető felelőssége mellett, míg a kisiparosok iparjegyének engedélyezése feltétlenül a szakképzettség igazolásától tétessék függővé.

Az iparoktatás emelésére okvetlenül szükségesnek tartom, hogy minden iparos, valamely ipartársulat tagja lenni tartozzék, a tanoncz és segédszemélyzet pedig szigorú felügyelet alatt álljon a kellő kiképzetés tekintetében.

A bankkérdést illetőleg ohajtom: hogy a kötött szerződés lejártával, vagy ha mód és alkalom nyílnék reá mielőbb, a magyar nemzeti bank felállíttassék és szerveztessék, mert nem hiszem, hogy egy oly bank mint az osztrák-magyar, a kitűzött céloknak megfeleljen, de különösen feleslegesnek tartom azt a nagylelkűséget, hogy mi az egyharmad ércfedezetel bíró banktársulat javára több százmillióra menő fedezetnélküli értéket kamatoztassunk, mert ezt önhasznunkra tenni a szerződés megkötése előtt kétségtelen jogunk volt, és e szerződés lejártával ismét lesz.

A vám- és kereskedelmi kérdésre nézve a szabadkereskedést tartom leghelyesebbnek, de ha ez kivihetetlen, akkor a külön magyar vámterületet.

A közjegyzőkről szóló törvényt szeretném oda módosítva látni, hogy a közjegyzői irodák igénybevétele senkire sem lenne kötelező.

A megyei közigazgatási bizottságot, mint teljesen czélt tévesztett intézményt, eltörölni látnám helyesnek.

Ezek, tisztelt Polgártársaim, a főbb és fontosabb belügyi kérdésekre nézve megállapított nézeteim; száz meg száz különböző kérdés vár még hazánkban megoldásra ezeken kívül, de a

részletességéig ezen nyilatkozatom szűk keretében nem mehetek, annyit azonban szívesen megígérek, hogy eljárásomban a szabadelvű irány felé fogok törekedni, s fontosabb kérdésekre nézve a majdan megválasztatásom esetén Önök által megbizandó bizottság véleményének meghallgatása nélkül, vagy annak ellenére eljárni nem fogok.

S ha Önök megtisztelő bizalma engem hazánk törvényhozói közé sorozni kegyeskedik, az én zászlómat csupán ott fogják találni, hol a küzdés

„a szabadság, egyenlőség és testvériség“

szent elvéért vivatik.

Önökre és elhatározásukra Isten áldását kérve, maradok őszintén tisztelő polgártársuk

Vaál, 1878. július hó 14-én.

HEISSLER GYÖZÖ,

Vaál községi előljáró.

e. a. gy. m. a. s. a.

227
146
1881.
Vaáli kerület.

Tisztelt polgártársak!

A vaáli választó-kerület községeinek számos küldöttei több ízben szerencsétettek látogatásaikkal, s mindannyiszor felhívtak arra, hogy fogadnám el **a kerület képviselő-jelöltségét a jövő országgyűlésre.** Én a mily örömmel vettem e nagy megtiszteltetést, ép oly őszintén megköszöntem a kitüntetést, s kéréim őket, hogy nálam érdemesebb polgártársunkra fordítsák figyelmüket. Most azonban, midőn a választó-kerület által tartott **népes értekezlet is** felléptetésemet határozá el, **meghajlok a népfenség előtt,** kész szívvvel, igaz lélekkel ajánlom fel szolgálatomat. s kijelentem, hogy **a jelöltséget elfogadom.**

Az önök által felemelt zászló, hiszem hogy a szabadság és hazaszeretet szent tüzétől lelkesedve győzelemre jut.

Midőn az érdememet felülmuló megtiszteltetésért köszönetemet nyilvánítanám, röviden előadom. mily irányban ohajtanék mint képviselő működni.

Magyarország viszonya Ausztriához meg van állapítva törvényhozásilag tiz évre. Ez időn belül azon változtatni nem lehet, így ezt ostromolni időpazarlás, szalmaeséplés, üres dolog.

Háladatlan munka, melylyel izgatni lehet, de jót, üdvöset, a hazára jólétet teremteni nem lehet. Ha eljön az óhajtott idő, midőn e két állam között kötött egyesség ismét tárgyalásra kerül, **ezennel ünnepélyesen megígérem, hogy a legtisztább tudatom és legőszintébb hazafias kötelességismeretem szerint, hazánk jól felfogott érdekében való módosításán fáradozni fogok.**

A száraz meddő politikálás helyett, szükségesnek tartom, hogy belügyeinkre fordítsuk minden figyelmünket: gyógyítva a tömérdek sérelmet, orvosoljuk a bajokat. és a nép ajkán hangzó panaszokat halgassuk meg, és tegyünk az adózó nép javára.

Óhajtom és akarom, hogy az országgyűlés vegye főpártfogásába a földmivelőket. Ez a mi főtámaszunk. A kerges kezek az állam főereje, becsüljük és tiszteljük, alkossunk oly törvényeket, melyek a földmivesnek kedvezményt adnak, ezáltal emelkedik az ország.

A mi kedvezményben részesítjük a hivatalnokot, iparost, abban részesítsük a földmivest is. A hivatalnok 600 frt. fizetése lefoglalhatlan, s az iparos munka-eszköze. Ugyan így legyen a földmivesnél is, semminemű követelésért lefoglalható ne legyen lova, ökre, szekere, kocsija, ekéje, egyszóval gazdasági eszköze, vetőmagja és 600 frt. értékű egyéb vagyona.

Ohajtom, hogy mint a házépitők városokban több évi adómentességben részesülnek, ugyanezt nyerjék a kezdő földmivesek is, kik egy birtokot rendeznek be használat alá.

Ohajtom, hogy a kormány által tervezett államjóságokon való telepítésnél a főirányadó a magyar földmives és kisiparos legyen. Ezekkel népesítsék be a magyar területeket, felosztván közöttük a legkedvezőbb feltételek mellett a földet.

Óhajtom, hogy az adóügy rendeztessék, és a felmerülő sok alapos panaszok orvosoltassanak, és egy oly adótörvény alkottassék, mely egyszerű, igazságos, és a nép terhén könnyítő legyen.

Óhajtom, hogy a hivatalnokok hivatalos eljárásaira a szigorú felelősség olyképp mondassék ki, törvényileg, hogy a hivatalnok hivatalos hatalmát személyes érdek kielégítésére ne használhassa, hanem legyen a közönség szolgája, a közügy nemes munkása.

Óhajtom, hogy a mostani igen drága, hosszadalmas törvénykezési eljárás rövidítettessék, olcsóbbá tétessék, és ne kelljen minden kis ügyben ügyvédhez folyamodni.

Óhajtom, hogy a népoktatás ügye akként szerveztessék, hogy az iskola a gyakorlati életnek neveljen, és ott a gyermek olyat tanuljon, a mi őt az életben emelni fogja, és hogy a katonai három évi szolgálat két évre leszállítottassék az iskolák jó rendezése által.

Óhajtom, hogy a kormány a kereskedelmet és ipart a tőle kitelhetőleg támogassa és elhárítani törekedjék mindazon akadályokat, melyek ezek fejlődését gátolják.

Végül a sok rendezni való ügy közül megemlítem még azt, hogy nálunk véghetetlen szükséges egy jó és a veszélynek megfelelő csatornázási rendszer. vízszabályozás. Nemcsak a Tisza mentében tesz borzasztó károkat ezen ügy figyelmen kívül hagyása, de im a vaáli járásban is mily pusztító hatalommal lép fel évente, eldöntve az épületeket, heiszapozitva a réteket, járhatlanokká téve az utakat. Oda törekszem tehát, hogy a kormány a szükségnek megfelelőleg sürgősen intézkedjék, hogy egy terv készítettessék és az állam segédelmével a vizeknek szabad, gyors lefolyás adassék.

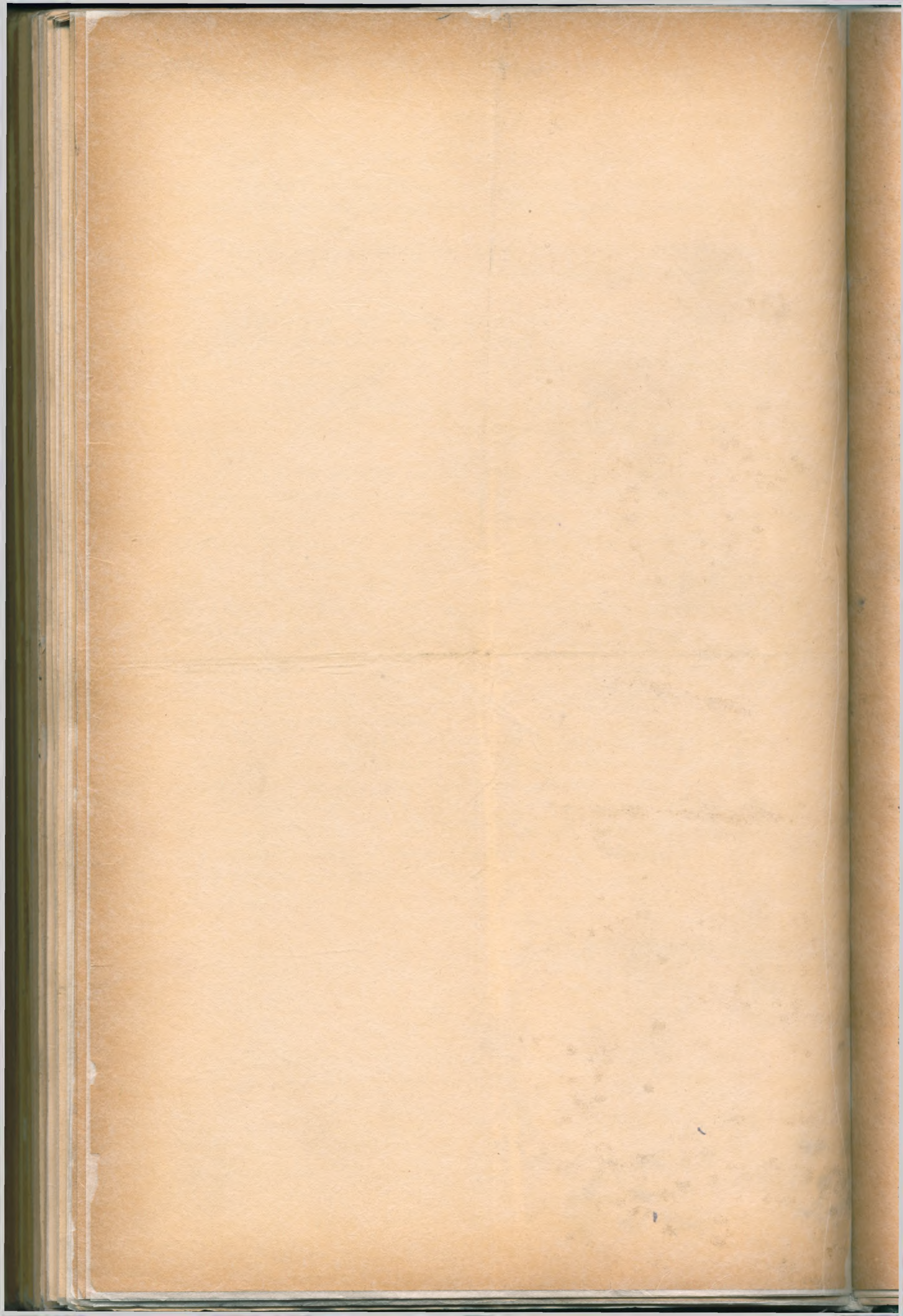
De nem folytatom tovább, hogy miket óhajtok, ebből is láthatják önök Tisztelt Polgártársaim! hogy én nem politizálni, de dolgozni akarok. Engem nem érdek, nem hiúság vezet e lépésre, de lelkem azon hő vágya, hogy hazámnak és nemzetemnek használjak.

Van tér, van alkalom a munkára, ha egymást nem szidalmazunk is. Én e csúf mesterséget nem szeretem, én becsülöm a munkát, az barátom, polgártársam; a ki dologtalan, bárki legyen az, megvetem.

Ily gondolkodás mellett, ha önök lobogómat diadalra juttatják, fogadják jobbjomat, köszönetemet és azon férfias ígéretemet, hogy szívem minden dobbanása hazámé és önöké, az leendő főörömöm és dicsőségem, ha munka által kiérdemelhetem változhatatlan szeretetüket.

Éljen a haza!

Báró Földváry Sándor.

1884.
Vaál.

147

Tisztelt választó polgártársaim!

A vaáli választó kerület szabadelvű pártja képviselő jelölteként bejárva a kerületi közösgéket, országos ügybeni beszédeimet Tordast kivéve mindenütt megtartottam, és a mindenütt tanusított lelkesedésemből és szives fogadtatásból, a melyet irántam, mint a szabadelvű párt képviselő jelöltje iránt, a polgárság tanusított, azt kell következtetnem, hogy a szabadelvű párt győzelme biztos.

De miután az is észlelhető, hogy a magát helytelenül függetlenségi pártnak nevező „szegrehuzó párt“ is létezik e kerületben, mely pártnak egyetlen tagja sem érti azt, hogy a Lits Gyula ur által képviselt párt mily hazaellenes czélt mozdit elő öntudatlanul, kötelességemnek tartom a tévuton levő polgártársaim felvilágosítása végett előadni, hogy mi elvi különbség van az általam képviselt szabadelvű párt, és Lits Gyula ur által képviselt szegrehuzó párt között.

A szabadelvű pártnak czélja fentartani a jelenlegi népképviseleti alkotmányos független Magyarországot; mert abból, hogy Magyarország népe a maga által választott képviselői által hozza maga-magának a törvényt, s ezt maga által választott megyei és községi tisztviselők hajtják végre, az igazságszolgáltatást törvényeink megtartására felelősséget vállaló magyar szent koronával megkoronázott magyar király szolgáltatja ki, általa kinevezett szak tudós és a magyar törvények megtartására felelős bírák által, abból hogy Magyarországon minden államkiadást még a közös katonaság költségeit is a népképviselek állapítják meg és ezek számoltatják meg, ezek szavazzák meg az unjonczok mennyiségét is, — abból, hogy Magyarország ezen alkotmányos kormányzatát a magyar nemzet képviselőinek felelős s a képviselők által alakított kormány vezeti, és abból, hogy Magyarország ezen alkotmányos állapotát s békéjét az osztrák tartományokból is sorozott oly közös katonaság is védi a honvédségen kívül, melynek legfőbb parancsnoka a magyar király; okos észsel nem lehet azt következtetni, hogy Magyarország valamely nem magyar hatalomtól függne, mert ily hatalom nincs, ily idegen hatalom behatását Magyarországon senkisésem érzi, tehát hazugság az, hogy Magyarország valamely máshatalomtól függne, s így nincs alapja a függetlenségi párt létezésének.

Ami nyomasztó Magyarországon van, például nagy adó, hosszú katonáskodás, katonai beszállásolás, rossz igazságszolgáltatás, drága adókezelés, helytelen nemzetgazdászati, regalé jog stb. azt nem idegen hatalom okozza, hanem okozza, az, hogy a választó polgárok a helyett, hogy oly embert választanának országgyűlési képviselőnek, ki a nép érdekében a kormányzati ügyekben javításokat és változásokat volna képes tenni, arra szavaznak, mint hozzámm intézett levelekből igazolva van, a ki többet fizet; hiszen a képviselői állás nem is jár olyan nagy haszonnal hogy azért még érdemes volna pénzt is vesztegetni. A képviselő csak napszámot kap a nemzettől a miért a nemzet javára dolgozik. Az a választó a ki fizetést kíván szavazatáért a képviselő jelölttől az épen úgy cselekszik, mint azen gazda, ki szőlőkapásától követelne fizetést a miért beleereszti a kapást szőlőjébe, ha akad ily kapás napszám az bizonyosan nem is fog dolgozni a gazda szőlőjében, hanem a fizetett díj fejében leszedi a gyümölcsöt s megkérősitja a gazdát. Sajnos! akadtak már oly üres fejű hiú emberek is, a kik a képviselőséget pénzért, vagy etetés és itatásért vették, de éppen az ily képviselőknek köszönheti a nép aztán, hogy nagy az adó, rossz az igazságszolgáltatás és közigazgatás, és rossz a népnevelés a minek következtetése, hogy akad választó kiből a hazaszeretet kihalt, és általában nincs gond fordítva a szegénység megélhetésére és hogy még most is fenn áll a regalé jog.

A ki azt az elvet tartja, hogy „oda szavazok a hol többet fizetnek“ az nem becsületes magyar hazafi, annak kár a szavazati jog mert ezzel nem csak magának, de becsületes honfitársának tesz kárt, mivel a hiú semmittevő képviselő jelölteknek adja el pénzért azon fontos alkotmányos szavazati jogát, mellyel az országgyűlésre észtehetséges, s a népet pártfogó igazi honatyákat kellene megválasztani.

De térjünk el e szomorú valótól s beszéljünk arról, hogy milyen pártot képvisel Lits ur? s mire vezethet az a kiabálás, hogy „Éljen Lits Gyula?“

A függetlenségi helyesebben szegrehuzó pártnak czélja az osztrák tartományokkal közös nagyhatalmuságunkat képező s biztositó közös katonai erőnket és külföldi képvisel-

totésünket elkülöníteni, a mi ha megtörténhetnek, ez által mind Magyarország, mind az osztrák tartományok elvesztenék európai nagyhatalmi állásukat, s lennénk külön külön kishatalmak az osztrák mint kishatalom fenn nem tudná magát tartani, tehát csatlakoznak az anya országhoz, nagy németországhoz és nem veszne el rá nézve ez csak kormányváltotást kepezne; de minél inkább magyaroknak nem lévén a hátunk mögött egy nagyobb Magyarország körül lévén véve az ellenük felizgatott idegen nemzetiségek által, s ha Tadjew orosz tábornok javaslata szerint Oroszország Komáromnál oldaná meg a keleti kérdést és a szláv egységesítést, a bolond is belátja, hogy akkor mi magunk oroszország ellen sikerrel nem védelmezhetnénk és a magyar nemzetre nézve a „lét és nem let“ kérdése nagyon hamar el lenne döntve.

Épen azon célra munkálkozik az orosz pánszlávizmus is, mint a magyar függetlenségi párt, hogy t. i. az osztrák-magyar egységes haderő szétforgácsoltassék, hogy aztán bennünket könnyen tönkre tehessen; mert az egységes nagyhatalmu közös haderőt úgy a mint most van, nem győzhetné le, de a kis elkülönített magyar haderőt könnyen megsemmisíthetné.

Tehát a muszka hatalomnak és a függetlenségi pártnak egy a célja, csak hogy amazé öntudatos, emezé pedig öntudatlan, sőt a nagy hazafiség által elvakult állapotban nem látják a Lits-féle emberek a veszedelmet melytől szülné az ő tervük. Aztán ha sikerülne Lits ur pártjának a közös külképviselet és közös hadsereg elkülönítése, ezzel csak több lenne az állam kiadása s ennek fedezésére nagyobb lenne az adó is. Az a szerentsénk hála isten, hogy az ily tervnek létesítését nem engedi meg sem a nemzet értelmes többsége, sem a király, sem az európai hatalmasságok.

Tehát a függetlenségi párt törekvése csak gyermekies teljesíthetlen vágy.

A ki tehát Lits Gyula urat elteti az a muszka törekvéssel azonos vágyat táplál magában öntudatlanul, s így hazája ellenségeként cselekszik a nélkül, hogy erről öntudattal bírna és meg az adó felemelésre is szavazna.

Gondolkozzanak józanul az illető választók, s a jelenlegi alkotmányos közjogi állapotnak védelmére, úgy az általam javasolt belügyeink javításának kilátása céljából sorakozzanak a szabadelvű part zászlója alá.

Ferenczy Sándor

szabadelvű párti képviselő jelölt

Et a jó masát elkölös 7000 for 444 károsára
s oszforon mag bulon - az ösöröle Lits Gyula ellen
a ki 1632 károsat oször álltál nyen 11 85 -

[Faint, illegible handwriting]

U
A
Z
S
H
J
6.
it
-1-
-1-
el
-6-
AV
-A-
-S-
st
AZ
-A-
-S-

st-
a-
az
st
g,
á-
áv
é-
el

n-
n-
at
é.
y
n
s
z
y
n

Faint, illegible handwriting in the lower left quadrant of the page.

(Küldtem Bircs' bal, parton of belkés)

1884.

Vadl.

Tisztelt választó Polgártársak!

Elérkezett ismét az idő, midőn a magyar haza népe legszebb alkotmányos jogát gyakorolhatja, t. i. a törvényhozó testületnek egy tagja megválaszthatása által.

E jogot az 1848-iki törvényhozás adta meg a népnek, Kossuth Lajos nagy hazafi szószólása folytán, a melyet az önkényhatalom bár 15 évig elnyomott, de O felsége a király szükségesnek látta, hogy a magyar nemzet alkotmányos jogaiba visszahelyeztessék, mely fejedelmi kegyelmes intézkedés folytán a nemzet az 1848-ban nyert népképviselési alkotmányát visszanyervén, jog adadott a népnek, hogy a saját számára hozandó törvények alkotásában önönmaga által választandó képviselő által befolyhasson.

Es miután a nép által választott képviselőkből alakittatik meg a felelős magyar kormány is; ezért neveztetik az ország törvényhozása és kormányzása népképviselési alkotmánynak. Ily alkotmánya Magyarországnak 1848 előtt sohasem volt, tehát hálával tartozunk Kossuth Lajosnak, ki ezt indítványozta, az 1848-iki nemesi rendekből s magyar főurakból állt országgyűlésnek, melynek lelkes hazafias tagjai az indítványt nemeslelkűen elfogadták, és hálával tartozunk O felségének, néhai V. Ferdinánd király dicső emlékének és porainak, ki életében azon törvénybe foglalt elhatározását a magyarrendi képviselőháznak és felsőháznak szentesítette; és hálával tartozik a magyar volt jobbágy nép még azért is e három tényezőnek, mert ezek törölték el a robotot, a dézsmát és minden rabszolgasági terhet; ezek tették a népet szabaddá és a földnek, — melyet az előtt csak drága szolgai bérért használhatott, — kizárólagos urává.

Mindezen jogoknak most is urai lévén, becsüljük ezt meg s használjuk ismét tiszta hazafias buzgósággal.

De ne bizzuk e szép és nagybecsű alkotmányos jogunk képviselését hitvány emberekre, kik a törvényhozásbani képviselését a népnek csak hiúságból keresik és etetés és itatással, sőt pénzvesztegetéssel akarják a nép könnyenhivőségét kizsákmányolni; mert az oly egyéntől, ki ily aljas uton akarja magát szemtelenül feltolni vagy feltolatni, óvakodjék a nép; mert ez üres fejű hiu egyén, ki a törvényhozásban nem fog üdvös és a nyomasztó helyzetet javító törvényjavaslatokat tenni, hanem csak kárt fog okozni, mert oly törvényjavaslatokat is megszavaz, vagy meg hágy szavazni, a mi által tizszer annyi kárt okozhat a választóknak, mint a mennyit ocsmány bűnös lélekvásárláskor lélekárban kapott.

De az 1874. XXXIII. t. cz. 96. és 97. §-ai is bűnös cselekménynek mondják a vesztegetést; mert e §-ok szerint a ki pénzt vagy pénzértéket vagy ételt, italt ad azért, hogy valaki szavazatát megnyerje, azt is ki a vesztegetés tárgyát vagy cikkét adja, az is, a ki azt elfogadja, habár nem maga adja, hanem más által, és habár a szavazó nem maga fogadja el, hanem családtagjai vagy más által, 1000 frtig terjedhető birsággal vagy 6 hóig terjedhető fogsággal büntetetik, és még 3 évre

választási jogát is elveszti, hecsületes ember tehát ily szigoruan büntetendő cselekménytől óvakodni fog azért is, mert a ki szavazatát pénzért eladja, az nem csak saját politikai jogának, hanem a hazának is árulója.

Nekiünk tehát oly képviselő kell, kit tudománya, jó kipróbált hazafisága s a nép jóvoltára való tanusított törekvése képessé és érdemessé tettek arra, hogy a vaáli választó kerületet a törvényhozó házban képviselhesse, ki nem veszteget, hanem kinek megnyerését a választó polgárság szerencsének tarthassa, ki lélekpénz helyett nekünk hű hazafias szívet, s a hazához tántorithatlan hűséget és törvényhozási képességénél fogva reményt biztosít arra, hogy minden érdekiünket hűn és buzgón fogja képviselni, ki nem köti le lelkiismeretét pártfegyelemnek, hanem függetlenül és szabadon szavaz mindig arra a kérdésre, melynek eldöntése a haza és nép javát idézi elő, s ki a rosznak bizonyult intézményeket böles javaslataival megjavítani törekszik, s különösen szentül fogadja, hogy minden szellemi erejével oda fog törekedni:

hogy a mostani hibás és a népre káros községi hatósági állapot megjavíttassék, hogy a megyei közigazgatási bizottsági rosznak bizonyult intézmény máskép alakíttassék és pedig akkép, hogy 1) a bizottság gyakrabban tartsa üléseit, 2) hogy azon hatóság tagjai, melynek határozatát a közigazgatási bizottság felülbírálja, semmiféle minőségben a közigazgatási bizottsági ülésen részt ne vehessenek;

hogy az igazságszolgáltatás jobbittassék és olesóbbá tétessék az által, hogy:

1) minden birói eljárási tárgy egy bíróság elé tartozzék, a sokféle birói illetőség megszüntettessék;

2) hogy az egyes bírósági részrehajlással könnyen gyanusitható intézmény megszüntettessék, s helyette 5 tagu társas bíróság hozassék be;

3) hogy az írásbeli eljárás eltöröltessék és a közvetlen szóbeli eljárás hozassék be;

4) hogy a drága végrehajtói intézmény eltöröltessék, s helyette a községek jegyzői ruháztassanak fel e hatalommal;

5) hogy a végrehajtást szabályozó törvény hibái kijavíttassanak;

6) az ügyvédek díjai törvény által mérsékelten határozttassanak meg;

hogy a népnevelésre több gond fordíttassék;

hogy a magyar nyers termények kivitele, például a bor a vámszerződés kötésekor meg ne taksáltassék s meg ne nehezíttessék;

hogy a mesterséges borkészítés szigoruan s teljesen eltiltassék;

hogy az állam 5% kamatra kellő biztosítás mellett a hatóságilag igazolt hasznos ezélra 30 évi résztörlesztés mellett kölcsönököt adjon;

hogy a magyar állam 5%-töli szelvényes kötvényei minden állampénztárnál is árusítás alá bocsáttassanak, hogy ehez a nép könnyen hozzá juthasson s azt ugyanott bármikor beválthassa, mely által az államkincstári jövedelem több millióval megszorodnék, ugy, hogy ezen jövedelem lehetővé tenné az általános jövedelmi pótdó eltörlését;

hogy a mostani jövedelmi adókiivetés, mely csak ráfogáson alapszik, eltöröltessék s helyébe az üzleti forgalmi ezikk értéke évenkint leltározva vétessék 10%-töli jövedelem után adó alá; a tőke kamatadó pedig a kölcsön okmányok hatósági nyilvántartása alapján volna kivethető; azon kimondással, hogy a helyhatóságnál be nem jegyeztetett okmány fizetési kötelezettséget nem állapít meg; az orvosok, ügyvédek, tanárok stb. mint tisztviselők volnának állandó adóval adóztatva;

hogy a katonai tényleges szolgálati létszám lejobb szállíttatúék s e helyett a katonakötelezettek s szabadságot katonák fegyvergyakorlása otthon a községben és járásban eszközöltessék s e végre járásonkint elhelyezendő tiszték katonai felügyelete s fegyelme alatt minden községbe altisztek helyezettessenek el, mely által a hadügyi kiadás sok millióval apadna; hogy az egyenkénti beszállásolás megszüntetése

végett a járási székhelyeken s nagyobb mezővárosokban az 1879. XXXVI. és XXXVII. t. cz. értelmében a katonai laktanyák felépítése államsegélyvel és mielőbb fogamatba vétessék;

hogy állami s alapítványi ingatlan vagyon csak nyilvános árverésen legyen eladható vagy bérbeadható;

hogy a közmunkakezelés és a megyei és községi utak javítása és építése népszámszerinti arányban a kis és nagy községekre bizassék a járási szolgabírák ellenőrzése mellett;

hogy a népképviseleti alkotmányos szabadság terjesztésére minden törvényes alkalmat felhasználjon;

hogy az ipar- és kereskedelem fejlesztése szempontjából a vámegyezmenyeknél Magyarország érdekét lelkiismeretesen óvja; stb.

Ezen pontokban foglalt javítások keresztülvitele iránti buzgó törekvést kívánjuk mi meg országgyűlési képviselőnktől, s azért azt a ki velünk egyetért, **ezennel meghívjuk a folyó 1884-ik évi május hó 25-én** d. u. 3 órakor a vaáli nagyvendéglőben tartandó értekezletre, a mikor a képviselőt kijelöljük, s azt a jelöltség elfogadására felkérjük.

Hazafias kötelessége tehát minden választónak e napon megjelenni, mert a haza és önmaga iránti ily fontos polgári jogeselekményre 3 évig ismét nem lesz alkalom.

Vaál, 1884. évi május 8-án.

Lits-ellenes több választó polgár.

DE BALLIĞI GEZA

"Sirkelento" Sappo Sajino kelmien
nimme

Joyi Rappitson.

ONVARSAR

MARRA

1892.
Vadl.

351
K49

HATVÁGÁS.

Kortés versekben a követváltató polgárokhoz, N. Lits Gyula függetlenségi képviselő jelöltsége alkalmából. Irta: Jakab István cipész Bicskén, 1892.

- 1 Fáradhatlan hősei a honnak
Kik a negyvennyolczas párton vannak
Kik küzdenek szívvél, szóval, tettel,
Hej! ezeket lelkesíteni nem kell.
- 2 Hanem óh te buzgó kormánypárti
Egypár szóra én velem most állj ki
Mondd meg nekem mi lelkesített téged
Midőn azt a közös ügyet véded
- 3 Ezer éve él a magyar itt benn
És hazája ne lenne független?!
Kormánypárti ficzkók szégyen rátok
Hogy jogunkat mindig feladjátok
- 4 Miért lettél osztrák magyar polgár
Nem szebb volna ha csak magyar volnál:
Független bank, nemzeti hadsereg
Miért nem kell, miért nem kedveled
- 5 Hát tiúéktek mit szóljak óh restek
Akik miudig mentséget kerestek
„Nem érek rá — ugymond — a világerő”
Menjen el az aki jobban ráér
- 6 Polgártársim ha így okoskodunk
Kár hogy megvan választási jogunk
Kár volt érte annyi vért ontani
Nem érdemli a nép a mostani
- 7 Ős apáink fegyvert hordozának
Sok-sok napot adtak a hazának
S ti öt évből egy napot épen
Mért sajnáltok hazánk érdekében
- 8 Ha mindenki így tesz, akkor eljő
Szabadságunk napjára a felhő
Os jogaink rongygyvá lesznek tépve
Setéség száll az ily lomha népre
- 9 Csufolódva így szólt egy polgártárs
Nem ér semmit a követ választás
Mit bánom én ha nem lessz is jogom
Csak kenyerem teremve meg borom
- 10 Polgártársam! úgy látszik nem érted
Hogy ily szókkal őseinket sérted
Nem becsülni többre a semminél
Amelyért folyt annyi jó honfi vér
- 11 Háládatlan hát így becsülöd meg
Szerzeményét dicsó őseidnek
Okosabb vagy talán mint ők voltak
Midőn honért és jogért harczoltak
- 12 Ha szabadság nem hevitti kebled
Magyar neved sohasem érdemled
Ha nem szeretsz hazát és nemzetet
Nem ér semmit a te rongy életed
- 13 Zúgolódva sokan ekként szólnak
A követek velünk nem gondolnak
Nem hiszek én soha az uraknak
Kik csak a mi pénzünkön jóllaknak
- 14 Polgártársim igaz hogy sok ami sok
Köztük is találkoznak hamisok
De néhány szem szeméért kár volna
Ha sok buzát az ember kiszórna
- 15 Mert vannak ám lelkes hazafiak
Bár nem ösmeri be az a ki vak
Kiknek egész életük a népé
Kár volna ha őket gyanu érné
- 16 Válaszszunk hát jól ki próbált honfit
Nemtudva miue gyanusitsuuk senkit
Mert ha a nép bizalma elveszett
Nincs többé hit, nincs remény, szeretet
- 17 Gyakran jutott már köztudomásra
Sokan várnak a jó áldomásra
Keresik hogy ki fizet majd többbet
S azt pártolják a ki legtöbb hort vett
- 18 Ördög vinné az eladott lelket
Két forintnál ugysem ér az többet
Potyát adott potyát ér a csere
Csak a haza ne veszteue vele
- 19 Vessük meg az ilyen jog tékozlót
Kiknek tette senkinek sem hoz jot
Az ilyen csak megtölthesse hasát
Könynven felejt Istent, hitet, hazát
- 20 Te tekozló Ézsau fajzatja
Ki jogát egy leneséért eladja
Nem vagy méltó hogy ez a Magyarhon
Téged édes ölébe takarjon
- 21 Végre nektek is szólani fogok
A kikben még jó honfi szív dobog
De küzdelmünk sikerét nem látva
Kedvetlenül elvonultok hátra
- 22 Elvtársaim! hogy lehetnének nyugton
Hogy nézhetnének mi tétlenül itthon
Hogy elbukjék elvünk és a szent ügy
S ők győzzenek kiknek pénz a szentjük
- 23 Midőn hajónk ki van már lyukadva
Mért ne mennénk a mentő csónakba
Látva miként fáradnak a mentők
Mért ne tennék mi is akként mint ők
- 24 Elvünk tiszta, törekvésünk jogos
Beláthatja mindenki ha okos
Közös ügybe hazánk ne süljedjen
Legyen Magyar, Szabad és Független.

1892
V. 1

REVIEWS

These reviews are published in the Journal of the American Medical Association, Chicago, Ill., 1912.

1. *Neurology*...
2. *Psychiatry*...
3. *Internal Medicine*...
4. *External Medicine*...
5. *Obstetrics and Gynecology*...
6. *Pediatrics*...
7. *Surgery*...
8. *Ophthalmology*...
9. *Otorhinolaryngology*...
10. *Dermatology and Syphilology*...
11. *Pathology and Bacteriology*...
12. *Physiology and Pharmacology*...
13. *Public Health and Preventive Medicine*...
14. *Medical Jurisprudence and Toxicology*...
15. *Medical Education*...
16. *Medical Literature*...
17. *Medical Statistics*...
18. *Medical History*...
19. *Medical Geography*...
20. *Medical Economics*...

1. *Neurology*...
2. *Psychiatry*...
3. *Internal Medicine*...
4. *External Medicine*...
5. *Obstetrics and Gynecology*...
6. *Pediatrics*...
7. *Surgery*...
8. *Ophthalmology*...
9. *Otorhinolaryngology*...
10. *Dermatology and Syphilology*...
11. *Pathology and Bacteriology*...
12. *Physiology and Pharmacology*...
13. *Public Health and Preventive Medicine*...
14. *Medical Jurisprudence and Toxicology*...
15. *Medical Education*...
16. *Medical Literature*...
17. *Medical Statistics*...
18. *Medical History*...
19. *Medical Geography*...
20. *Medical Economics*...

1896.

Vaál.

150

Éljen 1848!

Választó polgárok!

Papok és muszkavezető grófok csábitanak titeket, hogy elhagyjátok azt a zászlót, melyért 1848-ban őseink vérüket áldozták!

Azok, a ti véres verejtéketeken felhízott papok, kik csak akkor állnak a szegény néppel szóba, midőn a párbéért követelik, s midőn egyházi felmentéskor a népnek 50—100 frtját zsarolják ki, s azok a mágnások, kik az 1848. évi törvények kifolyását, a robot és dézsma eltörlését irigy szemmel nézik, és sajnálják, resztelik, hogy a nép fiából, ha van esze hozzá, lehet olyan ur, ki nekik is parancsol: azok akarnak most a ti félrevezetésekkel „néppárt“ jelszó alatt küzdeni a szabadelvűség, a felvilágosultság és hazaszeretet ellen!

Azok a papok és főurak akarják most a felekezetek között a békés egyetértést szétbontani, s titeket csabos ígéretekkel, birkapörkölttel és megvesztegetéssel az igazság útjáról eltántorítani!

Tudjátok-e, hogy ezek a papok és főurak, elvakultságukban, hogy a középkor véres árnyait, a vallás üldözést felidézhessek, s a papok uralmát ismét felállítsák, szövöttek az osztrák főurakkal, szövöttek a magyarok halálos ellenségeivel: a nemzetiségekkel, rácokkal, szerbekkel, oláhokkal, hogy a ti megrontásokra, a magyar nemzet gyalázatára, — s az ő terveik felvirágozására a néppártot, ezt a hazaáruló papi pártot diadalra juttassák!

Választó polgárok!

Hogy átkos céljukat elérjék, el akarnak titeket adni az osztrákoknak és nemzetiségeknek, el az ördögnek és azt kívánják, hogy elhagyjátok ezt a zászlót, az 1848-iki függetlenség zászlóját, melyen apáitok dicső vére piroslik, s melyre minden becsületes magyar ember halálos ágyán gyermekeit felesketteti.

Mutassuk meg, választó polgárok, hogy a vaáli választó kerületben nem a papok, — nem a mágnások, — s nem a birkapörkölt, nem a polgárok verejtékéből összegyűjtött, s lelketlen lelekvásárlók által nektek kínált pénz, hanem az a nép az ur, — mely küzd, fárad a hazáért, a szabadságért, a függetlenségi eszméért, s melynek zászlajára fel van írva:

Éljen 1848!

Éljen Lits Gyula képviselőjelölt!

1848
1848

Eljen 1848!

Talando polgárok!

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Eljen 1848!

Eljen Iste Gyula képviselőjök!

1878

A vissói kerület tisztelt választóihoz.

E kerület több nagybecsült választó polgára által felszólítottam arra, hogy a képviselő-jelöltséget fogadjam el. Engedek e megtisztelő felhívásnak, miután arról győződtem meg, hogy ez az óhajtás a nép akarata. Tájékozásul azoknak, a kik bizalmukkal igénytelen személyemet akarják megtisztelni, a következőkben körvonalozom azon irányelveket, a melyek engem képviselői állásomban vezetni fognának

A bekövetkező országgyűlési időszak alatt a törvényhozástól leginkább kettőt várok: államháztartásunk rendezését és az állami igazgatás javítását. A közgazdasági sulyegyen helyreállításának két módja van: a kiadások leszállítása és a bevételek fokozása.

Szilard meggyőződésem, hogy a földművelő és iparos osztályra új adókat róni, vagy a létezőket emelni nem lehet; ilyen javaslatot nem tudnék támogatni soha és a bevételek fokozásának csak egy módját ismerem, a mire nyugodt lelkiismerettel szavazhatnék: a szelvényadó behozatala. Jól tudom, hogy ez egy neme az államtönknek, a mely hitelünket ásná alá a külföldi piacokon. De meggyőződésem szerint két rossz közül a kisebbet kell választani és miután újabb államkölcsonst többé felvennünk nem szabad, igazságosnak tartom, hogy az államkötvények birtokosai ép úgy fizessenek adót a szelvények után, mint bármely polgára e hazának egyéb jövedelme szerint

Ezen az egy fokozásán kívül az egyenes adóbevételeknek, legnagyobb sulyt fektetek a kiadások leszállítására. Ezt minden irányban lehetőnek nem tartom, sőt némely igazgatási ágban, mint például a nevelésügy terén fokozni óhajtom. Bevételeink legnagyobb részét a hadsereg emészti fel. A kiadások leszállítását itt kell megkezdeni. Az a külpolitika, a melyet külügyi vezetésünk követ, ily nagy hadsereg és nagy kiadások fentartását nem igazolja. Külügyminiszterünk folyton hangoztatta, hogy megszerezte hazánknak a békét; ám élünk békelábon és élvezük előnyeit. A felfegyverzett béke rosszabb egy háborúnál. Óhajtom tehát, hogy külpolitikánk békés legyen, hogy a hadsereg kiadásait leszállíthassuk, de egyszersmind biztosítsuk hazánk fenállását természetes szövetségeseink által. Ellene vagyok oly politikának, a mely hazánk ellenségeivel lép szövetségre, mint ez a multban történt, amiért a külpolitika eddigi irányának megváltoztatását óhajtom akkép, hogy Anglia, Franciaország és Törökországra, mint legtermészetesebb szövetségeseinkre a mely államokkal érdekeink találkoznak, nagyobb figyelemmel legyünk. Bosznia és Hercegovina elfoglalását elhibázott lépésnek tekintem és nem fogok soha megszavazni oly kiadásokat, a melyek e tartományok megszerzésére lennének irányozva.

Szükségtelennek tartom a hivatalnokoknak azt a nagy seregét, melyet most tartunk. Ezeknél is nem csekély megtakarítást vélek elérhetőnek. Az állami igazgatás javításától várom ezt. A központi kormányzat erősítését és a községek önkormányzatának kiterjesztését óhajtom. Az önkormányzat sulypontját a községekre kívánom helyezni. A megyei intézményt jelen alakjában szerintem fentartani nem lehet, a mely nem elég erős, hogy jól adminisztráljon és nélkülözi az önkormányzat elemeit, hogy a központi kormányzattól függetlenül működjék.

A kisebb községek szervezetését látnám szükségesnek egy-egy önkormányzati körbe, hogy az értelmiség magasabb színvonalán álló tisztviselők igazgathassák, a mi lehetővé tenné, hogy az állami igazgatás elkülönített ágainak polyp karjai, a milyenek a sok pénzügyi hivatalnokok, ne öljék át az egész országot és szívják életerejét. Sem ezek, sem a szolgabírák nem érnek rá, hogy betöltsék feladatukat. Az egész megyei administratio ma fenyegetés és ebből eredő kapkodásból áll s a mi történik, végeredményben mégis a községtől jó. Itt kell tehát létrehozni az önkormányzatot akkép, hogy a községi hivatalnok ne csak sanyargatott áldozat, de a közkormányzat valódi közege legyen a ki képes végrehajtani a községi szervezet és a felsőbb hatóság akaratát. A jelen bíróságrendszerrel lehet koldusbotra juttatni a községi bírakat, de jól adminisztrálni nem. Megválasztásom esetében tehát arra törekedném, hogy úgy a megyei mint a községi rendszer ily alapelveken gyökeresen megváltoztassék.

Szükségesnek látom állam háztartásunk minden ágában — különösen megyénk kincstári erdőkezelésének ferde és roppant kárt okozó gazdálkodásában — az okszerű takarékoság érvényesítését.

Szükségesnek látom a közadók kezelésének revízióját oly irányban, hogy az adó fizetők az adó behajtásoknál már szokássá vált visszaélésektől és törvény ellenes zaklatásoktól megkíméltesse, és hogy az eddig elkövetett visszaélésekért az illető hivatalos közegek felelőségre vonassanak.

Kivánom továbbá, hogy a vadászati és fegyveradó, különös tekintettel a hegyes vidékek lakossaira szabályoztassék vagy végkép megszüntetessék; valamint a bélyeg és illeték törvények egyszerűsítését.

Sürgősen kívánatosnak tartom, hogy közoktatásunk végleges megoldást és szigorú kivittelt érjen; mert csak úgy emelkedhet köznépünk a közműveltség azon fokára, melyet az emberi méltóság mai nap megkíván.

Kiváló gond fordítandó a szakoktatásnak szervezésére, hogy az ország minden részében, az oktatás minden köreivel kellő arányban és összeköttetésben fejlesztessék.

Szükségét látom az ipar, — de különösen a házi ipar fejlesztésének érdekében, a kormány részéről tan-műhelyeket felállítani s mindent felhasználni és áldozni, hogy az lehető legrövidebb idő alatt az ország minden részeiben életerőre emelkedjék.

Óhajtom az ipartörvény revisioját, mert a tapasztalat arról győzött meg, hogy iparunk nem elég fejlett ahhoz, hogy csupán a verseny szabályozza és óvja a közönséget a visszaélések ellen. — A kis ipar tönkre tétetett, míg a czéhek alatt virágzottak. — Habár a czéhrendszert a maga merevségében visszaállítani nem akarom, mindamellett szükségesnek vélem, hogy az ipartársulatok felruháztassanak a jogok némely részével, a melyekkel azelőtt a czéhek bírtak.

Az ország anyagi gyarapítására lényegesnek tartom azt is, hogy főleg keleten ipartermékeink részére a piac biztossá tartsák, mi a legközelebbi jövő feladata lesz.

Az erdőtörvény alkotásánál nem fognám elmulasztani gyakorlati tapasztalataimat érvényesíteni megyei viszonyainkra kiváló tekintettel, és mindenestre odahatni, hogy a kis termelő érdekei a nagytermelő mellett is érvényesüljenek; egyenlo jogokat és vártalmat élvezzenek.

Oda fognék működni, hogy a m. kir. államépítészeti hivatal által a megye részéről árlejtésre kibocsátott utak és hidak építése ne egyes idegen vállalkozóknak adassék: hanem az illető községeknek helyenként, miután méltányos dolog, hogy az adófizető honpolgároknak alkalom adassék a terhes adóilletékeket ezáltal legglább törleszteni.

A mi partállásomat illeti, erre nézve ma határozottan nem nyilatkozhatom.

Azok a kérdések, a melyek legutóbb a pártokat egymástól elkülönítették, a legközelebbi 3 év alatt tárgyalás alá nem kerülnek, és a midőn azt látom, hogy kiválóan fényes multu és mély belátásu hazafiak e pártokon kívül állanak, én a ki a főváros zajától távol élek és a szereplő egyéneket közléről nem ismerem, nem bírok a vak elbizakodottság azon bátorságával, hogy már ez alkalommal a mult országgyűlésen sorakozott pártok valamelyikéhez csatlakozzam. Nem lehetek tagja a közjogi ellenzéknek, mivel a közjogi kapcsolatot Ausztriával minden utógondolat nélkül elfogadom. A mennyiben pedig a kormánypárt által megszavazott törvényeket sem tudom helyeselni, a multa való tekintetből ide sem sorolhatom magamat, a mig a jelen kormány jövő szándékai és alkotásai iránt nem vagyok tájékozva. Kiindulási pontom tehát ellenzéki, de ezen csak abban az esetben maradnék meg állhatatosan, ha azt látnám, hogy a kormány cselekvése nem felel meg azon főbb elveknek, a miket fentebb elsoroltam. Elfogadom mindenkor a jót, de ellenzem a rosszat, a hibást. És minthogy azt hiszem, hogy új pártalakulásoknak kell bekövetkezni, mert a személyes politika egészséges alapon nem nyugszik, azon párthoz fogok csatlakozni, a mely elveim érvényesítésére legtöbb kilátást nyújt.

Bemutattam azon irányelveket, melyek valóításában látom hazánk szellemi és vagyoni állásának jövőjét és fölvirágzását, és melyek rendszeres kivitele mellett lelkemből óhajtok harcolni; mert megvagyok győződve, hogy csak akkor fog Magyarország jobb, boldogabb napokat élni.

Ezekután pedig T. Választóim fogadják köszönet nyilvánításomat azon nagybecsü bizalmokért, melylyel engem lekötölezték.

Éltesse Önöket az Isten!

Petrova, 1878. Julius 27-én.

Vissói Papp Zsigmond, s. k.

1872.
Zemplén-vármegye.

238.

152

Tisztelt elvrokon!

Az országgyűlési baloldali kör felhívása következtében folyó 1872-ik évi február 11-én Sátoralja-Ujhelyben megtartott megyei pártértekezletben a zemplénmegyei baloldali párt alakulván, a szervezkedés keresztülvitele céljából az *o-lisztkai* országgyűlési képviselő választó-kerület szervezésére a $\frac{1}{2}$ alatti mellékletben megnevezett ottani lakos polgártársaink választattak meg, kik közül a szervező bizottmányi tagok összehívásával *Mezőssy László* bizatott meg.

Hogy tehát a központi bizottmány megalkotása és a megyei szervezkedés — melynek határidejeül 1872. évi március hó 6-ik napja délutáni 3 órája Sátoralja-Ujhelybe a Diána-fürdő teremébe tüzetett ki — lehetővé tétessék, határozottatott:

Célja lévén szervezkedésünknek a baloldali elveket minél tágasabb körben terjeszteni s ezen elveknek a megye területén minél több követőt szerezni, felkérjük címzett szervező bizottmányi tag, miként azon választó-kerület községeit magok között haladék nélkül felosztani, s azon községekben az ellenzéki elvekhez ragaszkodó egyének névsorát — tekintet nélkül arra, hogy az összeirandók jelenleg választók-e vagy sem? — összeállítani, s a névjegyzéket mindenkivel aláíratni, vagy két tanu előtt keze \times vonásával erősíttetni és ezen összeírást lehetőleg gyorsítani azért sziveskedjék, mert óhajtandó, hogy a választó-kerületi bizottmányok még e hó végeig alakuljanak, egy elnököt, helyettes elnököt, jegyzőt, 6—24 tagból álló kerületi bizottmányt alakítsanak, és a március 6-ki megyei pártgyűlésre már a szervezett községi tagok névsorát magokkal hozván, itt a központi bizottmány elnökének másolatban átadják.

Az országos pártértekezletbe küldendő képviselőink névjegyzékét tolvó hó 20-áig az országgyűlési baloldali kör elnökségéhez bejelenteni tartozván, mint testület által — tekintettel az egyes választó-kerületek érdekeire — megválasztattak a megyasszói választó-kerület részére: Sisáry Gyula; a mádi választó-kerület részére: Vass Gyula; az o-lisztkai választó-kerület részére: Mezőssy László; az ujhelyi választó-kerület részére: id. Farkas Lajos; a király-helmeci választó-kerület részére: Löcherer Mihály; a nagy-mihályi választó-kerület részére: Dercsényi Kálmán; a gálszécsi választó-kerület részére: Pilissy Zsigmond; a homonnai választó-kerület részére: Bujanovics Rudolf elvrokonok, kiknek megbízóleveleik a jegyző által megküldetnek és megválasztatásuk az országgyűlési baloldali kör elnökségéhez bejelentetik.

Hogy pedig úgy címzett szervező bizottmányi tagtárs, mint az általa szervezendő községi tagok a szervezkedés alapelvei és kiviteléről teljes ismerettel birjanak, $\frac{2}{3}$ alattiiban veszik azon alapelvek rövid kivonatát, melynek elfogadásával a megyei baloldali párt mai nap alakult és melynek szakaszai szerint szervezkedését megindította.

A március 6-án Sátoralja-Ujhelyben tartandó megyei pártgyűlésben, a központi bizottmány, elnökök, jegyző választása és általában a központi szervezkedés és alapszabályok készítése fogván a tanácskozás tárgyát képezni, tisztelettel kérjük címzett elvrokont, miként személyesen mulhatlanul megjelenni és azon kerületből többi elvrokonainkat is a szervező nagy gyűlésbeni részvételre buzdítani méltóztassék.

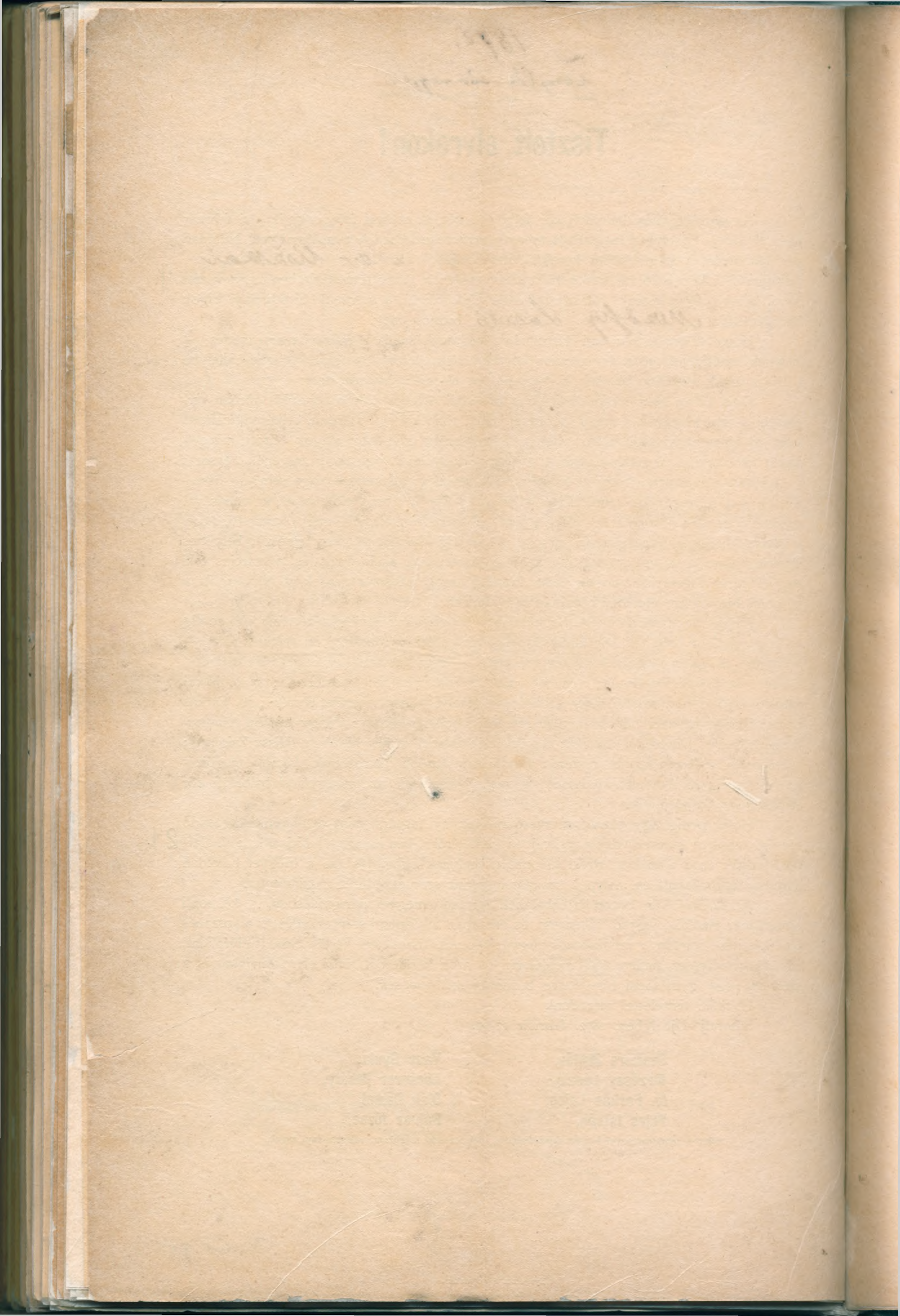
Hazafiui tisztelettel maradunk

Sátoralja-Ujhelyben, 1872. február 12-én.

Szemere Miklós,
Mezőssy László,
Id. Farkas Lajos,
Fejes István,

Vass Gyula,
Löcherer Mihály,
Oláh Dániel,
Bajusz József,

mint a zemplénmegyei balpárt igazgatásával ideiglenesen megbízott választmányi tagok.

A ZEMPLÉNMEGYEI BALOLDALI PÁRTOT

SZERVEZŐ

BIZOTTMÁNYI TAGOK NÉVSORA.

I.

A megyaszói választó-kerületben :

Fegyverneki Károly	Zákány Albert	Tóth Lajos
Nagy Miklós	Tátrai László	Zábráczky Ottó
Szücs Gyula	Kádas István	Zombori Gedő
Sisári Gyula	Kóczány Miklós	Mudrony Sándor.

II.

A mádi választó-kerületben :

Komáromi Ferenc	Vitányi József	Raiz Lajos
Koroknai Pál (Mád)	Horváth Lajos	Novák Gyula
Kántor Vilmos	Csuka Miklós	Gecsei Péter
Brezányi Ernő	Mezei Ferenc	Kohn Bernát
Székely Károly	Dr. Szabó László	Lichtmann
Kézsmárki Károly	Sóhalmi György	Stern Sámuel
Spóner Tivadar	Szenczy László	Weinhändler Jakob
Zimmermann Zsigmond	Smitz	Rothmüller (Mád).
Vass Gyula	Fáy Ferenc	

III.

Az o.-liszikai választó-kerületben :

Kecskeméthy Zsigmond	Olcsvári Gyula	Vass Imre
Freiler Gyula	Budai Bertalan	Patonai Pál
Szilvási József	Dr. Lengyel Endre	Kiss Ferenc
Szombathi Pál	Kun Dániel	Somossy Imre
Bögözi Miksa	Kovács János	Matisz András
Oláh József	Id. Meczner Rudolf	Zsidai József
Soós József	Bódogh Károly	Ráczy Bénéjám
Margitai Sámuel	Dobozy László	Tóthbegyi János
Stéján Géza	Both István	Ifj. Meczner Rudolf
Búza József	Pandák József	Kazicska Mihály
Grosz Márton	Hegedüs László	Szathmári Károly.

IV.

A sátoralja-ujhelyi választó-kerületben:

Id. Farkas Lajos	Stépán Kristóf	Hatvani László
Oláh Dániel	Cserépi Károly	Szendrei Sándor
Fejes István	Boronkai Farkas	Schwarcz (Vitányban)
Bajusz József	Boronkai Károly	Rákos István
Bermann Imre	Meczner András	Keil Mihály
Csicseri Mihály	Egri Elek	März György
Csehi Péter	Kozma Antal	Kigyósi István
Mánik József	Erdélyi Sándor	Soltész Pál
Maternyi József	Borúth Elemér	Gönczi József
Boka Károly	Tóth Pál	Polsch Lajos
Reichard Mór	Mikecz József	Szathmári Péter
Dr. Schön Vilmos	Sárkány Farkas	Marikovszki István
Schön Leó	Kolosvári Sámuel	Tokaji Lajos
Sztropkovic Imre	Szombathi Károly	Tóth Endre
Székely János	Bálpataki János	Nagy Pál
Zachár János	Bernáth Győző	Szombathi Ferdinánd.
Jelenek Ádám	Apacs Ferenc	
Bányai János	Bukó Antal	

V.

A bodrogközi választó-kerületben:

Löcherer Mihály	Kun Frigyes	Bencsik István
Ardéi Károly	Kozma Mihály	Somogyi László
Somogyi Sándor	Dombai Kálmán	Czigány András
Ölbei Sándor	Gutmann Sámuel	Tárcki Ferenc
Füzi Ferenc	Horváth Zsigmond	Sápos Ferenc
Füzi Kálmán	Pác Márton	Kistóth András
Okruczki Tamás	Molnár Pál	Keresztúri Zsigmond
Német Lajos	Szentmihályi Lajos	Klár Jenő
Klobusiczki László	Horkai István	Zimmermann József
Keresztúri József	Horkai Sándor	Mészáros József
Bodnár Lajos	Pilissi Ferdinánd	Eva Károly.

VI.

A gálszécsi választó-kerületben:

Payzos János	Császár Pál	Paléta Lajos
Kálniczky János	Timkó József	Pilissi Ede
Szemere Miklós	Szabó Zsigmond	Pilissi Zsigmond
Prihoda Lajos	Tasnádi Balázs	Dudás Lajos
Juhász Lajos	Péchi Ádám	Kiss József.
Csuka Dániel	Mándi István	
Szemere Lajos	Görgei Pál	

VII.

A nagy-mihályi választó-kerületben:

Dercsényi Kálmán	Szirmay Tamás	Lehóczki Elek
Szemere Gyula	Czibur Bertalan	Mészáros János
Lehóczky Miklós	Füzesséri Miklós	Bálint József
Milko Alajos	Kapossi Menyhért	Nyomárkai Hugó
Németh László	Widder Ignác	Oláh István
Bernáth Dániel	Kossuth Mihály	Hrivnyák János.

VIII.

A homonnai választó-kerületben:

B. Balassa István	Gregorovics Antal	Zámberi Ödön
Tihy Ferenc	Kecskovics Antal	Nagy József
Ehrenheim Ferenc	Púza Antal	Malónyay Ferenc.
Lukovicz Géza	Nyitrai József	

I

Alakulási alapelvek:

Akarjuk: az önálló magyar hadsereget;
a delegációk megszüntetését;
pénzügyeink függetlenítését, mind a szellemi, mind az anyagi téren — jelesen az adókra és a monopóliumokra vonatkozólag is — a szabadelvű célszerű reformokat;
hazánk integritásának megóvása mellett e haza bármely ajku polgárainak kielégítését; de mindezt — megválasztva az időt, a módokat és eszközöket — minden rázkódás, és annak, a mi a létező viszonyokban jó van, veszélyeztetése nélkül.

Szervezkedési terv:

A zemplénmegyei baloldal szervezkedésének célja minél tágasabb körben terjeszteni a baloldali elveket s ezen elveknek a megye egész területén minél több követőt szerezni.

Célja összetartani a párt tagjait; fentartani közöttük az egyetértést, különösen a képviselő-választások alkalmával, és ott, a hol más párt is jelöltet tűzött ki; valamint oda törekedni, hogy ott, a hol ugyanazon választó-kerületben több e pártbeli jelölt lép fel, a választók egy baloldali jelölt körül csoportosuljanak, nehogy a szavazatok megoszlása által a párt magát gyengítvén, az ellenfélnek — bár akaratlanul — győzelemre jutása előmozdittassék.

A párt szervezkedése céljából alakíttatnak:

- a) községi bizottmányok;
- b) kerületi bizottmányok;
- c) központi bizottmány.

A községi bizottmány áll: a községi gyűlés által megválasztott elnökből, helyettes elnökből, jegyzőből és a bizottmány tagjaiból, mely utóbbinak száma a község népességéhez képest lehetőleg hat—huszonnégy tagot foglal magában.

Az elszigetelten álló párttagok a legközelebbi szervezett községhez csatlakoznak.

Megalakulván ekkép a községi bizottmány, első feladata az ellenzéki elvekhez ragaszkodó egyének névsorát a községből és ehez netalán tartozó pusztákból összeállítani, tekintet nélkül arra, hogy az összeirandók jelenleg választók-e vagy sem?

A névjegyzékbe mindenki sajátkezüleg írja nevét, vagy beiratását keze keresztvonásával erősíti meg.

Ezen névjegyzék a községi bizottmány elnökénél folyvást nyitvatartandó; és ebbe magát mindenki bármikor beírhatja vagy beírathatja.

A községi bizottmányok elnökei a kezeiknél levő párttagok névjegyzékének másolatát a központi bizottmány elnökéhez küldik be.

A községi bizottmányok minden félévben; a képviselő-választási mozgalmak megindításától kezdve pedig a választás megtörténteig minden héten egyszer ülést tartanak.

Minden jelenlegi országgyűlési képviselő választó-kerületben egy kerületi bizottmány alakíttatik, melynek tagjait a kerülethez tartozó községek bizottmányi elnökei képezik.

A kerületi bizottmány elnökét, helyettes elnökét és jegyzőjét maga választja.

II Az ekként megválasztott elnök egyszersmind tagja a központi bizottnányoknak. A kerületi bizottnányok üléseiket rendszeren a választó-kerületek székhelyein tartják.

Esetleg azonban az ülés helyéül a kerületi bizottnányi elnök által más község jelöltetik ki.

A kerületi bizottnányok minden félévben, a választási mozgalmak megindulásától kezdve pedig, a választás megtörténteig, minden két hétben tartanak ülést olyképen, hogy a kerületi bizottnányok üléseinek határnapja mindig a községi bizottnányok ülése utáni időre essék.

A központi bizottnány az alakuló nagy gyűlés által szerveztetik az általa megválasztott megyei balpárti, illetőleg központi bizottnányi elnökből, helyettes elnökből, jegyzőből és 12 bizottnányi tagból, kikhez a fentebbi szakaszok értelmében a kerületi bizottnányok 8 elnöke járul.

III A központi bizottnány minden évben; a választási mozgalmak megindulásától kezdve pedig a választások megtörténteig, minden két hétben ülést tart, közvetlen a kerületi bizottnányok ülései után.

A rendes gyűlések összehívása mindenkor a nyilvánosság útján történik, és azokon, mint hallgató, a párt minden tagja részt vehet, s netaláni indítványát írásban foglalva az illető bizottnány elnökének átadhatja, ki is az indítvány mikor leendő tárgyalása felett azonnal határoz.

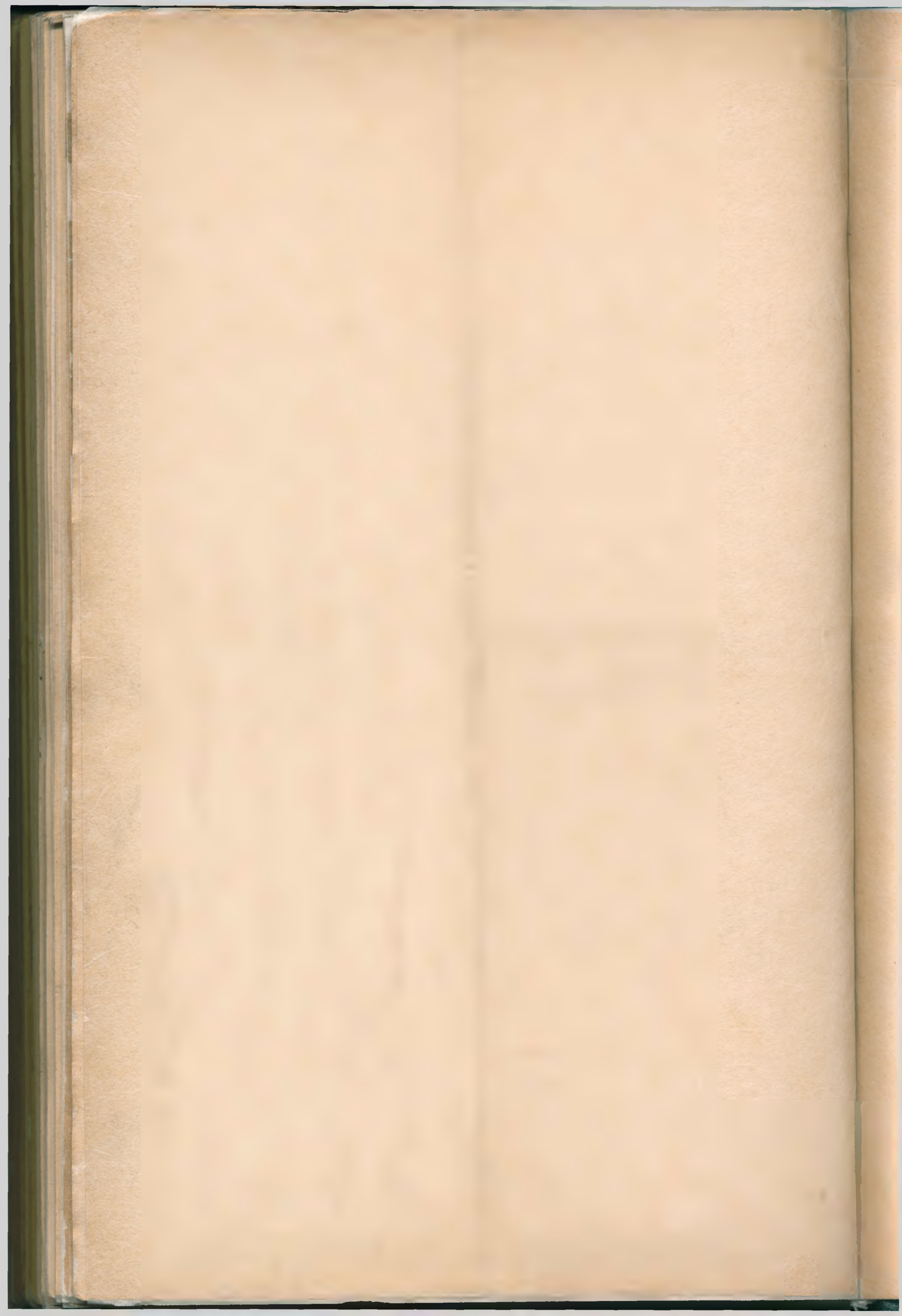
Rendkívüli esetekben a községi, kerületi és központi bizottnányok elnökei rendkívüli gyűlést hívhatnak össze.

A községi és kerületi bizottnányok egyik kiváló feladata: minden szükségeségről s alkotmányos eszközökről, melyeket a párt győzelmére kívánatosnak tartanak, de a melyekkel saját erejükből nem rendelkeznek, a központi bizottnányt értesíteni, mely arról gondoskodni s az illető bizottnánynak segedelmére lenni tartozik.

E célból a községi és kerületi bizottnányok elnökei folytonos összeköttetésben állanak a központi bizottnánynyal, illetőleg ennek elnökével és viszont.

A bizottnányok újbóli alakítása a fentebb elősorolt módozatok szerint mindenkor a képviselői megbizás leteltét követő fél év alatt történik.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

243.

1872.

~~Dr. [unclear]~~
~~[unclear]~~

Felhívás

Zemplénmegye baloldali érzelmű választó polgáraihoz.

Tisztelt választó polgártársak!

Bizonyosan tudomásotokra jutott mindnyájatoknak azon változás, mely hazánkban úgy a kormány újbóli alakulása, mint a pártállás változására nézve előállott.

Tudomásotokra van, miként az országgyűlési volt baloldali képviselők, vagyis az ugynevezett Tisza-párt — néhány elvű tagja kivételével — a jobboldali, vagyis kormánypártba beleolvadtak, nem azért, mintha hazai viszonyainkban valamely nagyobb szerű változás állott volna be, avagy hazánk sorsa jobbra fordult volna, mint inkább azért, hogy elveiknek megváltoztatása által kormányra juthassanak.

Kis számra, csupán 50—60-ra olvadt le — a 400 tagból álló képviselőházban — azon elvű képviselők száma, a kik Magyarország állami önállósága, független kormányzatának zászlaját lobogtatják.

Ezen elvű képviselőknek és nekünk, — kik a megyei balpárti gyűlés bizalmából megyénkben a közjogi ellenzék vezetésével megtiszteltettünk, — ma is ugyanazon pontokban öszpontosulnak alapelveink, melyek 1869., 1872-ben alkottattak, de mely alapelvektől az országgyűlési balközépi képviselők e folyó 1875. évi február hóban választókerületeik megkérdése nélkül elpártoltak.

Az 1872/5-iki országgyűlés mult május hó 24-én befejeztetett, de az eredmény, melyet maga után hátrahagyott, hazai viszonyaink javulását nem jelzi, ellenkezőleg a jelen kormány kormányzási rendszerét is képező közösügyes alapon folytatott gazdálkodás hazánkat végromlással fenyegeti, és erős meggyőződésünk szerint e végromlás elhárítására nincs és nem lehet más mód, mint az, melyet régi törvényeink, jelesen: az 1790: 10-ik törvénycikk, — Kossuth Lajos, és 1865-ben maga Deák Ferenc és azon férfiak is, kik most a kormánypárt élén állanak — hangoztattak; a mely alapelvek 1847/8-ki törvényeinkben letétettek.

Nem akarunk mi ellenszegülni az élő törvényeknek, és azoknak mindaddig, míg alkotmányos uton meg nem változtatnak, engedelmeskedni polgári és hazafiui kötelességnek ösmerjük, de nem nézhetjük tétlenül, hogy ezen szegény haza mint tolatik a sir szélére, miként indul egyesek párturalma miatt feloszlásnak, mint sülyed e nemzet fokról fokra, mint lesz mind az üzelem tárgya, a mi e dicső nemzet előtt egykor szent volt, és a mi alkotmányos életünk alapját képezi.

Sorakozzatok e zászló alá, ne tegyétek le szegyénteljesen az alkotmányos fegyvereket, ne szüntessétek meg az elvi harcot.

Siessetek tehát a közlegő képviselő-választások alkalmából a „baloldal, a közjogi ellenzék zászlója körül sorakozni.“ Egyszersmind a megyei választókerületeket felhívjuk, hogy elnököt, jegyzőt, választmányi tagokat minélelőbb válaszszanak, s magokat a központi választmánynyal összeköttetésbe tegyék.

Kelt Sátoralja-Ujhelyben, 1874. június 1-ső napján tartott baloldali közgyűlésünkből.

Bajusz József,

jegyző.

Hegedűs László,

a zemplénmegyei közjogi ellenzék választott elnöke.

Boronkay Károly.
Bódogh Károly.
Szemere Miklós.
Sponer Tivadar.

Szemere Gyula.
Kun Dániel.
Kálniczky Károly.
Kun Pál.

Komáromy Ferenc.
Dr. Lengyel Endre.
Payzoss János.
Hornay Kálmán.

1874.

Ugyen képpel fogtörseul gyermek korunkban
 a materas! Erre ismar a mi polgár
 sorsaink!! - Vigyárr magyar!!

1875. ~~1875.~~

Zemplén megye.

Nyilatkozat.

Örvendetes ténynek tekintjük azt, hogy parlamentünk eddigi két legtekintélyesebb pártja közt a közjogi kérdés vitatása válaszfalat képezni megszűnt.

E tény közvetlen üdvös következményét annak lehetőségében látjuk, hogy ezentul a pártok a politikai elvek homogenitása szerint csoportosulhassanak.

Nem titkolhatjuk el azonban sem magunk sem mások előtt, hogy az eddigi Deák-párt és balközép olynemű fusioja, minő országszerte és Zemplénmegyében is a pártmozgalom némely vezetője által célba vétetik, ezen várt üdvös eredménynek megvalósítását nem képezi.

Történik ugyanis ezen fusio a nélkül, hogy a politikai kérdések bármelyikére nézve is a megoldás iránya kijelöltetnék és ez által az alakítandó pártba belépők nézetegysége konstatáltatnék; ily formán a fusiot nem tekinthetjük benső egyesülésnek — mi az erőnek és együttes működésnek feltétele — hanem oly mechanicus vegyületnek, mely az erre támaszkodó coalitionalis kormánynak benső erőt nem kölcsönöz, az abban közreműködők egyenjogát, az egyesült politikai tényezők egyensúlyát nem biztosíthatja.

Ez okból elhatároztuk, hogy a szabadelvűnek nevezett kormánypártba nem lépünk, hanem független és külön pártállást foglalva, a kormányt a tettek mezején várjuk el és ezeket az intézkedés érdeme s üdvös volta szerint bírálndván meg, a közjóra szolgálókat nemcsak nem fogjuk ellenezni, sőt azokban segítségére leszünk, magunkat azonban előzetes bizalmi szavazatok által elhatározásaink szabadságában meg nem köttetjük. *szavazatok*

Mindenek felett pedig azt óhajtván, hogy külön pártállásunk elvi alapjai, mindenki előtt, ki hozzánk csatlakozik, tisztán felismerve, öntudatosan s közegyetértséssel elfogadva legyenek; meggyőződésünket e következőkben mondjuk ki:

1. Ragaszkodunk azon alkotmányos szövetséghez, mely a pragmatica Sanctioban megállapítva szilárd alapon az 1867: 12. által szabályoztatott. Ez alkotmányos szövetségben a monarchia másik részével való közösügyek és érdekek alkotmányos elintézésének és nemzeti állami létünknek fő biztosítékát látjuk, és ezt nemcsak és nem főleg az azon törvények által megállapított kezelési módozatokban, de kiválóan azon loyális és ildomos kiegyezési politikában találjuk, mely a Deákpártnak elvitázhatlan érdeme és mely a monarchia ügyeinek vezetésében és az azokra való alkotmányos befolyásunk érvényesítésében vezéreszméül és iránytűül kell, hogy ezentul is szolgáljon. *De ne. ország*

2. Ragaszkodunk a felelős parlamenti kormányhoz, mint Hazánknak az 1848-iki törvények által megállapított alapintézményéhez. De számba véve a legközelebbi multak tapasztalatait, szükségesnek tartjuk a parlamenti reformot, hogy ezáltal a törvényhozás jobban képesíttessék messzeható feladatainak megoldására. E reformok közt kiemeljük: a képviselők számának aránylagos leszállítását, a napdijak rendszerének szabályozását, a válasz-

tási cyclusnak öt évre való kiterjesztését, a tanácskozási rend javítását és a főrendi háznak rendezett fentartása mellett, s ezeknek birtokosaival együtt, a társadalomnak, nagy vagyon, magasabb tudományos műveltség és közérdekem által kitünő elemei képviseltesenek.

3. A helyzet legszembeötlőbb momentumát a zilált pénzügyi állapot képezi.

De ezen magában véve is nagy baj csak symptomája egy mélyebben dülő általános kórnak, mely politikai, közigazgatási és törvénykezési rendszerünk hibás voltában rejlik.

Ezeknek orvoslása tehát főleg állami szervezetünk gyökeres javításával eszközölhető.

E szükséges átalakításoknál az eddigi tévedések okai kerülendők, melyek jelesen önerők túlbecsülésében, a külföldi példák utánzásában, az elméletek meggondolatlan alkalmazásában és a célok határozott felismerése nélkül gyakorlott rendszertelenségben mutatkoznak. Sőt ellenkezőleg szükséges, hogy törekvéseinknek határozott jelleget kölcsönözzön egy oly rendszer, mely minden részeiben és ezek harmoniájában tüzetesen átgondolva legyen s a melynek *kiindulási pontja*: az ország anyagi ereje és népünk műveltségi foka, *vezérelve*: a gyakorlati élet követelményeinek elfogulatlan felismerése, *célja* pedig a magyar államszerkezetnek, annak öröklött nemzeti jellegével való fentartása.

4. Ezekből folyólag óhajtjuk első sorban *közigazgatási szervezetünk egyszerűsítését* minden ágaiban és fokozataiban, olyképen, hogy a minisztériumok teendőinek helyes csoportosítása által és ezzel kapcsolatban azok száma leszállíthatassék; hogy a nehézkes, költséges és lassu bureaukratikus ügyrend és eljárási módozatok, a személyes felelősség elvének következetes érvényesítése mellett, megszüntessenek, illetőleg megváltoztassanak; hogy az administrationak decentralisatioja által a végrehajtó közegeknek önállóbb intézkedési jogkör nyujtassék; és hogy a jelen területi felosztás kártékony sokféleségének megszüntetésével, azon érdekek és közigazgatási igények, melyek egy területen folynak össze, ugyanott egy hivatal által, habár a szükséghez képest különböző szakszemélyekkel látassanak el. *Kereset csökkentése!*

5. Óhajtjuk a *törvényhatósági közigazgatás oly reformját*, melyszerint egyfelől a közigazgatási tisztviselők a központi kormányzattal szoros összeköttetésbe hozassanak, de másfelől az önkormányzat körei tágíttassanak, hogy így a végrehajtó hatalom, mindannyi közegeiben és fokaiban, a magyar államhatalom fenségének kifolyása legyen, és az állam érdekeinek fentartása és törvényeinek pontos végrehajtása, a közegek organikus közreműködése által biztosíttassék, viszont a központi kormány intézkedései a közvetlenül érdekllett autonom testületek törvényes és beható ellenőrzése, illetőleg közreműködése mellett, végrehajttassanak. *Az önkormányzatok teendőinek szűkítése!*

6. Óhajtjuk a *községi törvény* oly módosítását, melyszerint a község népének anyagi viszonyai és műveltségi fokához képest, az alkotmányos intézmények sorában életerős gyökeret verjen, és valóságban foganatosítható és a jelenleg nagyban felszaporodott költségek lehető kimérlésével végrehajtható is legyen. *Az önkormányzatok teendőinek szűkítése!*

7. A *törvénykezés terén* is beható reformokra van szükségünk. Következtesen, de a kellő óvatossággal életbe kell léptetni az igazságszolgáltatás egyszerűsítését, gondoskodni a nép mindennapi jogszükségeinek gyorsabb, könnyebb és nagy költségnélküli ellátásáról, rendezni az *írvaügyet*; mindenekelőtt pedig a *perrendtartás* kirívó hiányait és a formaságok sokoldalúságát kell megszüntetni, egyszerűsíteni a *fellebbviteli kompetentiákat*, kiterjeszteni a *járásbiróságok hatáskörét* és a *bekebirői intézmény* gyakorlati létesítése mellett a *törvényszékek* számát leszállítani. E legsürgősebb teendők mellett a *polgári, váltó, csőd* és kivált a *büntető törvények* alkotása a jövőnek elodázhatlan feladatai közé sorolandó.

8. A monarchia védképessége okvetlenül és feltétlenül fentartandó; megkívánja ezt a monarchia egységes fentartása éppúgy, mint Hazánknek minden külvészély elleni biztonsága. Bizalommal és rokonszenvvel viseltetünk tehát a közöshadsereg iránt, melyben fiaink törvényszabta kötelességeiket és veradójukat róják le, és kegyelettel ragaszkodunk azon nemzeties intézményhez, mely a honvédségben jutott kifejezésre. nem!

De a költségeknek, melyek a véderő fentartására és emelésére fordítatnak, a népek teherviselési képességével arányban kell lenniök; minden túlzás e téren veszélyeztetné épen azon fenséges célt, melyért áldozunk, és szívesen kell, hogy áldozzunk, vérben is pénzben is. *ahyha?!*

Elvárjuk tehát a korona tanácsosaitól és a törvényhozástól, hogy mindazon megtakarításokat, melyek a hadképesség és hadszervezet veszélyeztetése nélkül lehetők, foganatosítani fogják; és reményljük, hogy midőn a *védtörvények revisio* alá kerülhetnek, és nemzeti érdekeinknek veszélyeztetése nélkül, a *honvédség intézménye a hadsereggel szerves összeköttetésbe hozatván* — mire a *kerületi hadosztályok létesítése önkényt utal* — még jelentékenyebben fognak a költségek apasztatni.

9. Sulyosak és a jelen mostoha gazdasági viszonyhoz képest majdnem elviselhetlenek az *ország közterhei*, annál sulyosabbak, mert lényegökben, még pedig egyes részeikben fokozottan és emelten maradványai egy idegenszerű kormányrendszernek és a mai közigazgatási és nemzetgazdasági viszonyoknak meg nem felelnek.

De ha a haza vitalis szükségei még nagyobb terheket igényelnének, ezektől sem fognánk magunkat elvonni. *Nem bizony! megvalósításával!*

Kijelentjük mindazonáltal, hogy egy tarthatlan kormányrendszernek és tulságosan berendezett gépezetének további fentartására a nemzettől újabb áldozatokat követelni nem lehet; nem lehet mindaddig, míg a kormány tetteleg be nem bizonyítja erős és tántoríthatlan szándékát, hogy az államköltségeket leszállítja azon mértékig, melynek egyedül az ország léte, szellemi és anyagi gyarapodásának valóságos és nem képzett érdekei szabnak határokat, és ezzel párhuzamosan oly törvényhozási intézkedések nem létesíttetnek, melyek eszközlik azt, hogy a közvagyon jövedelmei lelkiismeretes kezelés és célszerű állami gazdálkodás által értékesebben hasznosíttassanak; és hogy mezőgazdasági termelésünk emelése, a napról-napra hanyatló *ipar és kereskedelem* felélesztése által az adóképesség fokoztassék és ez által a terhek elviselhetőkké váljanak. *Közvetlen -*

10. Az országszerte megrongált *hitelviszonyoknak* helyreállítása, figyelemmel a kivált vidékünkön elterjedt *uzsora*-állapotokra is, melyek hatásukban egyenlő jelentőségük a vagyon confiscatiojával, a bankkérdés megoldása és a valuta rendezése; nemzetgazdasági viszonyainknak és érdekeinknek megfelelő vám- és közlekedési politika; a vasutak csoportosítása és a tariffák szabályozása; adórendszerünknek az ország közgazdasági viszonyainak ismeretére alapított tervszerű reformja, oly intézkedések, melyek rendezett közigazgatási és törvénykezési állapotokkal, a *népnevelés* és a *közoktatás* lelkes felkarolása és célszerű terjesztése mellett, a törvényes *rend, fegyelem, munkásság* és *takarékosság* erkölcsi tényezőivel kapcsolatban anyagi állapotaink gyarapodására jelentékeny hatással bírnak, s mint ilyenek, zilált közigazdasági állapotaink orvoslása szempontjából sürgősek és kiváló figyelmet igényelnek. *Ennek intézkedése megvalósításával*

11. Eljárásunk és törekvéseink egyik sarkpontját képezendi azon törekvés, mely szerint félretéve minden *osztály, vallás és nemzetiségi* versengést, fentartassék a haza polgárai között a törvény előtti jogegyenlőség, a lelkiismereti szabadság, a kölcsönös tisztelet és türelem alapján, társadalmi téren ép úgy, mint a nyilvános életben a testvéries szeretet, a belbéke és a nyugalom. Zilált viszonyaink közt mellőzendők a meddő elméleti vitatkozások nemzetiségi és vallási kérdésekről. Leghelyesebb azon politika, mely a törvényesen megállapított jogokat lelkiismeretesen tisztelve, a békét az egyes nemzetiségek és hitfelekezetek, valamint ezek és az állam közt féltékenyen őrzi, de egyszersmind a magyar állam egységén, törvényén és jogain csorbát ejtetni nem enged.

12. A fentebbi pontozatokban foglalt elvek fognak bennünket a *megyei léren* kifejtendő buzgó tevékenységünk közben is vezérelni. A tisztviselőktől hazafias érzést, jellemtisztaságot, szorgalmat és szakismeretet követelvén, a megyei közigazgatás pontos kezelésének előmozdításában alkotmányos ellenőrzési jogunkat s kötelességünket hiven gyakorlandjuk, a magasabb szellemi és erkölcsi, valamint közművelődési törekvéseket ápolva, támogatni fogjuk a törvényes rend és szabadság, a társadalmi fegyelem és haladás egymástól elválhatlan érdekeit.

Őszintén körvonaloztuk céljainkat és megjelöltük az utakat és módokat, a melyeket alkalmaztatni kívánnánk az ország ügyeinek jó kezelésére és rendezésére nézve. Törekvéseink sikere mindazok támogatásától függ, kik reformtörekvéseinket helyeslik, és mint a tervszerű eljárás, javítás és haladásnak barátai, azokat magokévvá teszik.

E támogatást és közreműködést kikérjük pártfeleinktől saját körünkben; felajánljuk azoknak, kik elveink foganatosítását tágabb országos körökben hazafi törekvéseik közé számítják.

Kelt Sátoralja-Ujhelyben, 1875. május 5 én.

Mattyasovszky Boldizsár,

küldöttségi elnök.

Füzesséry Sándor.

Fesztóry Tamás,

Besseney Gábor,

Battha Zsiga,

id. Magdsár Imre,

id. Szabó Zsigmond,

Bydeskúthy Sándor,

Diószeghy János,

Geőcze Bertalan,

mint a zemplénmegyei alakuló független párt küldöttjei.

247
157

1875
~~MAJ~~

A ZEMPLÉNMEGYEI SZABADELVÜ PÁRT

PROGRAMMJA.

E párt, az országgyűlési két nagy párt t. i. a volt Deák párt és a volt balközép párt egybeolvadását eszközlő alapra áll; s a miniszterelnök által a kormány nevében a képviselőház márcz. 3-iki ülésében előterjesztett, s az alakult országgyűlési szabadelvű párt által elfogadott következő pártprogramot tekinti s fogadja el általánosságban programjául; jelesen:

„Első feladatul tekinti az államháztartás s ezzel kapcsolatban az ország kormányzatának rendezését.

E kitűzött cél elérése szempontjából mindenképp először életbe léptetessék az állam feladatainak veszélyeztetése nélkül a lehetséges legnagyobb takarékoság, már a fenálló rendszer keretében is, hogy:

2. a központon kezdve le a községig rendeztessék a szorosabb értelemben vett közigazgatás s ezzel kapcsolatban rendeztessenek a pénzügyi igazgatás és az igazságszolgáltatás némely teendői, bizonyos korlátok közt is, meghatározott ügyekre nézve, úgy hogy előálljon az összhang a kormányzatban és a megtakarítások nagyobbmértvűek lehessenek; hogy:

3. a perrendtartás, a csődeljárás, a végrehajtói intézmény, és az ügyrend megváltoztatása, a fegyelmi eljárás szabályoztatása, és más hasonló intézkedések által eszközöltessék, hogy az igazságszolgáltatás általában gyorsabb és jobb legyen, és állami kincstár is kisebb mértékben terhelje; hogy:

4. a vasut-ügynek általában rendezése, vasutaink célszerűbb beosztása, a kisebbeknek egyesítése, a tarifa-kérdés szabályozása és az ellenörködés sikeresebbé tétele által a kamatbiztosítási összeg apasztassék; hogy:

5. a közmunka-kérdés általában szabályoztatván, az állami kincstár ez uton is megmentessék kiadásainak egy részétől; hogy:

6. az adótételek emelése nélkül is a jövedelmek fokozása eszközöltessék, oly intézkedések által, melyek a fenálló adóknál és jövedékeknél meggátolják az államkincstár megkárosítását; az államvasutaknak, ha másképp nem lehetne, részben vagy egészben bérbeadása útján is jövedelmezőbbé tétele által az államerdők célszerűbb kezelése által, a bányáknak a lehetőség beáltával el- vagy bérbeadása, a vasművek, köszénbányák s gyári vállalatok oly kezelésének életbeléptetése által, hogy azok az államkincstárnak legalább terhére ne váljanak; hogy:

7. életbeléptetessék a törvényhatósági házipénztár; hogy

8. érvényesítettvén azonnal a vám és kereskedelmi szövetségre vonatkozólag a törvénybe adott jogok, oda törekedjünk, hogy addig is, míg az általános vámrendszer bonyolódott és rövid idő alatt meg nem oldható kérdése elintéztetnék, történjenek meg a fogyasztási adókra nézve, a magyar kincstár érdekében levő és az igazság és méltánosságoknak megfelelő intézkedések.

9. Azonnal elővétetvén a bankkérdés, az az ország senki által kétségbe nem vont jogának és érdekeinek megfelelőleg a lehetőségig mielőbb megoldassék; hogy:

10. a 153 milliós kölcsön refundálására, illetőleg törlesztésére való tekintettel az államjóságok értékesíttessenek.”

Ezen a kormány által kijelölt irányelvek azok, melyek szerint a párt az állami, megyei s községi életben működni óhajt.

Az ezen irányelveket érvényesítő kormányt, teljes erejével támogatni kész: s az ezen elveket valló képviselők választását mozditja elő.

A zempléni „szabadelvű párt“ S.-a.-Ujhelyben 1875. június 1-én tartott gyűléséből.

Szirmay Ödön, Deresényi Kálmán,

társelnök.

társelnök.

Vladár Kristóf
Évva András
Lónyay Ödön
Matolay Etele
Br. Luzsenszky Geiza
Kohányi Szabó Zsigmond
Vékey Gedeon
Szeremley Gábor
Fejes István
Csiszár Gábor
Péchy Ferencz
Meczner Gyula
Rimaszombathy Pál
Balogh Lipót
Potoczky Dezső
Jelenek Ádám
Friedlieber Albert
Reichard Mór

Láczay Elek
Dr. Erényi Jakab
Imre László
Szentgyörgyi Vilmos
Debreczeny József
Albert Pál
Füzy Kálmán
Bencsik István
Harkányi Károly
Hunyor Sándor
Viczmándy Ödön
Meczner Rudolf
Szakácsi Dániel
Füzesséry György
Antalfi János
Szirmay Gyula

Matolay Viktor
Nagy József
Krausz Náthán
Bernáth Elemér
Borúth Elemér
Matyasovszky Albe t
Szányi Gyula
Klein Mór
Bárczy József
Juhász Lajos
Burger Jónás
Zalay István
Mándy István
Román János
Debreczeny Lajos
Eöry F. Miklós
Hegymeghy László
Keresztesy Lajos.

Dókus Gyula,

jegyző.

1898

2

184

1892.

Zemplén-megye.

Jegyzőkönyv

felvéve S.-a.-Ujhelyben, 1892. évi január hó 15-én, Zemplén-vármegye központi választmányának üléséről.

Jelenlevők. Matolai Etele alispán elnök, Becske Bálint, Czibur Bertalan, Diószeghy János, Dókus Gyula, Dókus Ernő, gf. Andrássy Sándor, Fejes István, Kun Frigyes, Molnár Béla, Nemes Ferencz, Potoczky Kálmán, Perlsberg Ede, Reichard Mór, Sulyovszky István, Spielenberg József, Szekerák Kálmán, Szerviczky Ödön, Vladár Emil és Margitai József bizottsági tagok, — ez utóbbi ugyis mint bizottsági jegyző.

2. kpv. sz. Olvastatott a m. kir. belügyminiszterium f. évi január hó 5-én 432/I. 1. sz. alatt kiadott körrendelete, melyben értesíti a központi választmányt, hogy O csász. és királyi Felsege a jövő 1892—97-iki országgyűlést a folyó évi február hó 18-ik napjára méltóztatott egybehívni, — hogy továbbá ezen legfelsőbb elhatározás következtében az általános képviselő választásokra a folyó évi január hó 28-ától február 6-ig bezárólag terjedő 10 napi időköz tüzetett ki határidőül, egyszersmind az 1874. évi XXXIII torvénycikk 59., 60. és 61. szakaszaiban megszabott törvényes intézkedések megtételét rendeli el.

Ezen belügyminiszteri körrendelet és az idézett törvény alapján a képviselő választás határideje 1892 év január hó 28-ik napjának reggeli 8 órájára, zóna idő szerint tüzetett ki.

Ezzel kapcsolatban megalakítottak az egyes választó-kerületekbe a szükséges küldöttségek — és pedig:

I. A **megyasszói** választó-kerületben fel van véve 1366 választó, rendeltetett tehát egy küldöttség. *Választási elnök*: Dr. Kesső Géza, Szerencs. *Helyettes elnök*: Dubán Miklós, Szerencs. *Jegyző*: Bodolay József, Monok. *H. jegyző*: Szücs István, T. Szada.

II. A **mádi** választó-kerületben fel van véve 1212 választó, rendeltetett egy küldöttség. *Választási elnök*: Szirmay István, Tály. *H. elnök*: Kaliczky István, Mád. *Jegyző*: Hubay Miklós, Zombor. *H. jegyző*: Illésházy Endre, Mád.

III. Az **olasz-lisztkai** választó-kerületben fel van véve 1478. választó, rendeltetett egy küldöttség. *Választási elnök*: Mecner Gyula, M.-Hotyka. *Helyettes elnök*: Zom-

Handwritten notes and numbers on the left side of the page, including a vertical list of numbers (18, 9, 12, 14, 18) and some scribbles.

bory Géza, O.-Liszka. *Jegyző*: Benyóvszky Béla, O.-Liszka. *H. jegyző*: Fodor Jenő, Sárospatak.

IV. A **s.-a.-ujhelyi** választó-kerületben fel van véve 2323 választó, rendeltetett két küldöttség. *Választási elnök*: Diószeghy János, S.-a.-Ujhely. *H. elnök*: Kun Frigyes, S.-a.-Ujhely. *Jegyző*: Kovácsy Pál, S.-a.-Ujhely. *H. jegyző*: Schön Miksa, S.-a.-Ujhely. *2-ik küldöttség. Elnöke*: Dókus Mihály, S.-A.-Ujhely. *H. elnök*: Kiss Ödön, S.-A.-Ujhely. *Jegyző*: Pataky Miklós, S.-A.-Ujhely. *H. jegyző*: Spisovszky Imre, S.-A.-Ujhely.

V. A **király-helmechl** választó kerületben fel van véve 2784 választó, rendeltetett két küldöttség. *Választási elnök*: gr. Mailáth József, Perbenyik. *H. elnök*: Meczner Béla, Rad. *Jegyző*: Korchma Menyhért, Agárd. *H. jegyző*: Szentmihályi Lajos, N.-Géres. *2-ik küldöttség elnöke*: Szerviczky Ödön, Szerdahely. *H. elnök*: Miklós Béla, N.-Rozvágy. *Jegyző*: Tárczy Ferencz, Szent. *H. jegyző*: Vischán József, Bély.

VI. A **töke-terebesi** választó-kerületben fel van véve 3313 választó, rendeltetett 2 küldöttség. *Választási elnök*: Dienes István, K.-Azar. *H. elnök*: Spilenberg József, Gálszécs. *Jegyző*: Racz János, Terebes. *H. jegyző*: Dvorszky János, Terebes. *2-ik küldöttség elnöke*: Cseley Lajos, Cselej. *H. elnök*: Dudinszky Dezső, Szécs-Keresztur. *Jegyző*: Györy Béla, Sz.-Keresztúr. *Helyettes jegyző*: Ecsedy Ede, M.-Izsep.

VII. A **nagymihályi** választó-kerületben fel van véve 3632 választó, rendeltetett két küldöttség. *Választási elnök*: Vladár Emil, Kladzán. *H. elnök*: Czibur Bertalan, N.-Mihály. *Jegyző*: Tóth Árpád, N.-Mihály. *H. jegyző*: Zapotoczky Péter, Nátafalva. *2-ik küldöttség elnöke*: Szentiványi László, Málcza. *H. elnök*: Dudics János, Rákócz. *Jegyző*: Rozgonyi Ferencz, Rákócz. *H. jegyző*: Szoták István, Buttka.

VIII. A **homonnai** választó-kerületben fel van véve 6009 választó, rendeltetett három küldöttség. *Választási elnök*: Szirmay Pál, Udva. *H. elnök*: Lukovich Géza, Homonna. *Jegyző*: Gerecz Lajos, Homonna. *H. jegyző*: Komendovics László, N.-Kemenche. *2-ik küld. elnök*: Géczy István, Homonna. *H. elnök*: Dr. Matolay Károly, Homonna. *Jegyző*: Kula István, Udva. *H. jegyző*: Goócs József, M.-Laborcz. *3-ik küld. elnök*: Kelemen Kálmán, Homonna. *H. elnök*: Pereszlényi István, Varannó. *Jegyző*: Siskovics Sándor, Virava. *H. jegyző*: Kéler Ede, Varannó.

Világosan megjegyeztetvén itt, hogy ha teendőiben a választási elnök akadályozva lenne, jogkörébe a helyettes választási elnök lép.

3

Az egyes választó kerületekbe osztott
községek szavazási sorrendje következőleg
állapítottatott meg:

Megyasszói választó-kerület.

Megyasszó
T.-Lucz
Kesznyéten
Kis-Csécs
Girincs
Köröm
Sajó-Hidvég
Berzék
Hernád-Németi
H.-Kak
Gesztely
Sóstófalva
Kis-Dobsza
Monok
Harkány
T.-Szada
Csanálos.

Mádi választó-kerület.

Mád
Tokaj
Tarczal
Tállya
Bekecs
Legyes-Bénye
Szerencs
Alsó-Golop
Felső-Golop
Ond
Rátka
Zombor.

O.-liszikai választó-kerület.

O.-Liszka
Sárospatak
Tolcsva
B.-Keresztur
Erdő-Bénye
Regéczi 3 huta
Kömölcska
Erdő-Horváti
Károlyfalva
Trautzonfalva
M.-Hotyka
Vég-Ardó
B.-Kisfalud
Józseffalva
Petrahó
Sára
Zsadány
B.-Olaszi
B.-Szegi
Long
Vámos-Ujfalu.

S.-a -ujhelyi választó-kerület.

I. küldöttség:

S.-a-Ujhely
Mátyásháza
Felső-Regmecz
Vily
Vitány
Mikóháza
Alsó-Regmecz
Széphalom
Hosszúláz
Ruda-Bányácska.

II-ik küldöttség:

Garany
Barancs
B.-Ujlak
Szürnyeg
Kásó
M.-Jesztreb
Imreg
Kiszte
Gercsely
Velejte
Zemplén
Ladmócz
Czéke
Legenye
Nagy-Bári
Kis-Bári
Csarnahó
Vajdácska
Alsó-Bereczki
Felső-Bereczki
B.-Szög
Kis-Toronya
Szöllőske
Csörgő
Borsi

Kir.-helmeczi választó-kerület.

I-ső küldöttség:

Király-Helmech
Luka
Karcsa
Kis-Kövesd
Páczin
Kis-Czigánd
B.-Vécs
Szentmária
Pálfölde
Cséke
Örös
Kis-Rozvágy

Nagy-Rozvány
Leányvár
Lelesz
Ág-Csernő
Kis-Tárkány
Bacska
Lelesz-Pólyán
Nagy-Tárkány
Szentés
Kis-Dobra
Perbenyik.

II-ik küldöttség:

Karád
Karos
B.-Szerdahely
Nagy Kövesd
Szomotor
Nagy-Czigánd
Ricse
Semjén
Lácza
Rad
Kis Ujlak
Szinyér
Véke
Nagy-Géres
Kis-Géres
Agárd
Boly
Zétény
Szolnocska
Kaponya
Dámócz
Bély
Battyán.

Terebesi választó-kerület.

I-ső küldöttség:

Terebes
Gálszécs
Mihályi
Szécs-Polyánka
Kereplye
Visnyó
Baskó
Sztankócz
Dargó
Tarnóka
Kohány
Parnó
Techna
Tussa
Tussa-Ujfalu
Hoór
Gerenda
Zebegnyő
Kis-Azar
Nagy-Azar
Szécs-Keresztur

Cselej
Egres
Kis-Ruszka
Nagy-Ruszka
Kelecseny.

II-ik küldöttség:

Fekete-Patak
Aranyos-Patak
Agyagos
Rudlyó
Sókút
Zamutó
Csáklyó
Juszkó-Volya
Vehécz
V.-Csemernye
Bánszka
Dávidvágás
Kő-Poruba
Szacsur
N.-Toronya
N.-Kázmér
Lasztócz
Biste
Kis-Kázmér
Kolbása
Kozma
Szilvás-Ujtalu
Isztáncs
Upor
M.-Izsép
Pelejte
Kazsu
Hardicsa
Vécse
Miglész
Czábózb
Bosnyicza.

Nagymihályi választó-kerület.

I-ső küldöttség:

Nagymihály
Sztarina
Sztakcsin
Jalova
Szt. Rosztoka
Zuella
Osztrozsnycza
Szmolnik
O.-Ruszka
Nagy-Polena
Dara
Kolbaszó
Priszlóp
Kolonicza
Kálna és Kálna-Rosztoka
Klenova
Orosz-Volova

Ladomér
Mihajló
Ublja
Dubrava
Smugócz
Hrabova-Rosztoka
Inócz
Orosz-Hrabócz
Sztriócz
Brezovecz
Orosz-Bisztra
Topolya
Runyina
Orosz-Patak
Novoszedlicza
Zboj
Ulics-Kriva
Ulics
Deregnyő
Hegyi
Nézpest
Berettő
Dubróka
Falkus
Szelepka
Szalók.

II-ik küldöttség :

Henczócz
Kladzán
Kucsin
Possa
Kolcs-Hosszumező
Alsó-Hrabócz
Abara
Kis-Ráska
Nagy-Ráska
Alsó-Körtvélyes
Rákócz
Petrik
Butka
Kácsánd
Gatály
Lazony
Kis- és Nagy Csebb
Oreszka
Sámogy
Bánócz
Pazdics
Órmező
Laborcz-Volya
Nátafalva
Krasznócz
Márk-Csemernye
Krivostyán
Sztára
Füzessér
Málcza
Márk
Morva
Vásárhely

Leszna
Szuha
Petrócz
Tapolyán
Mocsár
Izbugya
Lasztomér
Laszk

Homonnai választó kerület.

I-ső küldöttség :

Homonna
F. és A.-Vladicsa
Havaj
Hocsa
Kis-Breznyicze
Makócz
Mikova
Sztr. Bisztra
Potocska
Paurócz
Puczák
Repejő
Szálnik
Sztropkó-Polena
Varehócz
Velkróp
Vojtócz
Z.-Bukócz
S. Bukócz
Z.-Dricsina
S. Dricsna
Z. Sztaskócz
S. Sztaskó
Bodzás
Detrik
Giglócz
Holcsikócz
Kelcse
Lomna
Minyócz
Mrazócz
Nagy-Domása
Sztropkó-Hrabócz
Orosz-Krucsó
Orosz-Tokaj
Petőfalva
Turány
Valkó
Volicza
Izb.-Béla-Valentócz
Horbok-Csebinye
Alsó.-Csebinye
Felső-Csebinye
Csabalócz-ér
Sterkócz
Nyágó
Krasznibród
Rokitócz
Roskócz

Szukó
 Kudlócz
 Grozócz
 Tót-Volova
 Göröginye és
 Vitézvágás
 Baskócz
 Turzócz
 Jankócz
 Czernina
 Hrubó
 Homonna-Bresztócz
 Szopkócz
 Barkó
 Topolovka
 Hegedüsfalva
 Zavadka
 Leszkócz
 Kárna
 Lukasócz
 Mislina
 Jeszenócz

II-ik küldöttség:

Alsó-Sitnyitze
 Felső-Sitnyicze
 Girócz
 Gyapalócz
 Homonna-Olyka
 Varannó
 Kosarócz
 Kriva-Olyka
 Orosz Kajnya
 Orosz Petrócz
 Orosz-Poruba
 Pakasztó
 Piszkorócz
 Pritulyán
 Rafajócz
 Rohozsnyik
 Zavada
 Nagy-Dobra
 Trepecz
 Tót-Kajnya
 Kvakócz
 Petkócz
 Mihalkó
 Kis-Domása
 M. Krucsó
 Komarócz
 Csicsóka
 Mernyik
 T.-Jesztreb
 T.-Izsép
 Mogyoróska
 Dedasócz
 Hankócz
 Koskócz
 Tót-Jablonya
 Tót-Kriva

Izb.-Hosszumező
 Izb.-Hrabócz
 Izb.-Bresztó
 Izb.-Radvány
 Horbók-Radvány
 Jeszenő
 Helmeczke
 Porubka
 Peticse
 Nagy Kemencze
 Kis Kemencze
 Modra
 Hazzsina
 Sztr.-Olyka.

III-ik küldöttség:

Szrtopkó
 M.-Laborcz
 Papina
 Szinna s Józsefvölgy
 Alsó-Olsva
 Brusnyicza
 Felső-Olsva
 Jakusócz
 Kolbócz
 Krislócz
 Nagy-Breznyicze
 Boksa
 Sandal
 Vidrány
 Palota
 Borró
 Habura
 Csertész
 Kalenó
 Zubna
 Pichnye
 Nechvál-Polyánka
 Alsó-Jablonka
 Telepócz
 Hosztovicza
 Parihuzócz
 Csukalócz
 Pcsolina
 Virava
 Olsinkó
 Világ
 Izb.-Zbojna
 Izb.-Rokító
 V.-Hosszumező
 Majoróczka
 Szedliczke és Csicsvalja
 Tavarna-Polyánka
 Tavarna
 Matyasócz
 Zsalobina
 Benkócz
 Orosz-Kázmér
 Stefanócz
 Czir.-Béla

7

Czir.-Hosszumező
Valaskócz
Udva
Velyopolya
Lyubise
Alsó-Ladiskócz
Felső-Ladiskócz
Láczfalva
Rovna
Felső-Körtvélyes
Maskócz
Agyidócz
Hom.-Rokító
Kohanócz

A megválasztott küldöttségi tagok a következő esküt teszik le:

„Én N. N. esküszöm, hogy mindazt, mit az országgyűlési képviselőnek választására nézve az ország törvénye szerint kiküldetéséhez képest teljesíteni tisztemhez tartozik, híven, részrehajlás nélkül, lelkiismeretesen teljesít ndem, isten engem stb.“

Ehhez képest kötelesek a küldöttségek tagjai (Elnökök, h. elnökök, jegyzők és h. jegyzők), amennyiben az esküt a jelen ülés folyama alatt le nem tennék, folyó január hó 25-ig a központi választmány elnökénél vagy jegyzőjénél annak letehetése végett jelentkezni, a személyes megjelenést gátló akadály esetén pedig ezen eskü-mintát sajátkezűleg leírva és aláírva ugyancsak január hó 25-éig a jelzett helyre mulhatatlanul beküldeni.

Az idézett törvény 59., 60. és 61-ik szakaszai alapján tett ezen intézkedésekről a törvény 62. §-ához képest egy tüzetes „Hirdetmény“ kibocsátása s annak a jársok főszolgabirái útján az összes községek részére leendő haladéknélküli szétküldése ezennel szintén elrendeltetik s ennek fogantatásával a központi választmány elnöke és jegyzője bizatnak meg.

8. kpv. szám. Olvastatott a m. kir. belügyministeriumnak 1892. évi január hó 6-án 131/I. 1 szám alatt kiadott körrendelete, amely mellett a választás és szavazás lefolyásáról vezetendő jegyzőkönyvek mintái, továbbá a szavazásnál használandó rovatos ívek megküldetnek.

A ministeri intézvény másolata a jegyzőkönyvi mintákkal és megfelelő számú szavazási rovatos ível együtt a választási elnököknek kiadatik.

6. kpv. sz. Olvastatott a m. kir. belügyminiszterium 1892. évi január hó 6-ik napján kelt 96657/91. számú intézvénye a képviselőválasztási helyiségek kibérlése, esetleg fabódék építése tárgyában.

A miniszteri intézkedés a vármegye alispánja, mint a központi választmány elnökének és a választási elnököknek, és pedig az utóbbiaknak azzal adatik ki, hogy e tárgyban tüzetes jelentéseiket 8 nap alatt a központi választmány elnökének az esetleges bérleti szerződés vagy építési költségjegyzékkel együtt mulhatatlanul mutassák be.

A vármegye központi választmányának elneke egyszersmind megbizatik, hogy az e vonatkozásban szükséges felterjesztéseket a nagyméltóságu miniszteriumhoz tegye meg s általában a választások iránt netalán még szükséges további intézkedéseket közvetlenül foganatosítsa.

4. kpv. szám. Olvastatott Mauritz Árpád sárospataki lakos kérvénye a megyasszói választókerület névjegyzékéből az O.-Liszkai választókerület névjegyzékébe való áthelyeztetése iránt.

Amennyiben a választói névjegyzékek a mult 1891. évi deczember hó 10-én tartott központi vál. ülésen véglegesen megállapítottak és hitelesítették: folyamodó kérelmével elutasították s erről kérvényének visszaadása mellett a község előljárási útján értesítették.

10. kpv. szám. Olvastatott Péter Mihály nagy-ráskai lakosnak kérvénye az orsz. képviselőválasztók 1892. évre érvényes névjegyzékébe leendő felvétel iránt.

A nyilván elkésett kérelem visszautasították s erről folyamodó a község előljárási útján értesítették.

6. sz. A jelenvolt központi választmányi tagok közül azok, akik az egyes küldöttségbe beválasztottak, esküre jelentkezvén,

Diószeghy János, Vladár Emil, Szerviczky Ödön és Cibur Bertalan a jegyző által felolvasott törvényes esküt az ülés folyama alatt letették.

7. sz. Elnöklő alispán előterjesztésére

a kibocsátandó választási hirdetmény 600, s ezen jegyzőkönyv 200 példányban kinyomatni határozottatott.

Egyszersmind a jegyzőkönyv hitelesítésére Diószeghy János és Becske Bálint választmányi tagok küldettek ki.

Ezek után az ülés berekesztetett.

Kelt mint fent.

Matolai Etele,

alispán,
mint a közp. vál. elnöke.

Dr. Margitai József,

kpv. jegyző.

Hitelesítjük:

Diószeghy János, Becske Bálint,

választmányi tagok.

1892.

253.

185

Zemplén-megye.

Tisztelt elvtársak!

Az egész országban legközelebb megtörtént általános képviselő-választásnak eredménye világos tanúsága annak, hogy a magyar nemzet politikai közönyösségéből ébredezni kezd, s megtanúlhattuk abból azt is, hogy csakis egyesített erővel közelíthetjük meg a kitűzött célt. Szervezet nélkül, egységes működés hiányában, politikai párt nem képzelhető; az elforgácsolt erők a hazára nézve elvesznek.

Az országos, *48-as függetlenségi párt* már több vármegyében megkezdte a szervezkedést.

Zemplén vármegye, már történelmi multja miatt sem zárkozhat el az országos mozgalom elől.

Ha az 1823-ban *Zemplén, Komárom, Nyitra, Nógrád és Bars vármegyék* a bécsi kormány, katonai karhatalommal támogatott biztosainak alkotmány-ellenes erőszakoskodásait oly határozottan halált megvetőleg vissza nem utasítják: a hazánk alkotmánytörténetében korszakot alkotó 1825-ik esztendői országgyűlés aligha tartatott volna meg.

Az 1823-ik esztendőben vezérszerepelt s 1848-ig is mindenkor országszerte ilyenek ismert *Zemplén vármegye* saját multját tagadná meg: ha alkotmányos függetlenségünk polgári és személyes jogainak szabad gyakoroltatását lelkiismeretesen ellenőrző pártunk szervezkedésének, s tömörülésének alkalmát kezéből kisiklani engedné!!

Minden alkotmányos országban a politikai életnek mozgató és ébrentartó szelleme az *ellenzék*.

Különleges állami helyzetünknel fogva, épen Magyarországnak van szüksége arra, hogy egy *szervezett ellenzék* ébren tartsa lelkeinkben *Magyarország jogos követelményeinek érzetét*.

De meg a közigazgatásnak, sarkalatos törvényeinkkel összeütköző, tervezett átalakítása küszöbén, soha. de soha nem volt nagyobb szükségünk arra, hogy a közügyekben való együttműködésünkkel, és tömeges részvételünkkel, a bürokratizmus dermedő pedanteriája, s talán túlkapásai ellen, polgári jogaink gyakorlását s egyéni szabadságainkat és jogainkat megvédelmezzük, és elveinknek a közéletben a törvényadta fegyverekkel erőt szerezzünk; s ugyanakkor a vármegyéknek meghagyott roncsaiból, legalább az utánunk következőknek olyan intézményt alakítsunk, a mely a vészek idején, ezredéves alkotmányunknak, nemzeti lételünknek, mint a multban volt, a jövőben is mentő vára legyen.

Ily meggyőződésben alulírott választó polgárok es vármegyei bizottsági tagok, S.-a.-Ujhelyben egy szűkkörű tanácskozást tartottunk, és abban állapotunk meg: hogy elvtársainkhoz felhívást intézzünk, s egyben kérjük t. elvtárs urat, hogy a *vármegyei 1848-as függetlenségi pártnak megalakíthatása tekintetéből*, a pártkörbe lépni, felhívásunkat a körében ismert elvtársainkkal is közölni, s pártunkhoz való csatlakozásra minél többeket megnyerni szíveskedjék. Zemplénmegyei 1848-as függetlenségi pártnak alakulása fölött *S.-a.-Ujhelyben*, folyó 1892. évi április hó 19-én délelőtt, 9 órakor a „*Magyar Király*“ vendéglő termében tartandó alakuló gyűlésre való megjelenésüket óhajtva várjuk; akadályoztatásuk esetében azonban kérjük, hogy nyilatkozatukat *dr. Lengyel Endre* értekezleti elnökhöz, *Sárospatakra* elküldeni méltóztassanak.

Kelt Sátoralja-Ujhelyben, 1892. év február hó 23-án.

Hazaifüi tisztelettel

Id. dr. Lengyel Endre,

értekezleti elnök.

Bajusz József,

Hlavathy János,

Kálniczky Károly,

Lácza Elek,

Lácza László,

Nagy Barna,

Péchy Ádám,

Szakácsi János,

Vass Imre,

Dr. Zsindely István,

értekezleti tagok.

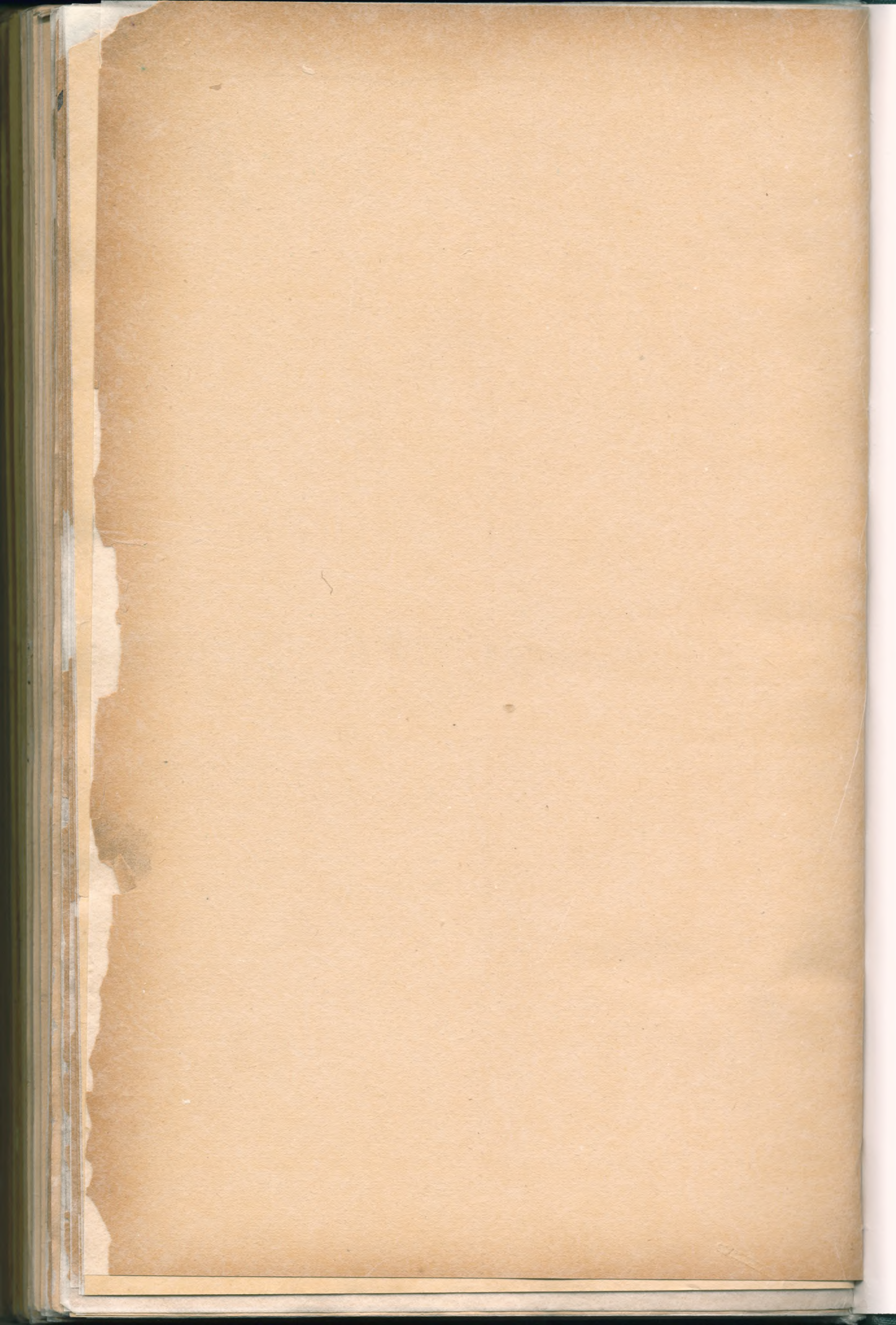
1881

Dr. Ballaci Geza

Dr. Ballaci Geza

Dr. BALLACI GEZA.

254.

2012

